DANSK

KLOSTERLÆSNING

FRA

MIDDELALDEREN.

UDGIVNE

AF

C. J. BRANDT.

I.

H. SUSO: GUDELIG VISDOMSBOG.
DE HELLIGE KVINDER, EN LEGENDESAMLING.
VINTERHALVÅRET AF EN POSTILLE.

KJÖBENHAVN.

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE.

HOS G. E. C. GAD.

THIELES BOGTRYKKERI.

1865.

RV

HENRIK SUSOS

GUDELIG VISDOMS BOG

I DANSK OVERSÆTTELSE

FRA

DET FEMTENDE ÅRHUNDREDE

UDGIVET

AF

C. J. BRANDT.

KJÖBENHAVN.

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE.

THIELES BOGTRYKKERI.

1858.

FORORD.

Vi kjender sålidt til det Liv, der i Middelalderen rørte sig i vore Klostere, at selv det mindste Bidrag til at oplyse det kan være velkomment. Nu er det vel i og for sig intet Bevis for Livsretningen i et Kloster, at en Bog har fundet Vej til det og mulig i en af dets Brødre fundet en Oversætter, men ganske uden Betydning er det dog ikke, når, som Tilfældet er her, der fra et af vore Klostere er efterladt en hel lille Samling af oversatte Skrifter i en så bestemt Åndsretning, som de tyske Mystikeres i det 13de og 14de Århundrede. Hvor sådanne Skrifter på en Tid fandt forskjellige Oversættere eller blot Afskrivere, tør man vel slutte, at vedkommende Klosterbrødre har følt sig tiltrukne af de Betragtninger, der afspejlede sig i dem.

Talen er her om et Håndskrift fra det 15de Århundrede, der længe har ligget uændset i Arna-Magnæanske Samling (Nr. 783 i 4to). Den berømte Bogsamler har på en Seddel, som er påklistret Bindet, skrevet: "Bekommet fra Monsr. Christian Frost (fra Friderichshald, hans Fader er Kiøbmand i Friderichshald, og meenes at have ejet Bogen) studioso Norvego, mediante Domino Stubæo 1720." Bogen, der altså 1728 er reddet som en Brand af Ilden, er skreven på Papir, 361 Blade, forsvarlig indbunden i tykke Træplader med behørige Spænder, alt sagtens Frugt af Da-

tidens Klosterflid. Dens fuldstændige Indhold, — på en lille Undtagelse nær alt på Dansk —, er:

1. H. Suso, Gudelig Visdoms Bog, som her første Gang udgives (Bl. 1-145).
2. Cisio janus (Bl. 146-48), der i latinske Huske-Vers opregner de forskjellige Fest- og Helgen-Dage i alle Årets Måneder.
3. Bagsiden af Bl. 149 optages af et Brev, hvorved Albret Skeel (til Hægnet og) Junget overdrager en Gård til Peder Mogensen. Blandt Vidnerne nævnes der Hr. Anders Prior i Grindeslev. Brevet har hidtil været ubekjendt.
4. Thomas a Kempis, Kristi Efterfølgelse (Bl. 150-262). De tre første Bøger er skrevne med samme Håndskrift, den fjerde Bog senere tilføjet af en fra den første forskjellig Hånd.
5. Efter Bl. 262 er idetmindste tre Blade bortskårne, som, efter en lille Levning på Bl. 263 at dømme, har indeholdt en Homili, og en sådan findes endnu fuldstændig "af Eydom" på Bl. 263-68.

   Bl. 269 er blankt, og på Bagsiden af 270 står kun:

   aue maria gratia plena dominus tecum bene . .

   og Begyndelsen af et Rim:

   megh haffuær drømet iæn drøm i nat
   thet var om ien kat
   thet och om ien hundh och om ien tro . .
6. Bonaventuras Skrift "Kærlighedens Sting" (B. 271-311). Og den samme som har skrevet denne Bonaventuras Bog, har endnu tilføjet de to sidste:
7. Gregors Traktat, "hvorfore udvalgte Menneskes Levnet

skal drøves i denne nærværende Time med Modgang og Fristelser" (Bl. 311-327); og

8. Bonaventuras Formaninger til Klosterfolk (Bl. 327-61.)

I Bogen selv gives ingen Antydning om Tiden, da Skrifterne er skrevne, mindre om hvem der har skrevet dem. Man ser på Håndskrifterne, at der har været flere om Arbejdet, men hvem? og hvor? og når?

Jeg vil da helst begynde med det sidste Spørgsmål, og derpå svare, at Skrift-Trækkene og Skrivemåden tyder på Midten eller måske første Halvdel af det 15de Århundrede. Og dermed stemmer også, at den i Brevet (Bl. 149) omtalte Albret Skeel levede ved År 1470-80; hans Navn forekommer oftere i Dokumenter fra den Tid. Men dette Brev er yngre end selve Håndskriftet og indført på et hvidt Blad i samme. På samme Brev støtter sig fremdeles en Gisning om, hvor Bogen er skreven; thi at den er skreven af Munke og altså i et eller andet Kloster, derom kan der efter Tidens Lejlighed ikke være Tvivl; men Spørgsmålet er blot, i hvilket Kloster? Mundarten i alle Skrifterne røber sig tydelig som jydsk, (med sit ien, iet, ietir, ieterfull, iendregtig, ienkorlig, iensfogher, mint, sint, minniske), og vel nærmest som vesterjydsk, der har ondt ved at holde en r-Lyd borte i det bløde d i Endelser, så Skriverne endog fristes til at stave: attrord og attror for attråed, rørdher for Rødder osv.). Men er vi først komne vesterud, hvor det også falder naturligst at gjengive Oceanus ved Vesterhav, da vil det omtalte Brev let vise os ned til Salling-Land, og det Kloster der, det nævner, nemlig Grindeslev, øst på i Salling. Thi hvad skulde bevæge Klosterfolk andensteds til at indføre et iøvrigt ubetydeligt Brev i en af sine Bøger? men at Prior Anders kunde have Lyst til at tage sig en Afskrift af Brevet om en Handel, han selv havde været tilkaldt som Vidne ved, falder helt rimeligt. Støttet på

disse Grunde antager jeg, at Bogen er bleven til i Grindeslev Kloster i Årene c. 1430-60.

Denne Prior Anders kjender Pontoppidan ikke (D. Atl. 4, 750 jf. Daugaards Klosterhistorie S. 362), men i så ufuldstændig en Liste som hans over Grindeslevs Priorer i det 15de Århundrede, vil det være let, at finde en Plads til ham. Pontoppidan nævner kun: Petrus 1427, Mik. Juel 1469, Peder Mikkelsen 1477, Chr. Jensen 1521, og rimeligst er det vel at søge Anders imellem de to sidstnævnte. Iøvrigt var Grindeslev, der nu er en Herregård, et gammelt berømt Kloster, en Fjerdingvej fra Hvalpsund. Man veed ikke, når det blev anlagt, men mener det hørte til de ældste i Landet. Dets Kirke, som står endnu, var indviet til Apostelen Peder, og Munkene var af Augustins Orden, af de såkaldte regelbundne Kanniker. Det var måske en Aflægger af Vor Frue Kloster i Viborg, med hvis Domkirke det (navnlig efter en Forbindelse, der blev indgået og ved Dokument stadfæstet i Valdemar den Stores Tid 1176) stod i nær og nøje Forbindelse. Ved Reformationen delte det Skjebne med de andre Klostere, blev inddraget under Kronen, og efterhånden forlenet, pantsat og tilsidst solgt til Adelsmænd.

Tør vi nu henføre Håndskriftet til det nævnte Kloster, har vi deri et ganske smukt Vidnesbyrd om Brødrenes Syslen i det Stille her til en given Tid, og ialfald et Mærke på den Åndsretning, der gjorde sig gjeldende her i det femtende Århundrede. Også den Mærkelighed har det, at det i Modsætning til vore fleste andre Klosterskrifter fra den Tid, ikke tyder på nogen Indflydelse fra Brigittinerne, eller røber nogen Påvirkning af svensk Tungemål. Der er i min "Gammeldanske Læsebog" givet Prøver af dets forskjellige Skrifter (S. 149-162, 166-180), men de fortjene alle i deres Helhed at drages frem for Dagens Lys. Begyndelsen sker her med det første, Henr. Susos.

Man har i Tyskland kaldt Mystikerne "Prosaens Minnesangere", og tillægger dem vel med Rette stor Fortjeneste af Sprogets Uddannelse i deres Fædreland. Og det er jo ganske naturligt, thi hvad enten de som åndelige Vejledere viste ret eller galt, så var der Ånd over dem, og det bevægede Liv i dem arbejdede på at finde eller at skabe sit Udtryk i Ordet. Tidt var de vist heldige i dette Arbejde, når det lykkedes dem at hente brugbart Sprogmalm frem af Modersmålets Gruber, og at forme det til deres Brug. Men man tør ikke vente såmeget af deres danske Efterlignere, da det altid gjør en kjendelig Forskjel, om Tankerne fødes hos Manden selv og får Kjød og Klædebon i hans Modersmål, eller han låner dem udenlands fra og tidt har ondt nok ved selv at forstå dem, endnu tiere ved at få dem udtrykt, så Andre kan forstå dem. Men desuagtet må vi dog, efter Tid og Lejlighed, ingenlunde kaste Vrag på et Forsøg som dette, den jydske Broder har gjort for en 400 År siden.

Skriftet om "Gudelig Visdom" er et af Susos bekjendteste og mest udbredte, og Forfatteren selv jo en af de berømteste blandt de Tyske Mystikere fra 14de Århundrede, jævnaldrende med Joh. Ruisbroeck og Joh. Tauler. Henrik Suso (Süsze, Seusz) var født i Kostnits af en Svabisk Greveslægt v. Berg, 1300 eller lidt forinden. Navnet Suso optog han efter sin møderne Slægt; selv kalder han sin Moder "en hellig Kvinde". I sit 13de År blev han Dominikaner. Fra sin Fødeby kom han til Køln, hvor man for hans Lærdoms Skyld vilde creere ham til Dr. i Theologien, men af Ydmyghed vægrede han sig for at modtage den Ære; hans Kald var "at omvende sig selv og Andre ved sin Prædiken". Som Prædikant drog han om i sit Fædreland og vandt stort Ry. "Nu skal Suso suse for eder" plejede han at sige, og talrige Skarer lyttede til hans mægtige Ord. Selv førte han et strængt asketisk Liv, og spægede sig med Faste, Vægt og

Tavshed. Han var iført en grov Soldater-Kappe og bar Nat og Dag en Jernlænke på den bare Krop. Han lå på Jorden, når han søgte Hvile, og når han gjorde Pønitense, på et Kors besat med Jern-Pigge. Han var en prøvet Mand, plaget af hårde Anfegtelser, men, fortælles der, også trøstet af høje Syner. Det skal være om sig selv — Amandus —, han fortæller (S. 193) at han af Kjærlighed til sin Frelser, i sin Hjertekule indristede Jesu Navn, så Hjertet kunde ikke banke, uden at berøre det og mindes Ham. Tre Lærere havde han, plejede han at sige, det var den fromme Abbed Arsenius, som tidt omtales i efterfølgende Skrift (149. 150. 151), hans Ordens Stifter Dominicus, og den hellige Bernhard. Deres Tilladelse krævede han til at tale, og kun når han fornam deres Bifald, turde han gjøre det.

Henrik Suso døde, såvidt man veed 1365 i Ulm, og der er hans Grav. Ved en så hellig Mands Grav er det intet Under, der skete Undere. 1613 åbnedes den, og — man fandt hans Legeme ufortæret. Af Paven blev han erklæret for Helgen, under Navn af St. Amandus, som han selv havde tillagt sig (s. S. 189. 193. 195 ff.) og hans Dag er 25de Januar, den Dag han døde. Hans Skrifter samlede man begjerlig, og den flittige lybske Karteuser-Munk L. Surius (1522-1578) udgav en Samling. De er af Suso skrevne dels på Tysk dels på Latin. De Tyske oversatte Surius på Latin. En af hans kvindelige Beundrere, Elisabet Stäglin, beskrev hans Levnet. I vore Dage har M. Diepenbrock besørget udgivet hans "Leben und Schriften", med en Fortale af Görres (3. Oplag 1854). I Diepenbrocks Udgave findes vel også Skriftet om Gudelig Visdom, der er hans Hovedværk, men i en hel anden Skikkelse end den, hvori det her fremtræder på Dansk. Suso har nemlig skrevet det først på Tysk, men siden aldeles omarbejdet det på Latin, og sendt det i denne Skikkelse til sin Ordensgeneral Dr. Hugo af Paris (s. S. 3, 30 ff.; jf. 4. 34).

Forskjellen består nemlig ikke blot deri, at Kapitel-Inddelingen er forskjellig i den tyske og latinske Udgave, eller at der i den sidste er tilføjet et enkelt Kapitel (og navnlig i Bog V), som fattes i den første, men Texten er helt igjennem så forskjellig, at man har ondt ved at finde den fælles Tråd i dem begge. Diepenbrock hælder til den Formodning (Fortale VIII), at Afvigelsen kunde være opstået ved Afskrivernes vilkårlige Ændringer; men det er vist en meget ugrundet Gisning. Det eneste han har at støtte den på, er, at Suso etsteds selv klager over, at "Enhver lægger til og tager fra efter Tykke" i hans Skrift. Men Forskjellen består ingenlunde blot i enkelte Tillæg og Borttagelser, men er som sagt gjennemgående i hele Udførelsen af Tankegangen, og desuden vilde jo Følgen af Afskriver-Vilkårligheden bleven, at ingen af de mange Afskrifter vilde have stemt indbyrdes overens, medens det nu er således, at de tyske Afskrifter og Surius' latinske Udgave, som er oversat fra den tyske Text, på ene Side stemmer med hinanden, og på den anden de oprindelig latinske hos Quétif et Echard, og andre Udgivere, og da navnlig også vor danske Oversættelse fra det 15de Århundrede. Thi den jydske Munk har kun kjendt Skriftet i dets latinske Skikkelse, som han helt igjennem nøje har fulgt, og stadig i Randen tilføjet de latinske Gloser, som han måske var i Tvivl om det var lykkets ham ret at gjengive på Dansk. Jeg har til Sammenligning benyttet en Udgave af "beati ac seraphici Henrici Susonis, viri plane Apostolici . . . Horologium æternæ sapientiæ, eidem olim divinitus inspiratum", af Dominikaneren R. Braun, trykt i Køln 1724.

Spørger man nu, hvorledes vor jydske Broder har skilt sig ved dette Arbejde, at fordanske Tyskeren Susos mystiske Latin, ja så skal det strax tilstås, at han har ikke leveret hvad vi vilde kalde en flydende Oversættelse, som enhver Præst nutildags i Mag kunde epitomere til praktisk Brug. Men dersom en og

anden måske af den Grund utålmodig skulde ville kaste hans Bog fra sig, og dømme, at Munken havde løst sin Opgave slet, da burde han selv først gjøre blot et lille Forsøg på at gjengive Susos Sprog, det være Latin eller Tysk, på godt Dansk, så vilde han måske erfare, at Opgaven er heller ikke så let. Det er vanskeligt nok at følge Susos Tankegang, det er værre i det enkelte at forstå Udtrykkene for den, og tidt næsten umuligt at gjengive dem selv nu, efterat der har været studeret, mediteret, spekuleret og filosoferet på Dansk i 400 Århundrede, siden Munken i Grindeslev gjorde sit Forsøg. Men når det er påstået, at han må måles med sin egen Alen, dømmes efter Tid og Vilkår, og når det på den anden Side er indrømmet, at det mangengang glipper for ham, så, havde man ikke Latinen ved Siden, vilde man få ondt nok ved at forstå, hvad han siger, eller rettere, skulde have sagt: da tør vi dog føje til, at både har han mange Steder gjort sine Sager meget godt, og selv hvor han i Kamp med det fremmede Sprog og de fremmede Tanker har haft ondt ved at trænge igjennem, har han formet Udtryk og hentet Ord frem af sit eget Modersmål, på en Måde som kunde være en god Vejledning for mangen moderne Oversætter, om han end engang imellem, ligesom da de moderne Oversættere såtidt, har ladet sig nøje med at tilstudse det Fremmede lidt på Dansk.

Det første vil Enhver finde bekræftet, der har Tålmodighed til at gjennemgå Oversættelsen, som vil lønne ham med et godt Bidrag til en dansk Ordsamling. Og som Prøver på Sproget vil man gjennem hele Skriftet finde mange Stykker, der godt lader sig høre, og iført nyere Skrivebrug ikke behøver at skæmmes ved at vise sig. Man læse f. Ex. S. 67. "Mange..., hvilke ville være Elskere uden Arbejd, og om det går dem ej strax efter deres Villie, da lade de gjensten af, og komme så ej til åstu delig Frugt, thi at Elskovs Discipel skal være idelig og skal ej

bedrøves af lang Pligt, uden [men] skal være tålig til at lide al Ting og skal være tjenestefuld, og skal ej aflade for Lidet. Han skal omvel [alligevel] have god Tro, om han end bortkjøres tusind Sinde, thi at idelig Arbejd overvinder al Ting. Hvad er blødere end Vand, hvad er hårdere end Sten? og Stenen hules af idelig Regndråbe. Og at jeg skal herefter sige dig gode Tidende og alle. der elske, lystelig at høre, da skal du vide, at denne gudeligst Brud, for hvilken du haver arbejdet, hun vil have Bøn og stor Tjeneste. Hvo er den som ej beder om disse forgængelig Ting, dem som han haver kjære? Han beder derom og beder idelig og ydmygelig og lader ej af, og jeg jætter hanum sandelig Indgang efter Hjertens Ønske, thi at ej er den funden i Israels Landskab, som er så snar til at bede og så redebon til at høre og så mild til at give, såsom denne gudeligst Brud, og for Elskovs Storhed kan hun ej længe holde sig igjen, og gider ej biet så længe til hun bedes, men hun kommer for dem som lede efter hende og teer sig fore dem. Hun står på Torve, midt på Gade og i Porte, og siger sin Røst og lokker alle og drager dem til sin Elskov", osv.

Eller hvor han S. 88 tugter de forfængelige Præster som falske Profeter:

"Jeg kalder dem alle falske Profeter, der imod går med Gjerninge det som de sige med Ord, såsom de som lære at fly Gire og Fig, og de begjere Penninge af alle sine Attrå; og de som råbe at Verdens Hæder skal forsmås, og søge selv efter Hæder og at højes op i Verden af al Magt, og de som lære at forsmå Verdens Hæder og Hofsæd og efterfølge ydmyge Ting, og de selv følger derefter uden Måde. Og at jeg skal tie om Andre, da ser du mange så storlig dyrke sine Klæder, som hellige Fædre bøde sine Efterkommere at bære til Uskyldigheds og Enfoldigheds Tegn, at de ej mindre synes at bære Verdens Lovs Billed og

Bæld, end Verdens Folk. Du ser denne her gå klædt med dyrest Klæde og have Rynker som gå neder om hans Axler, og haver omkring hundrede Folder, og denne synes at gange klædt såsom Filosofi, og han synes at gå omprydet som et Tempel. Og ser en Anden have Fingerhandsk på sine Hænder og trang Sko og næbbet, og du ser somme bære løse Folks ny Klæde-Sæd, vanskabt efter Verdens Sæd, og knappet Ærm og så trange, at Armen kunde neppelig gå i, og de have Filsbens-Tavle hængende og Silke-Linne og deslige, som tegner Lethed og Løshed, og ville dermed tækkes Kvinder og de mistækkes Gud og Kirkens Prælater og alle høviske Folk, Mænd og Kvinder ... Dem skal siges det som Djævelen sagde en Munk, som fristedes af en lang Kåbe, som han vilde have, og da han kunde ej få den, førte han sig i en Matte for Kåben, og Djævelen satte sig på Halen på den Matte, som han drog efter sig, og sagde: o Munk, gade [kunde] du mer, da gjorde du mer!"

Skriftet er her aftrykt bogstavret, og kun er Kapitel-Inddelingen, som i Oversættelsen er kommen lidt i Urede, ordnet efter den latinske Original, der dog i første Bog kun har 16 Kapitler, medens Oversætteren har delt det sidste i to.

HENRIK SUSOS

GUDELIG VISDOMS BOG.

Føler oc besinner aff vor H*er*ræ i godhet oc søgher effter ha*n*no*m* i hiærtens enfollelighet, for thy han fi*n*nes aff th*e*m so*m* ey frestæ ha*n*no*m*, oc han synis th*e*m som troo hafuer til ha*n*no*m*.

Fordhom i th*e*n førs*t*e th*e*n helghe kirkis begy*n*nels openbaret segh th*e*n gudheligh visdom sinæ vtuolde ve*n*ner i manne hande madhe, oc vpliwste there hugh m*et* sit liws, som vare hete i and oc tiænte Gudh i helleghet oc rætuishet, thy at Gudh sænde tha ild i the*re* been, so at there hiærtæ bru*n*næ ofuervættes aff kærlighetz værm, so at lønligh g*er*ni*n*gs low oc godhe eftersyn oppe*n*baredes oc vtspredd*is* vtwortes, ander til gudhelighet oc lærdo*m*. Sanneligh the som søgthe eft*er* wor H*er*re i godheth oc hiærte*n*s enfollelighet, th*e*m var ængen a*m*minels vm vertzens ærende, mæn all there akt oc v*m*sorgh var, at grædhe the*re* sy*n*ner oc akte Gudz tiænist, oc gifue the*re* leghem til thiænist oc arbegdh, oc bliwe hort widh th*e*n ewi*n*neligh visdo*m*. Mæn theswærre i vora dagha th*e*n hersa*m*me gudheligh k*er*lighet ær vordh*e*n kool i ma*n*ne mæ*n*niske hiærtæ, so at ho*n* ær nesten vtslykt. Faa fi*n*nes nw so*m* studerer gudheligh*et*, oc so*m* søghe æft*er* ien ny nadhe so*m* th*e*m kan verme, oc som grædhe for sina sy*n*ne ydheligh, oc som ledhe gudhlig søghels nadh oc helghe thale, mæn the paakte faafænghelighet, slekt oc byrdh oc legh*e*me*n*s kræselighet, oc holles so bu*n*den i ien dødhelig søfn. Nw sa*n*neligh vil th*e*n gudheligh visdo*m*, th*et* ær Gudz søn so*m* hafu*er* v*m*hogh for mæ*n*niskes helse, forbædher th*et*tæ onde i bla*n*t ha*n*s vtuolde 1ᵛ ve*n*ner, oc akter ha*n* i*n* th*e*nne bogh ey at lære th*e*m som ey vethe, thy at verlden ær nw vpfylt aff Gudz visdom, vten vptænde

ige*n* the so*m* vtslukt ær, oc the kolle æra i Gudz kærligh*et* oc vgudheligh til gudhelighet, oc vpuække søfne i ledhi til at øfue dygdhelig g*er*ni*n*g.

It*em* th*er* aff lot Gudz mildhet sek v*er*dugh at væra, at vppe*n*bare th*e*nne bogh vnder ien fægh*e*rste seyiers figur, so*m* var pryd m*et* fæghersle roser oc vmsat m*et* cymbæl leegh, gifuendes søtæste oc hemelske lydh oc rørand*is* alla hiærtæ vp at til Gudh. It*em* bedh*er* iegh gudhelig mæ*n*niskæ so*m* løse i th*e*nne bogh, at the v*m*bære m*et* mik, vm so ær at ieg foer vil in *gram*matica ell*er* rethorica. For thy iegh wrdh*er* ey møgh*et* at synde mot bogheligh konst, tha iegh kan rætte oc forbædh*er* hugxsens synd. It*em* helghe fædh*er*s sandhet, oc th*et*, so*m* hær ær sc*r*ew*et*, hawer iegh sath m*et* en enfolleligh dikt efft*er* th*e*n helghe sc*r*ipt*is* sens, sosom iegh togh*et* aff vor H*er*re, oc ente haw*er* ieg sagdh th*er* for vten met forakt. Oc for thy at th*e*n sa*m*me materiæ ær forklaret fordo*m* a ma*n*ne gudheligh mæn møgh*et* subtileligh, oc vænnes nw ma*n*ne til lædhi aff idhelig vaanæ, thy behøfuer ey at taghæ auctoritates, th*et* ær stadfestels ell*er* vi*n*ne, aff th*e*n helghe sc*r*ift til hwar ærende, thy at th*et* war v*n*tagh*et* aff ha*nno*m for først rørd vm th*e*nnæ bogh. Ær oc mærkand*is*, at th*e*nne talæ, som vordh*er* i mellæ th*e*n gudheligh visdo*m* oc he*n*ne discipel
II bodhe til swar oc sporels, ær sat al enæ, at mænniske*n* scal drages til thes mere gudheligh*et*, oc ey ær th*et* so tagendes, at th*e*n samæ discipel war sodhan, at th*e*n gudhelig visdo*m* akt at talæ vidh ha*nno*m i sin eghen p*er*sonelighe*t*, ell*er* ha*n* var th*e*n enæ so*m* enest ælste visdo*m* for ander, ell*er* var th*e*n som th*e*n gudhelig visdo*m* gørde so ma*n*ghe oc so storæ godg*er*ni*n*g*er*. Mæn sa*n*neligh han hafues for hwer i ma*n*køn, sanneligh han taler so so*m* ien doctor, nw i en mæniskes p*er*sone so*m* ær fulko*m*meligh, th*er* eft*er* i en mæ*n*niskes p*er*sone som ær vfulkomelig, nw i nogh*er*s p*er*sone so*m* astu*n*deligh ælsker *Christu*m, oc haw*er* trolowæt ha*nno*m i tro oc kærligh*et*, och th*er* æft*er* i en syndoghe mæ*n*niskes p*er*sone so*m* bedh*er* Gudh grædelig for sinæ synder, oc so vmskifter ha*n* sin dikt i ma*n*ne mote, eft*er* thy ho*n* quæ*m*mer thæ materie. Stynno*m* taler ha*n* vm Gudz søn soso*m* gudhelig siæls brudgom, oc sty*n*no*m* tales vm ha*nno*m soso*m* gudheligh

visdo*m* trolofu*et* rætwis ma*n*. It*em* thesse syn ell*er* vppe*n*barels so*m* fra*m*del*is* sc*ri*fues i boghen skule ey taghes alle efter ordhen, æn tho ma*n*ne hænde efter ordhen so*m* sc*ri*wes, mæn th*et* ær en betegniligh talæ, soso*m* wi løse i ku*n*g bogh aff Natha*n* p*ro*phetæ, so*m* var sænt aff vor H*er*re til ku*n*g Dauid, oc vnder ien rigmanz figuræ oc ien pelegri*ms* vt lette ha*n* aff ku*n*g Dauid, at ku*n*g Dauid gaf dom mot sek sielff for then synd som ha*n* gørdhe mot sin swen. It*em* aff then q*ui*nna Tecuita, so*m* gik in til ku*n*gen vnder en fremmet p*er*sonæ, so at hon bygde ku*n*ge*n*s hugh ad misku*n*ne he*n*ne tho sønner. It*em* oc soso*m* ængele*n* sænth til Thobia*m* oc spurd at, ho ha*n* war. Han sward sek at vare Anania*m*, then store Azarie søn, oc alle thesse stiki vare sa*n*ne ekke efter ordhen vte*n* eft*er* meni*n*gh. So ok then ærligh p*re*diker II* sa*nc*te Pawel apostel han foor i sina discipels p*er*soner, then tidh han sagde straffendes them: iegh ær Powels, iegh ær Appollos, æræ i ey me*n*niske? oc lit ther eft*er* sagde ha*n* th*et*tæ: brødher, vmskiftes i mik oc Apollo i ether for ether. It*em* mæn en gra*n*giueligh løser maa sakteligh atuakte thesse betegneligh tales lønlighe vndherlig thi*n*g, vm ha*n* vil legge sek idhelig vind ther vppa. Item ieg bedher ha*n*s vmæleligh godhet, so*m* mek nødde at vndherga thennæ arbegd. for ha*n*s kærlek, at for thy th*et*tæ æmbet gaar ofu*er* mi*n* æfne, at ha*n* ville vpfylle mi*n* vanskels i millæ mæ*n*niskes hiærtæ so*m* th*et*tæ løse, i so mathe, at alle, so*m* thenne bogh ower løser m*et* godh akt eller hører, verdoghes vp at bære til løn nogher gudhelikhetz smagh eller nog*er* ny nadh ther fore aff Gudh. It*em* th*et* til hører oc aff ha*n*s vegne som løser thenne bogh, at han ow*er* løser m*et* stor vin alsame*n* thenne bogh, ok ey stu*n*do*m* th*et* oc stu*n*do[*m*] hint, thy at th*et* ey tha smagher oc føghes til sa*m*me*n*.

It*em* sa*n*neligh iegh pami*n*ne*n*des mi*n* vonskeligh*et* so vel i visdo*m* so*m* i lefnet, akter iegh, o hedherlig fadher, mester Hugo aff p*re*dik orden! thenne bogh at sænde ether, som offu*er* gar ander i mæsterscap oc hedher, oc ær mest*er* i sa*ncta* theologhia, th*et* ær i then helghæ sc*ri*ft, oc haw*er* større v*n*dherstandels i then godhelig visdo*m*, oc stør nadh i andhelighe gafuæ, sosom ether godhe b*re*ff oc radh ku*n*gøre, i huilke i radhe m*et* fadherlig

pami*n*nels til frid oc brødherlig k*er*likhet, til nefst oc plikts III strænghete, til gudhelighetz hete, oc til *Jesu Christi* lighels, oc til allæ dygdheligh fulkomels, oc later ether ey æn noghe th*er* m*et*, vte*n* haw*er* idheligh vmsorg vm ma*n*ne mi*n*niskes helse, oc flyer so m*et* ether orde*n*s brødh*er*, at the lære oc kæ*n*ne m*et* ord oc effte*r* døme, at thenne v*er*lde*n*s vsle eft*er*følge*r*e skulle ow*er*gifue thenne falske v*er*lden, oc komæ til san oc ewi*n*nelig visdo*m*. Oc for thy. hedh*er*ligheste fadh*er*! tillægger eth*er* vise hand oc ow*er* seer thenne bogh aff ien inwortes smagh, soso*m* tilbør i sodhan thi*n*g. vm th*er* ær mere ell*er* mi*n*ne æn then gudheligh visdo*m* hafu*er* ingyth for sin hedh*er* oc for vor ie*m*c*r*istens nytelighe*t*. Oc haw*er* nadh m*et* mik for mi*n* vanskels so*m* her fi*n*nes, so*m* ær smillest aff alle eth*er* sønn*er* th*er* Gudh ælske, oc thenker ekke, at th*et*tæ ær giørt aff dyrfue, vte*n* aff Gudz kærligh*et* oc visselig aff then hælghanz ingydhelse. Huilke*n*, soso*m* Gudh ær mik vitne, gaff mik ey roo dagh ell*er* nat, før at iegh gaff mi*n* samtyk th*er* til, men vm iegh vel gørde, th*et* prøfuer i, so*m* hafu*er* smørels aff then helghe andh.

It*em* ær oc vitendes, at then samtalæ i mello*m* visdom oc discipel begy*n*nes soo, at en tidh efter vttesang, tha som then samme discipel hafdhe fulkomen en p*r*ocessione*m*, so*m* ha*n* pleg[er] at gøre til lignels eft*er* then beskeste p*r*ocess so*m* *Christus* giørdh, tha ha*n* war dømt at vt ledhis til hans pinæ stedh, oc tha ha*n* stodh i p*r*edik stol soso*m* for korsset. ok kærde for korsset m*et* sørgheligh hugh, at ha*n* ey hafde so bræ*n*nende kærlek til ha*n*s pinæ so*m* ha*n*n*o*m hørde, oc ey hafde haft til thenne dagh, oc stragx soso*m* i ien syn vort ha*n* vplyst soso*m* aff iet hemelske liws, oc hans andeligh øghen tedhes hu*n*dret thænkels ell*er* be- III* traktels aff ha*n*s pine. och sagde til megh: hwar dagh skal thu ofu*er* fare thesse hu*n*dret materiæ ell*er* pu*n*ct m*et* hu*n*dret veniis oc gudheligh thænkels oc so ma*n*ne knæfall, oc th*et* settæ trin skulle ha*n* lighes (myghet) so*m* møglig var i the sa*m*mæ pu*n*ctæ, huilkæ C pu*n*cta iegh ofu*er* gifu*er* her, for th*et* skal thes stekker vær*æ*. Mæn tha hafu*er* iegh ku*n*gørd them gudheligh p*er*soner pa wort maal thydesk bodhe lærde oc vlærde. Oc so togh then discipel, so*m* førre war hordh til Gudz pinæ, til at vorde blødh til vor H*er*res pine ami*n*nels, oc fek ma*n*ghe ha*n*dhe vplysels so so*m*

h*er* sc*ri*wes eft*er*, oc tha han begynn*et* at scrifue thesse forsagde stykke oc genwordughet, so*m* ær godhe mæ*n*niskes ransagh*er* oc prøfuer, freste at dragha ha*nno*m aff th*et* so*m* ha*n* hafde begynt, tha stodh *Christus* hoss ha*nno*m i en syn i th*en* formæ oc lignels, tha so*m* ha*n* gik fræ studh*en* oc war nylle hudhst*rugen*, oc lot ha*nno*m tractere oc følæ ha*n*s ny blodughe saar, oc helet th*er* m*et* ha*n*s genwerdugehetz saar, oc trøste ha*nno*m til at fulko*m*me th*et* ha*n* hafde begynt. — — Ær oc mærkænd*is* at th*e*nne bog var sc*r*efven i visse time, oc ey vten i store nadhes næruærels, oc then for*neffn*de discipel, so*m* ær vkend i th*e*nne g*e*rni*n*g i nafn oc p*er*sonæ, syntes ey at hafue i th*e*nne g*er*ni*n*gh rørels ell*er* mate, soso*m* th*e*n th*e*r gør ell*er* dikter, vte*n* en rørels ha*n*s so*m* tholer gudhelig thi*n*g. For thy at nær han ey viste i ha*n*s hugh. hwat ha*n* skulle sc*ri*fue, tha fek ha*n* th*et* vidh andheligh vppe*n*barels, oc nær ha*n* skulle sc*ri*fue, oc nesten hwer særdel*is* materiæ so*m* ha*n* screff, mæn vten th*e*n tidh, vm ha*n* hafde villet nogh*et* dict*et* ell*e*r sa*m*mensat, ell*er* vtlagd sosom aff sek sielff oc satt*et* til th*et* a*n*net, tha gørdes th*et* so vsmagh*e*n, oc vordet so IV vquæ*mt*, soso*m* at vm noghe*n* ville sa*m*men føgh*et* genwordoghe smag ell*er* malæt gænwordoghe lyd til sa*m*mæn. Oc tha ha*n* hafde vnfangh*e*n the thi*n*g so*m* ha*nno*m var gifue*n* i taflen, oc kam til segh sielff, tha ransagh*et* ha*n* m*et* stor win, at ey skulle væræ nogh*et* th*e*r vti som lydde modh helghe fædh*e*rs dict, mæn hwat so*m* ha*nno*m var ingudhen oc antwordet aff th*e*n gudheligh visdo*m* m*et* andeligh vppe*n*barels, th*et* war alt th*et* samæ m*et* th*e*n helghe sc*ri*fft, th*er* helghe mæ*n* hafue sat af th*e*n helghe*n*s ingydels, ante i sens ell*er* ord ell*er* theslighe. It*em* effth*er* th*et* at th*e*nne gærni*n*g var fulkome*n*, tha togh ha*n* til at rædhes, at onde oc awens fulle mæ*n*niske, som pleyie at thokke g*er*ni*n*gæ til onde ell*er* til ente (at) gøre th*e*m m*et* alle, oc seyiæ th*e*n gudheligh helghanz gafuæ at være falsk renlefues suig, oc gudhelig ope*n*barels at væræ føg oc suigh, oc helghe fædh*e*rs g*er*ni*n*ge snak ful m*et* efntiur. Sosom mæ*n*niske som ey hafue smagh*et* the thi*n*g so*m* æræ th*e*n helghandz, at the skulle ey slide oc so th*e*nne mille g*er*ning m*et* th*er*e tænder, tha thænkt ha*n* at døle he*n*ne eller alsti*n*gs nedhertryk henne, huilk*et* th*e*n gudhelig visdom for-

bød m*et* all, at ey skulle vorde, m*et* ope*n*barligest tegn oc fagh*er* ope*n*barels, oc jo*mfru* Ma*ri*a m*et* sin søn tedhes en p*er*sone oc bødh at ku*n*gøre thesse sama stikke alle th*em* so*m* Gudh ælske.

Explicat p*r*o*l*og*us*.

THEN FØRSTE BOGS

materie ær Christi verdugest pine, som aff sek sielf rører møghet til bræunende kærlighet, oc hure san visdoms discipel skal lighe sek henne i sina gerninge, oc her iblant sættes nogher materie IV*
alme[nne]lighe hørændes til hans mennig.

Capitulum primum.

Hanc amaui. Th*en* her visdo*m* ælste iegh oc efterspurde aff mi*n* vngdo*m*, oc søgte at taghæ he*n*næ megh til brudh. Th*et* var en vng mæ*n*niske kænd m*et* Gudh, som tha han hafde begy*nnet* at vøfues i verlde*ns* fofænghet i første vngdo*ms* bloster oc fortær*et* sin tidh i th*en*ne ve*r*lde*ns* forgæ*n*gelig lyst oc glædhe, oc ville fare vil i th*en*ne ve*r*lde*n* aff sin eghen hielse stat, tha vort ha*n* vplysd aff Gudz misku*nd* oc mildhet m*et* en vsigheligh mate, oc drogs vmside met mildhet oc v*m*uæl m*et* hardhet til sandhetz væyie, oc igenleddis v*n*dherlig til visdoms ælskogh. It*em* oc tha forsagde vng mæ*n*niske war æn barn oc ny i clost*er* oc ey æn tha quem til ælskog, ien tidh tha han løste i bibliæ kam ha*nno*m so*m*me ord for i bla*nt* ander, som vpuække ha*n*no*m* til visdoms ælskog, i huilke ord ha*n* møgh*et* lystes, oc oue*r*gaf alt a*n*n*et* so*m* ha*n* løste, oc screff thesse ordh i sin tafle, som ha*n* best ku*n*ne. Th*er* eft*er* tha han var idheligh i bordhlæsni*ng*, hørde ha*n* ther, huræ th*en* gudhelig visdom tedhe se[k] alle til at æ[l]skæs sosom en kræseligh brudh oc en ælskelig wen, oc th*er* efter tha som han hafde nogh*et* vægst, begy*n*net ha*n* at hawe iet kærlikhetzful hiærtæ, mæn hurt eller hwat timæ eller til hwat endæ han skulle bøghe th*en*ne kærlighet, eller hwat ælskou war, vist han ey æn tha, oc tha ha*n* hørde idheligh løses gudhelig vishetz loff oc priis, seyien-

henne at være bædh*er* æn alle dyreste rigdom, oc alt th*et* so*m* astu*n*delig oc atrolig ær kan ey lighes he*n*ne, daghes longhet i he*n*ne høgh*er* hand, oc i he*n*ne vinster hand rigdom oc æræ, lifsens træ ær th*em* th*er* gribe he*n*ne, oc hælghe ær th*en* som haller henne, v thu skal ey forladhe he*n*ne, oc ho*n* skal gømæ th*ek*, thag he*n*ne til thek oc hon skal vphøghe thegh, oc thu skalt æres, tha thu tagh*er* he*n*ne i fafn. Seyiæ vishet: tu ær mi*n* syst*er*, oc kal snilhet thin wen. Aff thesse ord vort bar[*n*]se*n*s hug rørd oc begy*n*n*et* at fa nadh til th*en* gudheligh visdom oc ælske he*n*ne sarlighe, mæn ha*n*s kærlighet war æn nw barnlighe, thy at ha*n* ku*n*ne ey æn forstaa andhelig sosom burdhe. Oc tha akte han ey æn nw at være i kærlighet nogh*et* legemligh*et* ell*er* vrænt, mæn alle thesse thing drog han til en mate som eth kærlek thi*n*g drages vt sødeligh, ey purlig gudheliget oc ey fullelig ma*n*neliget. Aff th*en*ne k*er*lighet vort han gudhelig ow*er*gudh*en* m*et* en vndh*er*lig oc vseghelig mote, oc drogs aff søteste theff oc i*n*wortes smagh, oc th*en* same vng mæ*n*niske tog til at thænkæ m*et* segh sielff: o huræ møgh*et* goth ieg hører aff th*en* forclarest brud! hui later thu tegh ey at ville, hwi prøwer thu ey at, vm thu ka*n* foo he*n*ne theg til ven! O huræ hellæg var*æ* thu, vm thu ku*n*ne faa he*n*ne til brudh, sa*n*nelig thu æst v*n*g oc quæm til ælskogh, oc ængenlu*n*de ku*n*ne so lifue*n*des hiertæ wæræ enæ oc skild vedh kærlighet. Oc a*n*nen dagh, tha so*m* bordhløser løst vishetzens begh*er*, hørde han at lowæ visdom i th*en*ne mate: vishet ær fægh*er* æn solen oc ower alle stiærne skibels oc lignet vedh liws fi*n*nes ho*n* førre, hæ*n*ne ælsk*et* ieg oc eft*er*spurde aff mi*n* vngdom oc sogte at taghæ he*n*ne m*ek* til brud, oc ieg ælsker he*n*ne scabels, iegh skal hawe for he*n*ne skyld klarhet til skaræ oc hedh*er* hos allermæn. Jeg skal hafue for he*n*ne skyld vdødelighet oc ewi*n*nelig ami*n*nels. Th*em* so*m* eft*er* megh komæ ige*n* later v* ieg al thi*n*g, oc i*n*ga*n*gendes i mi*n* hws skal iegh huiles m*et* he*n*ne, thy at he*n*ne v*m*gengels haw*er* ey beskeligh*et*, ok ey he*n*ne sa*m*melføghels ledhi, mæn glædhe oc frygd, i he*n*ne venscap ær godh kærlighet, vm thu sofuer skal thu ey rædhes, thu skal hwiles, oc thin søfn skal være sødh, thy at wor H*er*re skal være vedh thin sidh, oc ha*n* skal gøme thek! — Tha som th*en* v*n*g mæ*n*niske

hafde th*et*tæ hørd, tog ha*n* til at vptæ*n*nes mere i he*n*ne kerlikhet oc sagde i*n*nen til m*et* sek sielff: sannelig vm thu v*m*gar all iordh*e*n, tha fi*n*ner thu ey he*n*ne lighe. Tha hænde so at mankø*n*sens vwen afndes hans nyt oc godhe akt, oc sænde i ha*n*s hiertæ thænkels twært amote, oc sagde: o daare! vil thu ælske th*et* thu kæ*n*ner ey, eller feste til brud th*et* tu ey seer? Bedh*er* ær en hand m*e*t hafwe æn tho hænder fullæ m*et* væ*n*te! Oc for thy at the som sætte sin hws oc hiem pa høghe stenhald, oc trøste møgh*et* pa he*n*ne ve*n*scap, the møste ofte*re* there hop, æn the glædes th*er* aff, at the ffoo, thy the samler vedh*er* i there lade for fødhe. Vare th*et* ey bæth*er* at drykke aff en trækar til yfrels, æn at lidhe øls nødh i guldskalæ? Sannelig th*e*n*n*a brud vare vel ælskelig i alle mate, vm hon ey ville forbivde legmelig lyste, oc ville late kræselig æte oc gøre gestbudh efft*er* viliæ oc lyst, mæn nw ær th*et* soo, at alle stike so*m* æræ leghem*e*n lustelighe, the æræ twært mot he*n*ne kændo*m*, thy ho*n* seyier: hoo so*m* ælsker dryk oc fet, han vordh*er* ey viis. It*em* ho*n* sigh*er*: thu skal lit sofue oc lit slome, oc litit stu*n*d kla thi*ne* hender. Vakt nw vel at, vm nogh*er* brudh ær pa iordhe*n* so grøm, at ho*n* th*et*tæ gør, at ho*n* palægg*er* sinæ ælskere so ma*n*ne oc so store hardeste loff oc ræt. — — Til thesse oc theslighe hugxens frestels swaret soo en i*n*wortes visdo*m*se*n*s smag: o ælskænde v*n*g man! see m*et* k*er*legsfull hiærtæ, at th*et* ær alle egnlith oc ræt vi the som æ[l]skæ, at the skule tholæ møgh*et* gænwærdigh*et* for ælskogs nadh, thy at huræ ma*n*ne skælfisk skal æræ i hafs strand, so ma*n*ne sorghe æra i ælskog. For thy at so ær, thy ær rætuisest, at th*e*n ælskær th*er* vil taghæ sek so høghen brudh oc so fagh*er* oc so pryd, for alle (i al nadh vligelig), at han lidh*er* nogh*er* mothgong. Iw sanneligh bør ha*n* at tholæ thes mere, huræ mere th*e*n thi*n*g ær mere lystelig so*m* ha*n* skal hafuæ til løn. It*em* bethenk nw vtaleghe oc vndh*er*lige thi*n*g, so*m* thu haw*er* løst oc hørdh, so*m* th*e*nne v*er*lde*n*s ælskere hafue toldh, thes værre for fagengeligest ælskogh. Ma thu ey grætæ, tha thu for at wethe, huræ en v*n*gma*n* so*m* thu vel kæ*n*ner var so howet, at ha*n* bar iet iern stu*n*gen i hans kødh for en møes ælskogh. O vndrendæ ælskogs dygd! o huræ ma*n*ne æræ oc vare,

som gafuæ goths oc krop, hedh*er* oc th*en* vdødelig siæl til voodhe, oc vtlagde sek til vtallig fara for ælskog, so*m* the vare bu*n*den vti, mæn hell*er* blinde vti, oc the gørde th*et* for stakk*et* oc forgængligh løn, mæn thu for vgængligh. Hør mi*n* søn! oc tagh vndh*er*sta*n*delses radh oc vregh ey bort mi*n*t radh, oc sæt thin fodh i he*n*nes fiedh*er*, oc vndh*er*gifue thin hals i he*n*ne halsbond, oc bær he*n*ne pa thine axle, oc skal thu ey lædhiæs i he*n*ne bonde, thy at thu fi*n*ner hwilæ i he*n*ne at vterst, oc ho*n* væ*n*nes tik til hugswalels, oc he*n*ne fiæder skulle worde tik til størkels værn oc dygdhe*n*s gru*n*wol, oc he*n*ne halsbond skal vordhe tik til ære*n*s klædebon, thy at lifse*n*s feri*n*g ær i he*n*ne, oc he*n*ne bond ær helsa*m*lig hellæhetz tilbi*n*dels. Thu skal fara i ærens kiortel, oc glædhelighetz kron skal thu sætte pa thik, thu skal lit VI* arbegd oc thu skal fi*n*ne møghel roo. Viin oc sang skule glad gøre thi*n* hiærtæ, mæn ofuer bodhe ær vishetze*n*s ælskelighet. For thy skal thu ey afflatæ for nogh*er*s egiels, mæ*n* gak fra*m* oc tilføgh th*e*g i th*e*nne brudz venscap aff all hiærtæ. M*et* sodha*n* hugsualels oc the*s* lighe vort ha*n* igenquekt oc stadfest i helagh akt.

Ien tidh tha hans hiærtæ trengdes aff subtilest prøwels til ve*r*ld*e*ns ælskog, oc ow*er*gifue Gudz, tha vtgødh ha*n* sek sielff for Gudh, oc sagde sodha*n* ord m*et* kære*n*des røst:

O salig ælskogh, so*m* finner nær sigh, hwar sin ælskære skal hwiles, thy at vm nogh*er* æ[l]sker th*et* th*er* hielper at ælske, th*en* ælsker saleligh. Ve megh thes værre vsaligh mæ*n*niske! so*m* myster ælskogs fruct oc atralig løn, oc tha ieg ku*n*ne ey fi*n*ne ofu*er* al ve*r*lden th*en* so*m* swarer iafnlig til so stor hierte*n*s k*er*likhet, tha gaf iegh mi*n* vrolig hug radh, at ho*n* skulle aflade aff ælskog, oc gifue sek til Epycureor*um* partir, so*m* ælske leghoms lyst for høgst got, oc sagde: see, huræ fedhe veyier oc faar æræ nw som fødhes i grøn æng oc f*ruc*tsa*m*ligest fødh, oc Epycurei seyiæ ey enest m*et* ordh, vte*n* fulko*m*mer th*et* m*et* ge*r*ni*n*ge th*et*læ verss: gaudia su*n*t stomaci sup*er* o*mnia* gaudia mu*n*di, thet ær, at maw glæde ær for al ve*r*lds glædhi. Mæn thu m*et* thi*n*g ælskog skarpes aff mawerhet hwar dag fra dagh, tha som thu ka*n*t ey fi*n*ne th*et* thu let*er* eft*er*, oc vil ey æn late thek nøghe m*et* thet thu fi*n*ner. Hør for thy vismanz radh, so*m* sigh*er*: lat thek nøghe m*et* gedhmiølk

til thine tiænistq*ui*nners fødhe, oc sigh*er* igen: bædh*er* ær at see th*et* thu atror æn attro th*et* thu ey vedh. Ell*er* vm thu hell*er* vil ælske oc taghe sædhe i he*m*mele*n*, soso*m* thu atror, tha gør th*et* so, at thek ey thes mi*n*ner bryster the thi*n*g so*m* borttaghe VII lædhi oc giffue hiærte*n*s glædhe. See huræ ma*n*ne ælskære fi*n*nes nw i th*e*nne tidh som bedhes (gudhelig thi*n*g), oc togh ville the ey ofu*er*gifue forgængelig thi*n*g for Gudz k*er*lighet. The ville æ[l]skæs aff thigh oc tha ville the ey skilles fræ legmeligh ælskelighet. Gak oc gør thu sameled*is*. Th*et*tæ tracteret discipel sosom lønligh i sek sielf, oc sosom han stal sek til, tha vndh*er*stod ha*n* sodant swar i sek aff høgxte visdo*m* sighend*is*: — — The faræ møghet ville so*m* eft*er*følier th*e*m th*er* høghtidelig kost oc fraseri nyte oc gøre leghemen*s* røgt eft*er* ønsk, oc tha the lefuæ daglig ski*n*nende, tha thæ*n*ke the at the glædhes salelig. Mæn tholige mowelske glædes af sodha*n* saligh*et* so*m* fæ hawe, som vskellig fæ ære ey vlighe, mæn visselig skællig mæ*n*niske hug vplyft owe*n* til me*t* sin v*n*derstandels hellæs møgh*et* høgh*er* oc fulko*m*ligere, oc ey skaer th*et* at vm th*et* so*m* attros gifues stu*n*dom sparligere, thy at litit aff balsamo ær dyrer æn møgh*et* aff ædik. Bæth*er* ær iet vinbær aff Effraym æn ien hel hop aff Abyeser. Thy faar ha*n* møgh*et* vil, so*m* vil tilføghe th*e*n gudhelig ælskog co*m*pan. Um tho vertz ælskog gide ey lidhet sek tilsa*m*mel, huræ kan tha hy*m*merig*is* k*er*lighet tilføghes m*et* wertz ælskogh. Visselig ha*n* frester vmøgligh thi*n*g, th*er* venter at føghe sek til so stor vold m*et* so stor slimhet. Tholighe tænkelse oc strid tolde forsagd v*n*g manz hug i lo*n*g tidh, oc nw hidh oc nw tidh rørdes th*e*n høghligh hugh, oc tha th*et*tæ gi*rœ*des, hende at thesse ord ell*er* theslighe løstes: ieg fan en q*ui*nnæ besker æn dødh, hwes øghe ær ieyer snar, oc voth ær he*n*næ hiertæ, henne hænder æræ bonde. Ho so*m* thækkes Gudh ha*n* flyr he*n*ne, oc ho so*m* synder ær ha*n* gripes, mæn twært amot ær aff gudhelig VII* brud, som sigh*er*: iek vtrækt mine grenæ sosom therebint*us* th*et* høghtidelig træ, oc minæ grenæ æræ hedh*er*s oc nadhes, so so*m* røghels træ vskorn røghet iek mit hiem, oc so so*m* balsamu*m* ey blænd m*et* mirre ær mi*n* luct, ho so*m* megh fi*n*ner skal finne helse oc høre fred aff Gudh. — Tha th*et*tæ var hørd, th*e*n v*n*g

mæniske sosom aff inwortes rob ryde*n*des aff for stor begerels sagde: th*et* ær sant, th*et* ær sa*n*t oc ær ey a*n*net th*er* sa*n*nere ka*n* sighiæs, nw ær fest oc berad m*et* mik. Sa*n*nelig iek skal vtgifue mek sielf til dødhen, at iek skal he*n*ne fa mik til brudh oc wen, hon brudh oc iek he*n*ne tiener, hon mest*er* oc iegh he*n*nes discipel. A ha, vare thet mik lofligh, th*et* iek matte thale til so vwald brud! Gudh gafue at iegh motte see he*n*ne ien tidh! a ewi*n*nelig Gudh, ho ell*er* huræ ær ho*n* so*m* iegh hører tholige thi*n*g aff. Oc tha ha*n* attrade sarligh at vethe th*et*, vptendes ha*n* for aatra, see tha war hos ha*n*no*m* ien vsighelig bekæ*n*nels, i huilken th*e*nne sa*m*me brud vort ha*nn*om so oppe*n*baret, thy at en fielsben thron v*n*de[r]ligh fagher sy*n*tis ha*nn*om i skyn, i huilken forsagd brud skinnet møghet fogh*er* i forgyllen klædh*er*, vmklæd m*et* askilleligh*et*. He*n*ne kron war ewi*n*neligh*et*, he*n*ne klædbonet lystelig salahet, he*n*ne ord sødh søteligh*et*, he*n*ne vmfafnels all got fulko*m*plig tilføghels. Tha so*m* discipel ville talæ vedh he*n*ne, tha synt*is* ho*n* at være nog nær, lit th*er* eft*er* syntis ho*n* at sta allængst bort. Nw ofu*er* ofuerst hemels sambinnels var ho*n* høgh, oc nw sy*n*t*is* ho*n* vmøgh*et* stor, oc være*n*des vrørligh i sek, synt*is* mere rørligh æn all the thi*n*g ther røres. Hon var næruære*n*d*is* oc ku*n*ne ey æn tha sees. Hon
VIII loth g*r*ipe sek och tha grebs hon ey, ho*n* rækte a landscaps ænd oc til landscaps ænd sterkelig, oc ho*n* skikk*et* all thi*n*g søteligh, tha ho*n* synt*is* nw at hafues soso*m* en kræselig vng mø. Snarlig synt*is* ho*n* soso*m* fægh*er*st vnggeling, oc stu*n*do*m* m*et* hedh*er*ligest anlæ synt*is* ho*n* at væræ alle konst mester. Th*er* efter synt*is* hon m*et* vænæ asyn oc rosen andl. I blant th*et*tæ, tha discipel saa til ødhmygeligh oc girit he*n*ne ælskeligh*et* oc hengd fast wedh, tha vende ho*n* sek til ha*n*no*m* ve*n*lig sosom niendes ha*nn*om, oc met nadhful andl oc mille oc leendes øghøn, oc m*et* gudhelist lys ofu*er* mate v*n*derlig alle mæ*n*niske hug, gik fra*m* m*et* hedh*er*ligest andl oc helste ha*nn*om sighend*is*: søn, tee mek thit hiertæ. Tha han hørdhe th*et*, tha vort ha*n* smelt aff for stor ælskogs sødme oc soso*m* sat i hugxe*n*s ow*er*gangels aff retzel oc oppe*n*barels, oc fiol nedh*er* til he*n*ne fædher oc thakket he*n*ne, oc lystes storlig i he*n*ne næruærels. — — Sa*n*nelig tha so*m* timen gik fram oc thesse thing gi*n*ge ha*nn*om af mi*n*ne oc vnde tænkels vndh*er*voxte igen, oc

gorde hannom drøwels for sin godhgerninge, so at han var nesten sunken i hafsens bølle, helst for thy at aff alle thesse bescrifuels kun han ey begrype heunæ som han ælsket, tha hende at Paulus apostel tog til at løses, som klarlig vttydde fornefnde thing, for thy han sagde, Christum at være Gudz dygd oc Gudz visdom, oc i hannom at være skylt alle Gudz vishetz oc vittehetz ligghenfæ. Huilke ordh hannom ey vel smaget met klen hog oc saar gumme, thy at han viste ey æn at ælskæ Christum viseligh pa hans guddoms vegnæ, thy at han søkte heller thes næruærendis thing æn kome skulendis. I sin ælskog vm sidhe tha hans VIII* barndoms aar vare forgongen, oc kam til manz oller, tha var hans hogh ien tidh so vsigheligh vplyst, so at han alsammel war vpsubben i and, oc han vpfyltis aff møghel lyst, oc tha vort han fulleligest lærd i fornefnde stikke, so at hans andl oc hans hiærtes ælskelighet ey vmskiftes meer til flere thing. Thenne syn syntis ey leghem eller noghet leghmeliget, oc tha ligheuæl thet som han saa hiolt i sek all moglig lystelighet vleghmelig oc owernaturligh, i thettæ grunlig vphoff var ey form oc ey materiæ oc ey billet malet. Sannelig han saa thet ey i fornefnde vtdragels vedh sin varels sosom han ær i sek, mæn han fek at vethæ i sek ien guddomsens lysendes klarhetz ofuernaturelig vtrinnels, huilken han kunne ey met ordh vtryk. Oc thet søte motglimp all got vphold, som hannom var teeth then tidh, var ey enest fadhers persona, heller enest søns personæ, heller helghe andz personæ, oc ey heller hon sielf guddom som hon taghes i sin begripeligest enfollelighet, mæn thet war en warels efter wor made taghen, sosom ær høghest oc vsigheligh goth, høgest ælskeligt, høgest faghert oc lystefult, ok best vprunnen vphoff al godhet som finnes i skapet thing oc thet vnderstod han at være fornefnde brudh ewinneligh visdom. Sannelig at æn tho at hwer personæ tagn for segh sielff ær visdom oc alle personer tilsammel æra en ewinneligh visdom, mæn tha for thy at visdom tillægghes søn, oc for thy hon quæmmer han[nom] pa han[s] fødhels vegne, thy vnderstad han fadhers ælskelig søn vnder thet samæ mærkels aff vonæ, nw sosom Gudh nw sosom man, at han skulle faa i bæggi bodhe gudheligh idh oc ælskogs hugsualels. Ther efter øfuet then discipel

sit løfnet oc andeligh idh i thesse gudligest brudz hælle søsel, oc hwat som ha*nno*m kam fore, th*e*r ælskeliget var ell*e*r feghert ell*e*r
IX lusteligh ell*e*r frøgdeligh, alsa*m*mel th*ett*æ drogh ha*n* til ha*nno*m so*m* alt goth gar aff. Stynno*m* nær hwaren ælskeligh scapels oc vel sa*m*melsæt ka*m* ha*nno*m for oc ha*n* thenkt at th*e*n fogh*e*rhet so*m* pleyier at være stu*n*do*m*, at ho*n* hafde ey stedh oc rum i sin ælskeligh visdo*m*, han swar*et*: ia, mæn tha ær ey th*e*n liwsful sol skin, sodhan liws som vordh*e*r aff vokx ell*e*r a*n*der thi*n*g, ær thog liws purer oc v*er*dughere æn alle ander liws, ee hwat mat*er*iæ the vorde aff. So ær oc hær, for thy th*e*n fogh*e*rhet ær intet til th*et* som ær i sin efterlignels vphoff, sosom Gudz hiærtæ, so at bort skal draghes aff th*et* ælskelighe fogh*e*rhet, hwat som ær mat*er*ie vfulko*m*mels ell*e*r leghmeligh vrenheth, oc th*et* skal gømæs so*m* hørrer til fulkomplighet oc godhet, alt th*ett*æ ær i th*e*n ewi*n*neligh visdom i ærlighere oc hedh*e*rligere mathe æn i th*e*n thi*n*g ell*e*r nogh*e*r anner creatur. — Aff thesse oc theslighe kam for*nefn*de discipel vm sidhe til th*et*, at ee nær ha*n* hørdhe kærlighful ca*n*talener ell*e*r a*n*net theslighe, tha drogh han th*ett*æ alt m*et* purest hiærtens gudhelighet til sin visdom so*m* han ælsket sosom til ælskoghe*n*s vpuækkels. O huræ ofte ha*n* togh th*e*nne ælskelighest sin hiærtes syndherligh wen i sin fafn innen i sit hiærtæ m*et* ælskogs arme, oc aff heteste gudheligh ru*n*ne hans søte ælskogs øghen taaræ. Hoo kan seyiæ, m*et* hwat kærlegsfull syn ha*n* vpquektes ofte aff he*n*ne, oc m*et* hwat løngligh thiels ha*n* nøth he*n*nes næruærels m*et* søtest smagh, och stu*n*do*m* først nogh*e*r brødh*e*r spurde sek loff, at the matæ gaa i by oc søghe
IX* the*r*e venner, tha gik for*nefn*de vngma*n* i en lønglig st*et*, oc togh til at talæ til sin ven: eya, ælskogh mester! intrykt i i*n*nerst mit hiærtæ for allæ, vagt at, at kerlighed ær en tilbi*n*nende dygd, tilføghendes ell*e*r vmskiftendes ha*nno*m so*m* ælsker, i th*et* han ælsker, eya, iegh bedh*e*r, kom! oc thu mi*n* wen, kom, gak in i mit hiærtes lykkels, th*e*r tegh ene ær gømd oc prydh aff thi*n* ælskog soso*m* m*et* fogh*e*r roser, kom, seyier iegh oc th*e*r skulle wi vordhe drukke*n* af thin hughsualels spøn oc nytæ attrodh v*m*fæfnels. Thy aff thesse ord oc thesse lighe hend ofte, at ha*n*s hiertæ tog til at bre*n*ne nogherled*is* følelig aff ælskoge*n*s saarhet, oc

røpte æ[l]skogens magt m*et* rørels oc saareste bøstels oc vplot bræ*n*nende kærlighetz brun ved høghe suk, oc sosom ien spæ barn, so*m* ey æn kan talæ, sat i modhers skødh tagh*er* at lee amote sin gladhe modh*er*, oc gifu*er* vin vppæ m*et* hofd rørrels oc lёghemе*n*s fakt at glædhes mote modh*er*n, so oc hans hiærtæ mit i ha*n*s liff tog til at frøgdes til so stor volds tilquæm *oc* næruærels oc hafde ma*n*ghe ha*n*de færd, oc m*et* ha*n*s saaræ bre*n*nende aatro ku*n*gørde ha*n*, so*m* ha*n* formate, sin ælskelig vens næruærels, oc ha*n* sagde m*et* hugsse*n*s ordh til sin brud: Gudz visdo*m* af glædhelig røst, thu mi*n* hiærte*n*s ærligest keyserinne, alfægh*er*stæ drotni*n*g oc al nadhe giwer, i thek hafu*er* iech rigdo*m* oc æræ, lustelighet oc al god things efn, oc hwat so*m* ønskelig er, th*e*t haw*er* iech m*et* thek, oc tha ha*n* twetygget th*ett*æ søtelig, ge[*n*]sten tog ha*n*s anlit til at milles oc hierte til at glædhes oc ha*n*s hugh til at frøgdes, oc for glædhe sagde ha*n* thesse ordh: ofuer helse oc al fagh*er*ligh*et* ælsk*et* iech Gudz visdo*m*, oc skibet at hawe he*n*ne for liws, alle godhe thing ka*m*me megh til sa*m*men m*e*t he*n*næ!

Nw ær førsl capitulum vdh, huræ somme vtualde oc forkommen aff Gudz nadh drages vndherlig til Gudh, oc serdelis huræ en vng mænnishe var X
draghen.

Capitulum secundum.

Huræ Christi pinæ ær en forlop til Guddomsens bekennels etc.

Ther i mellæ tha som th*ett*æ gørdhes, discipel togh dyrfuels, oc thalet til sin ven, th*er* ha*n* hafde fest, seyiend*is*:

O ælskeligest visdom, som ene fulko*m*pligh veth kæreful hiertæ natur, thu vest oppenbarligh at ængen kan ælske vkænd thi*n*g, for thy at thu ledh*er* th*er*·eft*er*, at iech skal e[l]sk*e* thegh, oc gør thek qwæm at ælskes aff alle vtuolde, giff for thy yte[r]mere, at iech maa fulkome thesbædh*er* th*et* so*m* thu byter oc kænner.

Visdom: Creaturs vtrinnelses fra*m*g*a*ng a høgste thinge dygd, so*m* ær Gudh efter skikkels, vordh*e*r vidh en uedh*e*rs farels aff fulko*m*melighet til vfulko*m*meligh thi*n*g, thy at alle thi*n*ge fulko*m*plighet nedh*e*r fare aff Gudh høgxte hengsil', mæn mæ*n*nisken naturlig begy*n*ner ha*n* aff the nedh*e*r thi*n*g oc gaar alt vp at, oc kommer so til the gudheligh thing beke*n*nels, hwedhen (aff) vm thu attra(r) at ko*m*me til gudheligh bekæ*n*nels, tha til bør at thu nymmer at ga vp at thagligh til øfuer meer thi*n*g vidh ma*n*doms taghels oc ma*n*do*m*s pine, sossom vidh en ku*n*glig vegh.

Discipel: O ewi*n*nelig visdo*m*, so*m* nedh*e*rbygde thek aff høghe tron aff ku*n*gheligh af ewi*n*neligh fadh*e*rs hiærtæ til th*e*nne vslehetz daal, oc var h*er* i tre aar oc trødug, oc ku*n*gørde thin møgel kærligh*et*, i huilk*en* thu ælste ma*n*kønit m*e*t thi*n* beskest pine oc dødh, vedh th*e*nne thi*n* dødz vsigheligh k*er*lighet bedh*e*r iech theg aff i*n*nest inwole, at thu v*er*dughes at thee tik megh i th*e*n ælskeligest form oc skipels, som thu sa*m*meldrog aff thi*n*g ælskeligest pine værk.

x* Visdom: Huræ mere iegh synt*is* vanscapeligh aff ælskoghe*n*s oc pine*n*s storlighet, blegnendes i dødh*e*n aff ene dødheligh mørkhet, so møgh*et* meer skal iech vorde ælskeligere i kærleg ful hiærtæ oc vel skibet hugh oc skild fræ v*er*ldz thi*n*g, thy at so so*m* th*e*n th*e*r ælsker, attror naturligh at ælskes ige*n*, so vt kræfuer ha*n* sin ælskogs obenbarels af th*e*n ha*n* ælsker, thy at inlygt kærlikhet ær ænge*n* ko*n*nug, vte*n* the*n* th*e*r ælsker, oc th*e*r aff pleygde the so*m* ælske m*et* all figh the ku*n*ne at bedhes vtentil kærlikhetz tegn aff them th*e*r ælskes, oc hænder ofte at tha tungen tier, vuærtes skibels oc medfiærd beroper inluct kærlighetz magt, oc hwat so*m* skyles i hiærtet, fram taler vtuortes teg*e*n. Th*et* hænder vmuæl ofte, at th*et* som the th*e*r ey æls[k]e haller let oc fwlt i ha*nn*om th*e*r ælskes, th*et* prise the so*m* ælske sosom synnerligh fagh*e*rt.

Discipul*us*: Visseligh i th*e*nne værlde*n*s ælskog v*n*derstar iech sannelig so at være soso*m* thu seyier, mæn huru th*et*tæ kan væræ i en korsfest ma*n*, kan iech ey see klarlig, thy æn thog stu*n*dom finnes i th*e*n th*e*r ælskes pa verlde*n*s vegne, th*et* som

vmuæl mishafues ha*nno*m so*m* ælsker, thog æræ flere ander thi*n*g i then ther ælskes, som gør ha*nno*m lyst ther them seer. Mæn thenne kære brudgom, vanscapt aff dødzens sorgh oc ve*r*k, huræ ha*n* ka*n* synis ælskeligh, forstar iech ey, thy ha*n*s skibels synis heller at være mot ælskogh, mæn ha*n* smittes al sa*m*men vte*n*til aff bloen, oc innen til falmer ha*n* aff ve*r*k, oc ey teer the*re* øghon ther ælske hwerke*n* scabels eller nogher fogherhet, mæn ær ful aff sorg oc vslehet. Huræ seyier thu ha*nno*m tha ælskeligh, ther synt ge*r*ni*n*ge ku*n*gøre ønkelighen? XI

[*Sap i.*] Sa*n*nelighe ælskere wrdher ey møgh*et* vm torn so*m* føer roser, tha the foer rosen so*m* the attraa, ok ey sa*n*neligh vismæn forsætter fagher oc forgylte skrin, som fullæ æræ aff smille thing, for smillest keste, ther gømer i sek dyrest ornament, so thesse ve*r*lde*n*s brudher offer foghert oc søt til syn, mæn ad vterst vt giwdhe the ietir, sosom Regul*us* then orm. Vtentil skinne the m*et* rosen lydh oc hwid ski*n*ne*n*de blankhet, mæn inne*n*til æræ the fullæ m*et* smil oc vaar oc fulehet. M*et* ordh ælske the, mæ*n* m*et* ge*r*ni*n*g tee the som tydest vtrolighet. Oc twert amoth. thine siælæ, o ewi*n*neligh visdo*m*, the so*m* ærfuer eft*er* sin helse, vte*n*til regnes the ødmiwgh vraghen oc forsmæligh, men innentil prydhes the m*et* lefuend*is* liwses tri*n*ne ka*m*mer. Leghemе*n* synis vte*n*til dø, mæ*n* guddomsens skin, so*m* ey synis, lyser i*n*nentil. Legheme*n* synis vsel, mæ*n* th*et* skyles, huræ hu*n* vordher æræfulgiord. Vm thu troer smille thi*n*g, tro ok store oc mæktigh thing. Sodhan ær thin leff, ther thu seer so ønkelig skapet, at vm th*et* ær gifuen tik, at se ha*nno*m i hans fogherhet i en øghenblik, tha vort thu aff nødterff vanskeligh aff ha*n*s lyses lustelighe*t* oc antlis fogherhet, oc aff glædhes storlighet. Men enge*n* ma*n* ka*n* see ha*nno*m oc lefue, thy at ha*n* ær then so*m* ængelle attro at skodhe. Mæn then wtuærtes leghеme*n*s scapels dræper, thog ær ey scapels seyiendes at væræ vonscapels so som thu venter, men største fogherscapels, thy at thu skalt ey akte huræ ha*n* synis, ha*n* som sees, men sodha*n* pine som ha*n* ledh, oc hwedhen aff oc hwar for. Vm thu spør: hwedhen aff? thy aff møghel kærlighet *oc* ælskelighet. Vm thu spør: for hwat? tha ær sant at for thegh, at ha*n* skulle gøre theg fogher m*et* sin vanscapels, oc hele thegh m*et* sin blonet, oc gifue XI*

thek ewi*n*nelighe lifs vdødhelighet m*et* sin dødh, oc for thy vm thv seer thin leff m*et* ælskogs øghe ful aff elskelighet oc kærlighet, som ey enest ælsker m*et* ordh, sosom ma*n*ne ælskere gøre, vten ømwal m*et* g*er*ni*n*gh, thy at ha*n* elste alt til dødh*en*, tha synis, at hans vtuortes form oc skibels pa ma*n*do*m*s vegne, so*m* ha*n* togh aff pine*n*s bitterlighet, beuiser heller kerlighet, æn ho*n* tegner vanscapels, oc ey star amot, vm th*et* ey synis ha*n*no*m* som ey æ[l]sker, for thy at liws ær hadhelig vnd øghen, huilk*et* ær klar øgh*en* elskeligh.

Discipul*us*: Sa*n*neligh oc vte*n* tweuol so ær sant oc helghe æræ the øghen so*m* so soghe, thy at thet hører ey til alle vte*n* til faa so*m* heteligh ælske, thy at falsk oc fofæng nadh ær fogh*er*het oc ey vligh regnes ha*n* en doer, so*m* ælsker eft*er* antle scapels oc ey eft*er* sandhet, forthy at ha*n* tagh*er* falst for sandhet, oc thy skal ha*n* møst th*en* fruct ha*n* ønsker.

Sapientia: For thy vil iech sighiæ theg noghet igen snarlig aff th*en* pine til mi*n* pine ami*n*nels, so*m* ær altidh thin hugh helsa*m*meligh.

Capitulum tertium.

Aff somme Christi pine, oc huræ san ælsker skal lighe sek them, oc hwi Gudh ville igen löse mankønit met sodhan dødh.

For Paske dagh tha so*m* th*en* yterst natword var giørdh m*et* mine discipule, oc tidhen tilstodh som iech skulle faræ aff thenne v*er*lden til mi*n* fadh*er*, tha gik iech vt m*et* xi discipule oc gik til Oliues b*ier*igh, hwar iech var i dødhse*n*s strid, oc tha iec hafde læ*n*gi bedh*et* oc vndherstod the grymme pine so*m* mik til XII stodh, tha var mi*n* suedh gørdh soso*m* blodz drope løppe*n*des paa iordhen, ok neppelig tror nogh*er* ma*n*, so*m* lifu*er* vnder he*m*mel*en*, sodan angest oc sware oc rædheligh dødhe*n*s træ*n*gels, then kræsselig natur tholde i dødzens næruærels gryendes for

dødhen. Th*er* eft*er* ko*m*mæ mørke*n*s sønner, so*m* megh gryselig grep oc hordheligh bu*n*de, oc ledde mek ige*n* til stadh*en*, oc all th*en* næth fortære the m*et* megh i ma*n*ne hande pine oc forsmælels, oc for thy the matte mættes aff mi*n* pine, tha pinte the megh medh vtalig gabbels oc slagh oc vbrydhels oc skæntzel, oc bespytt*et* mit ælskelig andlet fwlelig, oc hylt mine øghøn, oc sloghe mi*n* hals aff haon. Vm morghen ropte the alle i Pilates hws, at iegh var skylle at døø, oc hon so*m* megh fødde drøfdes ower megh aff modh*er*lig inwole, oc græd aff vbodhelig grædh, tha hon saa megh i so storæ forsmelels oc drøfuels. Th*er* efter var iech ledh for Pylatu*m* do*m*mer, kærd oc dømdh. Minæ vuener soghe pa mik m*et* rædhelig øghen, oc stodhe amot megh soso*m* kæmpe, men iech stod so spag soso*m* spaglam th*er* draghes til dødh m*et* nedh*er* slaghet how*et* oc thollest hiærtæ. Th*er* eft*er* var iech klæd i huid klædh*er* aff Herodes, oc var begabet so*m* ien daare. Mith velscapt leghem sloghe the m*et* gry*m*mest swøpe, mit klene oc kræsselig how*et* geno*m*stu*n*ge the m*et* stinge*n*des thorn, mith elskelig andle fwledes aff spyt oc blod vflydend*is* oc so vmsidhe ledde the megh dømpt til pine*n*s stædh, oc th*et* stor kors la ønkelig pa mine herdhe, oc the ropte aff magt oc sagde: tag bort, tag bort, korsfest vndg*er*ni*n*gs ma*n*! XII*

Discipul*us*: O høgxt milbeth, thy at thin pines begy*n*ne[l]s var so besk, thes værre huræ mon tha være so stor drøfuelses vtgang oc ænde, sa*n*nelig th*et* ware megh vselhet, at see eth vskelligh creatur at thole so gry*m*me pine, huræ mere heller at see theg alle thi*n*g scapere oc fogh*er*ste ma*n* at thole so gry*m*me pine oc plaghe aff verd skyld, th*er* aff ønker theg minæ siæl af i*n*nerst hiærtens attror, oc aff alle hiærtæ rødh*er*. Mæn eth ær, so*m* iech attror at vethe aff theg, aff huilket iech ey afflater omuæl at vnner, thy at megh spøriend*is* eft*er* thi*n* guddom teer thu ma*n*domen, oc megh spøriendes eft*er* søthet teer thu beskelighet, oc megh bedhendes thine spøn, gifu*er* thu stærk strid at smaghe, o ewi*n*nelig visdom, hwi gør thu theth, ell*er* hwat vil thu th*er* m*et* beuise!

Sapientia: Tha skal thu vethe, at ey gifues at komæ til guddomse*n*s høghet ell*er* vuonelig søthet, vten m*et* en mild trons

draghels oc kærlighetz ofuervinnels vedh min mandoms oc pines beskelighet, och ee huræ moghet nogher stier hogher vp, vm thenne pinæ forglæmes, thes meer faller han dyper, thy at hon ær vægh som skal gonges at, hon ær poert i huilken vordher ingong til godh ænde efter ønsk. Hwarfor bortlegh nw al thin hiærtens rætzel, ok infør thek manligh hugh, gør festelig, oc bliff met meg starkelig i spissen, thy at thet ey sømer swennen, at han blifuer i kræselighet, hwar han seer sin herre so ærlig stride. See met hughens øghe Dauid sterkmænz tal, oc i blant them som æræ ewinneligh kunge stritzmæn andelig atstunder thu at regnes, thy tilbør at thu bortlægger then fermere vankunnels, oc haff
XIII theg iefnligh i mellæ framgong oc modgong aff Dauids tre sterkemænz eftersyn, oc gak sosom fynne medhel spiss, oc øsendes vatn aff Bethleems vantgraff. Offer høgst kung ønsken drik, sosom ær at thu skalt gifue tik vdh til alle erfuete, at thu scal lydhe hans eneste viliæ, før theg i stritz klædher, tag mina vapen, vepner skal ey ga for sin herre, men han skal efter føllæ, thy at thu skal drikke aff then kalk ther iech drak aff, oc genwerdighet som iech ledh skal thu tholæ andeligh, thy at thit hiærta skal drøfues aff sinnelighetz daglig drøpels som strider mot skel, oc aff mange drøfuels som skikke scule theg til min kerlighet, oc so nogherledes skal thu ouergytes aff blodughe swed, thine plantes yrtegard vil iech gøtæ met rosenblomster sosom met angest oc drøfuels. Thu scal gripis oc sosom bindes. Tha thu binder thine synde vonæ som æra gammel vordhen i thek, aff mine vuener skal thu lidhe falsk sag oc oppenbarlig vræt oc blyels, oc skal thu bære min pine i thit bryst idelig sosom troligest modher, straffels oc vrætte dom skal thu lidhe aff manne, manne bagtalæ skal thu hafue aff awns mæn, oc sosom met torn skal thit howet krones. Tha som andhelig idh nedher trykkis aff awns gadde, ther efter skal thu vtledhes met megh vten byn, oc bæra emuæl mine forsmælels, nær thu owergifuer thek selff oc thin viliæ, oc alle creatur ther hinder theg aff thin helse, efter thin formoghe, sosom dødh man owergifuer al thing i hans andz vtgang. Thy vær stærk i hug, oc redh thek til frestels, thy iech hauer kungiord thek the thing ther komæ skulle.

Discipul*us*: O Gudz doms vransagelig dybhet, o ewi*n*neligh XIII* forskibelses rædheful dom! vm th*et* vare loflig at seyiæ, hwi skibet thu ey at helæ ma*n*kønit m*et* en a*n*net mote, mere roligh? o vm th*et* lofdes vsel mæ*n*niske at seyiæ, hwi gørde thu so? motte thu ey hafue pa fu*n*nen en anne*n* modhe i thi*n* ewi*n*nelig visdo*m*, m*et* huilke*n* thu matte bodhe helæ vsel, oc thee oss thi*n* kerlighet, at thu so hafde vmborn m*et* thegh sielff aff so stor drøfuels, oc m*et* oss aff so stor ønkels? th*er* aff ey vlighe dyrfdes th*e*n hellæ p*ro*phete aff lønglig betractels soso*m* at stride amot th*et*tæ radh, oc sagde: hwi ær thu ko*m*me*n*de soso*m* en vawren ma*n* oc ey soso*m* stark ma*n* so*m* ka*n* nw helæ!

Sapientia: Guddo*m*me*n*s vpheld ow*er*gar aff sin dygd al form th*er* manz v*n*dhersta*n*dels ka*n* gripe. Th*er* aff soso*m* ho*n* ey ka*n* beg*ri*pe he*n*ne, oc ey he*n*nes do*m*s dyphet vedh huilke dom all scapet thi*n*g tagh*er* sin ende, for thy skal hon vakte segh at ransaghe derfuelig sadhan thi*n*g so*m* enest gaar aff Gudz vilies veltykkels, at ey skal th*e*n th*er* ransagh*er* Gudz wold trykkis aff æren. Mæn i th*e*nne guddo*m*sens vbeg*ri*pelighet m*et* sin alzuolloghe dygd matte ha*n* i ma*n*ne mote hafue igen bøth mi*n*niskens natur, men vm skæl blifu*er* sta*n*den soso*m* nw, tha ær enge*n* madhe quæ*m*mer, thy at nature*n*s gører akter ey i ha*n*s ge*r*ni*n*g hwat ha*n*s makt forma, men hwat som hwarin natur ær quæ*m*t eft*er* sin natur, medh*e*n mæ*n*nisken vedh alzfærst thi*n*ge sanhet, emuæl naturlighe thing oc the nedh*er*mere thi*n*ge for ma*n*z v*n*dh*er*standelses vfulko*m*plighet, oc th*et* so*m* ha*n* vedh foer ha*n* m*et* stor studeren oc dagligh arbegd, oc so framgaer ha*n* aff syneligh thi*n*g oc til vsyneligh, aff leghmeligh oc til andheligh. Huræ ku*n*ne XIV ha*n* que*m*lighere vethe Gudz lønlighetz vnner oc helst the forklare trons vphogh som gaar ow*er* al v*n*derstannelses efn oc vishet, vten at Gudz visdo*m* klædh m*et* kødh sosom vswigheligh sandhet hafde vppenbar*et* th*et*, at mæ*n*nisken skulæ faa at skodhe Gudz vsynnelig thi*n*g a verlde*n*s scaper vm the thi*n*g th*er* sc*re*fuen æræ, giordh oc v*n*derstanden, oc Gudz ewi*n*nelig dygd oc ha*n*s guddo*m* skulle vorde ku*n*gørd vedh hans ma*n*dom so*m* ha*n* togh, oc æmuæl huræ mæ*n*nisken, so*m* tapet glædh*e*n for th*e*n vskikkelig lyst, skulle rættelig forbødhe myst glædhe sosom m*et* forgænghelig

drøfuels. Nw vtermeer, medhen then vegh so*m* ledh*er* til liff ær tro*n*g oc he*n*nes stiæ æra snæwer oc fore Gudz fødhels møgh*et* streng, huræ ku*n*næ ho*n* vordhe lætter, vten i th*e*nne modhe at ha*n* so*m* gaff he*n*ne skulle for ga, oc gøre th*e*n ærfueful vegh læet, tholende beskeligest, oc so skulle vorde creatur læter, men scaperen for gik pa he*n*ne oc trad he*n*ne m*et* so stor win. Betenk æn nw aff theg sielff, vm thu vare dømpt for thinæ vndg*er*n*i*nge at halshugges, oc vm nogh*er* toghe th*et* hugh for thik pa sin krop oc lodhe theg ga vskad bort, huræ ku*n*ne ha*n* tee theg større kerligh*et* oc ælskelig? Th*er* m*et* vorde thu ha*nno*m plictogh, oc vpvegt ha*n* teg til at ælske ha*n*no*m* thes meer igen. Spør at hwær særdel*is* creatur oc the skulæ læræ thek al things skikkels, oc sware theg, thy at efter engen fegher oc quæ*m*ligere modhe ku*n*ne vor igenløsels vorde, vm retuishet oc misku*n*d skulle til
XIV* sa*m*mel thees, oc manz natur vphøghes, oc Gudz godhet ku*n*gøres. Huræ ku*n*næ hemel oc iordh quæ*m*ligh*er* forlighes æn m*et* so stor medleres pine oc ha*n*s dødz beskelighet. Oc ey skal vtualde mænz arbegd rædhe thek, oc ge*n*wordughe vodhe brydde theg, thy at th*e*n vsigligh min næruærelses søthet, oc æ[l]skelighetz vndrende søtme skal late thek anten ey følæ ell*er* læteligest at thole oc vnderga genwordoghe thi*n*g aff idheligh smørels. Ho glædhes vtermere i andheligh hogswalelses fordell, ell*er* i gudheligh søghelses nadh, æn th*e*n th*er* ledh hardeste drøwels for megh. Han spør lit at vm skals beskhet so*m* idhelig smagh*er* kernens søthet. It*em* th*e*n kæmpe so*m* veth sek at hawe i strid en mild oc sterk hielper, han hopes nesten at hawe fo*n*gen nw seygher. Thy skal thit hiærtæ ey sa*m*melfallæ, mæn thu skal hafue altidh mi*n* pine i hugh oc skriff he*n*ne i thit hiertæ soso*m* i bogh, oc gøre thek he*n*ne ligh so møgh*et* thu forma.

Nw sanneligh vil iech girlighere intryk thek mi*n* helsa*m*ligh pines beskeligheth oc fulfølle vtermere mi*n* thale vm he*n*ne. Tha iek var vtledh vten stadh*en*, hængde the megh pa korsse*ns* galle i melle tho røfuer, th*er* pa at mi*n* dødh skulle synes thes fwler, oc tha iech bleff so fest oc belagd aff gry*m*mest dødz v*er*k, vorde mine lysest øghen gørde mørk, the gudhelig ørn vtfylt*is* aff spot, min lucteis pintes aff vnd døn, min søtest mwn var gørd besk

aff gallæ, the sloghe megh, the sarghet meg, oc m*et* ma*n*ne hande plawe sledhe the mith køt, so at blod fløedh vt hwer st*et* efft*er* so gryselig slag, oc spredhes vm th*e*n lystelig leghem oc thedhe ha*nn*o*m* alle rødhgiørd af blodh. O hafde thu tha sedh megh i xv th*e*n time, so ønkelig henghendes pa gallen! thin siæl hafde tha fonge*n* vanskels aff sorg. Se i then grædhelig tid tha vansket meg th*e*n vidhe iordhe*n*s rum, thy at iech hafde ey hwar til iech ku*n*ne bøghe mit how*et*, mæn thet hængd nedh*e*rbygd. The pinte mi*n* hals m*et* hugh oc slagh, the gørdhe mit velscapt andl vrænt aff spyt oc offuer mi*n* fagh*e*r lifuelig lydh gik en mørk færghe, oc al mi*n* fagh*e*rhet var so vtslykt, at ey war megh asyn so*m* tilburde, mæn so syntes iech at fules soso*m* spitelsk man til at see.

Discipul*us*: O, ho gifu*er* megh nw i th*e*nne tidh at skodhe th*e*nne thi*n* ælskelighe andl eft*er* ønsk vnder th*e*nne græthelig form, oc ow*er*gydhe he*n*næ m*et* grætzens dogh gongendes aff sorest hiertæ. O renlighetz spegl, oc alle dygde oc nadhe fegh*e*rst asyn, i huilke*n* ængele attro at skodhe oc feste sine øghen m*et* glædheligest tilsyn i vmødh salæhet, ho skal gifue mit hiertæ so ærlighe oc vkorligh ønkelses gudhelighet, at iech matte foo aff sin storlighet alle there ønkels so*m* bræ*n*ne aff synnerlig ælskogh. O ku*n*ne iech vtgudhe alle øghens fructsamlig græd, oc hafde iech alle tu*n*ge grædelig røst, th*e*r meg motte røre, at iech matte thes bæth*e*r vedh*e*rlegh so stor thin pine!

Sapientia: Enge*n* vedh*e*r leggh*e*r min pine bæth*e*r æn ha*n* so*m* ey enest m*et* ordh men oc m*et* g*er*ni*n*g fulføller he*n*ne, oc korsse*n*s vnder bær idhelig i sin leghem, lighe*n*d*is* sek mine fotspore ødhmyghelig, sosom lyksa*m*melighet nedh*e*rtreend*is*, ey ræend*is* genvordughet, oc han so*m* aff bræ*n*ne*n*de attro akter altid at komæ til andelig fulko*m*melighetz høghet. Iech sigh*e*r thek, at xv* so manne grætz taræ soso*m* vatn ær i dyp æræ ey so anamelig hoss megh, æn togh at mille græd, so*m* gaer aff ønkels ælskelighet, æræ giefue oc ælskelig for Gudh.

Discipul*us*: For thy attror iech at nymme aff thek, o ælskeligest visdo*m*, huræ iegh mo lighe megh m*et* for*nefn*de pine.

Sapientia: Vent thin oghen aff, at the ey see fofængbelikhet, ok thine øre at the ey høre vnytteligh thing. Anam best for søt, bort tag thin leghems vflødughe oc vskikkelighe lyst, oc sæt thin hierte fridh oc huile i megh enest, tagh glædhelig al drøfuels, oc ont som thek paføres skal thu lidhe tholeligh oc attro at forsmos aff alle, oc nym at brydhe thin eghen vilia, oc drøpe thin leghems begerels for thin helers ælskogh som dødhe for thek. Thettæ ær, min søn, thettæ æræ først vphogh som ewinnelig visdom andwordhet tek oc anner sine ælskere, huilke æræ grafuen i thennæ oppen bogh, sosom ær i min korst fest leghem sosom thu seer.

Discipulus: So rig oc so vsiglig stor ær thin løsens trohet, at hon owergar alle dødheligh mænniske begribels, so at vten alle anner mannefol gogerninge, tha tagher ene so stor pines minskelighet, som gik fram aff ælskogh, sek sielff all kerlighetz venscap aff ræt. Men nw, o ewinnelig visdom, min ven, iech begerer sorlighe igen at høre aff tek thet, som smagher arm mænniske so søteligh, iech bedher, hwat wil hon sek so stor ælskog, eller hwat tenkte thu at thu ville tole so birtelig, hwi forsost thu ey tek sielf oc var tek sielf mild, thy at vten tweuel XVI hafde thet sømmet thek at gøre thet lættere vm thu hafde vil.

Sapientia: Ælskoens storhet ville ey latæ megh thet gøræ, kærlighetz low war so stor at hon ville spare i engen mote, oc ey noghet mille sek, thy at hon bran so storligh i megh, at engen noghersinne, e huræ tørste han ær, begeret so sorlig klar vatn, eller then ther dødh skulle attrod so ewith liff, sosom iech tørste aff kerlighet at gøre syndere hele, oc beuise mek them ælskeligh. Sakteligere ma then dagh ther framfarn ær igenkalles, oc alle bloster aff verldens vphoff ther vissin ær igen qweghes, oc vtalelig regn toræ igensammels, æn min kærlighetz vbegripelig storhet kan mødhes eller vyrdes, ther aff var mit velscapt leghem so mærkt met vtalelig drøfuels so som met somme ælskoghens tegn, at ey var en punt rum i mit korsfest legheme, at hon ey lyst aff syndherligh drøfuels oc ælskogh, oc aff nadh vnnes thek nw at vndhersta noghet ther aff. See nw beghi mine hendher longh oc fogher ginomslaghen bittherligest met spigh, oc minæ arm gry-

selig vtrækte oc minæ føther gino*m* stu*n*ge*n* oc mina laar tilsa*m*mel trengd som en graff. Skodh oc mina kreselighe leghe*m*s lim være i so trang i*n*lukkels oc ow*er*gudhen m*et* blodh. Min leghe*m* ven aff vngdo*m*s fogherhet fiol nedh*er* aff sit bloster oc visnit. hwassest korsse*n*s træ var mi*n* kræseligh røgs sæng, then swar krop fest m*et* spegh*er* drogs nedh*er* at aff sin swarhet, oc th*er* aff øktes mine vndh*er*s v*er*k. Hwat meer! aff fotz ill oc til howde*n*s is vpfylte (megh met) the gry*m*meste saar oc beskest drøfuels, XVI* the ledde mek til dødzens graff, the ey spard mit liff, men the vpfylte mek m*et* beskelighet oc mødh, ære*n*s ku*n*gh met vdleth pine, thesse dødz saar tholde iech aff stor hiertens begerels, at iech skule hele synde mi*n*niske saar m*et* minæ blonet, oc fult gøre mine syndere, oc at iech skulle forlighe m*et* mi*n* he*m*melske fadher alle them ther til ha*n*n*om ville ko*m*me!

Capitulum quartum.

Huræ siell som hawer tapet sin brudhgum for synd skal finne hannom igen vnder korsset met syndbætring.

Minæ øghen vtgyde i taara oc later ey aff at grætæ. Bortgaar alle thes v*er*lde*n*s glædhe oc alle thi*n*g th*er* syntis hugsualels faer longt bort, oc later mek søghe enlighet, so*m* ær grætz ven oc angers ko*m*pan, at iegh ma græte the vnde thi*n*g th*er* mek snarlig bende for mine synde ok mek ledde til thenne vselhet, som fordo*m* glæddes aff glædhelig fra*m*go*n*g oc v*n*gdoms blomstrendes feyier. O min siel, løp inuortes til theg sielff oc giff ow*er* allæ forgengelig thi*n*g, oc søg fulko*m*plig efft*er* dypest sorghes ødhe øken, oc gak pa høghe b*ier*ighe oc rop m*et* saar hiertæ oc græthelig røst oc ønkeligh skregh, so maktelig at then

ønkeligh røst rækker vp ow*er* b*ier*ighe oc høghe oc høgt vp i
vædher, alt til th*e*n yuerst hy*m*mel, oc ko*m*mer so til he*m*melske
ande ørn, fulle aff milhet, oc gak til them m*et* sodhan rop oc
seyie: o lefue*n*des steen, høghe b*ier*ighe, lysfulle marke i sternes
heem, ho gifu*er* megh th*et* at th*e*n stærkest eld bræ*n*ner mi*n*e
hiertæ røddh*e*r aff møghel hete, at beskeste taræ ma riueliff vt-
flyde, oc rører eth*e*r til at ønke mek oc til at line mi*n* sorgh
XVII so*m* ær vligeligh oc (so*m*) gør mit hierte magt oc piner mi*n* siels
inuole oc trengh*e*r mek gru*n*delig. Ve mek vsel! th*e*nne he*m*-
melske brudgo*m* ha*n* kam førre til megh m*et* sin kærlighet oc
vpfødde mek oc vtualde til sin brud oc fest mek m*et* sit fænghern,
oc prydde mek mannefoll, ho*n*ne oc miølk togh iech aff ha*n*s
mu*n*, och stu*n*do*m* nødh iech idhelig hans mu*n* søte kys, oc th*e*n
andheligh brudgo*m*, lilier ælsker, ofte gørde megh blid vmuel m*et*
sin andhelig fawen tagels oc vpfylt mek m*et* ma*n*nefoll goth, oc i
alle thesse thi*n*g tog iech ey tak vppa, ok tha iech var i hedh*e*r,
vndh*e*rstodh iech ey, men iegh flydhe fra ha*nn*om oc gik bort oc
ow*er*gaff ha*nn*om soso*m* klost*er* løber. Ve mek, thy iech tabet
ha*nn*om, thy iech ofu*er*gaff mi*n* ene hierte*n*s glædhe, lifue*n*d*is*
vants ader, mi*n* h*e*rre, oc haw*er* nogh*e*rled*is* gørt megh fræmen
fræ min leff, oc skille megh vtrolig vidh ha*nn*om. Ve megh vsle,
hwi ville iech th*et* gøre! hwi ow*er*gaff iech ha*nn*om! huræ ma*n*ne
thi*n*g iech myst m*et* ha*nn*om, forthy iech tapt meg sielff oc for-
tørnet alle he*m*melske ande. Drøfuelse ko*m*me oc hwærie hugh-
sualelse forlote mik, iech sidh*e*r nagh*e*n ok ænk, oc ow*er*gifue*n*
ful aff skensel oc forsmelelse, thy at minæ falsk ælskere, mæn
hell*e*r sanne swigere, sweghe megh oc owergafue megh ønkeligh,
oc røfde fræ migh alt th*et* goth so*m* mi*n* leff begafu*et* megh m*et*.
O hedh*e*rs mystels, glædhe*n*s tapels oc alle hugswalelses bort-
træ*n*gels, thy at i en tidh kam megh alle mine attrols ful van-
XVII* skels. Ther eft*er* kan iegh ey hugsuales, mæn th*et* skal væræ
mik størst hugsualels at tagha e*n*gen hugsualels, men altid suk
oc græte so læ*n*ge til iech foer en vsel dødh. Ve megh, hurt
skal ieg ve*n*ne megh, til hwem skal iech ga! ho skal forlighe
mek! see al v*er*lden haw*er* ow*er*gifuen megh, thy at ieg ofu*er*gaf
mi*n* leff. Ve megh, hui gørdhe iech thet! o huræ ønkelig var

then tidh so*m* viste th*et*tæ vnt! o rødhe roser, o hwidhe lilier oc vkrengt viole, soso*m* ær helghe oc vsmitte siæle, seer nw, thy at iegh ber eft*er*aars blo*m*ster. Akter oc seer megh ligh at være en torn rydh oc legger th*et* pa hiertæ, huræ snart thet bloster falmer oc faller aff so*m* thenne v*er*lde*n* g*ri*per, thy at h*er* eft*er* bryster enkte vte*n* at iegh skal døø lefue*n*d*is* ok scal falm blostrend*is*, oc ieg vng skal elles for tidh, oc iech vordher siwg helbrægd, men alt th*et*tæ mo iech æn nogh*et* lidhe, til th*et* enest at ieg fortorn thit ælskelig oc fadherlig andl oc drøfd theg mi*n* leff, th*et* ær megh heluet oc sorgh offuer all sorgh! o mi*n* søte, iech va*n*skes i hugh, tha iech mi*n*nes, m*et* huræ stor kærleg thu forkam mek, m*et* huræ stor søthet thu pamon*et* mek oc huræ venligh thu drogh meg til theg. Sorgh træ*n*ger megh, thy at ieg ey anamet th*et*tæ alt thakkelig, at iec so lit wrde so store godhe thi*n*g oc bort kast soo lættelig so stor ligghend*is* fæ. O vsel dødz ynsken næruærels, til hwad bier thu, hwi tagher thu mek ey bort! O manz hierte megte sterkhet, so*m* so stort lidher oc ey vanskes! O mi*n* hiærte*n*s iern hordhet, hwi træ*n*ges iech aff møghel sorg oc ey sendherslidhes! Hører mek, gudhelig bloster ok ønker meg, alle mille ælskere! Iek var kall*et* fordo*m* høgste XVIII ku*n*ge*n*s brudh oc pryd m*et* høgste nafn oc ha*nn*om fordo*m* kær, han kall*et* mit nafn grødheligh oliæ træ oc fogher oc f*ru*ctsamlig brud. Ve megh vsel, thy at ieg ær ey nw verd at kalles ha*n*s steers q*ui*nnæ, ther skikk*et* ær til twæt æmbet. Her eft*er* dyrfues iech e*n*ge*n*lu*n*d vp at ladhe mi*n* øgho*n* for skam oc blyd oc ey vplate mi*n* mu*n* mere til ha*nn*om. O hierte*n*s angest, drøfuels æræ mek hwærie sted, hwat iech skal vtuælie veth iech ey, th*et* ær hordher æn alle dødh at hafue tap*et* sin kæær, m*et* vbødhelig hop at fo ha*nn*om igen, soso*m* førre hoss mi*n* sorgheligest siel lates at være vmøghelighet. Se huræ iech sa*m*meltre*n*ges hwarst*et* i al v*er*lde*n*s vidheful vidhet. Gudh gafue iech vare i ødest øken, hwar so*m* manz øgh skulle meg ey se oc ey ørn høre, at iech matte thess heller mættes aff rop oc grødh, thy at her skal mi*n* hwgsualels foo ænde. O synd, hwat haw*er* thu førd mek! O vsel synd oc mødheful lyst, til hwadha*n* vsel stat hafu*er* thu megh ledh! O vrene v*er*lden alful m*et* falsk oc swig, ve ha*nn*om

so*m* thek tiener, oc vndhergifuer sek thine vili! o m*et* huræ storæ drøfuels oc vselhet han skal her tre*n*ges, thy at vm ho*n* synis at smigger her vtentil, tha ligeuæl skyles th*et* innentil som skal bidh, oc vm ho*n* synes vtentil klar, likeuæl ko*m*mer vtalighe thi*n*g, ther idelig pine the*n* vsel siel. A ve, a ve, thu swigh*er*, huræ møghet thu iette meg ad th*et* først, tha thu ville swighe megh,
xviii* thu for mek snar m*et* lysteligh bøgh*er* oc konst oc søtest tale oc ord til at lokke mek, soso*m* m*et* hafftrol røst oc lystelig pibsang togh thu sin fræ mek, oc geno*m*fest dors hiærtæ aff vndq*ui*nners andle oc hwidh hals oc leend*is* øghen. Tha iech bedhes vatn, vplod thu en flask m*et* miolk oc gørd meg drukke*n* aff ien sødh forgiftels oc m*et* søte malhørt oc gaff mek m*et* thin egh*en* hand fogh*er* oc søte ebbel til ene behafuels. For gafue gaf thu roser aff rosengard, oc swor møgh*et* fast, at thu skulle ælske mek mest oc at mek skulle ey bryst lystelig fra*m*gong oc glædhelig lyk. O klogh ræff, o ieterful ydel, see m*et* thesse oc ander vtalighe smigger drog thu mek sækket eft*er* tek, soso*m* iet faer drages glad til dødhen, tha tet tees ien grøn quist m*et* løff. O verst diwr, o blodugh diwr, nw sti*n*ger thu grø*m*melig th*en* th*er* thu so liueligh smurd, oc slar so gryseligh til iordh*en* th*er* thu so lettelig vplyft. Thu lod thek hafue Syrene røst, nw beuiser thu thek at hafue gadh, oc alle thi*n*g ære vent twert amot, tha so*m* iech venter mek tryghelig at huilis i thit skødh, aff skæres mit haar, øgh*en* brydes vt, ande*n* gar bort oc størk taghes bort oc nedh*er* slos iech vuæpnet aff vue*n*nes swerdhe. Th*et*tæ tenker iech, th*et*tæ betrakter iech oc falmer th*er* aff i mek sielff. Th*er* aff ær th*en* siel salle oc mo vel kalles rigdo*m*s drotni*n*g so*m* vordh*er* viis aff anners skadh oc gømmer hugs oc leghems vskyllehet. O huræ stor sallehet ha*n* nydh*er* th*er* so ær, iemuæl tha ha*n* ey aff vedh. E glædes pur lefnet oc th*en* siel, th*er* skil ær fra v*er*tz begerels, ma vel glædhes, for thy mi*n* grym bedrøfd samwit var for dierf, ær ho*n* swarer æn bly, gry*m*mer æn løw,
xix rædheliger æn tordun, besker æn molhyrt. Th*en*ne vorm (soso*m* ær sa*m*uid) nafuer minæ inwole ok ey later mek æte ell*er* huilæs, men ofte vmuæl bøster th*em* sofuend*is*. So ma*n*ne oc so store thi*n*g æræ the so*m* en fwl siel skadh*er*, oc th*et* ville synd-

oghe mæ*n*niske neppeligh tro. Thy at creatur skal vepne sek amot vrætuis mæ*n*niske i pinen, oc ær mil til at gøre them goth so*m* thek, scaber, tiener. Th*et*tæ sagde iech, for thy rønels lerdhe mek at seyie th*et*tæ oc th*en*ne næruære*n*d*is* mi*n* hierte*n*s beskest beskelighet rørdhe mek th*er* til, thy at nw nødhes iech til aff vselhet so*m* mek træ*n*ger rope oc framtale, thy at vnt oc beest ær megh at hawe offu*er*giwe*n* mi*n* brudgo*m* oc ey hafue lydh ha*n*s budh ordh. Ho gifuer mek p*er*met so bred so*m* he*m*melen, so møgh*et* blek so*m* vatn i haf, oc so ma*n*ne pe*n*ne som løff ær po træ oc gres i æng, at iech matte sa*m*mel sc*ri*fue th*en* drøfuels oc vbodhelig skad so*m* iech kam vti. Avi, hwi føddes iech til verlde*n*! hwi for fors iech ey i modh*er*liff. All sa*m*mel vanskes iech oc veth ey hwat iech skal gøre, hwi dweler iech vtermer, hwi drøfues iech, hwi græth*er* iech, hwat bryster meer, vten at iech skal forsma meg sielff oc kaste mek i th*en* vsel vanhops heluetes pyt af thi*n* æres andle.

S a p i e n t i a: Vesthu ey æn, at vanhop ær en vodheligh thing, thu skalt e*n*genled*is* vanhopes vm thi*n* helse, thy at iech ka*m* th*er* til i werlden, at iech skulle eft*er*søghe oc hele th*et* so*m* forfors.

D i s c i p u l *u s*: O hwat ær th*et* so*m* iech hører, so*m* so søteligh lyer i minæ ørn, i vsel mæ*n*nisk oc bort kast hun!

S a p i e n t i a: Hwat ær giørd, at thu ey kæ*n*ner mek, hurælu*n*d XIX*
so falle*n*des ær thu nedh*er*falle*n* til iordh*en*. Min søn, mon thu ey tholæ vtsættels aff for møgel sorgh, o mi*n* kære, iech ær th*en* ewi*n*neligh visdom, he*m*melske fadh*er*s søn, vselhetz staff, milhetz leedhsagh*er* oc loghman, so*m* vplodh miskuns obeg*ri*pelig dyp, alle scapæt ande, oc vil taghe tek oc alle so*m* ville ko*m*mæ til megh i mit millest skød. Merk mit andle, thy iech ær th*en* th*er* ledh fatikdo*m*, at iech skulle gøræ thek righ, iech tolle beskest dødh, at iech skulle gifue thek liff oc star her en medhlere i melle Gudh oc man, oc hafu*er* korsse*n*s v*n*der beuaren, so*m* iech skal sætte i mellæ thi*n*e synder oc ewi*n*nelig fadh*er*s streng dom, for thy rædhes ey nw, see iech ær thi*n* brodh*er*, thin brudgom, iech ær redhe at misku*n*ne oc skiwle thine synder oc bort wræg th*em* i hafse*n*s dyp, oc so forlate th*em* soso*m* the hafde aller været, i so mate at thu vil vende theg vm oc vakte thik her efter.

Twos nw i mit blod, i vsmittet l*am*bs blodh, fullcst aff ælskogh oc ski*n*nende aff rosen lyd, vplyft tith hoffu*et* aff iordh*e*n, vpladh thine øghøn oc bliff rolighcr i thin hugh, see th*e*n fre*m*mest kiortel skal fra*m*bæres tek, v*n*dersta*n*delses fingher(n) skal gifues tek, oc skoo skulle byes thek, oc fedh kalf skal drøpes, th*et* lysteligh nafn skal ige*n*gifues, so at thu skal være oc kalles ewi*n*neligh ku*n*gs brud, oc for thy at ieg ey igen løste thek m*et* forfænghelig thi*n*g, soso*m* gul eller sylf, vte*n* m*et* mit dyre blodh, oc m*et* so stor mødhe søkte iech efter thek oc køpte tek, oc thy ær iech verdskylle at glædhes aff thi*n* helse oc være læt til nadh. Th*et* ær vnder oc møgh*et* vndrende th*et* so*m* iech vil seyiæ, tha ær th*et* vten all twyuel troend*is*: See vm al v*er*ldh*e*n vare ien bræ*n*nende boel oc mit vti var en nøff blaa, th*e*nne nøf ful af hør eller blo skulle ey so snarlig te*n*nes, soso*m* mi*n* barmhiærtehetz xx dyp ige*n* tagh*e*r synde mæ*n*niske, th*e*r vill gøre betri*n*g oc ko*m* igen, thy at i th*e*n naturlig gerni*n*g ær æn nogh*e*r dwal, tho at han ær alminst oc vbeg*ri*pelig, men sa*n*nelig e*n*ge*n* dwale ær i melle ha*nno*m so*m* bedh*e*r oc ha*nno*m so*m* forlaler, oc ha*nno*m so*m* grædh*e*r oc ha*nno*m so*m* hører grædh.

Discipul*us*: O vhørligh fadh*e*rligh involes mildhet, o hymmerik*is* salehetz v*n*dre*n*de k*er*lighet, o min hierte*n*s ene glædhe, thu værdes æn nw at taghe th*e*n bortkast fordø*m*melse*n*s søn igen, oc vil gifue ha*nno*m so*m* ær skylle at døø thin nadh. O enkorlig nadh, o vsielig væluiliæhet, o gudhelig nades haff, vændelig oc alle dødhelig mæ*n*niske vbeg*ri*pelig ow*er*ga*n*gendes v*n*dersta*n*dels oc iæt, oc allæ v*er*dskyld, aff th*e*nne nadh bøgh*e*r iech mi*n* hierte*n*s knæ til tek, misku*n*ns fadh*e*r, oc faller nedh*e*r til iordh*e*n for thine fetth*e*r, oc takker thek aff innerst hiertæ, oc bedh*e*r at thu skodh*e*r thin enest søn so*m* thu antvordet til dødhen aff stor kærlighet, m*et* huilke*n* thu elsket oss oc for ha*n*s drøfuelses ma*n*nefolhet forgløm alle mine vranglighet, oc bedh*e*r iech at thu mi*n*nes pa thi*n*e ga*m*mel misku*n*d oc low, ther thu lowet. Visseligh, thu gaff v*er*lde*n* so*m* forfors aff Noe flod thin forligels tegn, oc sagde m*et* thi*n* helghe mwn: iech skal sætte mi*n* bow i skyen oc skal pa mi*n*nes mit venscap m*et* eth*e*r, oc th*et* skal være iet tegn i melle mek oc iordh*e*n. Eya, skod nw, millest

fadher, then bow, som tha var fortegnet, sosom ær thin søtest søn, hæng vppa korss. Betrakt, søteste fadher, hura han var vt draghen oc vt ræk pa alle sidhe, at all hans been mote tæliæs. Se huræ hans hender arm oc ander hans lim vare alhordest vt draghen oc fulle aff saar oc ofuergudhen aff blod, iech bedher XX* se thettæ oc for hans saar heel vare saar oc forlat ware synder! Minnis herre, hwi thu kalles miskunsammer oc miskunts fadher ther aff, thy at thu miskundsammer miskunner alle, oc ey minnes then vræt theg ær giord oc glæmmer vore synder. Thu kalles ey miskundsammel for rætuise mæn skyld, som ey behøfue synd bætring, men for vore skyld som synnet oc giørde ille. Eller mon thu hafue stadfest at rætuise oc vskylloghe mænniske, hwes godhe oc vsmittet lefnet ær oss ydheligh til eftersyn, the skulle ene være thine venner oc vethe thine lønlig thing, oc hawer skibet, at the skulle ene æræs aff thin nadh oc venscap. Heller mwn thu være enest vskylloghe mænniskes herre, æst thu ey oc there herre, ther synde plikt gøræ? ior visselighe æst thu there herre, ther bodh gøræ oc igen koma til hiærtæ. Pleyer ey nadh at øghes ther oweruæts, hwar som synden war for møghel. Thy flyer iech til thek, miskuntz fadher, oc søgher efter thin værns æræ, oc aff heteste gudhelighet oc met en hiertelig armtegt sammen trænger iech mek, o høgst kunges søn, i mellæ thina bar arm blodug aff thin blod, oc vil iech ey skillis fræ thek, hwerken lefuend eller dødh nogher tidh. Ther for, o søte oc mille fadher, forlat meg minæ synde, met huilke iech forskyllet thin vredh, for thin eneste søns kærlighet, thy at so stor sorgh ær mig for mine synner, at iech heller vil thole thusend dødh æn fortorn thek, milleste fadher, nogher sin her efter, thy at all then vselhet ther iech thol, heller hyllet som iech forskylle, heller swarest skers elts XXI pine twinge mek ey so møghet eller drøfuer megh ey so storlig sosom min brødh, met huilken iech fortornet theg, min scaper oc min herræ oc min Gud oc min igenløser oc min hiærtens eneste glædhe! oc ther for vm iegh kunne vpfylle hemelen met vbodhelighe rop oc gøre mit hierte so stor magt at thet brust i thusend stiki, thet var megh liøft for all hagswale iech hafd i alle min lifs dagh, thy at hure møghet mere ther gøres met meg millere, so møghet mere

pines mi*n* grætefull hugh, thy at ieg tog ey tak vppa so mild ven oc troligest fadh*er*, men nw, o ewi*n*nelig visdom, so*m* ær gudelig visdoms lærer, lær meg huræ ieg skal bæræ thinæ søteste vnner i mit hiertæ, *oc* huræ ieg skal hawe th*e*m i mi*n* a*m*minels idelig, at ieg ma so ku*n*gøre bodhe th*e*m so*m* æræ i hi*m*merige oc i iordrike, hwat tak iech skal ige*n* seyiæ for so vtalelige godheg*er*ni*n*g so*m* meg vsel æræ gifuen aff oweruætte stor mildhet.

Sapientia: Tu skal offer tek sielff ok alt th*e*r tith ær, oc tagh ey nogh*e*rsin ige*n* th*e*r thu haw*er* offert, oc haff affhold ey enest aff vflødehet, vtæn vmuel sty*n*do[m] aff the thi*n*g so*m* lowes, oc tha teer thu mik thinnæ hendh*e*r korfeste til korss*et*, oc hwat so*m* got ær skal thu gøre, oc hwat ont so*m* tek pa føres skat thu lidhe tollelig, oc sa*m*melsank thi*n* hugh fræ ma*n*ne vtspredh tænkels oc fest he*n*ne i mek so*m* ær høgste goth, oc tha
XXI* feste(r) thu thine føth*e*r til korss*et*. Lat ey siels oc legh*em*s dygd ledhiæs, men wer idhelig at, at vtrække th*e*m i mi*n* tienist a gants magt efter minæ arme lighels oc ee thu ær aff arbegd mød ell*e*r træt, tha giff G*u*dh loff oc lidh tollelig oc sa*m*mel træng ma*n*nelig sinnelikhetz rørels, oc so skal thu sware th*e*n vold oc mødhe so*m* mina lar tolde, oc mi*n* leghem ige*n*blostredes vedh thin legh*em*s gudhelig oc skællig drøpels. Mæn thu skal gøre mi*n* ryg, pint aff korse*n*s hwashet, ien sød sæng ad hwiles vti aff ma*n*ne hande genwordhehetz villeligh lidhels, oc thi*n* hugh som ær fortunget aff kroppe*n* skal thu altid hawe vp til Gudh, thine limme skal thu hawe til rætuishet oc til hellehet, sosom tu pleyde at hawe th*e*m førre til vrætuishet. Tith hiertæ skal være redhe til at lidhe all ge*n*wordehet for mit napn, oc so skal thu wære korsfest m*et* thi*n* h*er*ræ soso*m* tro swen, oc skal vorde meg nogh*e*rledis ligh oc ælskelig owerstent m*et* ønkelses blod.

Capitulum quintum.

Græd oc jemmer ofuer vtsluct gudhelighetz værm i atskilleligbe personer bæghiæ køns i vor tidh, huilke Christus igenkaller til san kærlighet ved hans pine.

Huræ sidh*er* enest stad full aff folk etc. Ien tidh tha visdo*m*s discipel betrakte nw i sin hug th*e*nne werlde*n*s vodhelig skikkels oc stat, oc huræ møgh*et* th*e*n gudhelig k*er*likh*et* vanskedes i sin tid, oc mæ*n*niske*n*s egh*e*n k*er*lighet vndh*er* voxte ma*n*ne sted vnder renlifues form, soso*m* stelendes sek til, tha hende i XXII blant the taareful bøne so*m* ha*n* bad til Gudz visdo*m*, at ha*n* tyngdes aff ien andhelig oc søth søfn, oc genste*n* var th*er* hoss ien lighels so*m* ha*nno*m lærde fullelig aff th*et*tæ for*nefn*de. Thy at i th*e*n syn syntis ien pilgrim fatte oc oggen oc stod vten til oc bar ien staff i sin hand, oc ha*n* var full aff vselhet oc armhet. Hoss ha*nno*m synt*is* sosom ien møgh*et* ga*m*mel stad oc var manne sted nedh*er* fallen, hwes plank oc bygni*n*g (hafde var*et*) møghet fogh*er*. Oc hon hafde vær*et* fast m*et* torne oc grafwe porte oc lykels oc m*et* ander væriæ. Ien dell aff for*nefn*de vort nedh*er* brudh*e*n aff fien, thy at the som væri skulle vordhe ofuerwnne*n* (aff) forsy*m*mels oc ien dell fiell nedh*er* for ther*æ* forsy*m*mels so*m* boode i stadh*e*n, oc th*e*n dell so*m* bleff igen var fald i vone, thy at her oc th*er* var skar oc long rifwe. I stadh*e*n synt*is* nogh*er* dywr soso*m* hafftrolle i manne ligels, a huilke th*e*n pilg*ri*m bedhes hielp oc the kørde ha*nno*m smælig bort, oc ma*n*ne forbødhe th*e*m th*er* ha*nno*m ville hielpe, at the skulle hielpe ha*nno*m, for huilket han vort drøft oc vred oc gik bort, bortkørd aff th*e*m, oc kalle he*m*mel oc iord til vitn amot th*e*m.

Discipel sagde: Th*et*tæ sog iech oc iech bedh*er*, o ewi*n*nelig visdo*m*, at tu teer mek thess syns merkels, thu so*m* veest allæ lønlige thi*n*g oc gudhelig vnder.

Sapi*entia*: Th*et* ær ie*n* vnd*er*lig thi*n*g oc ær mest verd ønkels. See, iech ær th*e*n pilg*ri*m, fordom th*e*nne fordæret stadz ærlig høfdhi*n*g oc forclare brudgo*m*. Th*e*nne stad so*m* thu (saa)

XXII* so brodh*e*n oc skorful, hon ær modh*e*r k*ri*sten kloster lefnet, som war fordo*m* hede oc gutelige, i huilken so*m* ma*n*ne tro mæniske hafde goth hellet lefn*et* i kerlighet oc endregt aff kirke*n*s begy*n*nels, oc the forsmade al verels thi*n*g oc bru*n*ne enest i Gudz k*er*lighet som i helle tænkels oc godhe g*er*ni*n*g, vare sek sielff go*n*gnelig oc the*re* iefn kristen, oc giørde ey noger swig hell*e*r skadhe, mæn the løfde the*re* liff i enfolloghet oc vskyllehet. The korsfest the*re* leghe*m* oc leghem*e*ns begerels oc synd, the hafde storæ idh oc vone, fulle m*et* gudhelighet. The ware (i) ma*n*ne hande klostere oc øken oc re*n*lifues mæn, sannelig dygdelighe mæn, starkeste oc ærligeste strits mæn amot andhelige vn(d)het oc swig, oc antwordhedhe sek sielfue alt til dødhen for sandhetz oc ræ[t]uishetz beskirmels. Tholige ærlighe borghere oc ander clarest Gudz riddere plegde for*nefn*de stadh, soso*m* ær vor hælghe modh*e*r, th*e*n gudhelig regelbond lefn*et*, at fødhe oc vpfostre til mon aller, mæn tess verre nw i thesse tid i ma*n*ne stæd oc rige stor fald begynner nw at hende th*e*nne stadh, thy at su*m*me borghere oc styrere hawe sek forsømelig. Thy ær all th*e*n andhelig bygni*n*g vfast oc nesten ødhe, oc th*et* lille som synis at staa ige*n*, forfars aff idhelig vanskels, for thy at ma*n*ne th*e*n sa*m*me (helle) renlifues søner oc vedkæ*n*nere æræ ko*m*men til so stor fortrodhe*n*het, at the dierues at talæ mote sine formen, so at nw ær nesten i engen sted refst oc vm plict bydhes amot brodh tha vordh*e*r æn werre, thy at the æræ væpe*n* m*et* subtile oc kloghe disputeren, oc (the) taghe ma*n*ne vnytteligh beuisni*n*g aff kirkins XXIII loff sek til vern, oc ville ey late sek refse, men the gøre ower th*et* th*e*r there forfædhern hawe sat, oc invøfwe sek sielfue oc a*n*der m*et* sek i vodheligh trædhe. O th*et* ær san dom, at th*e*nne ondheligh bygning skal forfares. O sa*n*nest foruisni*n*g tilko*m*mende drøfuelses, hwræ kan th*e*nne ondhelig bøgni*n*g sta, vm hørnsten taghes bort v*n*nen til, oc th*e*n pilæ so*m* bewarer all th*e*n ondhelig bygni*n*g v*m*uæ*n*nes, sosom ær nær redhebon oc ødhmyg lydhels wræges bort, oc hwar en gør so*m* ha*nn*om behaw*er* oc lyster, oc ey nogh*e*r derfues at seyiæ: hwi gør thu so? hwar ær nw th*e*n enfolle Powels lydhels oc ander discipule mest lowende, so*m* lydde the ga*m*mel fedh*e*rn aff størst gudhelighet, so*m* bødhe

them ther vmøgelighet var. Tij nw tu*n*ge at tale ther aff! men alle gudhelig hiærtæ grætæ i, oc ey gafner oc at thale aff thenne materie. Thy at hafde tiet aff thenne mat*er*iæ ær visdom, men skal ieg nw seyie aff seluiliændes fatekdom, so*m* ær all renliwes modher oc fødhe, huilke*n* su*m*me hælle fedhern vtuolle sek til brudh, su*m*me kalle he*n*ne sin frw, su*m*me gawe he*n*ne sine godhe ve*n*ne for testame*nt*. Hwat skal iek seyie aff he*n*ne? thy at aff ma*n*ne ælskes hon ey sosom brudh, men ho*n* kastes vt sosom Agar, Sara tiænist q*ui*nne, tha so*m* he*n*nes barn var amot alle oc alle vare amot hennes barn, thy at the fi*n*ne thusend konst til at legge sa*m*mel oc the konst so*m* th*e*m ær til helse gaa i the konst som them kan nogh*et* forhwærre, och hwat som the ku*n*ne ey hawe i peni*n*ge, th*et* skifte the vm i ander nytte, oc late so at XXIII*
the gøre th*et* til mille g*er*ni*n*ge, men aff ræt sa*n*ne gøre the th*et* for there giri, oc bygges th*er* aff sosom ieth augud, oc æn nw framdelis vmwænde the sinæ pæ*n*ni*n*ge i ander thi*n*g soso*m* i bøgger heller permen oc (tha) the thi*n*g vonskes so*m* the hawe, at the maghe tha taghe ra h aff th*e*n gudh Atteron so*m* the lagd i there pæ*n*ni*n*g sæk, soso*m* ey vare Gudh i Israel. It*em* at thale vm kyskhet som ær døgdens fering gøres lit behoff thes værre, thy at tha the vnge lamb ville fly the gry*m*me vlfwe oc løpe til hiørde vern, tha falle the i verre snaar, oc tha the mene at the skule vnfly vlff tænder, tha fa the dødhelig saar ell*er* dø alsti*n*gs aff veyer som griper th*e*m lønlig oc tygger. Su*m*me hawe sek oc til syne soso*m* kyske mæ*n*niske, hafwe tha ey kyskhetz dygd, oc tha the rædhes enest at the skulle beropes for vkyshetz smit, tha begy*n*ne the lønlig at øwe siæle row oc krænke hym*er*ig*is* brudgo*m*s violas, ell*er* smitte th*e*m m*et* vhøwesk ha*n*nels. Thesse kaste madkrog i gryte til lighels eft*er* su*m*me preste i Moysi low, oc gøre row aff the thi*n*g th*er* Gudh skulle offers, oc for thy at (the) ey derfues at æte offert al sa*m*mel op, tha ville the lighe-uel smage, huræ th*et* tefwer soso*m* the gide.

Men nw vil iech sighe (nogh*et*) aff kærlikhet, so*m* ær all andhelig bygni*n*gs sa*m*mel binnels, hon ær til ænte gør, ho*n* ær til ænte gør alt til gru*n*vol i he*n*ne, thy at alle spøre nw efter th*et* ther theres ær oc ey so*m* ander hør til, oc vodheligh bag- XXIV

talæ haw*er* nw heller rum æn skeer kerlighet. oc brodherlig hadh haw*er* vndergrafuen oc nedherslar brodhe[r]lig kerlighet, so at nw mo vel seyies m*et* græd oc sorg, hwar en skal gømæ sek for sin neste oc skal ey hawe tro i alle sine brødher, thy at hwar brodher som vndergrafu*er* ha*n* skal vndergrafues, alle ven gaar swighelig, oc man skal gøre daare aff sin brodher oc manz vuener æræ ha*n*s hws folk. P*ro*pheten seyier: there tu*n*g ær skodh særendes oc hon thaler swig i sin mwn oc thaler frid m*et* sin ven, oc haw*er* tho lønligh swig, oc for thy the bidhe hwer a*n*ner inbyrd*is*, oc redhe hwer a*n*nen til vredhe, oc hawe awnd oc slidis i*n*byrdis, thy ær rædhend*is* at the skule fortæres inbyrdes, och ey ær thesse thi*n*g oc the*re* lighe so lønlige, at the ey wedhes. Men thes verre i all verlden vtgik there lyd oc til ve*r*ldens ænde gi*n*g the*re* ordh, men vil nw nogh*er* gøme godhe gammel vone oc helle øfuels sosom ga*m*mel fædhern giorde oc lærde, tha gøres door aff ha*nno*m oc i blant ander seyies at være enlig oc lefue atskillelig m*et* anner, oc skal lidhe møghel vræt, men vm then helle kloster løfnet so*m* (ær død) vare i sin magt oc stør(k), tha vare alle thesse thi*n*g i godh stat oc skibels. Foruis i the daghe var ien gyllen tidh oc helses dagh, thy at the vakte sek for all vflødelighet oc hafde (ey) hwisken eller lismen sek i melle for anders gudhelighet, oc aktet ey trædhe eller dele, men the fortæret there tidh i dødhelig g*er*ni*n*g oc helle studere*n* oc tæ*n*kels, oc them var iet hiertæ oc ien siel oc the lefde aff all theres oc
XXIV* ey hwerser droghe til sek sielfue, oc for thy vare the fulko*m*melig men i alle dygde. Aff then for*nefn*de andhelig id bleff ey igen vte*n* nogh*et* litel. I*tem* so*m*me dele, som synt*is* at stande igen vskad i then andelig stadz bygni*n*g, æræ the gammel godh sidher oc vonæ, i huilke lofues so vel there øfuels so*m* nw æræ so som ga*m*mel fædherns loflig studeren. At thu sa ther en møgel stor hop diwr so*m* synt*is* i ma*n*ne bilet soso*m* haw trool, thi æræ the som bære klosterklædher oc hawe skywlt ther vnder verls hiertæ. Vten til hawe the høfskæ regel klædher, innen til æræ the twm aff nadh oc gudhelighet, oc tha the æræ so vanscap innen oc vten, sa*n*nelig tha æræ the ey vlighe vanscapt diwr, huilke som gømæ ord oc framtalæ andheligh kændo*m*, sosom

Balams asen m*et* ma*n*ne røst, men the lefue efte*r* leghe*m*me, thy at th*et* the p*re*dic m*et* ord th*et* stride the amot m*et* there vsedh*er*. Aff th*e*m æræ oc the so*m* løpe i geno*m* ma*n*ne hws oc snak oc leghe oc ledhe q*ui*nne fongh*e*n, oc ny*m*me altid oc ko*m*me tho oller til sandhetz visdo*m*, huilke so*m* lukke mek, seyier Gudz visdo*m*, aff theres oc anders hiertæ m*et* fofænghet oc falske dorscap, men at thu saa su*m*me th*e*r i qwem klædh*er* oc skabels som meg bødhe band, mærker vtuolle mænz tall, so*m* rettelig oc millelig haw*er* vmgengels i blant ander oc enge*n* forværres aff there efte*r*syn, men the æræ sosom liws lysendes i th*e*nne mørk v*er*lde*n* mit i ont oc vrang slækt, oc vptænne oc vplyse there iefn c*ri*sten m*et* lifse*ns* kændo*m*, oc æn tho at the æræ æn nw i en stor tall oc i all stat oc alder beghi køns, tha æræ the faæ for the ander, thy at ræt sa*n*ne flere æræ the so*m* go*n*g th*e*n vidh oc XXV bred vegh so*m* ledh*er* til dødh, æn the som arbeydher at go*n*g th*e*n snæwer vægh oc trong port so*m* ledh*er* til liff, oc thesse hawe sek sosom lamb i blant vlff oc liliær i bla*n*t torn, som gifue dygdheligh godh luct aff motgo*n*gs lidhels. Thesse æræ the som vor H*er*re beuaret sek, som ey bygde sinæ knæ for Baal, so*m* ey giørde leghem*e*ns røkt i atroels, huilke som hafde Tau sc*re*fuen i there anle, th*et* ær Ih*esu* C*hristi* pine bare the hwer st*et* i sin leghe*m*, anders ondg*er*ni*n*ge so*m* the ey ku*n*ne ko*m*me til bætring, græte the. Thesse moghe vel seyie m*et* Apostel for vtalle ge*n*wordehet: vten til ær strid, inne*n*til ær rætzel, oc alle ander vodhe, som the hawe haft, moghe the sa*m*mel lukke vedh the vodhe th*e*r ære i falske brødh*er*. Sodhan ey vwærdskylelig lighes ved martires, thy at for vten anner ma*n*nefoll plict oc pinelighet the lidhe, geno*m* stinges the aff innerst sorghes swerd, huræ tith the see brødhe oc synd mot Gudh oc rætuishet, men tha them ey til vwi(s)het. Thy at til the*m* ær th*e*n røst sagd, so*m* seyier: seyie i rætuisma*n*, thy at ha*n* skal vel ethæ sin pofinnelses fruct, ve ær vmild ma*n*, thy at hans g*er*ni*n*ge løn skal vordhe ha*nno*m til onde, the skule hu*n*ger oc (i) skullæ etæ, the skulle tørste oc i skulle drikke, oc huræ møgh*et* Gudz riddere ell*er* stridzmæn there arbegdh oc motgong ær stør i alle thi*n*g oc hawe ey hielp aff them th*e*r them skulle hielpe, men thes verre the gøre twert amot, so møgh*et*

mere skulle the hawe større løn eft*er* there arbegd i tilkome*n*de righe, æn ma*n*ne aff there forfædhern som (hafde) vtalle medhielpere til th*et* the toghe vppa. It*em* at thu sast i forsagd lighels ma*n*ne so*m* hinnert th*em* th*er* ville gaa til megh, mærker th*em* th*er* xxv* forderfwer a*n*ner so*m* godhe akt hawe m*et* the*re* onde radh oc eft*er*syn, oc ligheuis soso*m* Pharisei go*n*ge the ey in til ewi*n*nelig liff, oc ey ville the latæ ander gaa in, huilke Ph*arise*i vmuæl spottet Gudz visdom m*et* the*re* vmillest mwn oc attrod i alle mate at vænde th*em* fræ ha*nno*m so*m* trode po ha*nno*m, oc kallet ha*nno*m swiger. So oc ma*n*ne, ey at the*re* sa*m*uid nødh*er* th*em* til, men awnd preger th*em* til at the bagtale oc døme ander aff sin gog*er*ni*n*ge, oc late ey aff at forwærre the*re* godhe g*er*ni*n*gæ for ma*n*ne mæ*n*niske, oc hwar the ey ku*n*ne forwærre g*er*ni*n*g i sek, thy at ho*n* ær vpe*n*barlig godh, tha arbegdh the at falske he*n*ne aff vnd meni*n*gh, oc so ville the gaa for th*em*, i th*et* at the trænge th*em* fræ sine godhe g*er*ni*n*ge, huilke the ku*n*ne ey lighes i g*er*ni*n*ge, for thy at dødh gik i werlde*n* vedh diæfwlsens awnd, thy føliæ the ha*nno*m efter som æræ aff ha*n*s vegne. It*em* then kæp, som thu saa megh bæræ i peleg*ri*ms lighe, mærk*et* then dødh so*m* ieg tolde paa korss*et*, huilke*n* ieg bær for tro mæ*n*niske til kærlighetz tegn, at the skule ow*er*giwe vertz k*er*likhet oc vende sek til meg aff all hiertæ. Th*en* rop som thu hørde ær mi*n* rætuishetz strenghet ow*er* th*em*, so*m* ey ville ow*er*gifue the*re* synder, hwerke*n* for rætzel ell*er* Gudz k*er*lighet, men the blifue i thøm herskelig alt til dødh*en*.

Discipul*us*: Tha ieg hører th*et*tæ oc vnderstar forsant so at være, løster meg heller at græte æn nogh*et* at seyie. Ho græter ey oc seer th*en* fogh*er* lu*n*d vpuegst oc so ma*n*ne foger quiste so*m* vnder vogste i helle st*et*, oc seer første stadz ski*n*ninde kræselighet oc nadhe*n*s andelig rigdom oc møghel mildhet oc xxvi gudhelighet oc alle gudhelig nadhe*n*s gawe øfrels, oc seer nw so stoor armmod oc lit nadh oc meest vnskap! ho sukker ey nw oc rope for drøfuels: a vi! huræ siter nw enest stad ful m*et* folk! oc th*et*: huræ ær gul vordh*en* mørk oc best lyd ær v*m*skift! Han ær møghet hord oc vgudhelig so*m* th*et*tæ vil ey akte oc ey græter aff alt hiertæ, oc see th*en*ne drøwelses materiæ oc græd øghes,

tha som all verlden synes nw at være sat i ondscap, oc then ga*m*mel vwen, tha ha*n*s tidh star til, synis at hawe magt hoss manne ope*n*barligh.

Sapientia: Enkte skal være teg nw at sin aff th*e*m som æræ vtentil, som bygge alter pa gaad oc offer swiin køt, huilke som kaste sek nedh*e*r vblygdelig i alle høghe høwe oc i alle grenefullæ træ. Aff th*e*nne v*er*ldens vppe*n*barlig dyrker, so*m* ey blyes at bedrifue vppe*n*barlig synde, soso*m* hoor styl oc theslighe, th*e*m taler ieg vm, men tha vil ieg, at thu tænker th*e*n hælghe stadz forderfuels, th*et* ær at klosterlefn*et* ell*er* renlefn*et* ær ey so hedh i Gudz tiænist so*m* var i fordo*m* tidh, oc ieg vil at thu græth*e*r millelig oc vtgyter toræfulle bøne for he*n*nes vpresels oc høfueskhet. Sannelig hon ær ien stad so*m* ær sat pa biergh, hon ær liws sat pa lysklowe, oc hon ær andhelig salt m*et* huilk*et* vertz mæ*n*niske begathes, hon ær v*er*lde*n*s speghel. Aff he*n*nes ord oc eftersy*n* plægde allæ at styrkes oc vplyses oc begades aff visdo*m*, men tha th*e*nne stadh vordh*e*r gifuen til vnd eft*er*syn oc he*n*ne lys vordh*e*r vtslykt oc salt vordh*e*r forderfuet, o vi, o vi! huræ skal tha stande i v*er*lden, tha the so*m* hawe vedh*e*rsagd v*er*lden, føller v*er*lden efter aff sin magt, oc tha the som kalles andhelig mæ*n*niske eft*er*følle leghemen*s* begærels oc beku*m*mer sek i vertz ære*n*d oc køpenscap. XXVI* O helle modh*e*r, th*e*n hellæ kirki, huræ stor drøfuels skal tha vordhe! ho ær som tha skal vpsta oc holle th*e*n vredhe domer, thy at i th*e*nne neruærend*is* tid ma*n*ne som ha*n*no*m* skulle forlighe m*et* synde mænniske, the gøre ha*nno*m ey minzst amot. Min siel haader there høgdtidh, thy at there andheligh kærlighet gar i legmelig, oc legmelig k*er*lighet skiwles vuaktelig vnder andelig scabels, sosom klæt vnder hwete, oc hon verræs aff hennes m*et* blændels, sosom balsamu*m* falsket aff fwle veske. The offer Gud th*et* helle alters offer, th*e*r syer ær ko*m*men vti, thy at hedh*e*rs begerels ær for mektig i alle mate i there hiertæ, oc regnerer ow*er* mate, oc tha the faa hedh*e*r i there p*re*latz dom, tha søghe the m*et* møgel vmhug eft*er* vertz thi*n*g, oc tha som there ku*n*ne ey faa thesse thi*n*g eft*er* viliæ, tha røres there hug, oc (ey) rædhes at indrage nyæ sect oc lærdo*m* til vnd. (Oc), so som Gudz budbryter aff iøtzske folk giørde scole i Ierusale*m*, hwar

the numme hedenske sidh, so fara the oc at, at gøre oc vmuænde sek oc ander til folks sidh oc owergonge the mærke som there forfædhern satte.

Ieg kærer at ieg skal thie, ieg tenkt at mille ønkels oc gudhelig bøne skulle til sammel vpvoxe met drøfuels. I fornefnde stadh var ien høfdings gaad, ien aff the fræmst som gaff the ander samslækt visdom oc lærdom, men manne blef dødhe pa then gade aff the gammel mæn oc toghes bort. Ther for vten var ien Gudz man, som idhelig bad til Gudh for then stadz helse, then samæ man saa vm næt i ien syn sosom aff vesten: i then sama stadh vpstod ien veyer aff hiorden oc hafde tho horn, oc pa hans howd hafd han ien iernkron, oc hannom var gifwen vold at han skulle XXVII styre oc regneer. I samme stad fulde hannom efter nogher sma refwe, oc hwer serdelis aff them toghe kron aff veyern oc them tilføgdhes ien stor hop diwr aff bæghi køn, summe for rætzel, summe for giri, oc manne fulle hopen vmuel aff ien enfold hugh. For thy vilde then veyer met vold taghe sek oc sine metfølghere velde oc styrels i then stadh oc foor vm met stor magt oc var swar amot alle ther hannom stodhe amot. Han bortkørde the mekte oc han ødmyghet them ther magt hafde i blant folket, oc summe dømde han til vd øø, oc the som bodhe i then same stadh oc bodhe ther vm ræddes storligh for them, thy at the ville være ower them ante met low eller vlow, oc the sparet ængen ther them stod amot. The spard ey køn oc ey oller, ee hwat dygd eller lefnet the hafde, oc ther vorde manne them tilføgde aff rætzel som ey (ville) fordrifues aff land. Manne blefue oc igen aff Gudz folk, som mere reddes Gudh æn man, oc stode stadhelig och mannelig i største drøfuels, oc vare rede at thole dødh for forfædherns oc Gudz low, æn lyde trobrythere vilie, vedh hwes keed oc brood matte fornefnde stadh snarlig vordhe til ente. Oc æn tho at iblant Gudz folk vare summe som ey ginge rættelig til sanhetz veg oc ey gømde ræluisens oc iefnhetz stie sosom tilburde, tha ligeuel atra the at staa mote thet meste vnt som begynnet manne stedh in atgaa, oc sætte sek ther amot efter there magt, huilke som var til hielp Gudz sønners ledher. Samme stadz fræmst styrs man, hedherlig man oc verd loff i alle mate oc ræt-

uise*n*s ælsker oc alle so*m* flydhe vnt, lagdes them til *oc* var giord XXVII*
th*e*m til stadfestels. For thy syntes th*e*n veyer at ga amot Gudz sø*n*ners ledh*er* m*et* sin horn oc arbegd at køre ha*nno*m bort, m*et* alle mate ha*n* ku*n*ne, men th*e*n ledh*er* ell*er* herte stod sterkeligest. Tha veyern sog th*et*, foor ha*n* m*et* nogh*er* aff sine til all folk*es* høfdhi*ng* oc talet til ha*nno*m amot sin folks ledh*er* oc rørde ha*n*s menløss ørn so*m* ey viste swig m*et* swigfulle *e*(g)ghels, oc tog herdo*m* i sit folk. Tha tromenz kirki th*et*tæ hørde, græd hon høgt oc ma*n*ne græte oc ropte i he*m*mele*n* hawendes minzst sorg for sek sielfue, men størst for Gudz low oc forfædherns statut eller pafinnels, huilke the syntes at bryte ma*n*ne til skam, oc badhe Gudh ødhmyghelig vm th*et* matte vorde, at ha*n* ville læræ høfdhi*n*gs hiertæ bæter, so*m* var høfdi*ng* til th*e*n store hop, oc tha so*m* ma*n*ne trængdes aff hordest tiænist vten skyl, ropte the til Gud. There rop kam til Gudh oc han hørde the*re* græth oc han foor nedh*er* at frelse th*e*m, thy at æn nw fantz godhe g*er*ni*n*ge i Israel. Ien tidh ka*m*me til sa*m*mel pa ien ødh the vmille mæn amot Iyels sø*n*ner m*et* stoer magt oc mekteg hop oc trørste aff sin magt. Tha the so*m* th*e*m var amot soghe th*et*tæ, the so*m* nær ware aff Gudz vegne ræddes storlig oc vantrøste, at the skulle vnko*m*me, for thy at th*et* var en stor sa*m*li*ng* oc sterk, oc the vare lærde oc reed til strid, men the a*n*der th*e*r amot var ful faæ oc enfolle oc ey von vid vape*n*. En aff th*e*m th*e*r Gudz deel hulpe han trøste the ander so*m* rædde ware, oc raad th*e*m at the skulle fly til gudelig bøne, oc ha*n* gik til ien stedh at bedhe sin bøne, oc lagde sek til iorde*n* oc sagde th*et*tæ oc thesse lighe i sin bøn: H*er*re Gudh, hi*m*m*e*rig*is* oc iordrig*is* ku*n*g, efter thi*n* XXVIII
viliæ ære alle thi*n*g satte, oc ey ær th*e*n th*e*r kan modstande thin vilie, thu vest at thesse ko*m*me til oss i sin dyrrels oc trøste a sin hop oc ville regnere oc styre ey aff thek oc ville forderre forfædherns oc Gudz low oc fortabe oss vsle aff iordh*e*n. Eya, H*er*re Gudh, vplath thin øgh*e*n oc see vor drøfuels oc thin helle sa*m*li*n*gs, oc ve*n*d vor græd til glædhe, spred th*e*m at i thi*n* dygd oc magt, oc sæt th*e*m aff, at the maghe v*n*dersta, at thu æn nw hawer røkt vm thit folk. Beuiss nw at seyer ær ey aff stor sa*m*li*ng*, vte*n* aff thin viliæ, oc misku*n*d oss, at wi motte owervinne

m*et* thi*n* hielp then stor drøfuels, so*m* wi thole for vore synde, oc soso*m* vore forfædhern so lat oss oc tiæne tegh i frid oc rolighet. Oc tha th*et*tæ var so giørd, tha hørde Gudh sine tiæners røst ropendes til ha*nno*m, so*m* aller ow*er*gifu*er* them ther hop hawe til ha*nno*m, oc bort kørde vue*n*ners magt. Thy at pao a*n*nen dagh fioll veyern til iordhen i th*et* same sted, i alle the*re* asyn ther vare sammelt, oc iet aff ha*n*s horn vort brodhen, oc alle lofuet Gudh oc ther fræ tog ha*n*s magt til at vonskes oc mi*n*skes aff dagh oc til dagh, thy at ma*n*ne, v*n*derstande*n*des hans swig so*m* førre vare leed aff ha*nno*m, ginge fræ ha*nno*m oc Gudz sø*n*ners hop ther lyels hiold øktes oc tog til at triues, thy at Gud hialp sit folk, tha so*m* fridze*n*s vuen var fordrifuen, velsignet vare Gudh ower all thi*n*g, ame*n*!

Discip*ul*u*s*: Th*et*tæ ær ien merkelig thi*n*g oc vnnerlig at Gudz doms vransagelig dyp later sine vtuolde mæ*n*niske so drøfues, men tha owergifu*er* ha*n* them ey, vten frelser them oc be-
XXVIII* skermer so fadherligh. Men ieg ville bæther vethe the*n*ne syns lønlig vnner.

Sapientia: Them som forstar ær nogh sagd. Thu skalt ey vtermere spøre, men tha ma thu foo stor fruct aff thesse thi*n*g. Først, at thu skal ny*m*me, ey at vonhoppes noghersin i nogher genwerdighet, men sæt all thi*n* hop i Gudh oc fly til Gudh i alle thine drøfuelse, oc owergiff ey rætuisens vægh for nogher vmilde mænz galnscap oc hath oc haff foruarels oc forsyn i alle ærende, thu skalt handtere, so*m* tilbør. Tha thu vordher p*re*lat eller brødhers styrer, tha skal thu ny*m*me her aff, ey at tro strax them ther pleghe at kære the anner, oc thu skalt ey lyde altid hwar radh ell*er* eghels so*m* thine neste gifue thek til hielp, oc thu skalt ey taghe kærmaal for føghe thi*n*g amot lowendes mæ*n*niske, thy at ther aff nedherslas all godh oc høwesk v*m*gong, oc ther aff vordher diærfuels at kiwe amot, oc re*n*lifues styrk forfares. Men then sag thu ey veest, skal thu grannelig ransaghe, ante m*et* thek sielff ell*er* vedh rætuise mæn oc vise, oc so*m* Gudh rædhes, oc so v*m*sidhe først thu ved sa*n*ne, skal thu framseyie (ræt) dom, oc so vten twewel finner thu ofte, at the som kære po nogher sag ær skylloghe i saghen, for thy at the so*m* ville vnfly kloster pliet oc

han, the framlegge there forma*n*ne vskelle thyngsel oc lywe fofængelig oc seyie seg at være rætuise*n*s kæmper oc sandhetz forswarere, oc ville hawe sek vntagh*en* aff there formænz plict, oc begere fofængelig oc vten dygd at være for the anner, oc so skal thu vtlede al sagh*en*. Oc tha thu vedh fullelig saghen, tha skal thu th*er* efter døme oc so giwe vmille mæ*n* ower there howet, XXIX th*et* so*m* the thænkte amot rætuise mæ*n*, oc so skal swerd ingonne i the*re* hiærtæ, oc there bow skal sennerbryst. So skal vmille men gripes i there lønlig swig. So vort stenet tho ga*m*mel men, th*er* attrade at stene Susanna*m* so*m* trøste pa Gudh, so forfors Amon, so*m* var Jøde folks vmillest fien oc vuen, so*m* gaff ku*n*g Assuer*us* vnd radh, at Gudz folk skulle forfares, so dødhe oc th*en* høgferdest Saul aff sit egh*en* swerd.

Discipul*us*: O alle sagh milleste medlere, ewi*n*nelig visdom, som venner thine v(d)uolle bodhe goth oc vnt til godhe, the*t*tæ akter ieg, thin ødmygest swen, enest at gøre i th*e*nne mate*ri*æ at fly til gudhelig bøne aff gudhelig hiertæ, thy beth*er* ieg teg, alzmæktoghe misku*n*nene fadh*er* oc hugswalelses Gudh, ieg beth*er* ødhmygelig, at thu misku*n*ner tith folk oc thin arff, oc giff hierte*n*s frid oc rolighet i vore daghe, oc misku*n*d oc th*e*m so*m* hathe frid for tit benedide nafn, ieg beth*er*, ingyd i th*e*m godh andh, at the moghe vende igen aff there villels oc ko*m*me ige*n* til frid och kerlighet, at vi moghe alle tiæne theg endregtelig i th*en* helghe kirkis vor helghe modh*er*s skød, oc at vi moghe (ko[me]) til th*en* æreful stadh Hi*m*me*ri*g*is* fædh*er*nland.

Capitulum [sextum.]

Hurædan then gudhelig brud, Gudz visdom, ær oc hurædan henne kærlighet ær.

Hvrædan ær thin lieff aff lieff, o fægherste q*ui*nne? ho so*m* attror at høre thesse ordz vttydhels, ha*n* skal nw byde sin ørn til th*e*n gudhelig kærlighet. Sey ha*nno*m so*m* ælsker, sey th*e*n so*m* bræ*n*ner aff synnerlig ælskog, at thu ma v*n*dersta hwat ieg seyer, for thy at æn tog at then so*m* ey ælsker, hører nogh*e*r
XXIX* talæ vm ælskog, ha*n* thænker (hell*e*r), at th*e*n ær drukken æn edræ, for thy at ha*n* fek ey at vethe aff inuortes smag gudhelig ælskogs magt, men han hører ordhen enest lydhe. Visselig vel ma ha*n* oc vente, at th*e*n ær drukken, men aff viin ekke i huilket ær vkyskhet, men i huilk*et* ær andelige glædhers owerflødhels. Thy tie wi so*m* æræ lo*n*gt fiern aff sodhan ælskogs owerflødhels, men tha attraa vi aff all hiertæ at vorde nær. Framga nw for oss kærligful hugh oc segh oss ien mote, huræ ho*n* var forko*m*men aff sin lieff, oc hwat mote ho*n* vort dragh*e*n til ha*n*s ælskog, at ku*n*gøres skal til sa*m*mel i th*e*t, hurædan lieff ho*n* ær aff lieff, oc ey (skal) døle seg formøgh*et*, thy at stor kærlighet pleyer at berope sek sielff vuiliendes. Kærligful hugh seyier: ko*m*me i, oc hører, huræ store thi*n*g gørdhe vor H*er*re mi*n* siæl, then tidh blostrendes v*n*gdom oc redebon hugh ledde mek til grøne ænge oc ma*n*neskons bloster m*et* mine selscap aff bæghi køn, th*e*r lighega*m*mel vare m*et* megh, til at nytæ attrolighe hugsualels søtelig, oc i blant ma*n*ne ha*n*de legh hørdes aff ma*n*ne ien røst aff keed, oc sa*m*me rørd ther*e* hofu*et* oc sloghe hænner tilsa*m*mel aff glædhe, oc the glæddes oc spru*n*g soso*m* veyer i blant faar oc gafue nogh*e*r spri*n*g, oc i th*e*n glæde sagde the: wor lifs tidh ær litel oc met ledhi oc ey (ær) lise i manz vterst, oc ey ær nogh*e*r kæn so*m* igen kam aff heluet, thy at wi æræ fødde aff ente, oc her efter skulle vi vorde th*e*t wi vaar. Ko*m*mer for thy oc vi ville nyte

got th*et* som ær, oc nyte scapet thi*n*g snarlig soso*m* i vngdom, oc vi ville fylle oss m*et* dyr viin oc smørels, at ey skal gaa fræ oss tidhens bloster. Vi skule krone oss m*et* roser fær en the falme, ængen æng skal være so*m* vor, vkyskhet skal ey ow*er*gaa. Hwær st*et* ville vi igen late glædhes tegn, for thy at th*et*tæ ær XXX vor deel, th*et*tæ ær vor lødh. Sodan ord oc there lige sagde the oc the øfde there lyst, oc hwer serdel*is* grepe the bloster so*m* the ku*n*ne fa, men tha ieg hafde standen litel stu*n*d i meg sielff oc hafde twewel, hwat ieg ville gøre, tha fek iegh at see blo*m*ster, so*m* ieg hafde førre seet fogh*er* oc grøn i voor tid, at the togh gensten til at visne oc fiøl nedh*er*, oc all there fogh*er*het forfors, oc aff th*en* syn vort ieg rædh, oc kam til meg sielff oc sagde ieg ney, at ieg nogh*er* blo*m*ster ælsk*et* so*m* forgæ*n*gelig var. huilke ieg saa stakk*et* stu*n*d blostre*ndis* oc so snart falmæ. Ien tidh tha mi*n* hug var i roo oc saa seg al vegne vm, oc søkte effter ien skygiful st*et*, so*m* ho*n* matte hwiles vti, oc vnflydde sosom ien hin middagx hete, tha syntes meg ien stad høgt vp m*et* høghe dygd*er* (oc) soso*m* iet tywgt blost*er* pa mark, lystelig (til) at see, oc th*et* var longt fegh*er* æn alle the blo*m*ster ieg hafde førre seet, oc tha ieg skynde meg at see th*et*, tha vort th*et* snarlig vmskift, oc synt*is* ey, men fore meg stodh sosom alle fogh*er*hetz gudhinne, huilken so*m* var rød sosom rose oc skinne hwid so*m* sne, oc var clarer æn solen, oc hon gaff fogh*er* tale. Alle lysteligbe oc ønskeligh thi*n*g hafde hon i sek oc ho*n* drog alle til sek m*et* sin største fogh*er*het, so oc m*et* sin søtest luct, ner oc fiern all vegn spredh, och ho*n* sagd m*et* søtest røst: gaar til meg, all so*m* attror meg *oc* vpfylles aff mine slækt, ieg ær fogh*er* ælskelighetz modh*er* oc rætzels oc stor vndh*er*standelses oc helghe hops. Tha ieg hafde th*et*tæ hørt, stodh iech oc tigde oc ful rædh sogh ieg nedh*er* til iordh*en*, thy at vndh*er*lig rætzel hafde belagd meg, oc ieg ku*n*ne ey see m*et* alle, for so stor feyri*n*gs venhet, huilken so*m* tha vt rækte millelig sin hand oc rørde mit hiærta oc styrkte meg til at XXX* thalæ, oc m*et* open øghen togh ieg til at se derfuelig pa he*n*ne oc sagde lønglig i mit hierta: th*et* som thu haw*er* længe let efter, th*et* haw*er* thu fu*n*nen oc æn *m*eer æn thu nogh*er*sin ku*n*ne thænke. Sey oss tith nafn oc slækt, vm the æræ verdige oc sømme so

stor fogh*e*rlighet. Tha tog hon til at tale sin ordh m*et* klar antl oc skinnendes øgn oc søte lyppe, huilke ord ginge geno*m* mi*n* legmelig hørels oc fløw i mit hiertæ sosom ien piil, oc visdom sagde til siæle*n*, so*m* var smælt af kerlighetz søthme: for thy thu ær attroels man, thy kam ieg at tee tegh alle attraalighe things lønligh liggenfæ oc alle begerelig thi*n*gs punct oc cirkil oc alle vndh*er*lighe oc ælskelighe thi*n*gs lo*n*ghet oc viidhet, høgheh*et* oc dyphet, for thy at m*et* th*et* første vil thu vethe skeel oc vttydhels mi*n* nafns, tha ma thu vethe at ieg kalles ewi*n*nelig visdom aff iordrik*is* folk, huilk*et* nafn som que*m*mer alzbest mi*n* vilie. Thy ænte ær th*e*r scapet ær, som enest kan søter smaghe i scapere*n*s hiærtæ oc i alle the*re* hiærtæ th*e*r fulko*m*pmeligh ælske, ey lyd, ey piib oc harp oc psaltern oc sinfoni leg, thi*n* søtelig lyde oc alle hande strengleg, ey natth*e*rgaal sangh oc alle a*n*ner søtest foghelsa*n*g ku*n*ne so storlig glædhe v*n*g folks ørn, oc ey gaff nogh*e*r sin iordrik*is* søte sang ell*e*r hy*m*merig*is* søte søtesangs samlydh større materi til glædhe. It*em* min nafns smag sosom Cipri viin klas i Engadi vingarde, Cipri m*et* nardo oc nard*us* m*et* croco oc fistule oc canel m*et* alle træ pa Liban*us* b*ie*r*i*g oc mirre oc aloe m*et* alle fremst smorels oc alle velluct*e*nde yrter oc dyreful kryde. Sosom Lyban*us* th*et* dyre træ ey huggen røkte iek
XXXI mi*n* heem, oc mi*n* luct ær sosom balsam*us* vblænn*et*, oc th*et*tæ ær nw sagd aff mi*n* nafns vttydhels. Nw for thy at thin k*er*lighet bedhes høg thi*n*g oc later seg ey nøghe m*et* there kærlighet som brødh ku*n*ne gøre ell*e*r klædhe ell*e*r dyre smørels ell*e*r m*et* there lighe ell*e*r vlighe, spør for thy vm mi*n* slekts ærlighet oc forclarligh*et*. Sannelig th*e*r til at sware bedhes skælse*n*s skikkels ey vlighe vm efne vare oc vmøglighet ey amot stode. Men so stor ær mi*n* slækts dyphet, at ho*n* ow*er*gaar alle dødhelighe mæ*n*niskes vndh*e*rstandels, thy at ieg ær th*e*n so*m* scriwen ær aff: hoo kan seyie ha*n*s slækt, iegh framgik aff høgxte Gudz mu*n*, først fødh for alle creaturæ, oc mi*n* vtgong sosom aff vphoff aff ewinnelighetz daghe. Ieg so som Dorix flod oc sosom vantgong vtgik ieg a paradiss. Ieg ær skikket aff ewi*n*nelighet oc aff ga*m*mel tidh, før æn iordh togh til at vorde oc ey æn tha vare affgru*n*d, oc ieg war nw afflat oc ey æn vare vatn kieller vtru*n*nen

oc ey æn bærghe tilsa*m*mel stodhe m*et* tu*n*ge byrde, før æn høghe føddes ieg. Han hafde ey æn gørd iordh oc flood oc ey iordhens hingsel, tha han redde hi*m*mele, var iegh hoss ha*nno*m, tha ha*n* vmlagde vantzens dywp m*et* vis low oc vmgong, tha ha*n* stadfest sky owentil oc han vow wantz kiellæ, tha ha*n* vmgaff hafuet sin ænde oc sat vatn low, at the skulle ey owergaa sine ænde, tha ha*n* hængde iordzens gru*n*dwol, var iegh m*et* ha*nno*m oc sa*m*melsat al thi*n*g, oc iegh glædhes vedh hwar se(r)deles dage oc legte for ha*nno*m i alle tidh oc legte i iordrighe, oc th*et* war mine lustelig(het) at wære m*et* mæ*n*niske*n*s sønner. Hællæ ær th*e*n ma*n* som hører meg oc vogher daglig til minæ dørre oc vakter til mi*n* dørs lønlig ingong. Ho so*m* meg fi*n*ner ha*n* finner liff oc han skal øøss helse aff vor h*er*re. so iægh so*m* ær XXXIa lieff skal altid blifue i lieff oc ieg lieff aff lieff aff ewi*n*nelighet tagh*e*r til at være leghendes. For thy hawer thu nw, ho iegh ær oc hwedh*e*n (iegh) ær vtgongen, æn hwat iegh ær i værels soso*m* til ful begripels, skal engen skæl ransaghe, thy at skikkelig natwr hawer ey akt til vmøghelighe thi*n*g.

[Discipulus:] Tha iegh hører th*et*tæ, seyier Discipul*us* m*et* største attraa, kan iegh næpelig taghe meg sielff for hiertens glædhe oc all mi*n* andh glædhes storlig i Gudh. O ho gifuer megh th*et*, at ieg maa pafinne thek mi*n* ælskelig brudgo*m*, fødh aff ælskelig fadh*er*, oc kysse thek, oc tha forsmor meg engen, men ieg bedh*er* thek mi*n* kære, hwat sagh ær th*et*, at thu pleyer at oppenbare theg m*et* legmelig thi*n*g i thin kærlighet, æn tog at thu ær ey leghem oc ey styrke i leghem efter thine ordh oc efter vise mæstere visdom.

Sapientia: Manz vndh*e*rstandels kan ey begripe the høgst thinge sandhet taghen i sin enfolheth, thy gøres behoff at ku*n*gøre th*e*m vedh the thi*n*g th*e*r synelige æræ, oc efterlighets so*m* pleyer at være, thy at mi*n* fogherhet ær so stor, at vm nogh*e*r hafde antwordh*et* sek i ma*n*ne pine oc i ma*n*ne aar, oc han matte so see megh i en øgnblik i mi*n* fogh*e*rhet, vten al twyuel tha vare hans arbeygd minner æn th*e*n løn.

Discipul*us*: Th*e*r aff at thu seyier, at vi ey ku*n*ne annerledes tale aff the thi*n*g th*e*r ower hy*m*mele*n* æræ oc aff the gudhelig*e* thi*n*g vten vedh legmelige thi*n*g, ma ieg tha thin enfolle dis-

cipel sporæ thek at iet ordh, so*m* ær snillest mester, oc attror
ieg th*et* vethe aff teg, for thy at hi*m*melc*n*s scapels aktes aff ster-
ne*n*s æræ ok marke*n*s venhet aktes aff blo*m*sters ma*n*nefolhet, so
oc skødhes moøs oc værtz brude prydels oc hedh*er* aff fogh*er*
klædh*er*, oc th*er* aff gaa the fogh*er*lig oc prydelig klædde m*et* gull
XXXII oc dyrsteen, men hwat thu?

Sapientia: Ien klog maler pleyier at legge ma*n*nehanne
farræ vppa, oc nyter sin konst tha then thi*n*g ær vonskelig, so*m*
th*er* ær vnder, oc th*et* han seer være smitteful, th*et* drafuer ha*n*
ower m*et* rubric ell*er* røt, oc so aff th*en* fortekt swigelig skapels
ær ey vith*er*liget at ien orm skyles i yrten. Han ko*m*mer biletæ
til sosom th*et* leer oc th*et* hawer tha ey syn oc ka*n* (ey) føle, oc so
swiger ha*n* mæ*n*niske*n*s øgn, tha ha*n* gør th*et* møgh*et* foghert
m*et* blank færre som ær let oc vonscapt vnder skywl. Tha lige
uel lofues th*er* vti meer hans konst so*m* th*et* gør, æn the thi*n*g
th*er* ha*n* gør sin konst vppa. Sannelig her a*n*not solen skinnen-
d*is* i sin klarhet behøfuer ey a*n*ner fogh*er*het, huilken th*en* alz-
mæktest Gudh hawer so klæd i sin wærels, so th*en* ewi*n*nelig visdo*m*
so*m* ær rætuise*n*s sool, oc ær oc th*en* hwes fogh*er*het sool oc
maon vnder vppa, han boor i th*et* lys til huilk*et* ey ær tilgong, i helle
things skin, fødh aff liff for Luciferu*m* oc vmgifuen m*et* størst klarhet
ok behøfuer ey a*n*ner prydels vtuærtes, huilken som ær alt th*et* th*er*
fogher ær oc th*et* so*m* velscapt ær oc th*et* so*m* hedh*er*ligt ær, huilken
ær th*en* sa*m*me værels som ær fogh*er* oc lustelig værels, thy ey
vnder, all ha*n*s æræ ær af i*n*nen til, men i gultræuel ær ha*n* vm-
klædh m*et* atskillelighet, thy at ha*n* ær klædh m*et* liws sosom m*et*
klædh*er*, m*et* so stor lysning oc fogh*er*het vmgifues ha*n*, at ængen
manz øghe giter told hans ow*er*go*n*gelig skyn, thy ha*n* seyier: ey
skal ma*n* see mig oc løfu*et*. Ther efter all creatwrs fogh*er*het,
hwat ær th*et* a*n*net æn iet speghel, in hwilk*et* høgst g*er*ni*n*gs
manz mesterscap lyser. O vm thu vnner sosom thu seyier liliers
fogh*er*het oc he*n*ne klærs hwihet, hwi vnner thu ey liliers skaber?
XXXII* vm fogh*er* tilsyn oc vm mæ*n*niske*n*s andl que*m*lighe prydh ær
thek so behafuelig, o huræ verdelig skulle thine hiertens øghen
behafue th*et* andl som ær vseylig foghert for all thi*n*g oc haw*er*
ful fogh*er*hetz scapels i sin værels? Nw vm thu vilt rættelig skødhe

alle thi*n*g th*er* prydelig ær m*et* sine prydelse æræ hans priis oc loff som framledh*er* i varels vphol i alle thi*n*g, oc huræl*un*d the thi*n*g skulle være, oc th*er* aff synes at the thi*n*g som the pleyie at draghe til creatur i fødhels tidh skulle the hell*er* draghe til alle there scaper for vten th*et* som skyles innentil.

Discipul*us*: Hwat ær th*et* som skyles inwortes?

Sap*ient*ia: Enfolleligest mi*n* varelses glædheligest syn, mi*n* vpholleligest guddoms ynskelig nydels oc vendelig lifs alsa*m*mel tilhope oc fulko*m*melig eydom, thy at i thesse stykke gifues the hælghe aande i hy*m*me*r*ige so stor glædhe oc frygd m*et* øghels, at for kerlighetz mækteghet oc glædhe*n*s storlighet, thusend aar ær for there øghen soso*m* th*e*n dagh so*m* i goor forgik. Sannelig all hy*m*me*r*igis herscap so*m* seer ydhelig soma*n*ne vnner oc hører ny sang, the feste altid sine øghen pa megh, the stanne m*et* vphollen andle oc bræ*n*nende hiertæ i ælskog oc hafue sin akt til megh, oc hafue bøghet føter soso*m* til at lofue Gudh i glædhe, oc hafue oppenbarlighe beskodhels oc so vplyfte the there hiertæ vp at oc gabe m*et* hierte*n*s mwn til the vtflydhels aff owentil aff lifsens kellæ. O huræ hellæ ær han so*m* ve*r*dughes at blifue i blant th*e*n salest glædhe oc glædheligest salehet, oc huræ helle æræ the som skulle være m*et* helle io*m*frur i there koor, so*m* æræ i hy*m*me*r*ige, so*m* danze m*et* meg oc glædes i hy*m*me*r*ige, hwar helle io*m*frur løppe eft*er* mek oc syng oc gifue meg søte loff. See at enest mi*n* elskogx ord som vtgar aff ke*r*lighetz mu*n* til iet kær-ligfulz xxxiii hiertæ owergar allæ ængele fogh*er* sang oc allæ harpeslaer there legh oc allæ strengeleg oc sangleg. Heyiæ, ieg beth*er* tik, skod nw m*et* hierte*n*s glædhe, huræ qwæm ieg ær til at ælskes oc vmfegnes oc til at kysses oc huræ mest iegh ær lustelig ien klar siel. O sødh oc dyrest kys, so*m* intrykkis the søte løppe aff kærlighet! o helle ær th*e*n siel, huilken th*et*tæ gifues ien tidh i all sit lefn*et* oc æn vm th*et* hænde at døø th*er* for, th*et* skulle ey vorde thu*n*gt, thy at iegh ær altid reedboen oc næruærend*is* mine venner, ieg ær næruærend*is* i koor ved boord i vey i closter po torræ, so at ey (ær) sted hwar som Gudh, so*m* kærlighet ær, at han ær ey neruærend*is* oc swarer th*e*m iefnt hwerst*et* til there kærlighet som ha*nn*om ælskæ, thy at th*e*n gudhelig visdo*m* vil, at th*et* skal være ha*n*s (eghet) i blant alle ha*n*s brudh*er*, at ha*n* ma være

hwerst*et* næruæ*rendis* til there attraa th*er* ha*nno*m ælske, oc (han) vedh alle suk oc lengsel oc attro oc tiænist th*er* for ha*nno*m gøres sosom næruærend*is*. For thy seyier ien visdo*m*sens ælsker: ieg saa altid vor h*er*re i mi*n* asyn, sa*n*nelig for thy ær mit hiærtæ glad oc mi*n* tu*n*g glædhes. It*em* visdo*m*men seyier: so stor ær min synnerlig godhetz fordell, so at vm nogh*er* toghe ien litel kro*m*mæ at smage aff he*n*ne, th*er* efter skulle ha*n* al th*en*ne v*er*lde*n*s lyst (vyrde) soso*m* drek. Min kærlighet lætter th*em* som tunghen æræ aff synde byrde oc renser samwidh oc styrker hugh oc gifuer fulko*m*melige mæ*n*niske frelse oc tilføgh*er* th*em* sin ewi*n*nelig vphoff. Hwat meer, ho so*m* meg tagh*er* sek til brud XXXIII* oc meg ælsker ower all thi*n*g, han lefuer i rolighet oc døør m*et* tryghet, oc nogh*er*ledes begy*n*nes ha*n*s glædhe i th*en*ne verlden, th*er* blifue skulle ewi*n*nelig. Vi seyiæ møghet oc vi vonskes aff ord, thy at ængen mæ*n*niske tu*n*ge hell*er* ængele forma at seyiæ mi*n* k*er*lighetz ow*er*gongels. Hon maa vel rønes, men hon kan ey seyies m*et* tale. Th*ett*æ ær snarlig sagd aff gudhelig kærlighet, huræ dan ho*n* skal være.

Discipul*us*: O mi*n* hiertens største glædhe, th*en*ne stu*n*d ær san helses stu*n*d oc søghelses oc nødhens tidh oc th*en* dagh som H*er*ren giorde, i huilk*en* dag he*m*melen æræ giørde søte, i huilk*en* dag retzel gik til thin he*m*melighetz k*er*lighet oc thøkkelig rønels gifuer meer diærrels til at thale, thy skal iegh vplate mi*n* mwn oc ku*n*gøre theg mine lønlighe thi*n*g som ieg hawer so længe gømt i mit hiertæ, oc ieg skal oppenbare kerlighetzens saar, som længe hawer været luct i siwg manz hiertæ. Thu vest, thy ieg taler som mest ær rønt, at ien stor kærlighet hon lidher ey ma*n*ne compan i kærlighetz konst, thy at sosom vi hawe fordom hørt at rigi oc kærlighet the lidhe ekke væl stolbrødh*er*, thy at vm ien stor flodh skiftes i ma*n*ne bække, th*er* aff minzskes hon, soo oc kærlighet, tha hon søgher efter flere kompan, tha minzskes hon oc vonskes. O enest oc synnerlig mi*n* hierte*n*s eyier, nw hawer mi*n* hiertens bradhelig kærlighetz fig sek so til theg, at ho*n* ælsker theg enest, thy begerer hon th*er* amot ien synnerlig kærlighet, o huræ ønskelig th*et* ær mek, at thu kæ*n*ne meg vedh mit nafn oc ville ælske megh synnerlig for alle oc vtuæle mek i blant thine fægherste vænner. O mi*n* Gudh, Gudh gafue at thu ville skodhe meg m*et* thine

nadheful øghen oc styre allæ minæ gerni*n*ge oc gøre megh thi*n* XXXIV hemeligest ven oc tiæner. O huræ glad iek mate tha væræ, vm mek ku*n*ne so vorde efter mi*n* viliæ. tha trode ieg at ieg hafde rigdo*m* for alle mæniske, men nw so*m* ieg seyier m*et* hierte*ns* suk ær. at ieg ælsker theg ene oc enest, oc ieg skal late meg nøghe m*et* alme*n*nelig ælskelighetz low. Ieg beth*er* eth*er* alle mille ælskere, høre i meg oc ønker meg oc dø*m*mer i mellæ meg oc ælskog. Seer mi*n* leff ær meg enest lighende fææ oc ælskogs speghel, ha*nno*m skikket iegh megh. Heller moghe stene blødhes æn mi*n* hugh kan bortdraghes aff ha*ns* ælskogh, oc vm ha*n* owergifuer megh, tha skal ieg ey owergifue ha*nno*m. Vm ha*n* forsmor meg, tha skal ieg være tro oc fast oc side sosom enelig dyrteldwæ. Alt til ieg foer ha*nno*m igen, skal ieg ey hugswales oc skal ey akte nogh*er* hugswaler. Han ær th*en* enest so*m* ieg spør efter, aff han enest kan ieg hugswales, for ha*nno*m haw*er* min siel vtuold henggheis oc mine been hawe vtuolt dødh. Vm han bortgaar, tha dragh*er* ha*n* mit hiertæ med sek, vm han igen ko*m*mer, tha vpfyller (han) min mwn m*et* hierte*ns* glædhe. Hwat heller ieg æter ell*er* drykker heller gør nogh*et* a*n*net, tha ær ha*n* altid hoss meg, ha*n* ær th*en* sa*m*me so*m* ieg akter, ha*n* ær th*en* so*m* ieg spør eft*er*. Ieg ær gørd soso*m* vuiss thy ælskogh*en* trænger meg. Seer, ieg bidde ekke til at ælske mi*n* leff, til ieg vort ga*m*mel oc meghenløss oc til mi*n* antles fogh*er*het forfors oc rynker ginge ower antlet oc var so forsmad oc gørd vqwæm til værtz ælskog oc var so nodh til at fly til ha*nno*m at ælske ha*nno*m, thy at ieg hafde ey a*n*ner som ieg ku*n*ne elske ell*er* aff huilke*n* ieg attror at ælskes, men tha iegh war vng oc XXXIV* aktet lenge at lifue oc hafde lystelig sælscap oc mi*n* naturlig complex var skikkelig til ælskog oc hafde ma*n*ne som badhe meg oc droghe meg, alt th*et*tæ forsmod ieg oc ieg forsmod fægherst violas, oc m*et* vmskift antle oc suk stridde ieg amot oc all thi*n*g ow*er*gaff ieg gladhelig, oc ieg skikk*et* theg at være mi*n* ælskogs løn oc flyde ieg til thi*n*g ælskog, oc ieg vtualle thek meg til lieff. O mi*n* ælskog, skulle thu ey forthy være mi*n* glædhe oc min siels søthet oc ælskæ besynnerligh oc sware meg so litel til so stor kærlighet, ekke so at thu skal elske meg ene for alle, men thu skulle v*n*ne meg ien hemmelighere kær-

lighet i blant alle. Ær oc for sant th*et* so*m* meg trænger oc gør meg v*m*sorg, thy at so ma*n*ne æræ hiertæ ther teg ælske aff hetest kærlighet, huilke so*m* go*n*ge for meg i kærlighet oc i kerlighetz beuisni*n*g. A ve a ve, hwat skal tha vorde aff meg! ieg rædhes thy ganze sore, medh*e*n thu som ær leff fødhes i bla*n*t liliær lili, th*et* ær lilier so*m* æræ for (alle lilier). O meg vsle, først thu lukter there søte lukt, at thu skalt tha ey glø*m*me titzel oc nald, oc so vordher thin ælskogs skadhe aff anners ælskog i iordrighe. O mi*n* kære, forlat meg at ieg so taler, for thy at soso*m* thu vest, at stor kærlighet hawer gernæ hinder aff ge*n*-wordughet, vm ieg tær seyiet, tha ær thu møgh*e*t spred kærlighet. See trys tiwghe æræ drogni*n*ge, oc fire sinne tiogge æræ sengi nætter, oc ey ær tal pa vngge q*ui*nner, men sa*n*nelig ien aff them ær thin duwæ oc thi*n* fulko*m*melig oc thi*n* vsmittege, huilke*n* so*m* tagh*er* alle a*n*ners høfdi*n*gs dom. Framdel*is* i alle Israels land-
xxxv scap varæ vng iomfrur vpsøkte, men ien enest var vtuold oc leddes in for ku*n*gen, so waræ oc ma*n*ne inledh til Assuer*us*, men ien enest sattes for them alle oc var vtwold til drotni*n*g. O ene som ene ær oc hawer ey th*e*n annen sææd, huræ sale ær thu scap(t), huræ ærlig ær thu begauet, at thu skalt at enest eyie th*et* enest ligge*n*de fæ efter hierte*n*s ønsk, ho giwer meg thy at mættes aff the smwle som faller aff thinæ hælledo*m*s bord!

Sap*ient*ia: Storlig ær thu sat i hugssens ow*er*gong for kærlighet, huilk*et* thinæ kærlegfullæ ord oc taaræfullæ ændle beuiser, men hwat vil thu tha gøre, vm ieg beuiser nw, at ieg ælsker theg aff syndh*er*lig ælskog efter all thin hiertens begerels.

Discipul*us*: Ieg ville taghe theg thusend sinne i fafn oc vil bedhe theg tithusensinne th*er* vm aff gladhelig begerels, oc hwat genuærdughet som ælskoge*n* byer meg nogh*er*sin at thole, th*et* vil ieg gerne lidhe al sa*m*mel. Se mi*n* h*er*re, mi*n* siel vplyftes al sa*m*mel til thine ordh oc biær efter tit hugswalelig ord. O mi*n* hierte*n*s begerels, taal til thi*n* swents hiertæ. O milde hugswaler, hwi gør thu meg th*et* so longt, hwi piner thu mi*n* siæl so m*et* for længhels so*m* ær siwg aff ælskog. See ien vtolle ælskog gyter ey længer bidh, thy at the attraaels som forlængges pine siellen.

Sap*ient*ia: Æn at thi*n*g ælskog ær stor, tha synes hon nogherled*is* blin som vil begripe the gudhelig thi*n*g oc hy*m*merigis thi*n*g m*et* vertz made. For thy gru*n*ner thu soso*m* ved merken, Gudz visdom ær kærleghet, thy at sosom ha*n* ær i alle thi*n*g m*et* sin værels oc deles th*er* ey aff ell*er* vordh*er* mi*n*ner i hwer serdel*is*, so oc hans kerlighet minzskes ey. Æn tho at ha*n* xxxv* ælsker al thi*n*g so*m* ha*n* scapt, thy at so gifuer ha*n* akt vppa tilsa*m*mel, at han ventes at være bort aff al thing. Oc ey ær so vnderstande*n*de, sosom thu v*n*gge man forfan mi*n* ælskog, oc for thy vilt thu ælskes a meg aff ræth. Men sa*n*nelig th*et* ær twert amote, oc for thy at ieg ælste tek aff ewi*n*nelighet oc kænne theg aff tilh nafn oc vtualde theg aff syndh*er*lig ve*n*scap, thy ælsker thu, æn tho at vtuælelses fulko*m*melighet vil hawe kærlighetz fulko*m*mels, th*er* aff skal thu stadhelig troo, at for vte*n* anners vræt th*er* megh ælsker, tha hawer ieg mi*n* akt so vm theg i al tid oc stun so kerligful, so at ieg owergaff alle anner oc aktet theg enest oc swaret thek syndh*er*lig til iefnhet til thi*n* ælskog.

Discipul*us*: Th*et*læ ær ien tro tale oc v*er*dugest oc anameligest. Nw ær mi*n* siel mektoge gerd for alle mi*n* lifs daghe, hwar fore tha glædes nw o*m*uæl oc tilsa*m*mel m*et* meg al v*er*lden oc al he*n*nes fulhet for so mil mi*n* lefs ælskog oc for so stor oc enskelig kerligh*et*. Eya mi*n* kære, vend (ey) thinæ eghen aff meg. Thy lote meg bortflyghe. Hwes hiertæ ær so (iern) hort oc hwes bryst ær so stenhort oc herer thinæ bræ*n*nende ordh oc begerer ey suarlig thi*n* ælskogx ild? Ho ær oc so kol oc vm han hawer thek i so stor fogherhet idelig for ha*n*s hierte*n*s eghen oc hawer ha*n*s k*er*lighetz eghen idelige fæst vppa theg oc herer okte thine bræ*n*nende sand ord oc taler th*em* iefnelig, oc ha*n* ey vptendes aff thi*n*s ælskogs bluss? thy at sosom solen gaar vp pa hemelen oc kommer i middags stæd, tha bræ*n*ner hon iordh*en* aff he*n*ne verm, so vptænder oc thinæ bræ*n*nende tale kolle hiertæ i thin ælskog. O alle i so*m* terster, ko*m*me i nw alsa*m*mel til xxxvi kerlighetz kiellæ oc til glædheligest ælskelighetz enskeligh fruct! Hwi fortære i gotz oc leghem tilsa*m*mel oc vtgifuer siælen til ewi*n*neligh*e* vodhe, oc i arbeydher so fofængelig, thy at i blifue i vantsotz vissenhet oc terk, oc i nawer m*et* eth*er* tæ*n*ner tort ben

for lit tynt kød th*er* siter vppa. O vsle, sa*n*nelig i ælske vselhet, tha i finne th*et* i lete efter efter eth*er* vilie. See i, ieg beth*er*, see i huræ got oc huræ glædheligt ær at ælske høgest got oc at ælske th*e*n høgeste brudh! Ko*m*mer igen til hiertæ, kæreste ælskere, oc akter huræ helle th*e*n ær so*m* gifuer sin samtyk til he*n*næ oc gør henne al th*e*n tienest aff gudhelig hiertæ so*m* enest kerlighet bør at hawe, hwat stor hugsualels oc ewi*n*nelig søthet ha*n* foor at røne som enge*n* veet vten ha*n* sielff th*er* aff. O kræselig th*e*n ewi*n*nelig visdo*m*s leff, s*an*cta Agnes io*m*fruers fæghersta dyresten, thu roost theg aff so stor brudgo*m*s loff, oc sagde: han hawer fest meg m*et* sit finnern oc han prydde meg m*et* gul oc sylf oc al hanne prydels, ho*n*ne oc miolk tog ieg aff hans mun oc ha*n*s blod prydde minæ kinner. Sa*n*nelig kennes ieg, o mi*n* leff, at thin tale ær søtest oc ful aff brænnende kerlighet oc vpuækte mi*n* siel so*m* soff, oc gørde he*n*ne blød oc qwekte he*n*ne, oc vplyste mi*n* drøfde hugh, oc drog all mi*n* akt th*er* til, at ieg skal begere thek aff all mine invole, oc at ieg skal vorde v*er*dig thin trolofuen, sosom vi hørde so hawe vi rønt, thy at ey ær personers anamels hoss teg, thu byer alle til thin ælskog, alle mætter thu oc skænkker thu helse*n*s drik, ieg mener eth*er* alle, o ewi*n*nelig visdoms ælskere, at i forde oc fræ*m*me meg til he*n*ne XXXVI* m*et* ether bøne. O leghem oc siel, hwi forglø*m*me i ha*n*no*m* nw, hwi æræ i so sene til so helsa*m*melig akt, vi skulle bortlegge th*e*n ga*m*mel man oc føre oss i ien nye man oc vi skule bortkaste forsømmelses ledhi so*m* hinner oss aff so møghet goth, til huilket vi æræ vmuæl fødde. Enfolleleghe mæ*n*niske oc vlærde stanne vp oc drukke*n* gøres aff fructsa*m*meligest ælskogs fulhet, oc vi so*m* subtile æræ oc vise anner sanhetz vegh oc kaller th*e*m til ewi*n*nelig sødhetz drik, vi blifue i hugsse*n*s tyrk ell*er* vissen hug. Eya brødh*er* oc stolbrødher, brugher eth*er*, thy at Gudh ær mektog at skibe oss gudhelig kærlighetz ild aff thesse stene. Ho vedh vm han vmwænnes oc gifuer th*e*m nadheful helse th*er* ha*n*no*m* bedhe? ho vedh vm ha*n* later efter sek velsignels, at vi vsle vorde løttaghende aff hans kerlighet oc maghe faa del i blant hans ælskelig oc vtualle ve*n*ner. Th*et* ær møghet lysteligt at hawe thenne fæghersle brud i sin aminnels oc he*n*ne verdighet oc syn-

nerlig fordel sosom pa viin gestebudh oc i søte smørels godhe luct. For thy at ma*n*ne æræ som mener sek nogh*et* at være oc the æræ enkte, men the swighe seg sielfwe oc th*em* som sek ey taghe til vare. O huræ lit th*en* thi*ng* ælskes th*er* man vnderstar lit aff, oc th*en* thing han vedh aff fulko*m*melig th*en* aktes lit, oc th*en* thi*ng* som the ælske gide the neppelig bid, for stor kerlighet the hawe th*er* til, oc tha the foet efter viliæ, tha kastes th*et* m*et* mere fig vt aff stor awnd, æn th*et* biddes efter, før æn th*et* vort fonghen. Ieg kæ*n*nes at ieg lengdes efter sodhan thing i mine fafængelighetz daghe oc fan ey vppa. Thettæ ær th*et* som seyies in p*ro*uerbio: ey synes nogh*er* mæ*n*niske som myster th*et*tæ ord, vten thy at hurt iegh venner meg, tha finner ieg stynno*m* XXXVII vanskels amot ælskog, thi at vm leghemen ær fogh*er*, tha ær hugssens skønhet borte, oc vm kropen ær lystelig, tha ær (hon) lit amot ælskog m*et* seter oc vquæ*m*me late oc skibels. Nw hafuer (hon) krogget næse ørn næse ell*er* swin næse, nw krogget tæ*n*ner ell*er* affragh*et* haar, ell*er* vrene klædh*er*, oc vm thesse thing æræ mæ*n*nisken efter ønsk, tha trænges han aff møgh*et* fatigdom, so*m* ær oc ælskogen amot, oc at vm (hon) hawer rigdo*m* oc fogherhet, tha gør swar bondelighet he*n*ne hadeful, oc fire *com*plex, sosom melancolia th*et* ær swrmwl oc colera oc vredh oc røktes borttagels, the swert fagh*er*het oc ko*m*mer he*n*ne til at falm. Men hwar alle thesse thi*ng* æræ til quе*m*lig so*m* tilbør, tha tilbør oc at mi*n* eghen vmøghelighet skal være borte ell*er* mæ*n*niskens vnscap ell*er* tu*n*ge*n*s bagmaal som owergød sødh drik m*et* ien beskhet oc drog meg igen aff he*n*nes ælskog. Min and som aander kærlighet hon kærer paa torn, at the hawe roser oc hon kærer at lili oc roser oc viole tiæne til bønners mag oc nyt, oc tiæne fæ føde sosom høfdi*ng*, oc mi*n* siel tholer th*et* sørelig at pofowel ski*n*ner m*et* gulklædher oc hawer lede føth*er*. Hwat meer, se thu, mi*n* ven, ær fogh*er*, ieg so*m* hawer owerlopen all thi*ng*, pofan hwer særdeles at være smitful oc vanskeful, oc ieg sagde i met hiertæ, at ieg skal aller late aff at spøre eft*er* ælskog, th*er* til ieg finner th*et* kære som myster al vanske. Hwat skal ieg dwæles i ma*n*ne stikke? Se nw diwp hafu*er* fu*n*nen diwp, atraels diwp gik i alle nadhes oc fulko*m*melighetz diwp. For thy hwat meer, se

xxxvii* tu fogh*e*r æst mi*n* ven, thu æst mi*n* sote oc skøne so som Iherusale*m*s dydeful oc slekteful, thu owergar alle i rigdom oc gaer for alle i ære, tu æst ey enest viss, men thu ær sielf visdo*m* oc ey ær thin lighe i ælskog oc kerlighet, oc ho som theg vil ælske ell*e*r til brud feste, han vmaghes ey aff rætzel ell*e*r skæntzel. Thin hemelighet fødher ey awnd ell*e*r hadh ell*e*r forsmoels, men thine ælskere ee thes fulko*m*meligere the see tegh, thess meer blifue the hoss teg met kærlighet, thy at th*e*n hy*m*merig*is* mester gerni*n*gs ma*n* han sa*m*mel lykte all mi*n* kæres, ha*n*s leghems scapels eft*er* sin konst oc all ow*er*flødels vpskar ha*n* aff he*n*ne oc lot igen blifue skønehetz scapels oc satte i he*n*ne høgxte ælskogh. Ho ær for thy hwes hug hans fogh*e*rhet dragher ey til segh, ho ær ha*n* hwes hørels hans søte tale glæder ey, hwes hierta thesse synelighe thi*n*gs ælskog belegger ey. Alle hans ow*er*gange*n*de san tale ku*n*ne ey begripes m*et* rim ell*er* dikt, tha ville the lighevæl lukkes efter ha*n*s vili so*m* ælsker oc igen qwægher th*e*n so*m* ær kær. Alle mine thi*n*g æra solde vten verd oc hawe skikket sek til ha*n*s ewi*n*nelig tiænist oc the swore vm ha*n*no*m* so*m* lefuer ewi*n*nelig, at the ville ey vnwig aff ha*n*s viliæ. O mi*n* søte, huræ sødh ær thin venscap, so*m* ey bortkørde meg vawrendes i verlden, men ha*n* gaf sek mi*n* ælskog til astu*n*delig løn. O huræ sale ær mi*n* atrols madh, hwes smag gører alt th*et* so*m* søt ær best, oc alle beskæ thi*n*g gøre ho*n* søte. Min kære kam i sin yrtegard, at ha*n* skal th*e*r søtelig fødhes, huilken yrtegard ha*n* so saare attrod, oc kom mi*n* kære oc lat oss løse til sa*m*mel roser aff rose*n*gard, oc ieg skal foæ teg æbel so*m* æræ gømde til theg enest, oc ieg skal gifue theg at smagge aff al th*e*n lystelig fruct
xxxviii th*e*r groer. Se ieg seer mi*n* kære stanne*n*de, oc vmkri*n*g ha*nn*o*m* trehunnert iungelin prydde m*et* all fogh*e*rhet, oc the vare klædde i subtilest klædher, oc hwar there war giwrd m*et* gul belte vm sit bryst, oc hwar theres haar var gwlt sosom gul, oc gaf solskin aff seg, so at the synt*is* at bo i lefuend*is* lyses hws, so*m* hafde tri*n*ne orden, men ha*n* ski*n*ne mit i melle th*e*m m*et* rosen lyd oc hwid so*m* snee i hans andl. Ha*n*s nafn oc ha*n*s ami*n*nels ær i siele*n*s atroels. O ho gifuer meg, at tit søtest nafn ma scriwis ower mit hierte m*et* gulstawe oc blifue th*e*r ælskogx

tegn, oc aller skal ga meg aff mi*n*ne her efter. O mi*n* søtest oc salest visdom, ieg beth*er*, at ey liff ey dødh oc ey nogh*er* vild skal skille meg fræ theg, men vor kerlighet skal blifue til ewig tidh sterker æn dødh*en*!

[Capitulum septimum.]

Ien a*n*nen tidh tha som solen var vnder molm som førre skinne klarlig, oc nætfrost giorde the blostre*n*des bloster tyste oc skybet dref mit i hafsens vow oc store bølle, rætzel oc skelfwen ko*m*me ower meg, seyier Discipul*us*, oc mørken sammel vøfuet meg oc ieg sadh ener oc ieg tog til at betenke mine aar i mi*n* siels beskelighet. thy at aff ien vseylig mote var mine vndersta*n*delses øghe forlagd. Th*e*nne p*ro*phete syn, i huilken løses, at troni vare satte oc daghens ga*m*mel sadh, hans klædher vare so som hwid sne oc hans haar sosom ren vll, hans troon var soso*m* vptend iltz low oc ien braadelig ildflod gik vd oc aff ha*n*s andl oc aff ha*n*s mwn gik iet swerd hwass pa bæghi sier, oc ieg vort møgh*et* ræd at alle mine haar sturet, oc ieg saa vppe*n*barlig hoss XXXVIII*
meg alle mine synne sma oc store, oc the ledde meg so*m* gred oc søret for th*e*n vredhe do*m*mer, thy at the vare nød th*er* til aff th*e*m som budh vare, oc tha som ku*n*gen sidend*is* pa keyserlig sæte løfte vp ha*n*s andl oc tegnet hans vrede m*et* ha*n*s bræ*n*nende øghen, tha fiol ieg nedh*er* til iordh*en* oc bøgde mit siwg howd ofuer mine arm so*m* ieg ku*n*ne, oc tha ieg hafde tiæt i ien stund aff møghel rætzel oc kam th*er* efter til meg sielff, tha sagde ieg m*et* stor græd i mit hiærtæ: ve ve th*e*m som gonge efter hierte*n*s begerels, ve alle th*e*m th*er* gøre vndscap, thy at vm the viste th*e*n pine th*e*m redhes oc th*e*n strenge dom so*m* th*e*m skal owerko*m*me, sannelig tha vakte the sek bæth*er* for synd, som heller skulle lidhe al forgængelig pine, æn fortorne th*e*nne do*m*mers øghen! A ve, H*er*re, huræ rædhelig ær tit andl, huræ hwasse

oc gryselige æræ thine ord, ieg skelfuer all sa*m*mel til so stor vtykkelighet, o græselig syn oc møgh*et* rædend*is*, ieg bedh*er* teg ødmygelige, o alzmegtoghe ku*n*g, vm thin store godhet frels meg aff th*e*nne gryselig syn! Hør meg her hwat so*m* thek lyster, llæg meg low, øg drøfuels, hu*n*nerfoll gør motgong oc siwkdom, hwat som thek lyster vil ieg gerne thole, oc bedh*er* ieg th*et*tæ enest at thu verdughes at spare meg aff thi*n* andles vrede. Sannelig so stor ær Gudz rætzel meg, at nær meg ko*m*mer fore ien læt mistænkels, rætz ieg at thu skal vende tit andl fræ meg, oc tha ieg fortorner teg mi*n* do*m*mer, kan ieg ængen*n*lund faa roo, men ieg vordh*er* tha alsa*m*mel meghenløs aff sorg oc gredh, oc
xxxix huræ giter ieg tha lid th*et* vrede oc gryselig andl. Ve vsel oc forhæret mæ*n*niske i synde, ve fordømde siæle oc vrange ande oc vnde ande som th*et*tæ andl skule see ful aff vrede oc rædhelig skibels vten all hop til nadhe, oc skule høre th*e*n rædhelig tordwn: gaar i forbannete til ewinnelig ild oc til ewi*n*nelig forsmælels som alle(r) skal afskrapes. Hoo forma at thænke th*e*nne skelfuend*is* dag, thy at men tit fadh*e*rlig andles rædhelig grymhet ær so vlidelig til at gøre bætri*n*g oc ey til at fordø*m*me thine sø*n*ner, at ho*n* synes at være lig ved hølete, hoo giter for thy seet tit rædhelig andle for vte*n* al nadhe*n*s hop! thy radh*er* (ieg) alle mæ*n*niske oc helst syndoge mæ*n*niske, at the late sek ekke pa thin tien, thy at thu tier oc later at thu ey seer synnen, oc tha thin hand tager dom, tha gifuer thu høfn ow*er* thine vuene oc betaler th*e*m th*e*r teg hadet. Huræ kan the(t) være sant, o høgest godhet, at thu (ær) ælskelig, men thu ær so rædhelig?

[Sapientia:] Sa*n*nelig ieg ær rædhelig synde mæ*n*niske oc ælskelig rætuise mæ*n*niske oc th*e*m som ælske meg. Ieg ær Gudh som ey vmskiftes, thog efter there skikkels th*e*r meg seer synes ieg vlighe, thy ær møgh*et* gafnnelig at mine vtualle ve*n*ner hawe i th*e*nne verldhen ydelig bodhe rætzel oc kærlighet, at rætzel skal gøre siæle*n* vmhug oc drage he*n*ne aff synde, oc kerlighet skal glædhe he*n*ne oc vplyfte he*n*ne til hemmelen!

[Capitulum octauum.]

Gudz ælskeligest ven skal boo i ha*n*no*m* trøstelig oc bliwe all daghen sosom i brudhws, oc han hwiles i mellæ hans herder. Thesse ord oc thesse lighe tha iegh hører them m*et* hiertens ørn, sukker ieg sarlig oc tha ieg vnderstar meg at være so longt aff thenne kærlegx atrolig fruct, thy at hans bortuarels som kær ær mot thentz vili th*er* ælsker, som ieg hawer ofte rønt, XXXIX* synes meg at være størst arbegd oc drøfuels i ælskogh, thy at ee thess mere nogh*er* glædhes aff sin kæres næruærels, so møgh*et* mere drøfues ha*n* aff ha*n*s bortværels, oc th*et*tæ ær then vansmaghen reghel i kærlighe, oc piner møgh*et*. Huilken ieg ville vnfly i vertz ælskog, (oc) nw finner ieg he*n*ne i gudhelig ælskog. Th*et*tæ ær so*m* ieg hawer amot theg, o ewi*n*nelig visdom, so*m* ær fogh*er* kerlighetz modh*er*, oc sosom ieg stridde mot thi*n* kærlighet nw for tre daghe huilke*n* thu so møgh*et* vphøfde. Thy at thenne forsagd vmskikkels ær ey at enest i vertz ælskog, sa*n*neligh hon synes at hawe rwm i thi*n* ælskog. Thy at som oktest tha ha*n*s hug som ælsker venter sek at hawe teg møgh*et* roligh i sit hiærtæ, oc tænker at ho*n* haw*er* teg i sin ælskogs fafn, oc at ho*n* skal aller skillis vedh teg, oc snarlig tha thu ventes at være hoss, ved ieg ey hurt thu ko*m*mer, oc tha thu ve*n*tes at være grippe[n] i fafn tha ær (thu) længer bort oc synes ey, men thu later efter teg sielen ige*n* ful aff sorgh, oc tha ha*n*s hiertæ so*m* ælsker bræ*n*ner efter teg oc siele*n* tyster eft*er* teg oc legemen lenger efter teg so*m* enest hiertens glædhe (ær), oc attror teg aff al sine inwole, tha tier thu, oc sosom thu forsmor, gifuer thu engen swar. Hwat ær th*et*tæ! ær ey th*et* vmilt oc møgh*et* grymt, at ey ville søghe ha*nn*om th*er* thu hawer giort saar.

Sap*ient*ia: Hweri creaturs storhet oc fogh*er*het ma sware for meg.

Discipul*us*: Mwn th*et* være nog ien ælskeful siel! thy at æn togh ho*n* veet vten twyvel at thin vold oc visdo*m* oc godhet skinner th*er*, oc hon vnderstar teg th*er* m*et* soso*m* m*et* ien lig-

nels at være mest fogh*er* oc godh, tha ligel vel ær ho*n* æn nw longt aff sin atraalig fulko*m*mels.

Sap*ient*ia: Ær th*et* so at th*et*tæ ær ey nog, tha late sek noghe m*et* th*en* helle scrift, hwar ho*n* ma faa at fi*n*ne vm hon XL hawer ælsket meg, hwær scrifft (skal ho*n* taghe) for ælskogs breff, (soso*m*) at sændes he*n*ne pa mine vegne til ælskoghens hugswalels. Thy at hwat som helst th*er* scrifuet ær, ær til he*n*ne hugsualels oc til hop oc kerlighetz vpresels. Mwn ey thesse kærlighetz oghels synes teg at være nog ha*nno*m so*m* ælsker.

Discipul*us*: O al kærlighetz mesterinnæ, hwi taler thu so? ær thu ey san ælsker oc ælskoghe*n*s bydher, oc at ieg skal beth*er* seyiæ, sa*n*nelig thu ær selff ælskog, for thy qwæ*m*mer th*et* ey ha*nno*m som sannelig ælsker teg. Thu vest, o evi*n*nelig ælskog, at th*et* ær ha*nno*m so*m* ælsker moghe*t* lit, hwat som th*et* ær, som ey (ær) th*et* kære so*m* ha*n* ælsker. Entæ ær ha*nno*m nog so*m* ælsker, vten tha th*et* ær næruære*ndis* th*er* han ælsker. Se, tu æst gord i mit hierta sosom ien bræ*n*nende ild oc lukt i minæ bęn, oc ieg vanskes oc tholer (th*et*) ey at bære. O ælskeligest kerlighetz vpholtz ti*n*g, thu eyier so mektelig mit hiertes hem, ieg hawer teg so lystelig gomt i mit hiertæ oc so sa*m*mel trenger meg thin ælskog aff sin magt, at vmuel vm alle mæ*n*niske oc ængele tu*n*ge lofuet thig for mig m*et* synderlig priss, the ku*n*ne lit fre*m*mes, men the motte heller hinder stu*n*do*m* ælskerens begerels, men vpfylle ha*n*s begerels formatte the ey. Men tid goor all mi*n* hierte*n*s akt, at ieg skal pafi*n*ne theg at enest, mi*n* enest hierte*n*s liggendfææ, oc skal hawe (idelig) roo af tig enest sant got. Ien litel stund for vten thin salest næruærels ær meg so long som iet aar, th*er*for bedh*er* ieg thig, milde sothet, vær meg thi*n* vwerdæ tiæner ey fre*m*met, thi at tha ieg føler at thu est fræ mig ien dag meer æn thu pleyier, tha van hoper ieg mig at hawe været ien vtlænni*n*g sosom i thusend aar oc soso*m* (i) th*et* long Platonis aar. Thy at thu æst lysteligbetz paradis, tu æst XL* hy*m*me*r*igis p*ar*adis, men heller tu est onskeligere æn all p*ar*adis, thy at th*et* ær fulko*m*melige ewinnelig liffs salighet at hawe teg efter onsk. Nw for thy vm alle so*m* mektæ ære tilbore at være mille oc godhe, huræ mogh*et* heller qwe*m*mer th*i*n magt misku*n*d

oc møghel ønkels. Hwi akter thu ey for thy, o godvilit visdo*m*, the gudhelige kærlefullæ hiertæ som see vp til tegh oc hawe dypest suk oc græd oc vtgiwde møghel taare, (oc rope) efter theg m*et* ful røst: min kære, kom igen! at vi moghe see thek, giff oss thin helsa*m*melig næruærelses glædhe oc the græde vten hugswalels oc rædhes at the hawe fortornet thin godhetz astu*n*delig andle. The sidhe ene oc enlige, thy at the æræ vpfylte aff beskelighet oc the snakke m*et* segh sielfwe i the*re* lønlig rwm oc seyiæ thesse ord oc a*n*ner theslighe aff attralig hug: o nær skal ha*n* igen komme! venter thu at ieg seer ha*nno*m, venter thu at mi*n* hierte*n*s øghen skulle se ha*n*no*m* th*e*n so*m* ængele attraa at skodhe? oc th*e*nne drøflig thi*n*g hender meg ofte so*m* ær minzst aff alle th*e*m so*m* teg ælske, at tha mi*n* kære gik fræ meg, tha ieg var i th*e*nne søte søfn, sagde ieg: a vi, hurt gik mi*n* kære, hwar skal ieg fi*n*ne ha*n*no*m*! venter thu ey at nogh*e*r skal see ha*n*no*m* th*e*r ha*nno*m skal lok, oc hans gru*n*delig attrals skal hinder ha*n*s igen gong til meg. O vi, thes værre hwi voghet ieg ey, hwi hiol ieg ha*nno*m ey min søte! tee mik thik, foo mig thik ige*n*, thy at thin bortwærels skadh*e*r ha*nno*m møgh*et*, th*e*r thi*n* nærværels glædher, thi*n* stu*n*do*m* tilgo*n*g oc stu*n*dom bortgo*n*g piner meg saare. Vis meg for thy th*et* tiæl v*n*der huilk*et* thu hwiles, at ieg skal ey XLI
begy*n*ne at villes vten meg som ma pafinne meg i teg. A vi, huræ længi skal ieg myst th*e*n thing, huilken vm ieg haw*er*, tha eyier ieg alt th*e*r attraalight ær, ieg bedh*er*, o mi*n* kære, at hierte*n*s braade rørels til thek skal nødhe he*n*ne at bøghe sek til meg, thy at he*n*nes væIdelig rørerls hawer røfuet meg fræ meg sielff oc førd meg teg i ma*n*ne mote, oc gør meg allæ thi*n*g, th*e*r fulle æræ m*et* ga*m*mel oc leg, tu*n*ge oc swarful. Th*e*r aff myster ieg meg sielff oc vordh*e*r meg sielf tyngsel. Skod th*et*tæ m*et* milde øgh*e*n, for thy at (ieg) giter ekke nw ytermere litit vonskels. Giff for thy at ieg skal igen taghe meg i teg som hawer tapet meg for teg, o vnderlig ælskogs dygd. Sa*n*nelig seyier ieg, thy at kerlighet ær sterk soso*m* død, oc for thy, o kerlighet, hawer thu bort tagh*et* meg mit hiertæ oc gaf th*et* mi*n* leff, oc feste thu th*et* til he*n*ne so vatskillelig, at th*et* regnes at hawe forladet meg nogh*e*rled*is* i visse time, oc at nw ær twyuel, ho mit hierte

hører til, hwat hell*er* th*et* ær kroppe*n*s so*m* th*et* lefwer vti, hell*er* ha*n*s som th*et* ælsker aff hetest kærleg. O hiertæ, ieg beder, seg meg, hwes hiertæ æst thu? hwat hell*er* ha*n*s som thu ælsker aff alle thine inwole, hell*er* ha*n*s so*m* thu gifuer liff, vm thu æst mit hierte? O huræ lit ær thu m*et* meg, o huræ tit ær thu annersl*et*! hwar æst thu, vm thu ey æst m*et* ha*nno*m, hwes hiærte thu æst? Sa*n*nelig ieg later teg ængen so frelselig, vten mi*n* kære, huilken ieg ælsker meer æn mit eghent liff, oc for thy at ieg ælsker han*no*m meer æn meg, for thy æst thu so møgh*et* heller mit hiertæ, huræ møgh*et* meer thu æst ha*n*s, hwes ieg oc ær, thy at ieg ey til egner teg enest ha*n*no*m*, men oc meg alsa*m*mel. Thy vm thu æst ha*n*s, iw sa*n*nelig, thy thu æst ha*n*s ey enest aff sca-
XLI* pels men oc aff igenløsels oc ander sodhan sag, soso*m* oc ander skælle creature, men thu æst oc hans nogh*er*led*is* aff synnerlig fordel, soso*m* aff viliænde oc fri gudhelig(het). Sa*n*nelig tu æst th*et* leeg som ieg offer ha*nno*m først i mi*n* vngdo*m*s aller, skil ved al verels thi*n*g oc iordrig*is* ælskog oc offert th*et* for ælskogs festni*n*gsfæ oc ælskelighetz leeg oc kærlighetz tegn, oc merket th*et* m*et* ha*n*s nafns bloduge bogstaff, oc ieg skikket ha*nno*m th*et* til fielsben tron oc gulbord oc brøllups brudhws til at hwiles vti. Sey meg for thy, huræ vilt thu taghe th*e*nne thi*n* ven oc andelig brud ewi*n*nelig visdo*m* igen, tha hon ko*m*mer igen oc ho*n* star oc bøster for thi*n* hierte*n*s dør oc beth*er* late vp for sek, hon seyier: ieg skal ey længi dwæle oc skal ey late mi*n* kære længer bide, men ieg skal snarlig løpe amot he*n*ne oc tage he*n*ne i mine arm oc helse henne oc trykke he*n*ne i mi*n* i*n*nerst fawn, oc sosom *sanctus* Joh*anne*s lukt i modh*er*s liff glædhes til ewi*n*nelig ko*n*ni*n*gs næruærels, so oc ieg lukt i leghems mørkistow skal glædhes aff so stor brudz næruærels, oc ieg skal helse he*n*ne m*et* glædhelig røst oc seyie: o mi*n* kære, mi*n* dypest attrals oc mine marres dygd oc alle mine inwole helser teg oc anwordh*er* teg aff innerste hiertens kerlighet so ma*n*ne helse oc gudhelig tiæneste so*m* løf æræ pa træ oc stierne pa hemelen oc sondkorn æræ ved hafsens stran, oc so gudhelig skal ieg anamæ ha*nno*m oc lede ha*nno*m til mi*n* eghen stædh, soso*m* ær mi*n* hierte*n*s herb*erig*, andelig brudhus. Men thes værre th*et* ær som meg nødh*er* at græte nw so*m* førre, soso*m* ær at stu*n*dom

kommer han oc stundom gar han bort. Thettæ piner min hug som ær ey æn stadfest i fulkommeligest ælskogs trap. Thesse oc thesse lige æræ min hiertens innerst suk oc ælskogs samtale, o ewinnelig visdom, hør! XLII

Sapientia: Ieg seer thettæ hwert serdelis oc skodher al hiertens astundels, men biid lidet oc sey meg thet ord ther ieg spør aff teg. Thy at han som meghet taler, skal han ey høre? heller ho som meghet spør, skal han ey svare? swar oc for thy meg thet ieg spører. Hwat ær thet som ien hymmelske and skal helst spøre oc akte i sin gerninge?

Discipulus: O ewinnelig visdom, som veyer alle dygde snillest, huræ kan ien enfollæ oc vankunnen sware til thenne spørsmaal? men thu, høgste hymmelske visdoms mesterinnæ, ieg bedher swar for meg!

Sapientia: Thy skalt thu vethe, at the hælle ængelle oc fulkommelige mænniske i werlden ænte spøre the efter so møghet i sin gerning, æn at lighe there gerninge efter min viliæ. Min mad ær, seyier gudhelig visdom, at ieg skal gøre min fadhers viliæ som ær i hymerige. Thettæ ær ængele mad, oc vmuel there som æræ fulkommelige, at the skule lystes til at fulkomme there herres viliæ i seg oc alminnelig i alle creature, oc ther aff gonge the til smille gerning met mere lyst æn til hedherlige gerninge, vm thet ær meg mere anameligt.

[Discipulus]: O høgste visdom, huræ lønlig thu rørder min vfulkommelighet i tit swar, thy thu mener vm ieg far ey vil at straffe min kærmaal høfskelig oc pine min long vanskels, thy at ieg leter efter søt, oc flyr hort ee som ieg kan.

Sapientia: So fri skal ien prøfuet discipel være, at han skal være ey atenest ey tilbunnen legmelig kærlighet, men han skal oc ey hawe so stor fig for andelig ælskelighet, at han begerer them oc soger efter them kærligere æn efter self høgst got taghen i seg selff. For thy besin theg sielff huat thu (skalt) lete oc hwat thu (skalt) ælske, thy at nogher som æræ vfulkom- XLIIv
melig the søghe the thing ther hans ær som there lef ær, oc ekke hannom selff. Thy anten ville the at the skulle vendes them til gafn sosom swen, heller the fare efter sin egn gafn sosom leydrengi. Item til thin spørsmal ther aff at min søghels ær

stu*n*dom til oc stu*n*do*m* bort so*m* moegh*et* piner kerligsful siel, so*m* thu seyier, swarer ieg so til, skal thu vethe, at alle ander sag ow*er*gifuen at sielen ær sielff sag til th*e*n bortaghels, tha so*m* siele*ns* vinni stappes igen m*et* stappels for solskin, heller nær gæsten gores nogh*er* forsmælels inne*n* i huset, at han nodhes ga vt fræ sin kære, hwes lysteligh*e*t ær at være m*et* mæ*n*niskens born. Stu*n*dom ko*m*mer ieg oc gifuer glædhe oc blifuer m*et* mi*n* kære ekke oppe*n*barlig, men lonlig oc hemelig, so at fulfaa oc ey vte*n* the so*m* mogh*et* hawe ron*et* atspore so stor næruærels so*m* thu verdes at tee. [Discipulus:...]

Sapi*enti*a: Vm thu attror at vnd*er*sta mi*n* næruærels, tha skal thu ransage grannelig theg sielff, huraedan thu æst, nær nodh*e*n ær bort oc tha finner thu snarlig so*m* thu leter efter. For thy men ieg ær hogste got, tha vpfyller ieg m*et* mi*n* næruærels al thi*n*g aff godhet, oc for thy soso*m* sag vnderstas ved sin fulko*m*mels oc solen i seg vsynnelig gores synnelig ved sine skins igen slaels, so begripes oc mi*n* næruærels ved sin fructsa*m*meligist godhet, thy nw vm thu hawer nogh*e*rsin profvet min næruærelses godhet, hell*er* mi*n* bortuærelses vfructsa*m*melighet, tha sey th*et* for alle, at thu so*m* vordh*e*r lærd i blant græs, ma vndersta bloster.

Discip*ul*u*s*: Vm alle mine leghe*ms* lim vendes i tu*n*ger, oc alle the ledmoth talete, tha ku*n*ne the ey fulko*m*melig vttryk oc ey fulko*m*melig framsey th*et* so*m* thu spor aff meg, men soso*m* XLIII thu seyier sant for th*e*nne sag, huræ ofte haw*er* ieg vpstad soso*m* aff sofn til iet hogt hiært i blant Gudz vndh*e*rlige thi*n*g oc sagde i meg sielff: o vm Gudz næruærels ær sodan oc so stor godhet i ien synde mæ*n*niske, hwes lefnet ær minst oc hwes g*er*ni*n*ge æræ vnde, hwath ær thu tha i a*n*ner, hwar lifsens vskyllehet ær oc so store nadhe oc dygde, men th*et* litel ieg haw*er* ront vil ieg framseyie, soso*m* thu giwer nad til, for thy o hogst godhet, tha thu venner fræ meg tit nadheful andl fult aff all godhet oc sothet, oc tha thu borttagh*er* th*e*n inwortes hugswalels, tha vmskiftes snarlig th*e*n vsel siel oc vordh*er* sosom siwg oc vonskes, oc th*er* (aff) modhes kroppen oc hiertet vordh*er* hort oc anden drofues oc ien ieterful ledhi hinner mi*n*e brodh*er*, so at

mi*n* siel ledhis vedh mit liff oc alle thi*n*g th*e*r sees ell*e*r høres, oc vmwel the godhe æræ, fra*m*drage tha ien andelig ve*m*mels. It*em* thin bortgongels inledh*e*r stætze*n*s græselighet oc celle*n*s ledhi oc hordhe late til the brødh*e*r th*e*r meg skule vmgaes m*et*, oc mi*n* siel begy*n*ner tha at sowe i ledhi, at stundo*m* aff andzens vanmagt vedh ey, hwedh*e*n ho*n* ka*m* ell*e*r hurt ho*n* gaar, oc haw*er* (ieg) th*et* rønt at ieg bøghes meer tha (til) synde oc ær vanmaktig til at stande amote frestels, oc dugh*e*r ieg tha lit til alle andelighe gerni*n*ge, alle the so*m* meg tha spør efter, finner iet vnyttelig hws. Thy at th*e*n godhe hwsbond so*m* vpfyller alle sine hion m*et* vælsignels oc glæde, han gik bort oc lod hwset tompt igen, men sa*n*nelig tha th*e*n forclare ewi*n*nelig lysens vprynnend*is* skin vpstar mit i mit mørk hiertæ oc fra*m*gar oc vpri*n*ner fogh*e*rlig, tha bort drifuer th*e*n mørkeful sorghelig thænkkels, oc th*e*n mørkful næth skal vplyses sosom dagh, oc thy at alle drøfuelse æræ bort tagh*e*n, thy owergydes mit hiertæ m*et* later, mwnnen vpfylles aff hierte*n*s glædhe, sielen glædhes aff ren samwid oc alle mine been glædhes oc til sa*m*mel lowe de Gudh oc seyiæ: for thy ha*n* ær godh, thy ær hans misku*n*d i w*er*lden, oc synges i Gudz XLIII* veyie, thy at stor ær H*er*rens æræ. Tha begy*n*ner vilien at skynne sek for glæde oc gøre høgtidh aff frygd, so at tha ieg var m*et* so stor glædhe ingwdhen, swor ieg, at th*e*n trin v*er*lden som ber stierner oc planeter framdrow th*e*n dag so ærligh*e*n aff lyshet, vor H*er*re vpstandelses stiernhy*m*mel til prys. Ey ær vnner, thy at tha ieg vente meg at være vtslukken, tha tog ieg til igen vpri*n*nes soso*m* morgh*e*nstiern oc th*e*m so*m* boo i dødzens skygges rigi ær lys vpru*n*nen, oc tha alle the thi*n*g som førre synt*is* hardæ oc hwasse oc nogh*e*rled*is* vmøghelige gøres tha søte for kerlighetzens storhet, oc vegt synes tha stakket, oc alle gerni*n*ge synes tha lille for kerlighetz storhet oc i th*e*n andelig nadhes stwn akter ieg at bædh*e*r mit lefnet oc rætte mine sedher oc gøre ma*n*ne godg*er*ni*n*ge huilke ieg ey fulko*m*me(r), tha nadh*e*n gar bort. Siælen vpfylles m*et* klarhet oc sandhet oc owergydhes m*et* so stor sødhet oc hon nesten glømmer seg sielff oc alle anner. Søte t*æ*nkels tilflyde til ønsk, oc tu*n*gen vordh*e*r reedmælt, oc th*e*n laad krop vordh*e*r reedbon til Gudz budordh, oc at ieg skal

snarlig seyie, so stor nadh ko*m*mer pa alle side, at alle som bedher han foer, oc ha*n* so*m* leter ha*n* hitter, oc ha*n* so*m* bøster vppa ha*nno*m lates vpfor. Tha gøres ieg høgh*e*r æn alle synnelighe thi*ng* oc venter tha, at ieg hawer nedh*e*r trodhen alle vertz thi*ng*, oc at ieg star i hy*m*me*r*ig*is* *Jherusalems* forborgh, so at ieg begy*n*ner at smage nogh*er*lu*n*d tilko*m*mende verde*ns* lefn*et*. Thy alle the astu*n*delse som æræ sa*m*melbu*n*den i ælskogs glæde, the late seg nyghe enest i th*et* at the nyte sin scaper. Men thesse oc there-
XLIV lighe føfdes i mit hiertæ, men ieg vil g*er*næ vethe, hwat heller th*et* var aff meg heller aff teg.

Sapi*enti*a: Aff teg ær ti*n*gh fortapels, i meg ær enest thin hielp, aff theg ær ey vte*n* th*et* at thu vonskes oc stu*n*ner til ænte. Th*et*tæ oc there lighe skalt thu vethe at være teg vnt for min næruærels, thy at th*et* ær ælskogs leeg so*m* ieg pleyier at hawe i ien kærligful siel.

Discipul*us*: Hwat ær ælskogs leeg?

Sapi*enti*a: Ælskogs leeg ær glædhe oc sorg so*m* føller efter hwer a*n*ner aff ha*ns* næruærels ell*er* bortuærels so*m* kær ær. Thy at th*et* ær ælskogs eghet, at huræstor kerligheten ær, tha han ær hoss som ælskes, th*et* fregnes thess beth*er* tha ha*n* ær bort.

Discipul*us*: Meg synes at thenne ælskogs legh ær ekke glædes leeg, men hon ær grætz legh, men ieg beth*er*, sey vm nogh*er* vndtaghes ey i thenne tidh aff syndh*er*lig fordeel for then viefn søghels.

Sapi*enti*a: Færst æræ the, ey vnner, thy at (vm) mænisken foor so stor lød oc stadfestels i the thi*ng* so*m* Gudh hører til, th*et* ær ien begy*n*nels til the (thi*ng*) th*er* ewi*n*nelig æræ.

Discipul*us*: Ho æræ the so*m* ko*m*me til so stor endregtighet?

Sapi*enti*a: Th*et* æræ the som hawe reneste astu*n*delse oc æræ draghen fræ thesse forgængelig thi*ng*, oc aff long vonæ oc idels æræ nogherled*is* giørde aff sin scapels oc æræ idhelig i gudhelig thi*ng*.

Discipul*us*: Tha ieg th*et*tæ hører, tha sukker ieg høgt, thy at ieg vedh meg æn nw at være lo*n*gt aff sodhe*n* mæniske i

lefn*et* oc rønels, oc th*e*r aff at th*e*nne fulko*m*mels owergar mi*n* v*n*derstandels, vil ieg vethe aff teg, huræ th*e*n discipel, th*e*r vrønt ær i th*e*nne søghels, skal hawe seg.

Sapi*enti*a: I th*e*n dag tha got ær, skal thu (ey) glømme vnt, oc i th*e*n dag tha vnt ær, skal thu ey glæme got. So at thu skalt ey vphøghe teg ower mate i nadhe*n*s næruærels, oc thu XLIV*
skalt ey nedh*e*rtrykke teg i nadhe*n*s bortuærels meer æn tilbør, men thu skalt nyte begi thin hand for høgh*e*r hand sosom Ayoth. Vm thu æst æn nw ien ny plant oc behøfuer idelig vædels, tha gør th*et* e*n*est at thu bær th*et* ey m*et* vtollemod, at nadhes søghels ko*m*mer ey vte*n* stu*n*do*m*, æn tho at thu skalt altid søghe efter thin kære m*et* grangiuelighet.

Discipul*us*: Gudh gafue at thu ville skødæ, tha vest thu sa*n*nelig, at daglig bien eft*er* sin kære ær stor hierte*n*s pine.

Sapi*enti*a: Skal ha*n* (ey) th*e*r ælske vil, lidhe twyuel pa th*e*nne ælskogs vmgongelig hiwl? Sa*n*nelig, ma*n*ne ælskere æræ møgh*et* blødhe, huilke tha the hawe tiænt ælskog til ien tidh oc the ville være ælskere vten arbegd, oc vm th*et* gaar th*e*m ey st*ra*x efter there viliæ, tha late the ge*n*sten aff oc ko*m*me so ey til astu*n*delig ælskogs fruc, thy at ælskogs discipel skal være idelig, oc skal ey bedrøfues aff lo*n*g plict, vte*n* skal være tholle til at lidhe al thi*n*g oc skal være tienistful oc skal ey afflate for lidet. Han skal v*m*uel hawe god troo, vm ha*n* æn bortkøres thusend sin, thy at idelig arbegd ow*er*vinner all thi*n*g. Hwat ær blødh*e*r æn vatn. hwat ær hordh*e*r æn steen? oc stenen holes aff ydelig regn drope. Oc at ieg skal her eft*er* seyie teg godhe tidh*e*n oc alle th*e*r ælske lystelig til at høre, tha skalt thu vete, at th*e*nne gudligest brud for huilke*n* thu haw*e*r arbegd, ho*n* vil haue bøn oc stor tiænist. Ho ær th*e*n so*m* ey bedh*e*r vm thesse forgængelig thi*n*g th*e*m so*m* ha*n* hawer kære? Han bedh*e*r th*e*r vm oc bedh*e*r idelig oc ødhmygelig oc later ey aff, oc ieg ietter ha*n*n*o*m sa*n*nelig ingong efft*er* hierte*n*s ønsk, thy at ey ær th*e*n fu*n*nen i all Israels landscap som ær so snar til at bedhe oc so redbon til at høre oc XLV
so mild til at gifue, sosom th*e*nnæ gudheligest brud, oc for ælskogs storhet kan hon ey længi holle seg ige*n* oc giter ey bidh so læ*n*ge til ho*n* bedhes, men ho*n* ko*m*mer for th*e*m som lete efter he*n*ne,

oc teer segh førre th*e*m. Hon star pa torre, mit pa gaade oc i porte, oc seyier sin røst oc lokker alle oc dragh*e*r th*e*m til sin ælskog: ho so*m* meg vil ælske, ha*n* ydelig see til at ha*n* blifuer qwæm at ælskes i alle tidh. So pleyier ieg at skode ydelighe mi*n* lieff, sa*n*nelig thy ha*n* vedh ey, hwat heller th*e*n so*m* ha*n* bier efter, ko*m*mer aff østen, hell*e*r vesten, heller nør, heller synner, oc vmwel ved han ey hwat heller ha*n* ko*m*mer vm morgh*e*n, hell*e*r vm middag, hell*e*r vm næt, oc klapper pa dørren oc bedh*e*r late vp, thy ofte tha so*m* hogh*e*n ær drøfd i th*et* ha*n* leter æfter meg oc finner ey, tha ho*n* leter, men tha hon minzst venter at fi*n*ne ha*nno*m, tha foor ho*n* sin kære. Thy ieg atror at min kære skal altid være redhe, oc vil ieg ey at hon skal mere trøste aff sine forskyllen æn aff min gunst, oc ey ær nogh at fortæræ ien litel stu*n*d m*et* sin leff, men th*et* gørs behoff, at th*e*n akter ofte pa ha*nno*m oc hører ha*nno*m so*m* vil vndersta ha*n*s lønlige hwisk oc vil nyte ha*n*s verdeful næruærels, oc skal ey blænne anner ælskogs ord m*et* thesse søte tale. Thy at th*et* ær blygd, at thu som haw*er* tagh*e*n ælskogs strid oc haw*er* vedtagh*e*n th*e*nne vor p*ro*phetis oc lagde thin hærd vnder he*n*nes søte ogh, at thu vendes æn i verlden m*et* vawrende hiertæ oc vstade øghøn. Huræ derfues thu at stande for so stor brud, so*m* altid skodh*e*r teg m*et*
XLV* klar tilsyn oc nadeful andl oc ey vender nogh*e*rsin sinæ øghøn fræ teg! Huræ blygdelig th*et* ær at gifue thin hørels til hwer thing, at thu ey ka*n*t høre the thing th*e*r th*e*n gudhelig visdo*m* taler i th*et*. O huræ fwlt ær at ælskogs discipel glømmer seg sielff (oc) ey skøter hans inwortes ordh so*m* ær hwerst*et* hoss ha*nno*m. Th*e*r aff vndrager (han) seg tit fræ teg sosom vwærdig, først ha*n* finner teg, ey i teg oc ey i seg, men vten sek oc vte*n* teg i verldens buller, oc thy bedh*e*r ieg at thu kommer i hug at bædh*e*r teg. Ieg akter huræ vquæmt th*et* ær, vm sielen leder efter nogh*et* i thesse vtwertes thi*n*g som bær Gudz rike inne*n* til i seg. Sa*n*nelig Gudz rige ær i*n*nen i eth*e*r, som ær rætuishet frid oc glædhe i th*e*n helle and!

[Capitulum nonum.]

Hwi later then gudelig visdom sine kære venner so mannefol drøfues i thenne verlden?

Sannelig, thu æst rætuiss vm ieg disputere m*et* teg, men tha taler ieg sant til theg. Hwi faar vmille mæ*n* fra*m*go*n*g i the*re* vey? vel ær alle som bryde oc gøræ illæ, thu plantet them oc æræ rodfest oc hawe fra*m*go*n*g oc gøre fruct. Thes gøres ey behof at taghe then materi ige*n* so*m* ær ma*n*nemote handter*et* oc ydelig ra*n*sag*et*, men motgong oc drøfuelse bedhes kærmol amod teg, verde*n*s styrer. Gud ved thy at ieg ey ægger mæ*n*niskene aff fafæng andh, so at ieg skal synis for ander, oc at mi*n* disputeren ær ey amot mæ*n*nisken heller til mæ*n*nisken, men hell*er* til at lise oc igen qwæghe drøfd oc ødmygt hiertæ, som twnget hawer været aff barndom oc til thenne dag aff pine oc vselhet. Ell*er* ho kan ey hawe ønkels ower sodan thi*n*g, ell*er* støre, sosom thu so*m* haw*er* lærd at ønkæ aff the thi*n*g so*m* thu hawer told? XLVI Thy at sosom then so*m* blind ær fødh kan ey fulko*m*melig atskille aff the lyd som ha*n* hawer ey seet, so kan han ey som ey hawer told genwordeghet fulko*m*melig vnderwise aff drøfuelse, ell*er* huræ ku*n*ne the tro, hwes hws æræ frii oc trygge oc hawe frid, oc ey ær Gudz lime ower them, som framlede sinæ daghe i godhe oc æræ kræselig fødde oc vpfostret i kædh oc æræ sterkke oc helbregde oc sale oc æræ vphøgde i verdehet oc velslækte, oc there inwole æræ fulle (m*et*) yster oc there been (dogges) aff marre (vm), som hawe tom borde oc mødefulle nætter, som vpfylles næt oc dag aff sorg oc ære idelig i sielse*n*s beskhet, huilke vten til ær strid, inne*n*til rætzel, huilke thu later ey huiles til iet øghenblik, thy at nætten *som* ær gifuen mæ*n*nisken til huile vendes them til vroo for nætrætzel. Vertz hedh*er* tages fræ them, værtz æræ swigher them, the forsmas i blant ma*n*ne oc vpfylles aff smælehet, the antwordhes i ordqwedh oc eftersyn, oc the vordhe

hwer manz vragh alt hær til. O huræ vel th*e*n vnderstod th*et*tæ som th*et*tæ samæ smaget, tha ha*n* sagde: sa*n*nelig rætuis mæn æræ sosom the hafde gør(d) vmille mænz g*er*ni*n*ge, oc vmille mæn som æræ so trygge, æræ sosom the hafde rætuismænz g*er*ni*n*ge. Thin ælskog synes sosom ien flywendes bogh, huilken vm ho*n* smages, ær i mu*n*nen sød sosom ho*n*ne, men tha hon ær æth, tha vordh*e*r hon besk i liwet for thin arbegd oc ælskog so*m* eft*er* føller. Thyn ælskogs barnleg ær drøfuels oc vselhet, thy at første trin theres so*m* gaa til teg, oc førstæ scrift theres som løse teg, oc there føste gawe oc leeg som ælske teg, ær XLVI* th*et*tæ: Søn som gar til Gudz tiænest, staa i Gudz rætzel oc reed thin siell til frestels. Han vel seyier til frestels, sannelig til vselhet oc drøfuels, so at alle thinæ daghe skal være i stridh, oc at lyk scal sielle*n* ell*er* aller lee til theg. Iegh taler ey vm alle, thu veest H*er*re, hvem thu hawer vtuold til th*e*nne ærlig gærni*n*ge, vm the glædes aff su*n*dhet oc styrk oc fogh*er* leghe*m*, tha aff ma*n*neful plict begy*n*ne the ydelig at vonskes, heller aff hordest siwgdo*m* oc refst twinges the, oc vm th*e*m ær gul ell*er* sylff, tha ko*m*mer tiwff oc stæl th*et* bort, heller th*et* so*m* meer vonskelig ær, thu tagh*er* fræ th*e*m there begerels, oc vm the hawe eydo*m* agger oc vinbergard oc oligardh, tha anner hafue goth veyer, tha ko*m*mer rimfrost oc hawel oc fortæret th*et*, oc hwat so*m* Eruca then madk later ige*n*, th*et* æter Bruc*us*, oc hwat (han) later igen th*et* fortærer Locusta, oc Locuste th*et* diwrs lefni*n*g fortærer rudh. Herre thu skalt giwe th*e*m, hwat skal thu gifue th*e*m? trangt brødh oc lit vatn. Th*et*tæ ær th*e*n ku*n*glig mad som føller sine tiæner. Vm ha*n* faar ow*er* haw*et*, tha ær veyier amoth. Vil han ok fare a land oc hawer været ma*n*ne daghe klart veyer, oc th*e*nne thin ælsker, at ieg so taler, tha ha*n* hawer reed sek til at ga at vegh*e*n, tha ko*m*mer regn hell*er* hawel oc sne, hell*er* (ha*n*) pines aff for stor hete, hell*er* aff vmadelig frost. Th*et* ær vnderlig oc rædelig thi*n*g, nw vil ey møss late ha*nno*m hawe hwile i lønglig st*et*, nw glædde i hy*m*mele*n* tha ha*n* gar vt, hell*er* rawen skrigge oc rope po ha*nno*m, soso*m* the ville gøræ spot aff ha*nno*m, oc hwat heller han tier ell*er* ha*n* leer, tha ær th*et* vtokkelig, ok vm nogh*er* vpreser sek amot ha*nno*m, æn tho at ha*n* tier oc gør

XLVII ængen skade m*et* ordh ell*er* gerni*n*ge, alle ko*m*me til (at) tale ille oc hwesse the*re* tu*n*gæ oc følle efter ha*nno*m, oc slide oc bide sosom galn hu*n*ne efter ien haar th*er* ængen væri tagh*er*. Oc seyier ieg th*et*tæ vmwel aff thin nadh, the seyiæ Gudh ælsker th*em* ha*nno*m hader, oc hader th*em* th*er* ha*nno*m ælske, th*em* giwer ha*n* got oc thesse vnt, oc th*et* som æn meer ær, tu rætuis do*m*mer synes at hielpe th*en* genverde deel. ell*er* tu later so at thu scalt alsti*n*gs tiæ, sosom teg vare ey vmsorg aff thi*n*æ tiæne(r)s forvænnels. So forfárs rætuis ma*n* oc ey (ær) han som th*ette* tænker, oc for thy at vmille mæn hawe magt amot rætuiss man, for thy framgar nw soso*m* fordu*m* vrang dum. Th*et*tæ kærer p*ro*pheten oc seyer: hwi skødh*er* thu ey th*em* som gøre ille oc tier, tha vmil man fortærer th*en* som rætuiser ær æn ha*n* ær. Se han gør vel oc tagh*er* igen malediels. Han tiæner theg eft*er* sin formow oc vmil man oc awnful forsmar ha*nno*m, oc the th*er* Gudz logh brydh*er* gøre daare aff ha*nno*m, oc aff thusen refsen drøwes han oc æn som meer ær. Se diæflen gaar fræ thin asyn oc hater ha*nno*m i alle the thi*n*g han venner seg til. O mæ*n*niskens gø*m*mer, o Gudz vmælelig milhet, huræ giter thu lidh so ma*n*nefol vnt i thinæ vtwolde, heller huræ (seer) thu thesse oc thesse lighe oc hiælper ey, oc th*er* for snakker ieg nw m*et* teg i mi*n* andz drøfuels, thy at thu enest akter arbegd oc sorg. Thu vest at thesse ordh fulle aff sorg ginge ey fra*m* aff hugssens letheth, men aff mi*n* siels stor beskelighet.

S a p i *e n t i* a: Thu æst kræsselig rider som somøghet ræser genwerde thi*n*g, men thu stod ey æn amot alt til blodz vtgiwdhels, oc ey hawer thu æn strid i kæmpes daal alt til dødh*en*. Æst thu ey man? men thes værre thu ær sosom derfuest enhørni*n*g i framgongs tidh, men i motgongs tid æst thu meer skrøbelig æn spinnelvøff. Ien vwnnen stridzman attror at finne drøfuels oc vselhet XLVII* til at øwe oc at prøwe sek. Hell*er* prisses ha*n* ey vel som sagde: ieg skal gerne glædhes i mine siwgdo*m* oc motgong, thy at gar ey strid fore, tha vorder ey seyier. Styrsman prøuest i storm oc rider i strid. Th*et* ær kræsseligæ rosen hwar engen ær vodhe. Strid i genwerdehet ær sanhetz prøwels!

Discip*u*l*u*s: Ey ær ieg th*e*n enest som rører th*e*nne kærmaal amot teg. See huræ vtalle æræ fortrykt aff drøfuels som oc samtykker th*ett*æ m*et* meg, so at vm ieg ey forma at owervinne teg m*et* skæl, tha skal (ieg) owervi*n*ne m*et* ien stor hop vinne. Th*et* ær læter at late seg halshug ien tidh æn at lide martil alle daghe for teg, oc ey seyier thu meg amot oc ey swarer thu meg, for thy mawelske at vi thole th*ett*æ vnt, thy at (vi) syndet amot teg oc ey lydde thine budhord, ey æræ vi eneste syndere. Ær ey synde mæniske øfrels, men thine swene ær vonskels oc rætuise mæ*n*niske trykkis nedh*e*r oc vmille mæ*n* blostres i verlden.

Sapiencia: Sosso*m* mi*n* fadh*e*r ælste meg, so ælsker ieg mine, ey ær discipel ow*er* sin mæster. Vm verde*n* hater eth*e*r, tha skulle i vede, thy at hon hat meg før æn eth*e*r, men ieg enkte veth th*e*r teg hende so*m* ær drøfuelig materiæ. Th*et* ær mi*n* voon at prøwe hwar en mine vtwolde, oc helst ma*n*nelig hoghet oc sterkke i dygd. Hwi haw*er* thu forthy so ma*n*ne ord, soso*m* noghet nyt hafde hænt teg, so*m* ey pleyer at hænde oc sa*m*mel sanker kermaal so girelig oc invøfwer sents m*et* vuis tale. See ho ær th*e*n i blant vwalde ell*e*r i blant th*e*m so*m* syndh*e*rlighe
XLVIII tæktes vor H*er*re, so*m* ginge vten drøfuels i th*e*nne verde*n*? Thu hørde Jobs tolemod oc vor H*er*res endelykt.

Discipul*us*: Nw hawer ieg th*et* iek vil vm so maa seyies. See th*et* ær som ieg græter oc for huilket aff i*n*nerste sukker. O helse, ieg bedh*e*r hør thin swen, se the seyie: ey ær ha*n*-*n*om helse i hans Gudh! the ær fofænge so*m* tiæne Gudh, oc hwarfore? the sware, at for th*e*nne foresagd sag, soso*m* ær for rætuise mæ*n*z ideligh drøfuelse, oc the lægge æn th*ett*æ til, at for thy hawer thu so foo tiæner, thy at thu pleyer at lege m*et* th*e*m m*et* sodan leg. A vi meg vsel! th*et* ær thes verre so*m* meg nødh*e*r at græte beskest taaræ nw oc i førdags oc altidh, oc ledh*e*r drøfuels pa drøfuels, so som ær th*e*n andhelige skadhe oc mi*n* arbegds spilt stu*n*d, i huilke ieg hawer so fofængelig vte*n* fruct for mi*n* iefn criste*ns* helse, thy at tha ieg hafde ma*n*ne m*et* størst arbegd drawen til got lefn*et* oc fødde th*e*m aff sorg, oc bar th*e*m søtelig pa mi*n* skoller, oc gaff th*e*m hugsualelses miolk, oc gaff megh sielf alsa*m*mel til there tiænist oc hafde tolt møgh*et*

mofgo*n*g, oc tha thinæ frestilsses oc prøwelsses dagh ka*m*me ower th*e*m oc skulle ledc th*e*m gonge*n*des ofuer il oc valn til hwile, tha ginge ma*n*ne tilbagh efter dyæflen oc sagde: hord ær th*e*nne tale, ho kan tole he*n*ne? oc th*et* ordquæd so*m* almoghen seyier: th*et* ær vonskelig at være længi godh, oc so vsel owergifue theg sek til skadhe oc meg til vselhet, oc the vøfue seg igen i synd.

Sapiencia: Th*e*nne spørsmaal pleyer at røre there hug so*m* lit tro ell*e*r vnderstandels hawe, the mene at i th*e*nne stakket forgo*n*gelig tidh skulle the*m* gifues hellemænz verdskyld XLVIII* som ey gifwes i th*e*nne tidh, men the æræ gømde til th*e*n efterko*m*mende tid oc the vedhe ey Gudz vransagelig dom oc ey hans visdoms dyphet, oc the tænke at Gudh seer so sosom mæ*n*nisken seer at enest the næruærendes thi*n*g, men Gudh han vedh the tilko*m*me*n*de thi*n*g oc ewi*n*nelig, men thu so*m* ær nogh*e*rled*is* skikket i vor andelig visdom, stat vp oc gak ow*er* alle synelig thi*n*g m*et* hugge*n*, thy at the thi*n*g so*m* synis æræ forgængelige, oc the thing so*m* ey synes æræ ewi*n*nelig. Staa forthy vp aff vrene forgæ*n*gelig lyst oc vplad thine aandelig øghon, oc see hwat thu æst, hwar thu æst, hurt thu akter. Tha maa thu sannelig faa skæl alle thesse thi*n*gs, thy at thu æst guddomsens spegl, th*er* aff at Gudh ski*n*ner ytermeer i theg æn i ander creatur. Thu æst helle trefolhetz billet, th*er* aff at th*et* ski*n*ner i theg, thu æst ewi*n*nelighetz eftersyn, th*er* aff at thu glædes at thu skalt aller forfares, oc sosom ieg ær vændelig i mi*n* værels, so ær thin siels astu*n*dels sosom vændelig diwp, til hwes vpfyllels kan ey alle vertz glædhe til række, sosom ien taar kan ey fylle væsterhaw. Th*er* eft*er* skalt thu vakt hwar thu æst, thy thu ær i yselhetz dal i vdøø i pilegrims ferd, hvar got ær blænt m*et* vnt, later blænnes m*et* sorg oc sorghen hinder th*et* yterstæ aff glædh*e*n. Thy at th*e*nne verlden hawer swig*et* sine ælskere aff vphoff, tha hon iætte th*e*m lyksa*m*melighet oc gaff th*e*m genwerdighet, huilket hon oc nw gør samledes, men til ytermere bortrørels alle thesse forsagde drøwelses ville vi tiæ ien litel stu*n*d, oc vi ville ga bæter fram til trons vphof.

Capitulum decimum.

Aff heluetes pine.

XLIX Her efter var gør(d) at discipel tog til at tænke ga*m*mel daghe, oc at hawe i sin hug the ewi*n*nelig aar, oc tha han hafde drawen seg oc sin vnderstandels a legmelig thing th*et* mest ha*n* ku*n*ne, tha syntes ha*nno*m i ien syn m*et* trons øghen sosom iet rige longtbort fult a mø(r)khet, vken oc møgh*et* rædheligh. Tha spurde ieg aff stor rædde hwat ær th*et*? tha war swaret: th*et*tæ rigi thu seer ær ko*m*mendes pine st*et*, i huilke*n* atskillelighe siæle skulle taghe pine efter dødh*e*n for ma*n*ne ha*n*de synde, so*m*me til there rensels oc so*m*me til ewi*n*nelig ford*ø*mmels, oc soso*m* the ware ha*nno*m teed, tha vare thesse pine oc there lige so rædhelige oc so store, at engæn tu*n*g forma at seyie th*et*, oc engen dødelige mæ*n*niske sin ka*n* beg*ri*pe th*et*. Tha som ha*n* kam til sek self oc soso*m* han var ko*m*men aff ien a*n*nen verden aff th*e*n syn, aff stor rætzel var ha*n* rædh, at han laa længi sosom half dødh, men so*m*me aff thesse pine soo han enest m*et* trons almæ*n*nelig øghon, han soa at vlidelig vndluct gik vt aff for*nefn*de st*et* oc th*e*r hørdes slæggi at sla, oc th*e*r var dypest mørk oc th*e*r syntes gryselig diæfle andle. Th*et* var græd oc suk, oc vmskiftelige pine slede vmille mæn vte*n* milhet. Aff sne vatn ginge the til stor hete oc i blant thesse pine aktet ha*n* Gudz iofnlighet oc ha*n*s do*m*s storhet, oc i blant hiertens drøfuels oc swetz droppe so*m* flødhe aff hans lege*m* i th*e*n rædhelig syn akte ha*n* ok, at vedh the thi*n*(g) so*m* nogh*e*r synner m*et*, vedh th*e*m skal ha*n* oc pines, oc th*e*r aff the so*m* hawe vuiselig oc vrættelig lefd i sit lefn*et*. Vm the thi*n*g so*m* the ælste skule the taghe pine, thy at
XLIX* røfuer oc voldzmæn oc there tilføllere oc the (som) fatte mæniske oc Gudz ve*n*ner røfde, tha the lefde, ell*e*r lagde vræt skat vppa, the hænges i heluetes galle pinelig ow*e*r manz vnderstandels, oc th*e*r skulle the plaghes oc tha ey døø, men vseghelig pines, oc

vmwel ma*n*ne som syntes i verden sosom lam oc vare tha gripe*n*de soso*m* løw i there hug, huilke som galn hu*n*ne gørde Gudz swenne drøfuels m*et* banne oc forsmælels oc vnne ord, the sa*m*me slides th*er* m*et* hwassest bidh aff heluetes hu*n*ne. Th*er* iordhes høgferde mæ*n*niske i asen graff i helwete til forsmælels, oc wræges soso*m* rodden aassel til ewi*n*nelig forsmæls, th*er* oller skal afskrabes. Oc for forgenlig hedh*er* oc hugsse*ns* hoghmod, m*et* huilken the ville owergaa ander oc æræ altid hedh*er*geræ, the skulle m*et* so store tu*n*ge oc sware pine nedh*er*trykkes, huræ møgh*et* nogh*er* matte trykkes som hafde størst torn vppa segh. Men drankker oc fraatzer oc the so*m* tiænte sin bugh, the pintes soso*m* hwnger vlfwe m*et* vtrolig hunger oc aff vlidelig tørst, oc the attra minzte kol vatns drop, there tu*n*ge so*m* bræ*n*ner til lise at faa, oc engen giw*er* th*e*m, men rædeligest diæfle stanne hoss th*e*m m*et* bræ*n*ne*n*de piber, oc ingyde stærkelig at there mwn i the*re* bugh ien drik aff bræ*n*sten oc veld bly, oc skøre mæ*n*niske oc the so*m* vpføde sin leghe*m* i kræselighet oc bliwe i sin herdehet, the skule vpnodhes aff orm oc ilende padde, oc there sting pintes the alt til there inwole. The so*m* vare vndergiwen legmelig oc vertz ælskog aff bæghi køn, skulle bite oc slide heluetes iord for drøfuels, for thy at diæfle pine th*e*m ganze møgh*et*, thy at the hafue bræ*n*ne*n*de lentzer oc skod oc fulle aft*er* th*e*m i sarest hete, ok vpfylte th*e*m aff gry*m*meste saar, men th*e*m so*m* the hafde til stolbrødh*er* i synne, th*e*m hafde the til stolbrødh*er* i pine. Men ower mate pin(t)es th*er* gire oc nidinge oc vnde køpmæ*n*, thy at the badde i grawe fulle aff veld malm. Hordest do*m* var th*e*m so*m* vare forstandere, men sterker pine var th*e*m th*er* stærkke vare, oc mekte tolde mekte pine. O ho kan seyie, huræ store pine the hafde th*er*, vmille domere, vnne formæn, gire klærk til pe*n*ni*n*g, kaad mwnk, lægmæn th*er* vold gore, vnne q*ui*nne, talerifwe, dantsere oc hedh*er*gire q*ui*nne, oc atskillelige kristen mæn. O hwat ønkelig ry oc grætelige skrig the giwe, so at enest th*e*n syns pine synes nogh*er*led*is* (ow*er*) al vertz pine, thy at ien stor hop heluetes børn oc dierfwe løw oc ny slektes dyr oc vkænd dyr, the andet bræ*n*nende damp oc blæste vt røg, oc rædhelig nister ginge aff the*re* øghon, oc the refwe oc sleede arm

siæle, oc ma*n*ne aff th*e*m vorde kast i ien diwp pyt, aff huilk*et* vtgik rædhelig røk oc vnd døn. There aasyn var som gloende iern oc the bræ*n*ne soso*m* i fal aske, oc nedh*e*rtryktes aff diæfle, oc aff stor drøfuels aate there tu*n*gæ oc the spotte hy*m*mels Gudh for the*re* drøfuels oc saar. The som ey gørde syndbætri*n*g for sine gerni*n*ge the sade grippen i mørkhetz band ell*er* hegt oc ware bu*n*den i th*e*n longe nætz mørk oc mørkeful glæmskes skiwl. Nedh*e*rfare*n*des liwd fordrøfde th*e*m oc drøfde p*er*soner syntes oc klaste th*e*m rætzel vppa, oc ey ku*n*ne klar ski*n*ne*n*de stierne soso*m* klar low vplyse th*e*n rædheligh næt, thy at alle vare sa*m*melbu*n*den m*et* ien mørkhetzens iernband, thy at al verlden vplyses aff iet klart solse*n*s lys, men for th*e*m var owersat
L* ien swar næt, mørke*n*s bilet, men the vare seg sielfwe horder oc sware meer æn mørke, oc the*re* pines røk skal vpfaræ ewinnelig, men th*e*r efter hørdhes ien røst owen til sosom ien tordwn, oc sagde soso*m* m*et* spot: hwar æræ nw the som tiænte th*e*nne verdh*e*n aff vphoff aff ga*m*me(l) daghe, aff all there attro, som lefde lystelig oc vndergawe seg ma*n*ne attroels. Eyiæ hwat gafner th*e*m nw alle the thing so*m* snarlig forginge sosom skugge. O huræ stakket var th*e*n lyst oc drawer tha so long vidhi ewi*n*nelig vselhetz efter seg. O daare oc vuise, hwar ær nw the ord som i plegde at seyiæ m*et* so stor glædhe oc hierte*n*s frigd, soso*m* var: komme i nw oc late oss nyte the thi*n*g som æræ oc (vi) ville nytæ creatur, snarlig sosom i vngdom! hwat hielper eth*er* nw alle the søte thi*n*g so*m* hij nyded so snarlig. Sannelig nw twært amot tilbør eth*er* at græte oc rope oc seyiæ: ve ve oss nw oc ewi*n*nelig! ve, at wi æræ fødh oc ey ku*n*ne vtermeer dødh! Ve, thy at vi pines ille oc skulle vi ey frelses nogh*e*rsin aff pine! O ho ær th*e*n som thesse piner thænkker oc thesse vore pine legger vppa hiertæ, thy at thesse pine ær sodan at hwassom kan tænkes gryseligt i verdh*e*n, kan ey lighes th*e*m i grymhet. O huræ salle ær th*e*n som ey gik eft*er* th*e*nne verdhens glædhe oc ey skøtte til fofængelighet, vi so*m* vare sinløss, mente there lefnet at være galnscap oc there ænd lykt vten hedh*e*r. Huræ æræ the regnet i blant Gudz sø*n*ner, oc i bla*n*t helle vtwolde mæn ær there lodh. For thy fore vi ville aff sandhetz vegh oc ræt-

uise*n*s lys lyste ey oss, oc vnderstandelses sool var oss ey vpru*n*nen. Vi æræ møddæ i v iofnlighetz vægh oc fortapelses oc vi gi*n*ne vanskelige veghe, men H*er*rens vegh viste wi ey, hwat gaf- LI net oss vor høfferd oc rigdoms rosen oc hogmod? Alle thing forginge sosom skugge, th*et* so*m* forgongelig var gik bort, men thes værre th*et* so*m* blifue skal ewi*n*nelig, bleff igen. O th*et* ewi*n*nelig som oller foor ænde, ewi*n*neligh dødz pine, o ænde vten ænde, dødh swarer æn all dødh, altid dødh oc tha ey ku*n*ne død! O mi*n* kære fadh*er*, som meg fødde til th*e*nne verlden, o søte modh*er*, som meg gaf at dij aff modh*er*lig spinne, o i alle mine ve*n*ner oc mine ælskelige stolbrødh*er*, faar nw vel mine inwole, thy at beskest atskillels timæ ær nw nær, som ær besker æn all dødh! faar vel iordh, faar vel stolbrødh*er*, som ieg so ælste aff stor ynne. Seer, vi ledhes nw til rædelig hæluit*is* galle, vi drawes til rædhelig pine oc skulle oller see eth*er* m*et* glædhe, o taaræ flyde i vt! o øghøn græter, oc alle vore inwole tyder ow*er* th*e*nne ønkelig atskyllels, so*m* ær fræ høghest got, fræ th*et* æræful andl oc glædhelig, oc fræ helghe ængele sælscap, oc fræ hællest vualle mænz tal, oc vi skulle sættes til th*e*nne vselhet oc forbannels, oc til gry*m*me fordømde mænz skar at pines vten ænde. O handslæt, o ma*n*ne hiærte i*n*nerst suk, o tandslagh, o møghel græd oc tiwdh, o rob so*m* skal blifue ewi*n*nelig, som altid skal fornyes oc oller skal høres, vore vsel øghøn skulle oller a*n*net see vten vselhet, vore øern skulle ey a*n*net høre vten ve, ve skulle the høre ok drøfuels. O mille hiærtæ! seer th*et*tæ vændeligh oc gry*m*me ewi*n*neligt, o berghe! faller pa oss, o høghe! skyler oss, skyler oss aff th*et* rædhelig H*er*re*n*s hastehetz andl, aff Gudz æres vred andl. Thes værre, thes v*ær*re, hwi ka*m*me wi ey førre æn LI* thesse pine hende oss, tha wi hafde størk oc que*m*lig tid! Gudh gawe at oss vare ien litel stu*n*d til ower aff th*e*n tidh som ær so vnyttelig fortærd til so stor pines bood, men thes værre Gudh hawer nw giwet sin rætuis dom ower oss, thy ær helse*n*s vægh luct for oss oc misku*n*d oc al hop ær bortagh*e*n. O sorg oc drøfuels, th*er* ewi*n*nelig skal blifue i th*et*tæ glømskes land, hwar som engen skikkels ær, men th*er* vti boer ewi*n*nelig styggels oc rætzel. Hwat meer vi vsel oc arm pines so storlig oc drøfues

aff th*et* ewi*n*nelig ve, at ee hwat tid th*e*r ku*n*ne thænkes, tha so at hon hafde ænde, ho*n* vare oss til hogswalels, th*e*r aff vm so vare som ær vmøglet at ien qwernsten vare so stor at ha*n* rat hwerst*et* til hy*m*mele*n*, oc nogh*e*r minst foghel ka*m* efter hu*n*dert thusend aar oc toghe bort aff th*e*n sten m*et* sit neb so møgh*et* som tiend deel aff iet korn som kalles milij korn, mi*n*ner æn senops korn, oc so igen eft*er* hu*n*dert thusend aar ka*m*me oc førde oc bort soso*m* førre ien aff the thi dele oc so efter hwer deel, so at thi hu*n*dert thusend aar vordhe (hon) ey mi*n*ner æn so møgh*et* som ien korn: vi toghe th*et* m*et* stor tak, seyie fordе*m*pde mæ*n*niske, at vor fordø*m*mels dom hafde ien ænde efter th*e*n long tid, tha th*e*n steen var so bort førd, men thesse værre th*e*nne sama hugsualels ær neget alstings vsel aff Gudz rætuise. Alt her til æræ fordømde mæ*n*niske ord. O min søn, for thy skulle the so
LII plawes so*m* her vndraghes aff sønners lim.

Discipul*us*: O do*m*mer, th*e*r alle rædhes! see nw ær mi*n* siæl ræd oc nedh*e*rslagh*e*n aff th*e*nne rædhelig syn, oc mine knæ æræ skille at, so at iek kan neppelig sta. O mi*n* Gudh, mi*n* hielper, o mi*n* Gudh, vent thin brædhe fræ meg, bort være fræ (meg) th*e*n ewi*n*nelig fordø*m*melses rædhelig do*m*, at vm megh tilbør at lidhe genwordighet, vorde thi*n* viliæ i megh, oc hawe skal thu a meg fullest lof her, th*e*r vm gør th*et* alenest oc lat meg ey skilles ved theg ewi*n*nelig!

Capitulum undecimum.

Aff hymmerigis gladhe.

Stat vp mi*n* æræ, stat vp salteriu*m* oc harpeleg, ieg skal vpsta i dagni*n*gh, sallelig vte*n* twiwel. See nw frygdelig salteri leg, wi æræ framledh oc siwnge søtelig oc vi giwe søte sang, at vi skulle vpuække theg fræ th*e*m i hæluite æræ oc til th*e*m i hy*m*me*r*ige æræ. Stan vp, stan vq for thy nw, vplyft nw hugse*ns*

oghon, ryst attraals vinge, oc skik thek til at flyæ ower veyers fedher, vplyft thin oghon til øster oc skod hwat theg tees, see th*et* lefuende land, vdødhelighetz stad, hy*m*me*r*igis fædhernsl*an*d, lysteleghetz p*ar*adijs oc ewi*n*nelig salehetz rige. Sa*n*nelig i thenne verlde*n* var thu fræ*m*met ok pileg*ri*m, oc thy skalt thu skynne thek sosom skikket i pileg*ri*ms vegh til then stor hop, thi*n* kære ve*n*ner, som bidhe efter teg m*et* stor astu*n*dels, at the skulle anamæ thek oc vnfegne søtelig oc late thek site m*et* them ewi*n*nelig. O vm thu matte vethe, m*et* huræ stor kærlighet the ønske theg ydhelig, at thu skalt ey røres til verdhe*ns* storm oc bang, vten at thu blifue ien stærk strideful ridder for Gudh oc gøre alle thi*n*g ærlighe oc snillelig, at ængen medgo*n*g skulle røre the(g) LII* oc ængen vodhe skulle bryde theg oc modgong ey rædhe teg, huilke the owerwnne so stærkelig oc so salelig, oc nw (ko*m*me the i hug) there drøfuelses daghe oc aar i hierte*ns* søthet, oc aff sanhet huræ møgh*et* thu lider her meer arbegd for Gudz nafn, so møgh*et* meer skal thu hawe større løn i ewi*n*nelighet. O med huræ stor æræ oc hedher then ridder skal (vp) høghes so*m* skal so æræfullelig lowes aff so stor ku*n*g for sin kære fadher oc hælle ængel i hy*m*me*r*ike aff tolæmotz segher oc stadæhetz priss! O m*et* huræ stor æræ venter thu seyers kron skal ski*n*ne so*m* ær fo*n*gen met so stor arbegd. Saar blone oc vnder, so*m* æræ taghen for mit nafn, skulle ski*n*ne klarer æn solen eller stierne. Vtermeer i hy*m*merige skal teg blifwe so stor ærligh ve*n*ne slækt oc vtalle troligest oc vænest skaar, oc hwar the*re* skal tilføghes teg nærmeer aff san ælskelighet, oc ælske teg meer aff ræt kærlighet æn nogher modher ælsker her sin enest søn.

Discipul*us*: O hy*m*merig*is* gardz høfdhi*n*g, ieg bedher at thu verdes at seyie æn meer aff hy*m*merige, at he*n*ne attraa ma øghes i meg, oc mere tolomod ma gifues i motgong. Eya mi*n* he*r*re, huræ ær then ku*n*glige stad skikk*et*, æller ho æræ ther borgher eller ho foer ther løt, eller vethe the hwat so*m* her gørs hos oss soso*m* thi*n*æ ord lyer?

Sapiencia: Stat nw, stat nw vp oc gak snarlig vp m*et* meg, oc ieg skal lede thek til ien stad so*m* thin siæl attror, oc ther skal thu see Gudz dypest lønlig vnder. See ow*er* then LIII

ottende hy*m*mel, som ær longt mere æn siwsinne thusensinne større æn all iordh*e*n, ær æn ien høgh*e*r hy*m*mel som kalles Empyrreu*m* for sin ærligh lyshet, so*m* ær iensfogh*e*r vrørlig oc fulko*m*melig lys oc vmodelig stor, oc th*et* ær th*e*n ku*n*glig gard oc the hælghe ande stadh, hwar meg lofuer the helghe ængele oc alle Gudz sønner. Th*e*r æræ satte hy*m*melske sæder oc lysefulle troni, aff huilke sæte oc tron the vnd ande fiølle oc skulle ige*n* bøtes m*et* vtwolde mænz tal. See nw ien stad ful m*et* æræ oc høgh, vndh*e*rlig ski*n*nendes aff gul oc dyresten, aff hues porte møgh*et* godh luct vtgar. He*n*nes gater æræ lagde m*et* renest gwl oc he*n*nes gru*n*wol aff saphire oc iaspide, dyre steen soso*m* aff klart glass oc he*n*nes torn æræ fogh*e*r oc æræ bygde aff lefuendes steen oc vmsatte aff bloster oc prydde m*et* lysendes ˙ finperl. O lystelighet som ær alle til vnner, men hwat skal ieg længer draghe teg? Thu sielff see vppenbarlig m*et* thine øghøn, see videst mark, vænest i fogh*e*rhet, stiærnheem prydde m*et* alskøns glædhe. Eya, huræ h*er* ær voor lystelig(het), høste fructsa*m*melighet, so*m*mer klarhet, brudhlig frøgd, hær ær glædeful daal, kærligful syn, her lydh*e*r glædhelig sang, h*er* siwnger glædefulle røste, her glædhes glædeful skaar, her danzer iomfrur dantz, h*er* ær iendregtig røst alle theres so*m* glædhes oc ien hiertens bræ*n*ne*n*de kærlighet oc
LIII* lystelige thi*n*gs rigdo*m* oc ønskelig thi*n*gs tilflydels. Her ær ængen drøfle thi*n*g, men alle thi*n*g æræ gladhe, her ær glædhe*n*s fornyels oc ewi*n*nelig tryghet. Eya glædhe, thu so*m* ær nw smælt alsa*m*mel i ælskog aff thesse thi*n*gs søte smag. Vmfør thi*n*e øghøn oc skod th*e*nne vtalle stor hop, oc gif akt vppa, huræ the drikke lige so*m* m*et* tørste mwn oc gøres drukke*n* aff ophofs kelle, oc huræ the glædhes, at the see th*et* guddo*m*s spegl, i huilk*et* al thi*n*g synes, the vnder oc ey vonskes, the nyte (ha*n*no*m*) oc ey læddiæs, huilken the attra thes heller at nyte. Gak æn nw nermer oc lyd til, huræ io*m*fru*n*s drotni*n*g, huilken thu hedh*e*r aff mest kærligh*et*, ow*er*gar ængel orde*n*s koor for kærlighetz oc hedhers oc æres fordel oc p*ri*uileg, oc nier sek vppa sin leff i blant velluctend yrter, oc ær vmgifuen m*et* rosenblomster oc dale*n*s liliær. See huræ he*n*ne ærlig fogherlighet giw*er* frøgd oc vpdragh*e*r alle til vnder, oc nw ko*m*mer for vor H*er*res lystelig aasyn

astu*n*delig aff i*n*nerste inwole. See huræ milhetz oc misku*n*dz modh*er* ve*n*der sine misku*n*delig oghon so millelig til thek oc alle syndh*er*, oc (huræ) vældelig ho*n* byer ow*er* alle oc beskyrmer vsele oc forligh*er* synde mæ*n*niske. Th*er* efter vend v*n*derstandelses oghon til ængele natur, oc se huræ the owerst a*n*gele aff Serafins orden oc th*e*n sa*m*me koors siæle, so*m* bræ*n*ne hetelige i Gudz kærligh*et*, røres ræt vp at i Gudh sosom bræ*n*nende low, oc huræ Cherubin ordhen, so*m* tagher guddomsens lysfulhet, vt vide th*et* til ander i ma*n*ne mate. Troni orden oc there sælscap hwilis søtelig i Gudh oc Gudh i th*e*m. Th*er* efter see huræ th*e*n annen ierarchia vplyses aff th*e*n første oc tagh*er* hwar sin g*er*-ning, oc se mi*n* kære, huræ møghet fogh*e*rlig oc ærlig th*e*nne LIV vtallæ sa*m*ling ær skikk*et*, oc m*et* huræ stor atskillelighet ho*n* ær atskil i verdskyl. O vnderlige glæde oc vnderlige fogh*e*rhetz aasyn, see æn nw huræ hælle apostele oc Gudz enkorlige ve*n*ner sidhe m*et* størst æræ pa dom sæte, oc huræ martires the ski*n*ne m*et* rosen lyd oc fogh*e*rhet, oc *con*fessores æræ ski*n*nende soso*m* lefwen ild, oc io*m*frur sosom sne æræ the huide, oc al th*e*n hy*m*me*r*ig*is* sa*m*ling flydh*er* aff gudhelig søthet oc vpfylles m*et* frøgd. Thesse hy*m*me*r*ig*is* skaar siwnge m*et* glædhe til sa*m*mel for Gudz tron sinæ vellyende sang, oc th*er* vtgar ien rine*n*des flod oc glædh*er* the*re* how aff lystelighet oc vpfyller the*re* mwn m*et* glædhe. O huræ salle ær th*e*n stad, hwar so idelig høgtidh ær! O huræ frøgdelig ær th*e*n gard so*m* ænge*n* ved v*m* sorg. Th*er* aff æræ the hælle oc salle, so*m* æræ bodh*e*n til so stor verdscap oc v*er*-doghe æræ at være i blant sodant sælscap aff Gudz vtwælels, sa*n*nelig i th*et*tæ hy*m*merig*is* æræfullæ rike skal tro brud ledhes, so*m* skal regner vt*e*n ænde, oc klædes vmside m*et* æræful leghem, oc skal hawe ien gulkronæ pa sit how*et* oc th*er* ower ien litel gulkron.

Discipul*us*: Ieg bedh*er*, sey hwad ær th*e*n gulkronæ, oc hwat ær th*e*n lille gulkrone?

Sapientia: M*et* then gulkron skal thu vndersta vpholtz løn, oc m*et* th*e*n litel gulkrøn vndersta ien tilfallen løn. Tilfallen løn ær ien glædhe aff gerni*n*ge aff sek giørde, huilke g*er*ni*n*ge hawe ow*er*gonge*n*d*is* seigh*er*, soso*m* ær æræful segh*er*, there so*m*

martir æræ oc ærlig docto*res* segh*er*, oc iomfru seyier aff diæflen LIV* oc sin eghen leghem. Men vpholtz løn ær i fulko*m*melig tilføghels siæle*ns* m*et* Gudh, so møgh*et* hon nyder ha*nno*m fulko*m*meligh, so at ho*n* seer oc ælsker ha*nno*m fulko*m*melig. Siæle*ns* vændelig aastu*n*dels mættes aller tilfulle, vten hon vordh*er* sængt i guddo*m*sens dyp til lyst, oc so skal ho*n* gøres hælle i helle trefollehetz fulko*m*melig nydels, oc huræ møgh*et* mere fulko*m*melig ho*n* owergifwe nw thesse vertz thi*n*g, so møgh*et* frelseliger skal ho*n* vpsta til andelig thi*n*gs skodhels, oc huræ møgh*et* hon antwordh*er* sek meer til andelig gerni*n*ge, so møgh*et* salleliger skal ha*n* th*er* vpsubbis i Gudz klarhetz dyp, so at ho*n* skal vorde ien and m*et* ha*nno*m, so at th*et* so*m* Gudh ær pa nature*n*, th*et* skal hon vordhe vm nodh*en*. O huræ helle ær th*en* siæl so*m* ær tilføgh*et* ængel skaræ oc ær mæt aff *Christi* søthet, oc vordh*er* tilføgh*et* helghe trefolhetz godhe thi*n*g søtelig oc vatskyllelig! O vseylig huile oc th*en*ne vnnerlig roo søtest søthet! men thu ewi*n*nelig visdo*m*s discipel, so*m* nw ær sat i hugsens ow*er*gongels, lis tit drøfde hiertæ nogh*et* lit, soso*m* then amnen (vng) Beniami*n* i th*e*nne roligest thesse glædeligest sælscaps, som thu nw seer hoss teg. Akt vppa, huræ skinnende andl the hawe, so*m* tolde drøfuels spot oc door aff vmille mæn i verde*n*, vplyft thit frøgdelig hiertæ m*et* glædhelig røst oc taal til thesse hy*m*me*r*ig*is* gardz borgh*er* oc Gudz huss folk, oc helse th*em* soso*m* lo*n*gbort, oc sey: hwar ær nw spe mænz forsmælels, so*m* fordo*m* fiøl ow*er* eth*er*? hwar ær nw nedh*er*bøgde hofde oc nedh*er*slagh*en* øghon so*m* tegnet hierte*ns* swarhet? hwar ær nw i*n*wortes hiærte*ns* gnawende drøfuels, hwar ær græd oc bleg andl oc mawer for thusend vodhe? fattedom oc armod oc all vonskels hurt ka*m*me the? huræ thier th*en* ønkelig LV røst so*m* i plægde at seyie m*et* græd: o mi*n* Gudh, huræ møgh*et* ieg tholer, huræ længi ieg pines oc plawes! hware ær nw alle som forsmade oss oc the so*m* drøfde oss oc bortøghe vore arbegd oc droghe vort lefn*et* til beskhet! Ey høres th*en* røst meer so*m* radde oss til strid oc sagde: gører manlig oc strier m*et* idh*er* vwen, m*et* ve*r*den oc leghem, it*em* oc tagh*er* skiol oc spyd oc blifwer væpnet pa slot næt oc dag, oc vmgiorde eth*er* lænd i sanhet, oc ey høres th*en* røst meer som i plægde at hawe i bla*n*t

eth*e*r sielfwe i nadhe*n*s soghels tid, oc sagde: red nw thin siæl til frestels, at tha so*m* andelig glædhe gar bort, vmodelig drøfuels skal ey vpswæliæ. Ey høres thenne røst meer, so*m* i ware von ved fordo*m* daghe: o mi*n* Gudh, at hwad forløst thu meg, hwi hawer thu glæmt meg, hwi gaar ieg drøfd, tha so*m* vwen plawer meg? men ieg hører heller the*n**n*e røst søtelig lydhe i eth*e*r hiærtæ, th*e*nne glædhelig oc frøgdelig røst: kommer i mi*n* fadhers benedide børn, oc anamer th*et* rike so*m* eth*e*r ær redh aff verdens vphoff! hwar ær nw alle drøfuels oc motgo*n*g• oc trang oc vselhet oc alt th*et* vnt so*m* i lidde i verden? o Gudh, huræ snarlig the forginge oc æræ soso*m* the thi*n*g th*e*r oller hawer vært, i vndherlig *m*ate synt*is* the snart oc snart forworde the. O mi*n* millest Gudh, huræ vbeg*ri*pelig æræ thine (dwm) oc møgh*et* lønlig a mæ*n*niske*n*s sønner. Eyia i vtwalle oc høgte Gudz søner, seer, nw LV* ær timen ko*m*men, at i skulle ey nw meer fly, at i skulle skylis i wra, klædde i fwle klædh*e*r sosom ødmyge oc forsmade oc vwerdæ all hedh*e*r, oc sosom folks forsmælels oc vrag, thy at i æræ nw kronet m*et* so stor hedh*e*r oc æræ, oc vphøfde m*et* so stor verdehet ewi*n*nelig, at eth*e*r loff kan ænge*n* sin vyrde oc ængen tung forma at sey. O i hy*m*me*r*ig*is* høfdhing, o ærligest ku*n*ge oc keysere, o høghe Gudz sø*n*ner so*m* hawe løt met gudhelig natwr, m*et* huræ stor glædscap eth*e*r andle synes at wære owergudhen, eth*e*r hiertæ synis fullæ aff ow*er*gongelig glæde oc frygd, eth*e*r kranz ski*n*ne aff gul oc silki, oc i hawe skinnende andle oc hwidskinne*n*de klædh*e*r, oc frygdelig sang oc i æræ prydde m*et* silki. O huræ sallelig eth*e*r søte lydende sang lydhe oc seyie met tak: eya benedydels oc klarheth oc visdo*m* oc tak, hedh*e*r dygd oc styrk wære vor Gudh ewi*n*nelig! eya, aff hwes væluili i æræ beskermet, aff hwes misku*n*d i æræ frelset, aff hwes godhet i skulle regnere ewi*n*nelig! tek vari loff oc æræ vte*n* ænde! See nw vmkring, th*et*tæ rige ær fult aff lystelig*het*, i huilket all hellæ mæn glædhes m*et* C*hristo*. See th*et*tæ ær hyme*r*ig*is* land, fædh*e*rland, hwiles boo, betalni*n*gs stædh oc ewinnelig sallehetz righe!

Discipulus: O stor vnder oc rætzel aff so stor vndh*e*rligh dyphet, som ow*er*gar al vnderst*an*dels oc ær enest Gudh kunnæ!

O gudhelig dyphetz vbeg*ri*pelig dyphet, huræ store vndh*er*lig thi*n*g skyles i teg! hwat hører ieg, hwat seer ieg, oc hwat fan ieg oc sielfu*er* røner Gudz store gerni*n*ge i th*e*nne æræfulle stadh, so*m* ængen tvnge forma at seyie. Sa*n*nelig ma*n*ne ærlig thing æræ sagd aff teg Gudz stadh, men th*et* ær enkte til the ærlige thi*n*g
LVI som skyles i theg. Sa*n*nelig nw vnderstar ieg, at th*e*n tale ær san so*m* ieg hawer so okte hør aff thin vnder oc aff thin æræ, oc ieg trode ey th*e*m th*er* meg th*et* sagde, alt th*er* til ieg ka*m* sielff oc saa m*et* mine øghon oc prøfde, at halfdelen var meg ey sagd. Stoor ær thin visdom oc æræ, æn th*e*n sagn so*m* ieg hørde. Hellæ æræ thin mæn, hellæ æræ thine tiæner, the so*m* stanne altid for teg oc høre thin visdom, oc see thin æræ. Oc nw ære*n*s ko*n*g, ma thi*n* swen nw bedhe teg sin h*er*re ien litel bøn? Ieg bedh*er*: skal (ieg) thin swen blifue her hoss teg her efter, oc skal ey ko*m*me igen til mit hws? th*et* ær møgh*et* goth oss her at blifwe, ieg bedh*er* teg, hør meg thin swen, so*m* ligger ødhmygelig pa knæ for theg, oc giff ha*nno*m nw iet rwm at blifue m*et* thek i th*e*nne æræful stad!

Sapientia: Engenled*is*, thy at Syons ødhmyghet ær ey æn fulko*m*men. Thin tidh kam ey æn, stridz tidh tilstar teg, thin regnerens tid kam ey, forskylle*n*s tid tilstar, giæltz tid ka*m* ey æn, gør ma*n*nelig, thy at thek bør æ*n* nw ma*n*ne st*ri*d for C*hrist*i tro!

Capitulum duodecimum.

Her seyiæs aff nøgher stikke som ieg gaff ower i thet som tilforn ær sagd.

Thu skal vethe, th*e*nne salle stæd ewi*n*neligh sallehetz at være teg for thy vppe*n*baret m*et* andeligh skodels øghe, ekke for thy at thu skal nw th*er* blifwe, vten at thu skalt vethe at vende teg tiid i all strid oc motgo*n*g, oc at thu mat thes bædh*er* lide

alle ge*n*worde thi*n*g, oc at thu mat sware them so*m* so sore kære oc seyie: hwi hawe onde mænz væg fra*m*go*n*g, oc hwi Gudh pleyier at refse sine vtwolde? It*em* oc ieg skal sware til thin kæremoll so*m* thu lagde fra*m* nw for tho daghe amot meg, sosom LVI* ær at for th*e*n tronge vægh so*m* ledh*e*r til liff, ma*n*ne aff th*em* som thu hawer wnne*n* m*et* stor arbegd oc drøfuels hawer gongen tilbaghe. Thy at vm thu skødh*e*r th*et* grannelig, tha finner vten twywel, at thenne thi*n*g ær mogh*et* von, oc hawer ey hent teg enest, men ma*n*ne hælle fædh*e*rn. Ey bleff alle sta*n*nende i fasthet so*m* trodhe vm mine ord oc apostels, heller ey munne for th*e*n sag Powel, so*m* ær iet vtwald kar oc hedhnings doctor, kære at ha*n* hafde loppet oc arbegd til forgiftes, men han løp thess heller alle vegnæ oc p*re*diket for hedni*n*g th*e*n hælle læst m*et* stor arbegd oc vmhugh, oc sende th*em* sine epistel oc breff, oc fostret th*em* soso*m* modh*e*r sine sønner, oc bar Jhes*u* nafn for hedning oc ku*n*ger oc for Israels so*n*ner. Men hwar ær nw Ephesii oc Galathe oc Corinthii, for huilke Paul*us* prisses, at ha*n* hawer so møgh*et* arbegd, oc gaff seg vt til plaw oc dødh so idelig for th*em*? ell*e*r ey mon Paul*us* ell*e*r anner doctores late aff p*re*diken oc siæle*n*s helse, for thy at the finge til vethe, at there so*n*ner ginne fræ thøm oc til falske apostel? ell*e*r mwnne the vordhe thess meer lisen i there arbegd? Engenled*is*, men the spredde hwerst*et* Gudh ord oc gørde th*et* so*m* til th*em* stodh, oc the antwordet Gudz viliæ, hwat fruct th*e*r skulle vorde aff. Heraff hawer thu in actib*us* apo*s*tolo*rum*, oc sc*ri*fuis so: oc alle trode, huræ ma*n*ne so*m* vare forskikket til ewi*n*nelig liff, so oc v*m*vel th*e*n vise natur pleyier at ornere træ m*et* grene oc blomster, at vndersiu*n*dom i LVII blo*m*sters tidh, tha so*m* løf synes neppelig paa, æræ the allfullæ m*et* blomster oc foghert lyd, oc gifwe god luct aff segh, men tha th*et* ko*m*mer til then tid tha man venter fruct, tha ær th*et* so*m* teede sek fogh*e*rt fallen aff ma*n*ne træ oc forfors, at th*e*n thusende del synes neppelig at være igen, men oc ien snil hosbu*n*d, so*m* hawer ma*n*ne træ i ha*n*s yrtgard, later ey aff at plante ny træ, for thy at iet ell*e*r flere faller nedh*e*r, oc hwar iet træ faller nedh*e*r, th*e*r planter ha*n* ien a*n*nen igen. Vest thu ey at træ haw*er* hop, vm vnde grene skæræs aff oc th*et* vordh*e*r grønt igen

oc grene voxe, men oc rætuis man faller siwsin vm dagh*e*n oc ha*n* vpstar igen. Hans ord blifwe ved magt som seyier: Herren vedh ho ha*n*s æræ, men ho veth Gudz siin, ell*e*r ho dødhelig mæ*n*niske ma vethe, ho the æræ so*m* skulle fordø*m*mes, ell*e*r them so*m* sculle kronæs i hy*m*me*r*ige, helst aff fri vilies idelig v*m*skiftels? Thu seer th*e*nne hær aff inluct ærmete at være vent fræ C*hristi* selscap, oc at falle fræ høgest god til heluite, th*e*r at pines ewi*n*nelig. Thu seer hin gaa vt aff vnq*ui*nne hws m*et* angerful hierte oc føghes til helle æ*n*gel oc blifwe salle ewi*n*nelig. Th*e*r aff skal helse*n*s p*r*edeken predekes vatskillelig for alle, thy at (i)
LVII* th*et* hyl so*m* thu tror minst fisk at være (vti), vordh*e*r fisk, oc for thy skal thu hwerst*et* kast krog. Sa*n*nelig vlfuen løper til ma*n*ne faar, at han skal gripe ieth, oc tha ha*n* hawer fulkomen sin strid m*et* æræ her i verden, skal th*e*n ga i sin h*er*res rige so*m* p*re*diket for hu*n*dert thusend, oc vprætte ell*e*r forhweret sin h*er*re ien siel, oc ey for thy thes mi*n*ner æres vm han hafde enge*n* forhweret, tha so*m* ha*n* gørde th*et* trolig efter sin formoghe, so*m* ha*n* burde at gøre for mæ*n*niske*n*s helse, thy at ærlig ridder lofues i stride*n* vm han strider stadelig oc rættelig, ligewel vm ha*n* ey foor sin h*er*re seygh*e*r. So oc s*anc*te Powel glæddhes th*e*r aff, at han hafde ræ[t]uisens kronæ lagd sek til gømæ, ey mi*n*ner æn at alle the som han hafde vmwænt hafde stannet (fulkomlig) i san tro oc kirki*n*s vor modh*e*r endregtighet. Thy at engen ær twewel, thy at okte pines predekerens hug th*e*r meer aff arbegd oc sorg, hwar ha*n* venter sek at hawe arbegd til forgyftels, æn hwar ha*n* venter sek at hawe gørd ful fruct, thy at i th*e*nne her glædhes ha*n* oc ær seg behawelig i Gudh, i th*e*n a*n*nen bedrøfues ha*n* siel i seg sielff, oc th*e*r serghes hon aff awndfulle mænniske forgywtelig skod. Moyses som vtuol var aff Gudh, at ha*n* skulle ledhe hans folk aff Egypte land oc til lewende land, huræ ma*n*ne thusend venter thu the vare so*m* ha*n* ledde, oc se, aff th*e*m kam ey fram vten enest tho, the ander forfores. Gedeon som Gudz and førde vti, at han skulle frælse ha*n*s folk aff Madianitis, han samlet seg ma*n*ne stol-
LVIII bredh*e*r at ha*n* skulle stride amot th*e*m, oc the vort prøfde hos iet vatn eft*er* Gudz viliæ, oc so ma*n*ne thusend vorde tilbaghe

drifuen oc ka*m*me igen, at eneste trehu*n*nert mæn som blefwe igen m*et* ha*nno*m the ginge til strid m*et* ha*nno*m oc owerwnne there vwenner. Ysay hafde ma*n*ne welwexte sønner oc enest Dauid vort vtuald til ku*n*ge. So ware oc ma*n*ne Jødeku*n*ger i blant hulke tre enest borttoghe excelsa Oc thi vm thu ower løper so hwert serdelis, tha finner thu at thu for vil, tha thu ville drage al thi*n*gs skikkels til thin vili, som æræ skikket fægh*e*rst efter Gudz viliæ. Th*e*r aff vakt theg her efter at thu vordh*e*r ey smahoghet ell*e*r mistrøst, sosom th*e*n tid tha thu vprække al thi*n*gs scaper thinne brodden føth*e*r oc pwsen for arbegd thu hafde i vægh*e*n, oc hwi han skodhet ey thi*n* arbeg oc thi*n* drøfuels, oc teede th*e*m med vtolle hugh, th*e*r aff at ha*n* lot ien q*ui*nne so*m* thu tog vt aff vwens mwn falle igen i synd, oc hwi at ha*n* ey heller loth he*n*ne dø aff th*e*nne verde*n*, tha hon var i th*e*n godhe akt oc hwi hefnde ha*n* ey strags teg oc segh sielff ower ha*nno*m som volle he*n*ne fall, men ha*n* skulle hell*e*r tænke huræ møgh*et* ieg arbegd, tha ieg ige*n* løst ma*n*ko*n*net, oc tha lighevel fræmdes ieg lit hos ma*n*ne. Oc th*e*r aff tha thu straffæt meg aff hy*m*melske vplysels m*et* drøfd hug, fek thu sodant swar: th*et* ær discipulen nog, vm ha*n* ær sosom ha*n*s mester, so*m* so seyier: the gømde ey mine tale oc ey skulle the gøme eth*e*rs. Minz, at LVIII* thu soæ i the he*m*melske slot lefuendes stene i hedh*e*r oc æræ fræmst, ey poleret oc slætte giorde vten aff ma*n*nefol trong oc stød. Men maavelske af lønglig tænkels akter thu at trædhe amot th*et* forsagd ær, oc seyier so, at th*et* (var) annerled*is* i fordom (daghe) æn th*et* ær nw, th*e*r aff at i thesse vterste tiid ær kærlighet nesten vordh*e*n kold. Th*e*r aff at helle p*r*ophete æræ dødhe, oc storæ iertegn hawe nw late(t) aff oc vndde thi*n*g æræ ma*n*nefolle giorde pa iordh*e*n, oc ma*n*ne k*ri*stenmæn so*m* lefue ille for manne so*m* th*e*m dragh*e*r igen, æræ the møgh*et* vonskelige til at vennes, oc møgh*et* beglige til at falle igen i samæ synde, oc for thy ær aff ladende aff sodhan fructgørels. Ther til swarer ieg: huræ møgh*et* mere mæ*n*niske forværres oc vodheligere vonskes i th*e*nne vterste verde*n*s alder, so møgh*et* behøwe the meer, at the skulle fornyæs aff nogh*e*r bræ*n*nende kændo*m* oc nadh. Oc huræ møgh*et* (th*et* ær) skadeligh*e*r, (at) hellæ p*r*ophete oc Gudhz

ve*n*ner the dødhe oc falske p*ro*phete stodhe vp i there stædh, so
møgh*et* gøres nw thes meer behoff at lære hetelig oc sætte sin
siæl for sandhet, so*m* nw sower vnder lædi. Iegh kall*er* th*em*
alle falske p*ro*phetæ, th*er* amot gaar m*et* g*er*ni*n*ge th*et* so*m* the
seyie m*et* ordh, sosom the som lære at fly giri oc fig, oc the
begeræ pe*n*ni*n*ge aff alle sine attraa, (oc the) so*m* rope at vertz
LIX hedh*er* skal forsmas, oc søghe sielf efter hedh*er* oc at høghes vp
i v*er*de*n* aff al magt, oc the som lære at forsma vertz hedh*er* oc
howsidh oc eft*er*følle ødmyghe thi*n*g, oc the sielfwe føller th*er*
efter vten mote. Oc at ieg skal tiæ vm a*n*ner, tha seer thu
ma*n*ne so storlig dyrke sine kledh*er*, som hælle fædh*er* bødhe sine
efterko*m*mer at bære til vskyllehetz oc enfolhetz tegn, at the ey
mi*n*ner synis at bære vertz lows billet oc beld æn vertz folk.
Thu seer th*e*n her ga klædh m*et* dyrest klædhe oc hawe rønker
so*m* gar nedh*er* vm ha*n*s axler oc haw*er* vmkri*n*g hu*n*dert foller,
oc th*e*n synes at go*n*ge klæd soso*m* philosophi, oc ha*n* synes at
ga vmpryd soso*m* te*m*pel. Oc seer ien a*n*nen hawe fingh*er*hansk
pa sine hænder oc trong sko oc nøbet, oc thu seer so*m*me bære
løse folks ny klædhe sidh vanscapt efter vertz sidh oc knappet
ærm oc so tronge at armen ku*n*ne (neppelig) ga i, oc the hawe
fielsben tafwel hænghendes oc silki linne oc thesse lighe, so*m*
tegner læthet oc løshet, oc ville th*er* m*et* tækkes q*ui*nner, oc the
mistekkes Gudh oc kirki*n*s p*re*later oc alle høweske folk mæn oc
q*ui*nne. Hwat prøw*er* thu, at the skulle thænkke, til huilke thesse
falske p*ro*pheter sændes for there lærdo*m*, først the see th*em* ey
ko*m*me i sek, sosom ga*m*mel p*ro*pheter gørde, vte*n* m*et* skam oc
ma*n*ne hinder. Sannelig tha skulle the vordhe forsmade oc th*em*
skal seyies th*et* ordqwed: thu læghi, hiel theg sielff! Thy at hwes
LIX* lefn*et* forsmas, seyier ien, th*et* føller efter at hans lærdo*m* skal
forsmas. O huræ ma*n*ge bakmaal the skulle faa aff th*em* so*m*
vten æræ, o huræ ofte oc huræ ma*n*ne skulle gøre daare aff th*em*,
oc ey vlige, thy at th*et* ær verdh later. Blyes Sydon! seyier
hawet, oc th*em* skal seyies th*et* so*m* diæfwlen sagde ien mu*n*k,
so*m* frestes aff ien lo*n*g kobe so*m* ha*n* ville hawe, oc tha ha*n*
ku*n*ne ey foen, førde ha*n* sek i ien mat for koben, oc diæflen satte
sek pa holen pa th*e*n mat, so*m* han drog efter seg, oc sagde: o

mu*n*k, gate thu meer tha giorde thu mere! Maa the ey v*er*dskyllelig fra*m*tale there syndes orsag, the som træde for vertz rige, tha the se th*et*tæ oc thess lige vorde vmwel i fattæ oc forsmade thenne verde*n*s mæ*n*niske so idelig vten all brodh. Ey ær vnder at the kifwe so armmelig for vold, tha so stor kiff ær aff iet fattæ rige. Oc vm so ware at th*e*nne vsidh vare enest i vnder dane th*er* lyde skulle, thes sakter matte bood gifues amot so smitteful siwgdo*m*, men nw ma*n*ne so*m* skulle ga for a*n*ner m*et* ord oc eftersyn, oc hwes klædh*er* oc sidher skulle straffæ anner, the gøre th*et* sa*m*mæ, oc æn th*et* so*m* meer fordø*m*melig ær, blyes ey at forsware th*et* sa*m*mæ, thy at th*et* so*m* hører til rosen oc hofferd ell*er* til løslatehet oc th*et* so*m* ær høweskhet oc nyttehet prøfwes aff th*e*m m*et* ien skel. Tha th*et*tæ ante giwes vten forskyllen LX ell*er* th*et* prøfues at vare lenge, men thessværre th*et* hører til vertz snille oc vskælle diwrs visdo*m* ell*er* diæfwlse*n*s, tha forgengelig nyt sættes for andelig got. Hwat skal tha th*e*n (kleen) hiord gøre soso*m* ær q*ui*nne køn, tha the se ma*n*ne hug ledh til sodhan swaller? Sa*n*nelig tha hiørde the go*n*ge pa brat berghe, vmowlæ ær at hiorden føller th*e*m ey efter til sin forderfuels. I fordo*m* daghe var ey enest kændo*m* oc radh vm the thi*n*g so*m* æræ nyttarfuelig til helse, men aff all formoghe lofdes oc vphøgdes almes g*er*ni*n*ge, at vm th*e*m sosom vm milhetz id skulle th*e*m radhes the thi*n*g so*m* the*re* helse vare mere til gafn. Sannelig nw tie ma*n*ne sodha*n* lærdo*m* oc rædes at the skulle faa bly th*er* aff, vm tungen lydh*er* a*n*net æn lefnet, oc th*et* so*m* fordømligere ær. Ey enest owergifue the (thesse) nyttelig lærdo*m*, men the føre th*e*m so*m* so gøre oc lærer drøfuels vppa, so*m* the ku*n*ne. So*m* th*e*n hælle p*ro*phete Jeremias sagde, hwat som hende skulle for folke*n*s synd, tha ha*n* tedhe th*e*m aff Gudz budh ien træ bolt, at ha*n* matte thes bæth*er* røræ th*e*m til synd bætri*n*g. Falske p*ro*phete stodhe amot ha*nno*m oc giørde ha*nno*m møgh*et* vræt, oc brødhe i senner the træbolte oc sagde: Frid, frid! oc ey var frid. Spodh ha*n* ey best th*er* aff so*m* sagde: ho so*m* the minzst thing LX* forsø*m*mer, han vonskes toflig, oc th*e*n her grætelig vonske finner ieg ey enest i th*e*m so*m* flyer høgt for a*n*ner i vnderstandels soso*m* ørn, men vmwel i kalf lighels, at noger pleyier at halle sek

ødmiwg oc tiænst akteg til ṡyne. Men i løw ær then vonske aff mest efn, som seyies at vpfylle sine hwelpe ørn m*et* rop i there vpresels af dødhe. Th*et* fierde dyr th*er* betegnes (som) ær mæ*n*nisken, ær nw so storlig siwg aff daglig fig, at ængen twæger at wære sosom vanhopet aff ha*nno*m, som seer so oppenbarlig at alle vloflig thing lowes ha*nno*m, oc han gar vten rætzel efter sin hiertes begerels, oc anner creatur som boo ower ien sidhe i hol oc skoghe oc vedh*er*seyie trygge stæd, the begy*n*ne so vel begerelig soso*m* vodhelig at taghe igen vertz sidh*er*, at nw thess verre ær næpelig st*et* til at gøre plict. Thy at men verde*n*s ænde tilstar, begy*n*ne diæflen at vtrække sit nædh, oc begy*n*ner at saa ganz møgh*et* klyt. Hællæ æræ the dødhe som nw æræ dødhe i Gudh! Minz iet hællec mærkeligh thi*n*g, so*m* hænde ien aff the forsagde so*m* altid ropte oc sagde mæ*n*nisken hælsa*m*melig radh oc lærdo*m* th[*e*]r aff at ma*n*ne mæ*n*niskes kærlighet vonskedes til Gudh oc ha*n*s hælle mæn, oc at C*hristus* fan ey sin Maria*m* Magdalen h*er* efter i v*er*den, som ha*nno*m giorde so ma*n*ne tiænist, soso*m* fordo*m*. Efter th*et* at p*r*ediken var ænt, rætte ien q*ui*nne ha*nno*m oc sagde ha*nno*m soso*m* aff stor hug: o brodh*er*, vm Maria pafu*n*ne nw sin Ch*r*istum soso*m* fordo*m*, tha fu*n*ne
LXI C*hristus* Maria*m* sosom fordo*m*, oc mente so, at vm the vare sosom th*em* burde aff for*nefn*de p*ro*pheter, tha vare æn nw som toghe amot th*em* m*et* all hedh*er* oc gudhelighet. Men tha ieg framtaler th*en*ne pur sandhet oc th*en*ne madelig p*r*ediken, seer ieg teg vonskes i thi*n* hug oc rætz mowelske, at th*ett*æ so*m* ieg taler m*et* theg hiemmelig, tha the(t) komæ til there ørn som so gøre, skulle ey forglø*m*mes ell*er* taghes m*et* vtyk. Thy at th*et*tæ ær so*m* teg gør strafels, thy at ieg seer teg at være møghet rædh i the ti*n*g so*m* ieg vedh at wære ma*n*ne mæ*n*niske til hielse. Hwat for thy! Jeremias es thu ey, p*ro*phetæ æst thu ey, thu æst ey hellæ gørd i modh*er*s liff, men hwat! thu ær ien synde man oc fæ hiørd ell*er* th*en* so*m* vier Sicomoros th*et* træ, tha ligewel ær thu sænd aff ha*nno*m som the (ære) sænde aff, huilket bodhe nafn oc vedertaghels bær vinne vm, so*m* ær stadfest aff pawen. Hwi rædes thu oc vm (thu) vanhawes fofæng oc løslade mæ*n*niske, tha lighewel behawes thu ma*n*ne so*m* ey

gonge i sin hugs løshet, men lewe høfskelig efter helle fædh*e*rns statutæ oc røkte sek sielfue oc ma*n*ne m*et* seg til Gudz hand. Hell*e*r leter thu æn at, at behawes mæ*n*niske? th*et*tæ seyier ieg ey at ieg lower ienlighet, men ieg teer oc vinner got at være, at go*n*ge alme*n*nelig vægh, men thess værre th*et* som fordo*m* var syndherlig, begy*n*ner nw at worde almæ*n*nelig oc th*et* so*m* nw LXI* ær synderlig. var fordo*m* almæ*n*nelig. Oc for thy skal ey tro oc snil discipel late aff th*et* han hawer begynt, thy at thu giver sag, at thu hawèr ey th*e*m som teg høre, oc at th*e*nne tale smager them ey, th*e*r aff at hon hawer ey subtile spørsmaal, ell*e*r the tale so*m* taler vertz nyttelighet pa there vegne, huilk*et* so*m* th*e*m ær nw møgh*et* kært, sosom th*e*m kan fræmme til vertz hedh*e*r ell*e*r til vertz thi*n*gs baad. Sodha*n* tale ær th*e*m møgh*et* dyr oc hawes aff ma*n*ne i vone, men th*e*nne næruære*nd*i*s* bog holler græd monels oc ve, so*m* vpuækker the*re* hug so*m* lædies aff synd, oc vplyfter mæ*n*niske*n*s hiertæ vp at til Gudh. Tha Gudh sænd Ezechiele*m* til th*et* horde folk, sagde vor H*er*re: the skulle ey høre teg, thy at the ville ey høre meg. Th*e*n hellæ p*r*o*p*hetæ sænnes, oc tha før æn han sændes, sagdes ha*nn*om, at ha*n* skulle ey fræ*m*mes. Hwar Guds milhet synes, so*m* vil at alle mæ*n*niske skulle helæs oc faa helsa*m*melig lægdo*m*, oc Jødhers hordhet straffes so*m* ey togge tak vppa Gudz godg*er*ni*n*g, vte*n* blefwe i sin ilherdehet. Akt oc Jeremia*m* p*r*o*p*hete, at tha ha*n* hafde scriwe*n* Gudz lofsbogh, tha ville ku*n*gen ey anamæ then bog, vten lodhen skæres i sø*n*ner oc kastes i ild. Th*e*r for lot prophete*n* (ey) aff, vte*n* skreff ha*nn*om ien a*n*nen efter Gudz budh. Oc vm thu ey akter th*et*tæ, tha gør eft*er* ien vismanz rad oc vakt theg sielff oc thine, vm a*n*ners ørn æræ døw, thy so aff verde*n*s begy*n*nels hawer ma*n*ne helle mæ*n* oc Gudz ve*n*ner lidh*et* ma*n*ne ge*n*wordehet oc hawer born th*e*m tollelig oc forskyllet th*e*n ewi*n*- LXII nelig løn, som thu sast. Nw krones the oc taghe seygh*e*r. Thy synes aff thesse thi*n*g th*e*r sagde æræ, huræ got th*et* ær at tiænæ Gudh hell*e*r æn verdh*e*n, oc huræ glædheligh*er* th*et* ær at ælske the hy*m*merig*is* thi*n*g æn the vertz thi*n*g oc forgængelig!

Discipul*us*: Til alle thesse ord, so*m* møgh*et* owergar mi*n* siæls kraft, ved ieg ey hwat ieg skal sware. vte*n* at ieg sætter

mi*n* fengh*er* for mi*n* mwn oc andvordh*er* thine veluiliest vili oc fulko*m*ligest vold mi*n* vfulko*m*melighet, oc th*et*tæ seyier ieg enest her vti aff thi*n* nadhe, at the æræ daare oc lighe th*em* so*m* vwiselig talæ, som freste at lighe tilsa*m*men thin dyrest kærlighet til verde*n*s fofængest ælskog, thy at the rægnes soso*m* værlighe at være i torn for lystelighet, men there skæl ær oc fofæng, thy at the lowe verdh*en*s ælskog th*er* aff, at the æræ so ma*n*ne som verde*n* ælsker, oc twert amot straffe the thin ælskog, thy at so faa tilføghes teg i fulko*m*melig kærlighet. Thesverre the æræ blinde oc bli*n*des leder, thy at th*er* aff prøwe the meer th*et* th*er* twært amot ær, æn th*et* so*m* her seyies. Tha (som) vith*er*liget ær, at th*en* store hop styres ey aff skæl, me*n* ho*n* ledhes heller aff ien vskikkelig begærels. Th*er* aff vedh*er*kæ*n*nes ieg meg at hawe faret møgh*et* vil, oc ieg kærer meg sielf m*et* hierte*n*s LXII* sorgh, thy at ieg hawer møgh*et* væyet the minste arbegds id som iegh giord for mi*n* iefneristens helse, oc (at) ieg var so vtolle i motgo*n*g. O huræ misku*n*delig thu sparer, tha thu giwer her motgong, oc huræ gry*m*melig thu wredhes, tha thu giwer altid framgong! thin fadh*er*lig refst ær møgh*et* sønnelig, thy at hwem thu ælsker refser thu, oc behawes thek i ha*nn*om soso*m* fadh*er* i sin søn. Engen skal kære, at thu glæmde thine bedrøfde ve*n*ner, men heller gl*ø*mmer thu them i ewi*n*nelig gl*ø*mme som thu nw sparer, oc her betaler nogh*er* there godhgerni*n*ge, men thu vilt fordøme th*em* ewinnelig oc pine there vnde gerni*n*g vten ænde. Thy venter ieg, at th*et* ær møgh*et* verd, at th*en* trænges her m*et* idelig genwærdehet, huilken thu hawer skikket at myste so store vselhet, oc at faa so stor æræ!

Capitulum xiii.

At thet ær nyttelig Gudz swen at lide manne drøfuels.

Hugswales, hugswales i, mit folk! seyier eth*er* Gudh. Sannelig th*en* hug so*m* ær andelig siwg oc vndergiwen vertz fofæng, tha hon kommer i genwerdæhetz næt efter lyksa*m*melighetz dagh, oc hawer glømt the lægdo*m* so*m* før ær sagd, tha begy*n*ner ho*n* igen at drøfues oc vtgiwder sin siæl for Gudh aff drøfd hiertæ, oc dragh*er* til mi*n*ne th*et* vnt ho*n* hawer tolt, oc soso*m* aff ønkels vtgydh*er* hon ma*n*ne taræ. Oc tha visdo*m*s discipel hafde ekke til redhe, hwar aff ha*n* matte igen qwæghe anden so*m* hafde arbegd LXIII for C*hristus* i ge*n*werdohet, oc see ien fægh*er*st vng ma*n* stod hoss ha*nno*m i ien syn oc fek ha*nno*m iet handleg som kalles salteriu*m* tegnet m*et* korss, oc ha*n* giorde hans hug igen fructsa*m*melig i andelig id oc sens, oc bødh ha*nno*m at ha*n* skulle legæ oc siwnge glædhelig oc viselig, oc at ha*n* skulle glæde drøfde hiertæ oc græde*n*de i sin h*er*re Gudh, men oc ma*n*ne so*m* hafde arbegd i ma*n*ne hanne siælens siwgdom oc i ander vnyt som ha*nno*m stode nærmer, badhe ha*nno*m ødmygelig, at ha*n* skulle th*et* gøre til sin arbegdes lise oc hugswalels, tha tog ha*n* salteriu*m* (igen) aff hans hand oc (han) ka*m* til seg sielf oc vnderstod th*et*tæ oc begy*n*ne so aff p*r*ophet*en*s sa*n*g: hugswales i, hugswalels i, mit folk! seyier eth*er* Gudh. Oc tha ha*n* tog til at siwng thesse ord oc there lighe at mille ha*n*s hug so*m* græd, tha ville han ey hugswales oc begy*n*net at drøfues ee meer oc meer, thy at søte ord, tha græd ær i hiertet, gøre drøfde hiærtæ stu*n*do*m* mere drøfde, oc soso*m* seyies, at fogh*er* glædhelig sa*n*g gør th*en* th*er* gladh ær mere gladh, oc th*en* th*er* drøfd ær mere drøfd, so oc gudhelig hug so*m* bræ*n*ner i Gudz ælskog, huræ møgh*et* søteligere ho*n* røner i seg Gudz næruærels efter besk prøwels, so møgh*et* meer smæltes ho*n* i græd aff vforwontz glædhe. Then sa*m*me mote hænder oc her at glædhelig mat*er*ia vendes siwg siæl til drøfwelses sag, thy at then som heller skulle lee begy*n*net at græde owermate. Men tha LXIII*

ha*n* vort spurd at, hwi ha*n* græd, eller hwat han hafde, han swaret: lat meg wære, at ieg skal græte mi*n* sorg, thy at mi*n* siel ær møgh*et* i beskelighet, huilke*n* sagde ha*nn*om: sey meg, hwat lider thu? oc han sward: see, ieg vsale, tha ieg var æn i vngdo*m*s aller, gik ieg at tage meg ien ven, at ieg skulle nyte he*n*ne glædhelig vmge*n*gels oc hawe m*et* he*n*ne iet sallet lefn*et*, oc tha ieg hafde seet ma*n*ne oc ieg hafde vol i bla*n*t th*e*m, tha behawet meg ien so*m* var fegh*er* æn the a*n*ner so*m* meg synt*is*, huilke*n* teede sig meg m*et* søte tale oc iætte meg møghet, tha gaff ieg min samtyk til he*n*ne oc forsmade th*e* ander alle oc tog meg he*n*ne til brud, oc tha ieg hafde ey længi været m*et* he*n*ne, oc hopet mek at skulle faa stor helse aff he*n*nes tilføghels, thes verre aff ven ær hon gør meg ien vwen, lam ær vmskift til løw, oc alt mit lefnet vpfylles aff sorg oc vselhet, thy at ho*n* ær medler th*er* til. Thy at tha ieg sad tryg i mit hws som ieg ventæ oc ieg begy*n*net vt at sprede mine grenæ oc gøre fruct soso*m* iet træ fult m*et* grenæ, oc ey æn moon, so*m* star bla*n*t pile ved strøm, th*e*nne her so*m* ieg ventæ at være mi*n* ven, hon vt rekte sin hand amot m*e*g, oc lot visne oc falme the klenæ bloster th*er* twinget varæ aff vinters frost, oc drog grenen aff oc tog barken aff oc tha (ieg) voxte æn igen vp, skar hon meg aff. Hon vpuækte amot meg gry*m*mest vwe*n*ner, so*m* ey sparde at pine (mig) dagh ell*er* næt, oc tha ieg begy*n*net at sta amot th*e*m, aff there ydelig
LXIV strid vort ieg møgh*et* plaw*et*, so at ieg begy*n*net at vorde siwg i th*e*n vnge leghem, oc th*e*n hug vonskedes tha aff møghel drøvvelse. Th*er* efter lagde ho*n* sorg pa sorge oc saar pa saar, oc ho*n* tog fræ meg mi*n* søtest fadh*er*, mi*n* hiærte*n*s glædhe, so*m* ieg ælsket soso*m* mi*n* siæl, oc owergaff meg vten hugswalels. O vm thu hafde seet meg i th*e*n tid, huræ græteful røst ieg hafde, ieg grædh oc rylit oc saa vp til hy*m*melen, oc bad at misku*n*nelig Gudh skulle ve*n*ne sin wredhe til spaghet oc draghe sin swarest hand aff at pine meg, tha hafde thu hafd ønkels ower meg. Men see ok th*et* so*m* ieg nødhes at seyiæ thig m*et* græd, th*e*n sa*m*me gry*m*mest brud so*m* ieg sagde førre aff, hon øfuet sin hastæhet amot meg i thesse made, thy ieg hafde igen enest ii faar, som aate aff fad m*et* meg oc drukke m*et* meg oc tiænte til mi*n* nyte-

het, oc tha ieg minst akt*et*, kam aften vlf oc grepe th*e*m oc refve th*e*m ønkelig i hiel, oc tha ieg løp efter th*e*m oc græd oc røllet, vmsidhe m*et* stor arbegd fek ieg fræ th*e*m m*et* makt nogh*e*r stiki aff dødhe krop, so made vm nogh*e*r hiørd toge aff løw mwn ii laar aff nogh*e*r fæ, oc tha hon mi*n* vwen saa th*ett*æ, rakte hon sin hand i th*et* raa blod aff the for*nefn*de døde krop, oc strøg m*et* ow*er* mit andl m*et* th*ett*æ blod, oc gaff meg til blyels th*e*m so*m* vwise vare, oc ho*n* insænde drøfwelse vseler æn dødhe, oc ho*n* vtslyt mi*n* klar ski*n*nende lyst, oc ho*n* bort tog glædhelighetz røst, oc ho*n* tog bort alt th*et* glædhelig oc kært var, oc ho*n* særet mit hiertæ m*et* gry*m*mest drøfuelse aff øwerst oc til nedh*e*rst. LXIV* Men ma*n*ne mille hiertæ so*m* th*ett*æ saa græte, oc ma*n*ne sloghe sik for sinæ bryst oc ønket seg ower mi*n* sorest plawe, men so*m*me so*m* th*e*r stodhe gørde daare ow*er* meg vsel, oc rørdh there hofde oc straffet th*e*m so*m* meg ønket. Hwat skal ieg mer seyiæ? thy at he*n*nes harde drøfuels var so mække, at ieg oc dødh*e*n, soso*m* ieg skal seyie, vi skylles at at enest pa ien trap, oc ey lod hon æn aff, ho*n* min brud som ieg ælsk*et* mest, vten lagde nye drøfuels til thesse drøfuelse. Thy at ieg hafde ien trægard fagh*e*r aff grø*n*ne grene, so*m* iek sielfuer plantet aff barndom m*et* stor arbegd oc sat th*e*r vti (heders) sædhe, oc hoppet at ieg skulle faa th*e*r aff heder oc æræ, at, tha som tidh var at ieg skulle nyte mit arbegd, tha vort th*et* hedh*e*rs sædh vmwænt oc th*e*n trægardh kam i ien a*n*ner gø*m*mers vold oc alle arbegd taptes, oc mi*n* akt vort til ænte, oc so sosom han løfte meg høgt vp, slo ha*n* meg fast nedh*e*r igen, oc tha th*ett*æ vnt var æn nyt, vpuække ha*n* amot meg ien stor sa*m*ling soso*m* nogh*e*r th*e*r buller ville, oc ien hop orm oc ieterfulle diwr so*m* meg belagde bradhelig oc slede meg, nw all til sa*m*men oc nw so*m*me there, oc ieg var gørd løw brodh*e*r oc scorpiones ko*m*pan. Galn hwnd gødhe amot meg, oc scorpiones stunge meg lønlig, orm blæste pa meg m*et* iet illeluctende vædh*e*r, oc hwesset, oc blydhes ey at LXV spytte i mit andl, oc so plagde the meg m*et* alle hanne pine køn, oc gørde spot aff meg oc ledde mit lefn*et* til beskelighet. Hwat meer! tidh rekker ey til, vm ieg skal vpregne hwert særdel*is* motgong som hon ræfst meg met til thenne stund, men th*et* lyster

nw at seyie m*et* p*ro*pheten: min lønlighet ær meg, mi*n* lønglighet ær meg. Thesse thi*n*g vtbruste aff vol, af fult hiærte oc aff vtflydende taare for thin glædhelig hugswalelses røst.

Tha som Discipulen hafde hørd th*et*tæ, vnderstod ha*n* ewi*n*neligh visdo*m*s festelses lønglig gudhelig vnder, som pleyier at prøwe sinæ ælskere m*et* vertz drøfwels, oc so tilføghe sek th*em* i venscap, først the æræ prøw*et*. Oc ha*n* vænne sek vm til he*n*ne, oc sagde: o ewi*n*nelig visdo*m*s vransagelig dyp! o all mildhet vændelig haw! hwi plawer thu th*em* so, so*m* theg ælske, oc later th*em* gaa fri m*et* vpprækt hals so*m* wrde teg litit? Heller vest thu ey, thu som ær al thi*n*gs scaper, mæ*n*niske*n*s siwghetz gru*n*dwol at være møgh*et* skrøbelig, oc at leghemen som skal forfares twinger siælen so storlig, at hon kan ey forse the thi*n*g som ko*m*mende æræ, men ho*n* nødhes at hawe heller tilbøwels til the thing som æræ næruærendes. O milleste Gudh, akt grangiwelig voræ drøfwelse oc giff tholemod oc stadfest vanmaktege hiertæ aff owen til m*et* thine godhe hugswalelse.

LXV* Sapiencia: Hinkalf ny fødh flyr til sin modh*er*, oc tagh*er* henne spinne, men tha han ko*m*mer til ful vegst, owergiwer ha*n* miolk oc søgh*er* til høghe bærghe oc fødhes i blant liliær, oc tilføghes frælselig sin hiord. Thu hawer nw owerfarn barn ræt, sosom ær at nytæ miolk, thy thu æst ko*m*men til moon aar, th*et* ær tidh at thu skal vænes aff oc taghes bort fræ spinne, oc skal tilføghes stærk mænz tal, oc aff there eftersyn nym hwat thu skalt løse, oc huræ gernæ thu skalt thole genwerdæhet, at thu skalt vmwel prøwes i drøfuels, oc tilføghes there tal m*et* glædhe forvten ænde. Far thu for thy vp til høgt hiertæ, vplyftes owen til oc see bag til, oc see ien vtalige skaræ alle hælle mænz, so*m* æræ aff verldens vphoff, oc vakt at thy at alle the tæktes meg besynnerlig, oc the vare besynnerlig prøwet i genwerdehetz lidhels. Oc at ieg skal tie vm alle the ander, hwes tal ær vændelig, see th*et* barn (David) so*m* legher pa harp ær til rede, oc at hand som ær man efter Gudz hiertæ, han seyier: huræ store drøfuels thu tedhe mig ma*n*ne oc vnne, oc thu vmwænt giorde meg lifaktege oc igen ledde meg aff iordzse*n*s dyph! Joseph, th*er* vordh*e* skulle h*er*re i Egypte land, ha*n* vort sold aff sinæ brødher oc

beryktet aff vnd q*ui*nne, oc vort sat i hektels oc iern. Ieg vil ey tie vm Abraha*m* H*er*rens benedide man, oc Moysen vtwal aff Gudh, oc anner patriarche oc p*r*ophe*te* oc høgste Gudz venner, hwes hops long tholomod skal væræ theg til tolomotz spæghel i motgong. Spør at hwer serdelis slækt, oc the skulle ku*n*gøre teg, oc spør thine størrer, oc the skulle seyie theg: sannelig thu ær LXVI vten til oc vedh ey thi*n* ingong heller vtgong, oc thu skalt see, thy at th*et* (ær) lætter som thu lidher, vm thu lidher nogh*et*, ower vegh th*et* rættelig oc lig th*et* m*et* helle fædhers pine. See Ysaias som var møgh*et* ærlig i nadhe, vort sawet i sænder m*et* træ saw. Jeremias so*m* var hælle giort i modhers liff, som ey attrode daghe m*et* mæ*n*niske, vort stenet i hiel oc brændh, oc Ezechiel h*a*ns hierne vort gry*m*melig vtdragh*en*. Daniel astu*n*delighetz man kastes i løw graff, thry børn kastes i bræ*n*nende owen. Job so*m* ær tholomotz eftersyn antworded*is* i vwens hænder. Thobias var blindgiord. Machabei vorde drøpen m*et* vtwolde pine. Sannelig aff th*en* helle kirke*ns* begy*n*nels lier hy*m*me*r*ig*is* righe magt oc voldz folk griper th*et*. Seer thu ey apostolen, minæ kæreste ve*n*ner, lefwe i fate do*m* i th*en*ne verden, i hu*n*ger oc ty(r)st, i frost oc uekt, i arbegd oc mørkestow, oc gawe se(g) vt til pine oc dødh, oc the vonskedes ey i drøfuelse, oc kærde ey m*et* ønkelig røst, so so*m* thu gør, m*en* the glæddes i forsmælels oc drøfuels. Ho derfwes at skode the helle martires oc være lædiful oc kærfull, thy at the rønte forsmælels oc hog oc slag, oc tolde iernbond oc mørkistowe oc vtalle pineken, oc the æræ kronet m*et* æræ. Confessores oc iomfrur som tolle longt martiriu*m*, korsfeste there leghem m*et* synd oc vnde begerelse. Hwat gørde Allexi*us*? hwat ledh Eustath*ius*? hwat lier æn i dag ower al th*en* helle kristenhet for Gudz skyl vnge mæ*n*nisker oc iomfrur, men LXVI* oc gudhelig husfrur oc ænker, hwes store drøfuelse, vm thu viste them, ka*m*me vel thi*n* kærfull mwn til at tiæ. Thu mi*n*nes vel iet merkelig eftersyn aff ien gyft hust*ru* møgh*et* gudhelig, som kam til scrift oc ku*n*gørd teg, huræ ho*n* hawer lew*et* m*et* syn ma*n* i xx aar, som foor at he*n*ne ofte m*et* dragh*en* swerd, ekke so so*m* ma*n* vten som gry*m*mest løw, oc plaw*et* th*en* helle oc bly qui*n*ne m*et* vtalle saar oc forsmælels so storlig, at hwar stu*n*d

ræddes hon dødh*en* til hans asyn oc all th*et*tæ led th*en* gudhelig q*ui*nne m*et* størst tholomod, oc ey k[n]urret oc ey ropte, vten bad gudhelig for th*en* vmillest manz helse. Tha sagh thu vp til hy*mm*ele*n* oc slog tit bryst oc thu ropte aff bly hiærtæ, at thu tolde enkte vten gik fafængelig. Oc æn ær nw meer, hwar aff thu ma faa helsa*m*ligere radh. Achillem fører ieg mit i tit hiertæ so som bordløsni*n*g oc Vitas P*atru*m som thu løss daglige oc ey later aff, oc see th*em* gra*n*nelig ower, tha ær stor vnder vm thu ny*mm*er ey tha tolomodh i ge*n*werdohet. Hwar ær thin Arseni*us*? hurt kam Macha*rius*? hawer thu glømt Anthoni*us*? oc haw*er* thu bortkast Paulu*m* oc Hylarione*m*? sa*m*melsank thi*n* hiærtes atspredhels oc minz pa gudheligest fædh*er*n, so*m* løfde i stor fate-
LXVII dom i Thebayde oc i Egypt landscap, som vare pa berghe oc i sten holer oc tiwke skowe, i ødhe oc gryselig øken, oc ware skylde fræ folk oc lidde th*er* vtalle modgong m*et* størst gudhelighet, oc løfde th*er* ien vndh*er*ligh løfn*et*. Blys thu ey tha thu seer th*et*tæ oc aatror aff al thi*n* hug at tilføghes there selscap, oc at thu vil ey efter føliæ there lidhels i ien føghe thi*n*g. Vilt thu være lædi full i blant so ma*n*ne ærligest ridder oc vordhe søfne? Ey vorde th*et*, ey vordhe th*et*! tidh*en* forgik nw, see thu ær vmwent til ma*n*, kast her efter bort barn lade oc reed thek til stærker strid!

Discipulus: Sa*n*neligh so store fædh*er*ns vndh*er*lige gerni*n*ge æræ søte som ho*n*ne i all drøfd siæl, sosom allha*n*de leg i driks hws. Tha ieg fatte vorm skodh*er* m*et* hierte*n*s øghe thesse æræfull men, hy*m*merig*is* gardz ærlighe ridder, forsant roper ieg, meg ente at være, oc seyier, meg ænte at thole, vten vm ieg venter (meg) nogh*et* drøwelighet at hawe. Først ieg seer til th*em*, taber ieg th*et* oc qwæghes igen søtelig, men ieg ville vethe, vm tilfaltz skadhe oc vanlyk oc vviliendes drøfuelse æræ helsa*m*melige ell*er* ku*n*ne forskylle løn, oc hwi thu pleyier at øwe thine ve*n*ner hell*er* i genwerdæ thi*n*g æn i løksa*m*melighet?

Sapientia: Med iet spørsmal badh thu, at ieg skulle forklare teg tre twiwel, sosom aff tilfal, aff mote oc aff drøfuelses sagh. Aff først skal thu vedhe for sant, at ængen drøfuelse so-
LXVII* so*m* oc ey annen lykkelig hendels kan wære tilfalleligh, som lates

igen til første thi*n*gs sag. æn thog at hon ko*m*mer til tilfaltz low m*et* ien tildraghels til th*e*nne her, heller til th*e*n. Th*er* aff hwer ge*n*werdeghet so*m* thek ko*m*mer amot, føræs aff hans vili oc forsyn, aff hwes dygd alle thi*n*g æræ scapt oc bewares i sin værels, men aff vwilic drøfuels skal thu vethe, at æn tho at sodhan drøfuels amot vilie ær ey verd løn, tha ligewel vm ien snill hug vil lidhe th*et* villelig th*er* he*n*ne ær pa førdh mot he*n*ne viliæ, oc bøgher ey th*er* efter genstride(ge) viliæ amot Gudz lim, tha ær ey twiwel, at th*et* vordh*er* fructsa*m*mele oc verdskylle som førre syntes forgyftelig, oc th*et* foor framgo*n*g til andhelig dygde øghels. Sannelig so hawer Gudz visdom dragh*et* ma*n*ne til sek a v*er*dens vphoff, oc han nødde genstridoghe oc vwiliænde at gonge in, men hwi vualde nedh*er*trykkes soso*m* meest i genwerdoghet, th*et* skal thu hawe til redhe forskæll, thy medh*en* mæ*n*niske*n*s syn æræ redhe til vnt aff sin vngdoms aller, thy skall vtualle mænz vegh gærdes m*et* drøfuelses torn, at skadhelig lyst skal ey giwe th*em* øfn til at synde, men tha hwar en vtuold nedh*er* træ*n*ges i thesse LXVIII nedh*er*st ydeligh drøfuelses, nøddes han vuiliende at akte til (the thi*n*g som owen ære).

Discipu*lus*: Sannelig ieg vantroer ey at vertz drøfuels æræ nyttelige oc helsa*m*melig, vm the ey owergaar hans mode oc møglighet som lidher, men see there pinelig neruærels trænger oc rører so sore, at stu*n*dom synes the at owergaa mankraft.

Sapientia: Th*e*nne sidh pleyier at vare all vsel mænz, at the mene th*et* there plict ær swarer æn a*n*ners, oc hwar en græter heller sin skadhe æn a*n*ners, oc ho som venter seg at twinges i sodha*n* plict ower mate, tha ande*n*s vanskelighet ær vmvend, bliwer igen sa*m*me kær møles øfn. Th*er* aff vten all vntaghils vndergiwe thek Gudz vilie oc tag ha*n*s lime m*et* kerlighet, thy at th*en* tro Gudh thol ey sine ve*n*ner at frestes ower mote, men han gør tha frestels ko*m*mer, at the gite lidh th*em*. For thy hwi skælfwer thu æn nw, hwi rætz thu? thy at ha*n* ær millest, at ha*n* skal ville. Han ær visest, at ha*n* skal vede, hwat so*m* hwar ær gafneligest. Ha*n* ær mektest, at hwar mæ*n*nisken vonskes aff seg sielff, th*er* skal Gudz hand vpfylle. For thy kast thi*n* tænkels i Gudh, befall teg Gudh oc kast al thi*n* vmsorg i

ha*nno*m, thy at ha*nno*m ær rokt vm theg. Gak fram, oc sey trøstelig til ha*nno*m: min fadher, ekke mi*n* men thin viliæ vorde. Men LXVIII* tha so*m* drøfuels til ko*m*mer, gak vt amod so stor gest oc tag ha*nno*m m*et* godhe viliæ, oc segh m*et* glath hiertæ: vel ko*m*men mi*n* wen drøfuels!

Discipul*us*: Huræ læt ær so at seyie, oc huræ vonskelig ær at vedherlægge ordh*en* m*et* gerni*n*ge, thy at drøfuelses gry*m*me saar æræ møgh*et* pinelige.

Sapientia: Vm drøfuelse gørde ængen pine, tha hafde the ey magt at kalles drøfuelse. Drøfuels, tha hon ær nær, giwer hon anger, men tha ho*n* forgaar oc vordh*er* ower wnnen, glædh*er* hon al mest. Stakk*et* beskhet hawer ho*n* oc long hugswalels. Idelig drøfuels owervi*n*nes vmsidhe aff vone, at hon skal synes v*m*side at være nw sosom ho*n* vare ey drøfuels, thy at ho som von ær m*et* forscapt thi*n*g, ha*n* wrder thes mi*n*ner vm vonscapt thi*n*g. O gudhelig søthetz vmædelig rigdom! ee huræ møgh*et* thu hawer drøfuels, tha ær hon theg ey til so stor løn, oc ey verd so stor low sosom th*en* drøfuels tholes m*et* tolomod aff bræ*n*nende kerlighet. See flere pafinne vi so*m* fiolle i lyksa*m*melig fra*m*go*n*g vphøgde, æn the so*m* fiolle aff andelig begy*n*nels i ge*n*werdehet. Framdel*is* vm thu vare mæst*er* i hiemmel tegn oc ku*n*ne alle boghelig ku*n*st lønlig thi*n*g, oc vm thu syntes vnderlig i all visdom, oc thu ginge for alle rethores oc dyaletices, so*m* loyca*m* ku*n*ne i kloghe oc fargh*er* tale: alt th*et*tæ gawe theg ey so LXIX møgh*et* til iet goth lefnet soso*m* th*et*tæ ene til terfwelig helse, so so*m* ær at owergifwe teg sielff aff kerlighet oc aff purt hiertæ oc got samwid oc ræt tro, oc at befale theg (Gudh) alsa*m*mel i all drøfuelse oc at lyde hans vilie m*et* tholomodh. Thy at hint ær godhe oc vnde alme*n*neligh*t*, men th*et*tæ ma være theres som enest vtuolde æræ. So stor ær ewi*n*nelig æres owergo*n*gels til vertz forgongelig pine, at ha*n* so*m* granlig forseer, skulle hell*er* vtuæle at ville pines i ien bræ*n*nende owen i ma*n*ne aar, æn at ville myste th*en* minzst løn, som ha*nno*m ær gømpt i hy*m*me*r*ige, thy at arbegd ær m*et* ænde, oc løn vten ænde.

Discipulus: O høgste oc vseglig mildhet, huræ søtelig oc al best lyde thessæ orgen i drøfd øre! O vnderlig ær thi*n* milhet

vm hoss! th*er* aff at thu sætter tith hiertæ hoss vsel mæ*n*niske
th*er* plawet ær oc vten hugswalels, oc thu verdes so at lætte m*et*
them som drøwes, oc hugswaler th*em* th*er* græte, thy at th*en* hug
som nedh*er* trykt ær aff drøfuels, vplættes aff thig som so søtelig
syngh*er*, oc thin hy*m*melske søte sa*n*g bortkører stu*n*do*m* drøfuel-
se*n*s and til ien tid so*m* kører hugen, at hon skal thess lætter
thole th*et* so*m* hon lidh*er*, so at vm kor var giwen, tha ville ieg
heller lidhe ge*n*werdohe idhelige oc so vpqwæghes aff thi*n* søtest
hugswalels, æn myst genwerdoghet oc ey hawe thinæ dyrest smø-
rels. Eyiæ, gør nw th*et* thu begy*n*net, thy at ha*n* venter seg
sosom ente at tholæ, for hwem th*en* gudhelig visdom legh*er* søte- LXIX*
lig pa harp.

Sapientia: Vilt thu høre andelig sangs harp fogh*er*lig
lydhende, vpræt teg owen til oc atwakt grandelig forgengelig ge*n*-
verdoghetz dyre fruct, thy at sosom strenger, tha the vtdraghes
rættelig efter sang pa harp, giwe the søth lydh, so hwer vuald,
tha ha*n* trænges aff genwerdoghet, vt strænges ha*n* vten seg soso*m*
aff nogh*er* magt, oc ha*n* gøres qvem til at høre fullelig*h*er th*en*
hymmelske søte sa*n*g. Merkendes ær, at vertz drøfuelse forsmas
aff th*en*ne falsk verden, men aff Gudh høgst domer vyrdes ho*n*
møgh*et* dyr. Hon vtslykker domere*n*s vredh oc vmwænner ha*n*s
gry*m*het til venscap oc god viliæ. Ho so*m* gernæ lidh*er* genwer-
doghet for Gudh, ha*n* lighes *Christ*o pint, oc thy skal hon anam-
æs aff ha*nn*om sosom aff fræmst kærlighet(z) (til)bi*n*nels. He*n*ne
fruct gifwer grød so*m* aller ka*n* rotne, soso*m* Balsam*us*. Sosom
morghen stiern budher sole*n*s vpri*n*nels at være hort hoss th*en*ne
v*er*dhen, so gør mæ*n*niske*n*s drøfwels thess lighe, thy vm th*en*
sa*n*ne sols drøfuels, som vil søghe ien drøfd siæl, beuiser glædhe-
lig tilqvem oc straffer invortes hugswale[l]s, so*m* th*er* føller eft*er*,
oc soso*m* mørk næt gar for lys dagh oc soso*m* swar vinter aff
gar for glædelig so*m*mer, so pleyier ho*n* drøfuels at gaa for in-
wortes oc ewi*n*nelig hugswalels, theres th*er* godhe hugh hawe. LXX
Sosom regnboghe th*er* skinner i blant are*n*s regnsky ær Gudz
fritz tegn til ma*n*køn*et*, so ær grym drøfuels Gudz milhetz tegn
til genwerdoghe hug, ho*n* ær nadhens forløp, hops stolbrodh*er*,
gudheligh kærlighetz modh*er*. Hon beskermer m*et* sin vern th*em*

so*m* fordriwe sit lefnet i godhe arbegdes gerni*n*g, oc vplyser them subtilelig so*m* hawe spæglacteghe lefnet. Hon ær then so*m* gør ien legmelig ma*n* andelig, oc vmskifter vertz hug til hy*m*melsk, (thy) hon nødhes at hawe si*n* akt owen til, tha ho*n* forbydhes at vtspredes hoss sek sielff. Hon fødh*er* the*n*ne v*er*ldens ødhels oc ho*n* fødh*er* gudhelig hemelighet. Hon pleyier at minske vener, men ho*n* pleyier at øghe nadh, thy at okte bortwræghes th*et* aff verdh*e*n soso*m* fwlt, huilk*et* so*m* vtvolt ær aff høgst goth. Hon ær tro*n*g veg, men tryg oc nytte oc stakk*et*, oc ledh*er* til liff. Akt nw hwar vis ma*n*, huræ darlig ha*n* ær, so*m* owerveyier he*n*ne nyttelighet oc vill hawe he*n*ne owerbærels. O huræ mane hawe sow*et* i dypest synde søfn oc forfores i andelig dødh, huilke tha gudhelig refstes lim kam, vmskifte there lefn*et* til bæth*er*, sosom vpuækte aff hord søfn oc aff dødzens vold, oc the bortkaste mørksens g*er*ni*n*ge oc førdhe seg i lysens vapen. O huræ ma*n*ne LXX* æræ grippen i verdhen som holles i drøfuels m*et* høgste Gudz hand, sosom vta*m*me dyr oc vuaktelig fogle, huilke vm them vare efne oc vare løse igen, tha løpe the i ma*n*ne mate aff there egh*e*n helses skikkels. O huræ ma*n*ne æræ the som hawde gørd swarest synd, som hafde fallen i ma*n*ne lastelig g*er*ni*n*ge, vm the hafde ey varet bewardhe m*et* drøfuelse aff Gudz mille tilladhels. For thy hwadh ær th*et* som so gør iet vpblest hiærte oc hugmode and oc hedh*er*gere mæ*n*niske at kæ*n*ne sek sielff oc ey smage høgh thi*n*g, vten blifue ødhmygelig i seg sielff oc rædhes oc ønke sin iefnc*r*isten som lier nogh*et*. Th*e*nne hær, soso*m* ær drøfuels, ær ødmyghetz modh*er*, tholomotz lærer, io*m*frudo*m*s gø*m*mer, ewi*n*nelig sallehetz køper. Drøfuels ær so helsa*m*melig, at nepelig ær th*e*n so*m* ka*n* gø*m*me seg aff he*n*ne godhet, hwat hell*er* ha*n* ær aff there tal th*er* begy*n*ne goth, hell*er* th*er* fræ*m*mes i godhe, hell*er* th*er* fulko*m*melige æræ. Hon giwer dygdene øghels oc nadhe*n*s fructsa*m*melighet. Hvat ær nytteligere æn th*et*tæ dyrest liggende fæ, thy at ho*n* borttagh*er* synde, hon mi*n*zsker skærsild, hon bort ælter frestels oc vtslukker legmelig lyst. Hon fornyer anden oc styrker hop oc gør glath andl oc gør klart sa*m*uidh oc giwer inwertes glædhe idelig fructsa*m*melighet. Ho*n* ær søtest dryk oc helsa*m*melig yrt, hon refser th*e*n forgængelig krop oc

qwægh*er* th*en* vdødelig siæl. Gudhelig siæl triwes i drøfuels so- LXXI so*m* roser oc lilier voxe aff hy*m*mele*n*s dogh. Hon giwer visdo*m* oc tilledher forsynnelighet oc vrønt ma*n* gør ho*n* meer at owes. Ho som ey hawer told ge*n*werdoghet, hwat kan ha*n*? Ho som ey ær frest, huræ dan thi*n*g kan ha*n*? hon ær Gudz vtuold gawe, kærlikful lim, fadh*er*lig plaw. Hon byer in sielfwiliændes th*en* man so*m* lidh*er*, hielper ligevæl so vel framgo*n*g so*m* motgong. Venne oc vvæ*n*ne tiæne ha*nno*m iafnlig. Huræ ofte kam thu thine modstanner oc vvæ*n*ner at thie, so*m* sput oc bedh tæ*n*ner amot tegh, tha thu gørdhe th*em* vanmaktoghe m*et* thi*n* spaghet oc tholomot oc glat hierte. Ieg so*m* all thi*n*g skapt aff ente, infører ower mine vtualle ve*n*ner vforset drøfuelser, at the skulle ey myste there store godheg*er*ni*n*g, thy at dygden prøwest ved genuerdohet, iæmc*ri*sten læræs oc Gudh æræs. Tholomodh i genwerdoghet ær sosom ien røgstreng aff velluctende yrter mirre oc røghels oc al hanne puluer, th*er* vel rygh*er*, hwes søtest luct gonghendes aff drøfwelses ild vpfaar idhelig for mine øghen, oc gør meg seg behawelig oc vpholler all th*en* hy*m*melske gard til vnder. Ey pleyier vertz mæ*n*niske at akte so megh*et* th*en* ridder so*m* stridh*er* ma*n*nelig oc ærlig i her how, sosom al hy*m*me*r*ig*i*s h*er*scap pleyier at ynne oc akte andhelig mæ*n*niske so*m* stridh*er* ma*n*nelig her i v*er*den. Se alle hællen, the bære mæ*n*nisken trohet, thy at the smagget i alt there lefnet Gudz kalk, oc the radhe nw th*em* so*m* LXXI* hawe rædde hug, at th*en* kalk haw*er* ente vnt, men the rope alle endrektelig, at Gudz kalk hawer helsa*m*melig drik. Tholomotz dygd gar for dødhe mænz vpresels oc anner vndh*er*lig iertegn. Ho*n* giwer martirij æræ oc segh*er*full priss, oc hon klædhes i purper klædhe oc prydhes m*et* kranz aff skinnendes rose oc gul spire, oc hon æræ(s) m*et* ko*n*glig kronæ. Hon ær ski*n*ne*n*de carbu*n*kel i gulspan. So hawer seg tholomodh i genwerdoghet soso*m* skinnende dyrsten oc sødh luct oc honekaghe som hwerst*et* ri*n*ner ower, so (bør) regelbondh*en* ma*n* at gaa i blant sinæ brødh*er* oc bære brødh*er*ns vonskels tolelig. Hwat skal ieg meer seyiæ? twng kan ey seyie oc scrift kan ey vttryg, huræ nytteligt th*et* ær at lidhe genwerdoghet tholelig. Men sa*n*nelig th*et*te ene aff alt so*m* sagd ær, skal ey gaa aff thin mi*n*ne, at drøfde mæ*n*-

niske kalles aff thenne v*er*den vsele, men aff meg regnes the hælle, thy at the skule styre m*et* meg vten ænde.

Discipul*us*: O huræ oppenbarlig nw synes ho thu æst! thy at thu ær then forclaræ Gudz visdom, so*m* ledh*er* sanhet til lysen oc (ey) igen later nogher twiwel. For thy ær ey vnner,
LXXII at th*e*n lier g*e*rnæ genwordoghet so*m* so søtelig hugsvales aff thek i sa*m*me ge*n*werdoghet. See nw mi*n* søtest fadh*er*, ieg ligger nedh*er* for thi*n*e føter oc takker aff gudhelig hierte*n*s kerlighet for alle mine næruære*n*d*is* genwerdoghet, oc vmwel for fra*m*farn hardest plict, m*et* huilke thu v*er*doghes at refsæ meg oc lærde meg alt til th*e*nne stund, huilke genwerdoghet syntes meg at være harde fordo*m*, thy at ieg tenkt at the ka*m*me aff wwens grymhet, men i vnderlig mate alle thesse græselig thi*n*g owerfore snarlig sosom morgh*e*nsky, oc the æræ so m*et* thin hielp for mine øghen, soso*m* the hafde aller vær*et*, oc nødhes ieg at seyie m*et* visma*n*nen: litit arbegd ieg oc ieg fa*n* meg møghel roo! see, for thy tha ieg sætter teg min hierte*n*s enest liggendfæ for hiærte*n*s øghen soso*m* kærlighetz spegl, oc tagh*er* teg i fafn astu*n*delig aff alle mine i*n*uole, tha glømmer ieg alle drøfdelige thi*n*g, oc alle the thi*n*g ko*m*me i glø*m*me som pleyier at gifwe arbegd oc drøfuels.

Capitulum xiv.

Huræ nøttelæ ær at hawæ Christi pine idelig i minne.

Vi gonge aff roser oc til roser, oc vi owergiwe fiolas oc vi
LXXII* skynne oss at søghe efter lilier, tha vi go*n*ge fræ so*m*me hælghe mænz blostrendes pine oc vi draghe igen vore hierte*n*s øghen, o Gudz visdo*m*, til thinæ rosen pine, so*m* ær markens bloster oc rosæ vten torn. Thy at ved thi*n* fructsa*m*melig oc hedh*er*lig pine giwes oss m*et* største efne alle andhelig godhe

thi*n*gs materiæ, thy hwar ær vor æræ, hwar ær vor hierte*n*s hop oc glædhe? sa*n*nelig i theg ene høgst oc sant goth, oc i thin dyrest pines liggendefæ, oc thy skal være lysteligt at holle idhelig i hierte soo dyrt liggendefæ oc tale idelig th*e*r aff, oc hindres altid m*et* he*n*ne i hugh oc leghem, oc Gudh gawe at ho*n* skulle (ey) visne i vore hiertæ, vten altid være ny aff lifaktege igen groels. Th*e*r aff ær thu salle, o s*an*cte Powel, alle kirki æræful lys, thu so*m* fløgh ower alle vmskiftelig thi*n*g oc ka*m* til guddo*m*s lønlig thi*n*g oc gik i guddo*m*s klarhetz dyp m*et* pure øghon, oc hørde the ord so*m* ey sø*m*mer at tale, oc gik so møghet nedh*e*r til nedh*e*rst thi*n*g aff søte astu*n*d, th*e*nne pine til pris, oc sagde: enkte venter ieg meg at vethe i blant eth*e*r vten C*hri*stum Jh*esu*m oc ha*nno*m korsfest. O søte ord, søt ower ho*n*næ oc ho*n*nækag, som idhelig skulle twætygges i gudhelig hug, aff huilk*et* dydes kællæ vtrinner. Oc vmwel thu hy*m*melske fiola, hellest s*an*cte Bernarde, søtest p*re*diker, huræ søtelig smaget thek Gudz søn pa kors- LXXIII set, tha thu sagde m*et* brudh*e*n thessæ ord oc there lige: min kære ær ien mirreklass, i mælle mine spynne skal han dwæles, oc th*e*r m*et* tegnet thu pine*n*s bytth*e*rlighet, oc sosom thu seyier, sagde ieg at være visdo*m* at thænke he*n*ne, i th*e*m hawer ieg skikk*et* mi*n* rætwishetz fulko*m*mels, i th*e*m vishetz fulhet, i th*e*m helse*n*s rigdo*m*, i th*e*m verdskyls efne, i th*e*m ær mig stundo*m* beskelighetz helsa*m*melig drik, aff th*e*m igen ær meg søte hugswalelses smørels, thin pine ær th*et* so*m* meg vpreser i motgo*n*g oc nedh*e*rtrykker i framgong, oc gifwer tryg ledhels i mellæ glædhelig thi*n*g oc drøfwelig thess lifs. Jeg spør ey sosom brudh*e*n hwar han hwiler seg vm middag, hwilken ieg vmfæmner i mellæ minæ spinne blifue*nd*i*s*, ieg spør ey at hwar han skal fødhe vm middag, huilken ieg seer at være verdh*e*ns heler henggend*is* po korsset. Hint ær høgh*e*r, th*ett*æ ær søter heller redheligh*e*r, hint ær brødh, th*et*tæ ær miolk, th*e*nne ær mi*n* høgh*e*r philosophia, at vethe Jh*esum* oc ha*nno*m at være korsfest. O hedh*e*rlig doctor! th*et*tæ tog ieg aff thin mwn, aff th*et*tæ, o Gudz visdom, samler ieg meg th*e*nne svm, at hosomhelst attror ewi*n*nelig helse oc stor løn oc vil vpfaræ til alle dygde høghhet oc faa vittehet oc visdo*m* LXXIII* oc sta*n*ne iofnlig i mellæ framgong oc motgong oc vil ga ien tryg

vegh oc astu*n*der (at smaghe) thin pines beskhet oc thine hogswalels søtest dryk, ha*n* skal bære teg Jh*esum*, Jh*esum* seyier ieg korsfest, idelig i sit hiertæ. O fogh*er* bryst spæn, vtwald ower gul oc møgh*et* dyrsten, som bør at bæres idhelig imælle spønner oc ey nogh*er* tidh forglømmes, thy at kostelig spænne th*er* bæres i bryst prydde oller so fogh*er* mø, soso*m* Jh*esus* C*hristus* korsfest oc inluct i hug pryder gudhelig hiertæ. Gul æbel i sylf sæng ær Jhesus C*hristus* i ha*n*s hiertæ so*m* ælsker Jh*esu*m, iet brænnende bryst som holler th*et*tæ nafn ær iet tææt gulkar, besat m*et* alle dyre steen.

Sapientia: Th*et*tæ nafns ideligh ami*n*nels soso*m* Ch*risti* pines gør th*e*n som ær vlerd at vorde mest lær, oc vonku*n*nen oc vuise gør hon til mæster, ekke i boghelig konst so*m* gør stor hug, mæn kærlighetz mæster so*m* giwer godh lærdo*m*. Hon ær sosom ien lifs bogh, i huilken pafinnes alle the thi*n*g th*er* behøfues til helse. Th*e*nne bog ær for alle philoso*phorum* bøgh*er* som lærer aff alle thi*n*g oc føles at være smwrd m*et* ien ho*n*ne søthet. Synes thek ey so at være? ær ey nw thin mwn oc thine hiærte*n*s løpper owergudh*e*n oc føle th*e*nne søtest ho*n*nekag at ri*n*ne fastelig, hwær særdel*is* bogstawe g*ru*nnelig seet skulle synes
LXXIV theg sosom ma*n*ne hanne dyr yrter tilsa*m*mel mengt. Salle ær han so*m* skødh*er* he*n*ne studiu*m* gra*n*nelig, thy th*e*n begynner at forsma v*er*den oc ha*n* fræ*m*mes i Gudz kærlighet oc foor øghels i alle dygde oc nade.

Discipul*us*: O ælskelig visdo*m*, ente var mit hiertæ søter i th*et*tæ liff soso*m* thu sielff vest beth*er*, æn at ieg ku*n*ne grætæ thine pine aff gudhelig hiertæ, men thesværre ieg (ær) trængd aff en hordhet oc tærhet, at ieg kan ey grætæ sosom meg burdhe, oc for thy lær meg, o Gudz fadh*er*s visdo*m*, huræ ieg skal gøræ i th*e*nne dyreful materiæ!

Sapientia: Min pines ami*n*nels skal ey vordhe m*et* snar skyndels, oc helst tha so*m* tidhen rekker vel til, men hon skal vordhe m*et* moæn (oc) long oc hiærte*n*s ami*n*nels oc m*et* en græteligh ønkels. Thy at vten th*et*tæ søtest træ vordh*er* smaghet m*et* beskedelighetz tænner, he*n*ne smag æn tho at hon ær møgh*et* stor, tha gør hon engenledes rørels til gudhelig grædh, oc sa*n*ne-

lig thu so*m* ey kan græte m*et* th*e*n som græter, oc ey soræ m*et* th*e*n so*m* sørgh*e*r, skal thu at enest glædhes oc tak Gudh aff gudhelig kærlighet for so store godgerni*n*ge, som teg æræ so nadhelig teet vm C*hristi* pine, oc vm thu kant ey fa ønkels ell*e*r glædhes aff he*n*ne, vten thu føler teg at trænges i he*n*nes ami*n*nels aff en hard hugse*n*s møde, ente thes mi*n*ner owerløp ha*n*s helsa*m*melig pines ami*n*nels nogh*e*rled*is* LXXIV* i thi*n* hiærtes hordhet til Gudz loff, oc huilk*et* thu kant ey faa aff theg sielff, th*et* antword ha*n*s millest henner oc bliff stadhe(g) th*e*r vti, oc bedh oc led oc bøst vppa, th*e*r til thu skalt faa. Sla tho sind flintstene*n* soso*m* m*et* i*n*wertes ami*n*nels, oc ey thes mi*n*ner øff theg m*et* legmelig arbegd til milhet m*et* hænderns vtrækkels hell*e*r øghens vplyftels til korss*et*, hell*e*r sla teg for bryst, hell*e*r gør gudhelig knæfall oc ander milhetz gerni*n*g, so længe at mest tares vatn vtgaar oc at skæl drikke gudhelighetz vatn, oc th*et* vtam leghem skal vordhe qwæmt til Gudz nadh, oc at vm thu kærer at thu hawer siellen rønt (th*e*n) lystelig gudhelighet so*m* ær ower ho*n*ne oc ho*n*nekagh, ær ey vnder. Thy mowelske thu øfdes her i mellæ i frestels, thu gør møghet ma*n*lighere vm thu efterføler nogh*e*r dygd, ekke for th*e*n lystelighet thu skalt røne, vten for sielf dygden oc Gudz vili oc tyk aff al akt, thy at sallehetz venscap ær sand dygdes øfwels. Men thu skal vethe at i blant a*n*ner vtalle hugswal(el)s, tha skal mi*n* pines idelig tænkels vare thik til tho vkorlig hugswalels, soso*m* ær til at bortkøre vskikkelig drøfuels oc til at mi*n*ske skærseltz pine. Men huræ min drøfwels bortkører hugsse*n*s drøfuels, skal ieg tee theg hell*e*r m*et* eftersyn æn m*et* ord. Th*et* var ien visdo*m*s discipel, hwes nafn ær i lifsens bogh, ha*n* vort so vodhelig trænkt i sin føste vmwennels aff ien vskælle drøfwels, at ha*n* gadh ey tha løset oc ey bedhe hell*e*r gøre nogh*et* got. Ien dagh tha ha*n* sadh i sin cellæ, træ*n*gdes ha*n* hordhelig aff th*e*nne pine oc pintes m*et* so LXXV stor drøfuels, at nogh*e*r ka*n* th*et* ey troo. Tha var gørt til ha*n*-*n*om soso*m* ien vndh*e*rstandhelig røst oc sagde: hwi sidh*e*r thu her fofæng oc vønskes i th*ek* sielff? stat nw vp oc betrakt gudhelig mi*n* pine, oc i min beskelighet skal thu owervi*n*ne thin drøfuels. Tha th*e*ttæ var hørd, stod th*e*n brodh*e*r vp (oc) tog til at thænke Gudz pine, oc tha vort han helt aff hans helsammelig

pine, so*m* ha*n* taled altid sidhen vm, oc th*e*r tolde han ey nogh*e*r-sin sodhan hughse*n*s pine, men huræ th*e*nne nytteligest tænkels minsker skærs ilz pine, vil ieg seyiæ theg: se nature*n*s scap*er* later ente være vskykkelig i sin natwr, so later oc Gudz rætwis ey nogh*et* (vnt) være vpint, som ante her hell*e*r efter th*et*tæ liff skal hawe verdskylle plict. Nær venter thu at ha*n*s pine skal faa ænne, som ey hawer gørd bodh i th*e*n thusend deel for hwar dødhelig synd, huilken (bod) ha*n* bør at gøræ efter dødh*e*n, ante i LXXV* skærs ild hell*e*r i heluete, til th*e*n minzst pu*n*ct. O huræ long ær vsel siæls ventels! o huræ daghlighe oc møgh*et* swar bitth*e*rlighet! o huræ stor sorg oc later ey aff, oc synd plict so*m* ær swarer æn al vertz plict! Men see at han ma vedh*e*rlægge th*e*nne pinæ m*et* lætæst oc stækkest bodh, som kan taghe he*n*ne aff th*et* vsmitte lams pines ligge*n*de fææ, thy at th*et*tæ dyrest ligge*n*defæ ær nog oc til øfrels (til boot) for th*e*n størst kærlighet, oc for th*e*n verdest p*er*sone oc største drøfvels. Oc thy ma mæ*n*nisken føghe segh so th*e*rtil, oc draghe til seg so gudhelig aff ha*n*s verdskyl oc bætri*n*g, at vm (han) skulle renses i thusend aar, ma ha*n* frelses aff al sa*m*mel i ien stakk*et* tidh.

Discipul*us*: Jeg beth*e*r teg, min h*er*re, lær meg so*m* best behøw*er* th*e*nne nytteligest konst for thin godhet, thy mine eghen forskylle række ey til, thy behøfuer ieg at see til anners.

Sapientia: Vilt thu vmskifte th*e*nne lo*n*g oc swar skærsiltz pine i th*e*nne vertz pine, tha skal thu th*et*tæ gøræ: først skal thu swarest owerveghe thine fulæ synder m*et* hierte*n*s anger oc røfwels, oc skrifft Gudh thi*n* vrætvishet amot teg sielff, oc thenk i stor beskelighet, hwat thu gørdhe, hwat thu synnet oc hwat thu forskyllet: min H*er*re, iegh synn*et* ower hafsens sondkorns tall. Ther efter skall thu ødhmygheIighe forsma teg sielff for ewi*n*nelig LXXVI do*m*mers øghøn och thænkt teg at wære smil, so at thu dyrfwes ey at vplyfte thine vrene øghøn til hy*m*mele*n* m*et* Publicano th*e*n oppe*n*barlig synder, oc ey nøfne th*et* æræful nafn m*et* smitte lyp, oc ey vente thek sielff at være man vte*n* ien vren madik, oc hol thi*n* bodz gerni*n*g soso*m* the ær(æ) ente verdh, oc bidh so ønkelig oc so vsel for dørre*n* eft*er* do*m*mere*n*s nadh, oc sey m*et* hierte*n*s grædh: min fadh*e*r, ieg syndet amot he*m*melen oc mot

teg, oc ieg ær ey v*er*de at kalles thin søn, gør *met* meg sosom m*et* ien aff thine leydræ*n*gi. The*r* efter skalt thu vphøghe oc lowæ mi*n* pins verdskyl aff størst vin i thi*n* tænkels, thy at hoss meg ær æfnful løsels, ok at the*n* minste taar th*et* v*er*dugest blotz, som vtflødh riwelig ower all mi*n* saar leghem, var nog for all verdh*e*ns løsn oc bodh, men ieg ville vtgyte th*et* riwelig til stor kærlighetz beuisni*n*g oc ow*er*flødhelig milhetz oc vmwel alle vsele til hugswalels. The*r* efter skalt thu bedhes hielpere*n*s hand m*et* ødhmygh oc hedh kærlighet, oc bedhes misku*n*deligest frelsere*n*s verdskyl oc hielp, oc enkte twiwel. thy at the*n* milhetz kælle the*r* idhelig veller misku*n*d (aff), ær redhe*r* til at misku*n*d æn thu ær til at bedhe.

Discipul*us*: O æræful ord oc nadheful oc meg oc ander synder meg lighe enkorligh, so*m* bør at taghes m*et* størst glædhe, the*r* aff at vi fi*n*ne so til redhe i thin pine, hwar aff vi moghe LXXVI* aff two vore synde oc affskrabe pinen oc pafi*n*ne nadh*e*n oc forskylle ewi*n*nelig æræ. O ho giwer meg thesse dyrest blotz mi*n*zst taar vsmitte lams, til at two mine synde saar m*et*? gør nw, o all mi*n* dygd, vm ieg ku*n*ne noghermate faa the*t*tæ helsa*m*melig lægdom til mine synde forlatels. O taar, so*m* gik aff mi*n* h*er*res mi*n*zst taa! o rosen drop so*m* vtfløød aff ku*n*glige saal, sosom var aff Gudz bryst, heller aff mi*n*zst sting ha*n*s klene leghem, hell oc bødh mi*n*e synde saar! O kors, hel være thu enest høp ow*er*gudh*e*n aff the*t* kræselig blod, øg mille mæ*n*niske rætwishet oc giff syndæ mæ*n*niske nad! O misku*n*deligest visdo*m*, ien stor spørsmal rører mi*n* hug aff the glædhelig ord som thu sagde m*et* thin søtc mwn, oc bedh*er* ieg at (thu) vttyer meg th*e*n spørsmal. Thu sagde, at vm thin pine ær mankønet gifwen ful bodh oc æn LI* til øfren, oc vm so ær, hwi giwes tha plict oc bodh, so at sosom synden hawer (seg), the*r* efther vtkræwes oc plict?

Sapientia: The*r* til at mæ*n*nisken skal faa th*e*nne pines tulko*m*mels, tilbør ha*nno*m at lighe sek henne. Han ligher sek he*n*ne i døpels oc the*r* aff frelses the m*et* alle so*m* so døø. Men th*et* tilbør, at the so*m* synne efter døp, skulle lighe sek ha*nno*m so*m* tolde død for synden m*et* nogh*et* pi*n*nelighet oc plict, so*m* the skulle lidhe paa them selfwe, huilke*n* plict ær møgh*et* mi*n*ner LXXVII

æn hon burdhe at være for sy*n*nen m*et* for*nef*n*de bodz tilhielp, sosom ær *Christi* pine.

Discipul*us*: For thy ville vi see til th*e*nne nytteligh materiæ, aff huilken vi hawe gørd so stoor skælni*n*g oc taghe tilfæl aff he*n*nes fructsa*m*melighet til so storæ gudhelig vnder.

Capitulum xii.

Huræ san Christi discipel skal lighe sek hans pine.

Thy at tha som mørkhetze*n*s sønner hafde fest meg pa korsse*n*s galle, th*e*n gry*m*me pine so*m* the gaff meg var th*em* ey nogh, men the stodhe for meg so*m* pintes pa korss*et* oc gørde door oc spot aff meg, oc rørde there how*et* oc the pinte meg vmillest m*et* størst vanbedh*er*. Men th*et*tæ led ieg tollelig oc sagde: fadh*er*! forlat th*em* th*et*tæ, thy at the ey vethe hwat the gøre. The hængde meg Gudz søn i melle tho røwer, sosom ien vgerni*n*gx ma*n*, oc ien aff th*em* gørde door aff meg, oc th*e*n a*n*nen bedhes hielp, huilken ieg tog strags til nodh oc forlod ha*nno*m sine synner och iette ha*nno*m p*ar*adijs. Ieg saa meg vm oc ey var hielper, alle owergawe meg oc mine ve*n*ner ginge fræ meg, sosom the hafde vær*et* fræmet, oc so*m*me aff th*em* stodhe lo*n*gt bort oc toghe til vare hwat meg gørdes, oc mine brødh*er* vordhe atspredh i dødze*n*s drøfuels. The flyde fræ meg, the th*er*
LXXVII* meg pinte droghe mi*n* klædh*er* aff oc lote meg blifwe nagh*en*. C*hris*tus H*er*re Gudz høgste dygd oc visdom oc vold stod tha ønkelig, soso*m* spag lamb som bæres til dødh*en* tigde ieg oc lot ey vp mi*n* mwn. Drøfuelse æræ meg hwar st*et*, mine vselhet trænger mig hwerst*et*, oc hurt ieg venner meg, finner ieg drøfuels, oc sorgeligest modh*er* stodh tha hoss sin søns korss oc

tolde alle mine saars pine i sit sorghefullest bryst aff modherlig ønkels, oc tha ieg hørde he*n*ne græthelig røst oc sørgelig grædh, oc viste he*n*ne ønkelig drøfuels, vordh ieg rør aff ønkels til at hugswale he*n*ne, oc ieg antwordh*et* min kære modher mi*n* discipel, oc ieg antwordh*er* discip*ulum* for meg he*n*ne til søn. Huræ sorgh*e*ns swerd gino*m*stak tha søtest modh*e*rs bryst, oc vmwæl huræ grætz swerd vpfylte sønsens th*er* hæ*n*gde pa korsset alle ha*n*s inwole, kan ængen fulko*m*melig thænkke.

Discipul*us*: O gry*m*mest drøfuels oc værd at hawe mest ønkels! o there dom oc stor hardhet so*m* teg so vrættelig pinte! o blodughe dyr, gry*m*mer æn løw oc gripe*n*de vlfwe, huræ gadhe i so gry*m*melig pinet th*et* spagest lam, fagh*er* for alle mæ*n*niske*n*s sønner, ærlig oc kræselig, mil oc spag. O min Gudh! Gudh gawe at ieg thin swen hafde tha været næruære*ndis*, tha th*et*tæ gørdes, at mildhet oc ønkels so*m* th*e*m brast hafde vordet vpfylt ved mek. Sannelig vm th*et* hafde været møglet oc vm mankønit hafde blifuet hel igen løst, ieg hafde vlagd mi*n* siæl for thit liff oc (skulle hawe) dødh v*m*uæl m*et* min kære. Hell*er* sa*n*nelig vm th*et*tæ hafde LXXVIII været meg forbudhen, skulle ieg hafde fallen aff sorg nedh*er* til kors*et* som mi*n* kære dødhe vppa, oc vmfegne th*et* aff størst ønkels oc so blifw*et* th*er* i sorg oc grædh, alt th*er* til at iordh*e*n skalff oc stene rifnet, oc mit hiertæ hafde oc rifnet. O huræ salle hafde ieg dødh, vm ieg hafde tha dødh m*et* mi*n* He*r*re, tha han dødhe! Hell*er* mi*n*nes thu ey, hwat Saulis swen giordhe, som saa sin He*r*re belagd aff sine vwenner pa iet b*ierig*, som kalles Gelboe, oc vort slaghen, for thy at ha*n* (ville gøre) troscap oc stolbrodh*e*rscap løp ha*n* (dorlig) pa sit egh*e*n swerd oc bleff dødh m*et* ha*nno*m. O vm swennen seer sin He*r*re døø vsalig, døør ha*n* ey m*et* ha*nno*m? huræ giter han løfd oc ey vuæller hell*er* at døø stærkelig æn at løwe vsallelig?

Sapientia: Th*e*nne tidh at døø hafuer ieg vtwold aff ewi*n*nelighet, at ieg skulle drikke tha iene mi*n* pines kalk oc thole dødh for alle. Men nw ær th*e*n tidh, at alle som vil ko*m*me efter megh, ha*n* skal owergiwe seg sielff, oc taghe mit korss oc følle meg efter, oc ha*n* skal vethe forsant th*e*nne gudhelig efterfølle(l)s være meg so anamelig, sosom hon hafdhe tha været, oc

nogh*er* hafde fulko*m*melig standet m*et* meg oc blifw*et* død m*et* meg, tha ieg dødhe, oc see th*et* ær th*et* korss som thu skalt bære, vm thu vilt være mi*n* kære. Ee nær thu øwer the*t*te i gudhelig oc dygdelig gerni*n*g oc fulko*m*mer Gudz budhordh eft*er* LXXVIII* thin magt oc lidh*er* th*er* fore daar oc bagmal aff awns mæn, oc th*er* ow*er* vordher the fwlæ oc so forsmæle i there asyn, at the seyi*et*, at th*et* ær ey aff tholomod hell*er* aff th*e*n nadh so*m* i theg ær, mæn th*et* ær aff vonku*n*nels oc vonmakt, oc at thu vil høfne teg oc thør ey hell*er* kan ey, oc thu lier th*et*tæ ey enest tollelig oc gernæ for Gudz skyl, vten bedh*er* vmuæl for th*e*m til Gudh fadh*er* i hy*m*me*r*ige oc orsagh*er* th*e*m gudhelig for meg oc antwordh*er* th*e*m meg, hosomhelst owervi*n*ner seg sielff i th*e*nne genwerdehet til ha*n*s æræ, so*m* korsfest var, oc efterfølels, han skal vethe huræ tit han th*et* gør, at han gør He*r*rens dødh soso*m* nylle at faa liff igen, oc ha*n* skal bæræ korsfest manz billet i seg. It*em* vm thu gør godgerni*n*ge oc gaar menløss oc enfollelig i Gudz vegh, oc thine godhe gerni*n*ge trædes nedh*er* aff awnsmæn oc th*er* ow*er* thale the hwerst*et* ekke goth vte*n* vnt vm theg, oc lægge ma*n*ne løfn til, oc ville g*er*næ gøre theg vn i there asyn som thek holler i hedh*er*, oc thu vredhes th*er* ey aff, vten ær hell*er* glad th*er* aff, oc blifuer i so stor hierte*n*s milhet, at thu æst altid redhe at forlatæ alle brood aff iet milt hiertæ, sosom the hafde oller været oc giwer th*e*m hielp oc radh for ha*n*s kærlighet som badh for hans korsfester til ha*n*s (fadh*er*), æn at the badhe ha*nno*m ey th*er* vm. Se nær thu vinner teg sielff ower i th*e*nne gerni*n*g
LXXIX for Gudz skyld, tha star thu korsfest vmuæl hoss thi*n* kære Jh*esum* korsfest, at thu flyr vertz hugsualels oc nyttelighet oc glædhe for Gudz skyl oc ow*er*gifuer th*e*m, vten so møgh*et* behoff gøræs. Ther m*et* vedh*er*lægger thu th*e*n ow*er*gifuels so*m* ieg var owergifwen aff mæ*n*nisken. Huræ ofte thu ow*er*gifuer thinæ kæræ ve*n*ner oc frændh*er* for thin frelsers kærlighet, tha vordh*er* thu meg ælskelig brodh*er* oc discipel, soso*m* han th*er* stod vedh korss*et* oc ønket meg. Thine egh*e*n vilies owergifwels ær mi*n* naghenhetz klædh*er*, tha thu vigh*er* (m*et* vili) for th*e*m th*er* teg stridhe amote oc laste teg, oc føre teg genwerdehet vppa, oc tagh*er* there vrede oc vtollemod, so*m* teg gifwer vnne ordh oc vhøflige m*et* spækt oc

hiertens milheth oc søte ord oc gladh andl, so at thi*n* søte gudzvilihet gør thine vuenner rættelig bly, oc at there hogmod ma sa*m*mel trænges aff thi*n* ødmyghet. Tha skal mi*n* dodz billet oc lighels sa*n*nelig skinne i teg, it*em* altid skal min pines ami*n*nels være hoss teg aff min troligest modhers eftersyn oc mi*n* ælskelig discipels, i hiertet m*et* ami*n*nels, i mw*n*nen m*et* gudhelig tale, i ge*r*ni*n*g m*et* kærlegful efterføllels. Ho som th*et*tæ gør, ha*n* blifuer *Chr*isti san efterfølgh*er*, for thy skal thit kærlighetz tegn være gerni*n*gs bewisels. Igoor tha æggedhes thu at døø for meg legmelig, nw ko*m*mer thin tidh, løp oc skynt teg, tag andhelig døød for megh. O huræ møgh*et* th*e*n hymmelsk*e* fadh*er* skal æræs aff LXXIX* sodhan søn som th*et*tæ korss tagh*er*. O huræ møgh*et* mæster ower alle mæster skal glædhes aff tholigh*e*n troligest swen, so*m* so andelig dør for sin kære, oc swarer til ha*n*s pine, so at han føler th*et* i sek so*m* ha*n* føler i Ch*rist*o J*esu*. M*et* hwat æræ meen thu at ha*n* skal vphøghes i hy*m*me*r*ige oc (i) huræ stor hedh*er* ha*n* skal vordhe at hawes, thy at ha*n* ær stor drøfuelses ko*m*pan, skal ha*n* vordhe stor glædhes stolbrodh*er*.

Discipul*us*: H*er*re, ieg vedh at he*n*ne vegh ær ey manz, oc ey hør th*et* til ma*n*, at ha*n* skal gaa oc styræ sin gong, hwarfore lyfter ieg vp øghøn oc hændh*er* til teg, millest frælser, oc bedh*er* ødmygelig oc gudelig, at thin hedh*er*lig pines billet oc lighels skal kraftelig trykkes i meg thin swen, oc gøre idelig sin helsa*m*lig fruct i meg til thi*n* velsignete nafns loff oc hedh*er*, sosom thu seer mi*n* siæl ær alsa*m*mel sat i hugxens ow*er*gongels oc star æn nw vplyft oc akter pa teg so*m* tolle for meg, oc attror at høre ænne pa so ønkelig pine, oc th*er* ow*er* attror hon at vethe, vm leghem*e*n so*m* tolde følde tha nogh*er* lættels pa so stor pine aff guddo*m*s inflydels.

Sapientia: Merk vel aff th*en*ne spørsmaal, thy hon rører møgh*et* til ønkels. I th*e*n stund tha ieg tholde dødze*n*s hord pine, siælen nøth fulko*m*melig guddomen, oc tha guddomen lodh LXXX leghemen gøre oc thole th*et* so*m* he*n*ne hør til, oc for thy the nedh*er*mere krafter lodhes igen vnder th*e*m sielfwe, gørdhes the møgh*et* pi*n*nelige. Akt nw all verde*n*s æræ hænghes pa korss*et* oc pines ower all mode. Ieg hængde i gallen fest til korssens træ

vrørlig oc forlate*n* vten hugswalels oc vten all manz hielp, men mi*n* hy*m*melske fadh*er* synt*is* ok nogherledhes at hafde owergiwen megh, tha ha*n* ey hialp th*en* ha*n* matte hielpe. The blodug saar vtgudhet blod, mine øghen vort mørk aff grædh oc alle mine inwole vorte megnløss aff for møghel pine. Iegh rydhet aff mi*n* hiærtes drøfuels oc ey var th*en* so*m* meg skøtte, ieg grædh beskeligh oc ey var then so*m* mine taare tørdde aff drøfuels, oc blaanc trængde meg oc ey var th*en* th*er* mek qwækte. Tha ieg bad, bannet the meg, tha ieg tidhe, gørde the doorre at meg, oc thy at (ieg) tolde m*et* tolomod, gørde the spot aff meg, oc tha dødzens drøfuelse hafde so belagd meg hward st*et*, ropte ieg til mi*n* fadh*er* oc sagde: min Gudh, mi*n* Gudh! at hwat hafuer thu owergifwen meg! men tha var sønse*n*s viliæ so*m* hængde pa korss*et* altid lighe fadh*er*ns viliæ. Ieg tørst*et* oc ey var th*en* so*m* meg gaff ien kald vatns drik, men the gawe meg ædik blænt m*et* galle, oc æn at mi*n* siel pintes aff tørst, men tha tørste hon meer
LXXX* mæ*n*niske*n*s helse. Och tha alle thi*n*g vare fulko*m*men, th*er* sc*r*ewen vare aff meg, vpgaff ieg, so*m* lyde var alt til dødh*en*, mi*n* andh m*et* nedh*er*bøgd how*et*, oc lote the seg ey th*er* m*et* nøghe, at the pinte meg, tha ieg var lefwen, vte*n* the freste oc at pine meg dødh, thy at the stu*n*ge mi*n* sidh i genom m*et* hwass spydh, oc th*er* aff gik vt vatn oc blodh, so*m* ow*er*gød th*en* dødh leghem, oc so vort v*er*dens liff vtslykt for v*er*den oc igenløst ma*n*køn*et* m*et* sit dyre blodh, oc aff tiorde ga*m*mele syndere smit m*et* ha*n*s mille blod.

Discipulus: O stor oc vseylig kærlighet, o størst oc vmodhelig drøfuels, thin hælgeste pines, m*et* huilken thu verdh*en*s scap*er* ige*n*løst oss vsele syndere, Gudh gawe at ieg ku*n*ne nw betale teg v*er*dæ loff! Gudh gawe at ieg hafde alle the mæ*n*niskes fordhels gawær som æræ nw i v*er*den, hell*er* scal vordhe, hell*er* hawer vær*et*, at ieg matte th*em* fortæræ i thin tiænist. O ho giw*er* meg Salemons visdom, Sampsons stærkhet, Absalons fogherhet oc alle th*en*ne verldens høfdhinge rigdom æræ oc dygd, at ieg motte offer frilig alle thesse thi*n*g oc møgh*et* mere til mi*n* frelsers tiænist til søthetz luct, men hwat ka*n* ien dødh hwn gøre, hell*er* hwat nadh kan døff ell*er* dwm gifwe?

Sapientia: Vm thu thalet met mænniske oc ængele tunge, oc thu hafde allæ helle mænz godgerninge oc alle hælle iomfrus LXXXI renlighet, oc thu vare confessoris oc doctoris forløper oc martiris bannerfører, oc vm thu hafde alle creaturs dygd, tha forma thu ey at vedherlægge aff verdskyllehet thin scaper oc igenløser, oc ey for then minst blodz dropp som vtgudhen ær for teg aff kærlighet.

Discipulus: Hwat skal ieg tha gifwe igen herren for alle thing som han gaf meg! o min Gudh, ieg bedher, kæn meg thin swen, huræ then ma tækkes teg som vønskes aff sin siwgelighet oc aff snødhet.

Sapientia: Min pines aminnels skal thu altid hawe i hiærtæ, oc alle drøfwels oc genwerdehet som thu lidher skal thu lighe til min pine, oc tag min pines lighels so møghet som teg ær møgligt. Item tha ieg vnnerdragher teg then inwortes hugsualels aff lønlig tillathels, oc later theg igen vten hugswalels, tha skal thu ey annerstet søge efter hogswalels, sosom han ther korsfest ær, men thu skal bidhe tollelig ok hawe thin akt vp til Gudh fadher i hymmerige oc ofwergiff teg sielff oc kast all thin tænkels til hannom, thi vten twæl huræ møghet leghemens trængels oc forlatels vordher stoør, so at then hawer (sin vili) efter Gudz viliæ, so møghet meer vordher han ligh *Jesu Christo* korsfest oc anameligher hans ælskelig fadher. Thy sannelig thettæ ær gen- LXXXI* werdehetz punct, vedh huilken frommeste riddere skikken i Christi spiss vorte prøwen. Thu skalt ey gaa efter thin begerels, men thu skalt manlig owervinne them, thy at tha smagher thu besk galle met thin kære, thu skal thyst effter alle mænniske helsæ, thu skal beuise thine owermæn gudhelig lydhels, thu skal attra at draghe alle thinæ gerning til dygdelighe oc rætskylle fulkommels. Item alle vonlyk oc alle drøflig thing skal thu antworde Gudz milhet, oc skal thu holle teg so frelselig i all gerning sosom then man som nw skal gaa aff verdhen, oc thu skal ofte hawe thin tilflyels i min sidhsaar, sosom ien dwæ i iet stonghol, thy at i thet stet finner thu nog syndene forlatels oc nadhens fulhet oc tryg vern for alt ont ther hænde kan.

Discipulus: Søteste herre, sey meg æn lit aff thin søtest pins materiæ, sosom ær huræ thin verdeste modher hon hafde seg,

tha ho*n* stod hoss korss*et*, oc tha hon saa sin kære søn hænghe for he*n*ne øghon.

Sapientia: Th*er* vm hawer thu loff at gonge til he*n*ne oc høre th*et* aff he*n*ne mwn, so*m* thu vil th*er* aff sporæ.

Capitulum xvi.

Synnerlig iomfru Marie loff, oc aff henne stor sorg hon hafde i sin søns pine.

LXXXII Hoss Jh*esu* korss stod ha*n*s modh*er* i woors tidh, tha som solen begy*n*ner at gaa høft pa hy*m*melen oc gydh*er* iordh*en* sin skins fructsa*m*lig lysni*n*g. See alt th*et*, th*er* grødhe hawer oc var nw twinghet aff vi*n*ters frost, begy*n*ner nw at ige*n* qwæghes, oc the creature th*er* liff hawe oc fogle so*m* vare gømde i holer oc a*n*ner skywl begy*n*ne nw at frøgdes til so stor lys oc at taghe magt ige*n*, oc beuiser there hiærte*n*s glædh m*et* glædheful sang, oc ma*n*køn*et* ga*m*mel oc vnge glædhes aff he*n*nes til qwæm, oc all iordh*en* prydes owen til m*et* fogh*er*het oc frøghes oc glædhes. Eya alle hierta som ælske Gudh aff ren hug, akter nw, huræ lighevis oss hænner, tha th*en* fructsa*m*lig io*m*fru som ær klæd m*et* solen, hy*m*me*r*ig*is* drotni*n*g vtuald soso*m* sool, gar i vore hiærtes landscap oc he*n*ne ami*n*nels ingydhes klarlig i vore hugh vten sky, thy at alle mæ*n*niske hardhet smæltes gensten til so stor lyses lystelighet oc storhet, alle tørhet doghes aff hy*m*melske nadhes dogh, mørken fly(r) bort oc ny lys vpri*n*ner, oc møgh*et* stor glædhens materiæ sa*m*melsankess oss, for thy o vort hop oc vor hiertens glædhe oc frygd! vi vsle synde mæ*n*niske vi helse thek nadhe*n*s modh*er* aff innerste hierte m*et* græd oc taare och
LXXXII* m*et* hierte*n*s gudhelig knæfal. Børn the glædhes til orgenleg oc allæ hiertæ the glædhes til gladhe tidhen, so vordh*er* ieg heth

alsa*m*mel aff gudhelig kærlikhetz varm til thin søtest ami*n*nels, oc attror at lowe teg so*m* all verlden lower, oc al he*n*ne fulhet oc alle hy*m*mele oc al there dygd, thy at alle creature godhet, lignet til thin verdighet, ær so sosom ien liten lysen vm næth til solens stor klarhet. Thy at th*e*n gudhelig visdom hawer so ow*er*go*n*gelig pryd teg m*et* sin nod, oc klæd so ma*n*nefoll m*et* sin godhet, so at ha*n*s vbegripeligh visdom ski*n*ner (i) teg oc gøræs oss astu*n*deligher aff thin igenski*n*nels. Tha ieg tracteer i mi*n* hug ærlige mæn so*m* theg low*et* aff vphoff, vonskes ieg aff vnner oc rætzel oc hawer ey længer andh, oc th*e*ttæ thænkker ieg i*n*nentil i meg oc seyier: o hel mild io*m*fru, io*m*frus feyring. hwat som twng kan nogh*er*sinne seyie aff thi*n* priis, heller pæn kan scriwe, hell*er* hiert thænk, vm alt th*et*tæ var sa*m*melsanket oc sa*m*melscriwen oc born i ien fiole knip, tha foor ieg teg th*e*m hundertfoll m*et* gudhelig hiærtæ oc gulfeyri*n*g oc m*et* ho*n*næsmag oc dyr krydluct til at lowe oc æræ teg, hellæ iomfrw, nw oc ewi*n*nelig. Tha ieg skodh*er* teg, synes meg at ieg gar i th*e*n ski*n*nende hy*m*mel oc LXXXIII venter ieg meg at boo i th*e*n lystelig p*ar*adijs. Aff thin storhet oc mæktehet glø*m*mer ieg meg sielff oc vnner aff thin æres møghel storhet, oc roper m*et* siæle*n*s kraft: o rigdoms høghet Gudz visdo*m*s oc vittehetz, m*et* hwat glædheful hiertæ thu glæddes, tha thu scapte th*e*nne ærligh creatur i fulko*m*melig feri*n*g. thenne v*er*dh*e*n til glædhe! o io*m*frulig øghon, th*er* møgh*et* æræ ski*n*nende, o kinner fogh*er*lig rødhe, o haar ski*n*nende so*m* gull. o salleligest thinæ løp gudhelig gørd aff sønne*n*s idelig kyss, oc æn at alt th*et* so*m* ieg v*m*far i theg ær aff Gudz visdom snillest scapt oc qwæ*m*ligest pryd, besynnerlig tha smagh*er* oss vsle thine spønne søteligere, so*m* gaff att dii vor H*er*re oc ku*n*ge, thy at aff th*e*m fra*m*gik liff oc søthet vtran, so*m* helet alle th*er* siwg vare. Th*er* aff ær th*e*n q*ui*nne salle som fra*m*sagde so vel san sosom glædheligh ordh her aff, so*m* ropt i blant folk*et* oc sagde til helere*n*: hælle ær th*e*n qwid som theg bar, oc hælle æræ the spønne th*er* thu dygde! o hælle æræ the spønne so*m* gaff C*hristu*m h*er*re at dii, thy at aff ether fructsa*m*lighe(t) glædhes hy*m*me*r*ig*is* h*er*scap oc iordrig*is* folk qwæghes igen aff ethers søte fruct. Thesse spø*n*ner æræ soso*m* tweli*n*gs hinkalff th*er* fødhes LXXXIII*

i blant liliær. See verde*n*s scap*er* prydde hy*m*mele m*et* stierne oc planeter oc the thi*n*g so*m* æræ aff fire element prydde ha*n* m*et* the thi*n*g ther grøte oc liff oc siæl hawe, oc m*et* fogle, oc skoghe m*et* grøn løff, oc æng m*et* fogh*er* bloster, oc ower alle thesse thi*n*g fogh*er*gørde ha*n* thin leghem. O hælle iomfru m*et* helleste spønne, the æræ tho fogh*er* oliætræ oc fructsamligeste, som skænkke th*em* so*m* owen æræ oc som nædh*en* æræ nadh miolk oc ho*n*ne. The æræ æbel hwide so*m* sne, som æræ fructsamlige giørde aff th*en* hælghe andh oc satte pa th*et* træ som ær mit i p*ar*adiis, oc vm the smaghes, giwe the vdødhelighetz fruct. The æræ gulle malog*ra*nata oc liliør som prydde th*en* sanne Salomo*n*s andelig mønster. The æræ velluctende mandagore plantet i lystelighetz yrtegard. The æræ Engadi vingardz vinklass, som gifuer vsle mæ*n*niske leghem glædhe oc bortkører drøfuels. Sannelig thinæ spønne æræ bæth*er* æn velluctende vin oc bæst smørels, thy at i vin ær skørløfnet oc vertz lyst, men i the gulskaaler ær skadhelig begerelses fullest vtslykkels oc ien
LXXXIV hy*m*melske oc owernaturligh lystelighet. Han vedh so*m* smaghet, huræ snarligest oc fulko*m*ligest all legmelig løst forgik, tha som var smagh*et* aff thi*n* nadhes miølk, sannelig til there smørelses godhe luct flyr ieth*er*fulle orme bort rædde oc gite ey lidhet so stor renlighetz nærwærels. Tha begy*n*ner inwole vpfylte aff vwonlig gafwe at glædhes, twngen so*m* ær met thier, oc anden glædhes i Gudh, øghen taghe til at grætæ oc vtgyde søte taaræ, men mwnnen (tagh*er* til) at træde aff mit arbegd, at holle længi th*e*nne søtest smag oc v*er*deste vætels oc thale idelig vm he*n*ne, oc vmwæl alle invole taghe til at rope oc seyie, thy at bæth*er* æræ thinæ spønner æn vin th*er* vel lucter oc best smørels. Vnderstande ha*n* so*m* vnderstar! O hedh*er*lig iomfru oc modh*er*, thy at thin søns so*m* ær ewi*n*nelig visdo*m* vseylig godhet blifwer hell, medh*en* alt th*et* got thu hawer ær aff ha*n*no*m*, aff huilke*n* alt got gar aff, enkte thes mi*n*ner flyr vsel siæl thil thine spø*n*ner oc synes he*n*ne, at hon finner nogh*et* so*m* ær søter oc milter, æn tha hon gaar til andhelig vin som thin søn skænkker ewi*n*nelig visdom, thy at vedh thine spønne smaghes fulko*m*lig søthet, men i ha*n*s andelig vin ær ien blænt bitth*er*lighet. Sannelig (th*en*) ewi*n*neligh visdo*m*

vnder hugswalelses kæp fogh*er* han beskedelig refses lim. See
hælle modh*er*, th*et* matte thu hawe taghen til varæ, huræ ofte
ha*n* haw*er* gørt megh blid m*et* sinæ søte ord soso*m* m*et* sødh LXXXIV*
miolk, oc igen kaste han pa meg aff sin herdo*m* rætzel, sosom
gydhende hy*mmer*ige vins swarhet oc gry*m*het, oc stu*n*do*m* tedhe
ha*n* meg hugswalelses spønne, oc stundo*m* beskedelig refses hoogh,
oc tha so*m* ieg glædhes at hawe ha*nno*m soso*m* kærest brudgom,
snarlig vort ieg rædh, tænke*n*de pa ha*n*s guddo*m* oc (til)bad
ha*nno*m sosom mi*n* do*m*mer. Stu*n*dom først ieg bedhes miolk aff
ha*nno*m (oc) soso*m* th*et* barn th*er* vææn es aff modh*er*, kører ha*n*
meg bort oc giwer meg swrt so*m* ædek. Men hwat thu? sa*n*nelig
aff thin footz ilæ oc vp til thin isse ær ey i theg nogh*et* beske-
lighet hell*er* græselighet, men alt th*et* so*m* i theg ær, ær purest
søthet oc hawer vligelig søthet, som gaar ower alle dyre smørels.
Thu æst all fogh*er* oc sødh och hawer ænkte hardhet ell*er* gry*m*-
het, thu ær godhviliet vndh*er* thin øghen oc klar i andl, thu ær soso*m*
ho*n*ne i thine ord, thu ær sødh oc fogh*er* oc fructsa*m*lig i godhet oc ful
m*et* nadhe, thy at i theg ær all nadh vegs oc sandhetz, i theg ær all
(æ)ær, al hop lifs oc dygds, viin oc miolk dyes aff gudhelig visdo*m*,
men ho*n*nekag m*et* honæ taghes aff teg renest søthet. Thu tagh*er* alle
syndere vnder thin væluiligest skødh oc forligh*er* th*em* m*et* thi*n* søn. O
thu vsle mæ*n*niskes dyre ligge*n*de fæ, tha wi tape høgste ko*n*gh
m*et* synde oc fortørn ængelen, oc vmwæl tha vi æræ hoss sielfwe LXXXV
hardhe oc vethe ey hwat vi skulle gøre, tha bryster (oss) vsle
mæ*n*niske th*et*tæ ene, at vi skulle vplyfte vor hierte*n*s oc leghems
øghen til theg oc spørre radh oc bedhes hiælp. O mi*n* hiærtens
frygd oc mi*n* lifs enest hop oc glædhe, thu vest millest io*m*frw,
huræ ofte ieg vplyft mi*n*e øghen til teg m*et* besk hug oc drøfd
hiertæ oc taareful andl, tha ieg brød mi*n* Gudh amot oc vænte
at ieg var fordø*m*melses søn oc var belagd aff mine vwænner, oc
aff thin hielp, hælghe io*m*fru, vnkam ieg alle vodhe. So*m*me glædhes
aff sin vskyllehet, so*m*me aff sine verdskylleligheť oc so*m*me
aff Gudz store misku*n*d, men thu æst mi*n* modh*er*, mit hop oc
mi*n* lifs enest hugswalels, tha ieg vonhoper alsa*m*mel aff Gudh oc
aff meg sielff oc mi*n*nes so vppa theg, faar mi*n* and lif ige*n* so-
som aff dypest mørken. Thu æst mi*n* æra helse oc hedh*er* oc

mit liff, men hwedhen ka*m* meg th*ett*æ mit hop? thy at thu hawer ælskelige sø*n*ner so*m* sin eghen vskyllehet maa hele oc huilke sine eghen godg*er*ni*n*ge række vel til, so*m* moghe seyie m*et* rætwiss ma*n*: oc ey straffer meg mit hiærtæ noghersin i alt mit løfn*et*. O mi*n* hierte*ns* stor sorg oc angest, søtest modh*er*, vor modh*er*, ieg seyier synnerlig vor LXXXV modh*er*, so*m* æræ vsle syndere, thu vest at alt mit lefn*et* ær pwr straffels. See nw ower thi*n* siwgh søn, ieg ær ey værde at kalles thin søn, gør meg sosom ien aff thine vsle siwge sønner, minnes mille modh*er*, at modher plæghr at røkte sine siwg sønner m*et* større v*m*sorg oc mere røkt oc ønke th*e*m meer. Fatig mæ*n*niske ær teg laten, oc thu skalt hielpe fadh*er*løss oc modh*er*løss. Mille modh*er*, søg thu siwge, vpress dødhe oc giff drøfde hugswalels. Gonge the til visdo*ms* lys som rættelig oc gudelig løfde, ve meg, ieg vsel synder, al owergudh*en* m*et* græd, flyr vnder thin værn oc derfwes ey at gaa fram til lyset nagh*en* oc vsel oc arm, men ieg flyer til teg, modh*er*, thu mit hop, mi*n* torn, i huilken ieg hawer sat all mi*n* helses ænde. Vm th*en* vredhe do*m*mer, som Gudh forbydhe, vil dømæ meg thi*n* swen for nogh*er* synd, tha gøre ha*n* th*et* vedh thine millest hænder, men hawer ha*n* skibet at helæ meg aff nadh, v*er*dhes ha*n* tha at sende meg helse, so at thu skal være ien medler th*er* til. Ieg vil ey skilies fræ teg nogh*er* tid, ey løfue*n*de oc ey dødh, ey i lyksa*m*lighet oc ey i ge*n*werdehet. Visselig vm ieg vordh*er* vsinne oc vnd, som ey skal vordhe, tha vil ieg hell*er* glømmæ my*n* Gud, mæn sa*n*nelig teg skal ieg aller glømme, teg skal ieg aller owergifwe, thin ami*n*nels LXXXVI ær ower ho*n*ne oc honekagh sødh i min mwn, mit andlet ær gladh til teg, mit hierte frøghes, oc vmwel all mi*n* dygd glædhes i teg oc ey vwerdskylle, thy at ieg var so ofte mæt aff thin hugswalelses spøne som thu vest, huilke thu haw*er* gifwen vsel synder til sodhan hielp. Eya forthy, vor forswarer, stat vp mil, stat vp barmhierte, sænd thinæ misku*n*delig øghøn til oss oc gør thin kære søn mil, som wi hawe so okte gørd vredh, thy at thu ær syndh*er*s forswar, gak thy nærmer oc bed for oss, thy at thin nadheful søn kan teg ente neghe. O ewi*n*nelig Gudh fadh*er*s visdo*m*, see ieg ledh*er* nw for teg th*en* thin søtest modh*er* til mi*n* hielp, oc p*re*senterer teg he*n*ne oc ieg skyler meg bag he*n*ne ryg

oc derfwes ey at vplate mine øghon for thin æres andl, oc ieg astu*n*der at høres vm henne. Ieg bedh*er*, hedh*er* he*n*ne, æræ he*n*ne, huræ kan thu bortkøre sodha*n* modh*er* m*et* hedh*er*? oc vmwel vm hon ginge fra*m* thusend sinne vm dagh*en*, skulle ho*n* ey bort vises. Hør, hør meg H*er*re, for thin godhet oc for thin kære modh*er*s besynnerlig hedh*er*, thy at sosom ieg teer Gudh thin hy*m*melske fadh*er* teg vor forswar, so teer ieg teg thin kære modh*er* til mi*n* hielpere, at he*n*ne tokkelig oc anamelig mektehet skal vpfylle mi*n* vfulko*m*mels. For thy o forklaræ visdo*m*, akt nw th*en* æræful modh*er*, skodh th*en* søteste modh*er*s øghon so*m* LXXXVI* bedh*er* for oss hoss theg, m*et* huilke øghon hon skodde theg so tokkelig, tha hon bar teg i sit skød, skod he*n*ne rosenkinner, so*m* hon lagde so tit til thin andl aff modh*er*lig kerlighet. See he*n*ne helghe løppe, m*et* huilke thu kyst so ofte hans benedidhe mwn ha*n*s ski*n*ne*n*de øghon oc anner ha*n*s ledmodh. See the hænder som teg gørdhe tiænist oc the søtest oc helghest spønner so*m* teg gawæ at dii. O millest søthet, th*et* ær ey loflig at tha (thu) seer oc thænkker th*et*tæ, at thu skal tha neghe so stor modh*er* nogh*et*, so*m* fødde teg hy*m*me*r*ig*is* H*er*re, oc gaff at dii oc fostret alt til thu ka*m* til vegst, mi*n*nes alle the tiænist oc bewilses som thu tog aff he*n*ne i thine barndo*m*s aar, tha hon hiolt teg lystelig barn i sit skød, oc thu vende thinæ leende øghon til th*en* mille modh*er* oc tog he*n*ne i fawen m*et* thinæ lysteligest arm oc ælste he*n*ne mest for alle thing, minz oc alle the drøfuelse th*er* hon ledh i sit modh*er*lig bryst, tha hon stod vnner korss*et* aff stor ønkels.

Capitulum xvii.

Aff iomfru Marie drøfuels.

Hoss Jh*esu* korss stodh ha*n*s modh*er*! o ord al fult m*et* ønk-
LXXXVII els, thy æn togh, o mine inwole, at so mil helers drøfuels
oc pine som hængde pa korss*et* skulle røre ether, men tha aff
besynnerlig ræt qwæ*m*mer oss, th*er* stu*n*do*m* vare i store synner
oc nw æræ vi ledde til lyset m*et* io*m*f*ru* Ma*r*ie hielp, at ønke
he*n*ne besy*n*nerlig aff innerst hierte so*m* stod hoss korss*et* och
tholde vsielig sorg for sin søn pint pa korss*et*, thy at th*et* ær
rætwiss, at vi ønke henne, aff huilken vi taghe so ofte hugswal-
els. Oc æn at vi ku*n*ne ey ønke he*n*ne som oss tilbør, tha skulle
vi ligevel draghe he*n*ne sorg til ami*n*nels oc trolig vpwæk vor
hiærte*n*s gudhelighet, sosom vi formaghe. Th*e*nne milde modh*er*s
store drøfuels oc græd, so*m* oss ær vku*n*ne, skulle vi fa at vethe
aff the drøfuels som oss æræ vitth*er*lighe, thy skal hwar ælskere
spøre seg sielf at, vm ha*n* saa th*e*n so*m* han ælste møgh*et* saare,
antwordhes smælig til dødh*e*n, huræ stor drøfwels ha*n* finge th*er*
aff, æn tog at th*e*n so*m* ey ælsker, ku*n*ne th*et* ey begripe.
Th*et*tæ skal mil hug betænke, oc th*er* aff skal vordhe møgh*et*
troende, hwa(t)som seyies kan aff he*n*ne sorg, som for alle dø-
dhelige mæ*n*niske ælsk*et* oc søræt, tha ho*n* saa sin kære søn
dømd til fulest dødh. O Maria, hwat hierte*n*s sorg hafde thu, tha
thu stodh hoss korss*et* oc sa Jh*esum* thin benedide liffs fruct so
hænge? Sa*n*nelig skæl seyier th*et* oc rønels prøwer th*et* oc kær-
LXXXVII* lighetz magt vinner th*et*, at thu drøfdes møgh*et*. Thu drøfdes
møgh*et*, thy thu ælsk*et* møgh*et*, oc thy at vm enest thin søns
pine aminnels gør ma*n*ne gudhelig mæ*n*niske aff stor ønkels megn-
løss, hwat gørdhe tha ha*n*s gry*m*mest pines nærwærels i he*n*ne,
som ha*nno*m fødde v*er*de*n*s heler, tha han tolde pine. Vm th*e*nne
pines ami*n*nels ær so hedh i søndhe mæ*n*niske hiertæ, o huræ stor
mon hon tha være i helgest modh*er*s hug! helle io*m*frw, vi see thet,
at ee thes meer nogh*er* hawer rønt kærlighet, oc huræ møgh*et* mere
nogh*er* ælsker sin kære, oc huræ møghet ha*n*s kæres næruærels ær
ha*nno*m hedh*er*ligh*er* oc lysteligh*er* oc nytteligh*er*, so møgh*et* vor-

dh*e*r drøfuelsen thes mere, vm nogh*e*r myster sodha*n* sin kære.
Men iegh tror sa*n*nelig vten all twiuel, at thi*n* kære søns nær-
uærels ow*er*gik alle dødhelighe mæ*n*niskes næruærels ow*er*vetz i
alle nadh. Seyie hon oss for thy modh*e*rn, vm ho*n* hafde sin
søn i so stoor kærlighet, at hon ku*n*ne glædhes aff he*n*ne hell*e*r
drøfwes, gaa seg nw fra*m* mit i blant oss oc swar oss so m*et*
lewendes røst, bort m*et* leghemε*n* oc næruære*n*d*is* m*et* anden, oc
seyiæ ho*n* so: han so*m* verde(s) at vtwæle meg sin ødhmygh
tiænist q*ui*nne aff nadh seg til modh*e*r, ha*n* sa*m*mel trængde mit
hiertæ til seg m*et* heteste kærligh, so at mi*n* and ku*n*ne ængε*n*-
st*et* faa glædhe hell*e*r sorg vten aff ha*nno*m oc i ha*nno*m, thy at
ieg otte all thi*n*g i ha*nno*m, oc ha*n*s kærlighet var meg all verld- LXXXVIII
e*n*s ful rigdo*m*, min siæl var th*e*r hwar Jh*esus* var, oc hell*e*r
løfde ieg i ha*nno*m æn i meg sielff. At see ha*nno*m fogh*e*r for
alle mæ*n*niske*n*s sø*n*ner var mi*n* hiertens frøgd, oc at skodhe
ha*n*s guddo*m* var meg lystelig søthet, at tænke vm ha*nno*m var
meg glædhe, at tale vm ha*nno*m var meg søtest hugswalels, oc
at høre ord aff ha*n*s mwn var meg søtest orge*n*. Han var
hierte*n*s spægl oc mi*n*e øghens tilsyn, oc ha*n* var meg alt goth i
hy*m*merige oc iordrike m*et* hans ønskelig næruærels. Tha ieg saa
th*e*nne mi*n* enest søn, mi*n* hierte*n*s dyrest liggende fææ so for-
smæligh*e*n oc hængd pa korss*et* m*et* røwer, tha var th*e*n syn
meg so grætelig oc pinelig, at ente kan th*e*r ved lighes. Min
siel pintes aff drøwels, mine modh*e*rlig inwole serredes, oc alle
mine been togh til at døø m*et* ha*nno*m, all mi*n* magt vort bort,
oc sin gik fræ meg oc vseylig stor ia*m*mer nedh*e*r trængde meg,
mine taræfulle øghøn lykte ieg hop, oc ieg saa mi*n* kære søn vp-
hæ*n*gd, oc ieg formate ey at hugswale ha*n*no*m* i nogh*et*. Ieg sa
nedh*e*r oc saa m*et* stor drøwels th*e*m so*m* mi*n* søn grepæ oc
pint so gry*m*melig. O huræ stor angh*e*r oc drøfuels hafde mi*n*
siæl i sek, o huræ storlig hon pintes, mit hiertæ var bort, thy
at ha*n* tog meg hiert*et* bort oc hiolt th*et* korsfest m*et* seg. For LXXXVIII*
møgh*et* rop oc græt myst ieg røsten, at ieg ku*n*ne næpelig thale,
ieg fek vonsk aff sorg oc fiol nedh*e*r aff angest oc tha iec fek
nøgh*et* styrk igen, talet iek thesse ordh oc thes lighe: o mi*n* andz
glædhe oc frøgd, minæ øghe*n*s lys, førre saa ieg theg m*et* hiert-

e*n*s glædhe, men (nw) m*et* største sorgh, a vi, a vi, huræ onkeligh ieg seer teg nw hænghe, o half min siel, o mi*n* liffs ene hop oc hugswalels, ieg beth*er* tag bort th*en* drøfdeligest modh*er* m*et* teg, thy at ieg attror møgh*et* at døø, ieg ka*n* ey længer løwe vten theg, søtest søn, thu skal ey ow*er*giwe meg, vte*n* tag meg m*et* teg. O ho giwer meg th*et*, at ieg skal døø for theg! o sønløs modhers sorg, th*er* ænge*n* sorg kan lyghes, o drøfde modhers forlatels, for thy at ieg seer ha*nno*m døø, i huilken mit liff oc all mi*n* helse ær skikk*et*. Tha th*en*ne drøfdefullest modh*er* fra*m*førde thesse drøflig ord oc the*re* lighe, tha hugswalet sønnen modhern nogh*er*led*is* glø*m*mende sin egh*en* drøfwels. Tha ha*n* døde oc gik fræ meg, gaff ha*n* meg loff oc antwordhet meg th*en* discipel so*m* ha*n* syndh*er*lig ælsk*et*, tha som modh*er*lig hiertæ vnfek søns røst so*m* thalet oc drøfuelses swerd geno*m*gik troligest modh*er*s siæll, løfte ieg vp mi*n* he*n*der oc attrod aff hiertens begerels at taghe pa mi*n* kære søn, at ieg matte th*er* aff

LXXXIX foo nogh*er* lise a mi*n* sorg. Tha so*m* ieg hafde ey a*n*net hugswalels, kyste ieg th*et* blod so*m* flødh vt aff mi*n* søns saar pa iordh*en* af stor giri, so at modh*er*ns andl gørdhes all blode aff dødhe søns blod. O vm (thu) hafde seet i th*en* onkelig stu*n*d sø*n*ne*n*s vselhet so*m* pintes oc hafde onk ow*er* modh*er*n oc modhere*n*s sorg so*m* græd for sin dødhe søn, oc sø*n*nen so*m* søtelig hugswalet sin drøfde modh*er*, tha hafde thu ey gitet hørt ell*er* seet th*et* vten i*n*vortes onkelses saar. Th*er* efter ha*n* var dødh oc toghes nedh*er* aff korss*et*, o m*et* hwat størst tiænist ieg tog ha*n*s arm so*m* hængde nedh*er* oc lagde th*en*ne dødhe søn i modh*er*lig skød oc tog ha*nno*m i fafn aff modh*er*lig kærligh*et*, ieg vette dødhe søns andl m*et* græd, oc ieg røktet ha*n*s ny saar m*et* idelig kyss. Ien onkelig thi*n*g, ieg skodde mi*n* hierte*n*s liff oc see han var dødh, ieg skodde igen oc igen, oc ey var røst hell*er* sin, ieg talet til ha*nno*m oc ha*n* swarer meg ey, ieg ryllit aff mi*n* hierte*n*s græd, thy at the stodhe hoss meg so*m* ville bortaghe mit dødhe ligge*n*de fææ oc iordhe ha*nno*m. Tha græd ieg oc gaff iermerlig røst, oc mit hiertæ gaff seg for drøfuels, tha the ville taghe min kære bort aff mine arm. Ieg lagde mit andl til ha*n*s

LXXXIX* andl oc ofte tog ieg ha*n*s andl i melle mine he*n*ner, skodde ieg

th*et* tit oc græd, thy at ieg var vpfylt met beskeligh*et*, oc ey var th*e*n th*e*r th*et* skøtte heller hafde ønkels ower th*e*n ønkelig modh*e*r. Th*e*r efter at mi*n* søn var iordh*et*, leddes ieg hiem m*et* stor drøfvels, men i ha*n*s vpstandels, tha ieg saa ha*nn*om so æræful, fek ieg fwl hugswalels oc so gik drøfuelse*n*s materiæ i andeligh glædhes materiæ. Alt her til ær io*m*fruns ordh.

Sanneligh vi som th*et*tæ gite ey hørt vten grædh oc sorg, vi nødhes aff stor ønkels at bryte thin thale, vi som ønke teg, o mille iomfrw, aff innerste vore hierte invole, o huræ hort ær th*et* hiertæ som teg ønker ey aff i*n*nerst, huræ ille æræ the øghon tørk*et* so*m* teg seer so græde*n*de oc ku*n*ne ey græte, huræ kolt ær th*et* bryst so*m* ey kan drøfwes aff thesse thi*n*g! o Gudh gawe, at alle vore been matte vmwel sammel døø m*et* theg. Velsignet vare thine arma, i*n*nen hwilke ieg seer thin kære søn lagd, oc benedide være thine rosenkinner! ve*l*signet vare thi*n* modh*e*rlig bryst so*m* hiol so stor sorg, ow*er* huilket ieg seer nw mi*n* ku*n*g lagd m*et* hierte*n*s øghen! o gul sæng vtwal for alle fielsbeentron oc forgylte sæte, som var gømd til th*e*n stu*n*d, oc ho*n* skulle vpholle lifse*n*s gører, som tha myst sit liff. Men hwat skal ieg seyie, vm ieg staar for teg nw, millest modh*e*r, m*et* taareful hug, tha bedh*e*r ieg teg oc moner i vor H*er*re, at thu bydh*e*r meg thin kæræstæ liggende fææ mi*n* ku*n*g oc h*er*re pint oc død for XC meg i th*e*n scapels som ieg seer ha*nn*om nw m*et* tænkelses øghøn i tit skød vnder korsse*n*s træ bleg oc ful m*et* blonet, at th*e*n sa*m*mæ ønkels oc sorg so*m* teg war giwen legmelig oc fræmst sosom modh*e*r gifwes megh andelig oc mi*n*nelig, soso*m* sø*m*mer vsel synder. Giff meg mi*n* helere, byd meg ha*nn*om so*m* ieg ælsker, thy at ieg kan ey længh*e*r bidhe! O mi*n* siæl, tag th*e*n kære aff sin kære modh*e*r oc bewis ha*nn*om kærlighetz oc ønkels tegn, o mi*n* kære, mi*n* helse oc min frelser oc mi*n* siæls æræ, see nw vendes ieg til theg aff hetest kærlighet oc hawer dragh*e*n meg allsa*m*mel fræ alle thi*n*g oc alle mi*n* siels krafter æræ sa*m*melsankk*et* i iet, oc seer gørlig m*et* all vin oc arbegd so møgh*et* so*m* noghersin møglet ær ha*nn*om so*m* kær ær sees aff sin kære. See mi*n* kære, mit hiærte*n*s ka*m*mer vplathes til th*e*nne røst oc

attror at taghe teg i seg, alle mine begerelses skødh vtspredhes
(so) til teg nw, oc lystes sosom th*e*n rose so*m* luct ær aff næt-
te*n*s frost skynner seg at latæ seg vp til sole*n*s skin. Min siæl
so*m* vermes allsa*m*mel aff ælskog vtrækker sinæ arme oc løper
gladhelig i modh teg oc tagh*e*r teg i sin andelig fafn i blant fal-
lende taaræ. Eya, all min helse oc so m*et* sodha*n* bræ*n*nende
XC* begerels oc hetest kærlighet tagh*e*r ieg teg nw i*n*nen mi*n* siels
arm oc vmfagner teg. Ieg tilføghes teg m*et* hedh*e*r æræ oc loff
oc tak, nw bedh*e*r ieg teg vm thine inwole, at thu ey later th*e*nne
dyre dødh være vten nyt i meg, men bin meg so*m* nw ær tagh*e*n
til thin nadh (so) kraftelig til teg, at ey medgo*n*g oc ey modgo*n*g
skulle nogh*e*r tid skille meg fræ tegh. See mine øgh*e*n skodhe
okte thin bleg andl, all mi*n* siæl so*m* ær smæltet aff thin kær-
lighet kysser okte thinæ blodughe saar, alle mine krafter oc magt
fødhes aff th*e*nne taarfull pines fruct, thy at vnder he*n*nes skygge
so*m* ieg længe sidh*e*n attrod siter iegh, oc nw ær he*n*ne fruct
sødh min strube, oc ey vwerdskyllelig, thy at ma*n*ne æræ so*m*
glædhes aff there løfnes renlighet, so*m*me trøste aff there ma*n*ne-
folle verdskylle, hell*e*r the glædhes aff there store oc mektoghe
id, men hwat ieg! sa*n*nelig all mi*n* hop oc hugswalels hænger aff
thin pine oc aff thin(e) store oc dyre v*er*dskyllæ, soso*m* thu ene
vest, thy at thu betractet min fattedom, oc for thy ær th*e*nne
H*er*rens pines aminnels meg ge*m*mendes i mit hierte oc fulføllen-
d*is* m*et* ord oc g*er*ni*n*ge m*et* Gudz nadhes hielp oc ha*n*s pine
skal vphøfues m*et* (all) hedh*e*r oc æræ i mit hiertæ. O ku*n*g
XCI ow*er* alle ku*n*ge, oc h*er*re ow*er* alle h*er*re! huilken mi*n* siel
nw vmfegner m*et* troens øghen so plawen oc pint. Vn meg, at
ieg ma vordhe wærde at se teg ewi*n*nelig in hy*m*me*r*ige, hwar
thu sith*e*r æræful oc høgh ow*er* alle hy*m*mele pa thin fadh*e*rs
høgh*e*r hand, men oc thu helle iomfru, millest modh*e*r, so*m* stod
hoss thin søns korss oc told drøfuelses saar sarlig i thin siæl
oc var røøgiord aff ha*n*s blod, oc thu gømde ha*n*no*m* ene ful-
ko*m*melig troscap alt til ænne, oc skilles vedh thin søns graff
m*et* størst drøfvels, mille iomfrw, ieg dragh*e*r teg alle thesse ønk-
elses saar til ami*n*nels for ien besynnerlig æræ, oc sosom ieg

vnfaar teg hedh*er*lig modh*er* aff gudhelig kærlighet i melle min(e) hiertens arm oc ledh*er* teg hem oc føgh*er* meg til teg m*et* onkelses taaræ til ien lighels, som fordo*m* var giord i genom J*erusalem* port, so skal min siæl oc alle ewi*n*nelig helses discipule siæle taghes aff teg, misku*n*dz modh*er*, i vterst stu*n*d, tha the gaa aff kroppene oc ledhes til th*e*n hy*m*melske J*erusalem* m*et* glædhe, Amen!

Then først bogh gudhelig visdoms ær nw vte.
Gudh hawe loff!

xcI*

HER BEGYNNES ANNEN BOGHEN

Aff manne hanne vnderlig kændom, oc discipele.

Aff nyteligest visdom pa mænniskens vegne, som ær at wethe at døø.

Ien stakket nytelig reghel andelig løfnes.

Huræ Christus skal taghes gudhelig i sacrament.

Huræ gudhelig oc ewinnelig visdom ær lovvende al tid aff al hierte oc all siæl.

Lærdom, huræ forscrefne thing moghe draghes til prediken oc løsning, oc huræ manne tro mænniske moghe fæst gudhelig visdom, oc huræ the skule fornyæ seg idhelig i hennes kærlighet met nogher daglighet oc lætte id.

Mannefol fruct gudhelig ve[l]signelses som visdoms discipele verdes at faa aff hennes festels.

Capitulum j^{m}.

Aff manne hanne vndherlige lærdom, oc aff manne hanne discipele.

En gire visdoms discipel søkte efter alle ga*m*mel mænz visdom, oc ha*n* ransaghet nafnku*n*ne mænz talæ oc attror at vethe klogscap i the tale so*m* seyies vm lignels. Ville ha*n* oc vethe løn-

lige thi*n*g in p*ro*uerbiis, th*et* ær tha nogh*et* seyies oc a*n*net vnder-
stas. Han gaff sit hiærtæ til at voghe i dagning til th*e*n h*er*re xcii
th*e*r ha*nno*m gørde, oc bad ha*nno*m ødmyglig, at han skulle ey
latæ ha*nno*m faræ aff th*e*nne verdh*e*n, før æn ha*n* kam til san oc
høgst vishetz vnderstandels, oc tha foor han aff studio oc til stu-
diu*m*, oc spurde girlig æfter th*et* han attrod oc ku*n*ne th*et* engen
st*et* fi*n*ne, men ha*n* pafan thes konstes billet. Ien tid syntes
ha*nno*m, at ha*n* saa ien gulskiwe møgh*et* viid oc pryd m*et* dyre
stene, oc th*e*r vare mæstere oc studenter i alle konst oc kloghet.
I th*e*n sa*m*me skiwe var byghet tho heem atskille, oc hwar there
hafde sine doctores oc discipel, th*e*n nedh*e*rmer hem, som hørde
til bogelig konst oc til lægfolks konst oc til ma*n*ne hanne philo-
sophos, hafde ien vtale hop th*e*r lekte mestere i hy*m*mel tegn, i
sin astrolabio, th*et* ær i stern konst. Th*e*r betractet liff læghi
møgh*et* subtilig thi*n*gs natur. Geometrici, th*et* æræ the th*e*r mælæ
iordh*e*n, the studere at mælæ iordh*e*n oc hy*m*melen. Musici, so*m*
ku*n*ne konst i alle ha*n*ne sang oc i alle ha*n*ne leg so*m* gar eft*er*
sa*n*g, studeret at røste skulle sa*m*mel lydhe, oc hwar konst be-
tractet th*et* th*e*r hørde til. Lægi so*m* læghi hørde til, oc g*er*-
ni*n*gs mæn øwet hwer sin gerni*n*g. Sa*n*nelig alle thesse syn(t)es
at hawe sosom ien skyl for there andl, oc the arbegd m*et* swar-
est hete, the vedh*e*rqwækte(s) aff ien søth drik huilke*n* so*m* ey
ku*n*ne slyk there tø(r)st tilfulle, me*n* hon fødde ien tørk oc gørde xcii*
at tørste ee meer oc meer. I huilke scolæ tha forsagd discipel
hafde sta*n*nen nogh*e*r stu*n*d oc hafde smaghe(t) henes dryk, be-
gy*n*net ha*n* at foo væmmels, oc for th*e*n sag vedh*e*rsagde ha*n* the
scoler oc gik til th*e*n a*n*nen heem, thy at th*e*n heem var møgh*et*
fogh*e*r oc orneret m*et* ma*n*neha*n*ne vndh*e*rlig mali*n*g. Tha ha*n*
stod for dørren, fan ha*n* ien høgtidelig sc*ri*ft sc*re*wen owe*n* for
dørre*n*: th*et*tæ ær th*e*nne helle scrift sanhetz scolæ, hwar ewi*n*-
nelig visdom ær mæster oc kændo*m* ær sandhet oc ændeløkt ær
ewi*n*nelig sallehet. Tha ha*n* hafd løst th*et*tæ, gik ha*n* snarlig i
th*e*n scolæ oc attrord aff al magt at vorde thess scole discipel.
The doctores oc studenter, so*m* vare i th*e*n scolæ, vare i tree
skikkels, so*m*me saad pa iordh*e*n hort ved dørre*n* smagløse oc
hafde the andl vent til vt wærtz thi*n*g. Hwærie søte ord so*m*

ginge aff visdoms mwn vendes i there mwn, a huilken visdoms
drik, tha the vare drukken gørd, syntes the vtrækkes sosom blest
fulle, so at the vpreste seg gensten til høghferdh. The begeret
Pilate dom oc verdhe nafn oc framgong, oc the ginge ower seg
i store oc vndherlig thing. The aktet enest at vethe the thing
ther kunne vethes, aff there mwn gik sosom klegnnest miøl, oc
xciii the sammel sat subtile thing. There røst var sosom lydendes maln
eller cymbal legh ther klinner, som rører mænniskens ørn, men
hon kommer al minzst til hiertet. For there øghen lekte oc
sprunge diæfwle sosom sorte blomæn oc satte for them økte
hedhers sædh oc mæsters sædh. Somme lothe the see gul oc sylff
oc møghen eydom, somme førdhe the i long koper oc vel lydde,
oc satte pa there howet fogher almyss, oc the lote them hawe
framgong til høgher stat som the begeret, huilke kaste rykklin
ower sek oc nikket met there howet oc vtrækte there fingher oc
ville kungør alle sin visdom. So studeret the visdom oc løfde
vviselig oc vort klogelig daaret aff dyæflen, oc them var alle iet
arbegd oc akt, sosom ær at ga vp oc synes, thy at for then sag
studeret the i studio, at the skulle hawe thes større frihet ther
efter at gøre kroppens røkt i attrols, oc at the skulle hawe thes
meer øfne at gøre hwat the ville vten genseyels, thy at ho rædhes
ey at redhe en rydende løw til vredhe? Then discipel han tog
til vare i then sama heem ien vnderlig thing, som man matte vel
lee at, thy at ther fiol nedher aff hymmelen sosom ien sylf bold
oc løp i melle them, huilken som kam alle see til henne for
henne fagherhet oc dyrhet, oc the ælsked oc attrorde hænne alle,
thy at hon gaff alle som henne hafde hedher oc æræ. Tha som
xciii* ien doctor i blant the anner oc ower the anner hiol oc fek then
bold i sin hand, oc ther aff var hans liwd ower all verdhen oc
hans lærdom skinde klarest oc besynnerlig sosom rosæ vten torn
oc sool vten sky. Manne soghe thettæ oc finge awnd til hannom
oc freste i alle mote, the kunne taghe then bold fræ hannom
aff hans hand oc kaste til hannom nw hwasse skodh oc nw hord
sten oc tha finge the ængen framgong, men the pintes i seg
sielfwe vndherlig mote oc vorde skodden aff sin eghen skod.
Thenne bold tha hon løp i mælle them, the som hoss vare gafwe

sek vin vm ey so gripe then bold, sosom at sla henne aff ien anners hand efter there formoghe oc gripe henne, oc beuise at ien annen hafde ey henne oc the ey vtfollet henne so, sosom the invøfuet henne met somme swiglighet, oc thes værre ther var i blant them vnůherlig trædhe oc rop oc genwerdehet aff then bold, so at manne som thet horde tog thet til mystyki oc læddes moghet ther vedh, thy at ey finge the so framgong so som the glæddes ther aff, at the kamme student til sammel oc disputere, men somme gorde daræ at them, tha the stridde so inbyrdhes oc hwar gik amot annen, oc stridde sosom kokker. Oc tha discipulus spurde af them som vmkring stodhe, hwat vnder thet var, fek han swar aff ien, at then (sylf) bold betegnet then hælle scriftes klar sand- xciv
het ludelig oc vkrænkeligh, oc han lafde thettæ til: thenne sandhet ledhes ey efter so kloghelig aff somme som nw æræ til, sosom hon modstrides, tha som hwer synes (ey) at arbegd for at foo henne, men han tagher til aff all sin magt at prøvve (met disputeren,) at ey nogher anner (skal) hawe henne, oc ther aff akter (han) at vphoghe seg sielff oc nedher trykke annen, oc ther aff vorde disputeren oc vnderlig ny satz, som heller dragher til vnner æn them til gafn som them horer, thy at sandhet som the skulle vplate skyle the met nogher trædc oc genseyels, oc met nogher ny oc vkænne gloser oc for fofæng æræ, oc at the skule synes, gørre the sandheten mørk. Oc for vten thettæ, manne aff them som snarlig ville kænne andher thet som the hafde ey lærd i gerning men aff tiggels, oc there lærdom gik ekke aff lefnet oc god id, men aff ene stadfestels, thy at the forsmade helle fædherns bøgher, som fordom var nydendes tha reghelbunnen lefnet bleff i sin magt oc gudhelighet blef i sin grøte, sosom var collationes patrum oc ander gudhelighet thes lighe, hwar gudhelighetz grunwol oc andelig vishet oc al fulkommelighetz sum holles. huilke som draghe mænnisken til anger oc røwels oc til at kænne seg sielff oc til gudhelighetz fornyels, oc the vende sek til then scrifft som tiænte til hedhers begerels, heller then som kunne for- xciv*
tiænæ pænning, oc vm the soghe stundom i helle fædhers bøgher, tha gordhe the thet ekke, at the matte (fa) nogher ny gudhelighetz nadh, vten at the matte thes bæther fa ænde pa thet the hafde

akt, oc the begeret at vphøghe sek sielff fofængelig heller fødhe sek kostelig, oc the akte(t) pa mænniskens løn, oc so thes (verre) vanhopet the aff seg sielfwe, heller the ælsk*et* there næste meer æn them sielfwe, heller sa*n*nelig the mente seg at være (ow*er*) sin forfædhern, oc them var ente vm gudhelig id, oc for thy lote the the bøgher som hiolle purest sandhet forfares aff forsy*m*mels aff ga*m*melheth, oc the aktet eneste p*re*dik bøggher, oc vm nogher vare sodha*n* at the vpfylte there eghen pæ*n*ni*n*g sæk, them løste (the) ower m*et* stor vin oc køpte them dyre. The vsle glømde sek sielfwe oc vare soso*m* iet fighen træ ther fult hawer løf oc engen fruct, oc lit fruct gørde the i folkit, thy at the vare nog righe i ordhe*n*s løff, men the vare vfructsa*m*melig i gudhelighetz fruct. Ther ower so*m*me aff th*et* sa*m*me først discipeles tal, tha the finge p*re*latedo*m* so*m* the akte vppa, vorte the høwesk til lefn*et* oc sedher for mæ*n*niske*n*s øghø*n*, oc toge pa sek soso*m* iet hellet v*er*etz skrømpelighet, men the vedhersagde thes dygd, thy
xcv at the spurde eft*er* the*re* eghen fridh, men the*re* iefnc*ri*ste*n*s helses oc siæles frid gør(d)e the møgh*et* forsø*m*melig oc løselig, oc toghe seg vænner so*m* hiolt m*et* them oc røkte them meer æn ræt var, vm hwes ynne oc hielp the derfwes til at stadfest sin styrels til en tid, huilke so*m* vare blindgiørdhe aff the*re* eghen kærlighet oc the soghe ey the*n* orm som fortæret andhelig liffs inwole, men enest hafde the vmsorg therfore, huræ the matte hawe iet høwest lefn*et*, som nog var enest til helsa*m*melighet, oc møst then lifaktege and innen til. The sa*m*mæ forderfuet nogher avgudh so*m* vare satte i væghen, men tha toghe the ey bort Excelsa, for thy at (vm) nogh*et* skulle rættes, aff huilk*et* them ku*n*ne timæ nogh*et* vodhe, heller the ræddes, at the skulle vorde ther fore vtgiefwe, heller oc at the ku*n*ne ey lægge th*et* fræ seg qwæ*m*melig m*et* skrømpt, tha ville the th*et* ey sielff gøre i sin eghen p*er*sonæ, vten antwordhet th*et* sine vicarie, oc the thi*n*g som the matte bryd nedher soso*m* kæ*m*pæ m*et* ien fingher, them antvordet the so*m*me Pigmeis, th*et* ær skærtling, at the skulle th*et* gøre, men tha the soghe then æriend var them palagd ower there magt, owergawe the th*et*, so at the gørdhe ther enkte til, heller oc mi*n*ner æn som burdhe. Tha so*m* for*nefn*de forma*n*ne oc styrer soghe so mærkelighen fal i sine vn-

derdan, tha ville the th*et* forbædh*er* vten sine egh*e*n arbegd oc bødh th*e*m møgh*et* oc lagde th*e*m møgh*et* tyngsel vppa so*m* the formate ey at bære, men the ville ey lætte th*e*m m*et* sin fi*n*ger. Oc there vnderdane gørdes th*e*r aff thes meer ilherdugh(e) oc vvilighe, oc sagde at there brodh var for p*re*later*n*es forsu*m*mels, xcv* thy at the for*nefn*de vare ey the første so*m* fore ower haw*et* til at nedh*e*rsla finne oc ey the første som stridde i spissen, men the toghe seg vællelig the thing so*m* hørdhe til hedh*e*r oc nyttelighet oc værtz gafn, ey aktendes soso*m* th*et* th*e*r vmøgligt ær, at vgudhelig mæ*n*niske ledhes ige*n* aff enest ordh, vten hell*e*r m*et* godhe g*er*ni*n*ge oc løfnetz eftersyn. Thy at vm th*e*n hugmodh oc biæll som the ko*m*mæ m*et*, oc th*e*n stor fortæri*n*g the gøre, vare bortlagd, oc the so*m* ander ville rætte hafde seg enfollelig oc ødhmyghelig oc modhelig, oc vm the gawe sek sielfwe først til alle the thi*n*g i ord oc g*er*ni*n*gæ so*m* the nødhe anner til: sa*n*nelig tha finge the møgh*e*n framgo*n*g i the*re* ærænde, men for thy at the plegde at seyie møgh*et* oc gøre litit, grepæ the sosom ien orm vm ien skree haal, oc ey at enest fræ*m*mess the ey, vten daglig se the sek helle til værre, oc alle forsagde vare aff th*e*n første studentz orden i th*e*n a*n*nen heem. — Men the so*m* vare aff th*e*n anne*n* ordh*e*n syntes at blifue i the*re* eghn stat, men the tridhi the sate tilsa*m*mel nær ved mestere*n* oc drukke helsa*m*lig visdoms vatn, oc gørdes drukken aff hans mwn, so storlig at the glømde sek oc alle anner, oc the hafde sin akt owen til m*et* hiertæ oc hug eghøn oc andl, oc vare the nogh*e*rledhes sænkt i gudhelig skodelses oc søthetz dyp. The skinne i xcvi thenne v*er*lden sosom stiern hy*m*melen, oc the brænde i seg oc gawe seg vp at sosom iet bræ*n*nende bluss oc vptænde the*re* iæmc*ri*sten i Gudz kærlighet, oc sodhan æræ nyteligeste til p*re*latedom oc til kirke*n*s styrels, thy at the varæ vndh*e*rlig mate pryd m*et* Gudz nadh oc ærlig ma*n*dom.

Tha Discipulen hafde grandelig betractet th*et*tæ, vndret ha*n* storlig hwat th*et* skulle være, oc mest th*e*r aff, at aff the*n*ne sa*m*mæ sandhet skule fødhes so stor vlighelighet, oc ha*n* vnderstod ien røst so*m* sagde ha*nn*om: the tre ordhen so*m* thu sost æræ tre mote at studere oc kæ*n*ne th*e*n helle scrift, th*e*n første

mote ær legmelig so*m* the hawe, th*er* vel forsta scriften vten and, huilke huræ møgh*et* meer the æræ lærd so møgh*et* meer hawe the høgferdh oc æræ seg skadelig oc ander, huilke ey sporæ efter Gudz loff hell*er* sin ell*er* anners vprættels vten sin from. Th*en* a*n*nen mote ær siæle*ns*, oc hør th*em* til som m*et* enfolle øghe letæ efter the thi*n*g i there studeren so*m* æræ behøwelig til helse, men thog forsy*m*me the at gøre misku*n*delige g*er*ni*n*ge oc almess oc at efterfølle hwerst*et* the bæth*er* andelig gawe. Th*en* tridhiæ (mote), so*m* ær andelighæ, oc ær theres so*m* aff all hierte*ns* begerels giwe seg m*et* all sin magt til the thi*n*g so*m* hører til fulko*m*mels oc legge møghel vin th*er* vppa, oc sosom there xcvi* v*n*dersta*n*dels vpfyltes aff vishet, so oc vpfyltes th*ere* siæls kraft aff gudhelig visdo*m*, oc sosom the fræmdes i sandhetz v*n*derstandels so oc i høgst godhetz k*er*lighet, huilke so*m* smage oc see huræ sød H*er*ren ær, so*m* th*em* oc ander styrer til ien godh ænde vm th*en* helle sc*ri*ft, oc ey thess mi*n*ner ledhes the i*n*vortes aff Gudz and. For thy ow*er*gaff discip*ulus* the ander, oc attrod at hawe heem m*et* thesse oc gifue seg alsa*m*mel til th*en*ne sa*n*ne oc høgste visdoms studiu*m*.

Capitulum secundum.

Aff nytteligest visdom dødhelige mænniske som ær vethe at døø.

Men alle mæ*n*niske attro naturlig at vethe, o ewi*n*nelig (oc høgst) visdo*m*, i teg, alle thi*n*gs høfdi*n*g! æræ alle vitihetz oc visdoms liggenfæ gømde, oc thu hawer all konst oc visdo*m* oc forseer all thing. Th*er* aff bedh*er* ieg teg aff gire hierte*ns* attraa, at thu skalt vplate meg thi*n* visdo*ms* liggenfæ oc helle mænz vishet oc thu skalt lære aff store thi*n*g, oc segh for oss subtilest oc dypest materi.

Visdomen swaret: Thu skalt ey smagge høgh thing, min søn, men rætz, hør meg oc ieg skal kænne theg nyttelig kæn-

dom, ieg skal giwe theg ien vtwal gawe, oc mi*n* lærdo*m* skal
vare tith liff. For thy vil ieg begy*n*ne the*n*ne helsa*m*lig lærdom
aff Gudz rætzel, so*m* ær visdo*m* begy*n*nels, oc ieg skal læræ theg, xcvii
huræ (ma*n*) skal døø, oc th*e*r efter huræ ha*n* skal løwe, oc th*e*r
efter huræ thu skal taghe meg i sacrament, oc th*e*r efter huræ
thu skal lowe meg aff ren hugh idelig.

Discip*u*l*us* swaret: O mi*n* he*r*re, th*et*tæ ær th*et* iegh altid
begeret oc søkte eft*er*. O Gudh gawe, at ieg ku*n*ne thesse ærlig-
est oc nyteligest konst, sosom ær at døø salige oc at løwe vel,
oc at taghe teg gudhelig, oc lowe teg qwæ*m*lig. Hwat ville ieg
meer atspøre, men ieg bedh*er* teg, segh meg hwar til dwr th*e*n
lærdo*m* so*m* ær at vethe at døø?

Th*e*r til swaret Visdomen: Th*e*nne visdom sosom at vethe
at døø, ær møgh*et* i alle mote nytteligest konst, oc sættes for
alle konst. Sa*n*nelig at vethe seg at være dødhelig ær alle al-
mæ*n*neligt, men ænge*n* ær so*m* altid løwer, men faa skal thu
fi*n*ne so*m* hawe vittehet til at døø, men th*et* ær Gudz største
gawe, thy at hawe vittehet til at døø ær at hawe altid hiertæ oc
siæl til hy*m*me*r*ig, at ee nær dødh*e*n ko*m*mer, hitter ho*n* th*e*n
redhe, at ha*n* skal taghe he*n*ne vten all gendraghels, soso*m* th*e*n
so*m* bier efter sin ælskeligh stolbrodh*e*rs tilqwæm, men thes verre
fi*n*ner thu i ma*n*ne renliwes mæ*n*niske soso*m* i fofængelighe
vertz mæ*n*niske ma*n*ne so*m* rædhes so storlig th*e*nne dødh, at the xcvii*
ville næppelig mi*n*nes pa he*n*ne. The ville ey døø aff th*e*nne
verdh*e*n, thy at the hawe ey nu*m*men vittehet til at døø, the hawe
møgh*et* fortæret aff sin tidh i fofæn taalæ oc skæmpt oc løsord
oc i ander foofæng thi*n*g, oc for thy tha so*m* dødh*e*n ko*m*mer
snarlig, oc for thy at ho*n* fi*n*ner th*e*m illæ reede, griper hon vsel
siæl oc ledh*e*r he*n*ne til helvet, soso*m* ho*n* lagde fordo*m* ofte
betzel vppa teg, oc ville bort ledhe teg m*et* sek, vm Gudz barm-
hertehet hafde ey stannet amot. Men thu hawer nw lat fofæng
thi*n*g, fofæ*n*g mæ*n*niske, oc akter nw min kændom so*m* teg ær
meer gafnlig æn gwl oc sylff, oc ær for alle klog mæsters bøgh*e*r,
oc at th*e*nne mi*n* kæ*n*dom skal thes heter pamone teg, skal ho*n*
altid være fest i tit hiertæ. Thy antvordh*e*r ieg teg th*e*nne kæn-
do*m* vnder ien synelig lighels so*m* teg ær møgh*et* nyttelig til hel-

se*n*s begy*n*nels, oc ær ho*n* teg møgh*et* gafnlig til alle dygde stadhe gru*n*wol. See nw for thy ien manz lighels so*m* nw døør oc taler vmuæl m*et* teg.

Tha Discipul*us* hørdhe th*et*tæ, drog ha*n* (sek) fræ the vtwertes thi*n*g oc aktet m*et* stor gra*n*gifuelighet th*e*n lignels so*m* ha*nno*m var forsæt. For ha*nno*m var en fægh*e*rste vng manz lighels, so*m* nw var ko*m*me*n* til at døø, oc han hafde enkte skibet vm sin siæls helse, oc ha*n* ropte m*et* th*e*nne ønkelig røst:
xcviii dødzens iammer haw*er* belagd meg oc heluetes drøfuels vmlagde meg, ve meg, ewi*n*nelig Gudh, til hwat føddes ieg til th*e*nne verdh*e*n! hwi forfors ieg ey strags, iæk war afflet i modh*e*rs liff! see mi*n* lifs begy*n*nels var m*et* græd oc drøfuels, men nw ær mi*n* ænd oc vtgo*n*g m*et* ønkelig rop oc græd! O død, huræ besk ær thin ami*n*nels iet glat hiertæ oc vpføđ i kræselighet, oc huræ rædhelig Gudz næruærels ha*nno*m so*m* ær vng oc sterk oc hawer løksa*m*melig fra*m*go*n*g! O huræ lit iek hafde trod, at ieg skulle so snarlig døø! Men nw, o vsel døø! fiol thu pa meg soso*m* th*e*n th*e*r liggh*e*r aa law for a*n*nen, oc grep meg oc bant meg m*et* thusend bond oc drog meg m*et* thek i iern bond, soso*m* dømde men plægh*e*r at draghes til dødh*e*n. Nw iæ*m*mer ieg meg for drøfuels m*et* vredh*e*n hendh*e*r oc vil gern fly dødh*e*n, oc ey ær sted til at fly. Ieg seer vm til alle land, oc ey ær meg hielper eller radgifuer. Ieg hører rædhelig døzens røst so*m* roper oc seyier: thu ær dødzens søn oc ey visdo*ms*, oc ey rigdo*m* oc ey skæl oc ey frender oc ey ve*n*ner forma at frelse theg aff min hand, ænd ær ko*m*men, æn(d) ær ko*m*men! hwat so*m* stadfest ær skal fulko*m*mes! O mi*n* Gudh, skal ieg nw døø, maa ey th*e*nne dom vmskittes, skal ieg nw so snarlig go*n*ge aff th*e*nne verlden! o dødze*n*s for stoor gry*m*het, ieg bedh*e*r, spar min vngdo*m*, gør ey so gryselig oc tag meg ey aff thesse lys so vforset!

xcviii* Discipul*us* høre*n*des th*et*tæ sagde ha*n* til ha*nno*m: Min ven, thine ord synes ey at hawe teft aff vishet, vest thu ey at dødze[*n*]s dom ær rætwis, hon tagh*e*r ey p*er*sone oc ey sparer ho*n* nogh*e*r, men hon deler seg lighe m*et* alle, oc ho*n* misskun*n*er ey vng eller ga*m*mel, ærlig mæn kæ*n*ner ho*n* ey oc mækteg reetz ho*n* ey, oc ho*n* bortagh*e*r so vel rig so*m* fatteg, oc vmwel ma*n*ne

taghes bort, før æn the ko*m*me til ful aller. Hell*er* meen thu, at dødh*en* skal spare teg ene, oc derfwes ey at gaa i tit iord hwss, oc p*ro*pheten æræ dødhe? Dødze*n*s lighels swar*et* oc sagde: sa*n*nelig thu æst ien swar hugswaler, oc tha lyde thine ord ey pa vsnillehet, men the æræ hell*er* vwise mæ*n*niske som løwe vmillelig alt til dødh*en*, oc giorde the thi*n*g so*m* ær verd dødh, oc rædhes tha ey dødh*en* at være at hænd. The æræ blind oc lige vskælle creatur, oc forseer ey there vterst tidh, oc hwat hende skal efter dødh*en*. Ieg græth*er* ey dødze*n*s dom, men ieg græter th*en* vskykkelig dødze*n*s skadhe, ey græth*er* ieg at ieg skal gaa hedh*en* bort, men ieg græth*er* mine daghes skadh so*m* fra*m*ginge vnyttelig oc vten alle fruct. Huræ løfde ieg! ieg foor viil a sandhetz vægh oc rætuise*n*s liws lyste meg ey, oc vnderstandelses sol var ey vpru*n*nen meg. Ieg var trætgørd i synde*n*s væg oc fortapelses, oc ieg gik vonskelig veghe, men Gudz vegh vist ieg ey. A vi! hwat gafn*et* meg høghferd, hell*er* rigdo*m*s rosn, hwat gaff ho*n* meg! allæ the thi*n*g forgi*n*ge soso*m* spugge, oc soso*m* iet xcix bud th*er* snart løper, oc sosom skib som farer ower haff, hwes vegh ey kan fi*n*nes, tha th*et* ær fra*m*farn, hell*er* th*en* foghel th*er* flygh*er* i vædh*er* oc ær ænge*n* skæl til he*n*ne vægh, hell*er* som ien piil so*m* skydhes til nogh*er* st*et*. Vædh*er* skillis at, oc ge*n*sten lykkes ige*n* at pile*n*s go*n*g skal ey vedhes, so oc ieg, tha ieg var fødh, begy*n*net ieg gensten at legge aff (aff) mine dagh, oc ængen dygdes tegn formate ieg at tee. I mi*n* egh*en* vnscap ær ieg vpnøt, mit hop var soso*m* agh*er*vld, so*m* snarlig blæser bort for vedh*er*, oc sosom frodhe so*m* spredes for bøllæ, oc sosom røg so*m* spredes for vædh*er*, oc sosom ha*n*s ami*n*nels so*m* var gest ien dag oc gik bort, oc for thy æræ nw mine tale i beskelighet oc minæ ord æræ fulle m*et* drøfuels. Th*er* fore ær mit hiertæ drøfd oc mine øghøn æræ mørke. Hoo giwer meg th*et*, at ieg skal være hoss the ga*m*mel daghe, tha ieg var sterk oc fogh*er*, oc ieg hafde ma*n*ne aar for meg, at ieg matte hawe vedhet til forn the vnde thi*n*g so*m* nw fall*er* vppa meg i th*en*ne tidh. Ieg gaff ey vm time*n*s dyrhet, men ieg framledde mine daghe i fofængelighet. Sa*n*nelig ieg aktet ey tidhe*n*s dyrhet, men ieg ventet meg at være fødh sosom ien vtam skow aasen i Affrica,

xcix* men nw sosom fisk g*ri*pes m*et* krogh oc sosom fogle the g*ri*pes i snar, so ær ieg gribben i ien vnd tidh, huilk*et* meg snarlig ow*er*kam. Tidhen framgik, ey var so stakk*et* stu*n*d, i huilken ieg matte ey hawe fortiænt andhelig badhe, som ginge ow*er* all vertz thi*n*g i sin værdh. Ve meg vsel, for thy ri*n*ner nw mit øghe aff drøfwels oc mine braahoor flyde aff vatn, thy at ieg ka*n* ey kalle ige*n* th*et* so*m* fram ær farn. O min Gudh, hwi forglømde ieg th*et*, hwi var ieg so seen, hwi lodh ieg som ieg vist*et* ey, hwi fortær*et* ieg so ma*n*ne nadfulle daghe m*et* lengsk oc fofængelist tale, oc ieg forsymet meg sielff so storlig! O min hiertens vseglig græd, hwi studer*et* ieg fafengelighet, hwi lerde ieg ey i alt mit lefnet at døø! Eya, i alle so*m* nw æræ her hoss oc seer mine vselhet, i som æræ vnge oc hawe æn nw quæm tidh, seer meg oc akter mine vselhet, oc flyr eth*e*r skadhe i mi*n* vodhe, fortærer eth*e*r vngdo*m* m*et* Gudh oc hinner eth*e*r tid m*et* helle g*er*ni*n*g, at i skulle ey gøre ligevis g*er*ni*n*gæ oc thole ligevis drøfuels. A vi, tokkelig vngdo*m*, hwi tapt ieg teg? o ewi*n*nelig Gudh, theg kærer ieg min vselhet so*m* ieg tholer, kaad vngdo*m* hatet straffels o*r*dh, th*e*m so*m* meg lærde ville ieg ey lydhe, ieg hadhet san kæ*n*do*m*, oc mit hiertæ vil ey lyde [s]traffels. A mi*n* Gudh, ieg fiol i ien diwp graff, ieg løp i døzens snar, bedh*e*r var meg
c at ieg hafde ey været fødh, hell*e*r at ieg hafde forfaret i modh*e*rs liff, æn at ieg fortær*et* th*e*n tidh so vnyttelig som meg var vnt til syndbætri*n*g oc vannød he*n*ne i hugmodh.

Discip*ulus* swar*et* oc sagd: see alle døø vi, oc sosom vatn drikkes vi i iordh*e*n, so*m* ey ko*m*me igen, oc ey vil Gudh at siele*n* skal forfares, vten tænker at drage he*n*ne igen, at ha*n* so*m* ær forvræghen skal ey alsti*n*gs forfares. Hør for thy mi*n* røst oc gør synd bætri*n*g oc vmvænd teg til thin h*er*re Gudh, thy ha*n* (ær) godvilit oc misku*n*delig, oc vm ænlyft ær godh, th*et* ær nog til helse. Thertil swar*et* for*nefn*de lighels: hwat tale ær th*e*nne tale som thu taler? skal ieg gøræ synde bod oc skal ieg vmwennes, seer thu ey mi*n* hugs tranghet so*m* meg træ*n*ger, see ieg ær so saare rædh aff døze*n*s rætzel oc græsselig, oc see ieg ær bu*n*den m*et* dødze*n*s bond oc mi*n* hug træ*n*ges aff formøghel anger, at ieg seer ey m*et* alle hwat so*m* gørendes ær. Men soso*m* ien

agherhon gøres hugløss for døze*ns* angest, tha ho*n* clæmes i høgklo oc skal rives i sønner, so gik all magt fræ meg, so at ieg thænker enkte, vte*n* th*et* at ieg ku*n*ne nogh*er* mote vnga dødhen, huilken ieg ka*n* tha ey vnga. Dødze*ns* vold piner meg, oc then besk atskillels træ*n*ger *m*eg. Th*e*nne hordhe doo skiller meg at. O salig syndbætri*n*g oc timelig v*m*vænnels, thy at ho*n* ær tryg! Ho so*m* sille gifuer sek til syndplict, ha*n* ær twyuel oc C*
vviss, thy at ha*n* vedh ey hwat hell*er* ha*n* gør syndbodh rættelig ell*er* swigelig. Ve meg at ieg dwel so lenge til at gøre syndbodh oc til at rætte mit lefn*et*! O huræ lo*n*g mi*n* betri*n*gs forlæ*n*gels var, huræ ieg forglomde meg: godh akt vte*n* begy*n*nels, vili vte*n* gerni*n*g tapte the godhe thing so*m* iætte vare vten eftersporels. O morgh*e*n, morgh*e*n, huræ lo*n*g vidi thu gørde, oc drog meg til døze*ns* heluete m*et* thi*n* tøfri*n*g, thu sweg meg oc ieg ær swigen! Gaar ey th*e*n*ne* vselhet ower all verdh*e*ns vselhet, pines ey hierte v*er*skyllelig ow*er* thesse thi*n*g, oc mi*n* siæl særes. See alle mine daghe æræ framfarn, xxx aar æræ for lidh*e*n aff mit aller oc fortapt, oc the forfores ønkelig, the fore fram so*m* forsymeligh, at ieg vedh ey vm ieg fortæret nogh*er*sin ien dagh aff alle thesse til Gudz heth*er* oc mi*n* nyttelighet i gudhelig oc dygdelig id, so lowlig oc fulko*m*lig soso*m* ieg formatte oc burde, ell*er* vm ieg noghertid beuist mi*n* scaper tokkelig tiænist, hell*er* so kær oc anamelig sosom mi*n* stat vtkrewer. Ve meg thes verre, (thy) th*et*tæ ær, hwar aff alle mine inwole særes. O ewi*n*nelig Gudh, huræ blyglig ieg skal sta*n*ne for teg oc alle thine hælle men pa dom, tha ieg skal gøre skæl for alle g*er*ni*n*ge oc alle mine forsy*m*mels. Men hwat skal ieg æn nw seyiæ! h*er* nest ær mi*n* drøfuels, at ieg skal nw ga aff thenne v*er*lden, ieg bedh*er*, tagh*er* nw vel til CI
vare m*et* meg, seer i th*e*nne stu*n*d glædhes ieg meer aff ien litel bøn soso*m* Aue Mari, vm ieg hafde løst th*e*n, æn aff thusend stikki gul ell*er* sylff. O mi*n* Gudh, huræ ma*n*ne godg*er*ni*n*ge ieg forsym*et*, huræ ille th*et* hender meg, at ieg ey forsa th*et*, tha ieg formate at forseet, huræ ma*n*ne stu*n*ne ieg fortappet so*m* oller ko*m*me igen, huræ litit godh oc nytteliget ieg betraktet, huræ ma*n*ne dyre thi*n*g ieg forsum*et*. Ieg bewar*et* meg m*et* tyrteløss ærende oc owergaff tyrtelig thi*n*g, anners hielp aktet ieg meer æn

hoff gørdes eller meg var gafnligt, oc glæmde meg sielff. Ieg ant-
wordet meg the*re* hender oc forglømd at hielp meg selff. Sa*n*nelig
nw vnderstaar ieg, at meer dugde meg til hy*m*me*r*ig*is* løn mi*n*
hiertes vaktelig gø*m*mæ oc alle mine sinne m*et* hugsens renlighet,
æn xxx aar i huilke nogh*er* a*n*ner lagde sek viin vppa at skibe
mig løn hoss Gudh m*et* nogh*er* sine betractels. Audite, audite,
hører, hører, alle i so*m* æræ hoss meg i (min) vselhet, thy at
tidh*en* vonskes meg, soso*m* i see, ieg kallet alle mine væ*n*ner oc
spurde hwer særdel*is* aff huilke ieg vænte megh hop, oc beddes
kleen almæss oc meg vf*ruc*tsa*m*melig aff sine andelig rigdo*m* oc
godhe g*er*ni*n*ge til mi*n* fatedo*m*s vpfyllels oc til mine syndebæt-
ri*n*g, oc ieg vort daret. The vist meg bort oc sagde, at mo-
uelske th*et* skal ey være oss nog oc teg. O milleste Gudh, mis-
ku*n*delighetz millest fadh*er*, skod th*et*tæ ok ønk ha*n* so*m* lidh*er*, a
vi, huræ møgh*et* got ieg matte hafde gørt i so lo*n*g tid m*et* hel-
CI* bregd leghem, oc ey gørde, huræ ma*n*ne store andelig rigdo*m* oc
hy*m*melske liggenfæ matte ieg hawe sa*m*mellagd oc forsymet. O
mi*n* Gudh, huræ alminste bætri*n*gs g*er*ni*n*g vare meg nw godhe
oc a*n*namelig, ieg attror at fødhes aff the krome th*er* faller aff
h*er*res bord, oc engen giwer meg. O i alle ønker meg, mis-
ku*n*ner meg oc ee huræ længe i hawe størk oc tid, tha sa*m*mel-
sa*n*ker hy*m*melske liggenfæ i eth*er* ladhe, at nær i begy*n*ne at
vonskess, at the tha taghe eth*er* i sine (ewi*n*lig) heem, oc at i ey
ige*n*lates tv*m*me i th*en* tid so*m* eth*er* skal ko*m*me, soso*m* i see
meg nw twm oc træn(g)t fræ alt goth.

Discipul*us* seyer igen til ha*nn*om: min kære ven, ieg seer
th*en*ne thi*n* drøfuels at være møgh*et* stor, oc thy ønker ieg theg
aff hierte, oc ieg moner teg vm almektest Gudh, at thu giwer
meg radh, at ieg skal ey falle i lige vskikkelig oc so braad dødz
vodhe. Th*er* til swaret th*et*tæ for*nefn*de bilet: best rad oc høgst
snilhet oc størst forsynlighet ær mest i th*et*tæ, at thu skikker theg
helbreg oc stærk m*et* san a*n*ger oc røwels oc ren (oc) ful sc*r*ifte-
mall oc v*er*dskylle bodh, oc kør bort alle skadhelig thi*n*g oc hin-
ner, som teg draghe aff ewi*n*nelig helse, oc so skal thu holle teg
idhelig i alle tidh, at thu skulle faare aff th*en*ne v*er*de*n* i dag
hell*er* i morgh*en*, hell*er* længer hell*er* i th*en*ne vgge. Sæt i tit

hiertæ so at thi*n* siæl vare i skærseld oc ho*n* skulle bræ*n*ne i ti aar i pine i ien bræ*n*nende ogn for sine sy*n*ner, oc the*tt*æ enest næruære*n*des aar var vnt teg til hielp, forthy akt he*n*ne so CII bræ*n*nedes i bla*n*t bræ*n*nende low, oc hør he*n*ne ynkelig røst so*m* roper oc taler til teg: o mi*n* søtest ven, for alle hiælp mi*n* vsel siæl, minz ha*nn*om so*m* ær i mørkistow, misku*n*d meg oc giff ha*nno*m hielp, the*r* ær vte*n* all hugswalels, lat meg ey læ*n*ger pines i the*n*ne mørke mørkstow, thy ieg ær owergiwen aff th*e*nne verdh*e*n. Ey ær th*e*n som beuiser trolighet, hwer spører eft*er* the thi*n*g so*m* teers ær oc ow*er*giwe meg vte*n* hugswalels i bræ*n*nе*n*de low.

Discipul*us* swaret th*e*r til: th*e*nne kændo*m* vare al nyteligest, vm nogh*er* hafde he*n*ne i rønels, sosom thu, men æn thesse ord synes møghet rørlig oc hwasse, tha gafne the litit hoss manne. The bort vænde there andl, at the skulle ey see til ændelyft. the hawe øghøn oc see ey, the hawe ørn oc høre ey, the mene at the skulle læ*n*gi løwe, oc for thy at the ey ræse vskikkelig dødh, thy forsma the at forsee there vselhet. Tha so*m* hard sot døze*n*s bud ko*m*mer, tha ko*m*mer siwgh mantz ve*n*ner oc ſtolbrødh*er* til at søghe ha*nno*m. Alle spaa oc iette th*et* so*m* got ær, oc seyie at dødh*e*n ko*m*mer ængenled*is* æn, hell*er* nogh*er* vodhe star til, hell*er* th*et* ær nogh*er* flydels so*m* forgaar, hell*er* nogh*er* a*n*ner vnd vnsk, hell*er* limme hell[*e*]r sinner stappels so*m* snarst forgaar. Oc so vordhe legeme*n*s ve*n*ner siæle*n*s vvenner oc forglø*m*me the th*e*n vsel, thy tha so*m* sygdome*n* begy*n*ner CII* at vordhe swarer i hwer stu*n*d oc th*e*n siwg hopes altid at ha*n* skal foo bæth*er*, vm sidhe vordh*er* ha*n* so meghenløss, at ha*n* vönskes vforseet oc giffuer th*e*n vsel siæl vt vte*n* helse*n*s fruct. Soo oc thine hører, the so*m* sætte sine akt pa ma*n*ne snilhet, kaste thine ord bag there ryg oc engenled*is* lyde thit helsamlig radh. Th*e*rtil swarer dødze*n*s billet: for thy tha the vordhe gripe*n* i dødze*n*s snar, oc braad vselhet faller vppa, oc fortapels søgh*er* soso*m* storm, oc drøfuels oc angest ko*m*mer ower th*e*m, tha skulle the rope oc the skulle ey høres, th*e*r aff at the hadet visdo*m* oc forsmadhe at høre mit radh, oc soso*m* nw fi*n*nes møgh*et* faa so*m* taghe seg a*n*ger vppa aff mine ord oc rætte there løfn*et* oc beth*er* seg, so sa*n*nelig for tidhe*n*s ondscap oc

for andhelig nodhe*n*s vonskels oc for v*er*de*n*s vndhet, tha ho*n* begy*n*ner at ælles, tha skulle all ferst fi*n*nes so*m* æræ so fulko*m*melig skikk*e*t til dødh*e*n, at the æræ so dragh*e*n fræ verdh*e*n oc æræ i so stor hierte*n*s gudhelighet, at the attro at døø for th*e*n begerels, the hawe til ewi*n*nelig liff, oc attro at være m*et* Ch*ri*s*t*o aff alle sine inwole. Men tha th*e*n besk dødh ko*m*mer, fi*n*nes the so vskikkelig soso*m* ieg ær forfu*n*nen, oc for thy gaa the ey so hædh*e*n so*m* the nogh*e*rledhis vellelig g*ri*pis bort, so at the mene nw, at th*et* hawer hent th*e*m vel, the so*m* ekke døø sosom fææ vten all skæl. Oc vm thu vilt vethe sag til so stor vodhe so*m* th*e*r føller efter, tha skal (thu) vethe at hedh*e*rs begerels oc CIII lege*m*s ow*er*flødhe røkt oc vertz kerlighet oc møghel vmsorg vm the thi*n*g, the skulle holle seg oc sine m*et*, gøre ma*n*ne hiærtæ blinne oc ledh*e*r th*e*m til thesse vodhe oc skaad. Men thu, vm thu vil frelses aff th*e*nne vskikkelig dødz vodhe, hør mit radh, oc haff th*e*nne so*m* thu seer mi*n* drøfd p*er*sonæ idelig for thin oghøn, oc dragen ofte til mi*n*ne, oc gensten skal thu følæ mi*n* lærdo*m* være teg alnytteligest. Thy at aff he*n*ne skal thu faa frem, at ey enest skal thu ey rædhes at døø, vten vmwel skal thu bidhe dødh*e*n so*m* ær alt th*e*r lif haw*er* rædhelig, soso*m* arbegds ænde oc ewi*n*nelig salehetz begy*n*nels, oc vnfa he*n*ne m*et* thi*n* hierte*n*s attro. Th*et* skalt thu enest gøre, at thu skal tænke pa meg daglig oc dypelig, mine ord skal thu akte granlig oc skriff th*e*m i tit hierte, oc aff the drøfuels oc angest so*m* synes i meg akt oc skod th*et* so*m* teg skal ow*er*ko*m*me. Her nest minz mit dom, so skal ok tit vordhe, meg i goor teg i dag, see pa meg, mi*n*z th*e*nne næt so læ*n*ge thu løwer. O huræ hælle ær thu Arseni so*m* altid hafde th*e*nne stu*n*d for øgho*n*! Hælle ær han so*m* H*er*ren fi*n*ner vogh*e*n, tha han ko*m*mer, hælle ær ha*n* so*m* the*n*ne stu*n*d fi*n*ner vel reed, thy ha*n* skal salelig døø, æn at ha*n* pines aff dødze*n*s for stor beskheth. Ee hwat dødh han foor, tha ær ha*n* i hwile, han skal renses oc skikk*es* til Gudz syn, ha*n* skal gø*m*mes aff hælle ængele, ha*n* skal ledhes aff hy*m*me*ri*g*is* borgh*e*r oc taghes aff hymme*ri*g*is* h*er*scap. Sin andz vtgo*n*g skal være ewi*n*nelig fædh*e*rnslantz salig ingo*n*g, men ve meg vsel, hwar ve*n*ter thu at mi*n* and skal vare i th*e*nne næt, CIII* ho skal taghe mi*n* vsel siæl, hwar skal ho*n* taghe herb*eri*g, hwar

skal ho*n* blifue i næt, heller ho skal være the so*m* skulle tage he*n*ne i th*et* fræ*m*met land? O huræ drøfd mi*n* siæl skal vordhe, o huræ ær ho*n* ow*er*giwen oc forsmad ow*er* alle siæle, hell*er* ho ær th*en* so*m* he*n*ne star trolig med, hell*er* he*n*ne vil hielpe gafnlig? For thy onker ieg meg sielff oc iblant beske ord vtgudh*er* ieg taar soso*m* strøm. Men hwat dwer meg h*er* eft*er* at græte oc legge til hoop beskest ordh? th*et* ær løkt, th*et* kan ey vmskiftes. Vvæn haw*er* lukt mine veghe, ha*n* ær gørd mi*n* awns ma*n* soso*m* løw i skiwl, ha*n* vpfylt meg m*et* beskelighet, the ledde mit liff i dødze*n*s graff. O mi*n* Gudh, nw gor ieg ænde pa mine ord, ieg forma ey længer at græte, oc for thy at dodh*en* ær nw hort hoss, oc mine hænner begy*n*ner nw at stormes oc andlet at bleghes oc syn at mørkes oc øghøn at holes oc vmvennes. O beskest dødzens styng belægge meg vsel oc arbegder at qwæle mit siwg hierte, o hierte*n*s drøfuels oc træ*n*gels, see adren begy*n*ne at spri*n*ge oc fødh*en* at vo*n*skes, oc soso*m* sa*m*melsanke seg aff diwp. Thenne verdens lys skal ieg ey see meer, oc see nw begy*n*ner (ieg) at see ien a*n*nen v*er*de*n*s stat for mi*n* hugs øghøn, soso*m* tænkændes. O mi*n* Gudh, hwat ønkelig syn! see gry*m*me dyr, diæfle scapels, sort blomæn vtalle belægge meg oc side i veg for meg oc bide efter mi*n* vsel siæl, som nw skal ga vt, vm ho*n* giwes th*em* til at pines. O strængest do*m*mer, huræ klarest æræ thine dom, huræ møgh*et* thu vegh*er* the thi*n*g i at dømæ meg vsel, huilke faa dyrfues at akte for sin litelheth. Se dødze*n*s CIV swedh ær ko*m*men oc gaar i geno*m* li*m*men oc ber vi*n*ne, at naturen ær ow*er*vonne, oc skal nw vnner. O rædhelig syn rætuiss do*m*mers, so*m* meg nw ær næruærend*is* m*et* rætzel oc ko*m*mer snarlig m*et* bewisels! Faar nw vel, mine kærest stolbrødh*er* oc vænner! thy at ieg skal nw gaa hedh*en* bort, oc venner mi*n* hugs øghøn til skærseld, hurt ieg skal nw ledhes, oc skal ey tedh*en* ga, alt til ieg haw*er* betal*et* then minzst pæ*n*ni*n*g. Th*er* seer ieg m*et* hiærte*n*s øgh vselhet oc sorg oc ma*n*neful pine. Ve meg vsel, ther seer ieg i blant a*n*ner pine bræ*n*nende lowe faræ vp oc vøwe sek vm vsle siæl oc draghe th*em* nedh*er*, huilke siæle so*m* løpe hid oc tid mit i bræ*n*nende ild soso*m* bræ*n*nende niste, soso*m* ien stor by bræ*n*ne all sa*m*mel, oc i illen oc i røghen

føræs nister vp oc nedh*er*, oc the tydhe oc rope for pine, oc hwer seyier: misku*n*ner meg, misku*n*ner meg, særdel*is* i mine ve*n*ner! hwar ær nw mine venners hielp, hwar ær th*et* got so*m* mine frænd*er* oc anne(r) iætte? for hwes vskikkelig venscap vi forglømde oss sielff, oc økte oss sielff th*e*nne pine. A vi, hwi gørde vi th*et*? vi arbegd oc ville være th*e*m behaweligh, oc vi æræ ille betalet, vi bræ*n*ne oc vi faa engen hielp aff th*e*m. A vi, hwi forsaa vi oss ey sielff vm vor helse? See th*e*n mi*n*ner pine so*m* vi thole i th*e*nne skærssild gor ower hwer pine i th*e*nne v*er*dhen. Ien stu*n*dz pines bitth*e*rlighet som vi røne synes at hawe hu*n*dert arss vselhet th*e*nne verdh*e*ns, men th*et* ær oss hort for alle
CIV* a*n*ner pine, at vi see ey Gudz fægh*e*rste andl. Ieg so*m* ær skikk*et* i yterst dødze*n*s strid later teg th*ett*æ igen for ien ami*n*nels, oc th*e*r m*et* døør ieg.

Til he*n*ne syn græd Discip*ulus* ganze møgh*et* oc for rætzel daarret alle ha*n*s been oc ha*n* venne seg til vor H*er*re (m*et* græd), oc sagde: hwar ær thu, ewinnelig visdom, æn nw? hawer thu owergiwen meg thin swen? thu ville lære meg visdom, oc nw ær ieg led alt til dødh*e*n. O mi*n* Gudh, huræ stor rætzel th*e*nne synelig dødz næruærels i*n*trykte, so greb megh alsa*m*mel dødze*n*s billet, at ieg nesten ey vedh, hwat hell*er* th*et* ieg saa ær i sanhet ell*er* i lignels. O h*er*re oc styrer rædelig oc misku*n*nelig, ieg giwer teg loff oc iætter teg bætri*n*g, thy at (ieg) ær møgh*et* rædh, oc for thy at ieg ey skøth so visselig i (alt) mit løfn*et* vskikkelig dødze*n*s vodhe soso*m* i th*e*nne stu*n*d, ieg tror for sant at th*e*nne rædhelig syn skal altid dwæ mi*n* siæl. Sa*n*nelig nw forstar ieg, at vi hawe ey her værende stad, oc for thy akter ieg ny*m*m(e) at døø oc at vende meg aff all magt til tilko*m*mende siæle*n*s vvmskiftelig stat, oc vil bæth*er* mit løfn*et* vten tøfri*n*g, men ieg ær so rædh aff enest ami*n*nels, hwat (skal) tha vordhe aff næruærels? Tag bort, tag bort nw fræ meg blød sængi klædh*er* oc kostelig klædh*er* oc lædi oc søfn, so*m* meg hi*n*ner! men ieg pines so storlig aff the mi*n*st, hwat skal vordhe aff the størst? vonskelig giter ieg lid sma saar, ve meg, huræ skal ieg gite lidet so store drøfwels? O vm ieg hafde bliwet so døø ell*er* ieg ginge nw bort, huræ møgh*et* then il fu*n*ne i meg, so*m* skulle pines for mine ma*n*ne synde oc vful-
CV ko*m*men bood! Ieg ved nw hwat ieg skal gøre, thy at ieg skal

ey latæ mi*n* kæræ siæl so forfares, men ieg (skal) forsee he*n*ne i th*e*nne forgæ*n*lig oc stakkest tid m*et* arbegd oc dygdelig id, at ieg skal ey fi*n*ne i sodhan yterst stu*n*d pine vten hwile. O hælle oc misku*n*nelig frelser, antword meg ey so besk døø, see ieg faller pa mine knæ for teg m*et* græd, oc bedh*e*r at thu skalt pine meg her efter thine vili, oc skal ey gømæ mine vndg*er*ni*n*ge vred til ændlykt, thy at i th*e*n rædhelig st*et* ær so stor vselhet oc pine, at ængen format at seyiet. O huræ vviss ieg var alt h*er* til, th*e*r aff at ieg akt*et* so lit vskikkelig dødh oc skærs ilz stor pine, oc huræ stor visdo*m* ær at hawe th*et*tæ idelig for øghøn!

Visdomen swar*et* oc sagde: Min søn, minz th*et*tæ altid, tha thu ær æn vng, helbregd oc stærk, oc forma at bæth*e*r tit løfn*et*, men tha thu ko*m*mer i sandhet til th*e*n stu*n*d, oc thu forma ey a*n*nerled*is* at hielpe, tha bryster ente, vten at thu antwordh*e*r teg enest Gudz misku*n*d, oc at thu sætter mi*n* piin i melle teg oc mi*n* dom, oc rætz ey mi*n* rætuiss vtermeer æn behoff gøres, so at thu skal ow*er*giwe tit hop. Nw sa*n*nelig ær thu fulræd aff møghel rætzel, ver høglig, oc skal thu vethe at Gudz rætzel ær visdo*m*sens begy*n*nels. Ransag sc*ri*ften oc thu skalt fi*n*ne, at dødze*n*s pami*n*nels skal giwe mæ*n*nisken møgh*et* got. Visman seyer, vm mæ*n*nisken løfuer ma*n*ne aar oc ær glad i alle th*e*m, ha*n* skulle hawe minz mørkfulle tid oc ma*n*ne daghe, huilke tha the ko*m*me straffes fra*m*farn fofæ*n*gelighet. Minz for thy scaper- cv*
e*n* i thi*n* vngdo*m*s daghæ, før æn thin pines tidh ko*m*mer, oc aar ko*m*me, aff huilke thu skal seyie, the tækkes meg ey, før æn mol ko*m*mer ige*n* til sin iord, hwedh*e*n aff vordh*e*r at anden ko*m*mer ige*n* til H*er*re*n* so*m* gaff he*n*ne, men ve[l]signe thu he*m*mels Gudh aff alt tit hiertæ oc ver toknamlig, thy at the æræ møgh*et* faa som so foor at fregn th*e*nne tidhes vstaddeheth i hierte*n*s øør oc dødze*n*s swiglighet oc hy*m*merig*is* salehet. Lat vp thi*n* øghøn oc see teg vm grannelig, oc see at ma*n*ne æræ so*m* æræ blinne i the*re* hog oc lukke the*re* øghøn, at the skulle ey see til ændlykt. The twinge øræ, at the skulle ey høræ oc v*m*-vænnes oc helæs, hwes ford*ø*mmels skal ey dwæles. Thænk there vtalle skaræ, huilke vskikkelig dødz vodhe nw tapte. Tæl vm thu kant the*re* stor hob, akt huræ ma*n*ne æræ so*m* vare i thin tid

oc dødhe, oc æræ bort taghen aff iordhen. Huræ stor hob brødhere
oc stolbrødher oc anner som thu kænne æræ gongen bort fore i
so faa aar oc thu løwer æn, huilke som nw sowe oc lote teg
efter seg til ien føghe tidh. Skod them oc taal met them, spør
alle oc ransag aff hwer seer, oc the skulle læræ teg, met græd
skulle the sware teg oc seyæ: o huræ sale ær han som thesse
vterst thing forseer, ho som seg vakter for synd, ho som mit
radh glømmer ey, ho som skikker seg altid til then stund. Forthy
læg bort alt thet som hinder oc reed theg til dødzens stund,
CVI thy at thu ey vest for sant, i hwad stundh hon kommer, oc
sosom ien veghfarende man staer oc tagher skybbet til vare, at
han skal ey forsymet seg, som hannom skal føre til anner land
longt bort, so skal all thin gerning oc løfnet styres til thet, at
thu skalt faa ien hælle dødh oc komme til vdødhelighetz oc ewinnelig
salehetz stad.

Capitulum tertium.

Ien stakket oc nyttelig andeligh løfnes reghel oc form.

IEg minnes meg at hawe løst i mine foofænghetz daghe i thenne verdens visments kændom som kalles philosophi, at ænd hawer seg i gørelig thinge sosom begynnels i skodelig thinge. Thy medhen thu, min hiertens høgst visdom, lærde meg i thet først thin konst til vel at døø, tha ær qwæmt thin godhet, at thu skalt nw her efter lære kændom til vel at løwe oc thet stækkelig oc nytelig met faa ord, thy at the som nw æræ, glædhes aff thet som stakket ær, thy at ængen ænd ær at gøre flere bøgher. Aff verdens vphog hawer manne været som nw æræ framfarn oc mannefol vishet hawer været oc verden ær vpfylt met manne hanne kændom. Thusend mote ær at løwe, ien løwer so oc annen so. So manne æræ bøgher som tracterer aff synde oc aff dygde,

so ma*n*ne æræ q*ua*rtern so*m* tracterer subtile spørels oc ma*n*ne ha*n*ne p*ræ*posilio*n*es, at førre bryster th*et* stakk*et* liff æn at studere th*em* alle, men th*et* kan ey aar række til at løse th*em* alle ow*er*. Ho kan tæle all lærdo*m* so*m* fra*m*gar m*et* skæl oc alt so*m* CVI* sc*ri*wen ær aff naturlig thi*n*g oc al th*en* helle scrift oc alle comenta oc th*et* ny oc ga*m*mel testame*n*t oc hwer særdel*is* tractat*us*, aff huilke al iordh*en* ær dogh*et* soso*m* aff stor flodh. At løse th*et* alt ow*er* ær lædiful oc siwg discipel long vnyttelighet, thy bedhes ieg aff alle thesse sc*ri*ft ien stakk*et* kændo*m* so*m* mo vttrykkes m*et* fire ord, soso*m* at th*et* kan qwæ*m*me there lærdo*m* th*er* andelig stride.

Sapientia swar*et*: Thu skalt fi*n*ne so*m*me i then koor som helle men æræ vti, so*m* skinde i th*en*ne verdh*en* soso*m* morgh*en*s lyss, oc vare sosom store lys i visdo*m*s klarhet, so*m* storlig gawe godhe luct aff seg, ey enest i dygdeligh gerni*n*ge, men vmvel i gudelig kændom. Aff there lærdo*m* oc eftersyn skal thu taghe andelig løfnetz fulko*m*meste kændo*m*, oc ieg attror at økne thin vrønels oc vonku*n*nels oc vil antworde teg soso*m* for ien aminnels nogh*er* andelig løfnes begy*n*nes, so*m* thu skal altid hawe til hande, oc aff th*em* styres i the thi*n*g thu skalt gøre. For thy vm thu vilt hawe andelig løfnes fulko*m*melighet, sosom thu attror, skalt thu draghe teg fræ skadelig selscap oc skadelig he*m*melig ve*n*ner oc aff alle mæ*n*niske, so*m* hinder thin akt oc m*et* stækkest aff alle dødhelig mæ*n*niske, so møgh*et* so*m* møglikt ær, so at thu holler thin ræghel oc redbon oc ødmygh lydhels thi*n* formantz. Tag teg altid oc ydelig tilfæl at hawe lønlig tyst, hwar oc nær thu kant fi*n*ne rolig sl*et* oc gudhelig skodels oc fly CVII thenne v*er*de*n*s vodhe oc vmodelig drøwels. I all tidh skalt thu først oc fræmst studere hierte*n*s renlighet, oc luk thine legmelig sin for leghem*en*s lyst, oc hawe thin hiertens dørre læst inne*n*til for vertz things thænkels, so møgh*et* som teg ær møglet, thy at hiertens renlighet tagh*er* seg høfdi*n*gs dom i blant alle andelig id. Thin hugx viliæ skal thu løse m*et* all granlighet fræ alle the thi*n*g som henne frihet kan hinner, oc fræ all thi*n*g so*m* hawe møglighet til at binde oc holle he*n*ne til at festes ved nogh*er* thi*n*g, efter th*et* so*m* scriwis i Moyses logh: hwar en skal blifwe hoss segh

sielff, engen skal ga vten sin hws dør pa hælle dagh, so*m* ær logherdag, men folket skal holle hællet, thy at bliwe i seg selff, ær at sa*m*melsankke sin hiærtes atspredhels oc hugse*n*s vilie til iet sant oc enfolleligest goth, men at holle hællet ær, at hiertet ær fri for all legmelig vili oc venscap so*m* forgiwer siælen, oc for vertz vmhog th*er* he*n*ne dragh*er* ma*n*nest*et*, oc ær at hwiles søtelig i sin hierte*n*s frid sosom i tøst hafn i sin scap*er*s kærlighet oc nydels, men ower all a*n*ner thi*n*g skalt th*ett*æ være teg mest arbegd, at thu skalt altid hawe thi*n* hog owen til vplyft til gudhelig skodhels, at thi*n* hog skal altid vere fest ved Gudh oc gudelig thi*n*g oc ow*er*gifue vertz skrøbelighet oc føræ seg vp til the thing so*m* owen æræ. Men hwat so*m* aff thesse thing ær atskilt æn at th*et* synes stort, soso*m* leghem*en*s refst faste oc vækt oc anner dygdelig id, the skulle regnes soso*m* thesse thi*n*g so*m* CVII' nedh*en* æræ, oc so møgh*et* gafnelig, huræ møgh*et* the hielpe til hierte*n*s renlighet, thedh*en* ær at nw ko*m*mer ferst til san fulko*m*mels, thy at the fortære there tidh oc kraft i the thi*n*g so*m* ey møgh*et* gafnlige (æræ) oc forsy*m*me v*er*dskylle bood, men thu sa*n*nelig vm thu attror at ko*m*mæ m*et* ræt væg til th*en* ænd thu haw*er* akt, skal thu først oc fræmst hawe hierte*n*s renlighet oc hogs rolighet oc idelig hawe hiertet vplyft owen til.

Discipul*us*: Hoo giter i th*ett*æ skrøplig leghem være altid fest ved th*en*ne Gudz andelig lærdom?

Sapien*ti*a: Engen dødelig mæ*n*niske ka*n* være idelig fest ved th*en*ne skodhels, men th*ett*æ ær sagd, for thy at thu skal vethe, hwar thu skalt hawe thi*n* hugs akt fest, oc til hwat skikkels, oc thu skalt all tid kalle thi*n* siel ige*n* til th*en* skodhels, aff huilke*n* hogh*en* maa glædhes, tha hon foren, oc skal søre tha ho*n* ær dragh*en* fræ he*n*ne, oc længes oc sukke so okte ho*n* vnderstor seg at være skild fræ th*en* skodelss, æn vm thu vilt seyiæ m*et* kærefull røst, at thu kant ey længe blifwe i en oc same skikkels, tha skalt thu vethe, at Gudz dygd haw*er* meer at gøre æn mæ*n*niske*n* ka*n* tenk, oc at g*er*ni*n*gs idelighet plegh*er* at fødhe voon lighe seg. Th*er* aff he*n*ner ofte, at th*et* til huilk*et* mæ*n*nisken træ*n*gd seg til i begy*n*nels m*et* vol oc vonskelighet oc nød, th*er* eft*er* gør ha*n* th*et* lætelig oc vmsidhe m*et* stor lystelighet, tha so*m*

han ey aff later thet han hawer begynnet. Hør, min søn, thin fadhers kændom oc akt grannelig mine ordh oc scriff them i tit hiert sosom i bog, thu skalt ey følle theres hop som æræ vmwen CVIII tilbaghe efter sin hiærtes begerels, i huilke gudhelighet kyldes, kærlighet vonskedes, ødmyg lydhels ær nedher slaghen, huilke som attroo at tækkes mænniske, the spøør efter hedher, the tiæne bughen, the ælske gawe ofuermote, the følle efter løn oc i thet taghe the thet samme som the søghe efter for there gerningsløn, oc skule bliwe twmme i tilkommende verden. Men akt the ærlige blomster som æræ hellest fædhern som brunne i thenne verden met stor hellehetz studeren, oc skynd teg at anamme there akt met lige viss studeren oc vmgængels, sosom teg ær nw forlagd. For thy hwat heller thu æter eller drykker eller gør noghet annet, skal altid thenne mille fadhers røst lydhe i thine ørn, som seyier: min søn, gak igen til hiertæ oc drag teg sielff fræ alle thing so møghet som møglikt ær, hugsens øgh skal thu altid gømme i renlighet oc rolighet, oc forwar thin vnderstandels for vertz thing, drag thin vili fræ the thing ther kære æræ i thenne verden, oc bliff altid til høgst got met brænnende kerlighet. Thu skal hawe idelig thin aminnels owen til met gudelig skodels oc haff thin akt altid til hymmerig, so at all thin siel met alle sine magt oc styrk sammelsanket i Gudh skal vordhe ien and met hannom, i huilket høgst fulkommels i thenne verden vnderstas at være, oc for thy ær thenne stakket lærdom teg gifwen, at thu (skalt) scape thit løfnet ther efter, i huilken lærdom ær all fulkommelighetz høgste swm, i huilken vm thu studerer trolig, tha skalt thu vordhe hælle oc CVIII* nogherledhes skalt thu (begynne) ewinnelig salehet i thettæ skrøbelig leghem. Min søn, thettæ ær helses vægh, som thin Arsenius lærd aff ængelen gømde oc antwordhet sine discipel at holle: Fuge, tace, quiesce! fly, tii oc haff roo, oc sagd thesse tre æræ helsens vphoff, oc thenne klarest kændom teedhe then gudhelig visdom ene sin discipel som thu kænner, tha som hon lærde hannom aff sin stat, thy at tha fornefnde discipel aktet æn i siw aar studere i boglig konst, begynnet flest fofænglighet at voxe lønlig sosom efter hans ryg, oc han begynnet at fa ynne til (vertz) hedher oc framgong meer æn som burdhe. Tha som hans tid var

ko*m*men, so*m* ha*n* hafde længe arbegd for, oc ha*n* skulle vphøfues til hedh*er*, tog ha*n* til at thænkke m*et* seg, hwat ha*nno*m var helst gafnligh oc Gudh tokkelig. Een tidh tha han laa pa sinæ knæ efter vtsang i sine bøne oc bad møgh*et* gudelig til Gudh, at ha*n* skulle v*er*dhes at tee ha*nno*m hwat ha*nno*m gørendes var. Vmside stod ha*n* vp aff sine bøne oc lagde seg til ien ska*m*mel oc saa i ien syn een fogh*er* vng p*er*sone so*m* kam til ha*nno*m, som tog ha*nno*m ved ha*n*nen oc ledde ha*nno*m til ien kirki, i huilke*n* var bygd ien lille sellæ. I th*en* sellæ bodhe ien so*m* hafde ermit løfn*et*, oc ha*n* var ga*m*mel oc graa oc hafde longt skægh, oc Gudz nad lyst i ha*nno*m, oc ved th*en* sa*m*me ga*m*mel mantz sellæ synt*is* ien stey vprest i huilke*n* for*nefn*de vng p*er*son løp vp oc nedh*er* oc lekt. Th*en* vng p*er*son kall*et* eft*er* th*en* brodh*er* oc sagd ha*nno*m: kom oc hør th*en* legx so*m* ieg vil løse teg. Th*en* brodh*er* løp gladelig til ha*nno*m oc ville først
CIX see th*en* bog so*m* ha*n* skulle høre th*en* legx aff, oc ha*n* saa i ha*n*s hand ien møghet ga*m*mel bog oc gants lille, oc ho*n* hiolts so*m* for ænte til syne oc vyrdes ey sosom forglømt. Th*en* vng p*er*son begy*n*net oc løst th*et*tæ: at blifwe idhelig i sin cellæ ær andelig ma*n* kellæ oc vpri*n*nels til alle godhe thi*n*g. Huilke ord so*m* ginge aff v*n*g p*er*sons mwn oc løst aff th*en* ga*m*mel (bog) ludde so søtelig i brodherns ørn oc vort so søte i hans hiert, at ha*n* synt*is* seg all sa*m*mel at smæltes til th*en* he*m*melsk kærlighet, so at aff he*m*melske ordhs kraft synt*is* vppenbarlig, ho ha*n* var so*m* th*et*tæ løst, oc tha so*m* th*en* brodh*er* badh th*en* v*n*g p*er*son, at ha*n* skulle løse the for*nefn*de ord ige*n*, genste*n* gørd ha*n* ha*n*s vili oc løst the samæ ord ige*n* sosom førre, oc sagde: at blifwe i sin cellæ idelig ær andelig ma*n* kelle oc vpri*n*nels til alle godhe thi*n*g. Tha sagde brodh*er* for glædhe sin andz: o huræ dyr oc nyttęlig ær th*en*ne godhe kændo*m*, oc spurd sidh*en* at, ho ha*n* var aff vise mænts tal so*m* framtalet th*et*tæ sinful ord. Th*en* vng ma*n* swar*et*: ha*n* then høgst ph*ilosophus* Arseni*us*. Tha badh brodhern, at ha*n* skulle løse ha*nno*m meer aff th*et* samæ, oc ha*n* begy*n*net ige*n* at løse thesse ordh twært amotthere vnyttelig løpen hidh oc tid, so*m* p*r*edike, æræ kellæ oc vpri*n*nels til alt vnt, huilket ord for*nefn*de brodh*er* tog nogherled*is* m*et*

hierte*n*s stor drøfuels oc begy*n*net at disputere twært amot, oc sagde at apostelæ løppe ow*er* all v*er*den enest for at p*r*edik, oc ha*n* aktet ey tha, at the*t*tæ haw*er* ey lige skæl i the*n*ne meni*n*g so møgh*et* so*m* til the*n*ne deel, oc at thesse ord aff meni*n*g rørdh*er* ey meer th*em* so*m* p*r*edikæ æn alme*n*nelig alle th*em* so*m* attroo at thækk*is* Gud, thy at th*et* ær vppe*n*barligt, at alle vnd thi*n*gs CIX* begy*n*nels ær hwer en, vm ha*n* vil gaa styrløss til vnyttelig lop vm land. Men til th*et*tæ swaret for*nefn*de vng p*er*son ente, vte*n* ha*n* sagde m*et* all spækt: brodh*er*, thu skalt vethe at forsagd ph*ilosophu*s strafer møgh*et* vnyttelig vmløpen. Tha th*et*tæ var sagd, vort th*e*n syn bort, men th*e*n brodh*er* vort v*n*derlig vedh, oc tha ha*n* følle th*e*n he*m*melske hugswales so*m* ha*nno*m var ingudh*e*n, begy*n*net ha*n* at ow*er*tænke i*n*nen seg selff th*et* ha*n* hafd seet oc hørd, oc tog til at tænk aff stor vnder, ho ha*n* var th*e*n høgst ph*ilosophu*s Arsenius, thy at i th*e*n tid var th*e*n sa*m*me brodh*er* v*n*nergifuen vertz philosophie boglig klogscap oc vist philosophor*um* nafn, oc wrde ey æn tha møgh*et* vm andelig ph*ilos*ophia oc he*n*ne mæstere. Forthy sagde ha*n* innen seg sielff: huræ ma*n*ne bøgh*er* thu haw*er* løst, oc ma*n*nehanne phi*losoph*i hawe gørt, oc huræ ma*n*ne p*hilosop*hos thu hawer hørdh, oc i enge*n* p*hilosop*hia hørde thu noghersin th*e*n Arseniu*m*. Vmsidhe ka*m* ha*n* til seg selff oc tog til at tænke mawelske, at th*e*nne ær Arsenius th*e*n ærligest ph*ilosophu*s i kristen mænz lærdom fremst ermit, huilke*n* thu hørde for ma*n*ne aar nefnes, æn tho at th*et* ær go*n*gen teg aff mi*n*ne, oc mowelske th*et* ær til ha*n*s beuisni*n*g, at thu saa for*nefn*de ga*m*mel man bo i en litil celle, oc th*e*n v*n*g p*er*son holle th*e*n ga*m*mel bog i sin hand oc løse so*m* forsagd ær, m*et* huilke giwes at vndersta helle fedh*er*ns løfn*et* oc there sa*m*talen oc bøgh*er*, huilken bog nw wrdes litit aff ma*n*ne soso*m* ga*m*mel oc forgløm*t*, æn tog at ho*n* ær all fulko*m*lighetz kern oc san c*ri*ste*n*manz vishetz p*hilosop*hia ær i he*n*ne. Thy stod forsagd brodh*er* CX vp i dagni*n*gen oc bedhes Vitas P*at*rum aff librari, oc ville vethe i sandhet vm so vare, oc vm ha*n* ku*n*ne noger st*et* fine i he*n*ne forsag Arseniu*m*, aff hwes tale han vist enkte th*e*n tid, oc tha ha*n* hafde vplat bogh*e*n, ka*m* gensten for ha*nno*m forsagd Arseni*us*, oc fan clarlig th*e*n sa*m*me sens i hans dict so*m* th*e*n vng

p*er*son løst aff th*en* ga*m*mel bog, oc thy vort ha*n* fulko*m*lig lærd aff thesse ordh, oc gaff seg til at bliwe oc owergaff the a*n*ner scolæ, oc ønskæt at ha*n* motte ful følæ forsagd p*hiloso*phi kændo*m*.

Discip*ulus*: Thine ord sosom tagh*en* aff hy*m*me*r*ig*is* skrin rører meg so alsa*m*mel at there gudhelighetz hete øghes aff største sødhet oc slætest vegh til fulko*m*ligh*er*e løfn*et* byes th*en* so*m* hører vten all vonskelighet.

Capitulum quartum.

Huræ Christus skal gudhelig vnfonges i sacramento.

Forthi thi*n* kændo*m*s nytteligheth oc thine ordz smaget søthet haw*er* kallet meg, o høgst oc ewi*n*nelig visdo*m*, at sky*n*ne meg til dygdene scolæ aff hete attroo oc akte pa th*em* m*et* idelig thænkels, hwar tha ieg idelig fi*n*ner, huræ ieg skal døø oc løwe, kæ*n*nes ieg meg at owerwi*n*nes aff mi*n* eghn skrøbeligh(et), tha ieg vil th*em* ide, oc for thy flyr ieg til ten thin alzmæktighet, oc bedh*er* at thu verdes at ku*n*gøre meg aff thi*n* milhet, til hwat lægdom iek skal løpe.

Sapientia: Siw kirkins sacrame*n*tæ æræ siw bood, vm huilke mæ*n*nisken ige*n*fødhes nogh*er*mote til ien andelig creatur
cx* oc røktes oc fødhes oc fræ*m*mes til høgst fulko*m*mels, i blant huilke tha vtflyder aff sac*ra*me*n*t so*m* ær Gudz leghem hemeligh*er* gudhelig kærlighetz skin oc hyme*r*ig*is* nodhes flod so*m* vptænne gudhelig siæle, oc gøre th*em* søtelig gladhe. Thy at sosom tørre træ gifwe illen qwæm materi oc gøre he*n*nes low høgt at bræ*n*ne oc vt spredes al vegn, sa*n*nelig so giw*er* th*et*tæ sac*ra*me*n*t gudhelig kærlighetz il stor qwægels oc fødh*er* he*n*ne tha th*et* a*n*names gudhelig, thy at i bla*n*t alle kerlighetz tegn ente ær so*m* so griper all ha*n*s hug som ælsker, soso*m* ha*n*s astu*n*delig næruærels so*m* ælskes, th*er* aff gaff ieg mine ælskelig discipul*e* meg sielff pa skertorsdag i sac*ra*ment, oc gaff th*em* oc alle p*re*ste thenne

megtog stor magt i ordse*n*s dygd, at the moghe hawe meg legmelig næruærendes som ær alstedis m*et* guddo*m*se*n*s næruærels.

Discipul*us*: Ieg bether, h*er*re, mo thi*n* swen tale iet ord til teg, h*er*re, oc at thu skalt ey vordhe wred thin swen, thy at thu ær mi*n* h*er*re oc ieg ær thin swen. Vm ieg tog vel til vare, sagde thu teg at være i th*et*tæ sac*ra*me*n*t ey lignelig, vte*n* sa*n*nelig oc legmelig, at th*et* so ær, bedher ieg ødmygeligh at læres, thy at th*et* gafue meg stor efn til at ælske teg hetelig.

Sapientia: Visseligest oc sa*n*nelig oc vten all twywel holles ieg Gudh oc ma*n* i th*et* sac*ra*ment, m*et* leghem oc siæl, kødh oc blod, soso*m* tha ieg gik aff modhers liff oc hængd paa korss*et* oc sidher pa fadhers høgher hand.

Discipul*us*: Ieg bether mi*n* h*er*re, at thu skalt ey tagh*et* til mystykke, vm ieg taler til teg, thy at thenne sens gaar ey aff cxi vtroligbetz rood, men aff for stor vnner, for thy thet synes møghet vnderligh, v*m* th*et* vare loflig at seyiet, huræ mi*n* h*er*res skønne leghem kan halles m*et* all sine li*m*mer vtrække som tilbør vnder so lille sacramentz form.

Sapientia: Huræ mi*n* leghem halles i sacrament, ka*n* engen twnge vttrykke oc ey nogh*er* sin kan fa th*et* at wethe, oc ey mæ*n*niskens skæl forma th*et* at begripe, men th*et* qwemmer at vethe th*et* aff enest tro, thy at th*et*tæ ær enest Gudz dygdes stor gerni*n*g, oc for thy skalt thu th*et*tæ troligh troo oc skal vakte teg for derffweful ransaghels, men tha vil ieg sware thin gudhelig enfolleligbet meer til at vpuæk teg til gudhelighet, æn at gøre th*en* thi*n*g beuiselig, so*m* enest Gudh ær ku*n*negh. Sey thu megh for thy, huræ ien litel øghe*n*sten kan lukke i seg al th*en* deel aff hy*m*melen so*m* owen iordh*en* ær, hell*er* m*et* hwad mote kan iet spæghel so*m* brodh*en* ær taghe ien ful scabels i hwer stikki, æn at the æræ vlige oc viefne, oc æn at i th*et*tæ eftersyn vordh*er* meer vlighels æn ligels, sossom oc hwer naturlig thi*n*g betegner stør vlighels æn ligels i th*en*ne mote. Ey thess mi*n*ner ma th*et*tæ qwe*m*lige taghes aff the thi*n*g, sosom at vm naturen ma gøre so ma*n*ne thi*n*g i sin ge*r*ni*n*g, hwi skal ey ha*n*s dygd so*m* naturen scapt vtrække seg til longt større thi*n*g i sin ge*r*ni*n*g. It*em* vm th*et* synes moglet, at v*er*de*n*s scap*er* han sagde oc alle thi*n*g cxi*

vorde giort aff enkte, hwi synes tha the*n*ne vmskiftels so vmoglig, oc hwat heller the*n*ne vmskiftelses gerni*n*g ær storre hell*er* mi*n*ne hell*er* lighe, tha maa man trood m*et* skæl, at ha*n* som formate at skab the*n*ne verdh*en* aff ente, at ha*n* enge*n*lu*n*de ændet sin dygd til th*en* enest gerni*n*g, men soso*m* ha*n* gorde alle thi*n*g, hwat so*m* ha*n* helst ville gore, so ær ey vmogle alle ordh hoss Gudh, men th*et* lyder ha*nn*om tha, so*m* ha*n* vil at th*et* skal hawe magt. Oc forthy hwar for thu vnner ey th*et* ene, skal thu ey v*n*ner th*et* a*n*net, oc for thy thu tror at Gudz visdo*m* fodde v thuse*n*d folk m*et* fæm brodh, ieg beth*er* hwat materie var th*et* so*m* hans alzmæktehet tha tiænte?

Discipul*us*: Ieg vedh ey at sware th*er* til aff mi*n* enfollehet, vte*n* at th*et* var Gudz iertegn.

Sap*ient*ia: Men ieg skal oc gore ien sporsmaal, so*m* qwæ*m*mer thin enfollehet: sey meg, vm thu tror teg at hawe nogh*er* siæl ell*er* nogh*er* thing være vsynelig?

Discipul*us*: Ieg tror meg ey at hawe siæl, men tha vedh ieg th*et*, at vi hawe the*n*ne thi*n*gs vndersta*n*dels aff rorels oc sin oc a*n*ner thi*n*g efter the*n*ne verde*n*s vismanz seyels, soso*m* ær aff siæle*n*s bescriwels. It*em* skæl beuiser ma*n*ne thi*n*g at være i thi*n*gs natur so*m* moghe være vnder værels aff ænge*n* sin, men mowelske flere æræ Gudz gerni*n*ge vsynt, æn the som sin ka*n* begripe, huilk*et* ien grangiwelig ra*n*sagh*er* mo saktelig fi*n*ne aff alle thi*n*gs skikkels so*m* best æræ skikket.

Sap*ienti*a: Tag til vare aff th*et* so*m* sagd ær, soso*m* at hwer hælle mænz vnderstandels ow*er*gor lo*n*gt hwer vis manz v*n*-
CXII d*er*sta*n*dels oc huræ vissmanz (v*n*d*er*sta*n*dels) ow*er*gar nogh*er* vlerdmanz v*n*dersta*n*dels, oc rones tit at ma*n*ne vlerdmæn hawe th*et* for vmoglig thi*n*g, aff huilke so*m* viis mæn hawe sa*n*nest beuisels oc vishet, soso*m* synes i geometria oc astrologia, the tho bolig konst, so oc her æn, at the*n*ne mat*er*ia owergar the*re* vndersta*n*dels her i verdh*en*, thy at the*re* vnderstandels ær blin pa nature*n*s vegn vm the thi*n*g so*m* æræ vissest, tha lige vel the so*m* hawe hælghe mæntz visdo*m* skodhe fulko*m*plig thesse thi*n*g i Gudh. Hor th*er* aff ien viis ma*n* so*m* seyier: ien ma*n* ær so*m* ey tagh*er* sofn dag oc næt m*et* sin

øghøn, oc ieg vnderstod at ma*n* kan pafi*n*ne ængen skæl alle Gudz gerni*n*gs theres so*m* vordh*e*r vnder solen. Ee thess meer ha*n* arbegd at lete, ee thes mi*n*ner ha*n* skal fi*n*ne, oc vmwel ku*n*ne ey visma*n* fo at vete, vm han skulle sey seg at vethe ell*e*r ey at vethe. See th*e*r aff sagde th*e*n hedni*n*gs p*hilos*ophus ien fegh*e*rst kændo*m*. Thy at tha ha*n* efter søkte m*et* størst klogskab he*m*melens lop oc rørels, oc tha ha*n* tog til at vo*n*skes i studeren, sagde ha*n*: th*et*tæ ville vi ige*n*lade th*e*m so*m* stærkker æræ. Hwat venter thu? the so*m* æræ nature*ns* dypest ransagh*e*r oc begr*i*pe the thi*n*g th*e*r skæl hør til m*et* størst subtilhet oc æræ hwasseste vishetz prøwere, the glædhes seg at hawe faa sanhete i sanhet, thy at the beuiser nog meni*n*gs ma*n*nefolhet oc skælse*ns* mod seyels hoss th*e*n sa*m*me beslutels, æn tho at th*e*n besiytels ær stu*n*do*m* so alme*n*nelig oc vitth*e*rlig, at ho*n* synes so (at være i sandhet), oc vm thesse stykke hawe sek so i the thi*n*g cxii* so*m* æræ a naturen, ho skal tha ransaghe the thi*n*g so*m* æræ i hy*m*me*r*ige oc ey ku*n*ne sees, vten the ow*er*ga al naturæ, thy a ieg sagde eth*e*r vertz thing oc ey tro (i), huræ skulle i tro, vm ieg seyier eth*e*r hy*m*melsk thi*n*g? Sodhan villels oc twewel ko*m*me stu*n*do*m* aff the thi*n*g so*m* høre til troen, th*e*r aff at mæ*n*nisken senser oc dømer at være so aff the thi*n*g, so*m* høre til Gudz makt, soso*m* aff the thi*n*g, som æræ pa manz vegne oc aff the owernaturlig thi*n*g, ligeviss soso*m* aff the thi*n*g so*m* æræ aff naturen. Men so ær ey gørendes vten vaktendes mest her, thy at Gudz leghem ær ey i sac*ra*ment, i th*e*n mote soso*m* krop ær i nogh*e*rst*et* m*et* sine mælels, vte*n* th*et* ær th*e*r m*et* ien andelig mote, oc vm thu spør huræda*n* ær th*e*n mode, tha seyier ieg: hon ær sodan so*m* ær th*et*tæ sacrame*n*t eghet, til huilke mode at vedhe kan thin betraktels ey komæ, oc th*e*r aff skal thi*n* blind vnderstandels ledhis igen i fængsel til C*hri*sti tienest, oc skalt thu hawe f*o*r øgh*e*n, huræ møgh*et* th*e*n vændelig dygd forma, huilke*n* som allæ materia lyde til vili, men ho*n* merker oc the thi*n*g so*m* ey æræ soso*m* the thi*n*g so*m* æræ, æn at man kan ey see th*e*m aff syns vonskels vnderstandels øghes. Th*e*r aff haw*er* thu iet alme*n*nelig eftersyn aff th*et* barn som ær fødh i mørkistow, oc th*e*r lengi vpfostret, huilk*et* barn hawdet for vnner, vm nogh*e*r sagd ha*nno*m møghet aff stiern go*n*g oc aff hy*m*-

mele*ns* skikkels. Th*er* aff ku*n*ne ey a*n*nerledes være, at gudelig visdom so*m* ønker mæ*n*niske*ns* vonku*n*nehet antwordhet mæ*n*nisken forsagd thi*n*g, so*m* goor ower mæ*n*niske*ns* øfne, at ha*n* cxiii skal tro the*m*. Huilke*n* Gudz visdo*m* enest tro mæ*n*neske blifue vid soso*m* vswigelig sandhet, oc the hawe th*er* aff større vishet, æn the blewe ved nogh*er*s vnderstandels, ante sin egh*en* ell*er* anners i th*en* thi*n*g som kan vethes oc iefnes.

Discip*ulus*: Thu lærer tron i th*ett*æ sac*ra*ment m*et* oppe*n*barligest raad, oc thu bort tagh*er* skadelig vnder oc rædelig tænkels so*m* støde pa th*en* siwg hug, thy at her aff vnderstar ieg, at th*en* vnderst*an*dels ær darlig so*m* leter efter vmøghelig thi*n*g oc attror at ransage vransagelig thi*n*g, so*m* akter at vete eneste Gudz stor thi*n*g, oc vonskes tha æn til at v*n*dersta the g*er*ni*n*ge som nature*n* gør. Hwad gøræs meg mer behoff at vethe ell*er* at ransage, ieg ved oc tror stadeligest, at thu ær høgest oc vændelig vold som al thi*n*g seer oc ved, thu ær enfollest oc vvmskiftelig sandhet, som ey kan liwff oc swig, oc for thi ær thu nw oc ewi*n*nelig mi*n* trors fulko*m*mels oc ænd, oc mi*n* hops aker, thi at then ma*n* ær helghe so*m* tror pa teg. Hwar for glædes nw mine involc, thy at ieg paafan th*et* ieg lette eft*er*, ieg fek th*et* ieg ville, th*et* ieg haw*er* lenge aastu*n*den, forskyllet ieg nw. Hwi ær thu drøfd, mi*n* siæl, hwi drøfwer thu meg? thu letæ efter Jh*esu*m oc thu pafant Jh*esu*m, thu haw*er* kærd alt her til, at thin kære var ofte bort, oc tha thu saa hwer glædes aff si*n* kæres næruærels, tog thu til at awens oc græde th*er* aff, at thu fant ey ha*nno*m so*m* thu ælste oc thu sag: o mi*n* kæres gry*m*me vnderdragels, hwes enest ami*n*nels fødh*er* meg, han scrifwer b*r*eff, ha*n* cxiii* sænder budh, sa*n*nelig ha*ns* næruærels vndragh*er* ha*n* oc ha*n* skodh*er* meg m*et* iet vsynelig øghe, so*m* ær alle almæ*n*nelig, men th*et* ær ey nogh ha*nno*m som ælsker. Vm nætten spør ieg eft*er* ha*nno*m i mi*n* seng, oc ey hitter ha*nno*m, ieg seer vmkri*n*g ved boord oc seer ey ha*nno*m, ieg siter i mit hwss oc astu*n*der at hawe ha*nno*m so rig oc ieg swiges, ieg seyer at ieg so hawendes mi*n* kære myster ieg ha*nno*m, thy at ieg finner ha*nno*m (ey) næruære*ndis* hoss meg. Nabes tog ha*nno*m mit aff, ha*n* sidher pa høgh*er* hand, han gar hoss hy*m*mele*ns* hingsel oc ey akter

th*et* so*m* vort ær. O Gudh gawe, at meg vare sodhan kære so*m* ville være m*et* meg idelig, vm ha*n* ville ey altid oc løfue m*et* meg, at ieg matte glædes aff ha*n*s næruærels oc stu*n*do*m* taghe hugswalels i drøfuels, men nw ær th*e*n vanhopet helse synt at vpri*n*nes meg, oc th*e*n grædelig (røst) ær nw v*m*skift til glædh*ens* røst, thy at th*e*n som ieg gred at være bort, finner ieg nw at være hoss, oc th*e*n so*m* ieg trod lo*n*gt at være, fi*n*ner ieg nw at være hoss meg, oc thy glædhes m*et* meg alle som ælske H*er*re*n*, thy ieg pafan mi*n* kære ey enest pa guddomen, men oc pa ma*n*dome*n* næruære*n*d*is* i sacrame*n*t. Ieg fan ey, hurt ha*n* gik, vte*n* hwar ha*n* syntes meg ey so clarlig tilforn, ieg fan ey hwar han ey førre var, men for thy at ha*n* vplyft meg aff sin næruærels m*et* ien ny kændo*m*s skin, ha*n* oppe*n*bar*et* lønlig thi*n*g oc th*et* ieg vist førre m*et* scriften, th*et* lerde ha*n* nw m*et* ien andelig oc lifaktoge nad. Vnder ær, at CXIV ieg skal h*er* øpter draghes aff kirkin, ok at ieg skal ey th*e*r blifue (net) oc dagh, hwar ieg hawer mi*n* h*er*re næruærendes, ey enest andelig, vten oc legmelig, ey enest sosom h*er*re vten oc sosom brodh*er* oc mi*n* kære ven. O huræ taknamelig ieg hafde stu*n*do*m* var*et*, vm ieg hafd været verdugh at faa ien enest taar so v*er*dæ blotz i mi*n* mwn aff hans oppen saar. Salle hafd ieg vintet meg at være, vm ieg hafde mat taghen ien aff the v*er*dest drope aff ha*n*s bryst, men nw begy*n*ner ieg at taghæ til vare aff granligest betraktels, at ieg tog ey enest ien ell*er* tho drope so*m* flødhe vt aff ha*n*s he*n*ner ell*er* føth*er* ell*er* bryst, men ieg tog all sa*m*mel ha*n*s blodh oc hans leghem ær tilføghet mi*n* leghem. O mi*n* hiertens for stor glædhe aff so vsiglig nad so*m* meg ær giwen aff mi*n* kære, ær ey th*et*tæ størst oc vkorlig gawe oc v*er*dskylle v*er*de loff, til huilk*et* ængel natwr ka*n* ey ko*m*mæ, oc for thy Gudh gawe at alle mine lidmode oc all mi*n* dygd oc alle mine inwole gørde teg loff, at ieg matte sware thi*n* kerlighet eft*er* mi*n* moghe. Thin nærværels vptænner sorlig mi*n* kerlighet, men thin vol inslar rætzel, skæl radh*er* at hedh*er* so stor gest, kærlighet nødh*er* at taghe so kær brudgom i arm aff stor vili. Sa*n*nelig thu æst mi*n* Gudh oc mi*n* brodh*er*, oc vm ieg derfues at sey, thu ær mi*n* kære brudgom. See huræ møgh*et* got ieg egh*er* i thek,

ien enest ienfolle goth, thy at ieg haw*er* ey i teg th*et*tæ ell*er* hint got i deel, men ieg hawer hegst goth, i huilk*et* halles alle godhe thi*n*g sosom i sin kæl vphoff. O huræ verdelig skal th*en*ne godhe cxiv* Gudz nærwærels reræ vor hugs vili, oc æn at Gudh ka*n* ey sees i sac*ra*ment i so mote so*m* i hy*m*merige, tha ligevel skal heth kerlighet, so*m* styder seg pa trons gru*n*vol, være so storlig stadfest i Gudh, at th*et*tæ sacramentz næruærels skal owerga i sit hiertæ all v*er*tz vili. oc thy kalles vel th*et*tæ sacrame*n*t kerlighetz sac*ra*me*n*t. Hwat ær meer kerlighetz æn ha*n*s so*m* kær ær ien he*m*melig tilføghels m*et* sin kære? hugswales nw mi*n* siel, thy thu pafant th*et* thu lette eft*er*, tag C*hristum* næruærelig oc sa*n*nelig i sa*m*me mate so*m* (th*e*n) rætuiss oc ræd Symeon tog ha*nn*om næruærelig, thy at thu ønsket th*et* længe i thi*n* bøn, oc nw fek thu th*et* thu ville ower ønsk, thy at æn Symeon tog ha*nno*m synelig, men tu vsynelig, oc tha ente thess mi*n*ner tog thu ha*nn*om sannelig. Sa*n*nelig sosom mi*n* legmelig øghe kan ey nw see i sacrame*n*t thin næruære*n*des mando*m*, so oc ey for*nef*nde Symeon so*m* bar teg i sin arm ku*n*ne see teg vten m*et* trons øghon, soso*m* ieg oc seer teg nw. Men hwat ær meg aff th*et* legmelig syn, men the øghen seyies hælle som ey soghe J*esu*m legmelig, soso*m* scribe oc ph*ari*sei, men the so*m* soghe ha*nn*om andelig soso*m* vtualle discip*u*li? For thy hwat vil thu, o siæl, meer vethe aff thi*n* kære? hwat spør thu at meer? hwat attror thu? visselig oc vten all tweuel hawer thu ha*nno*m næruære*n*des æn, at th*et* ær vsynelig i sacrament, men skød Gudz skykkels. Gørs ey th*en*ne Gudz v*n*derlig thi*n*g que*m*liger v*n*der ien a*n*nen scapels æn v*n*der sin eghen scapels. Hoo mon hawe so stor gry*m*het, at ha*n* derfwes at tygge Jh*esu*m vnder køtz oc blodz scapels? Th*er* aff th*e*n gudhelig visdo*m* so*m* skikker al thi*n*g best, han forcv saa at th*et*tæ sacrament (skal taghes) v*n*der brødz oc vins scapels so*m* tiæne alme*n*nelig til mæ*n*niskens fødhe oc ær køt oc blodh, hwat ku*n*ne qwe*m*ligher pafi*n*nes ell*er* læteligh*er*, at th*et* skulle bodhe qwæ*m*me oss oc skulle ey forlate sandhet?

Discipul*us*: O ewi*n*nelig visdo*m*, tha ieg akter thesse thinæ storæ g*er*ni*n*ge oc v*n*derlig thi*n*g oc there lige som æræ so albest skikken, vonskes ieg aff behendelighet oc roper i meg selff:

o Gudz visdo*m*s oc vittehetz rigdo*m*s høghet! hurædan ær thu i (self) thin værels, so*m* ær sodhan oc so stor i scapet thi*n*gs so dydefwl tilflydels. For thy bedh*er* ieg nw teg, mi*n* ku*n*g oc mi*n* Gudh! so*m* var verde at vtuælle meg til p*re*st æmbet, at ieg ma daglig anamæ oc offer th*et* vsmitte lamb, at thu kænner meg, huræ ieg maa tage theg verdelig, so at th*et* vordh*er* til thi*n* loff oc til min siels helse, oc skal thu th*et*tæ vethe for viis, at engen ku*n*g nogh*er*sin so mektog ell*er* so æræful var so hedh*er*lig anamen aff nogh*er* stad, oc ey nogh*er* hwes ven kam aff long vegh var so gladelig oc kerlig helse*n* oc ey nogh*er* brud(go*m*) var aff so stor kerlighet tagh*e*n aff sin kære brud oc so heth*er*lig tracteret, sosom mi*n* siel attror i dag at taghe tegh, mi*n* kærest keyser, søtest ven oc gest oc kærest brudgom! oc lede teg i sit hwss oc i sit lønligest hierte*n*s herb*er*ig, oc th*er* beuise teg al hedh*er* oc æræ oc kerlighet so*m* ær møgle scaperen aff pwr creatur.

Sapientia: Først thu gar vp til th*et* hedh*er*lig alter, tha skalt thu skodhe thi*n* Gudz leghem oc blod m*et* trons øghen, i so mate at thu tror vissest aff all hiertæ vten all twæwel, oc vedh*er*gar m*et* mwnnen, at th*e*n vide aflet ær san Gudz søn, fødh aff io*m*frwn, som var dødh oc stod vp, oc ær dødhe oc løfuendes cxv* do*m*mer, at thu skalt blifwe aff the*re* tal so*m* æræ sa*n*ne iødh*er*, ey i scrift vte*n* i and, ekke efter leghem vten efter iæt, oc vær inførd i hierte*n*s oc mwnts vedh*er*kændels, soso*m* i klædher, at alle thine inwole veth*er*gaar ha*nn*om at være vor H*er*re, oc alle thine been skulle rope til ha*nn*om. Th*er* efter skal thu møte thin h*er*re m*et* v*er*dskylle heth*er* oc æræ aff ien ødhmyg gudbelighet oc vnner, at so stor h*er*re vil verdes at ko*m*me til so litel swen, oc so stor ærlighet til so stor vsel madek, oc so stor vol til so fwl spitælsk man, oc seg met rætzsel oc hedh*er*: H*er*re, ieg ær ey verde, at thu skal goo in vnder mit tag, men ieg trøster aff so stor thi*n* milhet oc fra*m*gor ieg siwg til liff læge, oc ieg tørste til misku*n*dz kellæ, oc ieg arm til hy*m*mele*n*s oc iordhens h*er*re, oc ieg faar til hiørde, oc ieg drøfd til mi*n* mille hugswaler oc frelser. Th*er* efter aff hetest astu*n*d tag so forklar brudgom oc lystes aff hans søtest næruærels, oc th*et*tæ ær so*m* skal for alt røre

kerleful hug, at ha*n* tænker seg at hawe sin kære oc sin ven
nærværendes, for hwes kærlighet ha*n* synes daglig the*n*ne verdhen
sosom dødh oc owergifwen all vertz kerlighet. See thenne v*er*-
dens darlig ælsker, ee hwat dag the faa enest at see th*e*t hwss
hwar the ku*n*ne fi*n*ne sin kære, all then dag æræ the meer glade
th*e*r aff. Akt for thy th*e*r aff, huræ verdskylle ha*n* skal glædhes
so*m* ey tagh*e*r ien slim creatwr, men al thi*n*gs scap*er* oc Gudz
CXVI visdo*m* so*m* tog ma*n*do*m* vnder th*en*ne synlig scapels. Vnder ær
at kerlegful hug ka*n* bedrøfues for nogh*e*r vertz thi*n*g, then dagh
ha*n* tagh*e*r sin kære scap*er*, thy at vten twæwel haw*er* ha*n* tha
so stor glædelighetz materi hoss seg, at ha*n* skulle verskyllelig
vpsubbe oc til enkte gøre all drøflig tilfall, sosom vesterhaff vp-
subber ien taar aff ætik. Th*e*r eft*er* vm thu attror at rønæ th*ett*æ
sacramentz vrønt smag, tha skal thu giwe theg vin vppa at draghe
thi*n* siæl førre fra vertz ærende oc synd oc legmelighet oc for
Jh*esu* C*hristi* lege*m*s tagels skal gaa diwp a*n*ger oc røwels oc
pwr sc*ri*ftemal oc gudhelig(het) i gerni*n*g, oc pryd thit hiertes
h*er*berg m*et* hetest astundels oc helgest tænkels soso*m* m*et* rødhe
rosen oc hwite lilior, oc reed so stor brudgo*m* thit brudhws m*et*
san hierte*n*s frid, oc tha thu føler ha*nno*m nærwærendes i melle
hierte*n*s arm, tha luk ha*nno*m inne, ved all vertz kerlighetz vtluk-
kels. Th*e*r efter skal then gudhelig siel late meg høre sin røst
oc skal siwnge meg aff Syons sang, hwes sangs søte lyd ær sa*m*-
melsat aff trefal tøner, sosom aff vertz thi*n*gs fulko*m*melig glø*m*-
mels, oc aff heth attrols the thi*n*gs so*m* æræ ewi*n*nelig, oc aff lofs
begy*n*nels som høre godhe ande til. Helghe ær ha*n* so*m* for at
vethe th*ett*æ aff i*n*vortes smag, oc ho som for th*ett*æ at vethe aff
san rønels meer æn aff ord eller scrift. I thenne salle tilbi*n*nels
skal ha*n* tag alle godhe thi*n*gs giwer, vm ha*nno*m giwes th*e*r
ower ien vseglig pauseren oc ien gripelig beskodels oc ien vfrest
CXVI* nytels ha*n*s so*m* ær høgst oc san næruære*n*des got, so*m* dragh*e*r
sielen vp at oc gør he*n*ne at ga til sin kæres pwr beskodhels
nogh*et* lit, oc ey vtgudh*e*r seg m*et* ordh, vten holler th*et* lønglig
thi*n*g lønlig, oc vedh at then man so*m* løwer efter legemen,
fregner ey the thi*n*g so*m* høre anden til, vten the synes ha*nno*m
dorscap oc ey nogh*e*r fræmet æter aff ha*nno*m, vte*n* then fram-

taler aff hierte*ns* diwp græd i the*n*ne røst oc seyier: sa*n*nelig thu ær ien skiwlt Gudh oc th*et* som øghe ey saa oc øør ey hørd oc ey vpfoor i vertz mæ*n*niskes hierte, ey enest the thi*n*g so*m* Gudh gømde sin vuolle ve*n*ner i tilkomende rige, men oc ey the thi*n*g so*m* ha*n* pleyier at giwe sine ælsker i th*et*tæ liff.

[Discipulus]: O mi*n* hierte*n*s vndh*e*rlig oc rædelig blinhet oc grætelig hordhet, thy at ieg hawer været so long timæ alfatest i mest andelige rigdo*m*s rigdom, ieg var vsel i so store rigdo*m*s øfn, oc ieg (bleff) vissen oc tør i nadhe*n*s owerflydels, ieg vsel, ieg tog rød roser aff sodha*n* rosengardh oc fek ey at vethe there søte luct, grøne bløster bar ieg i mi*n* hand oc aktet ey there fogh*e*rhet, ieg hafde open øghen oc aff vonku*n*nels saa ieg ey til so ma*n*ne vndherlig thi*n*g, ieg tog hy*m*melske droppe oc ieg føllet ey, ieg var daglig budh*e*n til kræselig bordh oc gik th*er* fræ tom oc mawer. O mi*n* Gudh, ieg kærer for teg aff mi*n* hiertes innerst græd, at ieg hawer so længe vær*et* fræ teg oc thu var nær, thu var m*et* meg oc ieg var ey m*et* teg, thy at ieg blænn*et* meg m*et* vertz v*m*sorg oc fofænglighet oc gaff ey møgh*et* vm teg. O søte siele*n*s gest, tha thu først kam til meg, tha so*m* moon oller gik bort oc alt til th*e*nne stu*n*d tog ieg tegh. Huræ trætteret ieg teg, høgest fogh*e*r- cxvii
het? ve meg vsel, huræ okte ieg tog teg vhøfskelig høgst vold, huræ kollelig ieg tog teg ængel brød, so*m* ær mest lystelig. O mi*n* siels vsinnelighet, ieg hafde i min mwn balsamu*m* honeblennet, lystelig oc alsøtest, oc ey senset ieg thess godhe luct. O thu glædeligest speghel alle godh things, alle ængels glædeful tilsyn oc alle godhe mæ*n*niskes sallest glædhe! so fortær*et* ieg mit vsel løfn*et*, at ieg siællen ell*er* oller rønte so stor søthet aff thin næruærels, oc ey fek ieg stu*n*do*m* andelig hugswalels aff thin søtest næruærels, huræ møgh*et* th*et* hafde vær*et* møglet, vm ieg hafde skikket meg m*et* v*er*dskylſe heth*er* oc gudhelighet til thin helghe leghem oc blodh. Ve meg vsel, thess v*er*re so vøfuet ieg meg i iordrigs thi*n*g oc vertz begerels oc bleff so hoss th*em* m*et* lædi, at legmelig thi*n*g smag*et* meg heller æn andelig thi*n*g oc iordrig*is* thi*n*g rørde meg mer æn the ewi*n*nelig thi*n*g, so at vm ieg hafde vist nogh*er* mi*n* vens tilqwem vm haften, at ha*n* skulle ko*m*mæ vm morgen, for glædhe hafde ieg ey fongen søfn th*e*n næt, oc

ieg hafde tænket aff all mi*n* magt, huræ ieg skulle vore ha*nno*m
behawlig i alle mote. O mi*n* Gudh, men oller tog ieg teg so*m*
ær mest hedh*er*lig oc høgst kær, huilken hy*m*me*r*ig*is* sang hedh*er*,
huilke*n* iord haff hy*m*mel dyrke tilbede oc p*re*dikæ, hwes andl
afgru*n*d rædhes oc huilke*n* all creatur lyer, oller tog ieg teg m*et*
so stor kerlighet oc astu*n*dels oc ey hedret sosom ieg matte oc
skulle. O meg vsel oc daar, huræ møgh*et* ieg syndet th*er* vti,
o huræ snart ieg vende meg fræ teg til anner thi*n*g! ieg bort
vende mit andl, at ieg skulle ey see til ænden, huræ snar ieg
CXVII* kørde teg bort oc lodh teg ey hawe rum i meg til at bliwe! So
lædiful hafde ieg meg okte til teg, so at thu mi*n* Gudh hafde ey
være(t) næruærendes, so skrømtet ieg soso*m* ieg ville minzst tage
tilware teg at være næruærendes, men nw, thy all skrømt ær
bortlag, vplod ieg mine øghøn sosom vpuækt aff søfn til at voog
oc vmfafner thin næ(r)wærels attroligest m*et* mi*n* hiertes oc siæls
begerels. Thy at huræ tidh iek thænker thin nærwærels, begy*n*ner
min and at glædhes for hierte*ns* frøgd, soso*m* ha*n* so*m* tagh*er*
goth budh ko*m*mendes aff longtom, ieg tier aff mi*n* hedh*er*lig
h*er*res nærnærels. Sannelig th*et* so*m* mi*n*ner ær, enest thine æn-
gele nærværels, i hwat st*et* the vare, æn at th*et* var møghet longt,
th*en* same næruærels hafde været meg møgh*et* a*n*namelig. Oc
vm mit legmelig øgh hafde ey seet the ængele, vten vist th*et* m*et*
trons rønels at the vare th*er*, tha hafde (ieg) heret there næruærels,
men nw vnderstar ieg sa*n*nest, at ey atenest ængel skaræ, men
oc ængele h*er*re gører th*en* stad hedh*er*lig. Sa*n*nelig thy at h*er*ren
ær i th*en*ne stadh oc ieg vistet ey, oc for thy sører ieg saare,
at ieg ey beuist th*en*ne stad stor hedh*er* m*et* ord oc gerni*n*g, thy
hwar ieg vist mi*n* h*er*re næruærende, skulle ieg nie ødhmyglig,
tha so*m* ieg ku*n*ne ey gøræ ha*nno*m a*n*net hedh*er*s tegn. Hwat
gørde Daniel, tha ha*n* var i bla*n*t fræ*m*met? ha*n* vend sit andl
mot stadh*en*, hwar ha*n* vist Gudz tempel at være oc bad til sin
Gudh, oc see th*en* her ær større æn templet. Thes verre, huræ
CXVIII ofte stod ieg i koor i sac*ra*mentz næruærels m*et* vgudhelig oc
bortdragh*en* hiertæ, m*et* vawrend øghøn beuist ieg mi*n* hierte*ns*
vgudhelighet. O huræ ofte ieg gik forsymelig oc snarlig fram for
th*et* sted, i huilken th*en* søtest gest var næruærendes vnder sa-

crament, so at ieg ey lowet eller bad mine bøne til tig met gudhelig knæfall. Vtermer, for thy thu ær min Gudh oc Herre oc min ælskog oc min hiertens liggendefæ, thy skulle mit hiertæ glædhes thin næruærels, oc hughen skulle være glad oc øghen skulle læ oc mwnnen siwnge oc mine løpper skulle velsigne oc æræ teg, oc hwer serdelis mine limme oc ledmode skulle beuise teg kerlighetz tegn, thy at ho kan holle ild i sit skødh, so at hans klædher ey brænnes, heller ho kan dølæ ien brænnendes kærlighet i hans kæres nærværels, at hon ey berobes? han vil, han ey vil, then beropes aff sin syn. Se for thy, huræ forsumelig ælsker thu er, oc for thy er thu ey ælsker, thy thu forglømmer teg. Thy ien skødelig ælsker kan ey forsyme seg, thy han gør stor thing, vm han ær ælsker, men gør han ey, tha ær han ey ælsker. Hwat gørdhe han thin harpslagher, man efter tit hierte, som for aff sin klædher oc sprang ved archen aff all magt, sosom ien legher met harpæ, i huilken arche vare enest legmelig thing, som hafde ien skugge the things som komme skulle, huilke thing ginge fram til lyset, thy sandhet ær nw oppenbaret. Thy at thettæ sacrament holler ekke thet som the aate ther blefue i øken, men thet holler thet hymmelske brødh oc ho thet æter, han skal løwe ewinnelig, oc thy skal engen forvite meg her efter, vm ieg vphøgher her efter vnderlig so forstoor gerninge, for thy vm alle mine leghems limme ginge ower sand- CXVIII*
kor(n)ss tal i hawet, oc vare søtest orgen, oc alle mine makte vare glædeful røste, met alle them skulle ieg attro at løwe theg verdens scaper aff all min magt, oc ther ower skulle ieg græte oc søræ, at ieg hafde alt her til so blin vnderstandels til thettæ hymmelske lønlig vnder, thy at ieg gik møghet vten til oc vegde (ey) the thing som skulle veyies oc gørde meg ey qwem til so stor nadh, men nw bedhes ieg nadh for min forsymels met vtrække hænder i korss viiss oc vplyft øghen til hymmelen, thy at ieg var alt her til i vbetraktelses lædhiful mørken, men nw hawer visdomsens lys bortkørd mørken, oc tede meg teg aff ien vseglig vili. Hon bortkørde lædhi oc vpuækt tron som sow i lædhi, nw star igen, at thu skal sware thin swen til spørsmal, huilken tu mættet met thin tøkkelig næruærels, sosom met lifs brød oc vn-

derstandelses. Først spør ieg, hwat thu giwer mæ*n*nisken so*m* teg tagh*er* gudhelig i sac*ra*me*n*t*et*?

Sapientia: Ieg beth*er* teg, sey hwar aff goor th*en* spørsmal? er thu ælsker hell*er* leydreng? venter thu ey th*en*ne spørsmal at qwe*m*mæ ien kærlegful hug? th*en* so*m* hetelig oc rættelig ælsker, tha ha*n* hawer th*et* kære ha*n* ælsker, han akter ey møgh*et* a*n*ner thi*n*g, ha*n* leter eft*er* sin kære oc tha han haw*er* ha*nno*m, owerfarer ha*n* nyttelig got oc later so*m* ha*n* th*et* ey vist. Thu spør for kærlighet ell*er* for kerlighetz løn? hwat ær bæth*er*, hwat ær nyttelígh*er*, oc hwat dyrer æn at hawe meg sielff? ho so*m* haw*er* th*et* so*m* vethes at ælske, hwat skal ha*n* her vtermer astu*n*dæ? ho so*m* gaff seg sin ven alsa*m*mel, ieg beth*er*, hwat

cxix ko*m*mer ha*nno*m? see i sacrament giw*er* ieg teg meg siælff oc tagh*er* teg fræ teg sielff oc vmwænner teg sielff i meg, thy at ey skal thu vmskifte meg i teg, sosom thin leghe*m*s madh, men thu skalt vmskiftes i meg, men mowelske thu ær ey æn fulko*m*plig i ælskog, so*m* ey enest ælsker kærlighet, men nogh*er* he*n*ne løn. For thy skal ieg sware teg ved ien iofnlig spørsmall. Sey meg, hwat giwer solens skin veyert, tha ho*n* skinner i all sin dygd vten sky i middags st*et*? hell*er* hwat giwer the skinne*n*de siw stiern oc skinful planete Lucifer th*en* mørke næt? hell*er* hwat fogh*er*het giwer klart veyier i voor iordh*en*, som var bu*n*den aff is?

Discipul*us*: Sannelig th*et* ær (ey) twæuel, at thesse thi*n*g fører m*et* seg møghet fruct.

Sapien*ti*a: Sannelig, the synes teg stoor oc æræfulle, for thy at the æræ kæ*n*næ oc beg*ri*pelige, men i ræt sa*n*ne the gawer so*m* giwes i sac*ra*me*n*t*et* ad sine mote æræ møghet større, thy at th*en* minzst nadh so*m* han forskyller, th*er* tagh*er* gudhelig th*et*tæ sac*ra*ment, klarer siælen meer i andelig klarhet i hy*m*me*r*ige, æn nogh*er* solskin kan vplyse pwr vedh*er*, men andelig thi*n*g owergonge legmelige thin vlignelig, oc ey thes mi*n*ner for th*en* nogh*er* lønglig gudhelig vplysels, aff huilke siælen verdes stu*n*dom at owergudhes vmvel i th*et*tæ liff ful aff vselhet, so at hon venter at klarhetz diwp lates vp for he*n*ne, huilke gudhelig lønlig vplysels ku*n*ne tha ey beg*ri*pes aff nogh*er* sin, vten the v*n*derstas aff

eneste (th*e*m) so*m* th*ett*æ sac*ra*ment taghe. It*em* sodhan nadh gifwer større lysen i hy*m*merighe æn alle lyse stiærne, vm the vare CXIX* satte hoss iordh*e*n oc vplyste th*e*n*n*e v*er*den i (al) sin dygd. It*em* sodhan dygd skal giwe siælen større (a*n*delig) fogh*e*rhet oc værnhet i hyme*r*ige, æn nogh*er* sv*m*mer kan giwe iordh*e*n nogh*e*rsin m*et* alle sin grøde, oc vm thu vilt vethe th*ett*æ visseligh*er*, tha akt m*et* stor vin thetæ sacramentz magt. Ær ey guddo*m*s skin (som ær) betekt oc skiwlt i th*ett*æ sac*ra*me*n*t, men i hy*m*me*r*ig klar oc oppe*n*bar, krafteligh*e*r at gøre seg her siælen klar vm tilbu*n*den nadh oc i hy*m*me*r*ig m*et* æræ, æn th*e*nne synlig sool til at vplyse all verdh*e*n? thy at ha*n* ær enest so*m* insændes værels. oc godh and vpfyller m*et* seg sielff, oc nw bliwæ the ien and m*et* ha*nn*om. O huræ stor æræ oc klarhet skal vordhe først all sa*m*mel siælen sat vten seg skal alsa*m*mel v*m*skiftes i Gudh. It*em* mit æræful legh*e*m, so*m* taghes her trolig m*et* sac*ra*mentz nadh, forma th*et* ey at pryde all hy*m*me*r*ig*is* gard, oc hwer vtvold siæl m*et* større fagh*e*rhet æn stiærne*n*s gong oc tidhens atskilleligh*e*t kan prydde legmelig th*e*nne iord. It*em* min ærligest siæl, so*m* holles i th*ett*æ sacrament, hawer hon ey meer lysen ell*er* klarhet pa sin mote æn alle morgen stiern oc aften stiern, oc alle thesse skulle gifwes ien tro siæl i hy*m*me*r*ig so*m* verdskyllelig anamer th*ett*æ sacrame*n*t for vten a*n*ner daglig oc store oc vtalig nadhe oc nytteligh*e*t.

Discipul*us*: Jeg vordh*e*r vndh*e*rlig, tha ieg hører so ma*n*ne ærlige vnder aff th*ett*æ æræful sacrament, men ieg bedh*er*, at thu skal ey forsma ien twywel so*m* ieg framlegger. Th*er* aff at thu almektest Gudh pryder th*ett*æ æræful sacrame*n*t oc hedh*e*rlig m*et* so vtalle oc æræfulle andelig fulko*m*mels, ey enest i hy*m*me*r*ig vten vmwel her i v*er*den, hwi ær alt th*ett*æ so lønlig oc skiwlt, at th*et* fregnes næppelig aff nogh*e*r oc ey he*n*nes dyg, vm ieg CXX derfwes at seyiet? hwat so*m* gørs ved a*n*ner, ved ieg ey, men ieg kan ey ransagh a*n*ners samwid, th*ett*æ ene hawer ieg tit rønt i meg sielff, at tha ieg ville gaa til vors H*er*re helghe legh*e*m oc blod, aff huilk*et* ieg hørde gonge so møgel godhe thi*n*g, fan ieg meg i so stor sløwhet, tha ieg gik til oc tha ieg gik fræ, at ieg bleff lødløss, soso*m* ieg ku*n*ne skødhe, aff alle vplyselse oc gudelig nodhens gawe som gonge aff th*ett*æ sacrament, so at ieg

ku*n*ne ey følæ i meg ha*n*s søte smag i noghet, vten bleff so vten fruct, soso*m* at sac*ra*ment*et* hafde i seg engen fulko*m*mels. O høgste Gudz mægte rad, o ey derfues ien vuiss swen oc daar at straffe visest h*er*re oc vstraflig, th*er* all thing skikker albest, hwi hawer thu skiwlt so stor oc so vmædelig thi*n*g? var ey bæth*er*, at thu fornyet so stor v*n*derlig lønlig thin[g]s tro m*et* synlig tegn oc oppenbarlig rønels.

Sapientia: Vest thu ey thy at thu gaar ved tron oc ey vedh scapels? men th*et* so*m* manz sin tegner oc rønels prøvver, huræ kan tro taghe th*et*? men heller bør tron at vonske, hwar teels oc synt thi*n*g vnderstas at hawe rwm, oc th*et* føller efter at th*e*n forklaræ trons v*er*dskyl skal forfares. Vm thu vilt for thy antvordhe rønels th*et*tæ sac*ra*me*n*tz lønlig v*n*der, tha ær th*et* so*m* thu kant ey fly, at thu skal bortag tron oc trons verdskyl, oc hwat vm nogh*e*r vtuold føler nogh*e*r rælig flygende thænkels oc samtykker th*e*m ey, sannelig han skal kronæs, vm ha*n* stridh*e*r.
cxx* Ieg beth*er*, vpladh thin hierte*n*s bogh oc see m*et* hwat oppenbarligest bekænnels th*et*tæ sacrame*n*tz lønlig thing giwes at vnderstas i so*m*me mæ*n*niskes hiertæ, oc vm th*et*tæ sac*ra*mentz sandhet giwes ey vnderstas altid, tha giwes th*et* stu*n*dom aff nadh oc synnerlig fordel v*n*derstas nogh*e*r mote vseglig, so at vm møgligt var, at nogh*e*r vishet var større oc visser æn trons vishet, oc thesse vseglig sac*ra*mentz sannest værels gawes at vethes oc forstas vedh th*et*, tha syntes tron noghermote at late aff at hawe makt oc thing ventes at hawe go*n*g*et* i san oc fulko*m*lig bekæ*n*nels. Sannelig th*et*tæ sagde ieg (ey) efter almennelig lop, medh*e*n th*e*nne vnderstandels gaar ower alle visdo*m*s konstes eleme*n*t oc vphoff. Oc ey skal (oc) th*e*nne nad være altid hoss th*e*m, th*e*r kærest ær, vten stu*n*do*m* tha so*m* siælen gripis til the thi*n*g so*m* owen æræ, oc vplyftes til at vnderstaa hy*m*me*r*ig*is* lønlige gudhelige thi*n*g, soso*m* Gudz nad v*er*dhes tha at oppenbare thesse thi*n*g oc the*re* lighe, so*m* oppe*n*barer lønlig thi*n*g aff mørken oc giwer stu*n*do*m* at owerga mørke oc begripelig oppenbarels, oc vphøgher til vsynlig thi*n*g oc Gudz lønlige thi*n*g. Aff huilke lønlig thi*n*g tha ha*n* vordh*e*r bort dragh*e*n, skal han igen ko*m*me til vone trons lærdom, for thy skal thu vndh*e*rstaa aff thesse thi*n*g, at

the*t*tæ sacrame*n*t ær ey for thy thes mi*n*ner sant, thy at he*n*ne andelig fulko*m*mels ær vgripelig ell*er* vfregn(e)lig, for thy at Gudz næruærels, so*m* ær th*er*, ær lys, ey sodhan lys so*m* ka*n* sees aff legmelig øgh ell*er* so*m* vtspredh*er* seg til the vvertes thi*n*g, men th*et* ær th*et* lys so*m* ma sees aff enest gudhelig vndersta*n*dels, ell*er* aff th*e*n so*m* hellæ ær gørd, oc so*m* i sin egh*e*n værels ær cxxi lys varelig, thy at huræ møgh*et* the andelige vphollelighet æræ ærlighere, so møgh*et* æræ (the) enfol(le)lighere, thy at minzst aff them i stoorhet æræ største i dygd.

Discip*u*l*us*: O huræ faa æræ i th*e*n*n*e verdh*e*n, so*m* m*et* grangifuelig vmhug akte at ow*er*veghe the*t*tæ sacramentz dyreful dygd oc nyttelighet. Sa*n*nelig the goo fram aff ien tør vone, at the skulle følle sidh efter oc skynne seg ey, at the skulle go*n*ge fram, vten at the skulle goæ bort oc skynne seg ey aff gudelighetz attraa, vten aff gudelig vermes vonskels, oc for thy so so*m* the goo til, so goo the fræ fofænge oc vten nadh, oc the æræ sosom the diwr so*m* ey twetygge, huilke so*m* vrektes i loghen soso*m* vrene diwr, thy at the tænke ey ower m*et* grangifuelighet ell*er* tracterer hwem the skulle taghe, ell*er* huræ møgh*et* got the faa th*er* aff, at the taghe vel ell*er* ille, men oc vm th*et* kam i there ami*n*nels, tha vtslykkes th*et* soso*m* ien litel nist i iet kolt bryst oc synes ey meer.

Sapientia: Tree ha*n*ne slækt æræ so*m* taghe meg i sac*ra*ment, so*m*me æræ alstings vskykkelige, soso*m* æræ the so*m* æræ i dødhelig synde, so*m*me æræ vel skikket oc fulko*m*melige, so*m*me hawe sek mædhel mate, sosom the so*m* æræ vgudelige. The første forskylle ewi*n*nelig dødh, the anner ewi*n*nelig liff oc andelig velsignelse, the tridhi æte trangt brød oc vsmagh*e*n madh, oc foo ey fulko*m*melig helbregd.

Discipul*us*: Vm skrøpelig mæ*n*niske gør nogh*er* lønlig synde, m*e*n tha ha*n* vil goo fram, foor ha*n* anger for sin synde cxxi* oc gør efth*er* kirkins budh th*et* ha*n* forma, skal th*e*n synde man derfues at gaa fram aff thin nadh?

Sapien*ti*a: Vm han haw*er* san anger oc gør efter skriftefadh*er*s radh, nw rættelig at tale, ær han ey synner. Maria Magdalena, tha ho*n* fek a*n*ger i sit hierte, gik hon til vors H*er*re

føther oc vette them m*et* taar, sa*n*nelig hon hafde synde q*ui*nnes nafn, men tha var hon ey længer synde q*ui*n*n*e, thy C*hri*stus forlod he*n*ne synner.

Discipul*us*: Hwarien ær ryg i sin sens, men ieg venter sa*n*nelig her, at th*et*te sac*ra*mentz gudelige lønlige hælle thi*n*g gonge ow*er* all dyg oc ower alle Gudz lønlig vnderlige thing i th*en*ne v*er*den. Hoo løwer for thy so renlig oc so vskyllelig i thenne verdhen, at ha*n* ær ien qwæm tiænest man ell*er* tagh*er* thesse sacramentz? hell*er* ho derfwes at trøste aff sek selff at taghe ha*nno*m, huilken s*anc*te Pædh*er*, apostole*n*s høfding, ræddes oc sagde: gak fræ meg, H*er*re! thy ieg ær ien synde man. So oc th*en* hwes troo Gudz søn lofuet i Israel besynnerlig: ieg ær ey v*er*de, at thu skalt goo vnder mit tag. Ho kan for thy so*m* fødh ær aff q*ui*nne redhe seg v*er*skyllelig til so storæ lønlig hellehet?

Sapien*ti*a: Han ær ey fødh aff q*ui*nne so*m* aff sin dygd oc sine gerni*n*gs rætuishet kan redhe sek til fullæ som verdskylt ær, vmwel vm ien enest man hafde alle ængels naturlig renlighet oc alle helghe mæns klarhet oc renlighet, oc alle there forskyllen so*m* h*er* æræ i v*er*den ved iet strængt løfnet. Aff alle thesse vorde ha*n* ey nog qwem til at taghe so store gudheligh thi*n*g, vm Gudz nad vare ey. O ewi*n*nelig Gudh, huræ rædhelig ær
cxxii th*et* meg oc a*n*ner synner mine lighe, at høre th*et*tæ! A vi, a vi, H*er*re Gudh! oc vm hy*m*mele æræ ey rene i thi*n* asyn oc thu fanst vndscap i thine ængele oc store g*er*ni*n*gs mæn forskylle ey aff sin rætuishet at taghe. Ve meg, hwat skal vorde aff oss, so*m* vøfwes idelig i syndens vrenlighet, sosom halt ell*er* lam i klæg. So lamme vi til tho dell so*m* lit ell*er* enkte gudhelig(het) hawe, oc ey taghe vi oss anger vppa for vore forsy*m*mels sosom tilbør, m*et* huræ stor rætzel vi moge framga, oc ær rædendes at th*et* so*m* skulle komæ til nadh ko*m*mer til fald.

Sapien*ti*a: Vakt grangiuelig, at th*et*tæ milhetz sac*ra*ment ær skikk*et* til lægdom, oc for thy ee nær mænisken gør th*et* ha*n* kan oc ødhmygh*er* seg til nadh*en*, th*et* ær nogh, oc ey vtkræfuer Gudh th*et* aff mæ*n*nisken so*m* synes vmøgligt at være ha*nno*m, for thy at e nær th*en* som taghe vil, gør th*et* so*m* ha*n* kan, tha vpfyller Gudz nad th*et* m*et* sin milhet, til huilk*et* han kan ey ka*m*me

vten nad, oc for thy vm th*et* ær ellers lige, tha skal ha*n* gaa fram aff Gudz milhetz trøst oc holle sek aff for sin eghen skrøbelighetz betraktels, æn tog at bodhe ær lowende for st*et* oc tidh. Skynner ey siwg mæ*n*niske til læghi oc fatte klapper pa rigmanz dør? Gak fram oc klap oc twiwel ente, ha*n* ær læge oc millest skyfter oc minzskes løner, han vpræth*er* all thi*n*g m*et* enest ordh. Ha*n*s næruærels lægh*er* saar oc lægh*er* hiertæ oc bortkører drøfuels oc giwer hierte*n*s glædhe. Hoo derfues for thy at seyie so vrolig, at the so*m* æræ andelig siwge skulle ey go*n*ge til ha*nno*m, cxxii* som tog manz siwgdo*m* oc bar ha*n*s krankdom. See th*e*n vrene q*ui*nne gik bag til ha*nno*m oc rørdhe ha*nno*m oc fek helbregd! th*e*n synde q*ui*nne, tha hon kyst ha*n*s fødh*er*, vort hon renset, Cananea fulle ha*nno*m efter, oc tha hon ey afflodh, vort hon hørt. Spitælske ginge til ha*nno*m, oc the vort hele, blinde oc so*m* dyæfwel vare vti oc alle naturens vanscapels, tha the trode oc ginge fram, finge the helse, thy at dygd gik aff ha*nno*m oc helet alle, men oc oppe*n*bare syndere oc syndemæ*n*niske, tha the ginge til Jhe*sum*, forskyllet the nadh, oc ha*n* forsmade ey there gestbudh oc hwss, huilken so*m* kam (i the*n*ne v*er*den) ey at kalle rætuise vten synder, for thy ma seyes ey vlige, at sosom ha*n*s tilqwæm i leghem var til synde mæniskes helse, so oc th*et*tæ helsa*m*lig offer ær gifuen tro mæ*n*niske til synde bodh. Thy at Gudz søn i vterst nætvord, tha th*et*tæ helsa*m*lig sac*ra*ment stiktis, sagde han: th*et*tæ ær mit leghem, som skal antwordes for eth*er*, oc th*et*tæ ær kalk so*m* skal vtgydhes for eth*er* til synde forlatels, hwarfor tha thu gør so*m* til teg stor, gak tryggelig fram vten skelfwen i tro oc kerlighet oc tweg enkte aff ha*n*s mildhet!

Discipul*us*: O nadeful ord oc ælskelig, at ieg vsel synder, so*m* veth mi*n* egh*e*n snødhet, derfues oc go fra*m* til voltz Gudh, men nw beth*er* ieg oc ødhmyglig, at thu seyier meg, vm th*et* ær bædh*er* at go idelig ell*er* siællen til th*et*tæ he*m*melsk sac*ra*ment?

Sapientia: Her vm tag th*e*n ærlig doctor*is* san*c*ti Augustini ordh, som seyier bodhe at være loflig for st*et* oc tidh, som ær at halle seg aff stu*n*do*m* for hedh*er*, oc aff gudhelighet skal cxxiii ma*n* ente thes mi*nn*er ga fram, men th*et* ær them nyteliget at

the taghe idelig, huilke som foo bodhe gudhelighet oc sac*ra*mentz hedh*er* aff idelig tilgo*n*g.

Discipul*us*: Men hwat aff th*e*m som synes altid soso*m* at være i th*e*n samæ mote, so at the ku*n*ne ey vethe seg møghet at fræ*m*mes th*e*r aff, oc ey merkelig at vonskes th*e*r aff, oc the følæ seg nw trengde aff ien hardhet, so at th*e*m synes (at) hy*m*melen owentil ær vædh*er*, oc iordh*e*n ær iern aff andelig tørhet oc hiertes hardhet, oc æn tog at the løse sin løsni*n*g oc bøn som the pleghe, oc rense seg m*et* sc*ri*ftemal, tha ligeuæl blifue the i hort hiertæ oc kold vili, oc faa ey at vethe nogh*er* andelig nodhes smag, men ieg legger oc th*et*tæ til som nog ær grætelig oc pinelig helghe hug, so*m* ofte kærer th*et*tæ, sosom ær at i hans taghels synes nadh*e*n stu*n*dom at vnderdraghe seg merkeligh*er* æn ho*n* var von, so at ho*n* synes nogh*er*ledhes at forsma th*e*n he*n*ne føller efter oc fly for th*e*n so*m* he*n*ne roper efter, th*et* synes meg møgh*et* vnderlig oc vmwel grætelig.

Sapien*ti*a: For ma*n*ge sag oc mote plæyer sodhan hardhet at pine siælen, so som rønte mænz tale prøwer, huikke tale vi nw owergifuer, men th*et*tæ enest skal thu holle, at nær thu fi*n*ner teg m*et* grangiuelig ransaghels ey at være sag til th*e*n sa*m*me hardhet, men thu gørde som thit var oc om hugsens hardhet ko*m*mer th*e*r ower aff Gudz tilladh, som pleyier at drøfwe
cxxiii* sin vtuolle thusend made, tha skal thu ey være vnadhe oc (ey) brydhes th*e*r aff, oc ey vndraghe teg mærkelig aff th*et*tæ helsamlig sac*ra*ment, for th*e*n sagh oc skalt (thu) vethe, at Gudz milhet gører ofte lønligest oc troligest siæle*n*s helse, tha so*m* siælen blifwer vedh enest trons hielp oc føler ey nogh*er* andelig sødhet, ey mi*n*ner æn hon var flydende aff andelige nadhes rigdo*m*, oc ligevæl (skal han halle) seg varlig i the thi*n*g som tilbør, oc for thy vnderdraghes sodhan nadhe stu*n*dom nyttelig fræ th*e*m, at the skulle taghes igen, tha the æræ borttagh*e*n m*et* størrc girehet ok bewares varligh*er*, tha the æræ igenfangen, oc at kær siel skal so øfwes i ødhmyghetz scolæ, men iet ær so*m* ær møgh*et* merkelig oc so*m* thu skalt gra*n*giuelig vakte, sosom ær at th*e*nne forsagd andelig teff oc inwortes smag ær ey trons rætte fulko*m*mels oc hør ey til th*e*nne næruærend*is* tidh, men hon hører til ewi*n*nelig

sallehet, oc først hon ey (giwes) i sac*ra*me*nt*e*t* eller vten, tak Gudh oc lid tholle, oc skal thu vethe at th*et* ær ey i thi*n* vold, men th*et* hørrer høgste oc veluiligest Gudh til, som skal gifue, ey sosom thu vil eller nær thu vil, men nær ha*nn*om thækkes, sosom han dø*m*mer at være til sin loff oc thin nyttelighet. Ær oc merkende, at th*et*tæ høgste goth oc so æfnful oc v ændelig, at e huræ møghet meer thet taghes, so møgh*et* meer vordh*er* ha*n* som tagh*er* nogh*er* mote hans begripeligher, oc th*er* aff hender i th*et*tæ sac*r*ame*n*t ofte, at nær nogh*er* vndragh*er* seg merkelig aff ien vskikkelig rætzel, huræ møgh*et* han tøfwer aff dag til dag, so møgh*et* foor th*en* større vskikkelighet. Bædh*er* ær, vm th*et* ær cxxiv ell*er*s lige, at gonge fram aff k*er*lighet, æn at holle seg fræ aff rædde. Bedh*er* ær at go*n*ge fram hwar vgge ell*er* hwar dag aff san ødhmyghet oc aff sin egh*en* vfulko*m*melighetz vedh*er*kændels, æn ien tid i aaret aff eghen rætuishetz dyrff.

Discipul*us*: Ieg beth*er*, sey th*en* tid so*m* ha*n* skal helst akte, th*en* so*m* gonger fram oc sa*m*melhænte se[g] alsammel oc redhe seg til ha*n*s nad.

Sapientia: Tha sac*ra*ment*et* taghes oc nødhes, thy at tha vplates hy*m*melen nogh*er*ledes, oc kære søn tilføghes th*en* skikkelig siel legmelig oc andelig, for hwilk*et* messæ kalles aff fadh*er*lig sendels.

Discipul*us*: Hwat aff th*em* so*m* attror aff største begerels at taghe teg i sac*ra*ment, oc tha ku*n*ne the (ey) faa th*et* the attraa. The se thesse sacrame*n*tz tiænist man stanne oc se ha*nn*om tage teg, oc the vtrække the*re* arme aff hierte*n*s attroo, the vplate siæle*n*s mun oc attroo at taghe teg, oc ey ær th*en* so*m* hører ell*er* byer teg oc vpfyller hu*n*græ siel aff thin astu*n*delig næruærels. Thu vest at see oc ey smage, ær møghet pi*n*nelig ien ælske*n*des siell.

Sapientia: So*m*me æræ so*m* meg tage ow*er* th*et*tæ bord sacramentelig, oc goo tha fasten bort, so*m*me swighes i th*et*tæ bord, oc tha vordhe the drukken aff he*n*nes fulhet aff mest øfne, thy at the førmer taghe enest sac*ra*me*nt*e*t*, men thesse taghe sacrame*n*tet oc thes dygd.

Discip*ulus*: Æn star nw igen tho tweuel aff th*en*ne ma-
CXXIV* te*rie*, sosom ær, at vm ha*n* haw*er* nogh*et* meer som theg æter legmelig oc andelig, eller then som tagher enest andelig, th*et* ær, huræ møgh*et* so*m* hører til sacramentz fulko*m*mels oc sag, til th*et*tæ twiuel ær, thy thu vest ha*nno*m so*m* seyier: tro thu oc thu aast! Th*et* a*n*net, huræ længe skal th*et* hedherlig sacrament blifwe igen, efter at th*et* (ær) taghet aff mæ*n*nisken?

Sapientia: Sa*n*nelig then hawer meer gudelighetz oc nadhes materiæ som bæghi tagher, æn then so*m* th*et* a*n*net tagher enest. Aff th*et* annet hawer thu nog oppenbarlig aff hellæ fædherns skrift, at Gudz leghem blifuer so længe, huræ længe then scapels so*m* vi se i brødz oc vins ligels blifwer.

Item ien bøn aff Gudz leghem.

Discipul*us*: Hel helgeste Gudz leghem, som holles i th*et*tæ sacrame*n*t, ieg vedherkænner teg m*et* min mwn, ieg ælsker teg aff alt mit hierte, ieg attror teg aff alle mine inwole, ieg bedher: verdes at søghe mi*n* siwg siæl i dag so millelig oc nadefullelig som (ieg) attror at taghe teg helsa*m*melig offer oc alle nadhene kællæ, at ieg skal glædhes at hawe fu*n*nen lægdom (i leghem) oc siæl aff thin næruærels. Herre, thu skal ey skodhe mine ma*n*ne synner oc forsymels, men thine v ændelig barmhiertehet, for thy thu ær then vm huilken ve*r*den ær scapet oc helet, vm hwilken alle yrter oc alle dygdeful thi*ng* taghe sine dygde, thu ær th*et* vsmitte lamb som offers i dag Gudh fadher for all ve*r*dens helse. O søtest ængel brød oc søtest ho*n*nekag, giff min mwn thin helsa*m*melig nærwærelses søte smag! Vptæn i meg thin
CXXV kærlighet, vt slyk synde oc ingud dygde, øgh nadh*en* oc giff hugs oc leghems helse! Jeg bedher: bygd thine hemmele oc far nedher til meg, at ieg vordhe tilsa*m*mel ien and m*et* teg, teg tilføghet, o hedherlig sacrame*n*t, ieg bether at alle mine vvenne skulle bortkøres ved teg, synde skulle forlates oc alle vnde thi*ng* skulle vtlykkes vedh thin næruærels. Giff god akt, ræt sedher, oc skik alle mine ge*r*ni*n*ge i thine vilie, vnderstandels skal vplyses om teg, søtest Jh*esu*, m*et* th*et*tæ nyæ lys, oc kærlighet skal vptændes, hop skal styrkes, oc mit lefn*et* forbeyert skal altid fræ*m*mes til bædher oc at meg gifwes ien hællæ affgong, amen!

[Capitulum quintum.]

Huræ ewinnelig visdom scal lofwes idelig aff all hiertæ oc all siæl.

Hører meg vants gudelig fruct oc gører fruct, sosom roser plantet ow*er* vanbek hawer søthetz luct sosom Lyban*us*, gører bloster sosom lilier, gifver luct oc bærer grene i tak i loff, oc lower til sa*m*mel oc velsigner He*r*ren i sine ge*r*ni*n*ge, gifwer ha*n*s nafn mekteghet oc vidherkæ*n*nes ha*nn*om i ether mwnts rost, i mwnts sang oc harppe, oc i skulle so seyiæ i vedherkæ*n*nels: He*r*re*n*s gerni*n*ge æræ alle møgh*et* godhe, oc vælsigner He*r*ren oc vphøgh*er* ha*nn*om, huræ møghet i formoghe, thy at han ær stører æn all loff.

Discipul*us*: O min kære, ho giwer meg, at th*et* hiertæ, som ær siwg i thin kærlighet oc tørste til at lowe teg, maa framledhe the*n*ne lofs vnfongels til fulko*m*mels, før æn dødhen ko*m*mer, so*m* ær nær, at then ild, so*m* bræ*n*ner innen at, skal bryst vten til, oc gao ower all verdhen oc vprese alle hierte owe*n* til i thin loff, oc vptende th*em* i thi*n*g ælskog. O Gudh gawe, at alle sa*n*g leg oc hy*m*me*r*ig*is* discant oc iord*r*ig*is* sødsang gi*n*ge CXXV a
aff mit hierte vp til hy*m*me*r*ige, oc giørde teg so søtelig verdskylle loff, at the motte vorde thine guddo*m*s øghen tokkelig, oc motte glædhe al hy*m*me*r*ig*is* gard aff ien ny oc vseglig glæde. Men hwat skal ieg seyie? ieg vedherkænner meg sielff at være vværde til thi*n* loff, hwarfor bedh*er* ieg at anner ærlig creature skulle verdes at vpfylle mi*n* vfulko*m*melighet. Thy ønsker ieg oc attror aff alt hierte, at the hy*m*mele so*m* planeter side vti oc stiern hy*m*melen oc alle fogh*er* grøde oc bloster m*et* ma*n*ne ha*n*ne fogh*er* lyd oc alle bræ*n*nende kerlighetz attraa so*m* go*n*ge aff there hiertæ, so*m* theg aff største kerlighet ælske, at the skulle lowe oc ve[l]signe teg ewi*n*nelig. Herre, mit hiertæ smeltes til thin lofs enest ami*n*nels, sin oc skæl vnder, orde vonskes oc ieg sukker høgt. Vmwæn til meg siælff, thy ieg fi*n*ner i meg ien vseglig

attro at lowe te(g), høgste goth, so*m* ow*er*gar all nature*n*s øfn, huilket ieg later tha igen vten form aff nature*n*s vmøglighet, th*et* grædh*er* ieg. Thy at vm ieg vil lige theg ved the vnderstandelig creatur, tha fi*n*ner ieg sa*n*neligest teg at owergaa v ændelig alle creature, vm ieg betracter the thi*n*g so*m* æræ godhe søte fogh*er* ell*er* ynfulle, tha v*n*derstar ieg teg at være vseglig nadheful oc ynfull ow*er* alle thesse thi*n*g, oc æn th*et* so*m* meer ær at være alle thesse thi*n*g andelig oc i varels i størst sanhet.
CXXVI Iet ær so*m* ieg vil seyiæ, at aff sodhan thi*n*gs motko*m*mels føler ieg i meg sosom at nogh*er* taler til meg, tha so*m* fogh*er* scapelse lystelige til at see oc qwe*m*lige til at ælske ko*m*me for mi*n* hugs øghøn oc vmuel tit for mi*n* leghe*m*s øghøn, tha sænne the gensten i mit hierte thesse (ord) m*et* klar (hugs) røst oc seyie: eya, skod ok akt, hure fogh*er* han ær, som meg skapt so fogh*er*. Thu seyier: ho ær han? sa*n*nelig ha*n* ær fægh*er*st, oc so gar ieg vm hy*m*melen m*et* høfwesk thank oc vm iordh*en*, ieg skodh*er* Ledhi*n*g th*en* stiern, ieg ransagh*er* hafsens diwp, oc iek betracter th*en*ne verdh*en* m*et* sine lustelighet, skow m*et* grøn løff, grøn ænge, prydde m*et* mange blost*er* oc ma*n*ge bloster oc ma[*n*]ge lydh, ieg gaar ow*er* mark oc høg oc berghe oc daal, oc hwert serdelis skodh*er* ieg, alle thesse vptænne mit hiertæ til scap*er*ens loff, oc tha so*m* ieg tracterer, huræ fægh*er*ste oc best thu ewi*n*nelig visdo*m* skikker alle scapete thi*n*g, godhe oc vnde, rætuise oc v rætuise, so at thu later ente vskykkelig(et) i all thi*n*g, thu haw*er* skapt, oc skikker so thin creatur i sin g*er*ni*n*g, soso*m* ær mæ*n*nisken, at aff he*n*ne vishet dømes nature*n*s g*er*ni*n*gh nogh*er*led*is* vndh*er*standelses g*er*ni*n*g, oc thu belagde al thi*n*g m*et* visse logh oc satte hwer serdel*is* ænde, oc skikker oss m*et* stoor hedh*er*, tha ieg thænker th*et*tæ, glædhes ieg storlig oc nødhes m*et* glædeful røst at framseyie thesse ordh: alle Gudz g*er*ni*n*ge æræ møgh*et* godhe, men først ieg begy*n*ner at owerga th*et*tæ oc mi*n*nes, at thu høgst got,
CXXVI* evi*n*nelige vskapt visdom, vtuald for al thi*n*g, ær mi*n* hierte*n*s enest brud oc ven, tha haw*er* ieg ey længer and for vnner oc rædelig hugssens owergo*n*gels, men tha ieg so alsa*m*mel vonskes i meg, glædhes ieg storlig i theg. Eyia, for thy mi*n* h*er*re, se nw mi*n* vkerlig hierte*n*s attro, oc lær meg at lowe teg oc æræ tit

æreful nafn, thy at th*et* ær som ieg begerer oc atledher for alle th*en*ne verde*n*s glædhe.

Sapien*ti*a: Begerer ey nw visdoms kærlegful discipel at lowe sin ven, ewi*n*nelig visdom?

Discipul*us*: O ewi*n*nelig Gudh, til hwat piner thu nw vten skyld ha*n*s hug so*m* teg ælsker? hwi spør thu vm the thi*n*g so*m* vith*e*rlige æræ? ieg haw*er* attrord th*et*tæ altid aff mi*n* barndom.

Sapi*ent*ia: Vest thu ey p*ro*phetens dict so*m* seyier: rætuise mæ*n*nisker qwæ*m*mer loff, oc thy (ær) ey fogh*er* loff i synde mants mwn.

Discipul*us*: Iw sa*n*nelig, H*er*re! oc ve meg for thy, thy ieg haw*er* ey th*et* ieg kan seyie, ell*er* hwat ha*n* skal sware meg. men ieg sielfver giørdhet. Vm ieg vil rætuise gøre meg, tha fordø*m*mer mi*n* mwn meg, men skal ieg ey for thy lowe teg, thy at ieg vedh*er*kæ*n*ner meg at vare vren? Pleyier ey orm oc vrene frøde, so*m* æræ fødde aff vrenlighet, skrige i kær oc attro at lowe sin scap*er* oc soso*m* the ku*n*ne oc gite, thy at vm the ey ku*n*ne siwnge søtelig soso*m* lærki ell*er* nactergal, oc ku*n*ne ey vndersta teg soso*m* mæ*n*nisken, th*er* skæl haw*er*, tha gøre the th*et* enest, at the gifue th*e*m som vndersta teg, thin lofs materi. O miskundelighetz fadh*er*, ieg vedh oc v*n*derstar sannelig, at th*et* sø*m*mer meg vsle synder hell*er* at ligge nedh*er* pa grw for teg oc CXXVII bedhes nadh m*et* grædh for min(e) synde, æn lowe teg m*et* smitte mwn, men tha trøster ieg aff thin millest godhet oc infødh milhet, oc attror at lowe teg aff i*n*nerst inwole oc beth*er* thin barmhertehet, at thu mi*n* h*er*re Gudh skal ey forsma meg vrene madek oc dødhe hu*n*d oc rodden aasel, thy at hy*m*me*r*ig*is* ængele ku*n*ne ey lowe teg verdskyllelig, huræ møgh*et* mi*n*ner skrøbelig mæ*n*niske, so*m* ær drek oc madek! Sa*n*nelig tu behøfwer ey mit got, men thu gør oss so møghet meer thin owergongelig godhet oppenbar, huræ møgh*et* meer thu ønker var siwkdo*m* oc giwer oss nadh vforskylt aff thin mi*n*skelighet.

Sapientia: Th*e*n vil g*ri*pe skug oc vædh*er* so*m* venter at lowe meg v*er*dskyllelig so*m* tilbør, han frester vmøglig thi*n*g, so*m* arbegder at lowe meg til fulle oc ey ær for thy aff ladende aff loff, men th*et* sømmer teg oc alle creatur at lowe sin scaper, thy at

ængen creatur ær so*m* ey lofuer th*en* so*m* he*n*ne gørde, oc ær tænkende at i Gudz ørn lyder helle tænkels søter æn lydeful ord vten sens, oc hierte*ns* græd søter æn enest mu*ns* rop, oc pur ødhmyghet æn brodhen røst, oc at thu skalt thes bæth*er* vnderstaa th*et* ieg sagde vnder iet løfuende eft*er*ligels, akt til meg oc see at æn tog at alt mit lefn*et* i v*er*den var til høgste ku*n*gs eller fadh*er*s hedh*er*, tha var ha*n* nogh*er*led*is* høgh*er* forklaret i meg, tha so*m* ieg led død aff lydels oc vedh*er*gik ha*nno*m pa kors*set* oc ige*n*løst ma*n*kønet. Æræ oc ma*n*ge so*m* meg lowe m*et* høghe ord, men the gøre meg vrede m*et* forsmælige g*er*ni*n*ge, cxxvii* the hedh*er* meg m*et* the*re* lyppe, men the*re* hierte ær lo*n*g fræ meg, oc æræ oc ma*n*ge so*m* lowe Gudh, først th*et* gaar th*em* vell, men først th*et* gar th*em* amot, tha æræ the vtolle, hwes loff ær ey Gudh tokkelig, thy hon ær ey pwr, men anameligest oc ynnest ær there loff hoss Gudh so*m* vedh*er*gonge Gudh alle tid aff alt hiertæ, i genverdehet sosom i lyksa*m*melighet, oc ma*n*nefollelig flagelleret oc pintte gøre Gud loff.

Discipul*us*: Ieg bedh*er*, ma thin swen tale iet ord til sin h*er*res hierte, sannelig iek kæ*n*nes meg alt her til at hawe haft mi*n*ner i th*et* so*m* forsagd ær, oc ieg hawer lofuet teg meer oc hell*er* i lyksa*m*lighet æn i genwerdehet, men nw offer ieg meg al sa*m*mel thin viliæ til iet bræ*n*ne*n*de offer oc hawer mi*n* hug redbon th*er* til, at vm meg ku*n*ne hænde hwer ond thi*n*g hell*er* ge*n*werde thi*n*g, th*er*for ville ieg ey mi*n*ner lowe tegh, vten heller takke teg i alle thi*n*g, oc ville thole m*et* tolomod al thi*n*g for teg. It*em*, vm mi*n* dødh var hell*er* thin æræ æn mit liff, tha ville ieg gerne vtgiwe mit liff so*m* ær æn i vngdoms oller til dødhen oc ow*er*giwe the anner aar so*m* ieg matte løwe vt i, oc vm ieg blef ey dø, tha ville ieg so offer meg vor H*er*re, thy th*et* ville ieg ønske aff mine i*n*nerste hierte rødder, at vm vngdomen hafde (været) snarlig fulkome*n* oc hafde vær*et* lige ga*m*mel m*et* Matusal*em*, at hwert aar i so lo*n*g tidh oc oller, oc hwar monet i for*nefn*de aar, oc hwar seyier stwn i the daghe oc hwar minut i the stu*n*de i for*nefn*de oller, at the skulle lowe teg aff mi*n* per-
cxxviii soneligh*et* so gudelig oc astu*n*delig, huræ møgh*et* nogh*er* aff helghe ande tal i helghe mænz skin formatte nogh*er* sin at lowe teg i

so long tidh, so at (th*et*tæ) hafde været fulko*m*men alt aff mi*n* p*er*sone, oc at thenne lofs idelig fornyels aff sin stadehet owergar alle species i Algorismo i th*en* konst, oc til thesse thi*n*g vm ha*n*s godhe viliæ so*m* ey vorde oc ha*n*s lofs priis skulle bliwe th*er* vti, at mi*n* siel vtgonge*n* aff kroppe*n* skulle ante taghe skærsiltz pine heller heluetes pine til sine synde plict, tha ville (ieg) ente mi*n*ske aff mi*n* h*er*res loff, men ieg ville m*et* redebon hug vm ieg formatet vpfylle alle mæ*n*niske forsymelse oc forbæth*er* all th*en* vanhedh*er* som teg ær gørd aff v*er*den. Men lat oc so so*m* vmøgliget, at mi*n* siæl vare nw sat i heluete, hwar so*m* ær thin lofs ængen vedh*er*kæ*n*nels i th*en*ne mode, soso*m* ær at hon attrorde at lowe teg aff kerlighet, sa*n*nelig tha ville ieg so kraftelig fra*m*tale aff heluet*is* dypest mørken til thin lofs røst, at høgst lydendes røst skulle go i genom alt heluete oc v*er*den oc vedh*er*s oc hy*m*mele*n*s høghet, oc skulle ko*m*me alt til thin æres høghe ku*n*gsæte. Hwat skal ieg mer seyie? gør aff meg hwat so*m* teg tækkes, thy at huræ længe føde ær i mi*ne* næsse holl, skal ieg ey aff late aff thin lofs priis, men tha so*m* magt vonskes at tale i dødze*n*s stu*n*d oc forma ey tha yt*er*mer at nefne mi*n* Jh*esum* for drøfuels oc vanskelighet, tha bedh*er* ieg at øghens tegn hell*er* fængere*n*s vtrækkels skal være fornyels oc stadfestels til alle the astu*n*delig begerelse oc godhe g*er*ni*n*ge oc the gerni*n*ge som æræ framfarn oc ko*m*me skule, huilke so*m* ieg ville offer teg aff gud- CXXVIII*
elig tiænist alt til th*en* yterst dom dag, vm ieg ku*n*ne løwe so længe. Th*er* ower min kære, legger ieg th*et*tæ til, ieg attror aff alt hierte at nær mi*n* krop vordh*er* til mul oc løkkes vnder steen, at tha skal vtga ien lystelig røst thin lofs oc æres aff hwer minst smwle aff th*en* mwl, oc skal gaa geno*m* th*en* hard sten oc fare vp til hy*m*melens høghet oc skal vphøghe thin løfwendes lofs priis alt til th*en* vterst domdag, so lenge at leghem oc siæl the ko*m*me tilsa*m*mel i th*en* helghe vpsta*n*dels, oc skulle sa*m*meltøghes i thin lofs æræ ewi*n*nelig. Sa*n*nelig huræ lenge ieg ær ileghe*m*s mørkstow, tha bedh*er* iek, at ieg ma ny*m*me, huræ ieg skal th*er* til ko*m*me, at ieg ma lowe teg aff alt hierte aff all siel oc alle mi*ne* magt, ell*er* i all tidh sosom m*et* vafhollelig ydelighet. For th*en*ne thi*n*gs forstore attrols seyier ieg ofte aff i*n*nentil aff bræ*n*nende

hierte: o første rørelig hy*m*mels snarest lop, hwi sky*n*ner thu so? hwi gar thu so snarlig fram? hwar for sky*n*ner thu so? ieg bedh*er*, th*et* so*m* ær vmøgligt, gør th*et* møgligt, oc stan nogh*er* stu*n*d oc kør sener. Solen skal ey røres til at gaa nedh*er*, so længe ieg lower oc ærefulgør oc hedh*er* i th*e*nne øgnblik mi*n* H*er*re oc mi*n* kære oc mi*n* hiertens enest glædhe hu*n*dertsi*n*ne thusendesinne aff i*n*neste hierte*ns* rørdh*er*. Jeg kæ*n*nes ok at th*et*te hawer meg ofte hænt, at tha mi*n* hug hafde draget meg stu*n*do*m* til ma*n*ne ha*n*ne thi*n*g oc tha ieg ka*m* ige*n* til meg, sagde
CXXIX ieg gensten: o mi*n* kære! thusend aar æræ framfarn, th*er* fræ ieg hafde teg i ami*n*nels m*et* g*er*ni*n*g, eya hiertens kære ælskog! lat meg vp for thy tit liggendfæ oc lær meg so læ*n*ge ieg lefwer, huræ ieg ma lowe teg idelig vten hinder, so møgh*et* so*m* møglit ær!

Sapi*entia*: Ho so*m* akter Gudh i alle sine g*er*ni*n*ge oc vakter seg for synde oc ey owergifuer dydelig id, ha*n* lower Gud idelig. Sa*n*nelig th*er* vppa, at ieg skal fulkome thin akt, tha skal thu vethe efter fedherns sin, at tha som manz hug ær renset aff vertz synd oc aff alle vrene tænkels, oc ko*m*mer til ien vrørlig hugsens rolighet oc fulko*m*plig renlighet, so møgh*et* so*m* vnnes mæ*n*niskens skrøbelighet, han skal blifwe idelig i mi*n* loff, so*m* ær andelig manz ænd oc fulko*m*mels til al fulko*m*lighet, oc tha som hughen vordh*er* stadfest m*et* sodhan rolighet, hell*er* vordh*er* løst aff alle legmelig pines bonde oc blifu*er* fest ved th*e*n ene høgste got m*et* fast hugsens akt, han skal lowe meg vten afflatels, thy at hwat so*m* helst ha*n* griper ell*er* tracterer i seg i th*e*nne re*n*lighet, th*et* ær purest oc renest Gudz loff oc bøn.

Discip*ulus*: Nw ær æn igen, o ælskeligest visdo*m*, at (thu) ville lære meg aff nogh*er* twiwel efter thesse søtest ord, so*m* ka*m*me aff gudhelig visdo*m*s kæller, oc th*et* først ær, hwar ieg maa finne størst oc enkorlig thin lofs materi?

Sapientia: I th*e*n høgest oc gudheligest oc owergo*n*geliste voldz beskodels, i huilken holles alle ſenfolleste godhe thi*n*g aff ewi*n*nelighet, sosom i sin kellæ vphoff, th*er* efter i delaktege
CXXIX* godhe thi*n*gs bække, som flyde vt aff th*et* høgst goth, huilke som deles i blant creatur meer ell*er* (mi*n*ne), sosom Gudh verdes at dele th*e*m hwer særdel*is*.

Discipulus: Jeg siwg mænniske forma ængenlund at stande vp til then høghe Gudz voldz skodels, men thet later (ieg) them som sterker æræ oc liges Cedris, thet træ i Lybano, oc ieg (vil) holle sted met tissel som gror nedherlig. Sannelig tha skal ieg ey therfore tie aff thin loff, vm ieg kan nogher mode gifue them øfn ther magt (hawe) aff min vonmagt, thy vi see so at tit i blant the fogle som siwnge søtest i skoghen oc i blant nattergal æræ rawen oc kolp, oc tiæne sin scaper i thet lille the kunne. Soo oc ieg, men ieg ær ien synder, hawer synd enest til hænne, oc sossom ieg kan, vil ieg lofue oc æræ min Gudh ved hannom ewinnelig. Sannelig aff Gudh kan ieg ey siwng (annet) søteligher æn thettæ: quoniam suauis est dominus universis, for thy Herren ær alle sød oc mil, oc at hans miskund ær ower all(e) hans gerninge. O min Gudh, min miskund, ther vti glædhes min siæl oc mit samuid, oc alle mine been dogges aff for stor glædhe. Thettæ søte sang skal min siæl siwng alt til longt oller i blant andelig foghel slækt met sødh oc glad røst, oc huræ ofte ieg tænker i min hug, hurædan ieg var stundom, oc hurædan vodhe ieg vnkam, oc i huræ store vodhe thu beuaret meg, oc aff huilke vnd thing thu tog meg aff. Thu sønderbrøst mine bonde, thu helet rodden saar, thu søndersled vodeful snar oc frelste meg søtelig oc fadherlig. Først ieg betracter thettæ oc ander godhe cxxx gerninge there lighe, ær vnder at ieg kan kære meg sielff i alle theres aminnels for kærlighet. Sannelig ieg begynner tha at vptænes aff heteste kærlighetz ild. O ewinnelig Gudh, huræ lenge thu bidde tollelig syndemænniske som stod a mot teg, o huræ ofte oc huræ fadherlig thu pamonet hannom, nw søtelig nw hardelig. Thu kam for hannom som ænte vist i søthetz velsignelse, thu løp fadherlig mot thin søn, tha han kam til teg, som hafde førtæret sit gotz skammelig, oc var fortungen aff synd oc naghen aff nadhen. Thu vende ey tit miskundelig andl fræ hannum som gik onde veyie, men thu var altid oc hwerstet mild oc miskundelig. Oc thet som meer ær, ieg tog engen tid til tak alle thesse so mannefol godhe gerning, oc thu høgst godhet lot ey aff for thy, alt ther til thu drog meg vmsidhe til tegh. O høgst oc vsielig milhet, mun ieg oc gite hallet meg sielff aff thin loff i alle

thesse g*er*ni*n*ge? enge*n*lu*n*de, mi*n* Gudh, mi*n* misku*n*d, for alle thesse oc ander vtalle godhe g*er*ni*n*ge ønsker ieg oc attror, at teg skal vordhe sodhan oc so frygdelig loff aff megh, sosom the helghe ængels loff var th*e*n tidh tha the glæddes i thi*n* gudheligest voltz først aasyn seg at være stadfest ewinnelig i thin loff, oc the onde ande at (være) nedh*e*r trykken fræ teg for vten ænde. It*em* at th*e*n loff skal være so stor oc so glædelig, huræ stor the hælghe siæles ær, tha som the taghes aff skærselz fengsel cxxx* oc p*re*senteres først thit æræful andl, ad skodhe th*et* m*et* glædhe, ok huræ stor th*e*n loff ær i hy*m*merig*is* gater efter dom dag, tha som vtuolde mæ*n*niske skylles fræ the onde mæ*n*niske oc skulle lowe Gudh m*et* frøgdelig hiertæ, oc skulle æres ewi*n*nelig aff sin frælss. O søte oc mille mæster, nw ville (ieg) vethe aff teg, huræ ieg ma vende til Gudz loff the astu*n*delse so*m* ko*m*me stu*n*dom i mi*n* hug, so*m* ieg twæler vm, hwat hell*e*r the skulle være naturlige, hell*e*r aff Gudz nadhe? It*em* huræ ieg ma vende til mi*n* scapers loff ey enest got, vte*n* vmuæl vnt, sosom vnd inskydels som vnd ængele gøre? It*em* huræ ieg ma vende til Gudz loff alme*n*nelig all thi*n*ge so*m* sees oc høres oc vnderstas?

Sapi*enti*a: Til thesse tre thing gifue wi sodhan swar, oc seyie først, at thesse for*nefn*de siæle*ns* lefhet hell*e*r smektels kan vonskelig at skylies for there største ligels, oc for thy skalt thu alle thesse siæle*ns* liofhet ell*e*r smektels, the so*m* puræ oc rene æræ, soso*m* ær glædhe oc frøgd so*m* vpuække til nogh*e*r glædelighet at nogh*et* got tilstar, hell*e*r vpuækker til søt græd ell*e*r thes lige, soso*m* stu*n*do*m* pleyier at vordhe, aff huilke thu ey veth hwedh*e*n the ka*m*me ell*e*r hurt the go*n*ge, alle thesse fede oc daghet siæle*ns* liofhet ell*e*r glædhe, genste*n* at thu føler th*e*m, skal thu vpække th*em* owen til til alle thi*n*gs gørerer aff ie*n* gudelig beuisels, til th*e*n anamelig offers mote, som Abel offert Gudh, at the skulle vpnødhes i ha*n*s loff som ær nature*ns* gører oc nodhens giwer, oc so sa*n*nelig sodhan nadhe, huilke at so æræ naturlige oc vten verdskyl, moghe vorde owernaturlige oc verdskyllelige cxxxi nogh*e*rledhes aff sin ænde. Huræ tit thu føler vnd ande spot oc eghels at begy*n*ne til at hwæse i*n*wortes, stat gensten vp oc segh: o høgste Gudh, at mi*n* siæl ma vngripe th*en*ne vnd antz sted

eller æmbet, so*m* han skulle hawe lowet teg vti i vændelig ewi*n*nelighet, vm ha*n* hafde blifuet stannen, tha ønsker oc attror ieg, at huræ ofte thenne vnd and sænder thesse styggelig oc vnd tankke i mi*n* hug mot mi*n* viliæ, so ofte vordhe teg vseglig tak oc loff i the vændelig ewi*n*nelighete aff alle mine astu*n*delse ønsk, oc huræ ofte ieg tholer thesse snøde hwiske so*m* sændes innen til, so ofte offer ieg teg tækkeligest lofs offer m*et* kærlighet. For thy so som thu seer alle thi*n*g hielpe til sa*m*mel them som ælske Gudh til godhe, tha so*m* sodhan forgiftelig frestels ma ko*m*me them vmwel til nyttelighet. Men aff th*et* sidest thu spurde, ær so gørend*is*: ee nær thu seer eller foor at vethe nogher thi*n*gs besynnerlig forgong, ee hwat th*et* helst ær soso*m* grenful skod oc æng ful aff bloster oc mark ful m*et* sæd oc træ fulle m*et* f*ru*ct oc i alle ander sodha*n* thi*n*g, tha se(y)g aff thin hierte*n*s i*n*nerst kærlighet m*et* vplyft hiertæ owen til oc vtrække hænder til hy*m*melen: o æræful oc fogher visdom, efter fægherste oc ow*er*gonglige thenne thi*n*(g)s fordel oc nadh, tha helse teg aff mine vægne the thusend sinne thusend aff hy*m*me*r*ig*is* skaræ, so*m* teg tiæne oc ti thusendsinne hu*n*dret thusend so*m* sta*n*ne hoss teg, æræ the teg aff meg, oc alle creatures alme*n*nelig søte sang sa*m*-mel lowe the teg aff meg nw oc ewi*n*nelig!

Disci*pulus*: O ewinnelig Gudh, vm loff ær so glædelig h*er* cxxxi*
i v*er*den, huræ ær hon tha i hy*m*merig, oc vm he*n*nes ami*n*nels ær so lystelig, hwat skal tha vordhe aff he*n*nes næruærels, men mit hierte bodhe frøgdes ved the*n*ne thin lofs vnderlig oc vseglig søthet, oc særæs i*n*wortes sosom aff ien swar sorg. Thy at tha ieg tænker megh at være i thenne vselhetz dall, oc seer meg æn i dag at være so longt sat fræ godhe mæ*n*niskes fulko*m*melig loff, tha vtbryster tilsa*m*mel grætz taara i blant lofsens røst. O nær skal then astundelig dagh komæ, so*m* meg skal frelse aff thenne dødz leghem! hoo ey attror at skylles fræ leghemen oc være m*et* Ch*r*isto, oc gonge aff vselhetz stat til Gudz søners æres frihet! H*er*re, th*et* ær tidh, tag bort mi*n* siæl, thy at ieg ær ey bæther æn mine forfædhern! see huræ vodhelig thenne v*er*des skibels begy*n*ner at vordhe, se huræ ma*n*ne vnd thi*n*g begy*n*ne nw at vordhe oc at voxe all vegne, ve them (so*m*) fødhe oc vp-

foster i thesse dagha, salle ær han som bidh*e*r efter dødh*e*n næruærend*is* oc ær vel red! men ieg seyier ha*nno*m at være mer salle, som nw gik aff dødhelighetz stad oc ka*m* til hy*m*me*r*ige. Men ieg som hwerken hawer, huræ kan ieg hugswales? o mi*n* Gudh, hwat skal glædhe oc vedh*e*rqwæghe mi*n* siæl h*er* efter i so ma*n*ge arbegd oc trængelse!

Sapi*entia*: See thu hawer hwar aff thu ma foo radh h*er* i melle nogh*er*led*is*, soso*m* *æ*r th*e*nne glædelig Gudz loff, oc vm thu øfuer he*n*ne idelig, tha ma thu hugswales i genverdehet, thy at andelig glædhe oc Gudz loff næruærend*is* glædhelighet ær so- cxxxii som ien forlegh hy*m*me*r*ig*is* glædhes, hwar alle vtualle skulle lowe oc æræ meg ewi*n*nelig m*et* ful mwn oc glat hiertæ. Th*e*nne gudhelig loff qwægh*e*r hogh*e*n i genwordehet oc dragh*e*r hogh*e*n owen til oc bortkører vskikkelig drøvvels, hon bortkører andelige vuenner oc gør Gudh blid oc glædh*e*r ængelen oc frelser siæle aff skærseld oc skænker all hy*m*me*r*ig*is* gard ny glædhe.

Discipul*us*: Min siel, stat vp, stat vp, tal lofs sa*n*g i glædelighetz røst, cymbola leg skulle sa*m*mel lydhe, hiertæ skulle sa*m*mel glædhes, oc all iordh*e*n skal glædhes til scapere*n*s loff. O ælskeligest visdo*m*, ewi*n*nelig godhet, iek bedh*e*r teg at hwar morgh*e*n i dagni*n*g, tha ieg star vp til teg oc later vp mine øgh*e*n oc mit hiertæ tilsa*m*mel i thin loff, at th*e*r aff skal oc vpga thi*n* lofs vseglig stort blws m*et* klar skin oc bræ*n*ne*n*de low, hawendes i seg thi*n* kerlighetz høgst trap so*m* nogh*e*r sin ær gifwen mi*n*niske*n*s hiert aff owen til, oc bærendes i seg th*e*n ants brænnelses ligels, som mest vermes i thi*n* kærlighet i blant th*e*n høgst ordens hy*m*melske skaar, som bræ*n*ne i teg oc aff teg, ente thes mi*n*ner til th*e*n ow*er* vphollelig oc ow*er* varelig kerlighetz eftersyn, i huilken o thu hy*m*melske fadh*e*r ælsker thin enefød søn hetest i th*e*n helghe and, oc ieg beth*er* at th*e*nne loff skal so søtelig lyde i thi*n* fadh*e*rlig hiertæ, sosom alle harpe oc sang leg søte lyd pleyier at lyde aff sin mote i iet glad hiertæ i vngdo*m*s blostrend*is* stat, oc i th*et*tæ lofs bluss (skall) thin lofs røgelskar vptæn, vmwel (so) godh luct sosom at th*et* vare gørd aff alle mirre oc røgels cxxxii* puluer oc alle hande kryd menggels, th*er* vel oc søtelig lucte. Th*et* blus skal være so fogh*e*rt soso*m* tha yrterbloster voxe i

voors tidh pa marken m*et* fogh*er* lyd, oc træ stan m*et* fogh*er* grøn gren oc velluctende, oc th*et*tæ lofs bluss skal være so kærlegful oc lystful, at thine øghen skulle lystelig see til th*et*, oc all hy*m*merig*is* gard skal glæd*is*, oc th*et*tæ skal idelig vpga vten igen bol owen til m*et* thin kærlighetz hetest værm, aff hiertet ved gudhelig tank, aff mw*n*nen m*et* bræ*n*nende tale, oc aff alle gerni*n*ge m*et* hælle oc hy*m*melske vmgong, oc th*et*tæ loffs bluss skal bortkøre (aff si*n* dygd) alle vvenne, oc øge nad oc foo god ænd oc skal forskylle hællehetz nadh, at th*e*nne ændelig lofs ænd skal være evi*n*nelig loffs begy*n*nels i hy*m*me*r*ige, amen!

Capitulum vi^{m}.

Huræ thettæ som forscrifuen star ma drages til prædiken.

O Gudz visdo*m*, th*e*nne forklarest thi*n* lærdo*m* ær i viis manz mwn lystelig ligge*n*defæ, vm ho*n* vordh*er* so skikk*et*, at ho*n* vordh*er* ey enest læt til at v*n*derstas, hell*er* lystelig til at høres, men oc alme*n*nelig til at sprede seg for hwer mæ*n*niskes skibels, for thy he*n*ne fulko*m*lighet vtkræfuer th*et* sa*m*me. Sannelig til san ælskog oc til thi*n* lofs verskylle idels hører siæle røft. Sa*n*nelig tro swen oc snil, so*m* føller apostel orden efter, bør aff brodh*er*lig kærlighet, som ha*n* ær bu*n*den til, ey enest at akte seg sielff, men oc siæle helse oc iefnc*r*istens nyttelighet, oc for thy efter th*e*nne helsa*m*melig visdo*m*s lærdo*m*, so*m* nw ær sagd, bedhes ieg lærdo*m*, huræ ieg ma venne th*e*nne sa*m*mæ kæ*n*dom til iefnc*r*iste*n*s nyttelighet, oc vtwide he*n*ne æfnfullelig. Th*er* cxxxiii
ower giff oc thin enfolle swen ien stakket oc nyttelig konst, til at gøre th*et* sa*m*me i alle ander mate*r*iæ vskift oc formløss, at ieg ma fram lede honie aff the rwm i ho*n*nekag, oc ma bryde brødh for børn oc skifte brødh i bla*nt* almogh*e*n aff nadheful f*ruct*samlighet.

Sapientia: Th*e*nne lærdom so*m* thu bedhes aff meg ma thu faa fogh*e*rlig oc nyttelig m*et* faa ord, vm thu vilt ey bortkast th*et* nyttelig ord, so*m* thu løste, i th*e*n vishet so*m* fu*n*nen ær aff man. Thu spør, hwat ær th*et*? sa*n*nelig th*et* so*m* naturlig mester seyier: th*et* hører til visma*n* at skikke, hwat ær bæter æn th*et* oc hwat nytteligh*e*r oc hwat ærligh*e*r, thy at the thi*n*g som aff Gudh æræ the æræ ok skikkete, thy at th*et* som hawer skikkels skal bliwe varelig. At ieg skal lære teg vmuel i th*et*tæ soso*m* i alle thi*n*g, som førre æræ sagd, hell*e*r m*et* eftersyn æn m*et* ordh, aff th*et* som spørs, for thy skal thu bevare th*e*n mode oc skikkels som her ku*n*gøres. Merk for thy vm the stikke som forsagd æræ, at ho som helst begerer viselig oc hetelig at lære ey enest sek sielff vten vmvel sin iefncristen aff th*e*nne visdo*m*s kændo*m*, tha ma ha*n* th*e*r fi*n*ne m*et* studeren so*m* th*e*m kan bodhe gafne. For thy so*m*me materie æræ so satte, at the æræ nogh*e*rmote tilføglige aff seg sielff th*e*r til, vm nogh*e*r vil giwe seg vin th*e*r vm. Sosom æræ allæ the mat*er*ie som æræ aff Ch*risti* pine, oc th*e*r skal han enest skødhe tal aff th*et* Ch*ri*stus tolde, oc huræ mæ*n*nisken skal lige seg th*e*m andelig, i sodhan mote: th*e*n mat*er*ia som førre ær sat, hwar Gudhs visdo*m* begy*n*ner at
CXXXIII* vttrikke si*n* discipel sin pine, ær so skikkende til folk*et*:

Først tha Gudz søns harde pine stod til, tha swe: han blodugə taar for dødzens drøfwels, so*m* ha*nno*m var at hand. Ey thes mi*n*ner antwordet ha*n* frilig sin vili sin fadh*e*rs vili oc fulkom*m*et th*et* gudhelig so*m* ha*n* hafde begy*n*net. Sø skal hwer gudhelig mæ*n*niske i all genwerdehetz tid oc i drøfwelghetz trængels antworde seg Gudz fadh*e*rs viliæ oc aname th*et* gudhelig som forko*m*mer, æn tho at naturen genstrider. — Annen mote, at sosom Ch*ristus* var gripen oc sat i fængsel, at ha*n* skulle ey bortgaa, hurt ha*n* ville, so skal mæ*n*nisken gripe seg sielff, at ha*n* skal ey efterfølle leghems lyst oc sinnelighetz beg*e*rels som dragh*e*r til skadhelig thi*n*g. — Tridi mate, led ha*n* tol'elig alle spot oc daar oc blyels, so*m* ha*nno*m var giørd th*e*n s*am*me næt aff the vnd løter. So skal mæ*n*nisken lide for sin frelsers kerlighet alle smælefulle oc drøflig ordh aff vnd mæ*n*niske. — Fierde mate, tha han vort led til Caypham th*e*r efter, owerg*i*ff han ey sandhet,

men ha*n* sagde se(g) at være Gudz søn m*et* all saktmodehet, tha the bande oc fordømde ha*nno*m, stande*n*des i døze*n*s vodhe. So skal oc ha*n*s sanne swen ey ower giwe sandhet for nogh*er* forgængelig vodhe, men han skal bliwe fast alt til dødhen. — Femte mote, drøfdes ha*n*s søtest modh*er* møgh*et* sare, tha hon saa sin søn so drøfden, oc hon ønket ha*nno*m aff innerst invole oc græd beskest. So skal ien tro ven hawe ønkels ower sin ven, tha han lidher vnt. — Sette mote, tha han var skikk*et* for domeren oc kærdes falskelig aff vrætte kærmal, tedhe ha*n* all spaghet oc tolo- cxxxiv mod. So skal san Ch*ri*sti ælsker ey kurre ey rope i mot oc ey seyie amot, tha ha*n* foor skade vrættelig ell*er* mot st*ri*des aff sine awns mæn. — Siwnde mate, Gudz visdo*m* føræs i hwid klædher oc forsmas sosom daar oc gøres leg aff. So skal andelig mæ*n*niske lide tollelig alle doræ oc leg so*m* thenne v*er*de*n*s fofænge mæ*n*niske gøre them som ey hawe Gudh for øghen. — Ottende mote, ære*n*s ku*n*g krones m*et* torn kronæ oc spottes m*et* ku*n*g spiræ oc purpura til haad, so vmuel tha so*m* Ch*risti* swen forsmas i thenne verdh*e*n oc vræges bort aff sielf vyrdhi*n*g, soso*m* at han (ær) vverd all hedher oc gøres daar aff, skal ha*n* tænke, at swe*n*nen [ær] ey større æn ha*n*s h*er*re, oc skal ey hawet for vnd, vm han lider lige thi*n*g m*et* høgst ku*n*g. — Niende mote, ther efter var han nect*er* oc slagh*e*n, oc th*et* hellest køt var slidh*e*n oc riwen m*et* knwnnefulle sweper, so at ha*n*s hellest leghem blonet, oc war hwerst*et* rødh aff blodh, so skal snil ridh*er* ræfse sit leghem m*et* hwashet oc v*er*dskylle hordhet, at the(t) skal ey begy*n*ne at stride amot m*et* vlydels. — Tiende mote, var dom giwen ow*er* lifse*n*s gører oc ledhis snarlig vt til pine*n*s st*et* oc bar sit egh*e*n korss. So skal san Jh*esu* Ch*risti* efterføller owergiwe seg sielff oc taghe sit korss oc gaa vten stadh*e*n m*et* ha*nno*m oc bære hans forsmælels, oc skal være gørd sosom thenne verde*n*s vtvrag, oc skal altid bære Jh*esu* drøpels i (sin) cxxxiv* leghem, at Jh*esu* liff skal oc vordhe ku*n*gørd vmsidhe. Oc so ær ok gørende i alle a*n*ner materiis efterføllend*is*, som æræ aff Ch*risti* pine, lige mote sosom i thesse ti artikel, oc m*et* th*e*n sa*m*me mate moo vordhe i th*e*n mat*er*iæ som ær sagd aff vertz drøfuelses nyttelighet, aff huilke ha*n* ma tilsa*m*melføghe oc tillægge,

so at th*et* ær tokkelig. So skal ha*n* oc gøre almæ*n*nelig i alle sodhan mat*er*iæ som æræ thess lighe: først skal ha*n* sætte th*em* sa*m*mel skikkelig ell*er* i rad oc tæliæ artikele, oc so framføræ th*em* for th*em* som høre skulle, men so*m*me mat*er*iæ behøwe grangdeligh*er* ransagels. Sosom i th*en* først mat*er*iæ, so*m* førre ær sat aff gudhelig festels, tha fi*n*ner ien adwaktelig løser thesse nyttelighet i blant anner gudhelig festelses nyttelighet, thy at th*er* aff skal han foo rent sa*m*uid, tryg hugh, klart rygt, vdødelig nafn, andelig lyst oc gudelig glædhe, tilflydelig fructsamlighet, rolig søfn. Thy ha*n* hawer ien tryg beskermer, ha*n* skal fa hedh*er* oc æræ, ewi*n*nelig salehet. Hoo som he*n*ne tagh*er* seg til ven, han skal pryddes m*et* lefnets fogh*er*het, han skal klædhes i ærens kiortel oc krones m*et* glædhe*n*s kron, han skal nyte stor roo for lit arbegd, oc han skal hellegøræs i san oc fulko*m*lig sallehet, so*m* ær th*er* vti, at han skal beskodhe høgst oc sant goth. It*em* ha*n* skal være hedh*er*lig oc ønful, tholle oc lyksa*m*lig, viss oc frest, andelig oc gudelig, ælskelig oc alle godhe thi*n*ge tryg eyier. It*em* vm th*en* mat*er*iæ so*m* ær aff hed oc san syndbætri*n*g, merk i th*et* samæ st*et*, at thesse vnd thi*n*g føller eft*er* synde*n*, i blant a*n*ner sosom ær ien grym sy*n*dplict græd oc drøfuels oc a*n*ger oc hierte*n*s rob oc vselhet. Gudh tabes oc vsel siel skilles fræ
cxxxv høgst got, ha*n* nektes aff nadhe oc hon røfues fræ hy*m*melske gafwer oc klædhes i skæntzel oc vpfylles aff smælighet ok swig*is*, hon forlates oc trænges nogh*er* mote fræ alle godhe gerni*n*ge, hon pines aff egh*en* samwitz gnafwen, oc lefuendes dør han oc helbred vordh*er* ha*n* siwg, han taber brudz nafn, ha*n* redh*er* Gudh oc fortaper seg sielff, ha*n* vanhedh*er* frelseren, han glædh*er* sine vwenner oc drøfwer helghe ængel, han skal vpfylles aff blyels rætzel oc angest, synden daarer klogelig mæ*n*nisken, hon bort-[t]agh*er* sin oc geno*m*stinger hierte oc forderfwer mæ*n*nisken m*et* sød forgyftels, hon vtgrawer andelige øghen oc bort kører th*en* helghe and oc bortagh*er* all styrk. Synde mæ*n*niske gaar amot vwens swerd vvepnet oc vordh*er* seg sielff hard oc falmer i seg. Tha ha*n* seer ønners godh g*er*ni*n*ge, thess meer skæ*m*mes han o(c) bedrøfues aff sin eghen g*er*ni*n*ge. Synden lighes bly oc løw oc tordwn oc malhyrt, hon bortagh*er* inwortes roo, hon pleyier oc at

bedrøwe the so*m* sofwe m*et* rætzel. Th*er* aff beskes hogh*en* oc
all creatur vordh*er* ha*n*s pine, hon ægh*er* stu*n*dom mæ*n*nisken at
banne hans fødels dag oc at falle i vonhops graff. Vm th*en*
mat*er*iæ so*m* ær aff vnd renlifues mæ*n*niske, i huilke gudhelighetz
verm ær vtslykt, merk at fofæng renlifwes mæ*n*niske ær grædelig
oc nogh*er* mote vsler æn all creatur, soso*m* ær at han myster
Gudh oc verdh*en*. Ha*n* lighes th*en* stad so*m* ma*n*nest*et* faller
nedh*er* snarlig ell*er* tøflig vonskes, th*er* til hon forfars m*et* alle.
It*em* ha*n* lighes haff trol for vtwortes oc inwortes vonskabels.
For thy at san oc fulko*m*melig renlifues ma*n* skal hawe thesse
skell, soso*m* ær, ha*n* skal forsma alle v*er*tz thi*n*g oc skal bræ*n*ne
i scapere*n*s enest kærlighet oc skal altid hawe helghe tank oc cxxxv*
godh gerni*n*g oc rætte seg sielff oc sin iofncristen, oc skal swige
ængen oc ey skade nogh*er*, men ha*n* skal hawe iet got lefnet i
enfollehet oc renlighet. It*em* han skal korsfeste sit leghem m*et*
syndene oc leghems lyst, oc han skal hawe store id oc vonæfulle
aff gudhelighet, oc skal stride sterkest oc ærligest amot vwens
vndscap, oc han skal antworde seg sielf al(t) til dødh*en* for san-
hetz oc rætuishetz beskyrmels. Sannelig vnd (re*n*lifwes) mantz log
æræ thesse article, soso*m* ær fortrodenscap mot sine owermæn, it*em*
kærmoll, thy at kærmol hør ha*nno*m til som ente vil lidhe, men
vil løfwe efter sin vili, it*em* vskælle girihet til vertz thi*n*g oc
møghet fri betzels løsni*n*g til legemmens synd, it*em* gudelig kær-
lighetz vonskels, it*em* awnd mod th*en* brodh*er* th*er* triwes i godhe,
vquæ*m*lig begerels til hedh*er* oc hælghe vonæ forsymels. I Gudz
tiænest æræ the lade oc møgh*et* ideful til at søge vertz thi*n*g, oc
al tid akte the møgh*et* vm there leghe*m*s røkt, it*em* the æræ hel-
ler redhe til at efterfølle vnd eftersyn æn godhe, oc the ville for-
sware sin forsymels m*et* anders ledi, thy gøræ ma*n*ne vnytte lop
oc forderwe godhe sedh*er* m*et* vnd tale. Stu*n*do*m* hawe the and-
elig ord til ien stu*n*d, men legmelige gerni*n*ge go*n*ge in vnnen
til oc rædhes meer mæ*n*niske*n*s øghen æn Gudz. The hawe
hiertæ vpfylt m*et* vertz begerels, oc vm the hawe nogh*er* godhe
gerni*n*ge, tha æræ (the) blænde m*et* ma*n*ge vnd g*er*ni*n*ge.

I the*n*ne mote ma hwar so*m* ideful ær, vtdraghe bloster aff cxxxvi
thenne bogs anner mat*er*iæ, hwar aff ha*n* ma draghe sin iofn-

cr*is*ten til helse*n*s vegh oc vpuække ha*nno*m til gudhelighet, huilk*et* vi late ha*nno*m sielff gøre, at ha*nno*m skal vordhe ewi*n*nelig løn aff the*n*ne fructsa*m*lig studeren!

Capitulum vii^{m}.

Huræ manne tro mænniske moghe fæste Gudz visdom, oc huræ the skulle idelig forny seg met nogher daflige læte id.

Komme i sønner, oc hører meg, ko*m*mer oc hører alle i so*m* rædhes Gudh, ieg skal seyie eth*er*, huræ stor thi*n*g H*er*ren giorde mi*n* siel, thy ha*n* so*m* mekteg ær, gørde meg store thi*n*g, oc hælle(t) ær ha*n*s nafn. Sannelig thesse thi*n*g æræ skodelig oc storæ sosom ærlig thing, at all man vnner aff th*e*m oc lower Gudh oc seyier: thy ha*n* ær godh, for thy i verdh*e*n ær ha*n*s misku*n*d! Hwar for vm ieg synes at ow*er*gonge i howen i blant thesse thi*n*g aff ien ædræ drukkenhet, th*et* later ieg til Gudh, thy at Ch*risti* kærlighet trænger oss, oc nw synes vor mwn, men vort hiertæ ær ok vtwid, oc for thy attror ieg aff stor hierte*n*s begerels vt at trykke eth*er* snarlig the*n*ne hørels ful aff glæde, gifwen for ma*n*ge mæ*n*niskes helse, oc for thy at th*et* ær got at dølæ ku*n*ge*n*s sacrament, men th*er* ær hedh*er*liget at vppenbare oc vedh*er*kæ*n*ne Gudz gerni*n*ge. Hører for thy nw alle folk, ieg ko*m*mer aff ku*n*glige brøllup, ieg drak aff hy*m*me*r*ig*is* vin i brøllups hwss. Th*er* ow*er* bær ieg got budh oc seyier alle ny glædhe,
cxxxvi* oc thy griper ieg meg ey sielff for glæde, men alsa*m*mel ingudh*en* aff glædhe glædes i vor H*er*re. Thu spør, hwedh*en* so siællen oc so vvon glædhe ær vpru*n*nen i vort land? ey vten th*er* vti, at høgst ku*n*g oc keyser feste meg i thesse Paschæ glædhe, soso*m* i ko*n*glige brøllup, sin enest oc kære ewi*n*nelig visdo*m* til brud, oc gørde nogh*er* mote sin maw. O ho ær ieg, at ieg skal

være ko*n*gens maw! ho derfwes at hopes til so stor verdehet! o huræ stort ær th*et*, at so fatte oc litel oc so fwl oc vuærde skulle vphøghes til so stor verdehet vte*n* all mi*n* forskyllen! ho kan vyrde thenne dyrest gawe verdeste all tak! th*e*n mekte ku*n*g later seg ey nøghe th*e*r m*et*, vten ha*n* økte th*e*r til gawer oc godg*er*ni*n*ge oc vtviide øfnfullelig nadh*e*n, thy at th*e*nne visdo*ms* ødhmiwge discipel i th*e*nne syns nadh vort kallet aff he*n*ne brodh*e*r Ama*n*d*us* m*et* iet nyt oc betegnelig nafn. Tha th*e*nne discipel var lønlig m*et* sin gudheligest brud i hierte*ns* h*er*b*er*ig brøllups huset oc soff søtelig i mælle he*n*ne ælskogs arm, tha begy*n*net ha*n* at voghe m*et* hierte*ns* bræ*n*nende kerlighet oc tracteret vmvæl aff a*n*ners (helse) m*et* sin egh*e*n. Tha sang for*nefn*de brud møgh*et* søtelig oc vnderstandelig oc owe*r*naturlige thesse ordh, so at th*et* ku*n*ne ey liges m*et* nogh*e*r dødhelige thi*n*gs røst, oc sagde: thy at aff theg skal vtga th*e*n, i huilken alle folk skule CXXXVII velsignes. Aff huilke ord vort discipulen møgh*et* glad oc vndrende oc m*et* størst gynst vende ha*n* seg til he*n*ne oc sagd: o mi*n* øghens liws, o mi*n* siels attroo, o mi*n* glædhe som ey kan vttrykkis m*et* ord, mi*n* søtest ven møgh*et* fogh*e*r oc vligelig for alle, slæktefull oc pryd que*m*ligest m*et* all nadh, see thu vest, at th*et* ær stor ælskogs log oc eylighet, at th*et* so*m* nogh*e*r ælsker storlig, vil ha*n* at th*et* skal oc være ander behaflig, oc at th*et* skal aff alle ælskes oc lowes, tha vten he*n*ne forkøp. O kerligful hierte*ns* vilkor meg nw næruærend*is* som blænder so i mælle so bræ*n*nende suk m*et* ordh, men thu æst th*e*n ene oc enest so*m* sa*m*melko*m*men ær aff alle ønskelig godhe thi*n*g, oc sodha*n* ær thin besynnerlig fordell, at huræ møghet hwer ælsker gør teg flere almæ*n*nelig vten awnd, so møgh*et* skal ha*n* eghe teg fulko*m*ligere i seg sielff. Hwarfor, o væluilige, thu so*m* hawer vmsorg for hwers helse, giff nogh*e*r mote oc tænk qwem vegh, vm huilken th*e*nne thi*n* ælskog oc andelig festels mo øghes ell*e*r ma nogh*e*rled*is* fornys vm*u*æl, soso*m* hon ær nw i ma*n*ne lædifullæ ga*m*melgiørd, thy at naturen so*m* best ær skikket aff theg forseer seg aff su*m*me legdom so*m* hon behøwer, vm huilke he*n*ne idelig vonskels skal forbædhers, so oc i ræt sa*n*ne thine nodhes gafue behøfue idelig fornyels, at the skulle ey tabes ell*e*r mi*n*skes. O

cxxxvii* mi*n* Gudh, vm ma*n*ge viste m*et* renels thi*n* festels at være so glædhelig, o Gud gawe the viste he*n*ne arbegd at være so litel oc he*n*ne løn at være so stor! Ieg bræ*n*ner alsa*m*mel, tha ieg thænker, at so megh*et* got, so*m* ær so nær sat, forglæmes aff ma*n*ge, oc at sædhen ær so megel oc gerni*n*gs folk æræ so faa. O huræ megh*et* then ærlig doctor oc apostel Paul*us* bran for thesse thi*n*gs begerels, som so var rerd aff brodherlig kærlighet, attrod at være self ban for sine bredh*er*, at ha*n* skulle forlige thesse andelige hionlagh, som th*er* efter sagd: ieg fest eth*er* ien man etc. Men th*en* helghe fadh*er* s*an*ctus D*omi*nic*us*, som var sosom iet hy*m*melske bud thenne festelses, attrord at sæliæ seg ha*nno*m, at ha*n* matte alsa*m*mel bydhes for siæle helse, oc for th*en*ne gudhelig ælskogs fornyels. So oc ha*n*s stolbrodh*er* s*anc*-t*us* Francisc*us* vyrde all thi*n*g sosom dræk, at ha*n* matte draghe alle til th*en*ne dyreful ælskog, oc gere Ch*ris*to ma*n*ne ælsker. So gerde oc ma*n*ne anner Gudhs ve*n*ner aff v*er*dens vphoff, som for th*en*ne sag vtgafue seg til vodhe oc vare visse vppa, at the skule foo so megh*et* meer led aff th*en*ne hælle festels, huræ megh*et* the ku*n*ne foo sek flere stolbredh*er* oc selscap. For thy nw mi*n* h*er*re, ieg, so*m* vil følle forfædherns fotspord, ær rerd innerlig aff th*en*ne ælskogs skodh oc aff brodherlig kerlighet, ieg begh*er* til theg mine hierte*n*s knæ oc bedh*er* teg aff alt hierte m*et* sug oc græd, at thu skalt ey late th*en*ne thi*n* andelig festels eller festi*n*gsfæ so forfares i vore daghe, vten ingyd i nogh*er*s hiertæ nogh*er* nadh til at forny he*n*ne, ger m*et* oss, H*er*re, ey efter vore g*er*ni*n*gs snedhet, vten efft*er* th*et* at th*et* se*m*mer thi*n* cxxxviii ælskelig oc purest godhet, thy at i thin milhet hænger all vor helse, for thy at th*er* aff ær thu vsle mæ*n*niske so ælskelig, at thu ær the vverdhe mæ*n*niske so mil oc forlighes so gladelig m*et* th*em*, men at ieg skal ey fordraghe teg længer. Se ieg vsel syn-ner, fortu*n*gen aff mine egh*en* synde, men glad aff thin stor mil-het, ieg ligger fallen nedh*er* for teg oc skal ey vpstaa aff iordh*en*, alt til nodheful ord gaar vt aff thine lep, oc alt til thu staar vp oc vordh*er* mil oc giwer samtyk, at thu vil nw late teg festes til brud soso*m* fordo*m*.

Sapientia: Sa*n*nelig ieg ær altid redhe at fulko*m*me th*et* thu hast oc giwe samtyk til thesse andelig hionlag, vm th*e*n vare so*m* ville rættelig arbegde th*e*r vm, men i vndh*e*rlig mote æræ ma*n*ge so*m* attror at foo th*en*ne festi*n*gs fæ, men tha ville the ey arbegd for at faa he*n*ne. Sa*n*nelig ku*n*ne th*e*nne mi*n* salest festels faas vten arbegd, vtalle skulle vtuæle meg seg til ven, thy at ho ær so vviss at ha*n* ey tagh*e*r ien stor byrdh*e*n gul so*m* ha*nno*m gifven ær vte*n* v*er*dskyl oc gaar sin vegh. Nw sa*n*nelig ær so, at visdo*m* draghes aff lønlig thi*n*g, oc ho som he*n*ne vil eyie, ha*nno*m gøræs behoff at søge efter he*n*ne m*et* arbegd oc v*m*hug, soso*m* efter pe*n*ni*n*g, oc grawe he*n*ne nedh*e*r soso*m* liggenfæ, thy at ho*n* ey fi*n*nes i there land so*m* søtelig løwe. Sa*n*nelig th*et* ær stadfest i Gudz rad, at ængen tagh*e*r th*e*nne gudligest brud, vte*n* ha*n* hawer førre strid ma*n*ligest i striden for he*n*ne, oc ho so*m* helst bliwer stade alt (til) ænden i thesse drøwels i th*e*nne v*er*den i he*n*nes tiænist, han skal vmside glædes cxxxviii* m*et* he*n*ne i sin æræful rige vten ænde. Oc ey vnder, thy at arbegd pleyier at ga for lønen. Ho ær th*e*n i th*e*nne stakk*et* tid som ønsker oc gør ente, oc foor th*et* ha*n* vil? oc for thy æræ the ey verdhe he*n*nes fulko*m*lig festels, som late seg vverde til at lide genwerdehet for he*n*nes kerlighet.

Discip*ulus*: Iw h*er*re, thy at hwelpe æte aff the smwle som falle aff there h*er*res bord, oc forthy vordhe th*et*tæ, at thu verdhes at forsee thine siwge oc skrøbelig mæ*n*niske aff th*e*n gudhelig oc fulko*m*lig festelses delaktehet, so*m* so*m*me ær giwen besynnerlig. Iek bedh*e*r, ønk vore siwgdom oc vndscap i th*en*ne næruærendes stvnn, oc giff nogh*e*r mote til at faa th*e*nne nad vm atskille punct, thy at thu hawer oc atskille grader i the thi*n*g so*m* æræ. Hell*e*r hawer thu ey fadh*e*r at enest ien velsignels? giff for thy nogh*e*r læt mote oc so alme*n*nelig, at alle so*m* teg ville dyrke ell*e*r so*m* skulle tilføghes teg i san kærlighet, ell*e*r the som hinders aff ma*n*doms skrøbelighet oc draghes igen aff th*en*ne velsignels, ell*e*r v*m*uæl skulle her efter pines verdskyllelig i skærtz ild, at alle thesse ma verdes at fo lød aff th*e*nne velsignels, oc skal thu ey sætte almenlighe kændom aff th*e*nne thi*n*g, men lær nogh*e*r besynnerlig oc lætte lærdom, sosom nogh*e*r modh*e*r gifuer

sine sma børn miolk oc ey stadhe madh, (for thy) at thesse lærdo*m* smaghe søter i th*e*m so*m* magt hawe oc enfolle æræ oc the fulko*m*mes thess bæth*e*r.

cxxxix Sapien*ti*a: Ieg hawer iæt i læsten, at ieg skal være m*et*
tro mæ*n*niske alt til verde*ns* ænd oc at ieg skal ey owergiwe
Pedh*e*rs skyb nogh*e*r tid, æn at th*et* æltes ma*n*nefoll. For thy
skikket ieg g*er*ni*n*gs mæn i atskille tid til at plante mi*n* vingard,
oc gaff th*e*m ewi*n*nelig helses lægdo*m* oc fornyet th*e*m ofte, men
oc aff begy*n*nels vtgudh*e*r ieg meg vm slækt i hælle siæle oc
skikker meg Gudz ve*n*ner oc p*ro*phete, oc for th*e*n sag skal ieg
nw i th*e*nne tid ku*n*gøre theg nogh*e*r gerni*n*ge oc kærlighetz nog
voon id, (m*et*) huilke ewi*n*nelig helse ma atskillelig sa*m*meldeles,
aff ma*n*ne atskille trapers oc statz mæ*n*niske so*m* høre til th*e*nne
festels, oc vmwæl skal ieg ku*n*gør, huræ th*e*nne ælskog skal idelig
fornyss, oc th*et*tæ legger ieg til, at alle the so*m* efterfølle
th*e*nne sa*m*me visdo*ms* lærdo*m*, so*m* ær grunlagd pa k*ri*stenmænz
sandhetz fast sten, the skulle vordhe til ewi*n*nelig tid th*e*n velsignelses
arfui*n*ge so*m* ær iæt vm th*e*n tro Abrams sædh i Jh*esu*
Ch*risto*. For thy ho som helst so*m* attror at vorde ewi*n*nelig
visdo*ms* ælskelig discipel, ee hwat slækt ha*n* ær ell*e*r stat ell*e*r
køn ell*e*r ordhen ell*e*r renlefn*et*, skal ha*n* granlig gømæ thesse
artikel som efter ko*m*mæ, so*m* æræ so tempret, at the hawe ænte
so*m* vonskelig ær, oc hwar ma gøre th*e*m vten all brod mot sin
reghel ell*e*r stat. Sannelig Gudz visdom akter ey th*e*r m*et* at
stadfest nogh*e*r tilbindels oc vedh*e*rkænnels oc nogh*e*r anner tiltrengels,
men en nyæ sieluilien*dis* gudhelighetz idels, so*m* sower
nw vnder lædhi. Oc ha*n* som seg vil øfwe i he*n*ne gør vel oc
lofuelig, men ho so*m* th*et* ey gør, th*e*r fore synner han ey. For
alle thi*n*g skal hwar visdo*ms* discipel over(gifwe) legmelig ælskog,
vm ha*n* nogh*e*r hawer, oc skal taghe seg th*e*n ewi*n*nelig oc gudelig
cxxxix* visdo*m* til brud oc ven. Oc vm nogh*e*r ær so bu*n*den m*et*
særdeles kærlighet, at th*et* vare ha*nno*m møgh*et* hwast oc hort at
føre seg sielf magt vppa so snarlig, hawe skal han tha got akt,
at ha*n* vil draghe seg fræ th*e*n skadelig kerlighet, først han føler
Gudz hielp oc foor tilfæl. Men the so*m* ey æræ bu*n*den m*et*
vertz ælskog, men ellers lade alt hertil oc kolle oc forsy*m*melig i

ha*n*s kerlighet, the skulle sosom aff ny feste th*en*ne brudh oc fornye seg i he*n*nes ælskog m*et* ien mil gudhelighet. Oc skal th*et* so gøræs, at th*e*n sa*m*me so*m* the plægde at tiæne førre sosom h*er*re for rætzel, nw skulle the lægge sek th*er* efter, at the moghe tækkes ha*nno*m oc blifue hoss ha*nno*m soso*m* søteste brudh, oc m*et* th*e*n store andelig ælskog skulle the altid thænk th*e*nne gudheligest brudz mektehet oc milhet. O huræ hællæ æræ the so*m* forskyllet he*n*nes ve*n*scap i th*et*tæ liff! oc th*en*ne festels ell*er* ga*m*mel festelses fornyels for større gudhelighetz vpuækkels skal ho*n* ey vordhe enest aff innen til i siælen, vten oc vten til m*et* nogh*er* lønlig tegn, soso*m* m*et* tre knæfall, oc the samæ knæfal skal ha*n* gifue seg siel so stor brud, oc seyie so: i th*et* først ieg giwer meg teg, i th*et* a*n*net ieg offer meg teg, i th*et* tridiæ ieg byer meg teg, oc ha*n* skal bedhes fæsti*n*gs fæ aff he*n*ne soso*m* nogh*er* ny nad, til inbyrds kerlighetz oc trolighetz tegn, huilken kærlighet ey dødh ey liff ey nogh*er* creatur skal ewi*n*nelig bryte. Oc forthy at tit pami*n*ne g*er*ni*n*ge meer æn ord, for thy skal (ieg) seyiæ teg ien mærkelig thi*n*g, oc sialsyn, so*m* hører CXL møgh*et* her til. Th*et* var ien vng man, so*m* ælsket møgh*et* hetelig, for thy han owergaff vertz kerlighet oc vtualle seg th*e*n hy*m*melske brud, sosom ær Gudz visdo*m*, til ven, oc ha*n* attror aff alt sit hiærtæ at hawe th*e*nne kære altid i sin hugh, han gik i iet lønlig st*et*, oc for vndh*e*rlig stor kerlighet stod han vp oc drog sin klædh*er* aff owen til oc tog iet hwass iern oc skar owenfor ha*n*s hiertæ rødder, i th*et* st*et* so*m* hiertet klapper ell*er* bøster, so at blod gik vt th*er* so*m* ha*n* skar ell*er* stak, oc ran nedh*er* at, oc han gørd so ma*n*ne sti*n*g her oc th*er*, alt th*er* til han mærkte sin bruds forklare nafn, so*m* ær Jh*esus*, ower ha*n*s hiertæ m*et* stor hofd stafwe. Men tha han hafde born thesse nyæ blodug saar nogh*er*stu*n*d i th*et* saar køt m*et* stor kærlighet, vmsidhe vorte the saar hele efter ma*n*ne daghæ, oc th*et* samæ nafn synt*is* oc bleff klarlig oc fulko*m*lig i th*et* same st*et* i kødh*et*. For thy th*er* efter tha th*e*nne gudhelig ælsker soa vertz ælskære bære there brudz nafn i vertz klædh*er*, soso*m* ma*n*ghe pleyier at gøre, tha vende ha*n* seg til sin gudhelig brud oc mintes he*n*nes kærlighet oc stor ow*er*go*n*gelig fordel oc glæddes th*er* aff, at han bar he*n*ne

nafn vafskrabelig ower sine hiærtæ rørdh*er*, ey i sten tafle skrif-
wen ell*er* syd ell*er* vøfuet i klædh*er*, ell*er* sc*ri*wen m*et* rubrik
ell*er* blæk, men th*et* ær betegn*et* oc mærkt i hierte*ns* køtz tafl
m*et* bloduge bogstafwe oc fogh*er*lig floreret, oc th*er* aff fek ha*n*
sa*n*nelig at vndersta, at gudhelig kerlighetz helsa*m*melig fruct øk-
CXL* tes ha*nno*m mærkelig aff so stor nafns næruærels, som idelig pa-
mon*et*, oc ha*n* attror at alle gudhelig mæ*n*niske skulle fa fra*m*-
go*n*g i Gudz kærlighet, th*er* aff rodde han, at the skulle hawe
mere røgt vm th*et*tæ nafn, ekke so at the skulle gøre th*et* samæ
so*m* ha*n* gørde oc antworde seg vradelig i voodhe, oc (at) the
skulle ey følle th*et* efter i nogh*er* mote som ha*nno*m var gifwen
aff ien besynnerlig gawe at owervinne m*et* Gudz dygd, men at
the skulle bære lønlig th*et*tæ helsamlig nafn, ee huræ th*et* var
scapt eller scriwen ante i klædh*er* ell*er* annerled*is* efter there
viliæ, for at øfwe seg i Gudz kærlighet. Th*e*nne forsagde vng
man, Amand*us*, gørde for thy th*e*nne forsagde kerlighetz gerni*n*g,
at so ofte th*et* hænde ha*nno*m at see th*et* for*nefn*de nafn so*m*
ha*nno*m var enest ku*n*n*et* oc Gudh, tha kam han th*e*n fermer
venscap i hug oc ho*n* vort fornyet i ha*ns* hiertæ soso*m* nyllæ.
Thesse lige pa gerni*n*gs vegn løse vi aff Symone høgst prest, tha
han ville forny th*e*n venscap so*m* Judas Machabe*us* skikk*et* m*et*
Romer, soso*m* nw (var) ga*m*mel giord, tha sænde ha*n* tid ien gul
skiol til ien tegn, oc ha*n* fornyd th*e*n ga*m*mel venscap. So gaff
oc vor H*er*re mæ*n*nisken fridz tegn i skyn. Soo oc Israels søn-
ner, tha the gørde venscap m*et* vor H*er*re, vtgudhet the vatn ell*er*
bygde alter, hell*er* satte stene, eller the skikk*et* nogh*er* legmelig
thi*n*g, at vm the vtwertes thi*n*g skulle mænniskens inwortes skrøb-
elig mi*n*ne hielpes. Oc ma*n*ne hælle mæn i ny testame*nt* for vor
tid gørde ma*n*ge hande maling til at vpuække gudhelighet. So*m*me
hafde hoss seg billet ell*er* korss, oc ma*n*ne hafde hælledo*m* oc
anner sodhan thi*n*g hoss sek oc bare th*et* for thi*n*gs sag, soso*m*
løses. For thy skal han gøre soso*m* forsagd ær aff th*et*tæ nafn
CXLI Jh*esum*, han so*m* nadh*e*n hafd, foor thy at mænniskens hug goor
snarlig oc saktelig fræ the thi*n*g som begy*n*nen æræ, vten hon for
nyss idelig i th*e*m. It*em* ewi*n*nelig visdo*ms* gudelig ælskere oc
disc*i*puli, the som ville, moghe løse th*e*nne visdo*m* daflig, thesse

eft*er*scriwen tidh*er* S*ecundum* Cursu*m* breue*m*, men the som ey kun*n*e løse ell*er* hawe law forfall, ell*er* vmuæl the so*m* ville vmskifte th*e*m i anner gerni*n*g, the skulle løse i there st*et* vii P*ater* n*oste*r for vii tidher so*m* pleyier at løs*is*, for hwar tid ien P*ate*r n*oste*r. Oc th*e*nne skal være there meni*n*g i the vii tidh*er*, at Gudz visdo*m* skal gø*m*mæ there hiertæ oc leghe*m*me, at the skulle ey nædhes aff th*e*nne dorligest v*e*rden oc aff th*e*nne tidhes fofængelighet oc vnscap, vten the skulle gaa varlig oc visselig, oc skulle gømæs for alle vnne vodhe. It*em* ow*er* bord efter Benedicite, før æn the begy*n*ne at æte, skulle the seyie en P*ate*r n*oste*r for andelig almess, for there siæle so*m* mest behøwe hielp i skærts eld, oc skulle akte, huræ vodheligt th*et* ær at æte almess vforskylt oc ey fortiænæ th*e*m m*et* idelig suffragia, oc huræ snød th*et* ær at (ey) hielpe th*e*n so*m* seg sielff kan ey hielpe i nogh*et*, oc m*et* huræ stor gynst the glædhes at faa i so stor vselhet minste taar ell*er* brødkro*m*me, som faller aff H*er*rens bordh, for hwarre ha*n*ne lysæ. Oc at th*et*tæ milhetz id skal thess hell*er* vordhe gudhelige hughe behaweligh oc raadelig, tha ær merkende, at tha so*m* ien gudelig p*er*sona i iet kloster lefnet hafde taghet thesse bø*n*ner at gøre tilhope m*et* nogh*er* anner aff nye, oc ienkorlig løst th*e*n p*er*sonæ de p*ro*fu*n*dis m*et* stor gudhelighet, før æn hon aat, tha synt*is* henne i ien syn ma*n*ge siæle so*m* vare skikket i CXVI* ma*n*ge pinelige stæde, huilke so*m* møgh*et* græte aff fwle klædh*er* oc ønkelig late so*m* the hafde, oc sagde at the behøwet (hielp), oc i blant th*e*m tha gik ien p*er*sone besynnerlig til he*n*ne oc bedhes aff henne, at hon [m]atte være [he*n*]nes almess[q*ui*]nne, oc gifue he*n*ne th*e*n de p*ro*fund*is* for almes, som hon løste daglig ower bordh, aff huilke*n* sy*n* gørde hon th*er* efter th*e*nne andelig almess m*et* stor gudhelighet. It*em* ien pater n*oste*r th*et* søtest oc helsa*m*melig nafn ewi*n*nelig visdoms, som ær Jh*esu*s, at vor H*er*re oc frelser skal hele oc gøme alle thesse ewi*n*nelig visdo*m*s discipel oc vor modh*er* th*e*n hælghe kirki aff alle genwerde thi*n*g oc beskerme th*e*m for alle the*re* vuener. Oc for so stor nafns hedh*er* skal ha*n* seyiæ thesse ord ante førre ell*er* sidhen: velsignet vare vor H*er*re Jh*esu* C*hristi* Gudz nafn, oc æræfulle io*m*fru Marie ha*n*s modh*er*s ewi*n*nelig oc vtermeer, amen! Oc th*er* til ær aflat. Oc

th*et*tæ ær skæl til th*e*nne bøn aff th*et*tæ nafn, at han th*e*n søte Jh*esus* (nw) i thesse yterst tiid affskrabes oc vtslykkes aff ma*n*ne hiertæ pa gudhelighetz vegne, oc ær so skadelig nw bortkast, th*e*r aff at so ma*n*ge æræ (nw) so*m* spøre eft*e*r th*et* so*m* theres ær, oc ey so*m* hører til Jh*e*sum Ch*ri*stum, oc at th*ett*æ honeflydende nafn skal foo liff igen nogh*e*r mote i tro mæ*n*niske hiertæ oc intrykkes oc fornyss skal vordhe forsagd milhetz id. Ey vnder, thy selff Gudz visdo*m* synt*is* ma*n*ne i syn oc kærde m*et* kærful røst th*e*nne Jh*e*su bortkastels aff sine fordo*m* kære vænner. — It*em* th*e*n første dag tha visdo*m*s historiæ sætt*is* in, so*m* ær først syndag Augusti manet oc atte daghe, tha so*m* o Sapi*enti*a sættes in
CXLII til aften sa*n*g, oc alle the daghe th*e*r eft*e*r til Iule aft*e*n, tha so*m* Gudz søn ewi*n*nelig visdo*m* verdeghes at gaa i th*e*nne verden, skal vorde nogh*e*r synnerlig ami*n*nels aff ha*nno*m m*et* Antiphona eller Collecta ell*e*r P*ate*r n*oste*r. Oc vmuæl vm nogh*e*r hiolle mæsse i the daghe aff ewi*n*nelig visdo*m*, tog ha*n* (th*et*) møgh*et* til tak, vm nogh*e*r hafde stu*n*d til. It*em* visdo*m*s discip*u*li oc ælskære skulle æn th*e*r til taghe til vare iii daghe in aaret enkorlig, so at the skule gøræ th*e*nne andelig brud nogh*e*r besynnerlig tiænist i hwar thesse tre daghe. Th*e*n først ær Nyaars dagh, i th*e*n dag begy*n*nes aaret, oc efter so*m*me landscaps ga*m*mel sydh pleyiæ the so*m* hawe venscap til sa*m*mel at giwe hwer a*n*nen nyaars gawæ pa th*e*nne dag oc ynske got aar, so skal oc sa*m*meled*is* hwar gudhelig visdo*m*s discipel for siæle*n*s vpuækkels til G*u*dz kærlighet goa fram til sin enest oc kærest gudhelig brud oc bedhes trolig seg sielff oc alle he*n*nes discipul*e* oc th*e*n helle kirki vor modh*e*r iet got aar for nyars gawe. Oc th*e*n skal løse nogh*e*r bøne(r), ell*e*r vmuæl han so*m* th*et* so*m*mer skal tænne ell*e*r late th*e*nne nogh*e*r vogslyss i ha*n*s hedh*e*r oc offer th*et* pa alter heller for korss*et*, thy at ha*n* ær iet ewi*n*nelig lyss, til tegn at all tro discipel skal vedh*e*rkæ*n*nes oc vil hawe all sin helse i th*e*nne vstade tid aff th*e*nne enest brudh, oc at he*n*nes enest ælskog skal bræ*n*ne oc lyse i sit hiertæ, oc skal bedhe, vm th*e*nne ælskog ær
CXLII* vtslykt mouelske aff nogh*e*r tilfæl, at ho*n* skal misku*n*delig vptændes igen, at ho*n* skal oller vtslykkes her efter. It*em* th*e*n a*n*nen dag ær Fastelangs syndag, oc hon har møgh*et* høgtidelig aff ver-

dens vuise ælskære oc fortæres i owermate forfængelighet, thy at tha pleyie vener oc driks stolbrødh*er* at ko*m*me tilsa*m*mel oc gør seg vertz fofængelig glædhe. Oc for thy til iet tegn, at hon th*e*n gudheligest brudh ær sin discipel allsa*m*mel th*et* so*m* ær glædhi oc hugswalels oc kerlighet i th*e*nne verdhen oc i th*e*n a*n*nen verdh*e*n, oc for thy skal ha*n* gøre sosom førre for hierte*n*s vpuækkels. It*em* th*e*n tridhi dag ær th*e*n først dag i May monet, tha so*m* voors klarhet so*m* ær alle glædhelig oc astundelig, begy*n*ner at synes fogh*er*lig i iordze*n*s grød, thy at th*et* ær tha vone oc mest i Sweuie landscap i Thydeskland at vnge folk go*n*ge til skow vm næt oc hugge mey oc sætte th*e*m for dørre prydde m*et* bloster, hwar the vente seg at hawe q*ui*nfolk til ven, til venscaps tegn oc trohetz, so forthy at aff ien vnd begy*n*nels skal gudhes hellæ gudhelighet, soso*m* oc vitth*er*liget ær, (at) th*et* samæ gøres aff th*e*n helghe kirki aff th*e*n først dag i Augusti monet, th*et* so*m* vordh*er* ien dødhelig man til forgiftes aff th*e*m, th*et* skal vordhe alle thi*n*g scap*er* gudhelig aff thesse, oc so møgh*et* m*et* mere vmhug, huræ møgh*et* th*e*nne gudeligest ven owergaar alle dødhelig mæ*n*niske i nadhe, so*m* ey ær twæuel. Th*er* aff skulle the offer pa th*e*n dag sin kæreste gudhelig brudh iet lys ell*er* løse nogh*er* gudhelig bøn til sin gudhelighetz vpuækkels oc antwordhe seg he*n*ne gu[dhe]lig. It*em* gudhelig visdom discip*u*li skulle oc CXLIII
hedh*er* høgste ku*n*gs ewi*n*nelig visdoms modh*er* aff hiertens høgst attraa, thy at ho*n* vil taghe th*e*m soso*m* he*n*ne søns enkorlige ve*n*ner seg til besynnerlig sønner, oc hawe there røkt aff modherlig kerlighet. Th*er* aff skal hwar gudhelig visdo*m*s discipel hedh*er* he*n*ne daflig m*et* Aue Ma*r*ia ix sinne. Ien Aue Ma*r*ia skal ha*n* seyie m*et* knæfall, først vm morghen, tha han star aff sin sæng, oc skal antwordhe hy*m*me*r*ig*is* drodni*n*g gudhelig alle sinæ godhe gerni*n*ge so*m* ha*n* skal gøre th*e*n dagh, oc tha som so hedh*er*lig modh*er* oc kær p*re*senterer sin søn høgst ku*n*g the g*er*ni*n*ge, vordhe the ynne oc anamelig for so stor medlerskæ hedh*er*, huilke gerni*n*ge vorte mouelske sma oc smille oc mi*n*ner behaflige, vm the p*re*senteredes strags m*et* synderens hænder. Sa*m*meled*is* skal han gør vm aften efter alle sine bøner, tha so*m* ha*n* vil nw gaa strags i sæng, oc at han skal thes trygligh*er* sowe, skal ha*n*

bedhes aff he*n*ne, at hwat so*m* mi*n*ner ær gørd then dag skal vpfylles vm he*n*ne, oc hwat so*m* vel ær gørd skal gømmes oc gøres tokkelig vm he*n*ne, oc hwat som ille var gørd skule forladhes millelig vm he*n*ne. It*em* siw Aue Maria skulle the seyie iomfru Marie søtest hiert, so*m* ær alle synde mæ*n*niske millest tilflyels, at hon skal vplate th*et* ewi*n*nelig visdo*m*ss søtest ka*m*mer oc alle H*er*rens barmhiertehetz gø*m*me, oc ville bøghe seg til alle th*e*nne visdo*ms* sin søns discipule i vterst sin andz vtgong, at ho*n* vil beskerme th*e*m tha millelig oc følle th*e*m til hy*m*me- CXLIII* *r*ige. Th*et* sidest ær, at hwar aar paa th*e*n dag so*m* ko*m*mer nest efter Sieldagh, tha skulle the seyie mæsse, som p*r*este æræ, for there siæl so*m* dødhe aff Gudz visdo*ms* discipul*e*, oc fulko*m*me thesse bøner oc for there kære ve*n*ner. Oc the som ey æræ p*re*ster skulle ante offer ell*e*r seyie P*ate*r noster oc legge gudhelig til thenne bøn, at Gud oc vor Herre skal hie(l)pe misku*n*delig sin kirki vedh sin ewi*n*nelig visdo*m* oc sætte he*n*ne til frid oc rolighet.

Nw ville vi seyie th*et* igen, so*m* førre ær sagd, m*et* ferre ord ok nyttelig. Tha ær merkende at ewi*n*nelig visdoms ælskere ell*e*r dyrkere, efter som sagd ær, skulle owergiwe legmelig ell*e*r vertz kerlighet, som ær sag til ma*n*ne vnd thi*n*g, oc skulle taghe ewi*n*neligh visdo*m*, th*et* ær Jh*esu*s Ch*ri*stus, til andelig brudh, ell*e*r skulle fornyæ th*e*nne fæstels so*m* længe sidh*e*n ær gør(d) af m*et* ien ny gudelighetz attro, oc til større gudhelighetz vpuækkels skulle the gøræ tre knæfall i ien lønlig bønst*et*, tha the offer seg først th*e*r til. It*em* the moghe gøre thesse thi*n*g som her stander efter, sosom ær, at the skulle seyie dagligh vii P*ate*r n*oste*r for vii visdoms tidh*e*r, for hwar tidh ien P*ater* n*oste*r. It*em* ower bordh, før æn te taghe madh, skulle the seyie ien P*ate*r n*oste*r til andelig almess, the siæle til hielp som heller behøfue hielp i skærseld. It*em* søtest Jh*esu* nafn i P*ate*r n*oste*r amot alt vnt oc vanlyk hugs oc leghems, oc skulle the lægge thesse ordh til føør ell*e*r efter: velsignet være vor H*er*re Jh*esu* *Christi* Gudz nafn, oc æræful iomfru Marie ha*n*s modh*e*rs ewi*n*nelig oc vtermer æn seyies kan! Oc so vorde the ny P*ate*r n*oste*r ower all hopen,
CXLIV oc the som hawe nadh moghe bære lønlig m*et* seg Jh*esu* nafn for

gudhelig kerlighetz tegn oc vpuækkels, men the som kunne løse skulle seyiæ the stakket tidher aff visdom, oc Pater noster efter hwar tid, som førre ær sagd. Item iomfru Marie skulle the seyie ien Aue Maria, thet først tha the staa vp, at hon skal presentere alle godhe gerninge the gøræ then dagh, oc ien Aue Maria vm aften efter alle there bøner, tha som the ville ga i sæng, at hon skal være ien forligerskæ til alle the vnd gerninge the giorde then dag. Item hennes miskundeligest hiertæ skulle the seyie vii Aue Maria, at hon skal hielpe alle thesse discipule i dødzens trong oc thesse vordhe sammele ix Aue Maria. Item pa then først syndag i Augusti monet, tha som hystoria sættis in aff visdom, oc pa then dag for Iul tha som o Sapientia sættis in. Met the anner daghe skulle the hawe nogher bøne eller aminnels efter there vili. Item Nyars dag oc Fastelaghens syndag oc første dag i May monet skulle the hawe i besynnerlig tiænist met there bøner, eller offer bræmnen lyss eller flyet soo the, som thet sømmer eller quæmmer, oc then dag næst efter Siæle dagh skulle the sey mæsse eller offer eller seyie hundert Pater noster, efter thet sømmer hwer there stat for alle thesse ewinnelig visdoms discipule, oc for there kære venner som dødhe æræ. Oc vm nogher ær so skrøpelig eller so siwghe eller so hindret i loflig gerninge, at the hindres stundom aff fornefnde løsling, eller the hawe so hord hiertæ eller vertz hug, at the kunne ey gøre hwer(t) særdeles sosom sagd ær for there vkunnels, tha skulle the seyie ix Pater noster oc so manne Aue Maria, oc skulle gøre forsagd aminnels. Oc thettæ skulle (the) gøre met there mening infollelig, som the CXLIV* anner gøre atskillelig, oc thet ær nogh. Oc vm nogher vare som ville skifte forsagd Aue Maria i so manne Salue reginæ, oc then Pater noster som seyies ower bord, før æn madh taghes, for siæle i then psalm de profundis, tha gøre the væl til ewinnelig visdoms hedher, som ær velsignet ewinnelig.

Men at vi skule komæ noghet litet til vor akt igen, tha ær merkende, seyier Gudz visdom, at thenne enfolle kændom i dict, men sannelig fructsamlig i all andelig fruct, skal taghes aff teg met besynnerlig oc enkorlig kærlighet, thy at sosom thu seer oc maa røne gudhelighetz brun vptændis vm henne, oc gudhelig dyrk

vtvies oc iofncristen fræmmes nytelig, men mil hielp giwis oc ther aff the siæle som æræ i pinelige stædher, oc thenne kændom kan engen være vbehaflig aff ræt dom oc ransaghels, vten mouelske ien awnnfull bagtaler eller nogher vmil, som vil minske anners gerning, som hawe blingørd vnderstandels eller vnd oc hord begerels. For thy aff plictege kerlighetz skikkels skalt thu først vpøsæ teg her aff gudhelighet, oc ther efter skal thu foresee iofncristens siæle helse.

Capitulum ultimum.

Gudz velsignelses mannefol fruct, som Gudz visdoms discipelle forskylle at faa aff hennes fæstels.

Tha som then tidh fræ daghen begynnes oc solen gaar vp hafde ænd, oc then samæ glædhelig tidh (som) var fortæret i thenne søteste gudhelig brudz hælle tilltalen met ønskelig glædhe
CXLV oc høftidelig low hafde ænde, oc discipulen, som hafde ther i mællæ aktet Gudz tilsyn, vort kallen til vtvortes gerninge oc trængdes til at bryde thenne roligest skodhelses søfn aff lydels, vende han seg all sammel til sin kære, oc grædh aff kerlighet, oc nigde seg til hælle kyss, oc sagde henne godhe næt som hans siæl ælsket alz hierteligest, oc tog henne syn andelig brudh ofte i sine arm, oc stod so met henne sosom i ien halff stundh, oc i blant anner kærefullæ ordh, tha han sagde henne godhe næth, sagde han met grædfull røst: o min hiertens hiertelig ælskog! nw styres min tale til teg, oc teg enest antwordher ieg meg all sammel, oc attror at thesse thing skulle foo framgong ewinnelig, oc ieg takker teg, min kære, for thesse oc anner vtalle godhegerninge, som thu gørdh meg aff enest nadh. Theg være loff oc hedher ewinnelig! ieg bedher teg aff innerst hiertens attraa vm thine miskundelighetz inwole, oc vm thin rosen blodz dygd som thu riwelig vtgøst i

thin pine for mankønsse*n*s løsen, at thu mi*n* ku*n*g oc mi*n* Gudh skal velsigne m*et* helsa*m*lig velsignels alle th*e*m som hawe stadfest at feste theg, ewi*n*nelig visdo*m*, i sa*m*me mote som sagd ær, oc the so*m* ville hedh*e*r teg m*et* the forsagde gudhelig bøne, oc vmuæl th*e*m so*m* legge seg vin vppa at ku*n*gøre th*et* for anner. Thy at (thu) ær th*e*n benedid fruct som fordo*m* var iæt v*er*den, oc thu hawer besynnerlig fordell th*e*r vti, at hosomhelst thu velsigner ha*n* skal være velsignet, velsigne for thy thu, mi*n* fadh*e*r, thesse børn sosom thine ælskere oc discipule m*et* alle p*at*riarchæ CXLV* oc alle vtwalle mæ*n*niske vælsignels, som teg vare behafuelig aff verde*n*s vphoff, at the skulle tilføghes efter dødh*e*n there hælghe tal m*et* glædhe. Ieg bedh*e*r at tit nafn skal pakalles ow*er* th*e*m som ær ælskelig oc æræful, at th*et* skal være them til helse*n*s vern i alle *oc* ma*n*nehande th*e*nne verde*n*s lifs vodhe. Thin ewi*n*nelig visdom styre ho*n* th*e*m i sine gerni*n*ge, fridzens ængel gømæ ha*n* th*e*m oc helsa*m*melig siælens oc leghems lyksa*m*lighet! være th*e*m bli, Herre, giff th*e*m syndbætri*n*gs rwm oc san angh*e*r, pwr scriftemal oc fulko*m*lig bodh, oc giff at the skulle vennes til teg sin scap*er* for there dødh, oc skulle forliges m*et* teg fulko*m*plig, oc at the skulle faa thin hælle leghem i there yterst til veyb*r*eff, so at the skulle enge*n*lu*n*d forhinders aff brød eller vforsynt dødh oc ey aff vforskikket dødh! Herre, gør th*e*m th*e*nne nad for tit nafn, at sosom the tiæne teg nw m*et* thesse gudhelig tiænist, so skulle the velsignes aff teg i there yterst dødz stu*n*d, oc skulle ledhes aff thin søtest modh*e*r, misku*n*tz modh*e*r, til hy*m*melrike, hwar the hælle siæle hælle skara skulle sallelig mættes i hy*m*me*r*ig*is* fædh*e*rnsland efter th*e*nne næruære*n*d*is* vselhetz boleg aff Gudz hwses fructsa*m*lighet, oc skulle tilsa*m*mel skodhe teg ære*n*s ku*n*g oc dygdene h*er*re i thin føgh*e*rhet, Jh*esu*m Ch*r*i*stu*m vor h*er*re, (thu) som m*et* Fadh*e*r oc Hælleg And løwer oc radh*e*r, Gudh ewi*n*nelig, amen!

Indhold.

Anmærkninger.

Side	Linie	
2,	5	seyier (horologium), Sejer-Værk.
3,	8	Tecuita, jf. 2 Sam. 14.
-	31	Hugo af Vaucemain, Dr. theol. i Paris, var Dominikanernes Ordensgeneral 1333-41.
4,	29	veniæ hørte med til Bodsøvelserne, og indbefattede de forskjellige Bønstillinger, såvel at bøje Knæ som at ligge næsgrus.
-	30	thet sættæ trin er en Misforstaaelse af Textens: se x^{sto} passo (ɔ: se Christo passo) læst: sexto passu.
5,	29	thokke til onde, depravare.
7,	5	jf. Visdom 8, 2. — L. 14 barn opr. dreng.
8,	1	jf. Ordsp. 3, 15. 16. — L. 5 sstds. 4, 6. 8. — L. 25-33 jf. Visd. 7, 29; 8, 2. 10. 16. 18. — L. 34 jf. Ordsp. 3, 24. 26.
9,	14	jf. Ordsp. 21, 17; 6, 10.
10,	4-15	jf. Sir. 6, 24. 29-32; 51, 35; 40, 20. — Lin. 36 jf. Ordsp. 27, 27.
11,	1	jf. Præd. 6, 9. — L. 17 hellæs, felicitatur.
-	20	jf. Dom. 8, 2. — L. 28 jf. Præd. 7, 26. — L. 32 jf. Præd. 24, 19. 18.
-	35	jf. Ordsp. 8, 35.
12,	31	jf. Ordsp. 23, 26. — thit, r. f. thik.
13,	5	jf. 1 Kor. 1, 24. Kol. 2, 3.
15,	15	jf. Visd. 7, 10. 12.
17,	12	forsætter, præferunt. — smille, vilissima.
-	18	tee, i Hdskft. rettet til beuise. — L. 21 trinne kammer, triclinium. — L. 30 teer r. t. seyier.

Side Linie

20, 13 sosom fynne medhel spiss, tanquam per mediam aciem inimicorum.

\- 23 gøte, r. t. dyrke. — L. 30 gadde, r. t. sting.

21, 10 jf. Jerem. 14, 9.

23, 2 plawe opr. pligt.

25, 10 vdleth, r. t. vtuold.

28, 7 skal vist læses: thu [sætte].

\- 16 ydel (Øgle?), vipera. — L. 17 sækket, irretitum.

29, 6 framtale, r. t. vtseyiæ. — L. 18 permet, membranas.

31, 11 men, r. t. vten. — L. 21 armtegt, amplexus.

32, 2 gudelig, opr. Gudz.

33, 12 oggen, exul.

35, 18 radh aff then gudh Atteron (v. Acceron) jf. 2 Kong. 1. Ekrons Gud Beelsebub, som Akasia spurgte om Råd.

36, 3 jf. Jerem. 9, 3. 4. — L. 7 jf. Jerem. 9, 8.

37, 20 Tau, Ezech. 9, 4., vor Overs. Kors. — L. 24 jf. 1 Kor. 7, 5. — L. 31 jf. Es. 3, 10, 11.

38, 33 jf. Begræd. 1, 1; 4, 1.

39, 14 begathes, condiri. — L. 28 klæt, zizania. — L. 30 syer, fermentum.

43, 7 jf. Ps. 37, 15.

44, 3 jf. Højs. 5, 9. — L. 13 jf. Efes. 5, 18. — L. 27 jf. Visd. 2, 1. 2. 6.

45, 3 roser, r. t. blomster. — L. 17 dygder, verticibus. — L. 26 jf. Sir. 24, 21. 20.

46, 13 thi*n* søtelig lyde Trykf. f. ther søtelig lyde, — L. 21 jf. Præd. 24, 21. — L. 31-47, 13 jf. Es. 53, 8. Sir. 24, 3. Mich. 5, 1. Sir. 24, 31 (jf. Vulg. v. 41). Ordsp. 8, 23. 24. 25 ff.

47, 22 jf. Højs. 8, 1.

48, 20 ff. Udtrykkene er især lånte af 1 Tim. 6, 16 og Ps. 110, 3. Ps. 45, 14. 15; 104, 2. — L. 28 jf. 2 Mos. 33, 20.

49, 4 fødels tidh. Oversætteren må vel have læst nativitatis istedenfor vanitatis.

52, 12 jf. Højs. 6, 7.

54, 11-13 "han hawer fest . . . minæ kinner", er taget af den hellige Agnes "Officium".

55, 12 læs, ord: vten, thy at osv. Det nævnte Ordsprog lyder i sin Helhed:

Qui caruere "nisi",
Non sunt oculis mihi visi,
Si "nisi" non esset,
Perfectus quilibet esset.

Side Linie

55, 16 swin næse kjender Originalen ikke. Den har simium, som Overs. vel har læst suinum, der næsten lyder som dansk, men nok ikke er Latin (sus, suile).

- 21 de fire complex (Temperamenter) har Overs. selv skudt ind, men glemt at få de to med.

56, 23 jf. Højs. 5, 1.

57, 11 forlagd. Thenne l. forlagd thenne (jf. Daniel 7, 9. 10).

60, 32 Det platoniske År er det store Verdens År, som man lod indeholde 36000 Sol-År.

61, 33 jf. Højs. 8, 6.

64, 10 er Disciplens Svar oversprunget, hvis Indhold kortelig er: da jeg ser, Herre, at du er en erfaren Elsker, hav da den Nåde, at vise mig nogle Tegn på din hemmelige og visse Nærværelse!

65, 18 jf. Psalm. 106, 1; 138, 5.

67, 8 Ayoth er Dommeren Ehud (Dom. 3, 15 fg.).

68, 19 prophetis er Skrivfejl for philosophia.

69, 3 jf. Jerem. 12, 1. 2.

70, 11 jf. Sir. 2, 1. — L. 22 fg. jf. Joel 1, 4. — L. 24 rudh (Rust), rubigo, efter Vulgata; Lindberg overs. Gnaveren. — L. 33 glædde (Glenter), milvi.

71, 12 jf. Habak. 1, 4. 13. — L. 25 thu ræser, formidas. — L. 32. 2 Kor. 12, 9.

72, 24 jf. Ps. 3, 3.

73, 26 væsterhaw, Oceanus, jf. 160, 12.

75, 30 ther vold gøre, Org. vinolenti, Overs. har vel læst violentes. — talerifwe, procaces.

76, 33 fg. jf. Visd. 5, 4. 5.

78, 24 jf. Ps. 57, 9.

82, 18 efter roligest er glemt et Ord s. Dvælen el. Hvile (pausatione).

83, 27 jf. Åbenb. 7, 12.

85, 25 jf. Apostl. Gj. 13, 48.

87, 5 excelsa, Offer-Højene.

88, 17 tempel opr. kirki lighels — L. 32 jf. Es. 23, 4.

90, 32 eller then som vier S., Orig. vellicans S., Overs. må have læst: vel litans S., jf. Amos 7, 14.

92, 5-6 the rægnes . . . lystelighet, er overstreget og i Randen skreven en anden Oversættelse, hvoraf dog Kloster-Bogbinderen har bortskåret Meningen: være i to[rn] holle the [for] lysteligh[eth] sosom the . . [v]ærlige . . Orig. velut ignobiles in sentibus esse pro deliciis computant, jf. Job 30, 7.

Side	Linie	
93,	2	jf. Es. 40, 1.
95,	21	heders, opr. doctors.
96,	1	jf. Es. 24, 6. — L. 33 jf. Ps. 71, 20.
97,	6	størrer er nok en uheldig Overs. af majores.
-	28	Alexius var en rig Yngling, der levede og døde i frivillig Fattigdom i 5te Århundrede. Eustachius blev omvendt og led Martyrdøden under Hadrian.
98,	6	Achilleus led Forfølgelse for Troens Skyld under Domitian. Om ham og alle de andre her nævnte Helgener indeholder Legende-Samlingen Vitæ Patrum (s. 98, 7) Efterretninger. Arsenius og Macharius var to fromme Abbeder; Paulus og Antonius de bekjendte Eneboere, og den franske Biskop Hilarius, Psalmedigteren i det 4de Århundrede.
99,	19	the thing osv., opr. owermere thing.
101,	28	drøfuels er Læse- eller Skrivefejl for Stråle (radius). — L. 29 straffer Oversætterfejl af arguit.
105,	17	jf. Højs. 1, 12.
109,	19	thettæ, rettet i Marg. til thenne.
-	23-25	er taget af en Passions-Hymne af V. Fortunatus: "Vexilla regis prodeunt", hvis næstsidste Vers lyder efter Suso: O crux ave spes unica, [sangvine pretioso perfusa,] auge piis justitiam, reisqve dona veniam!
115,	2	helle mænz, r. t. menniske. — L. 28 rætskylle, r. t. retferde (debitam).
117,	26	vmfar, rettere måske vnfar (undfange).
118,	11	malogranata, Granat-Æbler, mala granata.
-	12	mandagore, Dudaim, Lindb. Alruner (Højs. 7, 14).
121,	20-21	bewilses, måske bewisels, exhibitiones.
-	22	skød, i Hdskr. spød.
123,	8	verdes, r. f. var verde.
130,	13	almyss, caputia. — L. 25 henne, r. t. sek.
131,	25	tiggels, meditatione.
132,	6	sandhet, r. t. gudhelighet.
-	26	vorde vtgiefwe, displicentiam incurrere.
133,	18	vm, opr. met.
136,	35	reetz, opr. spar.
137,	17	spugge, måske Skrivf. f. skugge, umbra.
140,	36	det tredie heller er vel overflødigt.
141,	23	vnsk, måske Skrivf. f. vesk, humor.

Side Linie

143, 12 stormes, invalidæ rigescere.

145, 18 høglig, animæqvior. — L. 21 jf. Præd. 11, 8; 12, 1. 7.

147, 1 quartern (quaterni) er her modsat bøger, codices (146, 28), og betegner vel nærmest de sammenfoldede, i Modsætning til Bog-Ruller. — L. 2. præpositiones l. propositiones. — L. 24 so, r. f. som. — L. 36 jf. 2 Mos. 16, 29. 30.

150, 4 vtsang, Ottesang (matutinum).

151, 15 ff. Om Arsenius vilde Disciplen forgjeves søge Besked blandt Filosoferne. Han henvises derfor også, ligesom ovenfor, til "Vitæ patrum", og der kunde han læse, hvorledes Arsenius, Søn af en romersk Rådsherre, alt i sin Ungdom havde hørt en Røst som sagde til ham: fly Menneskene og du skal blive frelst! Da han derpaa gik i Kloster, hørte han under Bønnen atter en Røst: Arsenius! fly, ti og bi! Og mange Træk af hans strænge afholdne Levemade kunde han der finde, så vel som om den Beundring han vandt derved.

154, 36 jf. Præd. 8, 16. 17.

156, 35 Nabes har Overs. læst og sagtens antaget det for et Egennavn, men i Origin. står nubes, Skyerne.

161, 1 jf. Es. 45, 15 og 1 Kor. 2, 9.

162, 18 aff longtom, de longinqvo.

165, 35 lødløss (af alle oplyselse), expers.

168, 21 O ewinnelig Gudh osv. er Discipelens Svar.

\- 25 at taghe. Ve l. at taghe: ve.

169, 6 minzskes loner, largissimus remunerator. jf. 175, 32 aff thin minskelighet, ex sola liberalitate.

173, 3 jf. Sir. 39, 17. 18; obaudite me divini fructus et qvasi rosa plantata super rivos aqvarum fructificate. Overs. har ført aquarum (vants) op til fructus istedenfor til rivos. Efter vanbek skal sættes et Komma.

174, 17 Ledhing then stiern er: polus arcticus. "Ledings Højhed" er det gamle Udtryk for Poli Højde.

175, 8 jf. Ps. 33, 1. Sir. 15, 9. — L. 22 ligge n. pa grw, prostratum jacere.

176, 33 seyier stwn, hora.

179, 12 quoniam osv. har vel Overs. anset for et Citat.

180, 21 siælens lefhet eller smektels jf L. 23, affectus.

181, 12 forgong, præeminentia.

183, 17 siæle neft, zelus animarum.

187, 16 vonæfulle, l. vonæ fulle.

Side	Linie	
188,	16	jf. Ps. 34, 12; 66, 16.
193,	19	Den unge Mand, Amandus (194, 16), er Suso selv.
195,	1	Secundum Cursum brevem er "De stakkede Tider af Visdom" som også nævnes 199, 2. Ligesom man havde Tide-Læsning for den hellige Jomfru, det hellige Kors, osv. havde man også "Tider" for den hellige Visdom, såvel i udvidet som i forkortet Form. De læstes navnlig, ser man (196, 11 jf. 199, 11. 14) første Søndag i August, Dagen før Jul, Nytårsdag, Fastelavnssøndag og første Maj.
199,	28	Salve regina, mater misericordiæ er, næst Ave Maria, en af de almindeligste Bønner til den hellige Jomfru.
201,	21	veybreff, viaticum.

DE HELLIGE KVINDER,

EN LEGENDE-SAMLING,

UDGIVEN

AF

C. J. BRANDT.

KJÖBENHAVN.

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE.

HOS G. E. C. GAD.

THIELES BOGTRYKKERI.

1859.

INDHOLD.

Om Joachim oc Anna oc Maria. xxvii

Th*et* war en ma*n* i Israels folk, heth Joachim, af Judas slæct. Ha*n* vaar sin eghen foræhirdæ, ok han ræddis Gud m*et* mildheth i syne godgerni*n*ge. Ha*n* giorde thre lothæ aff alt th*et* hans gods skildæ om ar. En lodh gaf ha*n* vidue oc faderløsæ børn oc pelegrime oc fatucth folk, th*en* a*n*nen gaf ha*n* Gudz tieniste folk, th*en* tredie sigh selff oc siith folk. Th*er* ha*n* so giorde, tha høgdæ Gud ha*n*nu*m* oc hans gotzs, soa ath hans lighæ var ey i alth Israels folk.

Thætte tok ha*n* til atgøræ, th*er* haan var femten vinter ga*m*mel oc tiughe. Th*er* han var tiughe vinter, tha togh han segh kone af siit egith slæct, af Dauid ko*n*nings byrdh, ock hu*n* heth Anna. Th*er* ha*n* haffde hauet he*n*ne tiuge aor, oc the føde icki børn sa*m*men, th*er* ha*n* stod i Gudzs mynster och offræt siit offer til Vorh*er*ræ, tha sagthe en ma*n* til ha*n*nu*m*, het Ruben: Joachim, tech lydær ey at wæræ ii bland Gudz offers, forthi at han gaf thech ey fruct af thin husfrue. Th*er* han hafde hørth th*en* vbrytsæll, tha gik han grædende af mynsteret oc vilde ey hiemfare, mæn gik til siit fæ oc tog m*et* sek hirthær oc for borth langth i annet land, soa at A*n*na motte ey fange both aff ha*n*nu*m* i fæm monede, mæ*n* græd ok sagdæ: o Israels Gudh, all sterkest, mæde*n* thu gafst mek huerke*n* søn eller dotter, hui togst thu my*n* husbonde fra mek, at iech veth ey huaræ ha*n* ær, ell*er* huare ha*n* ær døth, oc huare iech skal ha*n*s iordefærd gøræ? Th*er* hu*n* hafde megit græth, tha gik hu*n* vth i sin yrtegordh oc fial nydær

i syne bene ok bat til Vorh*er*ræ. Th*er* hu*n* vpstod af syne bene, tha lifftæ hu*n* vp syne øgen oc soa en sporueredæ i eth lauer- xxvii* bærtræ. Tha gaf hu*n* syn røst m*et* suk til Vorh*er*ræ oc sagdæ: o aluoldughe Gudh, th*er* alle creature gaft afspringe, hui hau*er* thu mek ene vte luct af thi*n* nodæ? Nu kende thu mit hiarte af mit hiones vphob, om thu gafue mek entug søn ell*er* dotter, at iegh skulde offræ thæt tek i thyth my*n*ster. Mædæn hu*n* sagde th*et*, tha tethess Vorsh*er*ræ engel foræ he*n*nis antlat oc sagdhæ: rædis ey Anna, forti ath th*et* af tegh skal fødhæs, th*et* ær i Gudz act, oc th*et* af tegh vord*er* fødh, thæt worder til underls offu*er* all værelden. Th*er* han thæt hafde sagth, tha var ha*n* bortæ. Hu*n* reddis oc skalff at hu*n* so teligh sivn oc hørde telict moll, och gik i siit hærberge, oc fial i syn siæng sligsame ense hun vare døth al daghen, oc al nathen var hu*n* i syne bene oc i megell rætzell. Th*er* efftær kalleth hu*n* syn tienistæ mø til sigh oc sagde: thu sath mek i thilig angist oc vilde ey go intil mek. Tha swaret hu*n* mumlænd oc sagde: af Gud tok thin man af tek oc giorde tek vfructsom, huat giet iac th*er* af giort? Th*er* Anna hørdæ th*et* tha græt hun.

Th*e*n sa*m*me tyme tha ko*m* en yski ma*n* i blandh bergen til Joachim, th*er* som ha*n* gømde sith fæ, oc meltæ til ha*n*nu*m* oc sagdæ: hwi far thu ey effth*er* til thin husfru? Tha swaret Joachim oc sagdæ: i tiuge winter hafde iech he*n*ne oc iech mottæ ey føde af he*n*ne huerken søn ell*er* dotter, oc iech gik mæt megel blisel af Gudz my*n*ster. Huar til skal iec eft*er* faræ til he*n*ne? me*n* skall iech vtæ gange m*et* mit fæ meden iech leu*er*, æn fatuct folk oc vidue och fad*er*løse børn oc Gudz tieniste me*n* sænd iech g*er*ne ther*æ* lod m*et* myne swene. Th*er* han hafde thæt sagt, tha swaret hin yski ma*n* ha*n*nu*m* oc sagde: iech ær Gudz engel xxviii th*er* kom til thin husfru, th*er* hu*n* græt oc badh til Vorherræ, oc hugde iech henne, oc thu skalt vidhæ, ath hu*n* ær m*et* dotter af thit tydæ, thær tech war vuidende th*er* thu bortfoort. Th*e*nne dotter worder i Gudz my*n*ster oc th*e*n helliger andh scal hwiles i he*n*ne, oc hu*n* vort*er* salugh ower alle q*ui*nne, soa at engen moa sighe, ath henne lighe war ell*er* vort fødh vti iørderige. Fore then skildh tha far hiem til thin husfru, oc thu fy*n*ner he*n*ne

m*et* hæffth, oc loffue Gud, forti at hwn och henne affødæ vorde sægnd ee vten ende.

Tha bath Joachim til engln ok sagde: om iech finn*er* nadæ m*et* tek, tha siit een stundh i min bolec, oc sægn mek thin tienistæ ma*n*! Tha sagde engelle*n* til ha*n*nu*m*: sigh ey at thu esth my*n* tieniste ma*n*, for thi ath vy tiæne bodhæ en h*er*ræ, oc myn math oc my*n* drick mo ey sees aff iørderichis folk. Forti skalt thu ey bedæ mek gange i thin bolech, mæn th*et* thu scalt giffue mek, offræ th*et* til Vorh*er*ræ. Tha togh Joachim eth vsmittet lamb, oc sagde til engelle*n*: iach var ey soa derff at iec tordæ offræ, vte*n* om thit both hafde giffuit mech voldh til at offræ. Tha sagdæ engelle*n*: ey bath iech tec th*et*, vten iech vistæ th*et* var*æ* Gudzs villie. Mæden ha*n* ofræt, tha for engelle*n* til he*m*mels. Tha fiall Joachim a siit antlade i sex daghe. Siæte dagh at aften tha ko*m*me hans swene, oc vndrede hwi ha*n* loa soa, oc hugtæ at han vildæ dræpe sig selff, oc finge neppelig lifft ha*n*nu*m* vp af iordhen. Th*er* ha*n* talede (til) th*em*, huat ha*n* soa, tha vndret the oc ægde ha*n*nu*m* till at ha*n* skulde vte*n* dwale fulko*m*me engelse*ns* bod oc fare hiem til sin husfru.

Mæden ha*n* actet i syn hug huat helder han skuldæ hiemfare ell*er* ey, tha fiall thyngsel a ha*n*nu*m* oc ko*m* the*n* sa*m*me engell til ha*n*nu*m* th*er* ha*n* soff, th*er* fyrre kom til ha*n*nu*m*, huilken oc sagde: iech ær th*en* engell, th*er* tec ær sæt til at gøme af Vorh*er*ræ, far ørugh hiem till Anna*m*, forti at the miscu*n*d th*er* thu ok thin husfrwæ haffue giort, the æræ vptalde foræ XXVIII* Worhærræ, ok ethær ær giffuen th*en* affødæ, th*er* ey hellugh mæn oc ey prophetæ haffde, och ey the fanghe. Th*er* han vogneth af søffne, tha kallet han till sech syne hirdæ, och sagde th*em* syn drøm, och the bade ha*n*nu*m*, ath ha*n* skulde efterfaræ, oc forhe ey ansin engels bodh, me*n* stath vp ok faren fræm!

Th*er* the hafde fareth i twige dage, och the ware nær ko*m*ne hiem, tha kom engelle*n* til A*n*nam, th*er* hu*n* war i syne bøne ok sagdæ till henne: gak til th*en* porth th*er* hedhær Gull porth, och løb omodh thin man, forti ath han ko*m*mer i dagh til tegh. Hu*n* skinde segh m*et* syne mør och gik til then porth, oc stodh ok badh syne bøne. Th*er* the haffde lengæ bith, tha løfftæ the

vp theris øghen, oc soæ Joachi*m* faræ m*et* siit fæ, oc A*n*na løb amodh ha*n*nu*m*, oc halsæth ha*n*nu*m* oc loffuith Gudh oc sagde: iach war ickæ och er nu, iach war vfructso*m* ok nu ær iech m*et* hæfft. Th*er* war megell glædæ m*et* all theræ byrd, saa at th*e*n tydendhe gik offuer all la*n*det.

Th*er* ny monedæ vare ga*n*gne tha fødde Anna dotter, och callet he*n*ne Maria. Th*er* hu*n* haffde giffuith he*n*ne ath dii i thre vinth*er*, tha gynge the til mynster, Joachim och Anna, och offræth theris offer till Vorh*er*ræ, oc sattæ Maria*m* i møør sa*m*fu*n*d, th*er* bodæ var fyrræ oc side*n* nat oc dagh i Vorsh*er*ræ tieneste, soa at th*et* vndreth allæ, om væll mynstærens formæ*n* sosom the andræ.

Fiarde lesning.

Maria, th*er* hu*n* var thriggi vinthær ga*m*mell, tha var hu*n* so fulko*m*men i he*n*ne athæfft, och ydeligh i he*n*ne bøne ænsæ hu*n* var fullelich til alders ko*m*men. Hu*n* var th*e*n fægerstæ mø til var, hennis andlædæ skyn ense snee, th*er* war soa megel Gudzs nadæ m*et* he*n*ne, at enge*n* th*er* henne soa stoth kiøtligh
XXIX list til henne. Hu*n* sættæ sigh selff the*n*ne regell, at fran om morgennen oc til tærcæ timæ tha var hu*n* i syne bøne, ok fra*n* tærcæ timæ oc till nonæ tyme tha war hu*n* i gerningh. oc om nonæ time huær dagh tha bidde hu*n* ee til Vorherræ ængil ko*m*, oc hu*n* togh madh af ha*n*s hændær, at hu*n* skulde soa myklæ hældær væræ i Vorsh*er*ræs loff. I blant thee møør hun var m*et* fandz ængi arwaklær, ængi rætter i theræ logh, ængi miukær. Hu*n* war ren bodhæ i hugh oc legom oc vduold i dygdh. Hu*n* war e huær dagh bædræ æn annen. Engen hørde he*n*ne bannæ, engen soa henne wredh. · The mør m*et* he*n*ne varæ tolde hu*n* ey at syndæ ey mæt ordh och ey mæth gerningh. Th*e*n madh hu*n* togh aff engelssens hond th*er* leffde hu*n* hwær dag veth, ok th*e*n hu*n* tok af mynsters formæn ha*n*nu*m* gaff hu*n* fatuct folk. The soghe yteligh ængle tale m*et* he*n*ne. Alle the siukæ hennæ hanlæth the forææ helæ hiem til there huss.

Femtæ læzæ.

Thær war en prest hedh Abiathar, th*e*r vilde at hu*n* gifftis hans søn oc gaff biscopær th*e*r gaffue til. Thær Maria hørdæ th*et*, tha forbøt hu*n* th*et* thom oc sagdæ: th*et* moa ey wæræ ath iech scall thytæss vith ma*n*, eller ma*n* vit mek, forti at iech haue*r* iæt th*et* Gud aff barndom, at iech skall væræ ha*n*nu*m* skær møø. Th*e*r Maria war fiurtæn vinter ga*m*mell, tha giordæ Pharisei eth rodh oc sagdæ, ath q*ui*nnæ mottæ ey bedæ theris bøne i Gudzs mynster, oc sendæ both yffue*r* alt Ysraels folk, at the skuldæ allæ a thridiee dagh ko*m*me til Gudzs my*n*ster. Th*e*r alt folket var*æ* ko*m*ne, tha gick Abiathar the*re* biscop i the høgiste trappæ oc giordæ lydh yue*r* alt folket och sagde: fra at thættæ mynstær var først vpgiort aff Salomon ko*n*ningh oc siden, tha hauer hær værith i ko*n*nings døtter oc p*ro*phetæ døtter oc biscops døtter oc presteæ døttær, oc waræ migit fra*m*me. Th*e*r the XXIX* ko*m*me til there alder, tha giftædes the oc fulde theris forældris seed. Nu haue*r* Maria fu*n*neth en ny siit ath tiæne Gud m*et*, at hu*n* wil leffue mø lif, forti ticke*r* mek at wy skulle m*et* Gudz rod vidæ hwæm hu*n* scal i gøme sættæs. Thæt lictæ alle theræ synagogæ, oc giorde lot yuer alt Israels folk oc lodæn fiall yuer Judas slæct. Tha sagdæ allæ høfdinge: annæ*n* dagh hwosom ey hauer husfru kom*m*er hit allæ m*et* hwær sin vand i hændæ. Th*e*r the ko*m*me, tha antuorde the biscopen alle theræ vændær, och han tiente syne tienistæ oc taleth vit Vorhærr*æ*. Tha sagdæ Vorh*e*r*r*æ til ha*n*nu*m*: lægh alles ther*æ* vender vp i choor oc biut th*e*m alle at ko*m*me morghen arlic at tage the*re* wænder, oc th*e*r vendern ko*m* i theris hendær, hwilc theræs vand en dwæ flyger offn aff oc vp til himen, th*e*n there scalt thu sætte Mariam til gøme. Annen dagen th*e*r the ware aftær comne oc biscop tientæ oc anduordeth th*e*m theræ vendhær, tha kom duuæ af engi the*re*. Tha for Abiathar i presthe clædæ m*et* tolff biælle oc gik vp i chor oc tientæ. Thær han badh til Gudh, tha kom hans engell oc sagdæ: th*ette* ær en scam wol th*e*r i actæth for ækki, th*e*r thu bær ha*nnum* fram, tha ko*m*mer th*et* tegen th*e*r Gud mæltæ. Th*e*n same war Joseps, oc ha*n* var forsmath for thi at Josep var

ga*m*mel, oc ha*n* vilde ey nøthæs til at gøme Mariam. Th*er* ha*n* stodh uterst miuklic, tha øpthæ Abiathar biscop til ha*nn*u*m* oc sagdæ: Josep gak hit, oc tag thyn wond. Tha reddis Josep oc vndret, hwi ha*n* kallet ha*nnum*. Th*er* Josep ractæ sin hand at tagæ sin wand, tha gik en dwæ framæn af vanden oc fløgh lenge om mø*n*stæræt, oc soa foor hu*n* vp til himen. Tha loffuet alt folket ha*nn*u*m* oc sagde: salig estw i thin ælle vorde*n*, at thu scalt Maria*m* gø*m*mæ. Tha sagdæ alle prester til ha*nn*u*m*: tak (tu) he*n*ne gladelic, forti at Gud hau*er* teg vthuold aff alle. Tha sagdæ Josep: huar til ville i mek ga*m*mel ma*n* thætte barn i xxx hand sæle! Tha swarde Abiathar biscop oc sagde: lath th*et* minnes, huore Datan oc Abiron the forhadede Gudz budh. Soa vordær th*et* oc tek, om thu forhær Gudz villie. Tha sagdæ Josep: viste iach at th*et* vare Gudz villie, tha giorde iech th*et*, thaa latær ænnen af the mør m*et* he*n*ne th*er* hu*n* haffde førræ. Tha sagdæ Abiathar biscop: Hu*n* skal haue mør til hugneth, ee till ether brullups dagh ko*m*mer.

Siæte lesning.

Tha tok Joseph Maria*m* m*et* fæm mør. En heth Rebecca, a*n*nen Sephora, tridiæ Susa*n*na, fiarde Abigo, fæmtæ Nabaell. Oc the sætte th*o*m alle gerningh, oc Maria tok purp*ur* at gøræ til Gudz mynster. Tha sagdæ the andre mør til henne: hwy, mæ*n* thw esth yst, hwy vast thu verdugh atgøræ purpur. Calleth henne tha mø drotni*n*gh. Th*er* the soa sagdhæ, tha kom Gudzs engel i blant th*o*m, oc sagdæ: thæt worth*er* sant, th*er* i mælæ. Annen dag efftær, thær Maria stodh hoos en keldæ, tha kom en engel til he*n*ne oc sagdæ: saligh estw Maria! forti at thu hau*er* giort Vorsh*er*ris bolegh vti thin hugh, lius scal ko*m*me aff hi*m*merige oc boo i tegh, oc værilden scal al liusæss af tek!

Tritie dag ther hu*n* giorde purpur m*et* sinæ fy*n*gre, tha kom en ysky man soa fagh*er*, at ma*n* gade ha*n*s fægærth ey told, intil he*n*ne. Th*er* hu*n* soa ha*n*num, tha ræddis hu*n* oc skalff. Tha meltæ ha*n* til hennæ: hel se thu Maria, ful m*et* nadæ! Gudh ær m*et* tek! sign væræ thu ou*er* alle q*ui*nnæ! rædis ey, thu fa*n*t

nadæ m*et* Vorh*er*ræ! thu vord*er* m*et* hæfft oc thu scalt fødæ søn, oc ha*n* scal hedæ Jhesus! Tha swaret Maria: huoræ moa th*et* væræ, forti at iac kom aldrigh i car(l)menss tidæ? Tha sagde engelle*n*: thæ*n* hellugh andh scal ko*m*me i teck m*et* syn dygt, forti th*et* th*er* af tegh fødess th*et* kallis Gudz søn. Elyzabeth thyn frencone hu*n* føddæ af sick i sin ællæ, th*er* hu*n* var vfructsom, forti at th*et* var alth mugelict for Gudh. Tha sagde Maria til engellen: iech ær Vorsh*er*ræ thærne, vorde mek effter thine ordh! xxx*

Siwende læsningh.

Mædæn thætte giortæs, tha var Joseph burtæ i tymberg*er*ning. Th*er* ha*n* kom effter, tha fan han Maria*m* m*et* hefflh. Tha reddis ha*n* m*et* megel angisth, ok øptæ: Vorh*er*re, tagh myn and af mek, forti at mech ær bædræ at døø æn leue. Tha sagdæ the mør mæth he*n*ne vare til Josep: vy vidæ at hu*n* ko*m* aldrigh i carlme*n*s tydæ. Vy vidhe at hu*n* ær skær mø, forti at hu*n* var e gømd af engell, oc engen hauer th*et* giort vte*n* engelle*n*. Tha sagde Joseph: hui villæ i mek, at iech skal tro at engellen hau*er* th*et* giorth? oc græt oc vilde lønlich fly fran henne. Th*er* ha*n* skulde bort fly, tha kom engelle*n* till ha*n*nu*m* om nat i søffne oc sagdæ: Joseph, rædæs ey at tage Maria*m* thin gifft. th*e*n hefft hu*n* ær m*et*, th*et* ær aff th*e*n helliger andh. Hu*n* skal fødæ søn oc han skal hedæ Jhesus. Ha*n* scal frelsse siit folk af synde. Th*er* Joseph voknet, tha tacket han Gud oc talde Maria syn drøm oc henne mør oc huggeth he*n*ne oc sagde: iech syndeth, at iech hafdæ vrang hugh vith tegh. Tha gik th*e*n tidend yuer Israel, ath Maria var m*et* hefflh. Tha var Josep tagen af my*n*sters formen oc led til biscopen. Biscop oc the alle roptæ Josep oc sagdæ: hui hau*er* thu soa giort vit telligen iomfru, th*er* engle fødde vti Gudz mynster sosom duueæ? Vy vidæ at thu hafde he*n*ne ey vold giort, tha vare hu*n* mø æn i dagh. Josep swoar at ha*n* th*et* ey giorde. Tha sagde Abiathar biscop til Josep: tha scalt thu dricke prouels vatn. Oc th*et* vatn hafde th*e*n kraft, at the thæt drucke oc ginge siv sinne om alteret, vare han saan at

saken, tha tedess e noget teken i hans andlade, the*r* ma*n* mattæ kenne th*et*, æn vare han vsan, tha tediss icke. Tha samledis so megit af Israels folck til my*n*stærit at mæ*n* ku*n*ne ey ko*m*me tall a th*e*m. Tha kom oc Josep, tha leddis oc Maria til Gudz huss, oc he*n*nis slæct fulde henne, oc sagde til he*n*ne: gak held*er* vith thyne synde for preste. Tha calleth the Joseph til alterit oc gaue ha*n*nu*m* th*et* vatn. The*r* ha*n* hafde drucket, oc ganget siw sinne om alteret, thaa tediss icke teg*e*n i ha*n*s antlade. Tha sagde the
XXXI alle, ath ha*n* var ræt oc haftæ the*r* til giort. Tha callet the Maria*m* oc sagde til henne: huat orsagels hau*er* thu? hwat tegen mo meræ teess a tek æn thu esth m*et* heft? Æn th*et* ene letæ vy af tek, at thu gor vith, huo tek sweg soa. Vy vidæ at Josep ær skær. Bædræ ær thec, at thu gor vith æn Gudz vredæ giuer tek noket tegen oss alle aaseend. Tha sagde Maria: om the*r* ær i mech nogeth smit æll*er* noger synde, tha giue Vorh*er*ræ th*et* tegn a mek eth*er* alle aseendhe, at th*et* vorder huer ma*n* til efftersiun! Tha gik hu*n* till oc drack af vatnet, oc gik side*n* siu sinne om altereth, oc fandz engen smit a he*n*ne. Tha vndreth the allæ, so*m*me sagde at th*et* var m*et* heldom, oc so*m*me hugde ath th*et* var m*et* troldom. Tha sagdæ Maria: Gud vet th*et* vell, at iech var aldrigh i carlmennss tidæ. Tha ginge til he*n*ne alle the the*r* Gud ræddis oc bade at hu*n* skulde forlade th*o*m theris vrange hug. Oc alle prester oc mør oc alt folk fulde henne m*et* glæde til he*n*nis huss oc øptæ ok sagde: signæt være Gudz naffn, the*r* tedæ syn nade yuer alt Ysraels folk!

Om Vorsherræ fødelssæ.

Scamt th*er* effter tha kom eth both af Augustus keiser, at alle skulde fare til theris egeth fæderneland, oc thæt both var først giort af en høfdingh a Syria th*er* het Syrinus. Tha for oc Josep m*et* Maria til Betleem, forthi ath ha*n* war tæden oc Maria af Judas byrd Dauidz fædern. Th*er* the foræ at veghen till Betleem, tha sagde Ma*ri*a til Joseph: iach ser tw folc foræ mek, annet grætær oc a*n*net glædis. Tha swarit Josep: sith qwær aa diuræt oc holt tegh fasth oc mæll ey yue*r*wætis ord! Tha tedess en fager swe*n* for*æ* them i skindende clæde oc sagde til Joseph: th*et* ær ey yuerwætis ordh, hu*n* mælte, hu*n* soa Juthæ folc græte, forthi at the faræ fra*n* the*re* Gudh, oc hethærnt folk glædis, forthi at the timæ ko*m*me skøth, ther ha*n* iættæ ethre forældre, Abraham, Ysaac oc Jacob. Th*er* ha*n* haffde th*et* sagt, tha bøth ha*n* diuræt at stande, oc he*n*ne aff at faræ oc ganghæ in i en graff, forthi at the tyme ware ko*m*ne th*er* hu*n* skuldæ føthæ, oc gik in i th*e*n myrke graff. Th*er* hu*n* kom in, tha vort graue*n* xxxi* om lius inne*n* sosom dagh, th*er* ee war førræ mirc. Hu*n* skien om lius inne*n* ænse sooll vm sextæ timæ, at huerke*n* dagh ell*er* nat scortæ theræ Gudz lius innæ. Th*er* føddæ hu*n* th*e*n søn th*er* englæ stodæ omkringh och siungede oc sagde: Æræ vær*æ* Vorhe*r*ræ i hi*m*merige, oc fryth m*et* folk i iørderige, th*er* godh villie haue! Joseph var bortgangen, oc letæ at barnnende qui*n*næ til barn føthels. Th*er* ha*n* kom aftær m*et* tho*m*, tha haffde Maria

fød søn. Tha stæddis ha*n* vtæ for *gra*uen oc mælte til Maria*m*: iech hauer fult tegh hith kunnende q*ui*nne til barnfødels, Zelemi oc Salome, oc the stande hæræ oc giætæ ey inga*n*get for th*et* skin th*er* ær innæ. Th*er* Maria hørde th*et*, tha smiltæ hu*n*. Tha sagde Joseph: spot ey ath, thu tharft æn theræ lækdom vith. Tha bath Ma*ri*a ath en skulde ingange af tho*m*. Tha gik Zelemi in, oc Salome stoth vtæ. Tha sagdæ Zelemi til Maria*m*: lath mek hanlæ th*et*. Th*er* hu*n* hanleth hennæ, tha øptæ Zelemi: Hærre, H*ær*ræ misku*n*de mek! iech hørde th*et* aldrigh førræ oc aldrigh soa iech th*et*, at spener eræ fulle af mialk oc søn fød, oc moderen mø at wære, oc enge*n* smitte i hans fødelsse, och engen twangh vith at hu*n* fødde ha*n*nu*m* af he*n*nis lif. Oc hu*n* var mø m*et* hæfft, och ær mø i barnbyrdh oc mø th*er* efftær! Th*er* Salome hørde th*et*, tha sagdæ hu*n* til hin a*n*nen: th*et* iech hørdæ tik sighe th*et* troer iech ey, vten iech soge th*et*, oc ha*n*let th*et*. Tha gik Salome in oc mælte til Maria*m*: lat mek hanlæ th*et*, oc vidæ huath helder th*et* ær sant ell*er* ey. Th*er* Maria loth Salome ha*n*le sigh, tha visnæth Salo*m*e handh. Fore th*en* verc och th*en* angest tha øptæ hu*n* oc græth oc sagdæ: Warh*er*ræ, thu kænde at iach ælstæ oc fatuk ma*n*, oc iach tok icki vrætlic aff viduee oc faderløs børn, oc th*en* th*er* thyrtug var giek aldrig slappe fra*n* mek. Jach ær nw vsæl vorden foræ my*n* vantro. Tha tediss en sky*n*nende man foræ he*n*ne, oc meltæ till henne: gak til nornet, oc bith til ha*n*nu*m*, oc ha*n* helær th*et*, forthi at ha*n* ær aluæ . . .

[*Her mangler et Blad.*]

XXXII . . . i siit skøth. Oc Joseph hafde thre swene m*et* sech, oc Maria en mø m*et* segh. Tha ginge vt aff graffue*n* ma*n*nige drakir. Th*er* hyne swene soghe th*em*, tha øptæ the. Tha gik Jhesus aff sin moders skøt, oc stodh fore drakiræn, oc the vægthæ ha*n*nu*m*, oc han bøt tho*m*, at the skulde skade e*n*ge*n* ma*n*. Maria oc Josep ræddis, at ha*n* skulde skades aff th*om*. Tha ko*m*me oc lage oc ma*n*ge andree diur til th*o*m i øthknen, oc fuldhe th*o*m, och negthe there houeth til ha*n*nu*m*, oc tedhe tho*m* vegen. Th*er* Maria so the mange diur, tha reddiss hu*n*. Tha sagdæ Jhes*us* til henne: rædis ey, the ær ey komen fore thin skadæ, mæn tegh til tieniste. Th*er* ha*n* haffde th*et* sact, tha var

rætzlen borthæ aff theris hiarte, oc fuldæ th*o*m bodæ fæ oc diwr, oc engen skaddis af annen. Oc the haffde two oxæn fore en voghn ath føræ theris costæ mæth. A th*e*n tredie dagh tha mødæs Maria in i øtken fore sol bryn, oc Josep fuldhe he*n*ne vnder eth palme træ. Th*e*r Maria sath vnder trææth, tha soa hu*n* vp at th*et* haffde megell fruct a segh. Tha sagde hu*n* til Joseph: iech vilde gerne ædæ af th*e*nnæ fruct. Tha swarede Josep: huore skal th*et* vordæ? trææt ær megit høgt oc mek ticker illæ væræ at vy haue ey drick at swolæ aua. Tha sagdæ Jhesus til trææt: neg tech nedær fore my*n* moder oc foa henne aff thin fruct! Oc trææt negtes i stath for*æ* Maria fødær, oc the toghæ aff fructen. Th*e*r fructe*n* var afftagen, tha loa trææt negt oc vildæ, at th*et* skulde vpreses m*et* ha*n*s both, th*e*r thæt negdes m*et*. Tha sagdæ Jhe*sus* til trææt: ræth tech vp oc styrkis, oc var lottagen m*et* the træ i my*n* faders paradiis ær, oc lath vp en athre af thinæ rødær th*e*r vy mughe vatn affange. Effth*e*r th*et* ordh tha rætæ th*et* sigh vp oc brustæ vp kelde om rødere*n*, oc the fynge øffræt vatn oc glæddis. Annen daghen th*e*r the fore borth, tha vende Jhes*us* sigh till trææth och meltæ: iech sigh tegh af mit both, ath XXXII[a]
een aff thine grene skall plantes in i paradiis. Mæden han meltæ th*et*, tha koom en engell, oc togh en gren af trææth i sin handh, oc fløgh at hi*m*mellen. Tha drøffdes the alle soa ath the wordæ sliksame ensæ the varæ døthæ. Tha meltæ Jhesus til th*e*m: hwy rædis eth*e*r hiartæ? Vidæ i ey at th*e*n palme iech loth føræ till paradis, th*et* vordhær alle hellugen til skæmten? Tha sagdhe Joseph til Jhesu*m*: Hærræ aff mikil hedæ brennær oss, aff thu liker tha faru*m* aff strandh veghen rolic. Tha swareth Jhesus: rædiss ey Josep, iach skall skæmmæ væghen fore tegh, soa ath thæt vy skuldæ faræ i thrætiuge daghe, th*et* fulko*m*me wy i thenne enæ dagh. Thær th*et* war melt, tha soghæ the bierge i Egyptæ landh oc there stathæ. Tha glædiss the och ginge innen i en stath th*e*r heth Sotynen, oc forthi at thæræ war ængin the mattæ hærberge at, tha ginge the in i mynster*æt*. Th*e*r Maria kom i mynsteræt m*et* barnet, tha fiulle alle the affgudæ i my*n*steret var a theræ antladh. Tha kom both til h*er*tuge*n* yuer staden oc ha*n* kom i stath til mønstæræt m*et* syn hær. Th*e*r han kom in oc

han soa, at the affgudæ loghe aa iorden, tha gik han til Maria*m* oc bat til barneth, th*er* hu*n* hafdæ in i siit skøth. Siden mæltæ han til alt hans folk oc sagdæ: vare th*et*tæ ey Gudh aluoldende, tha loghe voræ gudæ ey soa nith*er* foræ ha*n*nu*m*. Nu bæræ the vitne om at thæt ær theræs Gudh. Om vy gøræ ey th*et* same thaa mugæ vy ventæ. oc vgge ath oss ko*m*mer noger nøth yuer, sosom th*et* kom yu*er* Pharao ko*n*ningh, th*er* ey wilde høræ Gudh oc forhathæ at byddæ til ha*n*num.

Scamt th*er* efftær tha sagdæ engellen till Joseph: faar affter
XXXIII till Juthæ land, the æ*re* nw dødæ th*er* lettæ at barneth. Tha togh ha*n* barnet ok moderæn, oc foor efftær till Israel. Thær han hørdæ, at Archelaus var ko*n*ning i Judea effter Herodes hans fadhær, tha ræddis han tith at faræ. Tha war ha*n* aa mynt i syffne, at han skuldæ faræ til Galylea. Oc han for tith oc var i en stath hedær Nazareth. Barnet voxtæ och styrctess fult m*et* snyllæ oc Gudz nadhe var m*et* ha*n*nu*m*.

Aff Vorherræ pyne.

Hæræ taker Vor Hærre Jhesus Crist pinsæl til, sosom euangelistæ Matheus scriffuer aff: Th*er* th*e*n tyme fundæth at Gudz søn vilde døø for all ma*n*kynæt tholæ, tha sagdæ ha*n* til syne iungeræ: wydæ i at efftær twigi daghz frest vorth*er* paschæ oc men*n*iskens søn scall sæliss til pyne. Tha sa*m*nedis the lærdæ mænz formæ*n*, och andræ ælztæ aff folkæth til theris biscops hus, th*er* heth Cayphas, oc roddis vith, huræ the skulde ha*n*num m*et* swigh fange oc dræpæ. Tho vilde the ey hellug dagh gøræ th*e*n g*er*ningh a, at bang skulde ey vorde inne*n* folket. Siden th*er* Jh*esu*s war gangen in i Symon leprosi huss, oc Marie Magdalene, th*er* var Lazarus sister, haffdæ ha*n*nu*m* fu*n*nit m*et* dyræ smørælsse, tha vredis een aff hans discippel, oc sagde soa: huat skulde th*e*nne tapels? bætræ mattu sælæ th*e*nnæ smøræls foræ

ma*n*ge pe*n*ni*n*ge, oc giffue fatuct folk. Tha swaret Vorh*err*æ oc sagde: huat drøuis i af th*e*nne kone, at hu*n* gør th*e*nne godgerni*n*gh vit mek, forti ath fatuc mæn haue i e m*et* eth*er*, oc mek haue i ey e m*et* eth*er*. Thennæ smørælsse th*er* th*e*nne kone smøræi mit lego*m* mæt, th*et* gør hu*n* til myn iordeferd. Sa*n*nelige sigh*er* iech ethær, ath hware som thætte ewa*n*geliu*m* vordær predikæt yu*er* all værilden, tha høræ ma*n* th*et* til a*m*my*n*nelsse.

Tha ga*n*ger Judas, th*er* war en aff the tolff apostlæ, til Juthæ radh oc sigher til thom: huat ville i mek giffue at iech sælie XXXIII* ethær Jhesu*m*? The loffuit ha*n*nu*m* træthiuæ sølff pe*n*ninghæ. Thæræ fra lettæ Judas ratheru*m* th*er* ha*n* mattæ ha*n*nu*m* bezt for sælæ. Æn thær theræ høgtit kom th*er* wy kalle Skærtorsdagh, oc han aath at nattuort m*et* ha*n*s iungeræ, tha sagdæ ha*n* ope*n*barligh til thom: Jech sighær eth*æ*r th*et* foræ sanne*n*, at en aff eth*e*r skal mek sæliee. Tha wordæ the rygge och sagdæ huær særlich: Hærræ, ey ær iach th*et*? Tha swareth ha*n*: th*e*n th*er* ædær af disk m*et* mek, han skal th*et* gøræ. Me*n*niskens søn skal fare sosom scriffuit ær, æn ve th*e*n ma*n* th*er* ha*n*nu*m* sæll! bædær ware ha*n*nu*m*, ath ha*n* vare ey boræn til ma*n*num. Tha swarde Judas, th*er* ha*n*nu*m* saldæ: Mestær, er th*et* iach? Jhesus sagdæ til Judas: thu sagdet!

Tha i*n*ne*n* ath the athæ ath natuort, tha brøt Jhesus brødeth th*er* han haffdæ sægnd, oc gaff hans iunger ok sagdæ: tagær oc ædær, th*et* ær mit legom! Side*n* segnde han calken, gaf tho*m* oc sagde: dricker af th*et*te, th*er* mit blod ær th*er* vtgiutess skall fore ethær oc foræ ma*n*ge andre, til afflosni*n*gh aff syndæ!

Syden Gracias var sagd, tha ginge the til biergith Olyueti. Tha sagde ha*n* til th*e*m: alle tolæ i skændels inne*n* th*e*nne nath fore mec, som sc*re*ffuit ær: iach scal sloa hirthæn, at faræn skulæ sprethæs, æn side*n* iech vpstande, tha koom iach foræ eth*er* til Galyleam. Sancte Pæder swarethe: tho at the alle haues illæ vidær, aldric gør iech th*et*! Jhesus swaret ha*n*nu*m*: for sanne*n* sigh*er* iech tech, at før hanen gal trysuer, tha skalt thu mek trysuer nethæ. Sancte Pædær swaret: tho at iech skall oc døø m*et* tegh, iech netæ tegh ey. Soa sagde the och allæ. Tha ginge the fræm til eth torph, th*er* het Gethsemani, th*e*r sagdæ Jhesus

til thom: sydær hær mæden iech gor oc beder myne bøne. Och
xxxiv taker mæth sech s*anc*te Pæder, sancte Jacob oc sancte Joha*n*nes,
Zebedeus syner, oc tok ha*n* rygh at wæræ, oc sagde tho*m*: mit
liiff ær rygd til døth*e*n, bydær hæræ oc vagh*e*r m*et* mek, oc gik
ha*n* liit fræ*m* oc fiall i corsuiss foræ syn hellugh fader, oc bath
soa til ha*n*nu*m*: myn fader, om tegh ær mugelict, før*æ* th*e*nne
døth fra mekh, thot hwarn sosom thu vilt, oc ey sosom iech
vill! Tha kom han affth*e*r til syne disciplæ, oc fan tho*m* soff-
uende, oc sagde til s*anc*te Pædær: swa mattæ i ey en litæll
timæ vogæ m*et* mek? vaker oc bedær, at i skulle ey ko*m*me i
frestels! siælæn ær till redæ, æn kiøteth ær tranct. Anne*n* synnæ
gik ha*n* bort oc bat syne bøner til syn hellug fader, æn th*e*r ha*n*
koom affth*e*r, tha fan ha*n* thom soffuende, foræ the var*æ* alle
twnge af væcth. Thredie synne gik Jhesus bort, oc bath syne
bøne sosom førræ. Sanct*us* Lucas scriuer i syn læsth, at han
swetis blodug drobe innen syne bønæ. Tha kom han afftær til
syne disciplæ, ok meltæ til thoom: soffuer nu oc hau*er* roo? se
nu ko*m*mer th*e*n timæ thær me*n*niskæns søn scal sælies i syndugh
ma*n*s voldh. Sta*n*der vp oc goa oss! Ha*n* hafde ey vell th*et*
mælt, thaa komer Judas, oc m*et* ha*n*nu*m* megeth folc m*et* alkenss
vappn, sænd fra*n* Judæ folc formæn. Tha haffde Judas giffuit eth
marc soa: huæ*m* iech kissær ha*n* æræt, holder aa th*e*n! Oc
gik ha*n* til i stadh oc myntæ Vorh*er*re sighænd: hell mester!
Jhes*us* sagdæ til ha*n*nu*m*: ven, ath huat ko*m*mer thu? Tha ga*n*-
ger folkit till, oc kasthæ hender aa Jhesu*m* oc hioldæ ha*n*nu*m*.
Oc sancte Pæd*er* drogh vth eth swærdh och hiogh en swenss
øræ aff, th*e*r heth Malchus. Tha sagde Jhes*us* til ha*n*nu*m*: lat
tith swærdh i skiedæ, foræ huosom faar megeth m*et* swerd, ha*n*
forderffuis th*e*r aff. Wæntær thu ey, at iach ma bidæ my*n* fader,
xxxiv* ath han lær mek æn meræ æn tolff engle skaræ? Inne*n* hwær legion
ær sex tusende sex hundræt sex tiuge oc sex. Inne*n* then timæ
sagde Jhes*us* til folketh: sosom til en røueræ ginge i vth m*et*
suærd och stange at fange mek. Daglig var iech m*et* ethær i
mynstær oc kende iec eth*er*, tha hiulde i icke a mek. En
thætte giordes alt att p*ro*phetæ spodom skulde fulko*m*es. Tha
flydæ alle disciplæ fra*n* ha*n*nu*m*, æn folket hiolde Jhesum, ok

ledhæ ha*n*nu*m* til Cayphe huss, ænsæ allæ formæ*n* varæ samneth. Sancte Pædhær fulde affth*e*r a længth alt til th*et* sa*m*me huss, at ha*n* skulde see huat tit vorde, oc gik in m*et* thianstæ folk och sath thæræ.

Theræ lærdæ mæ*n*s formæn oc alt rathæt lettæ fals vitne mod ha*n*nu*m*, huore the skulde ha*n*nu*m* till døth døme. Oc th*e*r mange falske vitne haffdhe til gangeth, tha matthæ the [æy] ræt sak modh ha*n*nu*m* fanghæ. Ath sistæ ga*n*gher till twa falske vitne bærær och sagdhe: thenne sagde: iech moa nyder castæ Gudz mynstær oc gøræt vp innen tredie dag. Oc stander vp theræ lærdæ mæns forma*n* oc sagde till ha*n*nu*m*: swarer thu icke til thætte, th*e*r tesse tall amodh tech? Jhesus tagde. Tha sagde hin affter til ha*n*nu*m*: iach maner tegh om leuende Gudz søn, at thu sigh*e*r mek, om thu esth Crist Gudh? Jhesus sagde til ha*n*nu*m*: thu sagdæt, thoc huarnie skulle i see me*n*niske*n* søn sedende a Gudz høgræ hænde oc ko*m*me*n* innen liunels sky. Tha hin lærthæ mæns forma*n* reff synæ clædæ, sige*n*dæ: th*e*nne man galnes! huat tørffue vy bæræ vitne, om i hørde selffue thenne galnescap? huat tickis eth*e*r? Tha swaret folket: ha*n* ær skyldugh at døø. Thaa spyttæ the ha*n*nu*m* i øghen och sloghe ha*n*nu*m* pusthæ, so*m*me sloghe ha*n*nu*m* i ænnæ oc sagdæ: spo til huo tegh sloa!

Æn sancte Pædær saat vtæ i salæ huss me*t* tiæniste folc vith xxxv
eldh, oc vermde sigh. Tha gik til ha*n*nu*m* een thærne oc sagde: thu vast om vell mæt Jhesu*m* aff Galilea! Æn han nettæ th*et* for alle me*n* oc sagde: iech veth ey huath thu sigher! Th*e*r han var vt gangen at dørræn, tha soa ha*n*nu*m* een a*n*ne*n* tienistæ qui*n*ne, oc sagde til th*o*m th*e*r thæræ varæ huss: th*e*nne var ok m*et* Jhesus Nazarenus. Oc anne*n* synne nethe ha*n* th*et* m*et* eth, ath han kende th*e*n ma*n* ey. Th*e*r lyt efftær ginge til Pædær the th*e*r nær stodhe, oc mæltæ: sa*n*neligh thu esth och aff the, forti at tith moll openbarer tek. Tha togh han at swæriæ alt th*et* han motte, at ha*n* haffde aldrigh kent then man. Oc tha togh hanen til atgale. Och tha kom Pædær i hugh th*et* oordh, th*e*r Jhesus haffde ha*n*nu*m* sagt: førræn hane*n* gall tryssen inne*n* th*e*nne nat, tha netær thu mech trøsuer. Oc gik ha*n* vth oc grædh iæ*m*merlig.

Thæræt dagiss, tha ginge bodæ lærdhe oc lækmæns firstæ inne*n* eth roath, huore the skulde Jhesu*m* fortapæ oc ledæ ha*n*nu*m* bunden, oc salde hannu*m* i hand Pilatus, ther fød var i Pontes. Tha soa Judas, th*er* ha*n*nu*m* solde, at ha*n* war dømd oc bar affter the trædiu pe*n*ninge foræ alt rodeth, ok sagdæ: iech giorde megell synd, th*et* iech solde thættæ rætæ blod. Tha suarede the: huat ko*m*mer thætte til oss? sigh teg th*et* selff! Oc [han] castee the pe*n*ninge i my*n*steret, oc gik borth oc hengde sig vp i snare. Tha sagde Judhe formæ*n*: th*et* ær ey lønlict at lathe tesse pe*n*ninge til varæ kome*n* pe*n*ni*n*ge, for the ær blothz værth. Oc hafde theræs rodh oc købte m*et* en tolff till at iorde pelegrime i*n*ne*n* oc ant fatuckt folk. Th*er* af hau*er* ha*n* oc naffn. Tha fulcomss th*er* oc th*et* th*er* p*r*ophetæ hafde th*er* aff spath.

Æn Jhesus stod fore Pylato, oc Pylatus sporde ha*n*nu*m* ath: estw Judæ ko*n*ningh? Jhes*us* swarede: thu sigeræt! Oc th*er* han røptæs aff alt radæth, tha swaret ha*n* icke. Tha sagde Pylatus: xxxv* høræр thu ey huore ma*n*ge vitne hær goor amodh tegh? Jhesus suarede ey till eth ord, soa at Pilatus underæt gallik.

Tha haffde the th*er* vti hæfde en man, th*er* hed Barrabas. Theræ vane var om høgtit at lade en fange lythugh. Tha samneth Pilatus folkit, oc sagde: huæm ville i at iach lath*er*, Jhesu*m* ell*er* Barraban? Forti ha*n* viste, ath the haffde Jhesu*m* soldh for*æ* auendh. Tha th*er* Pilat*us* sadh aa domstol, tha sende ha*n*s husfruge bod til ha*n*nu*m* och sagde: haff engen sislæ m*et* th*en* ræte man, for mek ær meget boret i øgen om ha*n*nu*m*. Tha alle there formæn ægde mugh folket, at thee skulde bedis Barraban frels at wære, oc Jhesu*m* at forderfue. Pilatus suarede fore alt folket: huem ville i allæ, at iech læte lithug af tesse twa? Æn the beddis alle Barraban. Pilatus suarede tho*m*: Huat gør iech tha af Jhesu? The sagde alle: lat ha*n*nu*m* crytzæ! Pilatus sagde: huat ilth hauer ha*n* giort? The øptæ æn tha meræ: cryss ha*n*nu*m*! Tha th*er* Pylatus so at bangeth vort ee lenger mere, tha togh han vatn, och todæ syne hender fore alt folket oc sagde: iæch ær orsage fore th*en*ne ma*n*tz blod, æn i see huat iec gør! Alt folkit swaret: wæræ th*et* yuer oss, oc alt vorth efft*er*kome!

Tha lot Pilatus th*o*m Barraban lithugh, æn Jhesu*m* lot ha*n* hustrughe oc gøme til at ha*n* skulde crytzess.

Siden toghe ridderskapet Jhesu*m* oc lede ha*nn*u*m* til domhusæth, ther sosom folkit var alt samneth. Th*e*r spitte the ha*nn*u*m* i øghen, oc førde ha*nn*u*m* aff hans engne clæde oc lode ha*nn*u*m* i en ma*n*tell aff purpur, oc salde ha*nnu*m eth rør i hondh oc satthe tornkrone a hans hofuit oc stothæ a knæ fore ha*nn*u*m* oc spottet ha*nn*u*m*, sige*n*des: hell Judee ko*n*ningh! oc spøttende ha*nn*u*m* i øgen, tokæ hint rør fra*n* ha*nn*u*m* oc sloghe ha*nn*u*m* i houith mæth. Oc siden the hafde ha*nnu*m alt spottet, tha førdæ the ha*nn*u*m* after aff th*e*n purpurma*n*tel oc lodæ i syne eghne klædæ oc leddhe ha*nn*u*m* tith som the skulde ha*nn*u*m* crytze.

Th*e*r the ginge fræm, tha fu*n*ne the en ma*n* af Cyrene Sy- XXXVI
mon at naffne, ha*nn*u*m* nødde the till at bæræ corsset foræ Jhesu*m*. Tho sighær s*anc*tus Joha*n*nes innen ha*n*s læst, at Jhesus bar selff siit corss. Tha ko*m*me the mæt ha*nn*u*m* inne*n* eth stath th*e*r hedh Caluarie, th*e*r crysæth the ha*nn*u*m*. Oc th*e*r han kraffde sigh at dricke, tha gaffue the ha*nn*u*m* vin at dricke m*et* gallæ blændh. Æn th*e*r ha*n* tæfftæt th*et*, tha vilde ha*n* icki dricke. Æn siden the hafde ha*nn*u*m* crysset, tha skiftæ the hans clædæ melliom th*o*m oc sætte gømæ till atgøme ha*nn*u*m*. Tha stot hoss Vorsh*err*æ corss Maria hans moder, oc ha*n*s mod*er* sistær th*e*r het Maria Cleophe, oc Maria Magdalene. Th*e*r Jhesus soa sin moder oc sancte Joha*n*nes, thær han ælstæ, tha mæltæ ha*n* til sin moder: qui*n*næ, see thin søn! Siden sagde ha*n* till discipele*n*: see thin moder! Aff then tyme tha togh s*anc*tus Joha*n*nes hennæ til sin mod*er*. Oc siden sætte the yu*er* corsset hans hoffuit sak a et tauel soa: Jhesus Nazarenus Judæ ko*n*ningh. Om tærcæ timee vort ha*n* cryzæth, oc twoa morder m*et*, een a høgræ he*n*dæ oc a*n*nen a venstræ. The th*e*r ginge omkring forba*n*neth ha*nn*u*m* oc ristæ theræ houith at ha*nn*u*m* oc sagdæ: wei! th*e*nne caster nidhær Gudz mynster, oc gøræt vp effter inne*n* tredie dagh, hielp teg selff, om thu esth Gudz søn, far nedær af corsseth. Soa sc*ri*ffuer s*anc*tus Lucas at a*n*nen reuærn melte ha*nn*u*m* vbryksel, æn th*e*n anne*n* reuer roptæ th*e*n sa*m*me oc sagde: vy tage vp rætgiald for vore g*er*ning*er*, æn th*e*nnæ ma*n*

brøt hær icki till, oc ha*n* sagdæ til Jhesu*m*: H*er*ræ, kom mek i hugh, th*e*r thu komer til thit rige! Jhes*us* suarede: sa*n*nelic sigh*e*r iech tegh, at thu vorder m*et* mek i dagh inne*n* paradiis.

Fra sextæ timee oc alt til none timæ vort mørck yu*er* all iørderigi. Om th*e*n time øptæ Jhesus m*et* høgh røst oc sagde: Hely, Hely, lama zabatani! Thæt sigh*e*r: myn Gud, my*n* Gud, at huat forlost thu mek! So*m*me af the, thæ*re* stodhe hoos oc
xxxvi* thenne oop hørde, sagde: the*n*ne kaller at Helyam. Oc en af th*o*m løb till oc togh een swomp ther hedær Spongia oc lod ha*n*nu*m* full af ædicke oc gaf ha*n*nu*m* at dricke, æn so*m*me sagde: lath se om Helyas ko*m*mer at frælsse ha*n*nu*m*! Tha øptæ Jhesus effter igen m*et* høgh røsth, oc gaff vp sin and. Oc iorden skalf och stenen reffnet, oc hwalue opnætzs, oc ma*n*ge helluge mæns legome, th*e*r hafdæ legæth i iordæ, stode oc gi*n*ge til Jerusalem, oc tedæs wit ma*n*ni*n*ge mæ*n*. Æn Centurio oc the m*et* ha*n*nu*m* ge*m*de Jhesu*m*, th*e*r the soa tesse vnderlige iern-tegen, thaa reddis the megith, oc sagdæ: mæth sannæ th*e*nne var Gudzs søn! Th*e*r var e ma*n*ni*n*ge q*ui*nnæ hoos a lectu*m*, th*e*r fulde haueth ha*n*nu*m* af Galilea oc thientæ ha*n*nu*m*, i bland huilke var Maria Magdalene, Maria Jacobs moder, Maria Joseps, och Maria Zebedeus husfruge. Æn th*e*r th*et* bodæt var sosom scriuer s*anc*tus Joh*anne*s, at the legom th*e*r fordærfd vare, at the skulde bliue a galugh om there høghtith, tha brude the synder bodæ two røuerss ben, forthi at the liffthæ æn tha, æn forti at Jhesus var tha døth, tha brude the ey ha*n*s been, mæn en ridder løb till mæt eth spiuth, oc lagdhæ th*et* i hans høgræ sidæ och thære løb vth blodh oc vatn. Och th*e*n th*e*r th*et* soa, ha*n* vitner th*et*, oc ha*n*s vitne ær sant.

Th*e*r th*et* afnedes, tha ko*m*mer en rig ma*n* af Armathia, Josep at nafnæ, th*er* haffde værit Jhes*us* discipel, oc tho i løndh for Judhæ rætzell. Ha*n* gik derffuelic till Pilatu*m*, oc beddis Jhesu legome, oc fech th*et* oc swøptæ th*et* i ren sinden, oc lagde th*et* innen en ny graff, th*e*r han haffdæ læt nylic hogge i en steen, oc veltæ for grauen en stor sten.

Anne*n* dagh effter theris høgtith samnedes lærde mæns firstæ oc Pharisei til Pilatu*m* oc sagde: Hærre, oss ko*m*mer wel i hug,

at thenne swiker sagde i hans liffue: iech skal stande vp af døde
effter triggi dagh, sæt forti gøme til grauen yuer triggi dagh, at XXXVII
hans discipell kome ey læ*n*lic, oc stiæle ha*n*nu*m* burt, oc sighe
for folk at ha*n* stodh selff vp af døtæ. Oc tha vort*er* th*e*n siztæ
villingh værræ æn th*e*n første. Pilatus swa*re*dæ: goor oc gømer
grauen sosom i vide vell. Tha ginge the borth oc sætte værn
fore graue*n* oc sætte til gøme, th*er* gø*m*me skulde g*ra*uen.

Huore vor frue vor optagen.

SAnctus Augustinus gør oss viis m*et* sin sc*ri*ffl, hvilke lund vor frughe skildis veth thætte sinduge verden, oc sig*er* soa: Th*er* Vorh*er*re Jhes*us* Ch*ri*st*us* stodh a corsseth oc toldhe nøth oc døth foræ alt ma*n*kiøn, th*er* han frelsset oss sinduge me*n*niske fran deffuelssens vold, tha soa han sin kiære moder th*er* ha*n* ælstæ hiartelige kær, forti at hu*n* bar ha*n*nu*m* till manum, oc sanctus Joha*n*nes ewa*n*gelistæ, th*er* han haffde kiær foræ alle andre apostlæ, forti at ha*n* var hans modersist*er* søn, oc skær møø foræ al værælssens smittæ oc kiøtsens list. Th*er* han soa thom standæ vith sith corss, scothænd oc seend the pynæ th*er* vrætte me*n* ha*n*nu*m* a lagdhæ, tha salde ha*n* sanctæ Joh*ann*es sin moder at voctæ oc gøme, ee mæden hu*n* var i thættæ værild. Th*er* alle apostle var*æ* farne huær til thæt land, th*er* Vorsh*er*ræ villie var thoom til at sendæ, tha var vorf*r*væ sancte Marie i he*n*ne forælderss hus.

Anne*n* aor effter at Vorh*er*ræ stoth af døth oc foor til hi*m*mel til hans hellug faders riki, tha hafde vorfruge sancte Marie megel astund at skillies vit th*ett*æ synduge værældh. Th*er* hu*n* var ene i he*n*nis h*er*bergh grætende oc bedende synæ bønæ til sin dyræ søn, tha kom en hellugh engel af hi*m*merige, sosom Vorsh*er*ris bodh var, oc mæltæ so till hennæ: hell se thu, Maria, segnd m*et* Vorh*er*ræ! Th*e*nnæ same palme sende thin kiæ*re*
xxxvii* søn tek af paradis, he*n*ne skalt thu lade føræ foræ thin baræ a trithi dag, th*er* thin andh skildis vith tith legom. Thin kiæ*re*

søn bedh*er* tek m*et* alt hi*m*merigis hærskap. Tha meltæ vorfr*ve* soa til th*en* hellugh engel: iech bedær tegh gerne, ath allæ the iungeræ och allæ apostlæ th*er* my*n* kiæ*re* søn i værilde*n* tiæntæ, at the sa*m*nees oc ko*m*me til meck, før æn iech my*n* andh vpgiffuer. Jech bedher tegh oc gerne, ath thu giff thinæ segnels yuer mek, at enge deffuels vold i heluidæ ko*m*mer mek amoth, thæn timæ my*n* siæll skillies vith mit legome, oc iech skall værilden skifftæ. Th*en* hellug engell swarede he*n*ne soa: engen rætzell th*er* i heluide ær skal tek ko*m*me amodh. Th*en* hærræ, th*er* thu til mannu*m* barsth, han hau*er* synæ signels yuer tegh giort, at tegh skal engen dieffuels uoldh skadæ ell*er* rædhæ. Och soa skildis th*en* hellig ængel vith henne. Tha tog vorfruæ thæn palme, thær th*en* hellug ængell hennæ førdæ, oc gik til montem Olyueti, och bath syne bønæ till sin kæ*re* søn oc sagde soa: kiæræ søn, ey var iech verdugh tegh til ma*n*nu*m* at bær*æ*, vten thin miskundh varæ m*et* mek! Jech bedæs af tek, at heluides pyne skal mek ey wordæ veldigh, fore tek rædis hi*m*mel oc allæ englæ oc allæ mæn th*er* skapedæ æræ af iord, th*er*æ enge*n* hielpe hau*er* vte*n* aff thyn nodæ, thu esth ee vte*n* ænde! Tha vende hu*n* sigh oc gik til siit hærberge.

I then sa*m*me stu*n*dh p*r*edickede s*anc*tus Johannes i Ephesu*m* a een søndagh a tridie time dags. Sosom ha*n* predicket, soa vorth ha*n* tagen vp i skye*n* th*o*m alle a seende th*er* ha*n*s predicken hørdæ oc vordh sath foræ vorfruges hærbergsdør, oc soa gik ha*n* in till henn*æ*. Th*er* vorfruge ha*n*nu*m* soa, tha glædis hun af hans kome oc sagdæ soa til ha*n*nu*m*: iech bedher tek at thu mynnes thæt ordh, th*er* myn kæ*re* søn sagde til tegh, th*er* ha*n* saldæ mech i thine gøme. Jæch skal a tridie dagh skillies vith værilden. Vy vidhe th*et* Juthær haue thet sagt a th*en* dagh th*er* hu*n* dør, th*er* swiger fødde, tha brænnæ vi henne XXXVIII bien. Tha saldæ hu*n* sancte Joha*n*nes th*et* clædæ i hænder, th*er* hun sculde i iordes, oc th*en* palme, th*er* th*en* hellugh engel hennæ førdæ, oc badh ha*n*nu*m*, ath han skuldæ thæn palme føræ foræ he*n*ne baræ, th*er* hu*n* skulde bæris til monumentu*m*. Tha swaret sanct*us* Joha*n*nes henne: huore moa iech ene boo thin iordeferd?

I th*e*n sa*m*me stu*n*d vort alle apostlæ i th*et* landskap th*e*r the p*re*dickit tagnæ vp vti sky oc sath foræ vorfrugis hærbergsdør. Th*e*r the samnet varæ, tha helsset thee huær andær oc spordæ hu*er* anne*n*, for hwi Vorh*e*rræ tho*m* sa*m*neth. Sancte Pouel, th*e*r snyme*n* var vend til criste*n*dom, th*e*r the trætte inne*n* byrdzs huoa th*et* skulde bidæ, at Worh*er*ræ skulde tho*m* th*et* thee hwi the sa*m*neth vare. Sancte Pædær bat sanctæ Pouel, at ha*n* skulde bithiæ. Sancte Pouell swarede: tegh høræ*r* ath bidiee, forti thu esth for*æ* oss alle och iech ær myntzt af eth*e*r. Tha bade alle apostle m*et* ydmughet, at ha*n* sculde bidhe. Tha kom s*anc*tus Joha*n*nes oc sagde thom, hwy the sa*m*neth vare. Tha ginge the in m*et* ha*n*nu*m* til vorfruæ oc quæthiæth he*n*ne soa: sæg*n*d vare thu m*et* Vorhærre, th*er* hi*m*mel oc iord skob! Hu*n* swaret th*o*m: signeth væræ oc i, myne kiæræ brøddræ, m*et* Vorh*er*ræ! huore ko*m*me i hæræ? Tha taldæ huær særligh, huorææ the vare komnæ vp i skyæn oc sættæ thære. Tha sagdhe hu*n*: nu kienner iech, at my*n* h*er*ræ hau*er* mech ey forglømd. Jech bedær eth*e*r alle ath i m*et* mek vaghæ, til myn h*er*ræ ko*m*mer, forti at iech skal nw skillies veth thættæ sinduge værældh.

Th*e*r the sadhe mæt hennæ a tridie dagh och aa tridie timee aa daghen, tha kom een syffn yuer alle th*e*r thæræ innæ var, at engen gat vogæt vten tolff apostlæ och thre møør. Och Vorh*er*ræ kom m*et* all hi*m*merigis skaræ oc meltæ soa: kom my*n* kiære brudh till ewerdelic rigæ! Tha nigthæ sancta Maria ha*n*nu*m* oc sagdæ soa: signet wæræ thit nafn, th*e*r mek losth xxxviii* væ*re* verdugh at væræ thin tærnee! tackh mek til tegh, oc fræls mec aff heluidis pyne, at engen deffuel skal mech møtæ! Tha suarede Vorh*er*ræ henne: engen dieffuel scall tek skade, forti at iech ær m*et* tegh, com skøt! alt myt hærscap bitær tegh. Tha lagde sancta Maria segh a syn knæ, och gaff vp sin andh, oc alle apostle sogæ he*n*nis siæl soa hwid væræ, at enge*n* twnge gadæ th*et* tald. Tha melthæ Vorhærræ til sancte Pæd*er*: tagh he*n*nis legome i stath och før østær aa høgræ vegh i vallis Josaphat, th*e*r hytte i en ny graff, th*e*r enge*n* lagdiss førræ vti, læggær he*n*ne th*e*r i, och bidær meck til iech ko*m*mer! Och salde he*n*nis siæll sancte Michil ath gøme oc foor sialff m*et* henne siæll

till hi*m*merigis m*et* alle englæ skaræ, och apostlæ lagdhe he*n*nis legome a baræ. Och huar sporde anne*n* huo th*e*n palme skulde føræ fore henne. Tha bath sanctus Joha*n*nes Pæthær: thu esth foræ oss alle, thu scalt the*n*ne palmæ føræ. Pædær swaredæ: thu esth en skær møø for*æ* oss allæ, och hu*n* vort tegh saldh at gøme, thu skalth føræ thænnæ palme, oc vy bæræ he*n*nis legome. Tha liftæ sancte Pædær hennæ at he*n*ne houit he*n*nis legome vp, oc sangh: In exitu Israel. Och englæ siunge hennæ loff i hi*m*mell, oc iord glædis vith henne søtmæ, oc apostlæ baræ hennæ til th*e*n stat och lagdæ he*n*ne i th*e*n ny graff. Tha kom Vorh*er*ræ m*et* alt hi*m*merigis h*er*skap oc meltæ soa: stat vp, my*n* kiære ween, oc kom til glæde, th*e*r tek æræ bonæ ee vte*n* ændæ! Tha kom he*n*nis helluge siæll til legomet, oc hu*n* stod vp oc sagdæ soa: thu holzt thin hand yuer mek, segnd væræ thit naffn! Oc for hu*n* soa til hi*m*mel bode m*et* siell oc legome m*et* alt hi*m*merigis choor. Oc alle apostlæ vordæ tagne vp i sky oc sath hwar i sint stath.

Huore sancte Pouel vort pint.

VOrss hærræ eghen dag thær søndagh ær, ha*n* ær vtuoldh foræ alle dagæ, forti at englæ och archangle glædis aa ha*n*-
xxxix nu*m* mer æn andre daghe. Th*et* spøries i th*e*n helli sc*ri*ffit, huoa thæt wllæ at siæle sculde haue noger roo i heluide? Thaa swares th*et*, forti at sancte Pouell apostell oc s*anc*te Micill archangel the ko*m*me til heluidis, forti at Vorh*er*ræ vildæ, at sancte Pouel soghe heluidis pyne. Tha soa ha*n* fore heluidis porth brænnende træ standæ oc synduge siælæ pintæs a th*o*m oc hængde so*m*me vith fødær, so*m*me vit hænder, so*m*me vit haar, so*m*me vit ørne, so*m*me vith tu*n*ghæ oc so*m*me mæth arme. Oc tha sowe the en bræ*n*nendæ ouen m*et* siukins loghæ, och engen hafdhæ th*e*n lyt anne*n* haffde. Och th*e*r pyntess siælæ i ha*n*nu*m*. Och th*e*r war hoos th*e*n oue*n* siu særlich pyner. Th*e*n førstæ var snee, anne*n* var hagell, tredie var eld, fiarde var bloth, femtæ var hugorme, siæte liufneseld, th*e*n siwende pyne vaar onder døn. Oc th*o*m alle var*æ* synduge siæle inne*n*, huilke ey giorde scriftemol foræ theris synder, the giordæ h*er* i v*er*den. Th*e*r pinthæs innen huær efftær the*r*ess gerninger, so*m*me græde, so*m*me tudæ, so*m*me sucket soræ, oc so*m*me bre*n*des oc vilde gærne døø, oc mottæ ey, forti at the mugæ aldrig døø. Thi skulle vy gerne rædiss th*e*n heluidis stath i huilk ryggæls ær vten glæde, oc sorgh vte*n* ænde, hiarte sukkels oc vthollic hiarte pynæ oc grat till yuarns. Thæræ ær eth bræ*n*ne*n*de hiull, hau*er* tusend ekær, th*et* vændis

tusend sy*n*ne huærdagh af en deffuels engell, oc huært sy*n*ne tha pintæs th*e*r tusende siæle inne*n*.

Side*n* soa sancte Pouel apostel en ræteligh flodh oc th*e*r war deffuels diur soa ma*n*nig*e* i*n*ne*n*, so*m* fisk ær i haff. Oc the diur swolde in sindug siæle, soso*m* vlffue slidæ foor, oc hafde enge*n* misku*n*d m*et* tho*m*, och yuer th*e*n flot var en brogh, oc he*n*ne ginge rætæ siælæ yu*er* vte*n* alkynss hindhær. Oc th*e*r *f*or næden vare sinduge siæle huar effte*r* theris verdskild. Th*e*r vare ma*n*ge dieffuels diur, oc ma*n*ghæ onde boligh*e*r var th*er* redæ, soso*m* Vorh*er*ræ siger self i læste*n*: binder sa*m*men hendær oc XXXIX* fødær, oc kastær th*e*r i at bræ*n*ne. Thæræ soa huær syne lighæ, horkarll mæt a*n*nen, oc huæær wrangh ma*n* soa th*e*r hin a*n*nen. Sao mikit mottæ huær ga*n*ge yu*er* th*e*n broo som ha*n* haffdæ hæræ siælff skildeth. Th*e*r for*æ* næden saa ha*n* ma*n*ni*n*ge siælæ su*m*me til theræ knæ i th*e*n flot, so*m*me til theris beltæstædh, so*m*me till theris mwn, oc so*m*me til theræ bryn. Och the pynes e vten ændæ, Tha grædh sancte Pouell oc sucket soaræ och spordæ engelle*n* ath, huoa the vare til knæs vaar nedær sath. Tha suaret e*n*gellen ha*n*nu*m* och sagdæ: th*et* ær the th*e*r hwiskæ oc tuske och for m*et* bakmall. The th*e*r [til] theris beltæstath varæ, æræ horkarlæ, och alle th*e*r hoor giorde oc wildæ ey tagæ scrifft fore the*ræ* synde. The th*e*r til the*ræ* mwn var, thæt ær the th*e*r sænnæ oc ba*n*ge i th*e*n hellige kirke, och will ey høræ Gudzs ordh. The thær til there bryn var, th*et* ær the th*e*r glædiss, ath hans iæffnc*ri*sten far illæ, och the fange aldrig nadæ. Tha græt sancte Pouel offtær gien oc sagde: vee ær th*em* th*e*r teligh pyne scall boos!

Syden soa han en a*n*nen stath, ful bothe af karlæ oc q*ui*nne, oc atæ alle theræ eghn tungæ. Tha sagdæ engelle*n* til ha*n*nu*m*: th*et* ær okærkarle oc alle the m*et* okær faræ ok engen misku*n*d hafdhæ yuer hin fatuk, forti tha haue the teligh pinæ. Æn soa ha*n* en a*n*nen stath, i huilken var alle hondæ pyne. Th*e*r var suortæ møør och haffdæ allæ swortæ clædær och foræ allæ i bek oc bre*n*nesten, och haffdæ ydeligh draki och hugorme oc ødlær om theris hals. Omkringh th*e*m vare firæ forba*n*neth ænglæ, och haffdæ a theræ hoffueth bræ*n*ne[*n*]dæ horne, och sagdæ til tho*m*:

kennis nu vith Gudzs søn ther ethe*r* toldæ døth foræ. Tha spordæ apostelle*n*, huoa the va*ræ*. Och ængelle*n* sagdæ, at th*et* var the the*r* ondeligh oc vre*n*ligh liffdæ i iørthriki oc dræptæ theris børn oc gafue th*o*m swin oc hu*n*dæ at ædæ, eller kaste th*o*m vti vatn, elle*r* forderffde th*o*m andræ lundh oc vilde ey siden gange til sc*ri*ffthæ. Siden soa ha*n* karl oc q*ui*nne yue*r* en aa, oc
XL foræ tho*m* var enkyns fruct the*r*, the*r* the vilde gerne ædæ ok matte ey, forti ath e som the for efft*er* fructe*n*, so var hu*n* ee om langt fra*n* thom. Th*et* var the the*r* ey gømde ther*æ* fastæ., oc løsde thom ey i timæ. Soa so ha*n* en ga*m*mel ma*n* grædende oc illee ladende i mellio*m* firæ defflæ. Tha spurdæ s*anc*te Pouel huoa ha*n* var, oc engelle*n* sagde, at ha*n* var en biscop, oc var gløme*n*, oc vilde ey gøme Vorhe*r*ræs logh, oc leffde vrenlige m*et* sith legome bodæ m*et* ordh och soa m*et* hugh oc m*et* gerni*n*gh. Och ha*n* var nøgh och swigfull oc ha*n* var hoffmodigh, forti scal ha*n* toolæ vtalic pyne til domedagh.

Tha græt s*anc*te Pouel, oc engelle*n* sagde soa: Pouel, hui grædær thu? thu sosth icke the verstæ pyne i heluidæ ær, och tedæ ha*n*nu*m* en pyt stodæ siu lose foræ, oc sagde til ha*n*nu*m*: stat langt fraa, at thu mat toolæ th*e*n døn hær vpganger. Ængellen loth vp dørre*n* ath th*e*n pyt, och the*r* gik vp døn soa hordh oc soa ondh, ath han var verræ æn alle the pyner i heluidhæ var. Oc engelle*n* sagde: huosom ko*m*mer i th*e*nne pyt, ha*n*s a*m*minnels ko*m*mer aldrigh foræ Vorhærræ. Tha spordæ Sancte Pouell, huoa the vare the*r* sculdhe inne*n* th*o*m, oc engellen swarede ha*n*nu*m*: the, sagdhe ha*n*, the*r* ey troær, at Gudzs søn Jhesus Crist*us* ko*m* kiøtligh i iørderige oc wort fød aff skær møø sancta Maria, oc ey var døpt, oc aldrigh toghæ Vorshe*r*ræ legome ok ey hans blodh. Oc tha soa ha*n* en a*n*ne*n* stadh bode karl oc q*ui*nnæ, oc hugorme oc andree ondæ orme slidæ thom oc athæ. Oc hwar siall war yuer hin a*n*nen ænsæ for i stigh. Och th*et* var so dypt the*r* the varæ i ænsæ fra*n* iorde*n* oc till hi*m*mell, oc the*r* hørdæ ha*n* sukkæls oc mikit bangh ræt ænse tordon. Syden soa ha*n* i mellio*m* hi*m*mell oc iordh en siundug siæll mellio*m* siu deflæ, huilkæn the hafftæ taket thiutænd oc illeæ lathend thæ*n* same dagh af legomet, oc Gudz englæ øptæ amod

he*n*ne oc sagdæ: ve ve ve tigh, vslæ siæll! huore megeth unæt XL* thu giordæ i iørderigi! Tha leddes hu*n* foræ høgistæ domere i heluidæ, oc lesde selff eth breff th*er* alles henne syndh var a, och fordømde sech self. Siden toghe defflæ henne oc sendæ inne*n* th*et* inderste myrc, och th*er* var gradh oc tendær niscæll. Tha sagde engellen til sancte Pouell: tror thu oc veest thu th*et* nu, at me*n*nisken tag*er* huær løn so*m* verskildugh ær. I then sa*m*me stundh ledæ gull engell en ræth siæll af legomet, oc førdhæ henne til hi*m*merigis, och hørdæ at tusendh tusende englæ øptæ oc sagdæ: hørtu, glade siell och al sælugesth! salug esth thu, och høglig matthu glædis, forti ath thu giordæ Vorhærræ villie! Offter gen sagde the alle samen: lifftær henne vp fore Guddroten, ath hu*n* matthæ løsæ sin godg*er*ni*n*ger. Siden førdæ Sancte Michil he*n*ne till paradiis, sosom alle rættæ siælæ ær, och tha hørdæ the eth op, soa ath thee hugtæ, ath he*m*mel oc iord skulde gange sa*m*men, th*et* var alle the siælæ, th*er* i pine vare, øptæ ok sagde: miscundh oss! Michil archa*n*gell oc Pouel apostell, th*er* megith ær ælst aff Gudh, bed*er* foræ oss til Vorh*er*ræ! Tha suaræth engelle*n* th*o*m oc sagdæ: græd*er*, sagde ha*n*, oc iech grædh*er* m*et* eth*er*. Oc sancte Pouell: Vorh*er*ræ ær soa miscu*n*delig na[de]lic, at ha*n* miscu*n*d*er* eth*er*, oc giffu*er* ethær noger lysæ a ether manufold pyne. Th*er* the hørdæ th*et* th*er* i pyne varæ, tha øptæ the alle m*et* en røsth: sancte Michil archa*n*gell oc sancte Pouell oc tusend tusende e*n*gle badhæ fore th*em*. Tha hørdis there røsth i th*en* fiardæ hi*m*mel, at the soghe Jhesus Crist*us* leue*n*de Gudz søn misku*n*de oss. Tha foor thæn milde Gudh aff himæn, oc cronæ a hans hoffuit, forthi at the badhæ ha*n*nu*m* nadelic th*er* i pinæ varæ, at han skulde misku*n*de thom. Tha swaret Vorh*er*ræ, oc hans røsth hørdes yu*er* alle pinær: huat got giordæ y? hui bedess i nade af mek? Jech var crysset for*æ* ether, och gø*m*me*n*stu*n*gen m*et* spiuth, oc he*n*gder oc fødær hardelic ge*m*men negeldh m*et* naglæ. Jek gaf mek selff til martiriu*m* XLI oc døth foræ eth*er* at i skulde leffue m*et* mek. Nu vare i thiuuæ oc nøggæ oc auendzfulle oc høgmoduge, oc got giorde i engi kynss, men i forba*n*net g*er*ni*n*ger liffdæ i ee. Ey vilde i til scrifte ga*n*ge, ey faste, ey almusse g*er*ninge gøræ, mæn vare i lygner

och vdædiss me*n* i alt eters liffdag. Th*er* effth*er* tha fial sancte Michil oc s*an*cte Pouell oc tusende tusend ænglæ a knæ foræ Vorh*err*æ, oc badæ foræ th*o*m th*er* i pyne vare, at the skulde lyse haffue a søndagh, th*er* Vorsh*err*æ eghen dagh ær. Tha mæltæ th*e*n nadelig Gudh: foræ sancte Michæls bøn oc sancte Pouels oc allæ myne englæ, oc mest for*æ* myn Guddom, tha giffuer iech eth*er* roo af logerdag noon time oc soa til mandagh til prime timæ. Tha vorth heluidis dørworth vreth, thær Cerberus hetær, ha*n* ær heluidis hund och oplifftæ sith houith yuer alle pyne. Tha øptæ alle the th*er* pintæs oc sagde: vy tacke tith nafn thær høgist Gud ær, forti at thu gaffst oss roo en dags time oc en nath. Alle thee th*e*nne dagh halde hellugh the skulle loth tagæ væræ i hi*m*merige m*et* Gudzs englæ. Tha spordæ sancte Pouell sancte Michil: huore ma*n*ni*n*ge i heluide vare. Oc ha*n* sagde: the æ*ræ* firæ tusende pinær oc firtiuge hu*n*dræt oc siw piner. Æn vare the hundræt me*n*, oc hafde huærtere hu*n*dræt ierntu*n*ger oc halde the tald aff verelssens vphoff, oc ee me*n* værelde*n* wnnee, the finge aldrigh tald the pine th*er* i heluide æræ.

For Gud actæ vy tha brodhær oc syster, oc see vy veth*er* tesse pinær, at vy matte gør*æ* Gudz villie i th*et*tæ værildh, at vy mottæ fange roo oc glædæ i hi*m*merige m*et* Vorh*er*re, th*er* signeth ær ee for vte*n* ændæ! Ame*n*.

Aff sancte Margarete.

Miscu*n*delich Hærre Jhesus Crist*us* efft*er* hans pintzæll oc
ha*n*s opstandels af døtæ oc vppfarelss til ha*n*s hellige fad*er*
til hi*m*mels, foræ hans helluge naffn vort martires pindæ oc
apostlæ croneth, oc vtallic hellugheth i hans naffn oc wnnæ
thættæ værildh oc vnde kiøt manger th*er* æn tha haffde deffuels- XLI*
e*n*s vsnille, oc afgude trodhæ th*er* the sialue giorde, oc ærit
thom thær huærke*n* th*o*m sielf æll*er* the a th*o*m trodæ motte
dughæ, — iach i Vorsh*er*ræ nafn Theotimus hitte aldrig th*e*n th*er*
var ræt at troo a oc trøstæ, for vte*n* Jhesus Ch*r*ist*us*, th*er* blinde
me*n* gør ath see och dume at mælæ oc døff ath høræ och
væcker døtæ mæn, och cronær allæ th*e*m th*er* a ha*n*nu*m* troær,
oc giu*er* thoom æræ eu*er*deligh, — iach Theotimus togh døpæls i
faderss naffn søn oc th*e*n hellig*er* and, och hugtæ mek m*et* snillæ
at faræ som wærlict var*æ*, och efft*er* at iach haffde fornumet,
ath s*anc*ta Margareta van th*et*tæ værldh oc vredæ domer, oc yuer
van trollæ oc wan th*o*m mæt gudelic crafft, mæt th*e*n iomfruge,
th*er* tolff vintær var ga*m*mel, tolde soa stærkæ pyne, tha høræer
oss ath æræ he*n*ne m*et* Vorh*er*ræ, — iach Theotimus gaf scriuer
mit fæ, th*er* scriffue the pyne th*er* s*anc*ta Margareta tolde, och
huore hun bardes amodh diefflæ oc vaan th*e*m, oc ær nu cronet
m*et* Vorhærr*æ* oc m*et* engle i hi*m*merige. Alle me*n* och q*ui*nne,
th*er* a Gudh troer, høræer och vndersta*n*dhær thætte helluge barns
troo och hennis pyne, ath i mughe verdug væræ at haffue eu*er*-
deligh roo m*et* henne i hi*m*merige.

Sa*n*cta Margareta var Theodosi*us* dottær, th*er* var hedne mæ*n*s patriarche, oc ha*n* æræt oc trodæ affgude. Ha*n* hafde een ærligh datter th*er* then hellug*er* andh vaar m*et* oc ær euerdeligh. Fyrstæ hu*n* var fød, tha vordh hu*n* sendh at fostræ tolff milæ vegh fra blomæn landh, oc til en stat hedær Anthiochia. Æn siden th*er* hennis modhær var døth, tha vord sancta Margareta soa megeth fræ*m*merme*ræ* ælst af he*n*ne føst*er*moder bodæ for*æ* he*n*nes fægærndh, oc soa for Jhes*us* Crist*us* tienistæ. Och sin egen fader var hu*n* vlydig m*et* thy ha*n* var heden, oc hun tientæ Vorh*er*ræ. Siden hu*n* hørdæ ma*n*ge marti . . . [*Her mangler et Blad.*]

XLII [Mar]gareta (soa) vp i hi*m*mel oc sagdæ: Hærræ, iech troær a tegh, til thæs at iach scal ey forfares ewerdeligh, oc ath myne wue*n*ne scullæ ey spottæ mek, for thi at alle the thec tro drøffues ey, thi at thit naffn ær signdh ee foruten ænde. Och offtær gen bat hu*n*: Hærre, miskunde mek och fræls mek af ondæ mæ*n*s hænder, oc af kiøtma*n*g*er*s vold, at mit hiartæ skall ey blis, mæn send mekh styrc oc helsnæ, at mine pyne skullæ linæs oc hwærues til glæde. Thæth badh hu*n*, at the me*n* th*er* henne pindæ, hustruge he*n*ne, swot he*n*ne blodh løp sosom et rent kelde vatn, och sagde til hennæ: Margareta, lath thyn strith, oc tech skal ald*r*ig skadæ, och thu vordh*er* veldug foræ alle q*ui*nnæ. The th*er* omstode, efftær ath the soghe he*n*nis stooræ pyne, tha grætæ thee sooræ och sagde til henne: Margaretha, vy syrge soaræ at vy see teg nagen, oc soa soræ pynes. Th*e*nne høfding ær vredh oc forderffuer tek, troo heldær aa hans gude oc leff. Sancta Margareta swarede: høræer i onde rodgiffue*ræ*, ganger bodæ karll oc q*ui*nnæ æffth*er* eth*er* radh, mech ær Vorh*er*ræ til hielpe! huat wænt i, thoc mit legome pynes, at my*n* siæl ær ey gømd i hi*m*meriki? troær aa my*n* Gudh, forti at han ær stærck Gudh oc høræer th*o*m th*er* til ha*n*nu*m* bedhær, och ladær vp Paradisis port foræ th*o*m thær thæt bedess. Jech lydær eth*er* ey oc ey troær iech aa ethærs gudhæ, th*er* m*et* hændær æræ giorde. Oc sagde til Olibriu*m*: hør thu vscamfull hund, thu gør thin faders g*er*ni*n*g, th*er* deffuel ær. Mec ær Vorh*er*ræ til hielpe, oc yuer mit legom ær tegh voldh giffuit, mæn my*n* siæl gømær Jhes*us* C*r*istus af tit vald. Hør thu forba*n*net hundh, thu skalt pynes af ha*n*-

n*u*m, th*e*r ew*er*delig pyne moa læsthe, oc thu vord*er* vthkast fra*n* Gudh, th*e*r signeth ær ee forude*n* ænde! Rættens glømer Olibrius vredæs, oc lod he*n*ne he*n*gge vp i vædh*er*, oc mæth hiupentorn XLII* riffue the he*n*nis lego*m*me, oc hu*n* so op til he*m*mels oc sagdæ: vndee hu*n*dæ ko*m*me om mek, oc vmilde mæ̨ns samfund, H*er*ræ Gudh, ko*m* mek til hielp, lat aff morth vapn mit iegom oc af løgæ mun my*n* siæll. Styrk mek almildeste ko*n*ni*n*gh, oc giff mek euerdelic liffs hob, oc send mek th*e*n hellugh and i duæ lighæ af hi*m*me*r*ige, th*e*r mek skal ko*m*me til hielper, at iech moa my*n* mødo*m* renligh gøme, oc stirc mek amodh myne vuenne, at iac see ha*n*nu*m* wnne*n* thær amodh mek bæries. Huat iach haue ha*n*nu*m* scad, th*et* veth iech ey. Giff mek at iech moa ha*n*nu*m* see, och giffue andre trøst, th*e*r a tith naffn troor, th*e*r signæth ær ee foruten ændæ! Tha ginge the onde kiøtma*n*ger til oc reffue he*n*nis legome. Men Olibri*us* gadh ey seeth th*e*n ynck, men hiolt syne klæder fo*ræ* syne øgnæ. Och so giordæ alle the th*e*r nær varæ. Siden sagdæ Olibrius: gør nw myn villie och tro a my*n*e gudhæ, tha skalt thu ey soa hord døth taalæ. En vilth thu th*et* ey gøræ, tha skal mit swerd vorde thin døth oc alle thine bien skullæ bræ*n*nis. Sancta Margareta swaredæ: høræer thu vsca*m*-fuld hundh, om iech lydhæ mit legome, tha ko*m*mer myn siæl ey til hi*m*merigis, mæn forthi ladær iech mit legome pynes, at my*n* siæll skal crones i hi*m*me*r*ighe. Th*e*r foræ vord Olibrius vredh, och lodh he*n*ne casthæ i myrckestoffue, och hu*n* giorde om sigh signelse mæt th*et* hællige coors oc bath til Jhesu*m* Crist-u*m* och sagdæ: Hærræ, th*e*r alle dom mæt thit skial merker, tek rædis aluærilde*n* oc alt th*et* th*e*r ær i. Thu esth rættæ mæns hop, faderløsæ børn fader, och th*et* sa*n*ne liuss. See myn nøth oc miscundh mek, forthi at iech hau*er* ey a*n*nen fader æn thech! Myn fadh*er*, fortidhæ mec fore tegh! Hærre, fo*ræ* thi*n* Guddom forlath ey mech. Giff mek verdugh at wæræ ath see my*n* vuen, th*e*r amodh mek bæries oc mælæ veth*er* ha*n*nu*m*. Æn huath iech XLIII hau*er* ha*n*num skadh, th*et* veth iach ey. Thu est dome*ræ* bodæ offuer leffue*n*de och døthæ, Hær*re*, vredæs ey vet mek, at my*n* siæl smittæs, och my*n* hugh ey omhuærues til affgudæ, th*e*r døuæ

æræ och blindæ, och m*et* fo[l]kæ hændær æræ giord. Æn a tegh ær all my*n* hoop, Crist*us*, th*er* signd ær e vte*n* ændhe!

E war Theotimus och he*n*nis fosterfad*er* hoos myrkestoffue giuend he*n*ne brød och vatn, oc sc*ri*ffue hennes bøne oc alt th*et* he*n*ne timdæ. Mæth Gudzs rætzell soa hu*n* vp i en vra i th*e*n myrkestoffue een dragæ vredeligh ko*m*me och haffdæ huær kyns lyt. Han haffde gilt haar oc soa skæg oc ierntendær och skynende øgen sosom gimstene, och aff hans næse thyrl giec vt eldh oc røk bodæ sa*m*me*n*. Och hans twnge vaar langh vten hans halss och giordæ ond døn i myrkestoffue. Ha*n* resdis vp oc togh til at huæse, och mørkestoffue vordh al lius aff th*e*n eldh th*e*r aff hans mwn gik. Sancta Margareta vordh sosom en blec yrth, och døtze*n*s rætzell gik yu*er* he*n*ne, forthi at henne ko*m* æn i hugh at Worh*er*ræ hørdæ he*n*nis bøn, at hu*n* bath ha*n*nu*m* ladce sigh se sin wuen. Siden fiall hu*n* a syne knæ, oc ractæ syne hænd*er* til hi*m*mel oc bath: Hær*re* th*e*r vsywnlig æst, th*e*r bodæ hi*m*mel oc haffs diupp holder hørsom, thu thær Paradis giorde, oc heluidæ brød, oc deffuelle*n* bant oc my*n*skæde th*e*n miklæ drag*is* voldh, see til mek oc miscunde mek, forti at iach ær ene stædh i tessæ vadæ, lath ey th*e*n vnde deffuel skade mek, mæ*n* vordhæ th*et* thin villie ath iec ma ha*n*nu*m* vinnæ! Ey veth iac, hwi ha*n* vill aa my*n* skadæ væræ, och han skynder at swæliæ mek i siit onde legome.

Th*e*r Sancta Margareta hafdæ ænd tessæ tale, tha lodh thæn
XLIII* drage vp sin mwn, och lodh hans yuer kiape yuer he*n*ne houith, och th*e*n annen vnder fodær, och togh til at swælugh he*n*ne. Oc hu*n* giordæ corss fore sigh oc drage*n* brast i mit synder, oc hu*n* gik vskadh ut aff ha*n*num. Siden soa hu*n* sigh om, och een a*n*nen sedend i en vroa sosom en suorth ma*n* bunde*n* bodæ hænder och fødhær, och Sancta Margareta bat afftær gien till Vorhærræ oc sagdæ: Hærræ, lof oc æræ see tith helluge nafn, fore the æræ thu giordæ wether mek! Jach fik megell glædæ, at iech soa draken dræpen, oc my*n* wuen wnnen. Nu haffuer iech euerdelic trøst, ath iech ser mit corss blostrænd och mit legome bitænde pynee. Æn bith*er* iac thæ*n* hellug*er* andh i duuæ lighe, at han trøstæ mek, forti æræ ac tegh vdøteligh ko*n*ning och euerd-

elig helære, oc allæ høffdings h*er*ræ! signet esthu ee vte*n* ænde!

Siden sancta Margareta hafde th*et* sagt, tha stod vp th*et* troll, oc ractæ sin handh oc sagdæ: hør Margrete, mek tikke th*et* yuerth væræ, at thu drapt my*n* brodær. Nu beder iac tegh, at thu miskund mik, forti at iech seer tegh migit mughe m*et* thi*n* bøn. Jech sender Ruffonem my*n* broder till at han sculdæ ætæ tek oc thu drapth ha*nnum* m*et* corss. Nu vilt thu gøræ th*et* sa*m*me vith mek. Nu bedær iac tek, at thu nadær mek. S*anc*ta Margareta drap ha*n*num i haar oc castæ a iordh, oc sættæ he*n*nis food aa hans hals oc sagdæ: lath aff at ville spille my*n* modom. iach hauer Gudh til hielppe, och iech ær i Jhesu Cristi tienistæ. oc iech ær hans brut. Signet vare ha*n*s naffn ee vte*n* ændæ!

Th*er* hwn hafdæ th*et* sagt, tha ko*m* Vorsh*er*ræ corss, oc en duuæ vp a corssæt th*er* sagde: sæll æstu Margareta! æ*n*glæ ære alle for paradis porth oc bithæ tegh. S*anc*ta Margareta loueth thæt Vorhærre oc sagdæ till deffuellen: sigh mek, huæden thu esth. XLIV
Deffuellen swarede: iac bedh*er* teg Gudz tienistæ mø, at thu lægh thyn fodh af my*n* hals oc iac sigh*er* tek all my*n* færdh. Sancta Margareta liftæ sin hel litæt vp, oc ha*n* sagdhe: iach heder Belzebub, ma*n*ni*n*ge*n* ma*n*z ærueth lif iac vith, oc iech bæries amod alle rætæ me*n*. Enge*n* ma*n* matte mek vinne foruten thu. Thu haffuer brot mit oghæ vt oc wnnet my*n* crafft. Thu drapt Ruffonem my*n* brodhær, oc mek hauer thu bu*n*dæt, forti at iech seer, ath thu hauer Guddom mæt tegh. Æn fyr æn Guddomen var om fulkome*n* m*et* tegh, tha vast thu iord oc askæ. Æn siden thu fict stirck af hi*m*me*ri*ghe, tha esthu all oom hwærfd. Mek tickær thyne fødær vare af gulle, och Vorsh*er*ræ corss ær mæt tek, mæden thu van mek. Jach bæries vith rætæ men. oc kom iech th*o*m til ath synde och at gløme Guddom, och kom iech thom til at synde vti syffn, th*er* iac ey ell*er* moa, och kom iach me*n* til at sta*n*de vp om nat, oc gange til a*n*nen mans huss oc gør unet. Jach bæries mod alle rætte me*n* och tho win iach thom ey allæ. Thylic ænse thu æsth lythe mek icke, me*n* for iech borth, værræ hugeth æn iec kom. O hoo ærligh iomfruæ. iach ær nu sørgænde at iac ær wnnen, æn iac sørgeth æn meræ foræ at thin godhe fader oc thin ærlige modær æræ myne lythær,

och thu hwæruer so aff thith slæcth oc amoth mek, och th*et* ær vnderlict ath sligh en iomfruge scal forti sith eghæt slæct, oc filugh then ma*n* hu*n* icke til kenner, th*e*r Crist hedær. Ock hu*n* dræper so*m*me deffle oc so*m*me binder hu*n*. Sancta Margareta soa til deffuelle*n* oc sagdæ: høræ thw ondæ wat, sigh*e*r mek thit slæct, huoa tegh føddæ oc sættæ tegh amod meck oc helluge mæn. XLIV* Deffuellen swarede: sig mech huæde*n* tith liff ær, oc huor*æ* Crist ær m*et* tek? Sancta Margareta swarede: iach vil tek ey thæt sighe, forti ath thu esth thæt ey verdugh at widæ oc høræ. Æn iach ær Gudzs nadhæ, th*et* ær iach! Tha sagdæ th*et* trooll: wort kyn ær deffuelle*n* th*e*r Cristh worth af hi*m*merige. Af mit kyn ær scriuet i bøghær, see och løss, for iach tørff ey syghe thec th*et*, thi at iach ser Crist standæ mæt tek mæt hans englæ. Men iach bet*er* tek, at thu læt vp thin fod af myn hals, oc iech sigh*er* tegh huat thu vilt, waræ veghe ær ey a iordh, mæn i vædh*e*r tha faræ wy. Æn iach bedh*e*r tek foræ thæn Gudh th*e*r thu troær aa, at thu mek soa biut nogh*e*r stadh, ath iach skal ey meræ stridæ amodh rætæ mæ*n*, tha tørfft thu mek ey æltæ fraa noker anne*n* ma*n* i thinee lif dage. Æn Salomon visæ luctæ oss i eth glarkar, oc en lot af oss castæ han i eldh. Tha ko*m*me men af Babilonia och hugde at hittæ gull, oc brudæ th*et* kar, oc vy spredis siden offuer al værilden. Sancta Margareta swaret: høræ thu ondæ wat, thigh! iach vill tek ey meræ høræ, mæ*n* far bort till heluidis, oc thaa skildis the ath, och hu*n* var efftær i myrkestoffue.

Anne*n* dagh bøth Olibrius he*n*ne at ledæ foræ sigh oc sagdæ: lyt æn mek oc ær myne gudhe som ræt ær til. S*an*cta Margareta suarethe: tek hørdæ at æræ aluoldugh Gudh oc være i helligh mæntz samfund. Nu forthi at thu æsth th*et* ey verdugh, tha æsth thu i trollæ samfundh. Olibri*us* bøt hennæ at nectæ oc heng vp i væth*e*r oc bæries m*et* gloende stenæ. Tha brende the he*n*nis legome, och hu*n* bath til Vorh*e*rræ, och sagde: Hærræ, rensse mit legom m*et* tesse pinæ, at ondskap skal ey vær*æ* m*et* mek! Olibrius sagdæ: lyt æn mek oc ææг myne gude. Sancta XLV Margareta swarede: deffuelle*n* moa ey fange th*e*n th*e*r Gudh hauer sigh vtuold. Sidhæn bøth Olibrius eth kaar at hæntæ m*et* watn,

oc bindæ he*n*nis hændær oc fødær, oc sencke he*n*ne th*er* i. Tha sao s*anc*ta Marga*re*ta vp i hi*m*mel, oc sagdhæ: Hærr*e*, løss myne bondh oc iech skal tek ære eu*er*deligh! gif mek thætte watn til re*n*selsse af alle myne syndæ! sænd thin hellug and i dwæ lighæ, oc vigh th*et*tæ vatn! heel mek m*et* thine nathe, oc døp mek, faders signelsse ær ee vte*n* ænde. Siden scalf iord oc en dwæ kam m*et* cors, haue*n*d een gul crone i sin mw*n*, och sættis yffuer he*n*ne hoffuit, tha løsdis he*n*ne hænder oc fødær, oc hu*n* gik aff thæt vatn, louende Vorh*er*re. Oc duæn sagde: com hit, Margareta, til Jh*es*u Cristi æræ! I th*e*n stundh troth a Vorhærræ for henne skild fæm tusende folk vten q*ui*nne oc børn. Siden loth Olibrius th*o*m alle høfftæ i en stath heth Armenia.

Siden loth ha*n* he*n*ne ledæ vten staden. Tha sagdhe en ma*n* til he*n*ne, th*e*r heth Malchus, th*e*r he*n*ne skulde høfdæ: ræch vt thin hals oc iach bedh*e*r tek, at thu miskundh mek, forti at iec seer Crist*us* standæ hoos tek mæth hans englæ. Sa*n*cta Margareta swaret: iec beder tek, my*n* kiære broder, om thu ser Crist*us* m*et* ha*n*s englæ, ath thu spar mek mædæn iach bedh*e*r til teg ell*e*r ha*nnu*m. Tha sagdæ ha*n*: bith huat thu wilt! Och hwn bath til Vorh*er*ræ: Gud th*e*r hi*m*merige oc iørderige scaptæ m*et* thin snillæ! hør myn bøn, at huosom my*n* pynelsæ bok læsær m*et* fulkomme*n* hugh, i th*e*n stundh skulle ha*n*s synde forlatæs, ellær huoso*m* af sinæ pe*n*ni*n*ge gør liuss oc lader bre*n*ne i kirke, ell*e*r huosom gør myn a*m*minnelsse oc komer i pyne, at thu fræls ha*n*nu*m* af pynææ. En huosom my*n* pinelsse bogh hør m*et* rætte throo, hans synder skulde ha*n*nu*m* forlades, forti at thu esth mis- XLV* kundelic meræ æn wy ære brødelic, tho at vy synde ytelic. Och huoso*m* kirkæ lader gøræ i my*n* æræ æller lader scriffue my*n* pyne mæt syne rætæ fangen pe*n*ni*n*ge, th*et* thin hellugh andz gift skal wære m*et* ha*n*num. Och huarsom kone pynes m*et* barne, oc læsis my*n* pynelsse offuer henne, at hu*n* scal løsæs, oc barn fødhes ey du*m*mæ ok vten alkænss lydæ. Syden kom til he*n*ne mikil tordu*n*, och en dwæ mæt corss oc mælte with henne, oc alle th*e*r nær vare fullæ aa iordh, oc hu*n* fiall aa syne knæ och dughen sagdæ: sæl esthu Margareta, th*e*r beddis the helluge ordh,

iach swær om mek selff oc om mynæ ænglæ glædæ, at iech hau*er* hørt all thin bøn, oc alt th*et* thu bedis th*et* ær tek veth. Sæll æstu th*er* bath foræ sindugh mæn i alle thine pyne, och huarso*m* thine ben æræ ell*er* thin pynelsse bogh oc ko*m*mer sindugh men bedende fore theræ syndæ, tha skulle the th*o*m forlades. Och huarsom thin pynelsse bok wordær (lest), thær skulle trolle vedh*er* see, mæt fryt oc kærlec ok signelsse skal væræ vti thæn stath, och huosom a tegh kaller i syne pyne yteligh oc sinæ bønæ, tha skal ha*n*nu*m* th*et* vedæs. Sæll esthu och soa th*en* stadh th*er* thu hwiles i. Sæll estu oc alleæ mæt tegh troo! Com skøth til the glæde th*er* tek æræ bodne. Jach ær mæt tech oc loth iech vp hi*m*merigis port for*æ* tek. Sancta Margareta soa om sigh och sagde: fader oc moder, sistær ok brodær, iech manær eth*er* vnder Vorsh*er*ris naffn, at i a*m*my*n*ness mek, tho at iech ær søndugh, tha skal iac tho bedæ foræ eth*er* til Vorh*er*ræ, at ha*n* forladher eth*er* alle eth*er*s sy*n*dæ, ok leder ether
XLVI til euerdelig glædee. Ære være Vorhær*re*, th*er* mek lost verdugh være at wære m*et* hellug*en* vti samfundh!

Siden tha stod hun vp oc sagde til th*en* henne skulde halshugge: sla nw mit hoffuit aff, iech hau*er* nw wnnæth værilden. Han swaredæ: iach ma ey gøræ thæth at dræpæ om hellug en iomfru. Sancta Margareta swarede: gør thw ey th*et*, tha hauer thu ey lod m*et* mek i hi*m*merige. Tha sloa ha*n* he*n*ne houith af at eth hug. Oc hu*n* bath i th*et* sa*m*me, at Vorh*er*ræ skulde ey vithæ ha*n*nu*m* th*et*. Oc ha*n* fial vti rætzell fra hennæ a høgræ veghn. Siden ko*m*me englæ, oc gømde he*n*nis legome, oc signet thæt. Och defflæ ko*m*me oc roptæ och wrides oc sagde: sancta Margretæ, Gudh ær starc oc crafftugh! Syden ko*m*me siughæ oc blindæ oc døffue oc la*m*me och toghæ a hennis legome, tha fingee the bodh. Siden toghe englæ oc helluge mør he*n*nis siæll oc førde vp i hy*m*mell, oc siunge Vorh*er*ræ loff. Siden tok iac Theotimus he*n*ne legome och lagdæ i eth stenskryn i Antiochia i een frugiss huss, heth Sinclecia. Jach Theotimus var hoss mirkæstoffue giffuende hennæ brødh oc vatn, oc scref allæ he*n*nis pyne oc he*n*nis bøne oc sende til cristne me*n*.

S*anc*ta Margareta toldæ døth for*æ* Vorh*er*ræ a th*e*n trætænd kalendh i Julius monæt. Forthy æræ vy allæ skildugh atæræ Vorh*er*ræ i hi*mm*e*ri*gæ, th*e*r sligh æræ gør i iørttærige, th*e*r signd ær ee for wten ænde! Amen.

Aff Sancte Kerstine hennis pynæ.

Th*et* war en timæ en hellugh møø aff Tyræ th*er* hob hafdæ til Vorh*er*ræ, at hu*n* skulde syn mødom vighæ ha*n*nu*m* till tiæniste oc til æræ. Hu*n* var ey en ælliuffue vinter ga*m*mell. He*n*nis fader var aff høgh slæct, och han var ridders forma*n* oc mester. He*n*nis fader ok he*n*nis modær vare af enkyns folk slæct XLVIa th*er* Ethnici hetæ, oc the hafde th*en*næ iomfrugė til enugh dotter, och hun [hedh] Cristina. Tha lod Vrbanus, he*n*nis fadær, muræ vp eth torn oc lod he*n*ne th*er* i føræ, oc tolff mør m*et* he*n*ne, och lod gøræ afgudhe af gull oc sølf oc sættæ tho*m* for inne*n* tornæt, at hu*n* skulde hethræ th*o*m, oc ikki aff th*en* stadh ko*m*me, at folk sculde henne ickæ see, forthy ath hu*n* var storligh væn oc ma*n*ge vilde henne tigghe. Tha sagdæ he*n*nis fadhær: engen ma*n* vill iach my*n* dotter giffue æll*er* iættæ, huat weth iech om hu*n* wil mø liffue alt siit liff, och hedræ gudhe, forthi at hu*n* ælskær meget voræ gudæ, th*er* miskundug æræ.

Æn s*an*cta Cristina sætte sig till at ælskee hin alzwoldende Gudh oc togh thæt røkelsse kar th*er* hu*n* skuldæ til affgudæ m*et* offræ och sættæ th*et* vti eth vindwæ th*er* østær var vt, oc hu*n* stodh hoos vindwæth oc soa til hi*m*mel, oc soa østær vth a stiærne och bath i siit hiartæ oc suckæt harlæ sooræ oc græt. Och i the siu daghe offræth hun icke til afgudæ. Tha sagde he*n*nis tiænistæ møør til he*n*ne: war frughæ, thet ær nu een syuter siden thic offræt ickæ till gudhæ oc ey thu blotæth. Godhæ

fruge, gør ey soa, at the worde vredæ oc fortape oss. Sa*n*cta Cristina sagde til thom: wy villæ i slict føræ for mek? Jach vill ey offræ till the gudæ, ther vrene æræ, th*e*r blindæ ære och døffue oc enctæ vit haue. Jach hau*er* i thennæ vkæ offræt sa*n*ne*n*de offer til th*en* Gudh, th*e*r bodæ skapeth hi*m*mel oc iordh oc stiærneær och haf, oc alt th*et* th*e*r fødh ær i iørderige. He*n*nis tienistæ mør fiullæ he*n*ne allæ till fødær oc sagdhæ: kiæristæ frughe, thw hau*er* eth ko*n*gelict anladæ, oc tegh sømer vell rikæ atwolde. Huath ær tek vordeth, hwi est thu soa vildh, at thu dyrker a*n*ne*n* gudh, th*e*r vy ke*n*ne ickæ till? Worder thin fader XLVII th*et* ath widhæ, han dræper oss oc al vor slæcth, oc sig̊her ath wy haffue tegh thæt kændh at dyrcke th*en* Gudh th*e*r Pilatus hafde pinth till døthæ. Huort mughe vy siden fly foor ha*n*nu*m*? Sa*n*cta Cristina sagde til thom: hwy villæ i Gud latæ? ii willes aff deffuelle*n* oc af ha*n*s affgudæ, ga*n*ger ma*n*nelic til hi*m*merig*is* Gud oc hans søtæ søn Jhesu C*ri*st, at han skal ether frelsse fra*n* deffuelle*n*. I thy so*m* hu*n* taleth veth*e*r th*o*m soa, kom he*n*nis fader Vrban*us* oc gik in ath see sin dottær, ath hu*n* skulde hedræ hans gudæ. Tha koam han in oc badh sin dott*er*, at hu*n* skulde ko*m*me och offræ till affgudæ, som theris siid var. Sancta C*ri*stina vilde icke til the afgudæ gangæ, mæ*n* stodh i siit vindwæ oc soa aa hi*m*mell och bath til Vorh*er*ræ. The tienisteæ mør ko*m*me om sidær oc sagdæ till he*n*nis fadh*e*r: H*er*ræ, th*e*r voldh hauer yuer oss allæ, wy vitne eth foræ tegh, at thin dotth*er* i tessæ ni daghe vilde hu*n* gude icke hedre, huærke*n* m*et* offer oc ey m*et* blotæn æll*er* m*et* bønæ. Tha sagde he*n*nis fader til he*n*ne: Cristina my*n* dotter, hwat ær thæt th*e*r tegh hauer lyst? Huat villelsse hau*er* thu fa*n*gæt, at thu dyrcker thæn Gudh th*e*r cryset var af Jøder, oc mattæ sig ey selff hielppe? Cristina my*n* fruge, vesth thu ey, at wy haffue mikith stæruet oc graffuit oc hethræt ware misku*n*delich gudhæ, oc bethæt at thu skulde liffue m*et* oss. Gak nw forthi til och offræ till the gudhæ th*e*r i hi*m*melle*n* æræ, och tek loth ko*m*me til th*e*nne alder th*e*r thu esth nu i, my*n* dotter, at the rætæs ey oc vredis amod tek oc tapæ tegh. Sancta Cristina sagdæ: thu skalt icke callæ mec thin dottær, mæn hans, th*e*r thu nefnde athæns en Gudh i hi*m*merige,

ha*nn*u*m* skal iach offræ mit offær m*et* sa*n*nende oc ræth, forti at ha*nn*u*m* sømer bothæ hedær och æræ. Tha vort he*n*nis fader XLVII* hartlæ gladh th*e*r hun th*et* sagdhæ, forti at ha*n* wentæ at hu*n* sagdæ thæt aff hans gudhæ, och foor til oc vilde hennæ kissæ. Tha øptæ sancta Cristina och sagdæ: gør ey my*n* mwn vren, forti at iac vill eth rent offer offræ hi*m*me*r*igis Gudh. Hennis fader foor vill i he*n*nis ordh oc sagdæ til henne: Cristina my*n* f*rw*æ, thu skalt ey soa megeth offræ till en gudh, at andree wordæ vredæ. Sancta Cristina swaredæ: thu meltæ ok sa*n*nende. Jach skal offræ mit offær Fader oc Søøn och th*e*n Helluger Andh, ath the hellůge thry naffn mughæ openbaris oc hedhræs yuer alt thæt th*e*r scapeth ær aff ha*nnu*m th*e*r i hi*m*merigh ær. Jech troær a ha*nnu*m och æn troær iach, af ha*nn*u*m* ær mit liiff oc myn helssen. He*n*nis fader sagdæ: see andre thre gudæ, hwi heth*r*ær thu ey tho*m*? S*anc*ta Cristina swaredæ: ma*n* wten wit! scæ*m*mis tegh ey veth, at mæden iech vill æræ een Gudh i thry nafn, fader och søn oc thæn helliger andh, och thw vilt mek nødæ til at tiænæ andreæ afgude? Lath mek hæntæ vsmittæth clæde, at iach vill offræ ha*nn*u*m* th*e*r m*ek* hau*er* prouet mæt sannendæ.

Hennee fader foor æn vill i he*n*nes ordh och væntæ alt, at hu*n* sagdæ ha*n*s gudæ, oc ha*n* sændæ hennæ alt thæt th*e*r hu*n* lodh kræue. Tha sagdæ sancta Cristina till synee møør: syghær til Vrbanu*m* ethers h*er*ræ, ath ha*n* sendæ mek en vsmittet kiortell, ath iech mottæ mech af clædæ aff my*n*æ vrene clæd*er*, oc faar i ha*nn*u*m* at offræ rent hiartæ til hi*m*merigis oc iørderigis ko*n*ning oc skape*ræ*, at ha*n* matte mek misku*n*de aff my*n*æ syndæ, forti at iac hauer værith vild aff ondæ mæn til affgude tienistæ. S*anc*te Cristine foor i th*e*n rene kiortell, oc thoæ sith anlade oc syne hændær, och luctæ sigh i et hærbergge oc offræt Vorh*er*ræ Jhesu*m* Cristu*m*, oc bat syne bøne grædendee oc sagde: Hær̃e Jhesu XLVIII Crist, leffue*n*dis Gudz søn, th*e*r sændh var aff thin vdødelic fader til værilde*n* th*e*r thu skapeth, oc losth tech fødhæ i ma*n*tzs kiøn oc tolde th*e*r døth aff vret mæn, at wy skulde ke*n*nis vith thin æræ oc tith woldh, nu tigger iac th*et* aff thin guddom, iac syndughe me*n*niske oc mynst aff thinæ thærnæ, Cristina, forti at iach syndet mikit m*et* wanwit, at iach dyrcket diefflæ, bith iach tegh,

at thu forlat mek myne synder, oc two af mek alle myne synd*er* och ondskap, th*er* iech giorde aff vanwith i barndo*m*. Hærræ, vorth mek i the pyne th*er* mek til redhes, ath iech mottæ foræ thi*n* æræ oc fore thit naffn vinnæ allæ th*o*m th*er* ey kiennis vith tith naffn, at alle matte tegh rædis och blyss foræ thin rætzell.

Sosom hu*n* haffdhæ thættæ melt soa, ko*m* Vorshærræ engell och stoodh hooss henne ok sagdhæ: Cristina, Gudz thærnææ, Gudh hau*er* thin bøn hørd, haffs ma*n*neligh vith oc styre thit hiartæ gen domeræ*n*, oc hans naffn oc ha*n*s guddom mughe æris foræ thin skildh. Tha sagde s*anc*ta Cristina til engelle*n*: my*n* hærræ, giff mek eth ewertælict mark efftær Vorh*er*ræ Jhesus Crist*us*, oc tha skall iach engen ma*n* rætis. Th*e*n hellugh engell togh oc hiolt sy*n* ha*n*d yffu*er* he*n*nis hoffuit, oc gaff hennæ th*et* hu*n* beddis. Tha wende sancte Cristine segh om oc hittæ brøth hoss sigh logh hwit ænsæ miale oc søth ensæ ho*n*nugh. Tha tok hu*n* th*et* vp oc saldet engelle*n*, oc sagde: my*n* h*er*ræ, tag th*ett*e brøth och vigh th*et* oc gif mec thæt euerdelict liff oc affløsni*n*gh aff my*n*æ synder. Th*et* ær nu tolf daghe siden iac brødh tæfftæt. Worsh*er*ræ engell togh th*et* brøth, oc vigdæ th*et* oc brøt th*et*, och gaf he*n*ne at ædæ vdøtelict brøth. Firren s*anc*te Cristi*n*e togh th*et* brød, tha bat hu*n* til Vorh*er*ræ oc sagde: H*er*ræ Gud fader Jhesus Crist, iech tacker tegh at thu losth mek wæræ verdugh attaghe vdødelict brød. Siden at S*anc*ta Cristina th*et* helluge brøth.

Siden afftæn kom, tha brøt sancte Cristine nidær alle XLVIII*
sin faders affgude, Jouem, Appolinem och Uenerem oc togh hwær the*ræ* oc førdæ nithær ath thre stæghæ, och hu*n* foor nith*er* af sith vinduge och skæ*n*de alle affgudene synder och gaf tho*m* fatugt folk. Tha foor hun op afftær gien och van sig vp i tornæt mæt sin vinde. Anne*n* dag th*er* effter tha kom he*n*nis fader oc vildæ hedree syne gudæ, oc efft*er* ath ha*n* saknet th*o*m, tha lot han kalle til sigh he*n*ne tieniste mør, oc spordæ huat aff the affgude matte vorde. The fiullæ alle til ha*n*s fødær oc sagde: H*er*ræ, thin dotter vor frughe hu*n* skiende thom alle i synder, och kaste th*o*m vth i gadhe. He*n*nis fader Vrbanus vorth harlæ vreth, oc griper s*anc*te Cristine oc barde he*n*ne vti he*n*nis antlade m*et* sin ha*n*d, och sporde af he*n*ne oc sagde: huar hauer

thu fiæld woræ gude? sig mek th*et*. Æn vilt thu mek th*et* ey sighæ, iach skal giffue tith kiøt vnde diur ath ædhæ. Gak til oc hedrææ gude af hi*m*merige, at the vorde tegh ey vrede, ath thu skalt illæ forfares. Sancta Cristina swarede: rætlike mæltæ thu, ath iech skal hedre hi*m*me*r*igis Gudh oc ha*n*s søn Jhesum Cristum oc th*e*n helluge*r* andh. Tha wort he*n*nis fader vred oc loth he*n*ne binde oc føræ henne a gade oc loth bærie he*n*ne th*e*r. Side*n* loth ha*n* henne aff clædæ och hustruge. He*n*nis modh*e*r vistæ th*e*r ey aff huath he*n*nis fader giorde veth*e*r he*n*ne. Æn the th*e*r barde he*n*ne vare om trætte sosom the vare døthæ. Tha sagde sancta Cristina til syn fader: o hin vrenæ, th*e*r vten æræ ær, oc Gud forga*n*gen Vrbane! seer thu ey huor*æ* trætte the ære th*e*r mek haffue board? seer thu ey thine affgude th*e*r thu hedræ*r* haffue enge*n* craft, oc the orke ey at giffue th*o*m styrckelsse at pynææ mek. Vrbanus ska*m*medes tha vidher sigh selff, at
XLIX ha*n* vorth soa spotteth af syn eghen dottær, oc lot tha en boyæ om hennis halss oc loth binde bodee hennis hender oc he*n*nis føder, oc he*n*ne siden sattæ i myrkestoffue.

Th*e*r Vrbanus hie*m* kom, tha vordh ha*n* so sorgfull fore sin dotter at ha*n* gad icke ædeth. Th*e*r ha*n*s husfrugh hørde, th*et* he*n*nis dotter hafde th*et* told af syn fader, tha sled hu*n* alle syne clæder synder oc lagde aske a sith houith, oc gik bort til hin myrckæstofue oc fial fo*r**æ* henne fødær oc græt oc sagde: kæriste dotthær, see ynck aa meck thyn moder oc miskunde mek, forti ath thu est my*n* enuxte dotter, oc alt th*et* th*e*r mit ær th*et* ær tith. Sødæ dotter Cristina, thw esth liuss af myne øgen, westh thu ey th*et* at iec tek føddæ, oc thu my*n*e spener dydæ? huat ær tek wordet, at thu dyrker a*n*nen Gudh æn voræ! S*anc*ta Cristina lodh vp sin mwn oc sagde: huar fore gør thu th*et* ath thu kaller mek thin dotter, eller sigh mek en i ethers slæct th*e*r Cristina heder sosom iach. He*n*nis moder sagdæ: enge*n* heder soa. Cristina sagde: hui kaller thu mec tha thi*n* dotter? vest thu ey at iech haue*r* Crist naffn af hi*m*merigi th*e*r myn helær ær? oc ha*n* hafue*r* mek prouet til hi*m*merigiss glæde, oc ha*n* haue*r* mec vepnd oc sigher giffuit at forwinne alle th*o*m th*e*r ey ke*n*nis vete*r* hans naffn, at forlægge eth*e*r forba*n*netzhet oc the

afgude aff hwem th*er* i æræ vilthæ. Ther he*n*nis moder haffde th*et* hørt, tha gik hu*n* hiem oc talde sin ma*n* alt th*et* hu*n* haffde hørt. Tha vort Vrbanus harlæ vred oc vreddis tha openbarligh gen he*n*ne.

Siden ginge ridde*re* till och toge sancte Cristine vtaff mørkestoffue oc lede he*n*ne till things. Siden alle the q*ui*nne th*er* soghe ath hun lediss til things, tha øptæ the til he*n*ne, oc sagde: th*en* Gud th*er* thætte barn troer aa, han hielpe he*n*ne. forti at hu*n* troær a ræt Gud oc saan! Tha lodh Vrbanus he*n*ne ledhe fore sin domstoll och sagde til henne: Cristina, iech hauer ynck a tik XLIX* forti at thu esth my*n* dotter, gak til oc hedre vore gude, ath the motte thec vordhe natugh oc frelsse tek aff th*en* vildom th*er* thu innen esth. Æn vilt thu th*et* ey, iach skal tegh ladæ pyne mæt ma*n*ge piner. Tha soa sa*n*cta Cristina vp til hi*m*mell oc bat thrisse oc sagde: Hærre! megell nade hau*er* thu mek læt! Siden sagde hu*n* til Vrbanu*m*: o hin vrene hundh Vrbane! hui kaller thin deffuel mek thin dotter? th*et* thær fødh ær aff tek th*et* ær af deffuel fød, æn myn fader mat thu ald*ri*g wæræ. Tha vordh Vrbanus harlæ vreed oc lodh he*n*ne af clæde oc loth he*n*ne harlæ soaræ pynes. Sosom s*an*cte Cristine pintes, soa togh hu*n* af the kiøtsticke th*er* aff he*n*nis legome fiullæ oc castæ i ha*n*s antladhe ok sagdæ: sannendes vuen, see iach p*re*dicke tech thæt m*et* sa*n*nendh, at thu scalt fordømes ee forute*n* ænde. Æn forti at thu gernidis ath ætæ barne kiøt, see th*er* ligger fore tegh. Tha sagde he*n*nis fader: Cristine, gak till oc hedre vore gude. Nu kaller iach tegh ey dotter, æn vilt thu oc ey, iach skal foa tegh the hordeste pyne th*er* iech gith*er* tek vold, oc Jhes*us* C*ristus* skal tegh ey hielpe thær dræpe*n* var af Jøder. Tha soa sancta Cristina vp til hi*m*mel och loa m*et* blit antladæ oc sagde til Vrbanu*m*: o th*en* th*er* full ær aff ilzske, oc fælug hau*er* mæt ondskap, vest thu ey thæt hi*m*merigis Gudh, værelsse*n*s helære, foor forti af hi*m*merige oc til værilden at han skulde bort vræke all ilzkæ, och helæ oss. Æn for ha*n*nu*m*, th*er* mek haffuer helæt, Jhesus Crist*us*, foræ ha*n*nu*m* tooll iach tesse pynær, oc at iach skal tik forwinnæ, oc tith liuss vtslicke. Vrbanus gath ey tholdh then barm, me*n* loth henne eth hiull gør*æ* oc lot sancte Cristine th*er*

L aa, oc lodh tændhe eldh, oc glode stroo ther vnder, oc henne smørie meth olie, at hu*n* skulde tisskydere brenne. Sa*n*cta Cristina var bunden a hiuleth oc hans swene vende hint hiull omkringh, oc hun pintess harle iæm*er*ligh. Tha soa sancte Cristine vp til hi*m*mell oc bat oc sagde: Gudh th*e*r vti hi*m*merige ær, iach æræ tek, oc Jhesus Crist*us*, th*er* myn fader ær, thec tacker iach. Slao mek ey vordeløss i th*e*nne strit, me*n* ræcke thin hand oc tag th*e*nne eld oc sløck han*num*, at myne wuenne skulle ey glædis aff mek. Th*e*r hu*n* hafde th*et* sagt, tha slooss hin eld vp oc drap tusende oc fæmhu*n*drede folck af the th*e*r afgude tiente. Cristina Vorshærræ thærnæ huildes aa hint hiull ænsæ a en dunbløt sengh, oc Vorsh*er*ræ englæ stothæ huose henne. Tha lodh Vrbanus henne løsæ aff hiuleth oc ledæ foræ sigh, oc sporde hennæ ath oc sagde: sig mek Cristina, huoa tegh ke*n*de tesse ondæ listæ? gack veth*e*r fore mek, en vilt thu ey gange veth*e*r for*æ* mek, iach skal tegh ey ladæ liuæ. Sancta Cristina sagde: th*e*n fordøme tegh m*et* sin helligedom, thær mek hauer kendh th*en*ne lifnæt. Sagde iech tek ey th*et* firræ, hin onde flesk ætær, at my*n* fader hærr*æ* Jhes*us* Crist*us*, th*e*r mek ke*n*de th*e*nne lifnet, ha*n* ær theræ mæns liuss th*e*r vti mirc æræ, oc theræ ma*n*ne vegh th*e*r villæ fare oc theræ glæde th*e*r i nøtsio*n* æræ, oc theris hob th*e*r a ha*n*nu*m* callæ. Ha*n* kende mek ræt, at iech skaall tegh forwinnæ oc defuellen thin fader.

Æffthær th*et* at Vrban*us* vort soa forwnnen oc drøft, oc vistæ ey huore han mattæ he*n*ne liff fa*n*ge æ*n*d, oc siden lodh ha*n* he*n*ne ledæ til mirckehus. Tha sath s*an*cta Cristi*n*a oc hugde L* om Vorhærr*e* oc om hi*mm*e*rigis* fagneth, soa ko*m*me thre englæ oc førde henne math, oc heln*et* he*n*ne mæt theræ hendær all he*n*nis legome. Tha soa sancta Cristina vp til he*m*mel oc bath oc sagde: H*er*re, hi*m*merigis ko*n*ningh oc godh læge til lønlige soar, nu veth iach oc veell kennis iach vith, at thu hau*er* mec ey fortith, me*n* thu hau*er* mynss mek, oc hau*er* sendh mek af thit helluge riki mæt thine hellige engle. .Om th*e*n nath sende Vrbanus fæm swene och bat th*o*m bindhe en steen om he*n*nis hals oc sencke he*nn*e nedær vti hafuit. Sideen thæt vordh giort, tha toghe englæ he*n*ne oc førde he*n*ne yuer vatnet, at he*n*ne motte

icke skadhæ. Tha soa hu*n* vp i hi*m*mell ok sagde: Hærre Jhes*us* Cristus, th*er* mæt oss ær och engen ma*n* fortyær thær tegh rætis, the thinæ iernlege*n*, oc lath mek myn skæræseld foa vti thætte vatn, forti at thu giekst self m*et* thyne fødh*er* aa thætthæ vatn, oc thu signede th*et*, oc two mek m*et* thætte døpelss vatn aff alle myne synder, oc lath mek thæt være foræ skærels dopp, oc liusæ mek mæt tith helluge liuss oc gif mek th*et* eu*er*delige liuss. Soa kom en røst af hi*m*melle*n* och sagde: Cristine, Gudh hauer thin bø*n* hørth! Siden kom en skinende sky offu*er* he*n*nis hoffuit. Th*er* hu*n* soa at Gudh sendæ syn gøsky aa hennæ, oc soa engle standee huoss sigh och loffuit Vorh*err*æ m*et* fagh*er* sangh, tha soa hun vp til hi*m*mel oc sagde: leffue*n*de Gudzs søn, th*er* vsyunligh ær och vkranklic oc vsmitteth, th*er* nedær forsth af hi*m*merige a hafs vatn m*et* megell ærææ oc m*et* englæ skaaræ och gaft mek vdødeligh æræ, bith*er* iac tek, at thu sendh*er* til Vrbanu*m* i th*enn*e nat, fore th*et* ther ha*n* veth*er* mec giorde, bodæ LI anger oc vroo, forti at ha*n* høttæ mek at dræpe. Side*n* hu*n* hafde th*et* sagt, tha vort hun ledh til mirkestoffue oc the th*er* tienthæ the æræt Vorh*err*æ.

He*n*nis fader Vrbanus i th*en* same nath gaff ha*n* sin and vp m*et* megell pyne och megil twangh. Th*er* sancta C*r*istina froa, at Vrbanus var døth, tha fial hu*n* a synæ knæ oc bath oc sagdæ: Hærræ, iech tacker tek th*er* Abrahams Ysaacs oc Jacobs Gudh ær, ath thu hørdæ oc vette mek th*et* at thu castet Vrbanu*m* i th*et* vter meræ mirc och i heluidiss eldh fra*n* thin gøski oc thin fagneth, oc alle the tith naffn haue skæ*n*d hauer thu vtkasth fra*n* tegh.

Sidein scamt æfftær fao daghe tha ko*m* een domer i Vrbani stad, oc heedh Dyon, oc ha*n* hedræt affgude. The umbezme*n* the talde ha*nn*u*m* i stadh af s*an*cta Cristina leffnet. Th*er* ha*n* th*et* hørdæ, tha actæt ha*n* mæt sigh selff oc sagdæ: huat ventær thu mæde*n* thætte spædee barn hauer soa ma*n*ghe oc soa horde pyne told, mon iech gide he*n*ne noget meræ giort? Tha loth ha*n* he*n*ne vtlede fore sigh oc æfftær at ha*n* soa, at hu*n* war soa væn, tha kalleth ha*n* henne til sigh oc talet blidelige til he*n*ne oc sagdhe: o C*r*istina, salig estu oc af ko*n*nings slæct esthu fødh,

oc hauer michil nøtsion toldh, sosom iac hau*er* hørt. Huat villæls ær th*et* ther thu hauer fangæt, at thu forsmoar the miscu*n*delige gude, oc hedræer th*en* ma*n* th*er* dræpe*n* [ær] oc sig orket ey self at hielpe. Cristina, gak til oc hedræ vo*ræ* gudæ th*er* væræld walde oc misku*n*de mugæ giuæ. Gør th*et* th*er* iach teg bedh*er* oc hedree vore gude, oc iach vill siden scriue m*et* tegh til værælzs h*er*ræ, at han skal tek giftæ en ma*n* th*er* valdugh ær, LI* oc af bæst slæct ææer. Æn vilt thu ey thæth thær iac tek bedær, th*et* iac skal ladæ tegh frestæ m*et* halue fleræ pyner æn thu haffuer førræ frest, oc thi*n* Gudh gidær tegh ey hullpeth. Sancta Cristina soa vptil hi*m*mell oc sagdæ: m*et* tessæ talæn gitær thu mec ey vildh, huærke*n* thu æller thin ko*n*ning, at iac skall forti himmerigis Gudh och myn Hærre, th*er* m*et* mek ær. Han skal frælsse mech aff alle pyner oc af thinæ onde hænder. Tha vort ha*n* wredh, oc loth hennee afclæde ok mæt lyme hufst*rw*ge. Tha sagde s*an*cta C*ri*stina: o hin ledhe i anlat soso*m* thine gude æræ, sca*m*mer thu tegh ey, at thu theer mek th*en*ne pyne? hwy giffuer thu mek ey hordere pyne? iach troær aa myn helær Jhesu*m* Cristu*m*, at iach skall tegh thee sa*m*melu*n*d fordøme, sosom iach fordømde Vrbanu*m* thin brodær. Domeræ*n* sagdæ: iach toll gerne vredhe aff tegh, ath thu mottæ huærffues til gudhe, oc iech hauer ønck aa tegh, at thu motte miskund foa af th*o*m. Sa*n*cta Cristina swareth: domere, huat ær thith naffn? Han sagde: iach hedær Dyon. Sancta Cristina sagdhe: thu mot wel hedæ Dyon, forti at th*et* ær deflæ naffn oc affgude, the æræ bodæ blindhe oc døwæ. Siden wort ha*n*num harlæ harmt, oc lot gøræ een pannæ oc lot gøræ henne megit hedh, och loth th*er* j thiæræææ oc qwade oc olyee. Thær th*et* var giort, tha toghe the henne oc casten vti pa*n*nen, oc fyræ stodæ at oc skiudæ s*an*cte Cristine i thæn pa*n*ne, at hu*n* skuldæ thisskydere ændæss. Tha soa sancte Cristi*n*e til hi*m*mell oc sagde: iach louer tegh oc iech LII æræer tek, H*er*ræ Jhesu C*ri*st, thær mek hauer vorth ænsæ modh*er* vær siit barn, oc lost thenne pyne mek icke skade. Tha sagdhæ domeren: nu mat thu merke m*et* tegh, huore tollig gudæ ære oc forti moa tigh eld icke skade. S*an*cta Cristina swaret: o hin vmilde oc vrene diefuellens søn i thin dom, thi*n* hood rædæs

iech icke, æn iach hoper til Gudh, ath iech skall sende tik till th*et* sa*m*me mirc, th*er* thyn broder pynes vti. Tha togh domeren oc lot raghe he*n*nis hoar alt af houedeth oc lodh henne nagæn pynes. Alle the q*ui*nne th*er* ware th*er* oc he*n*ne soghe tha opthe alle ænse m*et* en mwn och sagdæ: wrætte domer, thu domer yffuer thætte barn, oc thu gør skam alle q*ui*nne. Tha soa s*anc*ta Cristina vp til hi*m*mell oc sagde: hi*m*me*r*igis H*er*ræ, iac tacker tek, at thu lost mek væræ værdugh at vorde naffnku*n*net i dagh. Sidhen ledhe the henne til mirkestoffue.

Anne*n* dagh th*er* effter tha lodh domere*n* calle henne a thingh fore sigh oc sagde: Cristine, gak m*et* mek til te*m*plen oc hedre myne gudæ, at thu motte frelssis af tesse horde pyne. S*anc*ta Cristina sagde: Dyon galne oc vrene, th*er* lig esth vta*m*me diur oc defflæ nafn hau*er*, hwi willes thu? thynæ ord mughe mek ickæ frestæ, oc thin hott vil iac icke rædes. Domere*n* sagde: hwi vonhetær thu mec soa, iec tooll tegh gernæ th*er* till at thu vilde ey villes af th*e*n vrene gudh, me*n* hedree th*e*n gud th*er* i hi*m*mel ær, at thu mattæ foa nadæ aff ha*n*nu*m*, æn megeth hau*er* ha*n* teg spard. C*r*istina sagde: wal sagde thu, Gud forga*n*gen ma*n*, at iac scall offræ mynæ bønæ til hi*m*merigis oc iørderikis Gud, ha*n* skal mek gøme fore alle thine gerni*n*g*er*. Tha ventæ han, at hu*n* sagde th*et* af hans gudh och hugdæ, at hu*n* skulde gange til oc hedre Appolinem. Tha lifdtæ sancte LII* Cristine vp syne hænder oc synee øghen vptil himel oc badh oc sagde: Hærre hi*m*merigis Gudh, myns hærræ Jhesus Crist*us* fader, th*er* alt scapet m*et* eth ordh, oc nedær forst a haffs vatn, oc liusde mek thære m*et* skæræls dop, iac beth*er* tegh at thu hør mec thin thærne, at thu biuth th*e*nne deffuell th*er* hær fiæls i tættæ beleth vt atga*n*ghe af th*et*tæ tempell, at Dyon matte sigh sca*m*me. forthi ath th*e*nne afgudh hau*er* ko*m*met ma*n*ge siæle til tapelsse. Tha øptæ sancta Cristina m*et* høgh røst oc sagde: thu deffuell, thær i thætte bedelæ fiælss, iech biuth*er* tegh i Vorhærris nafn Jhesu*m* Cristu*m*, at thu gak vtaff thætte te*m*pell oc wær th*er* som iac tegh biuth*er*. Th*er* Vorsh*er*ris nafn Jhesus Crist*us* vort neffnd, tha gik th*e*n deffuel aff templet, och stoth vell fyrætiughe fødær langt fran th*et* tempell, oc enge*n* man soa ha*n*nu*m* siden.

Th*er* domeren soa th*et*, tha vord ha*n* soa rædh, at haan fial neder vith iordh. Tha stodh ha*n* vp mæt megell rætzell, oc sagde til he*n*ne: o Cristine, thine listæ the formughe thes alt af mikit, hwi hauer thu m*et* thin list vtcasteth vor gud then voldugh Appollinem, forthi at ha*n* var tek miskundug oc ha*n* soa ønc aa tegh, forthi gick ha*n* vt af sin creatiuæ. Th*er* sancte Cristinæ hørde tesse ordh, tha sagde hu*n*: hin vndee, huat vndzscaps fælugs ma*n* oc there høffdingh th*er* thinæ lighe æræ, afgude du*m*me oc døuee, vnderstoar thu ey Vorh*er*ræs rætzlæ oc hans høghæ oc hans vnderlic gerningh th*er* ha*n* nw giordhe, oc soa førræ? oc thu sigh*er* at th*et* ær Gudh, th*er* giort ær m*et* ma*n*tz hendær. Thu vsel, troa a Gudh, Vorh*er*ræ Jhesu*m* Cristu*m* fader, th*er* tegh matte giffue lius oc sannend. Siden sagdæ s*anc*ta Cristina: LIII Hærræ, biuth th*et* at th*et*læ belede th*er* thenne deffuel bodhe i, at th*et* motte niderfalle nu i stadh oc slass om smot sosom sandh. Oc th*er* om brat fial th*et* nedær, oc wort soso*m* hu*n* bath, oc ma*n*ni*n*ge*n* af the hedne ræddis oc trode oc optæ alle oc sagde: Cristine Gud ha*n* ær hi*m*merigis Gudh oc sa*n*! Oc side*n* sagde the: Hærr*æ* Jhesus Crist*us*, sænd thin guddoms sannende ouer oss, at vy mottæ tro poa tek, forti at vy varæ viltæ til at hedree afgude til thennæ dagh. Thy tusende varee the me*n* th*er* tha trodæ a Gudh fore sancte Cristine skild. Tha reddis Dion fore th*en* skildh, at Appollo hans gudh var vtcastæth, oc sagde: af keiser vordær at høræ tesse gerninger th*er* sancta Cristina hauer giort veth*er* Appollinem, tha pynier ha*n* mek i heell, och vti then angest oc th*en* rætzell th*er* han hafde so*m* Gudz villie var, tha fial han døt nedh*er* enseæ en stock.

Siden ha*n* so th*er* hoss Dyon stoth, at Dyon fech brat døth, tha lot ha*n* ledæ s*anc*te Cristine til myrkestoffue. Siden efft*er* scam fræst tha kom th*en* trediee domer th*er* oc hadeth oc mikit cristet folc, oc ha*n* heth Julianus. Th*er* ha*n* kom til things, tha vord ha*n*nu*m* och tald af s*anc*te Cristine liffneth. Th*er* han hørde th*et*, tha loth ha*n* lede fore sigh s*anc*te C*r*istine oc sagdæ: Cristina, thu hau*er* megit giort m*et* thine vndæ listæ, gack æn til oc hedre thee misku*n*delige gudhe. En vilt thu ey mit budh fulko*m*me, iach skall tegh soa iæmerlige pyne, at th*en* Jhesus, th*er*

Josep iordeth, ha*n* moa tek ey hielpe. S*anc*ta C*ri*stina sagde:
hwi taler thu slige forba*n*net ordh, Juliane, diefuels veen oc Gudz
vven? thine ordh gittæ mec ikke giort, och thine hotzell oc thine
pyne rædis iac ikki. Tha togh Julianus oc lot hedæ en owen i
thre daghe, oc castæ sancte C*ri*stine th*er* i til femte dag, at hun
skulde sith liiff th*er* ænde. Sancte Cristinæ loa i th*en* owen, oc LIII*
Vorshær*re* englæ vare m*et* he*n*ne, oc loffuit Vorh*er*ræ, swot en
mikill røst gik vth af offnen. Th*er* folkit th*en* røst hørde, tha
sagde the Juliano till. Th*er* Julianus th*et* hørdæ, tha lodh ha*n*
vplade thæn offuen oc hu*n* gick vt soso*m* aff en løygh oc sacke
icke. Tha loth Julianus he*n*ne ledhe foree sigh oc sagdhæ: sigh
mek, Cristina, alle thinæ ondæ liste, forti at thu haffu*er* vnder-
ko*m*met tik alkynss naturæ m*et* thin listh, wilt thu mek th*et* ey
sighe, iech skal foa tegh halfue meræ pyne. Sancta C*ri*stina
sagde: wndest Juliane, thu haffuer ulue naffn, iec rædæs ey thin
hoth, Gud scall mek hielppe, hau*er* thu næ*n*nee till, tha thee v*er*ræ
pynee. Tha loth Julianus callæ til sigh en man, thær hans ormæ
gømde, oc two orme, th*er* aspidis hedhe, casthe aa henne, oc
two hugorme, oc sagde: sig mek Cristina, canth thu och koklæ
diur. Sancte Cristine suarethe: o hin th*er* wten wit esth, iæch
troer aa Vorsh*er*ræ dygdh Jhesu*m* C*ri*stum, at sosom ha*n* hialp
mek førræ for pynæ, soa skal han oc nu mek fore tessæ diur
hielpee. Tha loth Julianus orme*n* løss, oc the two hugormee the
lagdiss vith he*n*nis fødær oc slicket th*o*m, oc two aspidis the
sliungde th*o*m vp til he*n*nis spenæ sosom spædæ børn. Siden
loth ha*n* løsæ two næthræ, oc the foræ vpp a he*n*nis hals oc
slicket aff he*n*ne yuervætis swet. Tha soa s*anc*te C*ri*sti*n*e vptil
hi*m*mell oc sagdæ: iech tacker tegh Herræ Jhes*um* C*ri*st, th*er*
sa*n*nende liuss ær, oc theræ hielp th*er* tith naffn rædhis, at thu
vilde ey tessæ diur ladee mek skade gøræ, men the skulde my*n*
swet aff two. Tha sagde Julianus til hin th*er* orme*n* gømde: ey,
mon thu oc væræ kocleth af Cristina? Tha togh [han] oc skulde
ræte th*o*m, soa at the skulde fløge a henne. Sosom ha*n* skulde
ræte th*o*m, soa fløge the vp at ha*n*nu*m* oc dræpte ha*n*nu*m*. Oc LIV
siden torde enge*n* ma*n* taghe the orme. Side*n* bath sancte C*ri*-
stinæ syne bøne oc sagde til ormen: iach biuth*er* eth*er* af my*n*

H*er*re Jh*esu*m *Cristu*m, at i gange huær eth*er* til th*en* stadh th*er* i vtginge oc skader enge*n* man, oc the gi*n*ge bort om brat. Tha so s*anc*te Cristine vptil hi*m*mel ok sagde: hi*m*merigis Gudh, th*er* thin søn sende ath resæ Lazaru*m* vp af døtæ, weth mech th*et* thin tærne, at thu lat vp the*n*ne ma*n* mæt thin voldug arm af th*en* døth th*er* ha*n* sigh*er* i, at alle the thæt sogbe mattæ loffue och æræ tith helluge nafn. Soa kom en røst oc sagdhe: saligh estu Cristina, vorth starck oc hafs ma*n*neligh vith. Jac ær m*et* tegh, oc huat thu bedis af mek th*et* skal tegh vedes. Tha gik sancte Cristine til th*en* døthæ oc sagde: iech biuder tegh i Vorshærre naffn Cristum Jh*esu*m, at thu vpstat th*er* døt esth. Oc ha*n* stod i stad vpp oc fiall til henne føder oc sagde: Cristina, iec tacker thin Gudh th*er* mek resde vp af døthe. Julian*us* sagde: Cristina, tek ær yuert, thu hau*er* nu teeth alle thi*n*e listæ, gak æn til oc hwerf tek til Gude, th*er* so mikit haue told m*et* tek. Sancte Cristine suaret: hin ondæ oc forba*n*neth, soghe thine blinde øgh*en* ey the dygde th*er* hi*m*merig*is* Gudh oc *Cristu*m Jh*esu*m hans søn giorde? Julian*us* vort vred, oc lot he*n*nis spinæ af skæræ. Tha sagdæ s*anc*ta Cristi*na*: Juliane, th*er* hiartæ hau*er* horde*ræ* æn steen, thu lost myne spenær af skæræ, seer thu ey, hin ondææ, huat at th*er* løper mialc vth fore blodh. Tha soa hun vp til hi*m*mel oc sagdæ: iech tacker teg H*er*ræ Jhesu Crist, th*er* mit lego*m* hau*er* frælsset aff allee menfør, nu ær iech bon LIV* til at ænde my*n* stridh oc taghe løn aff tegh. Siden loth Julianus letæ hennæ til mørkestoffuee.

Siden ko*m*me ma*n*ge husfruær til he*n*ne oc hørde huore ma*n*ni*n*ge pyne hu*n* tolde, och førde megit af theris gotzs ath the skulde hughe he*n*ne. Oc tha hitte the sancte Cristine sidende oc hygget a Vorhærre. Siden ginge the indh oc fiullæ til henne fødhær. Sancte Cristine ræte thom vp oc p*re*dicket thom. Æfftær thæt ath the vndræth oc sagdæ, at hu*n* hafde soa got toll, tha trothæ the a Vorh*er*ræ siu husfruær. Anne*n* dagh th*er* eftær tha lot Julianus hennæ ledhe a thingh fore sigh och sagde: Cristina thin time ær skøt ko*m*men, æntig at thu hethreæ gudæ æll*er* iæch spar tegh ey leng*er*. S*anc*ta Cristinaa swareth: huærke*n* vorder tegh roo i thætte værildh oc ey i hint thær eui*n*nelict ær. Julianus

gath th*en* harm ey leng*er* toold, oc gaff thæn dom, at he*n*nis twngæ skulde af skæris. Tha sagde sancta Cristina: Hærræ yuer gøzki, iach tacker tegh, at thu hauer mek ey fortith, iach beth*er* t*e*k at thu tag my*n* siell och lath mek ænde myn stridh, nu ær timæ til at iach skal myn bøn tagæ. Soa kom een røst af hi*m*mel oc sagde: renæ och vsmittet møø, th*er* megit ærffuit oc pyne haffuer told fore mek, he*m*melle*n* ær oben foree tik oc hi*m*merige ær tik til rede, alle helluge mæn the faghne thech, forti at thu hau*er* soa mikit toldh af barndom. Tha hørde Julian*us* th*e*nnæ røsth, oc lodh i stæt skæræ he*n*nis twnge aff. Th*er* twnge*n* var afskore*n*, tha togh sancta Cristina thæt sticke th*er* aff var skoræt oc castæt Julianu*m* i antlat, oc slogh ha*n*nu*m* vth anneth øghæt, oc meltæ æn siden oc sagdhæ: Juliane vndee oc vrenee, thu girides at ædæ my*n* twnge, th*er* iac skulde Gudh m*et* loffue, nu ær Gudzs rætte dom yffuer tek ko*m*men, ath thu hauer tith øghæ misth. Thennæ harm gat Julianus [ey] le*n*ge*r* told, me*n* greb LV
sin boghæ oc sætte aa twoa stroolæ, oc m*et* een skøt ha*n* he*n*ne i hiarthe oc m*et* anne*n* i sidhe. Oc hu*n* ænde siit liiff oc for till hi*m*merigis. Siden ko*m* een man, th*er* aff sancte Cristine slæcth var, th*er* oc troodhe aa Gudh foræ he*n*nis skild, ha*n* togh he*n*nis legome oc groff thæt i Appolonis tempell.

Sancta C*r*istina fulkom sith martirium kalendas nindæ Augusti oc togh løn oc glæde af Vorh*er*ræ Jh*e*su Cristo, Qui viuit *et* regnat p*er* et*er*na sec*u*la, Amen!

Af Sancte Cecilie hennis pine.

En stolt iomfruge het Cecilia, hu*n* haffde Vorsh*er*ris ewangeliu*m* fialdh vti siit brist, oc huærken dagh eller nath tha lot hu*n* ey aff gudeligh talen oc godee bøne. Hu*n* haffdhe en vngh man til brugom thær heth Valerianus, forti at ha*n*s hugh hafde soa megel ælskugh til he*n*ne, tha lodh han radæ til brullup. Sancta Cecilia var næst siit harænd clæd m*et* harclædhe oc vten var hu*n* clædh mæt gulbone clædæ. He*n*nis forældree oc he*n*næ brugome hafde soa megel gotwillie till henne, at hu*n* gat ey mæt ful mark openbaret at hu*n* tientæ Cristu*m* Jhesu*m*. Theræ brullups dagh kom omsidhær, oc sosom the sungæ fast vti theris høgtide, soa sangh hu*n* i siit hiarte Vorh*er*ræ bodhæ loff oc æræ oc sagde: Hærre, lath mit hiarte oc mit lego*m* vsmittet, at iech skal ey forderffuis. Hu*n* fastæt stu*n*dom two daghe oc stu*n*dom thre, och bath Vorh*er*re at ha*n* skulde he*n*næ gø*m*me foræ th*et* ther hun ræddis. Hu*n* bat sech ænglæ oc apostlæ oc alle Gudz vtuolde til hielper, at the skulde m*et* theræ bøne ærue he*n*ne th*et* aff Vorh*er*ræ, at ha*n* vilde he*n*nis renlighet vspiallet gøme. Mæten th*et*tæ var alt, tha vort nat omsidh*er*, oc sancta Cecilia gik i lønligh rodh m*et* Valeriano sy*n* bruggome, oc sagde soa till ha*n*nu*m*: o sødæst oc aldrigh kærist vnge ma*n*, iach moa tegh æn
LV* ny mæræ sighæ, om thu louer mek th*et* m*et* thin eth, at thu wilt th*et* m*et* fulkome*n* hugh hald oc gøme. Valerianus loueth henne th*et*, at ha*n* skulde thæt gerne holdæ. Tha sagdæ hu*n*: iech hau*er* Gudzs engel til æl[s]kær, thærr mit legome gømer

m*et* megæl god villie. Worder han thet at widæ, at thu vilt nær mek ko*m*me m*et* vren ælscugh, tha vorther han tegh so storlich vredh, at ha*n* spiæller tith vnghe liiff, æn fregnær ha*n* th*et*, at thu elsker mek [met] skær ælskugh oc ren, oc ath thu gømer my*n* mødom vspiallet, tha hau*er* ha*n* tegh om kiæær sosom ha*n* hau*er* mek, oc teer syne nade vit tegh. Thaa vordh Valerian*us* som Gudz villie var harlæ rædh och sagdæ: vilt thu at iech scal troo thin talæ, tha the mek th*en* engell, oc finner iec at th*et* ær Gudz engell, iach gør huath th*er* thu vilt, æn finnær iach oc th*et*, at thu elsk*er* annen ma*n*, bodæ tegh ok ha*n*nu*m* scall iech dræpæ. Tha swaret Sancta Cecilia oc sagdhe: Valerianu*m*, om thu vilt loffue mek oc iættæ, ath thu vilt myne rat lydhæ, oc om thu vilt lade tik skære i skærels dop och vilt thu troo a th*en* Gudh i hi*m*merigæ ær bodæ leffuend oc san, tha matthu th*en* engell see. Valerian*us* sagdæ: huat ær th*et* thær mek matte skæ*ræ*, at iech motte engelle*n* see? Cecilia swarede: thu scalth gange thre milæ vegh fra*n* th*e*nne borgh och till een vegh th*er* Appia heder, thæræ matthu finnæ ma*n*ge veghfarende th*er* almysse tigge, ee hauer mek rum oom th*o*m. Ther thu seer thom, tha sigh th*o*m myne quædiee, oc sigh soa til th*o*m: Cecilia sende mek til eth*er*, at i skulle mech the s*anctu*m Vrbanu*m* biscop, forti at iach hau*er* lønlic æarænd til ha*n*nu*m*. Th*er* seer ha*nnum* thu, tha sigh ha*n*nu*m* alle myne ordh, och th*er* han haffuer tegh skærdh, tha føræر han tegh i ny clæder och hwidæ, oc th*er* thu ko*m*mer i tith hærberge mæt the clædhe, tha matthu see thæn engell, oc huat th*er* thu bedis aff ha*n*nu*m*, th*et* vort*er* tek alt veth. LVI

Tha for Valerianus bort oc efft*er* th*et* maarc th*er* han fick aff henne, tha fan ha*n* Vrbanu*m* biscop oc talde ha*n*nu*m* alle the ordh th*er* hu*n* hafde ha*n*nu*m* kendh. Tha swaret th*e*n biscop m*et* mikil glæde oc fial a sinæ knæ oc ractæ vp sinæ hender til hi*m*mell oc græd oc sagdhe: H*er*ræ Jhesus Cristus, thu th*er* alle renæ rath soar, tak th*e*nne sødæ fruct th*er* thu hau*er* sath i Cecilia thin thærnæ. H*er*ræ Jh*esus* Crist, godæ hyrdæ, Cecilia thin tærnæ hu*n* tiæner tek ensæ eet lustuct foar, forti at he*n*nis festema*n*, th*er* hun togh om grim ensæ en læghæ, th*e*n hau*er* hu*n* ensææ eth spakt lamb til tek se*n*d. Vte*n* om ha*n* trode

ha*n* ko*m*me icke hiit, thu H*er*ræ opne hans hiarte lokæ, at ha*n* matte ke*n*nis thær vith*er*, at thu est ha*n*s skaber oc ha*n* motte vet*er*sige deffuelle*n* oc hans belede.

Th*er* Sanct*us* Vrbanus hafde soa bedæth, so ted*is* foræ th*om* bode en ga*m*mell man i smoa hwide clæder oc haffde eth breff vti sin handh alt scriffuit m*et* gulstaue. Th*er* Valerian*us* soa ha*n*nu*m*, tha vort ha*n* so rædh at ha*n* fial nith*er* a iordh sosom ha*n* vare døth. Tha løftæ th*en* gamlæ ma*n* ha*n*nu*m* vp oc sagdæ: læs th*et*tæ br*e*f oc tro at thu mat wæræ verdugh at skæræs oc at se engellen oc huat so*m* Cecilia hau*er* teg loffuit at fanghe. Tha togh Valerian*us* til ath læsæ, oc tesse ordh stode vppoa: en Gudh oc en ær troo och eth ær dop, en ær Gudh oc Fader i hi*m*merige, th*er* yuer alt ær oc i allæ stadæ. Th*er* ha*n* hafde th*ettæ* læsith, tha sagde th*en* ga*m*læ man til ha*n*nu*m*: troær thu at thættæ ær soa, æller euær thæc th*er* noget om? Tha øptæ Valerian*us* m*et* en starck røst oc sagdhæ: ecke moa ma*n* sa*n*ner troo i iørderige æn th*et* ær. Thær Valerian*us* haffde so sagt, tha for hin gamlæ man bort. Tha togh s*an*ctus Vrbanus oc døptæ LVI* ha*n*nu*m*, oc kende fullelig sin troo, oc sende ha*n*nu*m* soa hiem til Cecilia*m* liggende i syne bønæ i sit hærberge, oc soa hooss he*n*ne en engell stande m*et* sky*n*nende fiædre och haffde vinghee, och hans øgen vare ensæ loghe. Ha*n* hafde i syne hender two skynnende cronær af rosær oc aff liliær, oc gaf een Ceciliæ oc anne*n* gaff ha*n* Vale*ri*ano ok sagde: thesse croner skulle i mæt vsmittet lecom oc rent hiarte vell gømæ, forti at iac bar th*om* af paradiiss oc til eth*er*, oc thætte skullæ i vidæ til marc, ath the wisnæ aldrigh oc aldrig mynskis af theræ døn, och aff enge*n* ma*n* mugæ thee seess vten af th*om* th*er* renlighet hauer om stærc som i haffue. Oc forti at thu Valerian*us* hau*er* lydh eth goth radh, tha hau*er* Jhesus C*ristus* Gudz søn sendh mek till tek, at thu skalt beddis een bøn huilken thu vilth, oc hu*n* skal tegh vetæss. Vrbanus hørdæ oc sagdæ: yckæ ær mek søtheræ i tessæ værildhzs liuss æn myn enugh broders ombuæruelsse, oc vant ticker mek ath iech ær fræls, oc iech ser ha*n*nu*m* tapæs aff døthzs tapelsse. Th*et* ene sættær iach foræ alle myne bønæ, oc th*et* bedis iach, at sosom Vorherræ Jhes*us* Crist*us* vilde mech frælssæ, at ha*n*

vilde oc myn broder frelsse oc gøme oc gøræ bode oss fulko*m*en i ´hans naffn vith gangels. Th*er* ængelle*n* hørde th*et*, tha sagdæ ha*n* m*et* blit antlade til Valerianu*m*: forti at thu bedess th*et* th*er* bæst ær, oc th*et* ær Vorh*er*ræ kærist at fulko*m*mæ, sosom Vorh*er*ræ wan tek fore Cecilie skuld sin tærnæ, soa skal ha*n* fore thi*n* skyldh vinnæ thin brod*ær*, och i skulle bodæ martirii løn tagæ.

Th*er* the*ræ* talee var ændh, tha for engelle*n* bort til hi*m*mellen. Tha taletzs the vedh*er* Cecilia oc Valeria*n*o om gudeligh tale oc theris troo. Soa kom Tiburci*us* hans broder oc gik ense till sin frænkone oc my*n*tæ sancte Cecilie hofuit oc sagde: th*et* ær mikit LVII vnder, huæden th*e*n rosen døøn oc liliæ ko*m*mer slig timeæ orss. Tho at iac hafdæ rosæ oc lilie i mynæ hender, the gade ey gyfuit mek søtære døn æn iach dønær hæræ. M*et* sa*n*nende sig iac ith*er*, thæt iach ær siu [sua?] full af thæn ædlæ døn, at mek ticker at iach ær all læt aff. Valerian*us* swareth: foræ my*n* skuldh vast thu verdugh at følæ th*e*nne døn, æn om thu vilt nu troo, tha mat thu vorde verthuæ at glædis af then same sywn. Vy haffue the cronær th*er* thinæ øghen orke ey at see, at th*er* giorde æræ af rose oc af lilie. Tyburci*us* swaredet Valeria*no*: huat ær thæt hælder sath th*er* thu sigher mik, æll*er* tæll thu mek drøme? Valerianus sagde: Gudz engill hauer mek kændh th*e*n thær thu mat see, om thu lader tegh skæræ af alle affgude fylsæn. Tyburci*us* swarede: th*er* til at iech motte see th*e*n engell, huat sculde mek duellie til my*n* skæræls? Valerianus sagde: ycke skulde tek duællie, æn sware mek thæt enæ, om thu vilt netæ afgude oc troo a th*e*n Gudh th*er* i hi*m*merige ær? Tiburcius swarede: iach veth ey m*et* huat hugh thu sigh*er* th*ette*, oc ey vnderstar iac thæth. Tha sagde s*an*cta Cecilia: iac vnder thæt broder, at thu vnderstoar ey th*et*, at tylict scap th*er* ma*n* gøræ af træ ellær aff eer ell*er* af sten, the mughe icke Gud være, th*er* som etercoppe dragher syn veeff i, oc fluge gøræ fylne i, oc i there hofuit ær hegræ vanæ at dragæ reth i. Th*et* ær enge*n* skæll mællio*m* en døth man oc eth belæde, soso*m* en døth ma*n* hauer alle lymmæ, ha*n* haffuer tho ey andh ellær røst æller vith, soa hafue oc tessæ affgude allæ ly*m*me. The dughe doc icke, oc the

dughe tho æn my*n*ne en døth ma*n*, forti at ma*n* mæde*n* ha*n* leffde, tha soa han m*et* øghen, oc mælte m*et* mun oc togh m*et* LVII* hender, hørde mæt øræn, gik m*et* fødær oc døude m*et* næse, æn tesse the toghee vphoff af døth oc i døth æræ the, oc aldric motte the liuæ. Tha sagde Tiburcius: huoa th*et* troær ey, han moa vel lykess veth*er* diur. Th*er* ha*n* hafde th*et* sagt, tha my*n*tæ *san*cta Cecilia hans brist oc sagdæ: sosom Vorh*er*ræ loth thin broder vorde mek foræ brodher, soa haue*r* ha*n* ladet teg wordæ my*n* frænde, forthi ath thu afsagde thec vith affgude. Tha togh Valeria*nus* Tiburciu*m* sin broder oc ledæ ha*n*nu*m* till Vrbanu*m* pawe oc talde ha*n*nu*m* alt huoræ thæt var vordeth. Sanct*us* Vrban*us* vort harlæ gladh oc togh oc døpte Tiburciu*m*, och i syue daghe lærdæ han ha*n*nu*m* oc giorde ha*n*nu*m* fulkomen i Gudz tieniste.

Thæn same time var en gielkir i Rom th*er* heth Almachius. Huar th*er* han sporde cristne mæ*n*, tha pyntæ ha*n* th*o*m til dødhe och loth theræ legome ligge a iorden. Tiburcius och Valerianus the dømde th*o*m huærdagh til at gøræ graffue oc iorde hellige martires legome. Soso*m* vant ær, at illæ hadhæ the godæ, the gingæ til oc talde giælkir af huoræ mikil win the logthæ aa oc huoræ hederlighe the iorde alle thom th*er* ha*n* lodh dræpe. Side*n* loth Almachi*us* taghe tho*m* oc ledæ fore sigh oc sagdhæ: mæde*n* i æræ fødde aff ærligh slæct, iac vndrær m*et* huat villels i va*n*slæcte eth*er* selff. Jach hauer hørt th*et* i tage oc giffue eth*er*t godzs ondæ vættæ oc th*o*m th*er* m*et* ræt dom æræ dræpnæ, th*o*m ladhæ i iorde m*et* megel hedær. Oc forthi muge mæn vell vnderstande, at i æræ the*ræ* fællugs mæ*n*. The swaredæ: Gudh gaffue th*et* the th*er* thu caller fælugs me*n*, at the vilde oss ræknæ foræ tienistæ me*n*. The forsmate th*et* th*er* sywnes ath wæræ oc ey ær, oc ælstæ th*et* th*er* sywness ey at wære oc tho ær. Al-LVIII machi*us* sagde: huat ær th*et* ey sywnes at wære oc tho ær? The sagde: th*et* ær th*e*n fagneth th*er* rætte me*n* faa i hi*m*merige oc th*e*n pyne th*er* vrætte me*n* fao i heluide. Tha sagde giælkir: huar at stande wy i orde trætten? gøræ ænting ath i offræ til gude oc vorth*er* lithugh, antingh i villæ och tolæ døt. The swareth: vy villæ thine afgude icke hedre, mæn th*e*n ene gudh th*er* i hi*m*merige ær. foræ ha*n*nu*m* ville vy gerne døt tolæ. Tha thoc

Almachi*us* och salde th*o*m i ma*n* i hand th*e*r het Maxim*us* Corincularius, at ha*n* skulde lade th*o*m hoffde. Tha togh Maxim*us* til at græde oc sagde: o myne kiære vennæ, iac vndrer om eth*e*r at i rape oc skynde eth*e*r till eth*e*r døth ensæ til eth got bothmu*n*nugheth. Tha sagde Tiburtius: vten vy vise thættæ stadelic at bætræ liff ko*m*mer effter thætte, vy vilde thætte liff engelundh tape. Maximus sagde: viste iach huilkit th*et* liff ær th*e*r i syghe aff, iach fortide gerne tættæ liff, til thess at iec mottæ th*et* foa. The sagde: vilt thu vidhe huat th*et* lif ær, tha foa oss en dags rom oc lath oss ledhæ hiem til thin, oc wy lade siden ko*m*me til tegh th*e*n th*e*r tek mottæ skæræ. Ha*n* lod tho*m* ledhe hiem til siit huss oc prediket soa le*n*ge, at Maxim*us* oc alt ha*n*s folk trode a Gudh. Tha koom sancta Cecilia m*et* prester om nat oc loth tho*m* alle døbæ. Tha sagde sancta Cecilia: heya æthle ridde*ræ*, caster aff eth*e*r mircke ge*r*ni*n*ger oc vepner eth*e*r m*et* liusæ vapn! i haffue stridh ma*n*nelige oc troo haffue i gømdh, ganger till th*e*n crone th*e*r Gudh skal ether giffue, oc ey eth*e*r at enæ mæn alle tho*m* th*e*r aa ha*n*nu*m* troær!

Siden loth Almachi*us* th*o*m ledhe tith th*e*r the høffdis sculdæ i, oc fulkomet th*e*r theræ martirii. Tha swor Maxim*us* fore alt folk, at han soa englæ om fagræ soso*m* soll take there siælæ i there barm oc førde th*o*m vp til hi*m*mell, oc ma*n*ge troode a LVIII* Vorhe*r*re, fore th*et* th*e*r ha*n* tolde th*o*m. Ther Almachi*us* hørde, th*et* Maxim*us* oc hans folk var cristnet, tha togh han och lodh ha*n*nu*m* soa lenge bæriee, til thess at ha*n* gaff sin and vp, oc s*an*cte Cecilie tog ha*n*nu*m* oc iordet m*et* Tiburcio oc Valeriano. Tha lot Almachi*us* spørie oc ledhe at theris godzs oc loth taghe sancte Cecilie ense hu*n* skulde være Valeriane husfrugh. Th*e*r Almachius soa at hu*n* hafde gifuit fatugt folk alt theris gotzs, tha nøddæ ha*n* he*n*ne till at offræ affgude. S*an*cte Cecilie sagde til th*o*m th*e*r he*n*ne vilde nøde: kiæ*ræ* venne, thæt ær mec fagert oc ærlicth at tole pinæ fore Vorshe*r*ræ naffn Jhesus Cristus, en iach sigh*e*r mikit fore eth*e*r ynsk tapels, forti at huat th*e*r yth*e*r domer biuder eth*e*r, th*et* vilde i alt gø*ræ*. Tha toghe the til at grædee, at sligh en stolt iomfru vilde helder døø æn leffuee, och bade he*n*ne at hu*n* skulde ey sin vænlic skiftæ til døth. Tha swaret

s*an*cte Cecilie oc sagde: th*et* ær icke tapels, nu*m* skifte ath giffue seør oc tage gull, oc giffue litell hodde oc taghe dighær huss ighen oc widæ oc giort m*et* ædle stene. Tha gik hu*n* bort oc stoth a en sten oc sagdæ: troo i thæt th*e*r iach eth*e*r sagde? tha suaret allæ: vy troo at Crist ær Gudzs søn, th*e*r sigh hau*er* sligh tærne voldh!

Siden lodh hu*n* sanctu*m* Vrbanu*m* ga*n*ge til sith huss oc lodh cristne th*e*r oc døbæ meræ æn firtiugh siæle bode q*ui*nne och karllæ oc børn, oc een aff th*o*m heth Gordianus.

Th*e*r Almachi*us* hørde th*et*, tha loth ha*n* lede foræ sigh sancte Cecilie, och sporde af he*n*ne oc sagde soa: huat ær tit nafn? Hu*n* swarede: Cecilie ær mit nafn oc af got slæct ær iach! Almachius sagde: mæde*n* thu esth af soa godh slæct, hwi gør thu tegh soa miuk af thyn leffnet? spør iech tegh. Cecilia
LIX suaret: thin talæn toc vphoff af falske, oc i falske ændis hun. Oc Almachius sagde: huæden kom thæc th*e*n derffue at thw skulde mek soa swaræ? Cecilia swarede: af godh sa*m*wit oc sterck troo! Almachi*us* sagde: thu vesth icke huat vold iec hauer. Cecilia swarede: thu vest ey selff huat vold thu hauer, æn spør thu mek ath, tha will iach gøræ godæ redhe thec aa. Almachius sagdhæ: sigh th*et* th*e*r thu vesth. Cecilie swaret: alt th*et* vold th*e*r ma*n* mo hafue, th*et* ær sosom vædhær lot i en blædræ, oc stinger ma*n* siden mæt en noll th*e*r vti, all th*e*n throtnæ th*e*r ær i, ha*n* suighnær all. Tha sagde Almachius: væll thec eth aff thu, ænthing at thu offræær til gudhe æll*er* thw netæ tek at wæræ c*ri*sten. Cecilia swarede: iach vndræær thu hau*er* thyne øghen soa misth, ath thu sigher thæt være Gudh th*e*r mek ticker, oc alle the th*e*r øghen haue, være steen, ær oc bly. Almachius sagde: thin vrede thol iach væll, æn thæt tolæ iach icke ath thu mælær gudhe. Sancte Cecilie swarede: th*et* ær vnder at th*et* th*e*r thu viste at sten ær, th*et* sigh*e*r thu at gudh ær, thref m*et* thin handh oc vith huat helder ær, mæde*n* thu math ey.

Tha vort Almachi*us* harle vreth oc lodh he*n*ne ledhæ til en bastwæ oc loth side*n* hedæ henne storlic het. Sancte Cecilie laa th*e*r soa al th*e*n dagh oc en nath i, ath he*n*ne skadde enctet, oc ey war hu*n* helder swet ell*er* annet. Thæær Almachi*us* soa, at

th*et* mattæ icke dwæ, tha visde ha*n* indh en swen at høffde hennæ. Tha sloa ha*n* a he*n*ne halss thry hugh oc gat ey slageth he*n*nis hoffuit aff, oc forthi at th*et* var soa lagth, ath ma*n* skulde ey slaa mer æn thry hug, tha loth ha*n* he*n*ne liggæ half døth. A the thre døghær th*er* hun lifthæ syde*n*, tha p*re*dicket hu*n* och kende the mør th*er* hun hafde mæt segh, oc antwordeth th*o*m LIX*
sanctu*m* Vrbanu*m* i handh.

Fiarde nath th*er* effter tha foor sanctus Vrbanus mæt hans diaknæ oc groff s*anc*te Cecilie i bland m*et* ma*n*ge biscope. Siden togh s*anc*tus Vrbanus oc vigde sancte Cecilie huss he*n*ne til æræ, th*er* ma*n*ge iærntegen giorde i*n*ne*n* fo*ræ* he*n*ne skyldh af Vorh*er*re Jh*es*u C*rist*o, Qui cu*m* patre *et* spiritu s*anc*to viuit et regnat i*n* s*ecula seculorum* Ame*n*.

Aff sancta Katerina.

I th*e*n same time thær Maxencius Maximian*us* Augustus søn wllæ keiserdom i Alexandria burgh, tha war en iomfruæ, th*e*r attan winter var ga*m*mell oc harlæ wæn, oc th*e*rtil var hun harle gudeligh oc starck i sin troo. Hun var Costus ko*n*nings enigh dotter. Af gudelighet oc iørtrikis snillæ war hu*n* fulko*m*melig lærd. He*n*nis naffn ær Katerina. Siden he*n*nis fadher war død, tha var hun alt hemæ m*et* hennæ kymeg kymungh [?], ok bodæ dagh oc nat trahe hun at foa wither vist m*et* th*e*n brughum, th*e*r fægerst ær i scapt fore alle mæ*n*tz søner. Af alt th*et* godzs th*e*r he*n*nis fader haffdæ he*n*ne leffndh, tha vildæ hu*n* icke meræ haue æn hu*n* motte sigh oc siith folk, th*e*r mæt henne var følgith, m*et* halde. Æn th*et* th*e*r yffuer var, tha gaff hu*n* oc skiffte mellio*m* fatict folk fore Vorsh*er*ræ ære.

He*n*nis fader mæde*n* ha*n* leffde ha*n* lodh henne aff barndo*m* till bogh sætte, oc tha nam hu*n* soa vell, at huo thær wilde snillæ oc skiall aff he*n*ne ny*m*me, th*et* ku*n*ne hu*n* alt valkenne. Æn i alth thætte tha haffde hwn hans snillæ i sin hugh th*er* vtualde th*et* th*e*r vfolskælict var i værælden, at fordrøue th*e*r mæt værælss snillæ, forthi soa sagdæ p*ro*pheta: iach skal fortape witræ mæns snillæ oc the mæ[*n*]tz vnderst*an*dels th*e*r vnderst*an*de skal iech effter vræke.

LX Then timæ tha kom Maxe*n*cius keyzær til th*e*n stath oc loth samen kalle megit folk bode q*ui*nne oc karle, at hwær effter syn

æffnæ skulde offræ oc blotæ afgude. Th*er* the alle bortginge th*er* m*et* s*an*cte Katerine vare, tha sat hu*n* ene efft*er* oc hugdæ aa Vorh*err*e, hwæ*m* th*er* hu*n* ælste oc kær haffde aff ful hug ok hiarte. Omsider tha vort hun at høræ soa megith scall pipæ oc ba*m*be oc ma*n*ni*n*gen ha*n*de leg, th*er* the giorde there affgude till hedær. Th*er* hun kendis th*er* veth*er* huaræ fore th*et* var, tha stod hu*n* vp oc stirktes aff ha*n*s eftær siun, th*er* sig gaf sialff i syne wue*n*ners valdh, oc gik borth, siden hu*n* hafde sigh m*et* Vorsh*err*æ cors segnd, til Maxe*n*ciu*m* keisere. O[c] th*er* hu*n* soa, at sw*m*me aff the cristne torde ey veth*er* ga*n*ge Vorh*err*e Jhesum Cristu*m*, tha sucketh hu*n* af megel hiarte sorg oc sagde till keiseren: th*et* vare vell skællicht oc ræth at helsse tik fore tith meglæ vold, om thw togæ th*et* th*er* thu tienthæ deffle m*et* oc hwærfde th*et* till thin skaper thiænstæ, oc vnderstode ha*n*s høghæ voldh vnder hwæm th*er* ko*n*ninge valde værælz righe, hwoa th*er* ey glædis af diure drap oc bloden, num af voræ troo, oc om vy holde the helluge both, th*er* ha*n* bøt oss at gømæ. Vilde thu acte a ha*n*nu*m* oc a ha*n*s g*er*ni*n*gh*er* m*et* skial, mottæ thu af sinligh thingh kæ*n*ne ha*n*nu*m* th*er* vsinligh ær, tha mattæ thu af th*et* th*er* ha*n* haue*r* skapet vndersta*n*de oc see ha*n*s dygd oc ha*n*s guddom. Nu matte thu vndræ oc rædis ha*n*s wold, at nw mæde*n* ha*n* hauer thec soa høgt mæt megell voldh yuer ma*n*ge*n* ma*n*, oc thu vilt ha*n*nu*m* th*er* icke foræ tacke, mæ*n* then tiænist, ther thu æsth ha*n*nu*m* skyldug, tha huæruær thu deffuelde*n* siælf i heluide.

Maxenci*us* var gallic vreth foræ then hellugh møss ordh, oc fore hænne sømdelic fæghærdh giordes han miøk ræd. Tha bøth LX*
han, ath hu*n* skulde til hans palatzs ledæs, oc th*er* gømes ee till at hans høgtith var gange*n*, oc ha*n* mottæ m*et* goth thom høræ, och ha*n* motte he*n*nis slæct vidæ, oc he*n*nis villie. Siden haans høgtit var ændh, tha bøt ha*n* henne at ko*m*me fore sigh, oc th*et* ha*n* hennæ at spurde, tha fan han he*n*ne full sniall, forti at then taleth i he*n*ne th*er* iættet syne disciple oc sagde: th*er* i ko*m*me foræ ko*n*ni*n*ge oc høffdinge, iach scal giffue eth*er* mwn oc snillee. Hwæm th*er* eth*er* vith*er* sagh git*er* ey genmælt oc ey amodh standeth. Aff tesse ord vorth Maxe*n*cius skændeligh drøfft, oc huat

ther ha*n* skuldhe athaues, th*et* vistæ han ey. Tha fan ha*n* tho omsider eth radh, at ha*n* skulde same*n*kalle alle the visesthæ oc sniallæst, th*er* ha*n* mattæ fynne, at the skullde mæt theræ clokskap he*n*ne offuervinnæ oc drøue.

The ko*m*me half tredesyntiwæ i tall oc rædde th*o*m til at disput*ere* vith henne. Sancta Katerina hugde sigh om, huor*æ* hu*n* skulde th*o*m fa swaret. Soa tedess henne en engell oc sagde soa: Gudz terne, thu skalt ey blys oc icke rædis thesse mest*eræ*, minn th*e*n snillæ th*er* Vorh*er*ræ ær, Jh*esus* Cri*stus* ha*n* skal tek vit giffue oc æffne at yu*er*winne th*o*m, oc thertil tha sculle the efflh*er* thin predicke*n* huæruess aff vra*n*gh vegh oc till ræt. Af the*n*ne a*m*my*n*nelsse tha stirctes hu*n* harle megith oc gik amodh the mest*eræ* oc disputeret veth*er* thom aff thrynneskyn*s* listh, phisica ethica oc logica, oc m*et* Vorh*er*ris nade van hu*n* th*o*m alle sniallelic. Tha vort keisere*n* gallic vreth oc effter ath the mestere vare for wnnæ, tha bøth ha*n* at the skulde alle bre*n*nis. Sosom the ledd*is* bort at brennæ, soa togh en theræ till at øpæ och sagdæ soa: wee ær oss vslæ men, at wy skulde væræ soa derue,
LXI at vy skulde trætte amodh Gudz iomfrughe! forti goum til he*n*ne, minkum var siall for he*n*ne, forthi at Gudzs nade boor i henne, at wy motte mæt he*n*ne rath fly th*e*n euerdelic eldh. The skyndet tho*m* bort til henne oc fiullæ a theris knæ foræ he*n*ne oc sagde: vy sindeth och vndzskap giorde vy, forthi at wy ware soa diærffue, ath wy skulde thine helluge ordh genmælæ. Æn forthi ath ko*n*ning biuthær at ladee oss brennæ, bedæ vy tek, ath thu lægh oss got radh foræ, huor*æ* vy matæ m*et* thenne eldhbryn skillies veth*er* th*e*n ewerdeligh eldh. Th*er* sancta Katerina hørde th*et*, thaa var hu*n* harlæ gladh och loffuit Gudh th*er* th*et* vilde fulko*m*me, th*er* ha*n* he*n*ne iætæt m*et* sin hellug engell. Tha sagde hwn til th*o*m: i skullæ icke rædiss, men i skulle gøre eth*er* glade, forthi at hi*m*merige ær eth*er* til redæ. Soso*m* Vorh*er*ræ slo Saulum nith*er* och giorde ha*nnum* blind, forti at ha*n* vilde ha*nnum* liusæ til segh, soa togh ha*n* oc eth*er* i th*e*n talen th*er* i vet*er* mech haffde, oc liusde th*er* i hans helluge troo. Æn forthi sculle i troo a leffue*n*de Gudh aluoldende fader, th*er* skapæt hi*m*mel oc iordh oc alt th*et* ther i thom ær. Oc troær aa Jh*esu*m Cristu*m* ha*n*s søn, thær aflæt var

aff th*e*n helliger andh, fødh af mø Maria oc pinth var vnder Po*n*cius Pilat*us* dom, oc troær at ha*n* stodh a tridie dag vp aff døthæ, oc thoo al iørthrikis sindh aff m*et* sith helluge bloth, oc troor at ha*n* vp til hi*m*merigis for, oc sidher a syn faderss høgræ hænde iæffn voldugh veth*er* ha*n*nu*m*, oc sende siden syn hellug*er* andh til syne appostlæ oc bøth th*o*m at p*re*dicke hans naffn, oc giffue afflath af syndæ alle thom th*er* aa ha*n*num troær.

Th*er* the philosophi haffdhæ th*ett*æ hørt, tha finghe the træghælss foræ theræ synde i theris hiarte, oc toghe th*e*n tro starch i the*ræ* hugh, oc segnde th*o*m mæt Vorh*er*ris corss, oc LXI* mæt then styrckelsse, th*er* the finghe af th*e*n troo, tha ginge the alle sa*m*men i th*e*n eldh. Æn th*e*n hærr*æ* th*er* the thre swene gømdhæ i th*e*n loghend ofn han gø*m*de thom, at thom mattæ ennghæ hedæ mæn gøræ, oc tog the*ræ* siæle aff thæn eldh, oc sættæ th*o*m i paradiis. Oc loth Vorh*er*ræ fulko*m*me th*et* ordh m*et* th*o*m, th*er* han sagdæ foræ la*n*ghæ: th*e*n mynste lok a eth*er*s hoffuit ær, han skall ey forfaress. Siden toghe th*et* folk a Gudh trodæ theris legom och groffue th*o*m nedær th*e*n træthændhæ dagh i Nouembris monæth. Siden ma*n*ge af the hedhne th*er* the soghe thættæ iærntegen, tha trode the a Vorh*er*ræ Jhesu*m* Cristu*m*.

Effth*er* tættæ alt tha talæth keiseren vith he*n*ne m*et* blitskap oc m*et* vegsell vildæ ha*n* henne hugh m*et* huærue, oc loffuit henne thæt, o*m* hu*n* vilde filughe hans villie, hun skulde væ*ræ* hans enwoldugh drotningh. Eæn th*er* han so ath hun wirdhæ thæn rigdom ey veder søør, tha wort han harle vred oc loth henne af clædhe ok m*et* lyme hustruge. Tha toghe vmilde swene och slitæ he*n*nis spæthe legom m*et* en lyme, oc th*er* thee vare trættæ, tha ginge andre till. Æn Vorsh*er*ræ iomfruge hu*n* vor starkir æn th*e*n th*er* sloa, oc voldugher æn domere*n*. I all th*e*n bardagh var hu*n* harlæ glath oc tacket Gudh giernæ.

Keyseren spordæ huat hu*n* helder vilde tholæ fram th*e*n bardagh æn hu*n* vilde ha*n*nu*m* lydhæ. Hu*n* swaret: o hin vrene hundh, gør thæt th*er* thin vndæ hugh moa mest hygge! iac vill ha*n*nu*m* mæt pyne efftær gialde, th*er* mek hau*er* løst mæt pynæ. Foræ theligh pyne skalt thu mech æn see i hellughe mæntz glæde,

oc thu skalt sidhe i ewi*n*nelige pyne oc iæmre tik sooræ, at thu hau*er* slicth af mek oc andree cristne mæn.

Th*e*n keiser*æ* rørdess aff deffuels gelne, oc bøth at hun skulde luckis i eth mirke presun. Hu*n* luctes i th*et* mirke huss, LXII oc tolff daghe tolde hu*n* th*e*r bode hunger oc tørsth. Æn Vorh*er*ræ fortidæ icke sin tærne, me*n* sænde till hennæ sin hellugh engell, at hugswale hennæ, oc sendhe til henne en snee hwith dwæ, th*e*r he*n*ne tiente huat th*e*r hun till sith legome thyrtæ.

Mæth*e*n tætte var alt, tha fra hans drotni*n*g th*e*n hordæ dom, th*e*r keiseren haffde yuer sancta Katerina giuet, ok tok till ath stundæ oc throa ath se henne oc tale veth*e*r he*n*ne. Tha loth hu*n* calle til segh Porphirius th*e*r høffdingh var yuer alt hans ridderskap, oc openbarit sin hug oc sin villie fore ha*n*num, oc sporde ha*n*nu*m* at radhe, huore th*et* motte soa vordhæ, at hu*n* motte komme i talen veth*e*r th*e*n helluge mø. Ha*n* var harlæ witær ma*n* oc for hugthæ til Vorsherræ nadæ. Ha*n* lagde vyn aa, at ha*n* matte hennæ villie fulkome. Ha*n* vægdhæ alle the vocter, th*e*r he*n*ne gømde m*et* ma*n*ge gaue oc siden ginge the bodæ drotni*n*gh oc Porphiri*us* bort til hin prisun, om th*e*r folc var i fyrstæ søffn, oc soghe he*n*ne skynende af megel fægærndh. Æn the som sødhe døn, th*e*r the finghe soom the inginge, th*et* stirkthæ th*o*m til bædræ hopp. Æn sancta Katerina, th*e*r lønlic var i Vorsherræ snillæ, he*n*nis ordh the vare om sødæ som hu*n*nugs drope. Hu*n* sagde th*o*m huo*ræ* sca*m*melic tessæ værilss æræ ær, oc kende th*o*m at throa til th*et* liiff, th*e*r icke ær ændee aa. Hu*n* manet thom till, at the skulde icke rætæs iørtrikis pyne, oc sagdæ, at for ma*n*ge ha*n*de pyne ko*m*mer ma*n* til hi*m*me*ri*gis. Æfft*er* sancta Katerina ke*n*nels forwte*n* oc th*e*n hellug andzs ke*n*nels for i*n*nen tha trodæ the a Vorh*er*ræ Jhesu*m* Cristu*m*, bode drotni*n*gh oc Porphirius, oc thu hundrede ridder*æ*, oc the toghe segnels af he*n*ne, oc ginge vth af th*et* prisun, oc vare bodhe m*et* starck hugh at tolæ døt foræ Vorh*er*ræ.

Th*e*r the xii dage vare ændh, tha loth keysere*n* he*n*ne fore sig ledæ. Tha bath hu*n* aff Vorh*er*ræ, at ha*n* skulde giffue he*n*ne LXII* vit oc snille at suare keysere*n* oc crafft till at tolæ pyne fore hans naffn. I thære som hwn bath, saa tedess henne Vorh*er*re

Jhesu*m* Cristu*m* m*et* englæ skaræræ oc sagdæ: dotter, var fasth vti tegh och rædess icke, forti at iach ær m*et* tegh, oc iac skal tegh ey forthii. Siden for Vorhærre til hi*m*mell, oc hun var gladh af slich iæth, oc tackit Gudh. Th*er* keisere*n* soa, at hu*n* var soa væn foræ alt th*et* han hafde seet, tha vndrede the alle, forthi ath the hugdhæ ath hun vare forfaren af th*en* hungær, oc aff th*en* thyrst, th*er* hun hafde toldh. Tha togh ha*n* oc skulde he*n*ne blydæ mæt vægxell, om th*et* mottæ dughe. Th*er* han th*et* soa, at hu*n* war soa sterck och vui*n*neligh, tha vort ha*n* harlæ vredh och hugdæ m*et* huat pyne ha*n* matte he*n*ne hugh m*et* huærue. For ha*n*nu*m* stoth en af ha*n*s volss me*n* oc sagde til ha*n*nu*m*: o miklæ keizær, vilde i mek høræ, iach kunnæ eth*er* enky*n*s pyne wise, at fir æn hu*n* th*en* pyne toll, hun gør huath th*er* eth*er*s villie ær. I skullæ ladhe gøræ fyre hiull och setthæ th*er* iærn croghe i, och sætter he*n*ne th*er* hoos, oc lade henne th*en* iæmerlic huerue*n* see. Tha skal hu*n* entigh til eth*er* troo huærues eller i lade he*n*ne forfares i th*en* iæmerlic døt, alle cristne me*n* til rætzel.

Th*et* var soa giort so*m* han rodde. Siden toghe [the] sancta Katerina oc sætte henne i blant the hiull. Tha soa hu*n* vp i hi*m*mell oc callet Gudh til hielper. Soa for Vorsh*er*ris engell nith*er* och frelsset henne af th*en* pyne oc slo alle the hiull synder oc drap vtallic aff the hedne, th*er* tith haffde ko*m*men at see aa.

Tha soa drotni*n*gh at Gudzs heffnd var ko*m*me*n*, oc th*en* th*er* sigh haffde firræ fialdh fore sin husbo*n*des rætzell, hu*n* kom tha vth harlæ derff til keiseren oc røptæ ha*n*nu*m* fore alt folk oc sagde: thu esth iæmerligh i hiarte blind, ath thu ke*n*nis ey vith*er* thin skaper*æ*, oc thu ladher ey en aff at pyne Vorsh*er*ris mø. Vith thæth sa*n*neligh, ath iach thiæner Vorh*er*ræ Jhesu*m* Cristu*m*.

Maxe*n*cius fældis mikit af hans husfruge ombueruels. Th*er* LXIII
han kendis th*er* veth*er*, at hu*n* meltæ alth m*et* th*en* helluge mø, oc hu*n* var soa starck i criste*n*do*m*s troo, tha bøth ha*n* synee swene, ath the skulde he*n*ne fange vhøfdelic. The giorde som th*o*m vort bodeth, oc toge iern spiger oc stu*n*ge i ge*m*me*n* he*n*nis spene oc slide th*o*m fra*n* he*n*nis bristh. Siden lode the he*n*ne bort at heffde. Soso*m* hu*n* kom til thæn stath hu*n* skulde

i heffdes, so sagde hun till sanctam Katerinam oc bath, ath hun skulde ærue henne nadæ aff Vorherræ. Tha loth sancta Katerina vp sin mwn oc huggeth henne oc sagde: fruge, thu skalt væræ starc i thin hug, oc see vp til Vorherræ, oc haff thin acallen til hannum, forthi at han ær nær alle thom thær a hannum callæ met sannend. Thu scalt icke rædiss, forthi ath thu scalt met martirii crone see thin skabere konningh i himmerigi, Vorherræ Jhesum Cristum, met huem ther thu scalt glædiss e forvten ænde. Then gode drotningh hun stirctes megeth af hennes talen, oc sidhen vor hun høffdeth oc for till himmerigis. Porphirius for siden til met andree cristnæ mæn oc toge hennis lecome oc groue thet harle heterlict.

Mange aff the hethnæ som soghe keiserens vmildighet och Vorsherre dyre ierntegen, tha huærfdes the till Vorherræ Jhesum Cristum. Siden thæn gode drotninghz martirii var ændh, tha vort Porphirius soa full af gudelic elskugh, at han gik forææ keiseren met full hugh till Gudh, oc sagde: hærtil hauer iach tiænt iørderigis herræ, nu hauer iach met andre thu hundret ridderæ thet till radh gripet, iach vil aldrig oftær værilzs man thiænee, mæn Vorherræ Jhesum Cristum ther vor skapere ær. Thaa vort keiseren harlæ rædh oc vente sigh arædhe aff thom. Tha togh han oc calleth thom allee til segh. Porphirius stodh alt vten, forti
LXIII* ath han var harlæ høuisk oc huær man vntæ hannum væll. Keiseren vilde mæt kyndugh talæ gerne huæruet theris hugh, om han gadhæ. Tha reddis Porphirius, at keiseren skulde thom soa rædhe mæt pyne, ath the skulde omwendis aff there troo. Han løpær i blant thom oc sagde til keiseren: vuithær estu, keisere, at thu vilt forthii houeth oc then ther høffding ær, och hather thom ther sma æræ. Æn vten om thu forwinnær mech først mæth ordh thu tapær tith ærfuit, ath thu talær vether thom. Tha swaret keiseren harlæ harmelic oc sagde: mæden thu esth there houeth och høffdingh, som thu sigher, tha hørær thet væll til, ath thu giff thom efftersiun, ath thu lath antigh først af thenne folskæ, ælder thu scalt oc først døø. Æffther thæth at Porphirius oc hans selskap vare soa stærcke vti thom, tha lodh keiseren thom alle vtledæ af staden, och loth sloa alles there hals aff, først

Porphiri*us* och siden the andree. The ændeth theris pyne oc the*ræ* martirii a th*en* fiarde dag oc tiughe i Noue*m*ber moneth.

Anne*n* dagh th*er* efftær tha sættis keisere*n* a syn domstoll oc var ey en full af helluge mæ*n*tz bloth, oc loth calle foræ sech sancta Katerina oc sagde: thoc thu haffu*er* thætte all vullæt oc tho*m* alle forwænth m*et* thin listh, æn om thu vilt mec lydæ, tha skalt thu leffue m*et* mech och hedhæ myn drotni*n*gh. Æn th*er* till at thu fordrag*er* oss ey lenger, tha væll tegh eth aff thu: æntig ath thu offrær til myne gudhe æll*er* ath thin halss skal affslass, och thw skalt thee en vndh siun alle th*o*m th*er* a tik seer. Th*en* helluge mø swaret: th*et* ær icke vnder siwn ath see a th*en* th*er* aff ændæ for hederligh vphop, oc aff døth vdødelichet, oc af gradh fagneth, af vglædæ glædæ. Gør huat th*er* thin hugh hauer ungget, iach ær boæn til at toleth alt fore Worh*er*ræ*æ* naffn. LXIV

Th*er* ha*n* war ful visse ath ha*n* motte he*n*ne icki foa om-wendh, tha gaf han dom yuer hennæ, at hun sculde høffdis. Ha*n*s swene toghe he*n*ne, oc lede he*n*ne vten staden oc vildhæ fulko*m*me keisere*n*s both. Th*er* folkit soa, at hu*n* sculde høffdis, tha grædc thee harle iæmerligh. Th*er* s*an*cta Katerina kom til th*en* stadh, th*er* hu*n* skulde i hofdes, tha bath hu*n* sigh orloff af th*en* th*er* skulde he*n*ne høfde. ath hu*n* motte bedæ til Vorhærræ. Han vettæ hennæ th*et*. Tha lifthe hu*n* synæ øgh*en* vp til. hi*m*mel oc sagdhe: o Gudh, th*er* vore helsnæ ær, th*er* tro iomfruger hob ær oc theris æræ, iach tacker tegh gerne, at thu lost mech være verdugh at tellies m*et* andre helluge møør. Nu bedh*er* iac mit dom, oc ha*n*s swærdh th*er* mek skal sloa, thu th*er* engen dom rædis, iac beder tek, at thu tagh veth*er* myn siæll, oc he*n*næe føris m*et* thin hellughe englæ hænder til thæn faghnet, th*er* andre helluge mø haue. Jach bedæs, H*er*ræ, thæt alle th*o*m th*er* tith naffn æræ, oc a*m*my*n*nels af myne pyne haue, af alle the bøne th*er* the bedhæ, gif th*o*m skøth vetæls.

Sosom hu*n* haffdæ muxen ændh sin bøn, soa ko*m* een røst aff hi*m*mell oc sagde: hethærlikesth mø, thin bøn ær hørt, coom dyræ møø, och tach thin løn i bland ænglæ choor, forthi at the bidhæ nw [thin] tilko*m*me.

Th*er* sancta Katerina hørdhe th*et*, tha stodh hu*n* vp harlæ gladh oc ractæ vth sin mialc hwide hals oc hu*n* vort høfdeth a th*e*n fæmtæ dagh oc tiughæ i noue*m*ber moneth. Tha fløt af he*n*nis legomee mialc foræ blod til vitne, at hu*n* var skær mø. Englæ fore side*n* till oc førde he*n*nis legeme till eth biergh, hedær Synay, th*er* tiuge daghe færd ær fra*n* th*e*n stadh thær hun vort dræpen i, oc th*er* gøræs ma*n*ge iærnteghen foræ he*n*nis skildh. LXIV* Aff henne graff rinnær en kelde, oc alle siuke th*er* thom two thær inne*n* the foa alle bøter fore he*n*nis skildh af Vorh*er*ræ Jhesu Cristo, th*er* ee ær signdh. Qui viuit *et* regnat deus per omnia sec*u*la sec*u*lor*um*!

Amen.

Aff Sancta Luciæ pass.

Vær alt Cecilia landh fløgh sancta Agathæ frøght soa mikit [folk for] til Cathane*n*ciu*m* borg til sancta Agatha graff. Soa for oc Lucia en mø m*et* Euticia sin moder til th*e*n borg. Euticia hennæ moder hafde soa migil blotryn i fyræ vintær, at enge*n* læge mottæ henne bod rodæ. Soso*m* the ginge i procession om kirki, soa hørdæ sancta Lucia en legsæ af leste*n*, ath en kone fik bodæ af blotryn, forthi at hun togh a th*e*n nædërstæ trath af Vorsh*er*ræ clædæ. Oc th*e*r hu*n* hørdæ th*et*, tha sagde hu*n* til sin moder: moder, vilt thu tro thæt sancta Agatha th*e*r py*n*t var foree Vorh*er*ræ naffn, at hu*n* var verdugh at haffue iaffnlic Vorsh*er*ræ vyth*e*r vist, tha mat thu bodh foa oc tagh aa he*n*nis graff.

Side*n* th*e*n høgtit var ændh oc folc for alle bort, thaa ginge the bodæ till hin graff oc badæ theris bøne. Sosom the badæ harlæ lengi, soa vort Lucia at soffne, och tha so hu*n* i søffne*n* sancta Agata stande i blant englæ, oc var cronet m*et* ærlic stene, oc sagde: myn syster, Lucia mø, hwi bedes thu th*et* aff mec, th*e*r thu mat selff thin moder wethæ? och om brat vort hu*n* hell, och sosom fore myn skild Cathane*n*ciu*m* stath ær høgh aff Vorh*er*ræ, soa skal Syracusana stath oc for thi*n* skild høgiss, forti at thu hau*er* bodh Vorh*er*ræ eth fagerth hærbergh, thin mødom. Siden hun haffdhe th*et* hørt, tha vaknæt hu*n* oc vort harlæ rædh oc sagde til sin moder: modhær, see nu estu hell, nu maner iach tegh til for he*n*ne skildh, th*e*r tek hau*er* helgiort,

ath thu neffnd aldrigh fæsteman*n* for mech, men alt th*et* th*e*r thu LXV vilt mec giffue til tess at iac skulde mit legome smitte, th*e*r beder iach tek at thu [g]af mek alt nu at gøme mit legome rent til my*n* hellugh skaber*æ*. Tha svaræt Euticia he*n*ne modh*e*r: dotter, thu vesth th*et* vell selff, at siden thin fader var døth, i tesse ni vintræ alt th*et* th*e*r han leffnde tik, tha hau*er* iach helder øcth æn mynskæt. Nu dotther, effth*e*r th*et* th*e*r iach ær døt, gør aff gozæt huat thin villie ær. Lucia sagde: moder, hør mit radh, th*e*n ær Gudh icke fulleligh kiær, th*e*r thæt giuer, th*e*r han gitær ey selff m*et* seg boræth. Æn vilt thu, at Gud hauer tegh lioff, tha gif th*et* th*e*r [thu] mat selff nydhe. Æn th*e*r thu dør, tha nyder thu th*e*r icke aff. Th*et* th*e*r thu giffuer tha, th*et* giffu*er* thu alt forti at thu mat ey selff hauet. Sosom the taledis bodæ hwær dagh veder, soa var there gothzs e my*n*ne, forti at th*et* gaffs fatucht folk.

Æfft*er* thæth at godzset mynskediss, tha fra he*n*ne festema*n* th*et*, och sporde hennis fostermoder at huat th*et* haffde at setthe. Hin fost*er*moder swareth, hu*n* hauer købt en th*e*n eghn th*e*r skylder twsende fald meræ æn th*e*n th*e*r hun for gaff. Hin festema*n* trodæ, at th*et* var værilz køp, oc gaf thær icke mere om. Ha*n* vnderstodh tho omsider, at he*n*nis godzs gaffs fatuge oc vidwæ oc pilegrime oc Gudzs tieniste mæn. Tha gik han til Paschasiu*m* oc vræctæ he*n*ne, oc sagde, at hu*n* var c*r*isten oc amodh theræ logh.

Siden togh Paschasi*us* oc rædde henne til at offræ til afgude. Sancta Lucia sagde: th*et* ær høghæst offer at offræ Gudh, at witi viduæ oc fad*er*løsee børn i theris nøth. I tesse thre vintær giorde iach icke anneth æn iach offræth til th*e*n leffue*n*de Gudh. Nu mæden icke ær meræ efftær aff gotzet, nu offer iac mek selff ha*n*nu*m* i hænder, skipe ha*n* mit moall, som hans villie ær! — Paschasi*us* sagde: th*et*tæ matthu sighe anne*n* cristen man th*e*r thine lygee vare oc ey mech th*e*r høgdi*n*ge logh gømer tærfft thu LXV* icke th*et* sighe. Lucia swareth: thu gømer høffdinge logh oc iegh gømer Gudz logh, thu rædis høffdinge logh, oc iac rædis Gudh. Thu vilt th*o*m ey retæ oc iach vill ey Gudh retæ. Pascasius sagde: thu hau*er* tit fæderne vptærith m*et* vnd lusth. oc forthi taler thu soa. Lucia suaret: mit fæd*er*ne hau*er* iach lagh i eth

trygd stath, æn ondh lust fech iac aldrigh hwerke*n* i legom eller i hugh. Pascasius sagdæ: huilke æræ the th*er* hugh oc legome drøue? Lucia swarede: th*et* ær i th*er* hugh*en* drøue, aff eth*er* sighær apostele*n*, at vnde talen thee drøue godæ sidhæ, æggi folk til at synde och forthi the*ræ* skapere oc filge deffuellen. The th*er* legome*n* drøue thæt ær th*e* th*er* meræ giffue om væræls ælskug æn om eui*n*nelic ælskugh. Paschasius sagde: thine ordh worth ey soa ma*n*ghe th*er* thu thaler til at vordhe barth. Lucia swarede: Gudz ordh the mughe icke my*n*kis. Pascasius sagde: tha estu Gudh. Lucia suarede: iach ær Gudzs tærnæ. och forti tal*er* iach Gudz ordh, forti at Vorh*er*ræ sagde soa: th*er* i sta*n*de fore dom, tha tale i sialue icki, me*n* th*en* helluger and ha*n* skal tale af eth*er*s mu*n*. Paschasius sagde: tha ær th*en* helluge*r* and i tegh. Lucia suarede: apostelle*n* sagd*e*, at alle the th*er* renlic lefue, the æræ Gudz mynstær, oc th*en* helluger andh bor i th*o*m. Paschasius sagdæ: iach skal lade tegh ledhe til eth skøge huss, oc th*er* thu vorder th*er* spiallæth, tha flyær th*en* helluge*r* andh fran tegh. Lucia swarede: legome moa aldrig smittæs vten m*et* hughsens villie, oc om thu toghe røkæls oc lagde i my*n* hand, oc offræt thu th*et* m*et* thin hand, Gudh saghe th*er* icke till. Han dømer alt efft*er* hugh oc villie. Æn om thu lader mek smittes gen my*n* villie, my*n* renlighet vord*er* mek twifoldh til my*n* crone. Paschasius sagde: thæræ scall iach lade thin andh vpgiffue vnder th*en* vre*n*licheth, vten thu taker till at filghe vor syth. Lucia suarede: iach sagde tegh th*et*, at thu gider ey myn villie vend til LXVI syndе. Tha loth Pascasius calle the forme*n* af th*et* vrene huss oc bath, at hu*n* sculde soa lengee tholæ th*en* vrenlichet til thess ath hu*n* gaffue sin and vpp. Sosom the toge til oc vilde henne bort drage, tha giorde th*en* helluge*r* andh he*n*ne soa thungh, at hu*n* matte ey rykkes af th*en* stad. Siden ginge ma*n*ge til oc vilde drage henne. Thaa vorde the soa trættæ, at the orktæ yckæ. Tha bare the rep a henne hendh*er* oc fødær, oc drogæ alle sa*m*men. Hun var e æm orugh ænsæ eth biergh. Tha vort Paschasius soa harm, at ha*n* lot calle coklær oc andree onde me*n*, at the sculde m*et* the*re* onde listæ komme he*n*ne bort. oc the gadhe tho ey.

Tha hughdhe Paschasius, ath hu*n* giorde th*et* m*et* onde listæ, at hu*n* stodh soa fast. Tha lodh ha*n* hentæ ma*n*ge exeen, at the skulde drage henne aff stadh, oc the mattæ icke dughæ. Tha sagde Pascasius: huat onde listæ ær thætte? Lucia suaredhe: th*et* ær ey ond listh me*n* Gudz ælskugh. Paschasius sagde: huat moa th*et* sættæ, at soa spæden mø ma ey rikkess af stadh foræ tusende mæ*n*? Lucia swarede: om thu he*n*tær æn thi tusende, tha scullæ the høræ, at th*en* hellig*er* andh siger til mec, at hoss my*n* vinstræ sidæ sculle tusende falle, oc hoss my*n* høgre sidæ ti tusende.

Thaa vort Paschasius so harmt, ath ha*n* viste sigh ey radh. Tha lod ha*n* gøræ en starc eld huoss henne, oc beg och qwade oc vellend oly, th*et* casteth the a he*n*ne, oc hun war ee soa stadugh oc sagdæ: iach haue*r* bedæt myn herræ Jhesu*m* Cristu*m*, at thenne eldh mo mek icke skadhe, oc forthi beddes iac dwalsæ til mit martiriu*m*, at the th*er* a Gudh troo, the skulle ey foa ræzell at tholæ pyne, oc the th*er* ey trode the skulle vglæde foa, th*er* the th*et* soghe.

Siden matte hans venne ey lenger tolæ th*en* harm th*er* LXVI* hu*n* giorde veth*er* Pascasiu*m*. Tha togh en theræ sit suerdh oc stak henne i gømen. Th*er* hu*n* var i ge*m*men stu*n*gen, tha e mæde*n* hun vilde bedæ sinæ bonæ lengst tha badh hu*n*, oc hun taleth vith th*et* folk th*er* hoos henne stodæ, oc sagdæ: iach bothæ eth*er* th*en* frith th*er* giuen ær th*en* hellug kirki, mæden Dioclecianus ær vtcasteth aff sith riki oc Maximian*us* ær i dag døth. Oc sosom Cathinensiu*m* stat hauer my*n* syster Agata til hielpær, soa skullæ i och vidæ, at Gudh haue*r* mek sendh till the*n*ne stath, om i villæ troo a Gudh oc gøræ Gudzs villie. Sosom hu*n* th*et* talæth, soa leddæs Paschasius bunden foræ hennæ øghen m*et* harde bandh. Tha ko*m*me ma*n*ge th*er* kærdhe yuer ha*n*nu*m*, ha*n* hafde røffth oc rænt, oc sidhen førthæ the ha*n*nu*m* til Romæ, och han fick thære dom, at han skulde halshugg*is*. Soa wort ha*n* och.

Æn Vorsherræ martir, sancta Lucia, hun kom ey aff th*en* stath, th*er* hu*n* vort ge*m*men stu*n*ghen, och ey gaff hu*n* sin and

vp før æn p*re*ster ko*m*mee, oc gaffue he*n*ne sin c*ri*ste*n*dom. Oc siden gaf hu*n* sin and vpp i Vorsh*er*ræ voldh. Th*e*n sa*mm*e [stath] giordes en kirke vp i he*n*nes nafn, th*e*r som fore hennis skyld ma*n*ge hande iærntegen gøræs aff Vorh*er*ræ Jh*es*u C*rist*o, th*e*r leuer ee forwte*n* ænde.

Ame*n*.

Aff Sancta Agness pinelsse.

Ambrosius biscup sæ*n*dær qwædie till alle helluge meer: i skulle glædes oc drage til mynnæ, huorlund sancta Agnes var pyndh, at andre mer mattæ th*er* stirkes aff. Th*er* hu*n* var trætta*n* vintær ga*m*mel, tha tapet hu*n* døth oc fan liiff, forti ath hu*n* ælstæ ha*n*nu*m* enæ, th*er* liffuit giordæ. Hun reknedes barn i aor tall oc ga*m*mel foræ vith skyldh. Hu*n* var fag*er* i anlat, æn fægeræ var hu*n* i tro. Th*er* hu*n* kom hiem fra*n* scolæ, tha fec giælkerenss søn aff burghe*n* megel ælskug til henne, oc tha toc han ma*n*ge hondæ godzs oc iættet henne at giffue. Siden toc LXVII han ærlic klænnæt och førdæ henne. Æn sancta Agness wirdet ey alt vith eth føzs. Th*et* wurth tho soa, ath thæn vnge man pintess af stor ælskugh, oc wæntæ, at hu*n* vilde bætræ clænnæt haue, oc fik alle the ærlige stene th*er* dytelig vare, oc sænde he*n*næ oc friæth he*n*næ bodæ mæt sæc oc a*n*dre synee fræ*n*der. Ha*n* bøth henne rigdom huss oc eghn oc alle værilz gøzki, at hu*n* skulde ha*n*nu*m* til husbonde taghe. Tha gaff sancta Agness sligh swar: fly fra*n* mek, syndens sot oc vndzsskaps foster oc døtsenss fader, fly fra*n* mek, forti ath iech hau*er* fanget a*n*ne*n* ælskær, th*er* mek hauer megit bætræ cleynet giffuit æn thu. Han hau*er* mek thæghæt m*et* siit fingærn, th*er* bodæ ær ærligere æn thu esth i slæct oc i voldh. Ha*n* hau*er* fæghræt myn handh oc my*n* halss m*et* skært gull sath m*et* dyræ stenæ. Ha*n* hauer sath eth mark a myth antladæ, at iech skal engen ælskæ vten ha*n*nu*m*

ene. Han hauer mech klædh m*et* eth gull sith clædee oc m*et* ma*nn*i*n*ge nesthe haue*r* ha*n* mek fægræth. Ha*n* tethæ mek megith ligge*n*de fææ, the*r* ha*n* vill mek giue, oc iac bithe*r* soa til mit lifs ændee. Nu moa iac ha*nn*u*m* til scam oc lasth ey forthi, the*r* mec ær tilbunden m*et* so megell gotwillie. Ha*n*s slæct ær høgisth oc ha*n*s mugælichet ær starkest, hans asiun ær fægersth, ha*n*s ælskugh ær sødesth, oc ha*n*s nadhæ ær bæst, hans legome ær blændh m*et* mit legom, oc ha*n*s blodh haue*r* fæghræt minæ kynnæ. Hans moder ær mø, och hans fader vistæ ey konæ. Ha*nn*u*m* tiæne englæ, oc hans fagerlic vnde*r* bodæ soll oc monæ. Af ha*n*s døn resæs vp døthæ, hans gøzski mynkis aldrigh, och ha*n*s rigdom vorder ickæ my*n*næ. Ha*nn*u*m* skal iach myn troo gøme och ha*nn*u*m* anttuorde iach mek all i hændær. The*r* iach ælsker ha*nn*u*m* tha ær iach skær, the*r* iac ko*m*mer nær ha*nn*u*m*, tha ær iech ren, the*r* iach tagher aa ha*nn*u*m*, tha ær iach møø.

The*r* han th*et* hørde af thæ*n* ælscugh the*r* hun haffde, tha LXVII*
fec han soa megel sorgh, at han logtess i sin sengh. Thær hans fader th*et* hørde, ath hans sot var fore he*n*nis skyldh, tha togh ha*n* oc sendhe bodæscap til he*n*ne oc bath alth th*et* sa*m*me. Sancta Agnes neteth oc sagdæ, at hu*n* vilde fore enge*n* costh brydæ thæn sæth, the*r* hu*n* togh m*et* thæn firræmer fæstema*n*. Tha loth gialkir gøzlæ letæ oc sporie huat festema*n* th*et* var the*r* Agnes rose soa migit af. Tha sagde een, at hu*n* var cristen och vilde so m*et* cloklist, at hun sagdæ Crist wære syn fæste ma*n*. The*r* gialkyr thæt hørdæ, tha vorth ha*n* harlæ gladh oc sende budh efter he*n*ne, at hu*n* skulde ko*m*me fore hans domstoll, oc ha*n* taleth fyrst blidelige vethe*r* he*n*ne, och siden høttæ ha*n* he*n*ne, æn Gudzs mø hu*n* swegs ey aff fagree talæ oc ræddis ey af hoot, me*n* hu*n* var ee i the*n* same hugh oc spotteth ha*nn*u*m* bodæ the*r* ha*n* fægrith talede, och the*r* han høttæ.

The*r* gialkar soa so megill stathe*r* i henne, tha talet ha*n* vedhe*r* he*n*nes frænder, forti at hu*n* var vellboren, och vilde he*n*ne ey voldh gøræ, och vitte he*n*ne, ath hu*n* var cristen. Anne*n* dagh the*r* effthe*r* lodh han henne kalle fo*re* sigh, oc ee om stu*n*dh spordæ ha*n*, om hu*n* vilde ha*n*s sønss villie filge. Æffthe*r* th*et* ha*n* soa, ath ha*n* stæruet alt at icke huat the*r* ha*n* omtaleth, tha

sagde han: vten thu skill tegh vithær c*ris*tne mæ*n*tz vndee list, thu gidh*er* ey ræth vith fanget oc gode rad gyder thu ey lydh, forti ær tegh twært at thu gak til Vestæm my*n* gudh oc hethræ hæ*n*ne, om thu vilt m*et* mødom leuee, hedræ hænne bodæ dagh oc nat. Sancta Agnes suarede oc sagde: mæde*n* iac sogthæ a mot thin søn th*er* ma*n* ær liffndh, th*er* bodæ moa høræ oc see, følæ oc gange, huoræ motthæ iach dyrcke thinæ gude th*er* bodæ
LXVIII æræ døffuee oc blinde, oc gøre my*n* Gudh th*er* vanhedhær mæth, at neghæ my*n* hals til th*o*m th*er* aff sten æræ.

Th*er* Simphroni*us* gialkyr hørtæ th*et*, tha sagde han: th*ettæ* radh iach thin barnskæ, at thu forsmoar tegh ey soa selff, at gude vorde tegh vrede, forti at iach seer, at thit vith ær ey ko*m*men til laghe alder. Sancta Agnes suareth: thu skalt ey ventæ mec barn soa migit i legome*n*, at iach vil thin blitskap letæ. Æn ræt troo hu*n* gær ey aff alder meæn aff vith, oc alzmughænde Gudh ha*n* prøuer me*ræ* hugh æn alder, æn thine gude vill iach icke hedree. Æn forti at thu thætte vilt, hwilt thu orker ey at fulko*m*me, huat th*er* teg siunes th*et* bidh*er* iach, at thu gør. Simphorin*us* sagde: wæl tek eth aff thu, ænte*n* ath thu offrær til Vestem my*n* gudh mæt andree mør, æller thu skalt ledess til skøkiæ huss oc mistæ thin mødom th*er* vrenligh, oc cristne me*n* sculle ey gidæ tegh hulpæth. Sancta Agness swaredhe: viste thu huilc myn hug ær, thu hafde tesse ord icke melth, æn forti at iac veth huore mikil hans dygdh ær, forti vill iach triggelic forsmoo thin hoth, oc vith teg, at iac skall huærkeen offræ thine gudhe oc ey scal iach smittes meth vren lusth, forthi at iach hau*er* æn m*et* mec th*er* mit lecome gømer. Gudzs engell oc enboren Gudz søn, th*e*n th*er* thu kenner ey, ha*n* ær mek en vui*n*dende mur, ha*n* ær my*n* vocthere, th*er* aldrigh soffuer, æn thi*n*e gudhe the ære aff eer oc af sten. Guddom moa ey i sten bygge, me*n* i hi*m*mell, ær [ey] i eth æll*er* i a*n*ne*n* malm mæ*n* vti th*et* høghæ hi*m*merige. Æn thu och thine lighe, vte*n* i lade aff at dyrcke tesse ondhe gude, eth*er*s pyne vorder sligsa*m*mæ som the*re*, forthi at sosom the bre*n*nis och støpæs i belede, so skulle i bre*n*nis m*et* enlic eldh, ey till at støpess, mæ*n* til ath fordømes ee forvte*n* ænde.

Siden togh th*e*n galne do*m*meræ oc lodh henne aff clædæ, oc til th*et* vrenæ huss ledhæ, oc lod inga*n*ge, oc skryæ oc øpæ tessæ ord: Agnes mø, th*e*r gudhe hauer skændh, hu*n* scal til vrene q*ui*nne huss ledæs. LXVIII* Th*e*r hu*n* war afclædh, tha voxthæ hennis hoar soa megith, ath th*et* haar, som Gudz nadæ var, clæddæ he*n*ne halue fægræ æn hun vare i alsom deilixte clæder. Th*e*r hu*n* kom i thæt vrene huss, tha stoth th*e*r amot he*n*ne een Gudzs engell oc liusdæ he*n*ne soa meget m*et* liuss, ath enge*n* ma*n* tordæ hennææ taghe eller see foræ liuss. Th*et* huss th*e*r hu*n* var innæ, th*et* skynde soa liust ense solen vare th*e*r siælff m*et* all sin craft, at ee thismeræ th*e*r annen ma*n* girides til at see a he*n*ne, this kranck*eræ* vare ha*n*s øge*n*, soa var hu*n* lywss. Soso*m* hu*n* lagdes nedh*e*r och bath synæ bønæ, soa tediss foræ hennæ øghen eth hwit clædæ, och clædde sigh mæth oc sagde: Hærræ Jhesus Crist, iac tacker tegh gerne, at thu hau*er* mek tegnæt i tall m*et* a*n*dre thine tieniste møør, oc haffuer mek clædæ giffuit. Th*et* sa*m*me clædæ war soa wæll til motæ scapeth effth*e*r he*n*nis legome, oc soa vith var thæth och fagerth, at engen vistæ annet æn th*et* varæ giort mæt englæ hænder. Aff th*et* vrene huss vort giort eth bøne huss, oc huilke*n* ma*n* som th*e*r ingieck och th*e*r inkom, han gick ee halue helær bort vth æn ha*n* inkom.

Siden thætte worth alt, tha ko*m* giælkyrins søn til thæn stadh m*et* syne vnge ko*m*pane oc wentæ at ha*n* skulde goræ henne vfrid och fræ*m*me sin villie m*et* he*n*ne. Och th*e*r ha*n* soa at the th*e*r vtginge hafde henne engen vfirmd giort, tha vittæ ha*n* th*o*m oc spottæt ok sagdæ, ath the vare blyæ, oc gik in i th*et* huss th*e*r hu*n* bat syne bønæ. Tha gik ha*n* harllæ derffuelic indh oc vilde ey æræ th*et* liuss th*e*r Vorhærræ haffdæ henne gyueth, mæde*n* løpær til oc vilde hennæ vfyrmæ. Æn før æn ha*n* kom sin handh a henne, førræ fiall han nedher sten døth aff deffuell-e*n*s ho*n*dæ verc. Th*e*r hans ko*m*pane soghe th*et* ha*n* dwaldee soa lengee th*e*r i*n*ne, och hugdæ, at ha*n* vare i then vrene lysth, LXIX thaa gik en aff thom th*e*r ha*n*nu*m* var hemælst, oc hittæ ha*n*nu*m* døth th*e*r inne, oc bar vp at øpæ, oc sagdæ: mildestæ Romere, hielp*er*! thenne vndæ vath haffuer giælkyrins søn dræpæth m*et* syn onde listæ.

Siden kom meget folk til thæt huss, och so*m*me sagde at hun var døt skuldugh, oc so*m*me sagde at hu*n* var sacløss. Th*er* giælkyrin hørde th*et* hans søn var døth, ha*n* løpær till th*et* huss m*et* megell grat, och th*er* ha*n* indkom, och ha*n* soa sin søn døth ligge, tha bar ha*n* vp at øpæ: o hin grimæstæ ywær alle q*ui*nnæ! hau*er* thu dræpit my*n* søn m*et* thyne ondæ listæ? Tha togh ha*n* och letæ aff hennæ harlæ gørlæ, huoræ ha*n* vort soa døth. Sancta Agness swarede ok sagde: forti ha*n* vilde fulko*m*me deffuellens gerni*n*gh, tha fik deffuelle*n* voldh yuer ha*n*nu*m* oc drap ha*n*nu*m*. Hwi ko*m*me the andree hele borth fra mek th*er* ingi*n*ge til mek, th*er* ræt var, forthi at the hedræt alle Gudh th*er* mec sende sin engell, oc gaff mek thætte clædæ th*er* iach ær clædh mæth. Oc th*er* the soghe th*et* engleliuss thaa æræt the th*et* och ginge bort, æn thin søn th*et* førstæ ha*n* inko*m*, tha vilde ha*n* mec vfirmee, och th*er* ha*n* vilde mek hanlæ, tha gaff engelle*n* ha*n*nu*m* th*en* vnde døth. Giælkyr sagdæ: nu mo iac prøue, ath thu hau*er* ey giorth th*et* m*et* klogh listh, om thu bedh*er* engelle*n* th*et* ha*n* giffu*er* meck myn søn heell afth*er* gien. Sancta Agnes suaredæ: thoc eth*er*s tro ær thæt ey værdugh at tygge aff Vorh*err*æ, tha ær th*et* tho timæ till at Vorh*err*is dygd mottæ openbaris. I skullæ alle vtgange, at iach motte myne bøne til Vorh*err*æ bidhæ.

Th*er* the ware alle vtgangne, tha lagde hu*n* sigh nith*er* och bath Vorh*err*æ, ath ha*n* skulde th*en* døtæ vprese. Th*er* hu*n* haffde soa bedæth, tha tedess he*n*ne (en) e*n*gell th*er* henne vpliffthæ grætende oc styrethe hennis hugh ok resde thæn døtæ vp.

LXIX* Ha*n* gik sidhen vt oc bar vp at øpæ oc sagde: æn ær Gud i hi*m*merige oc iørderige oc i haff, th*er* c*ri*stnee mæns Gudh ær, æn alle thee affgude huss the æræ alle ondæ, oc the affgude th*er* dyrkis the dughe icke, oc thee mughe th*o*m siælf ey oc anne*n* man noger lundh hielpe. Aff th*en*ne røsth alle the høffding the drøffdis oc vort so megit drap i folkit, at so*m*me trodæ och so*m*me trode ey, oc thee bare alle vp ath øpæ oc sagde: tac th*en*ne illgernings væt oc th*en* koklær th*er* hugh ka*n* vende och sinn hwærue. Th*er* giælkyr soa tesse ierntakne, tha vndret ha*n* megith oc reddis, ath ha*n* skulde vorde aff landh flæmdh, om ha*n*

giorde amoth the høfthing och vilde hielpee sancte Agnes fore thæn doom, ther the vilde he*n*ne giffue oc sættæ en vicari i syn stath. Och ha*n* gik borth vglath, ath han matte he*n*ne ey hielpe, fore th*et* at hun resde hans søn vpp aff døthæ.

Tha togh the*n* vicari ther Aspacius heth oc loth gøræ en megel stoor eldh och bøth, ath hwn skulde castis mit i elden. Th*e*r thæt var giorth, tha skildis hin lowæ i two lotæ, och begge vegne vet*er* elden tha bran th*et* folk th*e*r omkringh stode och henne scadde huerken lith eller megith. Ey this sidh*e*r hugthæ the at thæt var aff ondh list, oc ey af Gudz nade, oc lode iæmmerlic hwær til hin a*n*nen. Tha togh sancta Agnes och ractæ vp syne hender mit i elden, oc bath syne bøne soa til Vorh*er*ræ: Alzmughe*n*de, then th*er* mæn skulde hedree dyrke oc ræthæs, Vorh*er*ræ Jhesum Cristu*m* fader! iach segne thec forthi at fore thin sønss skild hauer iach yuer ko*m*met vndee mæns haat oc deffuele*n*s fylsnæ hau*er* iach yffuer fareth en ren stigh, och nu ær iach swo goten mæth th*e*n helluger andz dygdh, ath thenne eldh dør hoos mek och logen skillies ath, oc th*e*n eldz bryn hauer th*o*m brændh ther ha*n*nu*m* lodh gøræ. Jach loffuer tek LXX forthi at th*et* thær iech trodee th*et* seer iach, oc th*et* thær [iach] hopæt, th*et* halder iach, th*et* thær iach haffuer gyrnæsz, th*et* haffuer iach fat. Nu scal iach ko*m*me til tegh myn Gudh, th*e*r leffuend ær oc san, thær leffuer m*et* sin søn Vorh*er*ræ Jhesu*m* Cristu*m* oc m*et* thin hellugh and, nu och ee forwten ænde, Amen! Th*e*r hu*n* haffde soa ændh syne bøne, tha vorth elden soa sluct, at th*e*r beth ey eldzs verme ey i. Tha gath Aspacius vicari aff Rome burgh th*et* ey lenger tholdh, men toc eth swærdh oc loth senkiæ i he*n*nis strupee, oc Vorh*er*ræ wigde sec en martire*m* oc en brudh af henne, siden hu*n* haffde sith blodh vtgøtæth. Æn he*n*nis forældree haffde engen vglæde fore hennæ, me*n* toghe he*n*nis legome m*et* megel glæde, oc groffue th*et* scamt fra*n* burghen hoos en veygh th*e*r hedær Momentaria.

Siden alle c*r*istne mæ*n* th*e*r tith ko*m*me the fingæ megell nøthsiun af the hedne, oc th*e*r the soæ, ath the ko*m*me alle vepndhe, tha flydæ so*m*me oc so*m*me fingee store stens hugh oc ko*m*me lytæ vndern. Tha war en møø th*e*r het Emerenciana, th*e*r

vp var fostræth m*et* sancta Agnes, hu*n* var en hellugh mee, thot hu*n* var ey meræ æn primsegnd. Hu*n* stodh derffuelic amodh oc vrædh, och skende thom m*et* sligh ordh: villæ oc forba*n*neth me*n* thæt i æræ, at i dræptæ th*e*n th*e*r aluoldendhe Gudh dyrcketh! Th*e*r hu*n* haffde th*et* oc meget a*n*n*et* with*e*r thom talæth, tha vreddiss the oc stendde hennæ, oc sosom hu*n* bath syne bønæ hoss sa*n*cta Agnes graff, soa gaf hu*n* syn andh vp. Th*e*r ær ey om at twiflæ, at hu*n* var døpt i sith egeth bloth, thær hu*n* stodh foræ rætthæn oc gaff sech Gud skyldugh oc tog døth mæt stærc LXX* hugh. Th*e*n sa*m*me timæ vort soa megel tordo*n* och liunesild at mikit lot af th*et* vnde folk toc sin døt. Effth*e*r thætte ierntegen huo th*e*r tith siden kom, ha*n* fech enge*n* mødæ. Siden ko*m*mær s*an*cta Agnes forældree om nat mæt p*re*ster och toghe sa*n*cta Emerenciana legome och groffue th*et* hoos s*an*cta Agnes. Effth*e*r thæt at sancta Agnes foreldere vare soa ylæligh th*e*r om nath, soa sagæ the om mitnatz timæ en megell iomfruge skaræ, th*e*r allæ vare clædde m*et* gull bone clædæ, och foræ fræm m*et* megell lius. I bla*n*t tho*m* var sancta Agness, the sa*m*me lundh clædh, oc a he*n*nis høgree handh foor eth lamb hwith som snee. Th*e*r the haffde thætte seth, tha finghe the megell hugh ræzel, æn sancta Agnes bat the mør bithæ mæden hu*n* vith*e*r th*o*m talede. Tha sagde hun til thom: seer nu th*e*r ath i grætæ mek ey ænse iach vare døth, men i skulle glædess oc faghnes, forti ath m*et* tesse th*e*r i see hauer iach tagith myn løn vti hi*m*merige, hwæm th*e*r iac ælste m*et* full hugh, mætæn iach var i iørderige. Och th*e*r hu*n* haffde thæt sagt, tha for hu*n* bort. The*n*ne sa*m*me siun var huærdag openbarit af thom thær henne soghe.

Th*et* ko*m* soa omsider, at th*e*nne siun vort taldh foræ Constancia Constantinus Augustus dotter. Consta*n*cia var en harlæ sniall iomfrugh, mæ*n* hu*n* var thoo soa full af soar, at fra*n* he*n*nis houit oc til he*n*nis fødær vaar ey helt a he*n*nis liff. Hu*n* fic th*et* rad, ath hun skulde fare til s*an*cta Agnes graff, oc tho ath hu*n* var beden, tha var hu*n* tro, oc lagdes nedær oc bath syne bøne. Th*e*r hu*n* th*et* giorde, tha fik hu*n* een syffn oc soa sancta Agnes, at hun talede tesse ordh: Constancia! var stadugh, oc troo at Vorh*er*ræ Jhesus C*ri*stus ha*n* ær thyn helere, oc ha*n* scal tik

hielpe aff th*e*n siugdom, th*e*r thu esth i. Effth*e*r th*e*nne rəsth tha vognet Consta*n*cia all heell, oc soa hell, at hun kende ey eth LXXI ar eftær the soar. Hu*n* for hiem til siit palatzs oc giorde megell glædæ sin fadhær Augustus oc sinæ brəthre. Siden logthess all hethærnscap nidh*e*r oc Vorh*er*ris troo styrctes. Siden loth hu*n* sin fader gəre en kirke i s*anc*ta Agnes ære, oc loth sigh eth lith huss th*e*r hoos gəre.

Th*e*nne tidende fləgh til alle me*n* oc huo th*e*r siugdom haffde oc tith kom, tha fec han bətær. Th*e*r latæ sech enghæ eue om, at Vorh*er*ræ hauer thætte giort til thæn dagh th*e*r dag ær. Consta*n*cia hu*n* hialt sin mədom Gud til hænde, oc ma*n*ge mər effte*r* he*n*nis efftersiun toghe vilum theræ houit bodæ velborne oc andree, oc forthi at tro ma døten ey fəlæ, tha ære the ma*n*ge mər th*et* troo, at sancta Agnes ær æn liffnde i legomen, oc dyrues aff hennes efft*er* siun oc gəme theris mədom fulleligh, oc the tro th*et* stadeligh, at the skulle th*e*r m*et* vinnæ sigh*e*r til thæn ewerdelic crone, Amen.

En iach Ambrosius Gudz tieniste ma*n*, th*e*r iach th*ette* screff i bəker, tha motte iæch ey tolæ th*et*, at thæt skulde soa hylæs nider, at th*e*r sculde enge*n* sc*ri*fft af gange, me*n* til he*n*nis heder, th*e*r soa dyr martir var, sc*re*ff iech he*n*ne g*er*ni*n*ger oc sende iac til eth*e*r th*e*r c*ri*stne mər æræ, ati skullæ th*e*r aff styrkis oc derffuis. Oc beder iac th*et* eth*e*r fore th*e*n hellug andz ælscugh, ati lade eth*e*r mədæ, oc ethers æruith ey vorth*e*r eth*e*r gafnləst, me*n* i motte for æruæth foa fruct oc lən foræ Vorsh*er*ris antlat. Th*et* giffuee eth*e*r Gudh oc alle thom th*e*r ha*n*nu*m* thiane! qui vi*ui*t et regnat deus i*n* secula seculoru*m*, Amen!

Aff sancta Sophia oc hennis dottær.

Siden Vorsh*er*re ord vare predicket offuer aluærilden, oc then meglæ kennedom drogh me*n* fra afgude dyrken oc til ath kenne Gud drotten, tha var deffuelle*n* at, th*e*r sa*n*nendæ spilliær LXXI* ær, oc hwattæ Adrianus hugde, th*e*r keisere var i Room, til at hates vit cristne mæns lifnæt. I same time war een ærlig konee het Sophia, oc hu*n* kom till Rom mæt sinee thre døtter och omwende ma*n*ge ærlighe coner til ræt troo mæt fagh*e*r efftersiun, ther hun tho*m* gaff. Tha var th*e*r een i Rom th*e*r hedh Antiochus, oc totte th*et* harm vare, oc gik til Adrianu*m* oc sagde: hær æær en kone ko*m*men m*et* synæ thre døtter, oc hau*er* skildh alle vore koner fra*n* oss. Hu*n* kenner at hedre en Gudh oc Crist hans søn, oc sig*er*, at ma*n* mo ha*n*nu*m* ey vel tiene, vten ha*n* forsiger al rigdom, oc forti æræ voræ husfruger m*et* th*o*m, oc haue oss forsagt. Tha vort Adrian*us* harlæ vredh, oc loth thom kalle fore sigh til sith palatzs. The mør vare harlæ væne oc vell lærde i gudeligh scrifft. Th*e*r the inginghe i th*et* palatzs, tha signde the bodæ brist oc ænnæ m*et* Vorsh*er*ris corss. Thær Adrianus th*o*m soa, thaa vort ha*n* soa fæll foræ ther*is* venlichet, at han gadh ey melt veth*e*r tho*m*. Om een lidell stundh tha kallet han there moder nermeræ sigh oc sporde huæden hu*n* var, oc aff huat slæct, oc sagde soa: thu hau*er* megit vnder giort i Room, at thu hau*er* coner skyld veth theris husbonder, oc forswærge at dyrke gude. Æn huat tha, sig mek tith naffn! Hu*n*

swarede: iach ær cristen. Adrianus sagde: iac letær naffn oc ey troo. Hu*n* swarede: th*et* førstæ oc th*et* bestæ naffn th*et* ær at iæc ær c*r*isten, æn aff legomet beder iac Sophia, aff th*et* bestæ slæcth i Italia, och iac kom forti til Room, at iech vilde offræ my*n*e døtter til Vorhærre. Tha loth Adrianus he*n*ne gøme oc he*n*nis tre døtter i Paladius rath ma*n*s huss. Ther the ware i the gøme, tha maneth hu*n* syne døtter at forsmoa tesse væræls lif oc tolæ pinæ for Crist ok sagde: myne kiære døtter, i æræ vell lærde i guddom, gømer th*et* nøthsiuns timææ ther i haue LXXII numet, oc then ther i haue sat ethert hob til fra*n* barndom, ha*n* skall ether hielpe, oc mek, ther ethers moder ær, i mughæ aflæ en migill glædæ, af i gøme ether tro oc ræt vether gangels oc i pyne. Døtter suaretæ ther*is* moder oc sagde: frughe, wor moder, thu skalt va*r*e vrigh om oss, oc sendh oss fyrst til keiserens do*m*stoll, oc tha matthu kennæ vor stirke oc vor stridh. Æn vor helær Jhes*us* Crist, ther ha*n* ser vort tholc, tha skal ha*n* oss hielpe, oc ha*n* skal giffue oss at sware amoth th*et* ther keysere*n* oss atspør. Tha sagde moderæn til th*o*m: gøræ*r* soso*m* i sighe, Gudh skal ether hielp sende oc iac mottæ, siden ethert liff var ænd, gladelic efftær fare.

Siden the thre daghe vare wthe, tha loth keysere*n* kalle th*o*m foræ sigh. Møærne ginge foræ oc modere*n* effter. Sosom thee inginge soa sagde Adrian*us*: o spæde børn, høræ*r* mek oc hauer miscundh a ethers spæde legome oc ethers modær, oc offræ*r* til vore gude, oc iach scall tage ether mek til døttær vnder ræt ridders væriæ oc louen. Æn villæ i ey th*et*, iach swær ether th*et* om gude, at iac spar huærke*n* alder eller slæct æller venlic, mæ*n* m*et* the ondeste pyner ther iac gitær hit scal iac ether lymme synder slide, oc hu*n*de tiil aazell giffue. Børne*n* swaredhe ænsæ alle m*et* enæ munæ oc sagde soa: keiser thynæ blidæ talen fæstes ey vithær vart hiartæ oc thin hoot rædess vy icke. Wy haue een fader ther oss haue*r* takæth til then euerdeligh arff, ha*n*s hodh rædiss vy, forthi ath ha*n*s hot ko*m*mer euerdeligh døth. Æn haue*r* thu noger the pyne, ther thu wæntær, at thu motte vor tro m*et* winnæ, lath th*o*m til, oc thu skalt see, huilke*n* crafft c*r*istne mæ*n* haue, at the ære starckær æn thine pynerr.

6*

LXXII* Tha vort Adrianus harlæ galen oc callet til sik theræ moder oc sagde: sigh mech theris nafn. Moderen suaretæ: th*e*n forstæ hedær Fidess oc hu*n* ær tolf vinter ga*m*mell, annen hedær Spes oc hu*n* ær thi vi*n*ter ga*m*mell, trediæ hedær Caritas oc hu*n* ær ni vintær ga*m*mell. Tha kallet keysere*n* Fides til sigh oc sagde: blotæ thæn hælug hoghæ Diane, seer thu huo*re* fager hu*n* ær oc huilc fæghert hu*n* sider i. S*anc*ta Fides swaret: o usnialle oc th*e*n blinde thu beder mech forsighe Gudh, th*er* alt scabet m*et* eth ordh af e[*n*]ctæt, oc beder mek hedræ træ oc st*e*n, th*er* giort ær oc gilt m*et* mans handh. Thær Adrianus hordæ tessæ ordh, tha loth ha*n* henne af clædæ oc hustryge m*et* lyme, til thes at hu*n* sculde loue oc offræ til diefflæ. Th*er* skifftes tolff till at bærie he*n*ne oc tedes th*er* ey en riplæ aa he*n*nis bagh. Siden loth ha*n* he*n*nis spyner m*et* iærn skære, och alle the th*er* omkringh stodæ the græde och sagde soa: huat ilth haffue tesse iomfrug*er* giorth, ath the skulle liggæ vnder sligh pinæ? keysere, thin dom ær ondh oc thine bodordh æræ vrætte. Tha sagdæ th*e*n helluge moo til keyseren: sligh æræ thine hotæ, nu haffue tolf me*n* vordæt træthe af at bæriee mek, och tho kenner ey eth soar a myn huth, och myne skorne spener the giwde melc fore blot. Wenter thu th*et* hin forbannete, ath thu gadhæ mek skildh veth*er* myn Gudh m*et* tessæ pyne, th*et* skalt thu aldrigh bidhæ, mæde*n* Gud vill mec hielpe. Tha loth keysere*n* he*n*ne lægge aa en rost och stegæ. Hu*n* huiltis tho a th*e*n rysth sosom a eth skip i haff, th*er* mikill loghn ær. Tha optæ hu*n* vp til Vorh*er*ræ oc sagde: Hærre Jhesus Crist, see nedh*er* til thin tærnæ, at iech mattæ fast sta*n*de amodh thenne keiseree oc forwinnæ hans krafft. Th*er* han soa th*et*, at eldh matte henne icke skade, tha lod ha*n* he*n*ne castæ i en pannæ oc lodh th*er* i tæræ ok vox oc begh.

LXXIII Th*er* th*et* var alt vældh sa*m*me*n*, tha soa sancta Fides vp til hi*m*mel oc kallet a sin helær Vorh*er*ræ Jhesu*m* Cristu*m*, ath hu*n* huildes th*er* inne*n* i soso*m* en dug th*er* faller aff hi*m*mel. Th*er* Adrianus soa th*et* he*n*ne motte th*e*n pyne oc ikki scade, tha vorth ha*n* harlæ har*m*t, at ha*n* matte m*et* enkyns ko*m*me th*e*n iomfruge til ath blodæ, tha gaf ha*n* doom, at hu*n* skulde hoffdis. Th*er* th*e*n iomfru th*et* hordæ, tha vorth hu*n* storligh gladh oc tacket

Vorh*er*ræ oc bat syn moder, at hu*n* skulde bidæ fore he*n*ne, ath hun skulde siit liff soa ænde, oc løn taghe i hi*m*merige. Hu*n* manede syne søstre, ath the skulde ey so rædiss the pyne th*er* hun tolde, ath the skulde Adriani villie filge, mæn at the skulde so megith stark*eræ* væræ, at the soge henne ey forwunnen være m*et* pyne. Siden myntæ hu*n* sin moder oc syne søstræ, oc siden racte hun sin hals fram harlæ gladeligh fore th*e*n th*e*r hugge skulde. Side*n* vort hu*n* halshuggen oc for m*et* martirii sighær til hi*m*merigis.

Tha lodh Adrianus calle th*e*n anne*n* sistær oc taleth blide ordh til he*n*ne oc sagde: dotter, lydh mek soso*m* thin fader oc offræ til hellugh Diane, at thu math frelssis af the pyne th*er* tegh stander fore. Sancta Spes swarede: wit th*et* keisere, ath thine ordh sculle tek icke dwæ. My*n* søster kende mek bode m*et* ordh oc m*et* efft*er*lign, at iac scal filge henne døth, at iach matte he*n*ne lige vordhæ m*et* th*e*n sa*m*me troo. Gør oc aff mek huat th*er* thw vilt, thu skalt th*et* væll kenne, at iech ær bodhæ i kiøt oc i hugh he*n*nis søster. Siden Adrianus th*et* hørde oc ha*n* th*er* veterkendes, ath ha*n* mottæ ey foa fræmfærdh m*et* fagre ordh, tha loth ha*n* henne af clædæ oc bærie m*et* thiuræ sinæ. The vare ti th*er* skifft*is* til at bærie henne, tho finge the henne hugh ey LXXIII* omwendh. Æn he*n*nis moder stoth hoss he*n*nis døtæ dotters legome oc bat til Vorh*er*ræ oc sagde: H*er*ræ Jhesus Cristh, giff thætte barn toll, at iach motte ok he*n*ne see ændæ sith liff i fulko*m*en troo, so*m* iech soa my*n* førmer dotter. Th*er* modere*n* haffdæ th*et* bedæt, tha øptæ dottere*n* och sagde: H*er*ræ my*n* Gudh, m*et* hwæs trøst th*er* iach strider! giff mech toll och sigh*er*, oc hu*n* hwærffde sigh om til keisere*n* ok sagde: Adriane, gry*m*me vuen, hauer thu fleræ kynss pynæ, tha lath ko*m*me, thu skalt th*et* fullelige ke*n*ne, at Gudz dygdh ær vti mek Tha wordh Adrianus vredh och lodh henne bre*n*ne vti en owen. Soso*m* hu*n* gik in i offnen soa sloctæs all loghen vth, och hu*n* sath i th*e*n owen, och bath oc loffuith Vorh*er*ræ. Th*er* Adrianus hørdæ, at hu*n* sangh, thaa loth ha*n* henne vtledæ och offtær pyne. Sosom hu*n* pindess soa, foor th*e*n bestæ døn vtaff henne limmæ th*er* væra mottæ, och hu*n* sagdæ m*et* blit anladæ: o hyn grimmæ hals.

iach følær ickæ pyne mæden Gudh vil mech hielpe. Tha vort Adrianus harlæ har*m*t, och loth hentæ en panne och lodh th*er* i tiære och flødh oc vox oc qwadhe. Och th*er* the vilde lifflhæ he*n*ne vp oc sæncke hennæ ther i, soa brasth hin pa*n*ne och sticktæs all om guluet ok bræ*n*de alle thom ther om stodæ intil beenss. Adrian*us* vildæ tho ey ke*n*nis vith th*et* hellugh iærntegen, mæ*n* bødh, at hu*n* skuldæ høffdæs. Th*er* dome*n* var giffuen, tha vort Spes harlæ gladh oc løp til sin moder, och helsseth henne, och myntæ hennæ. Soa giorde hu*n* oc with sin søst*er* oc sagde soa: fryth worde m*et* ethær och hu*n* bath sin sistær, ath hu*n* skulde skyndæ sigh till at tolæ pynæ. Siden løfftæ hu*n* synee hender vp til Gudh och sagdæ: Hærræ Jhesus Crist, tagh veth*er* myn siæll, forthi at my*n* liid ær fullelig til tek. Th*er* om-
LXXIV brat vort hu*n* halshuggen oc for til hi*m*merigiss.

Tha bar th*e*n hederlig moder vp at øpæ oc sagdæ til Gudh: Hærræ Gudh, nu hau*er* iech tek two døttær antwordet, læ mech æn th*et* at th*e*n tredie skulde ko*m*me til tegh, oc theræ with*er* vist haue m*et* tegh. Och th*er* hu*n* soa, at th*e*n tridie vilde gladelige goa til pyne, tha sagde hun: Caritas, my*n* dotter, vær fast oc haffs ma*n*nelic vethær, forti at Gudh fortyr engen th*er* a ha*n*num lydær.

Tha loth Adrian*us* kalle thæn tredie til segh, oc wilde swige he*n*ne m*et* blide ordh. Æn sancta Caritas swarede: wentær thu ey, at iach ær aff the same forældræ fød, th*er* *m*yne two søstræ æræ? higger thu mek vær*e* ønsælugher och kranker i hugh æn the, mæth*en* iach var theræ lighæ i lærdom ok i slæcth? Th*er* Adrianus hørde tessæ ordh, tha lot ha*n* henne henge vpp oc pyne m*et* ny hittæ pynæ. Th*er* han soa, at th*et* mæth icke dughe, tha lodh han henne soa hængdh hustruge. I th*en* pyne lifftæ s*an*cta Karitas syne øghen vpp til Vorh*er*ræ oc sagde: H*er*ræ Gud, var my*n* hielpen! Tha vende hu*n* sigh om till keisere*n* oc sagdæ: thu stæruær at hæggu*m*, forthi at iac ær soa full aff Gudzs ælscug, at iach ke*n*nær icki til pynæ. Tha taleth Adrianus m*et* en rædelic røsth til th*e*n iomfru oc sagdæ: mædhen thu vilt ey offræ til Gude, tha segh th*et* ene ordh: frughe Diane! oc iach ladher tegh lithugh. Santa Caritas swarede: fool oc snap! hwy auendis thu veder my*n* siæll? gør af mek huat thu vilt, th*et*

ko*m*mer thu mek aldrigh til ath sighe. Tha loth Adrianus henne vt i eldh casthæ. Sosom the ginge til en ofn och the nodæ he*n*ne indh at gange, soa sloss hyn eldh vth aff mwnne*n* och brændæ alle flestæ ther omstodæ. Æn s*anc*ta Caritas gik i thæn owen oc æræth oc loffuit Gudtroten. Thaa scamet Adrianus segh LXXIV* och bath henne vtledæ. Sosom the kame til hin offns mwn, soa saghe the, at thre gingæ mæt henne vænær æn sole*n*. Tha ræddis the foræ thæn siun oc fiulle nedh*er*. Thær the finghes after vethær, tha badæ the henne ydhmugelige, at hu*n* skuldæ vtgange. Hu*n* for vt oc gik foræ keiseren. Th*er* ha*n* henne soa, tha bøth ha*n* he*n*nis hals af at sloa. Thær sancta Caritas hørde keyserens dom, tha vort hun harlæ gladh oc øptæ til sin moder oc sagdæ: modhær, mynnes mek! Tha swarde modere*n* ok sagdæ: kiære dotter, bith fore mek mæt thine søstrær, at Gud vilde mek skot ladæ ko*m*me till ether! Th*er* moderæn hafde th*et* sagt, thà vort dottere*n* halshuggen, oc for bort til eui*n*nelige roo. Æn sancta Sophia there moder togh there legome oc lagdæ th*o*m a en kærre oc førdæ thom bort atan milæ fra*n* Rom, oc smorde th*o*m m*et* aromata, oc groff thom siden, oc for efft*er* til Ro*m* oc tacket Vorh*er*ræ fore th*e*n nadæ th*er* ha*n* haffde vith*er* he*n*ne giort. Siden for hu*n* effter gien mæt ma*n*ge q*ui*nne th*er* førdæ m*et* tho*m* ma*n*nigh aromata, at hedræ there reliq*ui*as. Tha lagde sancta Sophia seg neder a there graff oc bat sinæ bønæ grædende oc sagde: kiære døttær, tag*er* mech til eth*er*. Sosom hu*n* haffdæ th*et* sacth, tha [...] sosom hu*n* skulde foa en søffn oc døthæ m*et* nadhæ. The th*er* m*et* hennæ vare the groffue henne hoos he*n*nis døttær m*et* megil glædæ.

Vm sidær fech Adrianus soa sterck soot, at bodæ hans øghen spru*n*ge vth oc hans kiøth bløtnædes, oc af hans mwn for blodh, oc ha*n* spyttet orme, oc æfterst fick ha*n* soa megel verc, ath ha*n* brast i mit synder, oc hans lymmæ skildess soa huært vedhær a*n*net, at mæn gadhæ th*o*m ey sa*m*me*n*kommeth til ath graffue. LXXV Side*n* foor ha*n* til heluides oc pynes th*e*r e forwten ændæ. Tessæ thre helluge mør theræ martiriæ ændedæs førstæ dagh i Juli*us* moneth for Vorsh*er*ræ Jhesus Crist, th*er* signeth ær e forwten ænde. Amen!

Aff Sancta Marina.

Th*et* var en timæ en værilz ma*n*, oc ha*n* haffdhe en dotter. Han fech then hugh, at ha*n* vildhe sigh i closter giffue, tha togh han sin dotter oc antuordet en sin frendde i hænder. Han hialth sin regell oc sith hørsu*m*, soa at hans abbet ælstæ ha*n*nu*m* yuer alle andree brøddree. Siden effter scamp frest, tha myntess ha*n*nu*m* oc kom i hugh sin dott*er* oc togh til at uglætess ok syrge. Siden ha*n*s abbet soa thæt, at ha*n* var soa sorgfull, tha spurdhæ abbeten af ha*n*nu*m* oc sagde: broder, huat sætter th*et*? hwy esthu soa vglad? sigh mek aff, at Gudh, th*er* alle me*n* hugswaler, ha*n* motte tek hiælpee. Tha fiall ha*n* fore syn abbetzs føder oc græth oc sagde: iech haffuer en søn i staden, th*er* iach leffnde eft*er* mek eth lith barn, och mek kom ha*n*nu*m* i hugh, oc fore ha*n*nu*m* sørger iach. Ha*n* vilde ey vetergange foræ abbetæn, at th*et* var møbarn. Tha toc abbete*n* forthy at ha*n* var closter nytlic oc vilde ha*n*nu*m* ey mistæ, me*n* sagde til ha*n*nu*m*: broder, haue*r* thu ha*n*nu*m* kiær, tha gak bort oc beth ha*n*nu*m* hith m*et* tegh, at ha*n* mo hære m*et* oss væræ. Ha*n* giorde soa oc gik bort oc ledde he*n*ne m*et* sigh, oc hwerfde he*n*ne bodæ nafn oc clædhe, soa ath ha*n* kalleth he*n*ne Marinus fore Marina, oc loth he*n*ne i clost*er* til bok sætte, oc engen af the brødræ vistæ th*et* hu*n* var møø oc callæth he*n*ne alt Marinus. Th*er* hu*n* var fiurtan vintær ga*m*mel, tha kende he*n*ne fader
LXXV* hennæ at fylghe Gudzs vegh oc sagde soa: dottær, actæ ofne, at

engen man skal vidæ thin lønlichet til thin siderste thimæ, och voctæ tegh fore deffuellen, at han villær tech ey, oc at thættæ hellughe closter scall ey drøues fore vor skildh, at vy skulle ey a domedagh m*et* andre vrætte men oc sindughe enlig fordømes. Huær dag sat han at oc kendæ so oc lærdæ.

Th*er* hun var atan vintær gamell, tha døthæ he*n*nis fadær oc hu*n* enæ var i sin faderss coue efflhær ha*n*nu*m* oc gømde harlæ gørlæ alt th*er* th*et* ha*n* haffde henne bedæt oc kendh, och soa lydug var hu*n* alle brødræ, at abbeten och allæ brødræ hafde he*n*ne harlæ kiær. Hoss thæt closter var halfuer oc eth market var thære hoos thre milæ fra*n* closter. The hafde en kerræ oc sætte fore ti øxen, oc munke foræ oc hæntæ th*et* th*er* clostær tørfftæ. En dagh tha sagde abbeten: broder Marinus, hwi gør thw ey oc hielper andree brødree? Marinus swarede: iach gør gerne huat i biwte. Huos th*et* market var eth huss, och thær th*et* var so silec at the matte ey hemko*m*me, thaa huiltes ha*n* th*er* offtæ m*et* andræ brøddræ. Tha timdhe th*et* soa om sidær m*et* deffuels villels, at høfdingen af th*et* market hafde en dotter, th*er* mø var, oc en ridd*er* kom til lønlic oc aflet eth barn m*et* henne. Th*er* he*n*nis fader th*et* hørde, tha twingdæ ha*n* he*n*ne til at sighe sich, huoa th*en* g*er*ningh haffde giort. Hu*n* swaret: th*en* brodær hedær Marinus, th*er* soa offtæ var hære m*et* en kerræ, ha*n* togh mek nøthugh oc afflæt th*et*tæ barn vetær mek. Th*er* ombrat for fadere*n* bort oc sagde abbeten til: h*er*ræ abbet, th*en* broder th*er* hedær Marinus ha*n* togh my*n* dotter oc giorde henne vfirmd. Abbethen sagde: wy ville frestæ om th*et* ær santh ell*er* ey. Tha loth ha*n* kalle Marinus til sigh oc sagdhe: brodær Marine, haffuer thu giort th*en*ne vndscap vider hans dotter? Tha LXXVI stodh han lenge oc bugtæ sigh om oc bar vp at sucke oc sagde: fadh*er*, iech sindeth, gif mek sc*r*ift oc beth fore mek. Thaa vorth abbete*n* harle vredh oc sagde: m*et* sa*n*ne*n*de sigh*er* iach tegh th*et* at thu, th*er* th*en*ne ondscap hauer giorth, thu stædzs ey le*n*g*er* i thætte closter. Oc sidhe*n* casteth ha*n* ha*n*nu*m* af clost*er*.

Hun sagde enge*n* fød ma*n* till af sin lønlicheth, me*n* gik vten closter oc lagde sigh neder a iorde*n* oc pindæ sigh soa m*et* sc*r*ifft soso*m* hu*n* vare skuldug foræ th*en* g*er*ningh, oc af thee

brøddre th*er* inginge tha beddiss hu*n* en skiffue brøt huærdagh. Thætte giorde hu*n* i tree vinth*er*. Siden fødde høfftinge*n*s dotter eth vænt barn, oc sidhen th*et* var affvandh, thaa førde the thæt borth till clostær och sagdhæ: broder Marine, see hær thin søn, gør aff ha*n*nu*m* huat thu vilth. Siden togh sancta Marina th*et* barn sosom th*et* ware he*n*nis eghæth, och aff thenne skiffue brødh, th*er* hu*n* tha hwærdagh, tha føddæ hu*n* hint barn mæth, och th*et* giorde hu*n* fæm vintær.

Siden haffdæ brødræ ønck a he*n*næ, och ginge til abbede*n* oc sagde: hærræ fader, thagh brodær Marinu*m* i clostær, oc miskundh ha*n*nu*m*, thæt ær nu fæm vintær siden ha*n* togtil at at liggæ vten thætte closter, oc ha*n* hau*er* ee hæræ værit siden. Abbeten giorde sosom the badæ ha*n*nu*m*, oc togh ha*n*nu*m* indh i closter oc sagdhe: thin fader var en helligh man sosom thu vest vell, oc han førde teg til th*ettæ* closter eth lith barn oc ænsskyns th*er* th*er* ilt var tha giorde ha*n*, oc thu haffu*er* slic ondskap giort. Nu estw afftær i closter m*et* thin søn, th*er* thu afflæt i hoor. See huoræ grannelic thu tarfft vedh*er* at gøræ thin scrifte moll.
LXXVI* Thu hauer en høg ondscap giort, oc th*et*tæ biudh*er* iach tek, at all th*en* fylsen th*er* i closter ær, th*et* skalth thu alt ene renssæ huerdagh, oc vatn skalt thu bære til thæt th*er* brødre thørffue, oc theris skoo skalt thu hwær stryge, oc alle brøddræ skalt thu ydmugelig være oc thiæne, th*er* m*et* matthw my*n* nadæ foa. Th*en* helluge mø toch th*er* alt veth*er* gerne, oc alt th*et* th*er* henne var bodæth, th*et* giorde hu*n* m*et* megell godh villie.

Siden effter scam fræst tha wort hu*n* døt oc for til hi*m*merigiss, oc brøidræ ginge bort til abbete*n* oc sagdæ ha*n*nu*m* af: brodhæær Marinus ær døth. Abbetæn sagdæ: see i brøtdræ, huor*æ* mikill synde th*et* war, ath han var ey værdugh at holdæ syn scrifft till fulss. Farær tho borth oc thwor ha*n*nu*m* oc grauer langt fra*n* clost*er*. Sosom the ginge till och skulde thwo ligæth, soa ke*n*diss thee vedær, ath hun var quinkøns, och baræ alle vpp at øpæ, oc sloghe th*o*m alle aa theris brist, oc vndræth, ath hun var soa starck oc soa tolugh, ath he*n*nis lønlighet skulde enge*n* man vidhæ. Och siden ginghe the grædende oc sagdhæ abbeten til: fader abbæth, kom hiit, oc see brodhær Marinu*m*.

Abbete*n* sagdhæ: huat ær th*et*, brøddre? The sagdhe: gac hiit och see Gudzs ierntege*n* oc prøffue huat thu hau*er* giort. Han vort harlæ rædh och gik bort til hint ligh, ok lifftæ vp th*et* klædhe th*er* hu*n* var huldh mæth, och han soa th*et* hu*n* var mø. Tha fiall ha*n* nedær till he*n*nes fødær oc bar vp at øbæ och sagde: iac maner tegh i Vorshærre naffn Jhes*us* Crist, at thu fordøm mek ey fore Gudz antladh, forti ath iach haffuer tegh soa pindh, forthi at iach giordæ th*et* vuidende. Thu frugæ, thu sagdæ enge*n* ma*n* aff thin lønlighet, oc iach vistæ icke at thit leffnet var soa hællugt. Side*n* loth ha*n* bære he*n*nis legome til my*n*steret, oc loth th*et* graffue i mynstæriss sanghuss. LXXVII

Th*e*n same dagh vort hin høffdings dotter galen oc kom til th*et* mynstær oc openbarit sin skam, oc th*e*n th*er* barnet aflæth veth*er* henne, oc for innen siunde dagh efftær thæth och sancta Marina var døth. tha fec hu*n* bothær. Alle the th*er* vare nær och tessæ ierntege*n* hørdæ, the foræ tith m*et* corss och mæth kærtæ. och loffuit Vorh*er*re i th*et* sa*m*me mynst*er*, ther som Vorh*er*ræ giorde ma*n*ge hunde iærntege*n* fore sancte Marine skildh, huilke*n* so*m* ær signet eui*n*nelighe. Amen.

Miraculum.

Sancta Maria, moder Jhesu Cristi, skær iomfr*uæ* fore byrdh oc skær æffth*er*, ær soa mikit loff værith oc vtalic æræ, thæt enctæ hiartæ giter acteth oc engen twnge gider sagt eller sungeth henne loff fulkomelic, men aff noger ma*n* fanger th*et* aff th*en* Hellugh Andzs gifft, fore all th*en* nadhæ oc mildughet th*er* hu*n* hauer til alle cristne men, th*er* hialp oc nadhe foa fore he*n*nis ydeligh bønæ sake, th*er* aldrigh finghee ællær: anglæ bodæ haffue vy om godh sosom th*en*ne sødæ iomfruge, th*er* bodescap feck aff th*en* Helluger Andh, at fødæ th*en* søn th*er* henne scapeth oc alt iørthriki. Fo*re* then sagh skulle vy troo th*et*, at sosom Gudh vilde ytmuge sik til at fødess af th*en* rene iomfruge sancta Maria, soa ær ha*n* oc ytmugh at høræ he*n*nis bøn foor allæ the th*er* th*et* ville tiæne, oc gør Jh*esum* C*ri*stum æn dagligh ma*n*ge høghe iærntege*n* foræ sin kære moders sake, soa sosom ha*n* haffu*er* førræ giorth th*er* thenne bok sigher aff.

Th*et* var en lærdh ma*n* fast i syn tro, th*er* my*n*tes Vorsh*er*ræ moder mikit vell, oc læsde huærdag Vorf*ru*ge tider m*et* ælskelict hiartæ alt vten natsang. En nat tha tedis ha*n*nu*m* selff miskundeligh moder oc spurde huath he*n*nis caplan giordhæ. Æn han wort rædh soa at ha*n* scalf oc swaret henne blideligh ock mæltæ . . . .

Rettelser, Anmærkninger

og

Ordliste.

Side	Linie	
1,	9	oc tiughe burde udslettes.
1,	15	offers, måske Skrivfejl for afferæ (lat. sacrificia).
2,	6-7	at iegh sk. o. thæt tek istedenf. ac sk. o. tegh thæt tek. Rettest er vel: ac sk. o. thæt tek.
2,	8	tethess f. rethess.
3,	31	twige, måske Skrivf. for tiuge. Originalen har forresten 30.
4,	8	och offræth f. off offræth.
4,	10	har Oversætteren sprunget et Par Linier over. Grunden til deres Forundring var den, at den lille Pige løb strax op ad Templets femten Trappetrin, som om hun var husvant der.
7,	30	ey vold f. i vold.
8,	1-2	har Oversætteren misforstaaet Forklaringen, og er derved kommen til at modsige sig selv senere, (8, 8-9).
8,	9	ther til, måske: thet ey.
9,	21	Ther f. Then.
10,	8, 15, 16, 24	burde Forkortelsen thz opløses thec ist. thet.
13,	24	segnde f. sengde; ligesaa 20, 22. 22, 12. 61, 9. 63, 10.
14,	35	att f. aff.
15,	2	a længth f. a lægnth.
18,	18	a lectum må være Fejlskrift for det samme Ord (lat. a longe).
22,	5	er der noget oversprunget, hvorved Meningen er bleven forstyrret.
27,	32	Jek f. mek.
28,	17	halde, måske Skrivf. f. hafde.
29,	14	at iach f. iach at.
33,	26	stirck f. strick.
40,	20	vill f. vell.
40,	36	bith f. bith ath.
43,	4	gen f. gik.
43,	18	fød f. fød ær af thec.
46,	1	nøtsion f. nøtsom.

Side	Linie	
48,	6	creatinæ måtte efter Sammenhængen være Templet, eller måske Billedet, hans Skabning, Skikkelse.
49,	9	thet f. ther.
49,	24	slicket f. skicket.
63,	6	hans naffn f. naffn naffn.
67,	29	Jach bedæs f. Jach bedæs iac.
70,	7	gozæt f. gør æt.
74,	14	syne frænder f. syne oc frænder.
75,	8	ær blændh met f. ær blændh ær.
75,	16	ther hun f. ther han.
76,	8	vanhedhær f. vanhedhrær.
79,	18	logen f. logess.
85,	36	blit f. blint.
86,	25	ønsælugher f. ønsælughen.
88,	14	mangler vist nogle Ord.

Denne lille Samling af Helgeninde-Legender findes i et Papirs Folie-Håndskrift, i det kongelige Bibliothek i Stokholm, som har arvet det efter Antikvitets-Arkivet, hvor det bar Signatur K. 4. Ch. Molbech henledte Opmærksomheden paa det i sin Liste over „Danske Håndskrifter i Stokholm" (Histor. Tidsskrift IV. S. 162), og G. Stephens har nærmere beskrevet det i Indledningen til „Herr Ivan Lejon-Riddaren" (Samlingar utg. af Sv. Fornskrift-Sällsk. II. S. CVIII). Håndskriftet, der er skrevet med en og samme faste og tydelige Hånd i Midten af det 15de Århundrede, indeholder Afskrifter af fire ældre danske Bøger. Den første er en „Eriks Krønike" (Bl. 1-20), den anden en Bog „om ædle Stene" (Bl. 21-27), den fjerde Digtet „Ivan Løveridder" (Bl. 78-162).

Det tredie Afsnit er det her udgivne Helgeninde-Legendarium (Bl. 27-77). Det bærer ydre og indre Mærker på, at det er en Afskrift af en ældre Bog, hvis Affattelsestid ikke lader sig nærmere bestemme. Samlingen er forsåvidt fuldstændig, som den neppe har indeholdt flere Legender, men derimod sluttet med en Række „Jærtegn", som Afskriveren ikke har fået Lejlighed til at tage med. At Samlingen, paa den enkelte Undtagelse nær, med St. Pauli Nedfart til de Dødes Rige, ellers udelukkende holder sig til den hellige Jomfru og dem der senere havde fået Helgeninde-Navn, tyder noksom på, at den oprindelig er bestemt til kvindelig Læsning, og da sagtens til Klosterjomfruers Tjeneste.

Skjønt Bogens Kilder er at søge i Middelalderens latinske Literatur, er det neppe nogen Oversættelse af et bestemt Skrift, men en Sammensankning fra flere; ligesom heller ikke Oversættelsen kan være gjort af samme Mand, dertil er Afstanden for stor mellem den gode Oversættelse af Matth. 26-27, kaldet „Vor Herres Pine" og f. Ex. den dårlige, stive Oversættelse af St. Margaretes Legende. Hvorfra de første Afsnit af Samlingen er hentede, lader sig let påvise. De to, der har til Overskrift: om Joakim, Anna og Maria, og Vor Herres Fødelse, er en noget fri Gjengivelse af „historia de nativitate Mariæ et de infantia Salvatoris", den bekjendte apokryfiske Fortælling, der er Grundskriftet til den senere så udbredte Folkebog „Jesu Barndoms Historie". Sin Frihed har Over-

sætteren benyttet navnlig til at udelade de længere Taler og Bønner, og til at føje Et og Andet til af de evangeliske Beretninger, f. Ex. i Bebudelsen (S. 7), i Hjemkomsten fra Ægypten (S. 12). — Stykket om „Vorherres Pine“ er ligefrem en Oversættelse af Matthei Evang. Kap. 26-27, med et Par Småtillæg hentede fra Lukas (S. 14, 15. 26) og Johannes (S. 17, 15), og det er i den Henseende mærkeligt, at det er den ældste Prøve der kjendes paa dansk Oversættelse af det Nye Testament. Søndags-Evangelierne i den Brigittinske Vinterpostil vi har, er nemlig dels yngre, dels en Afskrift efter den svenske Oversættelse. At denne lille Prøve er efter Vulgata, følger da af sig selv; men den er så god, at vi måtte ønske, vi havde mere fra samme Pen. Af Samlingens øvrige Indhold er Legenden om St. Pauli Nedfart til de Dødes Rige i literærhistorisk Henseende den mærkeligste. De øvrige, Helgeninde-Legenderne, er de fra alle Legendarier, på Latin og andre Sprog, bekjendte Fortællinger, her i en udførligere Redaktion end de findes hos J. de Voragine eller i det fornsvenske Legendarium, der nærmest slutter sig til ham; og de er sagtens nærmest hentede fra disse Helgeninders „Officia“. Den nævnte Legende om St. Paul forekommer derimod meget sjelden; den latinske Original, som skal være skreven i det 12te Århundrede, er endnu ikke udgiven. På Engelsk og Anglo-Normannisk har man to rimede Digtninger, der behandle Æmnet, men ellers har Legenden været ukjendt på noget andet nordisk Sprog, før det fandtes her på Dansk (se G. Stephens, Sv. Fornsällsk. Skr. II. S. cxi, hvor den for sin Mærkeligheds Skyld er helt aftrykt).

Det går med dette Skrift som med de andre fra Middelalderen, hvoraf vi kun har Afskrift og måske Afskrifts Afskrift på tredie eller tiende Hånd, at det er umuligt med Sikkerhed at bestemme dets oprindelige Alder af Sprogets Form, da denne kun frembyder en Blanding af Gammelt og Nyt, så man i det Enkelte aldrig veed, hvad der hører Forskriften og hvad der hører Afskriverne til. Under de Omstændigheder kan man kun slutte, at jo flere sproglige Oldsager et Skrift indeholder, des længere tilbage i Tiden må det have sin Oprindelse, og efter denne Målestok kan man idetmindste med Sikkerhed sige, at denne Legendesamling kan ikke være affattet i det 15de Århundrede; dertil har det altfor mange gammeldags Vendinger, Udtryk og Former, som peger op til en Tid, der ligger vore Provinds-Loves Opskrifts-Tid nærmere. Når man erindrer, at Hoved-Karakteren i disse, og da navnlig i de sjællandske og den jydske, er også denne Blanding af gamle og nye Former, kan man ikke undres over at møde den samme Blanding i et Skrift, der vel er skrevet sine 100 År senere, og skrevet af og atter af, de næste 100 År; men snarere over, at det gjennem de lange Tider og de mange Penne har kunnet flytte såmange Arkaismer med sig, som også nedenstående Ordliste viser. Foreløbig

et Par Bemærkninger, som fra Sprogets grammatikalske Side peger i samme Retning.

Den gamle Eje-Form *Vorsherræ* er den hyppigste, men går igjennem *Vorsherræs* (20, 21 fl. St.) stundum over til den nyere: *Vorherræs.* Man finder kun undtagelsesvis Flert. Ejeformer på *s* (20, 25. 33, 1. 38, 4), men i samme Linie (44, 20) rigtignok: theræ *mæns* lius, ther uti myrk ære, oc theræ *manne* veg ther ville fare. Tredie time *dags* (21, 22) og slig time *års* 55, 12; i Flert. tolf *milæ* veg (30, 4) og tiuge *dage* færd (68, 6). Men også Ejeformer fruges, mos (21, 24, 61 26). — Hensynsf findes idetmindste i Talemåder som: *bære til mannum*, føde til Verden; stærve at *hæggum*, arbejde forgæves.

Det bestemte Kjendeord udtrykkes flere Gange som 86, 5; 91, 3: til *hint lig* istedenfor *liget.* — 10, 26 findes Flert. *drakiræn*, 11, 17 *roderæn.*

Ejeformerne *hennæ* og *hennis*, *theræ* og *theris* bruges iflæng, dog gjerne *theræ* i de ældre Sammenstillinger: then *theræ*, engi — huær — en *theræ.* Formerne *iech* og *iach* (et Par Steder *ac*, 32, 36) afvexler, og er måske Spor af Svensk eller dog idetmindste Skånsk Indflydelse. 57, 10 bojes på gammel Vis: til *thin;* (47, 25 endog dobbelt Ejef. *myns* herre J. Chr. fader). — 23, 17 i *sint* stath

Adskillelsen mellem Kjønnene *twå* (11, 2. 15, 6. 16, 28. 17, 29) og *tu* (9, 6. 58, 24): *thre* (1, 3. 59, 5) og *thry* (40, 19. 59, 2. 4) iagttages. Ejeformerne *twigge* (3, 31. 12, 20) og *thrigge* (4, 13. 19, 2) bruges, men ikke længer med Sikkerhed.

I Datidens anden Person i Et. af de såkaldte stærke Verber kæmper det gamle *t* med det tydskagtige *st*, og har ondt ved at holde sig: *gafst* (1, 21. 28, 11) afvexler med *gaft* (2, 4) *såsth* (26, 18) med *såth* (2, 16), thu *fort*, *drapt*, *fikt* med *togst*, *barst*, *gikst*, *vast* osv.; medens *losth* og *holzt* (23, 14) jo er neutrale i denne Strid. — I de Gjerningsord, hvis Nutid ligner de stærkes Datid, er *st* dog endnu ikke trængt ind: *kant*, *vilt*, *skalt*, *tharft*, *måt*, uden hvor det har gammelt Hævd, som i *veest* og *est.*

De stærke Verber har regelret endnu deres ejendommelige Flertalsform: stunge, sunge, vunne, funne, brude, drukke osv.

Den betingede Datid er altid betegnet: om thu *gave* meg 2, 6, 71 28; iec viste, thet *våre* Guds villie 3, 13. 6, 14. 7, 30. 21, 16; at man *gade* hans fægerd ey told, 6, 30. 22, 32. 66, 25; uten iech *soge* thet, 10, 15; *vunne* 28, 18, *toge*, 61, 13, *understode*, 61, 14 og m. St. — Men også den betingede Nutid betegnes hyppig: huat vil I give, at iech *sælie* ether Jesum, 13, 9. 16, 28; siden iech *upstande* 13, 30; huat iech *have* hannum skad, veth iech ey 31, 11. — Det gamle *se* (6, 32. 20, 21. 32, 31) afvexler som Ønske-Form med *være* (22, 25. 33, 12).

Gamle (ell. skånske) Bydeformer forekomme som: *farum* af veghen 11, 27, *goum*til henne, *minkum* vor siæl 62, 19. 20; 3, 30: stat up oc *faren* frem.

Bindeordene *num*, *æn* og *mæn* afvexle, det første kun få Gange, det sidste lidt hyppigere; det andet er det almindelige. Ofte bruges *of* el. *af* (dersom); *i thy* og *met thy* er ligeså hyppigt som *for thy* (fordi) og det tilsvarende *for hwi* (22, 4); *til thes at* betegner både *indtil at* (57, 25. 71, 27) og *for at* (30, 12. 57, 8. 70, 2); *så at* sammentrækkes til *swot*, ligesom *tho at* til *thot* (eller *thoc* som det også skrives); kun 55, 36 skrives det her afstikkende *doc* istedenf. *tho*.

Der findes i Skriftet slet ingen Ord, dannede med Forstavelsen *be*; men *bo* f. berede, *smitte*, *nåde*, *grave*, *kende*, *sat* f. besmitte, benåde, begrave, bekjende, besat osv. Af Ord med Forstavelsen *for* (svarende til det tydske *ver*) som jo forresten er ældgammel, men rigtignok forekommer hyppigere i Skrift, jo yngre den er, findes følgende: *forbannet* 27 (forbannetheth, 42); *forderve* 14 fl. St.; *fordrage* 67; *fordrove* 60; *fordøme* 27 fl. St.; *forfares* 30; Gud *forgangen* 42; *forglømd* 22; *forhade* m. St.; *forhuge* 64, 16; *forlade* (tilgive) 8; *forlægge* (ødelægge) 42; *formuge* 48; *forsige* 82, 13. 84, 8; *forsmå* 5; *forsværge* 82; *forsæle* (forråde) 13; *fortape* 16; *forti*, *fortide* (forlade) 31. 64 m. St.; *forwent* 67; *forwinne* 66 fl. St.

Man ser let, at Oversætteren eller måske Afskriveren ikke er synderlig fast i sine latinske Kasus, siden han ikke generer sig ved at bruge Valerian*um* som Vokativ, Jes*um* Christ*um* snart som Nominativ (50, 17. 65, 1), snart som Genitiv (48, 12. 79, 14). Men han er heller ikke nøjeregnende i det Stykke med sit eget Modersmål, og skriver stundum: *thic* offræt icke 38, 23; thine ord gittæ *mec* icke giort 49, 2. jf. 53, 17. 67, 27. 76, 25.

ORDLISTE.

af Gud tok thin man, 2, 17; *af* thu liker, 11, 26; *af* keyser vorder at høre, 48, 23; *af* i gome 83, 12: *hvis, dersom.*

af mikil hede, 11, 26; the formughe ther alt *af mikil* 48, 3: *for stor, for meget.*

mek mughe i *afle* en mikil glæde, 83, 11.

ther thet *aftnedes*, 18, 29.

hun oc henne *afføde*, 3, 1. 26; thu gaft alle creature *afspringe*, 2, 4: *Afkom.*

ther the vare *after* komne, 5, 28. 9, 23; far *after* til Judæ land, 12, 9. — hin sagde *after* til hannum 15, 13; the førte h. *after* af then mantel 17, 11 og mange andre Steder (jf. *efter* 2, 22. 12, 11. 17, 32 m. St., og *ofter* 25, 26 fl. St.): *tilbage*; *atter.*

thet er i Guds *agt* 2, 10. — han *agted* i sin hug 3, 20: *overvejede.*

almusse-gerninge 27, 36.

alvoldende Gud 2, 4. 80, 4; *alzmughænde* Gud 76, 15. 79, 13.

han giorde mek *anger* oc uro 45, 17: *Sorg.*

iak ser tu folk, *annet* græter, *annet* glædes 9, 7. 17, 34: *det ene, det andet.* — ther *annen* man giredes til at se, 77, 11 (jf. *ænnen* af the mør 6, 15): *nogen.* — *ansin*, 3, 30: *anden Sind; ant*, 16, 12: *andet.*

anting, 56, 34 m. St., *ænting*, 56, 33 m. St. også *antig* og *entig*: *enten.*

*andlade: Åsyn,** der findes ligesålidt som *Ansigt.*

at nafne, 17, 14. 18, 30; *at* aften, 3, 15; åt *at* natvord, 13, 13; fløg *at* himlen, 11, 22; døren *at* then pyt, 26, 21; *at hvad* kommer thu, 14, 24. 18, 7: *hvorfor?*; *at* siste, 15, 8; herberge *at* 11, 33; the lete *at* barnet, 12, 11. 57, 27; kalle *at* Heliam 18, 8; utgangen *at* døren 15, 26; ryste hovith *at* hannum, 17, 31.

hvad han skulde *athaves*, 61, 1: hvordan h. sk. *bære sig ad.* — hun var fulkommen i henne *athæft*, 4, 14.

athre, 11, 15: *Åre.*

ther thu næfnde *athæns* 39, 36: *nys* (jf. Lucidarius, Nord. Oldskr. VII. S. 28).

aua 11, 9 ligner en Bøjningsform af Forholdsordet *af*, som vi bruger i Tale, om ej i Skrift.

---

haf thin *åkallen* til Vorherre, 66, 4.
han var *åmint* i syfne 12, 13.
ingen fands *årvakler*, 4, 24: *mer årvågen.*
vente sek *årædhe* af thom, 66, 21: *Angreb.*
alle *åseende* 8, 14. 16. 21, 23: i Alles *Påsyn.*
hun hafde megel *åstund*, 20, 18: *Længsel.*

---

fare met *bakmål*, 25, 20: *Bagtalelse.*
pibe oc *bambe*, 61, 5: *Tromme.*
mikit *bang* 26, 34 12, 25. 16, 32: *Larm.* — sænne oc *bange* 25, 23: *larme.*
bardag af *bærie.*

barnende quinne 9, 22; kunnende quinne til barnfødels 10, 2: *Jordemødre.* — hun er mø i *barnbyrd*, 10, 13. — iek råder thin *barnske*, 76, 11: *Barndom.*

iek *bedes* af thek 21, 16; han *beddes* Jesu legeme, 18, 31 m. St.

thet skal thu aldrig *bide*, 84, 22: *bie*, opleve; ther *bed* ey elds værme i, 79, 26: *blev*, levnedes.

blide henne met vægsel, 65, 8. — letæ thin *blitskap*, 76, 14. 63, 21.

blote then høghe Diane, 84, 6. 61, 1 m. St. — met *bloten* eller met bønæ, 39, 26. 61, 16.

rædes oc *blys*, 41, 5. 62, 8. 30, 17 *blues*, ængstes.

væder lot i en *blædre*, 58, 22: Vejr ladet i en *Blære.*

hvore må iek *bo* thin iordefærd, 21, 35; pine skal thom *bos*, 25, 27; thu haver *bodh* (boet) Vorherre et herberg, 69, 20; the vare *bode* met stark hug, 64, 31. — iek ær *bon* til at tåle't, 50 23. 67, 14; the glæde ere tek *bonæ* 23, 12; *bodnæ*, 36, 11; gul-*bone* klæde 52, 7. 80, 17.

iak *bothæ* eder fred 72, 23: *byder*, forkynder; thet var *bodet* 18, 21; thit *both* 3, 11. 9, 1. 2.

fange *bod* af hannum 1, 19. 36, 30; han fek *bøder*, 81, 9.

bothmunnugheth, 57, 4, må vel være Gæste*bud* med *Mun*gåt og andre Herligheder.

bek oc *brennesten* 25, 33: *Svovl.*

sol-*bryn* 11, 4; elds-*bryn* 79, 18. 62, 26.

bære. han *bar up* at øpæ, 77, 34. 78, 5 m. St.: *tog på* at råbe; thet er *båret* mek *i øgen*, 16, 25.

bærie 42, 7 m. St.: *slå; bårde* 41, 35 m. St.; *bård*, 42, 13; *bæries*, 31, 11; *bårdes* 29, 20. — i al then *bardag* 63, 30: under alle de *Slag.*

(*c* se *k.*)

iak var ey så *derv* 3, 10: *djærv*, *dristig;* han gik *dervelig* til P., 18, 31. — hueden kom tek then *derve*, 58, 16: ***Dristighed.*** — styrkes oc ***derves***, 81, 23, ***dyrves*** 81, 14.

litel hodde oc *diger* hus, 58, 2.

then ther æter af ***disk*** met mek, 13, 17: ***Fad.***

i ***drage til minne***, 74, 2.

tha vord så megit *drap* i folket, 78, 32: *forvirret **Snak.***

hun *drap* hannum i hår, 33, 9.

Gud *drotten* 82, 3 (Gudtroten) 87, 5: Gud ***Herren.***

the måtte ey *duge* thom, 29, 8. 65, 8: *hjælpe;* the afgude *duge ikke*, 78, 30: *formå intet;* thet måtte ikke *due*, 59, 1. — Vorherres *dygd*, 78, 20: *Magt;* then hellig Ånds *dygd*, 7, 5: ***Kraft;*** hun var udvalgt i *dygd* 4, 25 ***Dyd.*** — ærlige stene ther *dydelig* vare, 74, 13.

dume mæle 29, 10. 35, 32: ***Døvstumme.***

huat skulde mek *dvælie*, 55, 25: *hindre*, opholde; han *dwalde* ther, 77, 31: *dvælede* — uten *dvale*, 3, 18: uden *Ophold*; iak beder *dwalse*, 72, 15.

hun bad til sin *dyre* søn, 20, 20.

tre *døgher*, 59, 5: ***Døgn.***

døn, 26, 20. 32, 10 m. St.: ***Lugt;*** rosen-*døn*, 55, 12. — iak *døner* 55, 14; han *dønde* met næse 56, 3.

iak tog *døpels*, 29, 12.

helvedes *dør-vorth*, ther Cerberus heter, 28, 8.

---

eer s. *ær*, *Ærts*, *Malm.*

efter 2, 22. 25: *tilbage;* 17, 32: *atter* (s. *after*). — *efterfare* 3, 29: *fare tilbage; eftergialde*, 63, 34: *gjengjælde;* vort *efterkome*, 16, 35: vore *Efterkommere*; *efterlign*, 84, 15 og *eftersiun* 8, 16. 61, 7 fl. St.: ***Exempel.***

then *eghn* 70, 17. 74, 15: ***Ejendom.***

eve, 54, 15. 81, 9: *tvivle.*

---

fager, 6, 30 m. St.; *fægre*, 77, 6; deraf dannes Navne-Ordene: *fagerlic*, 75, 10; *fægerdh* 61, 27 fl. St.; *fægerndh* 30, 8 fl. St. — han har *fægret* min hand, 74, 21. 75, 2: *smykket.*

himmeriges *fagneth*, 44, 27. 45, 26. 56, 31: *Glæde.* — the *fagne* thek, 51, 8: *glæde sig* over dig; *glædes* oc *fagnes*, 80, 23.

thu hauer *fiæld* vore gude, 42, 1; *fiald* uti sit bryst, 52, 2; then ther her *fiæls*, 47, 28.

fingern 74, 20: ***Fingerguld***, Ring.

ther the *finges after vether*, 87, 8: ***kom til sig selv igjen.***

af land *flæmdh*, 78, 36: *forjaget.*

tiære oc *fled*, 86, 3: ***Tran.***

fool oc snap, 86, 36: *Tâbe* og Tosse. — *folske*, 66, 33 (*fålske*) 58, 15: ***Dårskab.*** — *vfolskeligt* (ɔ: *of-folskeligt*), 60, 18 *meget tåbeligt.*

thu *forhær* Guds villie, 6, 13: *ringeagter;* the *forhade*, 12, 8 eller *forhadede* Guds bud, 6, 12; *forhæ* ey engels bod! 3, 30.

fortape Jesum, 16, 2: *forråde.*

at *forty* sit eget slægt, 34, 2: *forlade, svigte;* Gud *fortyr* engen, 86, 20; min fader *fortide* mek 31, 30. 64, 6 fl. St.

fregner han thet, 53, 3: *spørger;* hun *frå* 45, 22. 64, 9. 70, 15.

bede Barrabam *frels* at være, 16, 27. 54, 34.

han *fried* henne, 74, 14.

frænkone, 7, 6. 55, 11: *Frænke.*

alle afgude *fylsen*, 55, 23. 90, 20; dævelens *fylsne* 79, 16; fluge gøre *fylne* i, 55, 32: *Snavs, Skarn.*

iek gaf skriver mit *fæ*, 29, 19: *Gods.*

Maria var af Judas byrd, Davids *fædern*, 9, 5: neml. *Slægt;* mit *fæderne* har iak lagt i et trygt stad, 70, 36: neml. *Arv.*

Maxencius *fældes* mikit, 65, 30: *forfærdedes;* han vord så *fæll*, 82, 18: *forfærdet.*

thu haver *fælug* met ondskap, 43, 30; ondskabs *fælugs-man*, 48, 8. 56, 26.

hun virdet ey alt vid et *føss*, 74, 11: *Trevl.*

Pilatus undret *gallik*, 16, 18; han vord *gallik* vred 61, 26. 62, 15 fl. St. som forstærkende Biord.

then *galne* dommere, 77, 1. — dævels *gælne*, 64, 3; thenne *galneskap*, 15, 19. — thenne man *galnes*, 15, 18.

styrk thit hiarte *gen* domeren, 41, 9; *gen* min villie, 71, 22: *imod.*

vi skulde thine ord *genmæle*, 62, 24.

iek beder thek *gerne*, 21, 2. 5: *inderlig.*

gider betyder overalt nærmest *kan*, f. Ex. 2, 18. 6, 30. 10, 3. 22, 22. 42, 20. 43, 37. 66, 24. m. St.

gialkir, 76, 10 eller *gielkir*, 56, 14 fl. St.: *Skattefoged.*

at tage Mariam, thin *gift*, 7, 20: *Hustru.* — han vilde, hun *giftes* hans søn, 5, 1.

then hellig Ånds *gift*, 35, 29: *Gave.*

gilt hår, 32, 7. 84, 10: *gyldent, forgyldt.*

gimstene, 32, 8: *Ædelstene.*

en kirke *giordes op*, 73, 3: *opbygtes.*

gires, 51, 14. 77, 11; *girnes*, 79, 21 el. *gernes*, 43, 24: *begjere.*

give om, 71, 6: *bryde sig om;* han *gaf* ther ikke om, 70, 19.

glømen, 26, 12: *glemsom.* — rettens *glømer*, 31, 2.

godgerning, 13, 2. 1, 3. — *godvillie*, 52, 8. 75, 5.

goten met th. helluger Ånds dygd, 79, 17. — hun hafde sit blod *utgøtet*, 79, 29.

om *grim* ænse en læghe, 53, 35: så *grum* som en Løve; 78, 5.

skrevet med *gulstave*, 54, 6.

ret tro *gær* ey af alder, 76, 15: *går* ej efter, regnes ikke efter.

gome sit fæ, 2, 21. 3, 23; *gome* Maria 6, 1. 17, 21; *gomde* theræ faste, 25, 9. — i *gome* sættes, 5, 18.

hun gømde harle *gørlæ*, 89, 8: meget *nøje*.

Guds *goski* oc fagneth, 45, 10. 25: *Godhed* og Glæde; 51, 3. 74, 15. 75, 11.

gialkir lod *goslæ* letæ, 75, 22: Fogden lod *Fangevogterne* hente; (Jydske Lovs *gæslemæn*).

Anna *halset* hannum, 4, 2: *faldt om Halsen.*

halve flere piner 46, 9. 49, 14; *halve* fægre, 77, 6; *halve* heler, 77, 20.

han vord harle *harmt*, 72, 11. 84, 34.

hartle el. *harle* bruges på hver Side som forstærkende Biord.

harænd, 52, 6: eg. Ydre-Hud; *Krop.* Islænderne har Talemåden: at gå imellem Skind og *hörund*, der er endnu mere nærgående end vort: at gå mellem Bark og Træ.

haves ilde ved, 13, 31: *forarges; havs* mandelig ved, 41, 8. 50, 8. 86, 20: vær ved frit Mod.

han var *heden*, 30, 9. 80, 33; *hedne* mæn, 30, 1. — *hedernt* folk, 9, 11. — al *hedernskap*, 81, 5.

hegræ, 55, 33 er det *Hejrer?* de har kun Fluer og Edderkopper til Selskab.

han giver mig min søn *hel* after igien, 78, 18; han *heler* tek, 10, 24; de fore *hele* hiem, 4, 32. — the *helnet* henne, 44, 28. — konning oc everdelig *helere*, 33, 1. 80, 36. — styrke oc *helsnæ*, 30, 17. 67, 23. — *helgiort*, 69, 23. — thet var med *heldom* (?) oc ey troldom, 8 10.

en ther hannum var *hemælst*, 77, 33, må vel være: *hjemligst*, bedst bekjendt.

mit *hiones* uphob, 2, 6: mit *Ægteskabs* Begyndelse.

til *himen*, 5, 27. 6, 6. 27, 27: *Himlen.*

hitte then ther ær ret at tro å, 29, 9. 22, 34; ny *hitte* piner, 86, 28: *nyopfundne.*

litel *hodde*, 58, 2: *Hytte.*

hood (*hoth*, *hoot*, *hott* osv.) af *høde*, true.

huge, 50, 28: *være omhyggelig for*, *trøste*; iek *hugde* (*huget*) henne, 2, 31. 7, 24. 66, 3. — *hugneth*, 6, 16: *Trøst.*

thet thin onde hug må mest *hygge*, 63, 34: *tænke; hygget* å Vorherre, 50, 29; *hugtæ* (*hugde*), 3, 16. 27, 15. 29, 13 m. St.

hvalve åbnedes, 18, 13: *Hvælvinger*, Grave.

han *hvatte* Adrians hug, 82, 4: *hvæssede*, skærpede.

vende hug oc *hværve* sind, 78, 35; thu *hværver* af thit slæct, 34, 1: *vanslægter* (jf. Rimkrøniken, første Linie af Ingels Rim, i Udgaven 1858);

thu *hværver* dævelen then tienest ther thu est Gud skyldug, 61, 14; *hværvde*, 61, 14; thu est al *om-hværvt*, 33, 26; pine *hværves* til glæde, 30, 18; at min hug ei *omhværves* til afgude, 31, 35. 46, 21. — then iæmmerlig *hværven*, 65, 16. — min broders *omhværvelse*, 54, 33.

uti *hæfde*, 16, 9. 65, 36: *Fængsel.* — *hæfdes*, 66, 1.

vorde *met hæft*, 3, 1. 4, 4. 7, 1. 20: blive *frugtsommelig.*

thu stærver *at hæggum*, 86, 32: du gjør dig *forgæves* Møje.

høfde (*høfte*), 35, 12 m. St.: *halshugge.*

thet *hører os* at ære henne, 29, 17. 34, 28.

thu holder himmel oc hafs diup *hørsom*, 32, 17: *lydig.* — han hialt sin regel oc sit *hørsum.*

høde, 45, 17. 75, 27: *true.* — *hød* 46, 36. 47, 15. 49, 16 m. St.; *hødsel*, 49, 3: *Trusel.*

---

huat *ilt* haver han giort, 16, 31. — full af *ilske*, 43, 30.

innen folket, 12, 25; *innen* liunelds sky, 15, 16 14, 30. 31. 16, 2 m. St.: *i.*

junger (*iungere*), 12, 20. 13, 13. 23. 21, 3: *Disciple.*

jæfn voldug ved sin fader, 63, 5: *lige mægtig.*

---

kaste hænder å, 14, 25.

hun *kenner* at hædre en Gud, 82, 11: *lærer;* iek *kende* ether 14 34. 44, 14. — *kennels*, 64, 28: *Lærdom*, Undervisning; *kennedom*, 82, 2: *Lærdom*, Kundskab.

thet skal *kenne*, 84, 30: *vise sig.*

kiøt-manger, 29, 5: *Slagter.*

klænnet (*cleynet*) 74, 10. 12. 19: *Klenodie.*

kloklist, 75, 24. 78, 17: *sorte Kunster.*

vore *komen penninge*, således gjengives 16, 10, det latinske *corbona.*

komme tal å thom, 8, 3.

kompan, 77, 23.

han fial *i korsvis*, 14, 5: med udbredte Arme, i Bedestilling.

han vilde for ingen *kost* bryde den sæd, 75, 20: på intet *Vilkår.*

i sin faders *kove* 89, 7: *Celle.*

kiøtet er *krankt*, 14, 11: *skrøbeligt; krankere*, 77, 12. — *ukrankelig*, 45, 13.

the gave hannum sin *kristendom*, 73, 1: den hellige *Nadvere.*

kryss hannum, 16, 31: *korsfæst* ham; 16, 30. 17, 2. *krysset*, 17, 17. 27, 30.

kymeg kymungh, 60, 17, er vel en Skrivfejl, hvori hendes *Kyndinge* eller Slægtninge skjuler sig.

met *kyndug* tale, 66, 24: *listig.*

vort *kyn* er dævelen, 34, 11: *Kjøn*, Slægt. — en *kyns*, 26, 7, en *Slags;* al *kyns*, 25, 7; flere *kyns*, 84, 29; engi *kyns*, 27, 25; syv *kyns*, 24, 11; thrynnes-*kyns*, 62, 13.

— — —

grædende oc ille *ladende*, 26, 11. 36.

lage, 10, 31: *Løver*, er måske Skrivfejl for *læge*, som der skrives 53, 35: en *læghæ* (svenske *lejon*); 31, 6: *løgæ*-mun.

han *lagde* spiuthet i hans side, 18, 26.

kommen til *lage-alder*, 76, 13: *Skjels-Alder.*

thet *lede* vi af dig, 8, 12: *forlange;* 78, 7. 83, 1; han *ledte* råderum, 13, 11: *søgte* Lejlighed.

hun hørte en *legse* af *lesten*, 69, 6. 25, 10.

han må *liges (lykes)* ved diur, 56, 6: *lignes.* — i due-*lige*, 31, 8: *Lignelse, Skikkelse.*

thet *ligte* alle, 5, 18: *behagede.*

hufstruge met *lime*, 46, 15. 63, 26.

then pine skal *lines*, 30, 17: *lindes*, mildnes.

Gud haver dig *liof*, 70, 10: *kjær.*

en *litel* time, 14, 9. m. St.

ieg lader dig *lithug (lythug)*, 16, 20. 28. 17, 1. 56, 34: *løs.*

the *lode* hannum *i* en mantel, 17, 5. 11. 18, 10.

logerdag, 28, 7: *Løverdag.* — en *løygh*, 49, 10: et *Bad.*

i haf, ther mikil *loghn* er, 84, 25: *Lun*, Stille.

giorde *loth*, 5, 19; mikit *loth* af thet folk, 80, 11: *Del*; 1, 34. 34, 20. 79, 7. — *lottagen* met, 11, 14, *loth tage* være.

under ret ridders værie oc *loven*, 83, 26.

andre *lund*, 25, 5; hvilke *lund*, 20, 1; the samme *lund*, 80, 18.

thek *lyder* ey, 1, 15: det *sømmer* dig ej (non licet); jf. thet ær ei *lønlict*, 16, 9.

the ere mine *lydere*, 33, 36.

huer kyns *lyt*, 32, 17. 24, 11: *Lød, Farve.*

komme *lytæ (lydede)* undern, 79, 36: undkom *sårede.*

Peter fulgte *å længth*, 15, 2: *på Afstand.* Det samme er vel Meningen 18, 18, hvor der er skrevet *a lectum.*

han *lær* mek engle skare, 14, 30; thu haver mek *læt* megel nade, 43, 15; *læ* mek thet! 86, 16: *skjænke, give.*

han ther everdelig pine må *læste*, 31, 1: *tåle*, bære.

---

ieg *maner* tek om levende Gud, 15, 13. 69, 23 m. St.

bære *til mannum* 21, 15. 13, 19. 20, 6. 21, 10: føde *til Verden.*

frelsset af alle *menför*, 50, 23: *Skade.*

mialk 10, 10; *mialk*-hvide hals 68, 2 m. St., kun 84, 20 skrives *melc.*

o *mikle* keyser, 65, 12 m. St.: o *store* Kejser. — banget var ee længer *mere,* 16, 32: *større.*

hvi gør thu teg så *miuk,* 58, 14; engi er *miuker,* 4, 24; han stod uterst *miuklig,* 6, 2.

muge, må, måtte: formå, kunne. — hans *mugeligheth* er starkest, 75, 5: *Magt.* — the ægde *mug-folket* 16, 26: *Almuen.*

sosom hun hafde *muxen* endt sin bøn, 67, 32.

godset vord ee *mynne,* 70, 14: *mindre.* — iak haver thet helder øgt æn *mynsket,* 70, 6. — Guds ord muge ikke *mynkes,* 71, 9. 75, 11; *minkum* (miukum?) vor sial for henne, 62, 20.

et *mynster,* 1, 13. 17. 6, 6 osv.: *Tempel.*

han *myntæ* Vorherre, 14, 23. 55, 11. 56, 7: *kyssede.*

mørke-hus, 44, 26; *mørke-stove,* 31, 24: *Fængsel (presun),* 64, 4. 19.

mæle vether hannum, 31, 32; *genmæle* thine ord, 62, 24; *mæle* ubrygsel, 17, 34: gjøre Bebrejdelse; thu *mæler* gude, 58, 29: du *anklager* Guderne.

i late ether *møde* 81, 24; ingen djævel skal mig *møde* 22, 27; tha *mødes* Maria, 11, 3.

the kaldte hende *mø-drotning,* 6, 23.

---

at vorde *nafnkunnet,* 47, 8.

nagen, 30, 24. 47, 3: *nogen.* — Olibrius bød henne at *nægte (necte),* 34, 30.

gennem *negeldh* met nagle, 27, 32.

at *nege* min hals, 76, 9: *neje,* bøje; the *negte* there hoveth, 10, 32; Maria *nigte* hannum 22, 24; *neg* tek! . . oc træet *negtes* i stad . . oc lå *negt,* 11, 9-12.

nete 13, 34. 55, 26: *negte;* han *nettæ* thet, 15, 24. 75, 20.

met manninge *neste* haver han mek fægret, 75, 2: *Smykker.*

gråd oc tænder *niskel,* 27, 5: *Gnidsel.*

gak til *nornet,* 10, 23: *Noret, det spæde Barn,* (jf. Chr. Pedersens D. Skr. II. S. 43, 29).

num, 58, 1. 61, 16. Sædvanligst er *æn,* nogle Gange *men* 61, 23. 81, 20 fl.

nymme snille oc skial, 60, 16; hun *nam* så val, 60, 15; thet i have *numet,* 83, 10: *nemme,* lære.

iak må teg æn *ny mære* sige, 52, 11: *Tidende,* Nyhed.

haver thu *nænne* til, 49, 16: om du tør.

two *næthre,* 49, 26: *Øgler.*

han var *nøg* oc svigfull, 26, 15: *lumsk;* tiuve oc *nøgge* oc avendsfulle, 27, 34.

han *tog* mek *nøthug,* 89, 23: *voldtog.*

the ther i *nøtsion* ere, 44, 21; haver told mikil *nøtsion*, 46, 1; the finge megel *nothsiun* af the hedne, 79, 34; i *nøthsiuns* time, 83, 9: *Trængsel.*

---

agte *ofnæ*, 88, 23: agt *på det.*

om vel — sosom, 4, 11: *så* vel — som; *om* lius ænse 9, 18; *ee om* langt fran thom 26, 8: *lige så;* 15, 24 m. St.

ther *ombrat*, 89, 24: *brat*, strax derpå, (jf. om lidt, om sider).

the *ondeste* piner, 83, 28.

hvar at stande vi i *orde-trætten?* 56, 33.

the *orke* ey, 42, 14. 46, 3 fl. St. *formå, ævne.*

iek er *orsage*, 16, 34: *uskyldig.* — hvat *orsagels* haver thu, 8, 10: *Undskyldning*, Forsvars-Bevis.

hun var e *æm orugh* ænsæ et bierg, 71, 33: så *tryg, fast*, (s. *ugge*).

pass, 69 (lat. *passio*): *Lidelseshistorie, pinsel* 12, 17.

the sloge hannum *puste*, 15, 20: *Ørefigen.*

---

tiære, *qvade*, olie, 46, 28; beg, *qvade*, olie, 72, 12; tiære, fløde, vox oc *qvade* 83, 3: *Harpix.*

sig thom min *qvædie*, 53, 19. 74, 1: *Hilsen.* — the *qvædiet* henne, 22, 12.

sid *qvær*, 9, 7.

---

han lod *råde* til brullup, 52, 5.

i *rape* oc skynde ether, 57, 4.

han var *ret*, 8, 9: *uskyldig.* — *retgiald*, 17, 36: lon som forskyldt.

thu vil thom ey *rete*, oc iak vil ey Gud *rete*, 70, 34. 49, 33: *opirre;* at the *retes* ey oc vredes, 39, 34.

hun *røpte* keyseren, 65, 26: *irettesatte; røpte* 7, 27. 17, 35; *røptes* 16, 16.

ryg at være, 14, 3; *rygd* til døden 14, 4; *rygge* 13, 15: *bekymret*, sorgfuld. — Deraf: *uryg (vrigh)*, 83, 14. — *ryggels* uten glæde, 24, 21.

hun hafde så migil blot-*ryn*, 67, 4. 7: Blod*flod.*

teg skal engen vold *ræde*, 21, 11 m. St.: ingen Magt *skræmme.*

han havde røft oc *rænt*, 72, 31: *ranet.*

---

sacke, 49, 10, er vel Datid af *sigher* 50, 6: *segner, synker.*

fore henne bøne *sage*, 92, 7. 14: Bønners *Skyld.*

sakne, 41, 30: *savne.*

St. Peder sad ude i *sale-hus*, 15, 22: Vulgatas *atrium.*

samne 12, 21. 15, 1. 16, 20. 21, 4: *samle.*

våre han *san at sagen*, 7, 33: *uskyldig; usan* 8, 2: *skyldig.* — ær thet *sat*, 55, 21: *sandt.* — *met sanne* 18, 17: *i Sandhed.* — *sannende* oc ret, 40, 1 m. St.: *Sandhed.*

hel *se* thu Maria! 6, 32. 20, 21; ære *se* thit nafn 32, 31: *være.*

segne, *segnde*, *segnd* 13, 23. 24 m. St.: *velsigne.* — *segnels*, 21, 5 m. St.

sialue, 29, 6 m. St.: *selv.*

sid, 5, 16. 39, 20: *Sæd*; unde talen drøve gode *side* 71, 4.

ey this *sidher*, 79, 9, ikke des *mindre.*

then døth han *sigher* i, 50, 6: *segner*, synker ned.

svøbte Jesu legeme i ren *sinden*, 18, 32: Vulgatas *sindo*, vor Bibelovers. *Linklæde.*

megit *skall*, pipe oc bambe, 61, 4: *larmende Lyd.*

efter *skam* frest, 48, 30. 88, 5. 5, 32: *kort*; *skamt* ther efter 9, 1. 12, 9, m. St.; »tesse værels *skammelig* ære« modsættes »thet lif ther ikke er ende å«, 64, 24. — til *skæmten*, 11, 25: *Tidkort.* — iek skal *skæmme* vegen fore teg, 11, 28: *korte.*

thylikt *skap*, ther man gør af træ eller sten, 55, 30; han er fægerst i *skapt*, 60, 8. — thet klæde var så vel *skapet* efter hennis legeme, 77, 17.

Herre, ther alle dom met thit *skial* merker, 31, 26; vilde thu agte å Guds gerninger med *skial*, 61, 18: *Skjæl.* — thet var *skælligt* oc ret, 61, 12.

thet hans gods *skilde* om år, 1, 4: hans årlige Indtægt.

skipe Gud mit mål, som hans villie er! 70, 29: *skikke* Gud min Sag.

the vorde tagne up *i sky*, 22, 2. 16. 23, 16.

i *tåle* alle *skændels* innen thenne nat, 13, 28: I *forarges* alle i Nat (lat. *scandalum patiemini*).

vi vide, at Josef er *skær*, 8, 13; Johannes var *skær* mø, 20, 8. — vilt thu lade tik *skære* i *skærels* dop, 53, 13. 45, 6; han haver tek *skærdh* 53, 23.

the time komme *skøt* 9, 12. 22, 29. 36, 11. 87, 14: *snart.* — tis *skydere*, 44, 2: des *snarere.*

then thyrtug gik aldrig *slappe* fran mek, 10, 21: den Fattige gik aldrig *tomhændet* fra mig.

sligsame ænse hun våre døth, 2, 13: *ligesom;* 11, 23. 76, 33.

ther fands engen *smit* å henne, 8, 18; værelssens *smitte* oc kiøtsens lyst, 20, 9 m. St.

thenne kone *smører* mit legom met *smørelse*, 13, 4. 5. 14: *salver, Salve.*

fool oc *snap*, 86, 36: *Tosse.*

barnet styrktes met *snille*, 12, 16. 29, 12; iørderikes *snille*, 60, 5: verdslig *Visdom*. — en harle *snial* iomfrug 80, 30. 61, 32. — hun var thom alle *sniallelig*, 62, 14.

Paulus var *snymen* vend til kristendom, 22, 5: *nylig*.

hun vord at *sovne*, 69, 14: *faldt i Søvn*.

spener, *Bryster*, 10, 10 m. St.

han *spiæller* thit unge lif, 53, 3: *spilder*, *fordærver;* thu vorder *spiallet*, 71, 17; *uspiallet*, 52, 17. — dævelen er *sannende spillier*, 82, 3. *Løgnens Fader*.

spo til, hvo teg slo, 15, 21: *gjæt*.

stå på knæ, 17, 7.

hun var ee så *stadug*, 72, 14. 80, 35: *standhaftig*. — so megil *stather* (?), 75, 31: *Standhaftighed*.

hin panne brast oc *stiktes* all om gulvet, 86, 5: *sprængtes* (i Stykker).

two *strole*, 51, 17: *Pile*.

strygе sko, 90, 22: *børste*.

ee om stund, 75, 34: *øjeblikkelig*, *på Timen*.

vi have mikit *stærvet*, 39, 30: *arbejdet; stærvet* alt at ikke, 75, 26; thu *stærver* at hæggum, 86, 32.

stinger man met en nål en blædre, tha *svigner* han, 58, 24: *synker sammen*.

thenne *sviker*, 19, 1. 21, 30: *Bedrager*.

the diur *svolde in* syndug siæle, 25, 5: *(svælgede ind)*, *slugte*.

vi have ey drik at *svole* ave, 11, 9: at *lædskes* med.

haf engen *sysle* met then man, 16, 24.

thet er nu en *syvter* siden, 38, 23: *Uge*.

hvat thet hafde at *sæde*, 70, 16. 72, 6. 88, 9.

sæle i hand, 6, 11: *andvorde;* the *salde* hannum et rør i hand, 17, 6; han *salde* St. Johannes sin moder at gøme, 20, 12. 21, 28. 41, 16; menniskens søn skal *sælis* til pine, 12, 31. 13, 9 ff. 16, 3. — bætre måttu *sæle* thenne smørels, 12, 29: *sælge*. — *forsæle* 13, 11: forråde.

sænne oc bange, 25, 23: *kives* og støje.

give *søør* oc tage gull, 58, 2. 63, 25: *Snavs*.

---

tage til at gøre, 1, 9; hanen *tok til* at gale, 15, 33.

at ey gude *tape* tek, 39, 34: *ødelægge*. — (Judas) sagde: hvat skulde thenne *tapels*, 12, 29: *Spilde;* iek ser hannum *tapes* af døths *tapelse*, 54, 34. 57, 33.

Pilatus sætte Jesu hovet-sak å et *tavel* yver korset, 17, 26.

Vorherre skal *te* thet, 22, 6; han *tede* sin nåde, 8, 25; the *tede* thom vegen, 10, 32; tekn må *tes* å tek, 8, 11; en man *tedes* fore thom, 54, 4 m. St.: *vise*, *åbenbare*.

thu *tharft* lækdom *vith*, 10, 5. 70, 31: *behøver;* thet, ther kloster *thørfte*, 89, 13. 64, 8. — then ther *thyrtug* var, 10, 21: *trængende.*

tho, dog (skrives på et eneste Sted, 55, 36: *doc*). — *thot*, 80, 1 eller *thoc*, 30, 28. 78, 19, sammentrukket af *tho at*: *om endog*, *endskjønt*, 13, 31. 34. m. St. — Samme Betydning har: *thot hvarn*, 14, 7 og *thoc hvarnie*, 15, 15.

vort *tholc* (?), 83, 16: *Tålmod.*

at *thrå* til thet lif, 64, 25. 11; *thråde (trahe)*, 60, 7.

thref met thin hand, 58, 31: *føl.*

thriggi, 4, 13. 19, 2, Ejef. af *tre*, *try*. — *thrisse*, 43, 15; *thrysver*, 13, 33. 34; føræn hanen gall *tryssen*, netær thu mech *trøsuer*, 15, 35: *tre Gange.*

throtne er i en blædre ther væder er lot i, 58, 24.

Maria sagde: ey skal iek *thydes* vid man, 5, 4: *have Omgang* med Mand. — hun er met dotter af thit *tyde*, 2, 32; i karlmæns *tide*, 7, 3. 15. 8, 21.

tha fial *thyngsel* å hannum, 3, 21.

næse *thyrl*, 32, 8: Næse-*Bor.*

han haver *thæget* mek met sit fingern, 74, 20: *fæstet.*

hun var storlig væn, oc mange vilde henne *tigge*, 38, 12; (han) er thet ey værdug at *tigge* af Vorherre, 78, 19; iek *tigger* thet af thin guddom, 40, 34. — *thå*, 90, 7: *tiggede.*

thet var *en time*, 38, 1. 88, 1: der var *engang;* ey *i time*, 26, 10: ej *itide.* — thet *timde* henne, 32, 5. 89, 17 fl. St.

han skulde se hvat *tit* vorde, 15, 3: hvad der blev af (?).

the køpte en *tolff*, 16, 11 (jf. 16, 12 han): en *Ager.*

et *torph*, ther het Getsemane, 13, 36: lat. *villa.*

han *totte* thet harm være, 82, 9: han *tyktes* det var skammeligt.

trægels fore theræ synde, 63, 9: *Anger.*

hviske oc *tuske* oc fare met bakmål, 25, 30.

twigi, 3, 31. 12, 20, Ejef. af *tvo*, *tu.*

ther han *tæftet* thet, 17, 19. 41, 18: *smagte.*

---

ubrytsel, 1, 16 og *ubryksel*, 17, 35: *Bebrejdelse.*

lygner oc *udædes* mæn, 38, 1: *Misgjernings*mænd.

han vilde henne *ufirme*, 77, 29. 78, 15: (vanhellige) *vanære.* — the giorde henne engen *ufirmd*, 77, 25. 89, 26.

ufolskeligt, 60, 18 (ɔ: *offolskeligt*): *meget tåbeligt.*

ufrugtsom, 2, 18 fl. St.: *ufrugtbar.* — *uglad*, 79, 3; *uglæde*, 67, 13 fl. St. — *uhofdelig*, 65, 33: *uhøvisk.* — *ukranklig*, 45, 13. — *uret*, 84, 17: uretfærdig. — *uræd*, 80, 3. — *uskamfuld*, 30, 33: *skamløs.* — *usmittet*, 45, 13: *ren.* — *usnial*, 84, 7: *tåbelig;* dævelens *usnille*, 29, 6. — *uspiallet*,

52, 17: *bevaret.* — *utam*, 47, 13: *vild.* — *uvinnelig*, 65, 9; *uvindende*, 76, 28: *uovervindelig.* — *uvither*, 66, 27: *uforstandig.*

vi muge vente oc *ugge*, 12, 6: *frygte for.* — Vor moder, far *or-ugh* hiem, 3, 24: *uden Frygt.* — *or-ugh*, 71, 33.

han tog til at *uglæ* thess oc syrge, 88, 6.

the umbetzmen talde hannum i stad, 45, 29: *Embedsmændene* fortalte ham strax.

thet ær icke *under-siun*, 67, 11. — thet vorder til *underls* over al værelden, 2, 10.

the *komme* lytæ *undern*, 79, 36: de *undkom* sårede.

gør huat thin hug haver *ungget*, 67, 13: *udklækket.*

thette tempel var først *upgiort* af Salomon, 5, 12. 15, 10. 17, 32.

the toge *uphof* af døth, 56, 4.

---

thet kunne hun alt *val-kenne*, 60, 16: *(vel-kjende) godt lære.*

vand (Vånd), Flert. *vænder*, 5, 21. 22, 6.

gøre myn Gud *vanhæder* thermet, 76, 8.

thet tykker mek *vant*, 54, 33: *ilde.*

sosom *vant* ær, 56, 16: som *sædvanligt* er.

iak syndet met *vanvit*, 40, 39. 41, 2: af *Vankundighed.*

iak ær usæl vorden fore myn *vantro*, 10, 22.

thu onde *vat*, 34, 5. 23. 77, 35; *væt*, 78, 35: *Trold*; Flert. *vætte*, 56, 24.

vatn, 7, 32 og alle Steder: *Vand.*

veder-gange Vorherre, 61, 10. — tro oc ret *veder-gangels*, 83, 12; *vith-gangels*, 55, 2: *Bekjendelse.*

veder-sige dævelen oc hans belede, 54, 3: *afsige* (forsage).

a høgre *vegn*, 36, 26: på højre *Side;* begge *vegne*, 79, 8.

vellend olie, 72, 13: *sydende;* 84, 30.

efter theris *verdskyld*, 25, 8: *Fortjeneste.* — tage løn som *verskyldug* ær, 27, 7.

thu måt self *vethe* henne thet, 69, 19: *yde*, opfylde hendes Bøn; han *vette* henne thet, 67, 22; thet vorder tek alt *vet*, 53, 26. — gif thom skøt *vetels*, 67, 31: snar *Bønhørelse.*

i *ville* mek, 7, 17: *føre* mig *vild;* i ere *vilte*, 43, 1. — then siste *villing*, 19, 5; huat *villels* ær thet, 46, 2. 56, 22; then *vildom* thu innen est, 43, 12: *Vildfarelse.*

the toge *vilum* theræ hovit, 81, 12: (lat. *velum*) *Slør* (?).

hun *virdhæ* ey rigdom, 63, 25. 74, 11: (vurderede) *skattede.*

en harlæ *viter* man, 64, 16: meget *viis; vitre* mæn, 60, 18.

have *vither-vist* met then brudgum, 60, 8; iafnlig Vorsherræ *vither-vist*, 69, 11. 86, 17: *Omgang, Besøg.*

at *vitie* viduæ (enker) oc faderløse, 70, 25: *besøge.*

twå falske *vitne-bærer*, 15, 8-9.

han *vitte* henne, 75, 33. 77, 25: *straffede*, bebrejdede.

en skam *wol*, 5, 32: en kort *Vidie*.

gif mek *vold* til at ofre, 3, 11: *Magt*, Lov. — vore gude *volde* væreld, 46, 5: *beherske* Verden; hvo thet *vulle* (wllæ), 24, 4; Maxencius *vulle* keyserdom, 60, 1.

vorder thin fader thet at vide, 39, 11. 53, 1. 61, 4 fl. St.: *får* din fader det at vide.

Herre, *vorth* mek, 41, 3: *vogt, bevar.* — Cerberus er helvidis dør-*vorth*, 28, 8. — *vordeløs*, 44, 7: *forsvarsløs.*

han skulde bort *vræke* all ilske, 43, 32: bort *drive; efter-vræke*, 60, 21: *gjendrive.*

han *vrækte* henne, 70, 22: *anklagede.*

ee mæn værelden *vunde (wnne)*, 28, 18: sålænge Verden stod.

henge henne up *i væder*, 31, 3: *i Luften.*

tunge af *vægt*, 14, 14: *Vågen.*

han *vægde* alle the vogter, 64, 17: *bøjede*, bestak; jf. 10, 28, hvis det ikke der er Fejlskrift for *negte* (nejede). — met blidskap oc *vægsel*, 63, 22; han skulde henne blide met *vægsel*, 65, 8.

vænter thu ey, 14, 29; hvat *vænt* i, 30, 28; han *vænte*, at hun sagde thet osv., 40, 3: *indbildte sig.*

værild, Verden, 20, 12 m. St.; thette *værild*, tessæ *værilds* liuss 54, 32; i *værilden*, 6, 28 m. St. — Dog skrives 20, 2: thette synduge *verden*, og 24, 17: her i *verden.*

thu haver mek *vorth*, ænse moter *vær* sit barn, 46, 33: *værger, forsvarer;* dævelen, ther Christ *vorth* af himmerige, 34, 11. — the sætte *værn* fore graven, 19, 6.

---

thet ther *yver* var, 60, 12: *tilovers;* tek ær *yvert*, 50, 14, du har gjort overflødigt (?); hun gråt til *yvarns*, 24, 23. — *yver-gøski*, 51, 2: *Algodhed*; *yver-kiape*, 32, 25: *Overkjæbe.* — *yvervætis* ord, 9, 8. 10: *overflødige* Ord.

en *yski man*, 2, 20. 29. 6, 30: en *Ungersvend.* — thu est *yst*, 6, 22: *yngst.*

æfterst, 87, 30: *tilsidst.*

the *ægde* hannum til, 3, 18. 16, 26: *æggede.*

salig estu i thin *ælle*, 6, 7. 7, 6: *Ælde, Alderdom.*

thu thørft ey *ælte* mek frå noker man, 34, 18: *drive.*

æn, men.

the sloge hannum i *ænne*, 15, 21. 82, 17: *Ansigt.*

ænse, ligesom, 4, 14 m. St.

ænting, enten, 56, 33 m. St.

ær, sten oc bly, 55, 31. 58, 28. 76, 30: ***Malm.***

ærlig klænnet, 74, 10. 30, 3. 57, 32: *herligt* Klenodie.

the skulle *ærve* thet af Vorherre, 52, 16. 66, 2: (arbejde), *erhverve.* — manz *ærveth*, 33, 20; *ærvit* oc pyne, 66, 30. 81, 24: *Arbejde*, Møje.

---

hugorme oc *ødler*, 25, 34: *Øgler.*

the finge *øffret* vatn, 11, 17: *overflødigt*, rigeligt, jf. *yvert.*

ønsælugh, 86, 25, svarer måske til det isl. *ánslegr*, som B. Haldorsen gjengiver ved *sær*, *tåbelig.*

øpe, bruges heltigjennem for *råbe.* — en *oop*, 18, 8 og et *oop*, 27, 15: ***Råb.***

ørug, 3, 24: *uræd* s. *ugge.*

øtken, 10, 31. 11, 4: *Ørken.*

Trykfejl.

12, 6 l. vy ventæ oc vgge,
14, 11 tranct l. cranct
16, 2 l. fortapæ, oc
31, 30 l. Myn fadher fortidhæ mec

KIRKEÅRETS
SÖNDAGS-EVANGELIER
MED UDLÆGGELSE,

FRA

ADVENT TIL LANGFREDAG,

UDGIVNE

AF

C. J. BRANDT.

KJÖBENHAVN.
SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE.
HOS G. E. C. GAD.
THIELES BOGTRYKKERI.
1865.

FORORD.

Med denne Postille sluttes første Bind af „Dansk Klosterlæsning fra Middelalderen“. Det har været min Hensigt, dersom Tid og Omstændigheder tillade mig at udføre Planen, at denne Samling skulde indeholde, hvad vi har tilbage af Opbyggelses-Literatur fra Klostertiden på Dansk, som ikke alt er udgivet, og det er, såvidt mig er bekendt, ikke mere end at det vil kunne rummes i to lignende Bind. Oversættelsen af det gamle Testamentes historiske Bøger, hvoraf C. Molbech har udgivet de to Trediedele, har jeg ikke tænkt at tage med, og Resten består da af en halv Snes oversatte Skrifter, samt, når Brudstykkerne tælles med, dobbelt såmange Bønnebøger.

De første findes samlede i tre Håndskrifter, nemlig:

Grinderslev-Håndskriftet, med Skrifter af Thomas Kempis, Gregor den Store og Bonaventura (se Forord til H. Suso, Gudelig Visdoms Bog).

Mariager-Håndskriftet (gl. kgl. Samling 1586 i 4), hvori St. Hieronymus' og St. Katarinas Legender m. m.

Stokholmer-Håndskriftet (Kgl. Bibliothek i Stokholm med gl. Mærke A. 31.) som har tilhørt Kong Hans's Dronning Kristine, og indeholder et Passionale, samt en Del af Bonaventuras Betragtninger over Christi Liv (Lidelses-Historien — Himmelfarten).

Af det samme Passionale findes en Afskrift i Pergaments-Bogen i Arn. Magn. 72 8vo.

Dertil kommer endnu nogle Blade af Arn. Magn. 792 i 4to, med en ganske mærkelig Vejviser for Pilgrimme i Palæstina.

Bønnebøgerne kan der ikke blive Tale om at udgive alle, da de for en Del har samme Indhold, men de kunde vistnok fortjene en nærmere Undersøgelse, og et Par Prøver, navnlig en Tidebog og en almindelig Bønnebog var det min Hensigt at optage i Samlingen. Foreløbig vil jeg benytte Lejligheden til at give en kort Udsigt over hvad vi har tilbage af denne Art.

Der er ingen væsenlig Forskel paa Tidebøger og de andre Bønnebøger. De er begge Samlinger af Bønner, men de første, der, efter de opbevarede at dømme, afskreves paa Pergament, især til fromme Adelsfruer, udmærker sig fra de almindelige Bønnebøger, som i Regelen synes at have været til Nonnernes private Brug, derved at de foruden Småbønnerne og gerne foran disse indeholder en Kalender og flere eller færre „Tider", paa samme Måde som i Chr. Pedersens Tidebog (Danske Skrifter II. S. 271 ff), nemlig: Davids Psalmer og Bønner, afdelte efter Dagens forskellige Tider til Læsning for Vor Frue, den Helligånd, det hellige Kors, St. Magdalena, St. Anna, eller andre Helgeninder. De Tidebøger, der er os levnede, hører næsten alle til Menneskealderen nærmest før Reformationen. De yngste af dem er kendelige på, at de har benyttet den ovennævnte 1514 trykte Tidebog, de ældste på, at de endnu har Tidelæsningen på Latin. Til disse sidste hører saaledes

1. Johanne Nielsdatters Tidebog (Stokholm kgl. Bibliothek gl. Mærke A. 42). Ejerindens Navn er i denne som i flere af dem indskrevet i en af Bønnerne. Noget yngre er

2. Karen Ludvigsdatters Tidebog (på Lunds Univ. Bibl.). Hun var en Datter af Rigsråden Ludvig Nielsen Rosenkrands, født c. 1480, og gift med Rigsråden Mogens Munk til Volstrup.
3. Ingeborg Preybjørnsdatters Tidebog (Stokholm kgl. Bibliothek gl. M. A. 40). Datter af Rigsr. Præbjørn Podebusk, 1510 gift med Rigsråd Tønne Parsberg, døde 1542. Bogen har siden tilhørt Sidsel Bilde.
4. Else Holgersdatters Tidebog (gl. kgl. Saml. 1613 i 4to). Datter af Rigsråden Holger Eriksen Rosenkrands, født c. 1490, og gift først med Albrekt Glob, siden med Christiern Friis.
5. Johanne Skrams Tidebog (gl. kgl. Saml. 1615 i 4to). Datter af den berømte Peder Skram, blev 1575 gift med Hans Lange til Brejninge. Bogen er just ikke afskreven til hendes Brug, men hun er senere bleven Ejer af den.

Blandt Bønnebøgerne udmærker sig baade ved sit Indhold og sin smukke Udstyrelse den lille Perg.-Codex, som har tilhørt

6. Marine Jespersdatter (Arn. Magn. 421 i 8vo). Det er ikke tydeligt, om hun har været Birgittiner-Nonne. Men fra denne Ordens Klostre, og da navnlig fra Maribo stammer derimod
7. Anna Brades Bønnebog, (Thotts Sml. 553 i 4to) som nævnte Dame, der var Klosterets Abbedisse, lod udskrive 1497. Bogen blev en Tidlang i Familien, om ikke i Klosteret. En Søster ad hende, Birgitte, som ogsaa var Abbedisse der, forærede den nemlig 1545 til en tredie Søster, Elsebet, der var gift.
8. Marine Issdatters Bønnebog (gl. kgl. Samling 1614 i 4to) er ogsaa fra Maribo. En senere Abbedisse der,

Sofie Gyldenstierne, forærede den 1595 til sin Søsterdatter Else Holck.

9. Bønnebogen (Arn. Magn. 420 i 8vo) synes at stamme fra samme Orden, da den ligesom de to foregående har Bønner til St. Birgitte.

10. Marine Lauritsdatters Bønnebog (Arn. Magn. 423 i 8vo) har sålidt Papistisk, et Litani uden Helgener og en saa evangelisk Slutning, at man må tvivle om, at den har hjemme i et Kloster. Ialfald må den være fra Reformations-Årene.

11. 12. Bønnebøgerne (Arn. Magn. 75 og 418 i 8vo) er for „Guds Tjenestekvinde N", og synes at tyde på, at sådanne Bøger ikke alene udskreves efter Bestilling, men at man sikkert i Klostrene havde Afskrifter tilfals, og til forskellig Pris, da den første er paa Papir, den anden paa Pergament. Det er også kendeligt, at i flere af Bønnebøgerne er Ejerindens Navn senere indskrevet i „Navnebønnen" med en anden Håndskrift.

13-16. Arn. Magn. 790 i 4to er uden Mærke; sms 789 i 4to, Thotts 152 i 8vo og Arn. Magn. 419 i 8vo er Brudstykker, den sidste har været en Afskrift af Chr. Pedersens Tidebog.

17. Hører i Fåborg, Jens Jensens „Visdoms Spejl" (Arn. Magn. 784 i 4to) indeholder næst forskellige Småbønner, Bønner til hver Dag i Ugen, og til hver Festdag i Året. Det er sagtens en Oversættelse. Han slutter: „her ender en bog, som hedder et spegel fuld af al vished", og med den Bemærkning på Latin, at Værket er fuldført „per me Joannem Joannis, hipodidascalum foburgensem", Aftenen før St. Jørgens Dag (23de April) 1523.

18. En Afskrift paa Pergament af samme „Visdoms Spejl“ findes Arn. Magn. 782 i 4to.
19. Foruden det ovenfor nævnte Passionale findes i Arn. Magn. 72 i 8vo Maria Magdalenas Tider, Bonaventuras Vorfrues lille Psalter (Psalterium minus beatæ Mariæ virginis) og enkelte Bønner.
20. Endelig må her også nævnes den Afskrift af Davids Psalter, efter Fr. Vormordsen og Chr. Pedersen, som findes i Stokholm, kgl. Bibliothek, da den foruden P. Eliæsøns Oversættelse af Athanasii Bog om Psalterens Kraft, har en Del Bønner til Dagens Tider, Vigilies, de bibelske Lovsange, Te deum og Gloria m. m. Bogen er skreven til Brug for en Kvinde, der altså må have levet i Reformations-Årene.

Hvad der er bekendt af homiletisk Literatur på Dansk fra Pavedømmets Tid, er nu trykt. Det mærkeligste bliver i alle Henseender Christiern Pedersens Postille, både for sin Fuldstændigheds Skyld, da den indeholder en hel Årgang af Evangelier og Epistler med Udlæggelse, og fordi denne Forfatter havde en særegen Dygtighed til at skrive Modersmålet, men endelig også fordi denne Postil, der så at sige udgik fra selve Ærkesædet, udentvivl giver en pålidelig Prøve af det bedste, der i Tiden umiddelbar før Reformationen blev hørt i de danske Kirker.

Dernæst har vi de fire fem Homilier, som er trykte i Kirkehistor. Samlinger I S. 442 ff., og så den her udgivne Vinterpart af en Postille[1]). Det er altså kun en halv Årgang, og ude-

---

[1]) Den lille Tale »om Ejendom« som findes i Grinderslev-Håndskriftet og hvoraf Prøve er meddelt i »Gammeldansk Læsebog« (S. 149) kan ialfald ikke kaldes Homili, og er måske, trods sit oratoriske Sving, dog kun en formanende Tilskrift til Klosterbrødre.

lukkende Evangelie-Texterne; deres Oversætter er ikke nogen Sprogmester, snarere så ubehjælpsom, at man tidt kan tvivle om han afskriver Svensk eller oversætter på Dansk. Men denne Postille har dog så igen sin Mærkelighed, ved det den har bevaret os en Prøve på, hvad Tale der blev ført i de danske Birgittiner-Klostere.

Den er bevaret i en Pergaments-Kodex på Kongens Bibliothek (gl. kgl. Samling 1390 i 4to), og dens Oprindelse er ikke tvivlsom. For det første skønnes det let, at det er en Oversættelse; men i vor Middelalders kirkelige Literatur er vi så vante til Oversættelser, når der ikke skrives på Latin, at det kan ikke overraske os. Også Chr. Pedersen er kun Oversætter. Imidlertid er det dog en Fejltagelse, når der på dette Håndskrifts sidste Blad, jeg tror af den berømte Bogsamler Arne Magnusson, med Blyant er bemærket: est translatio ex latino — quod vel indicat, præter alia, vocabulum „milites“ semper versum per „Riddare“, ubi oporteret dici „Krigsmænn“ — sic „Jesus utkastar diæfle“. — Disse Beviser for at Skriftet skulde være oversat fra Latin er i sig selv så svage, at derpå intet kunde bygges; men der findes i Bogen selv langt stærkere for, at Oversætteren eller vel snarere Oversætterinden ikke har kunnet magte en latinsk Postille. Man behøver nu heller ikke at søge langt efter Originalen. Bogen er oversat fra Svensk, derom lader Sproget ingen Tvivl, og det treffer sig så, at dens Original er bevaret, og findes endog her i Landet, nemlig i Arn. Magn. Samling (Nr. 787 i 4to p. Pergament). Da Udgiveren desværre ikke har haft Lejlighed til at kunne anstille en nøjagtig og gennemgående Sammenligning mellem Originalen og Oversættelsen, tør jeg ikke sige, at det just er denne Afskrift af Postillen, der har foreligget Oversætteren; tvertimod er der Mærker på, at det ikke har været den. Den svenske Årgang er fuldstændig, forsåvidt den begynder med Ad-

vent og følger Trinitatis-Tiden ud; men iøvrigt er Håndskriftet mishandlet, ved Indbindingen og på anden Måde, sommesteder er der skåret Blade ud, andresteder er de sat om imellem hverandre, så det er vanskeligt at finde rede i dem. Men hvad enten det nu er samme Afskrift af Postillen eller en anden, den danske Oversætter har benyttet, så er det denne svenske Postil han har oversat, og givet en i visse Måder tro, stundum altfor tro Oversættelse af. Dog binder Oversættelsen sig ikke fastere til sin Forskrift, end at den mangengang forkorter, omflytter eller øger den, tager flere eller færre Citater af Bibelen, Kirkefædrene og navnlig af Birgittes Åbenbaringer, skønt det er jo muligt, at disse Afvigelser for en Del kan hidrøre fra den svenske Text selv, hvis den har været forskellig fra Exemplaret i Arn. Magnæanske Samling. En Udeladelse er der dog sket heltigennem, som viser Oversætterens Ulyst til at indlade sig med Latinen. Thi medens den Svenske Postille altid anfører sine Citater, efter brugelig Skik fra den Tid, af Bibelen, Kirkefædrene og Birgitte, først på Latin, og derefter gengiver dem på Modersmålet, ja tilføjer Bog og Kapitel, såvel ved de første som ved de sidste: så overspringer den danske de første og udelader de sidste. Vilde man nu tænke, at også dette kunde have ligget i den benyttede Forskrift, så har Oversætteren ialfald bestemt fundet sig vel ved denne kortere Citations-Måde, thi når han uundgåelig nødes til at indlade sig på Latinen i Navnenes Bøjningsformer, røber han ingen Kundskab til sin Donat, hvad der jo også vilde være urimeligt at forlange, hvis det er en Nonne, der har oversat eller afskrevet Bogen. Og dette synes næsten at fremgå deraf, at alle Hellige, Helgener såvelsom Helgeninder stadig tituleres sancta. For en Ordens Skyld er det her i Udgaven, for de Førstes Vedkommende, ændret til sancte.

Allerede det at denne Postille er kommen til os fra Sverige, tyder da på, hvad Homilierne selv heltigennem bekræfte, at den stammer fra Birgittinerne; hver Prædiken i Samlingen minder, ikke alene ved den hyppige Anførelse af Birgittes Syner og Ytringer i hendes „Åbenbaringer", men selv ved hvad der idelig tages Sigte på og ved hele Talens Sving, om den berømte nordiske Efterårs-Profetinde. Det ligger da nær at gætte på, at den danske Oversættelse af denne Birgittiner-Postille er bleven til i en af Vadstenas Aflæggere her i Landet, såmeget mere som vore religiøse Kloster-Skrifter jo gerne stammer fra Maribo eller Mariager. Og da der ikke findes Spor af jydsk Mundart i Bogen, som ellers så let røber sig i vort ældste Skriftsprog, kommer man lettest til at tænke på det førstnævnte Kloster.

Der er ikke bevaret os nogen Ordinans for de danske Birgittiner-Klostere, men man kan jo let vide, at Døtrene lignede Moderen, og i Vadstena-Ordinans er Prædiken på Modersmålet for Folket flittig indskærpet. I 13de Kapitel hedder det, at „de tretten Præster skulle aleneste vare det gudelige Embede og Studering, ikke skøtte noget andet Ærinde eller Embede, hver Søndag skulle de udtyde i selve Messen den Dags Evangelium på deres Modersmål for alle Tilhørerne"[1]. — At nu en dansk Birgittiner-Nonne kunde få Lyst til at oversætte en svensk Homili-Samling, det beviser jo ikke, at Klosterets Præster var dette Bud overhørige, men dels at ingen af dem havde følt Lyst eller haft Magt til at skrive en sådan „Postilla", og dels at Døtrene, og vel ikke uden Grund, blev ved at se op til Moderen, og vente det bedste Ord fra hende, ialfald sålænge de levede og førte Ordet, hvem Stifterinden havde

[1]) se C. F. Lindström, Wadst. Kloster-reglor S. 72 (Saml. af Sv. Fornsk. Sällsk. II.).

kunnet tænde den Ild hos, hvoraf hun selv luede. Det er altså vistnok kun på anden Hånd, at denne Bog giver os en Forestilling om, hvad Tale og Lærdom der førtes af de danske Birgittinere, men da de aldrig udviklede nogen selvstændig Virksomhed, bliver Slutningen sikker nok, at var den blot ligeså god, den var vist ikke bedre end i Vadstena.

Christiern Pedersen indleder sin Postille med den Bemærkning, at Apostlerne skrev på de Folks Tungemål, hvem deres Skrift var stilet til, og „havde nogen af dem skrevet Evangelia til Danmarks Rige, da havde han dem visselige skrevet på ret Danske, så alle det forstondet havde“. Men han anvendte dog kun sin Grundsætning, mod dem der indbildte sig at Latin var det hellige Sprog, for sit Forsøg at gøre Evangelierne til Folkelæsning. Birgitte var gjennemtrængt af Overbevisningen om, hvor magtpåliggende det var, at der frembares et mundtligt Vidnesbyrd. Det er en af de mest tiltalende Sider hos hende, den Nidkærhed, hvormed hun holdt Modersmålet, Folkets Tungemål, i Ære, og den udsprang jo naturligvis deraf, at det var hende virkelig om at gøre, at Folket skulde høre og forstå, at Talen skulde gå det til Hjerte. Derfor hørte hun i sine Drømme, derfor indskærpede hun i sine Skrifter, derfor påbød hun i sin Kloster-Regel, at der skulde prædikes for Folket på Modersmålet, og der opstod jo også flere Prædikanter i Vadstena, som vandt Navnkundighed ved deres Veltalenhed. Blandt sådanne nævnes en Broder Johannes, der blev kaldt „en anden Krysostomos“, og som også skal have efterladt sig en Homili-Samling. Om nu denne kunde være Originalen til vor danske Vinterpostil, eller den hidrører fra en anden bekendt Vadstena-Prædikant, kan ikke siges, men vil måske blive oplyst, når den fortjente Udgiver af St. Birgittes „Uppenbarelser“ når så vidt, at han også inddrager den fornsvenske homiletiske Literatur under sine omhyggelige Undersøgelser.

I alle Tilfælde er det en Prøve af den birgittinske Prædiken her foreligger, og så fuldstændig at den vel kan give os et ganske tydeligt Begreb om den. Det blev allerede ovenfor antydet, at man i den genkender den mærkelige Kvinde, fra hvem Opvækkelsen udgik. Den når vel ingenlunde hendes Ytringsmåde i ildfuld Styrke, men den bevæger sig dog i samme Kreds og i samme Retning. Man har kaldt hende en Forløber for Reformationen, og man kunde vel synes, at det kommer ikke så nøje an på et sådant Navn, der jo lader sig give en Forklaring, så det kan ikke misforstås. Men det gelder dog i Historiens store Forhold som i Livets små, at er man for rundhåndet med at uddele Titler og Ordener, svækker man selv deres Betydning. Det er unegteligt, at da der er Sammenhæng i al Vorherres Styrelse, og den er synlig nok i Menneskeslægtens Udvikling, så må der også have været Forløbere og Beredere for et så indgribende Vendepunkt som Kirkefornyelsen i det 16de Århundrede. Den forberedtes på flere Måder, og kan i visse Henseender, hvor pludselig end M. Luther dukker op og hvor enlig han står, siges at bero på disse Forberedelser. Men hvem der med Føje skal kaldes en ny Tids Forløber, må i et eller andet væsenlig Punkt have en Anelse om hvad den ny Tid bringer, og skimte lidt af hvad der bærer og skaber den. En Forløber for M. Luther og Reformationen måtte under Lovens Åg i Middelalderen have haft noget Blik for eller Følelse af, at Evangeliet er om Guds frie Nåde i Kristo, at vor Frelse er alene Guds Gerning, og Syn for denne Gernings Fuldbyrdelse i hans egne Indstiftelser, så vi kun kan gøre dette ene: tro hvad han taler, og derved modtage Frelsen. Der må med andre Ord være en Tanke hos ham om den ny Pagt i Modsætning til den gamle. Men dertil mærker man i Grunden intet hos Birgitte, ellers kunde hun ikke indbilde sig, at Pavens

Aflad er større end Nogen kan tænke sig[1]). Hun kan vist i denne Henseende ikke stilles ved Siden f. Ex. af Johan Huss. Der er en sædelig Alvor hos Birgitte, en brændende Nidkærhed, der aldrig trættes og aldrig udtømmer sit rige Forråd af Ord og Billeder, for at indskærpe, indprænte, indbrænde Saligheds-Sagens Alvor i Læserne, men altid under det pinlige Indtryk, at Arbejdet er denne Vælten af Lovens Sisyfus-Sten. Selv efterat have læst Prof. F. Hammerichs underholdende Skildring af denne nordiske Helgeninde, og set hende fremstillet med historisk Sanddruhed i et smukt Lys, gør hun dog det samme Indtryk på mig som hidtil, snarere som en Flamme, der endnu en Gang blusser op, før den slukkes, end som en Morgenrøde, der melder Solopgang; snarere som en Efterårsblomst vi beundrer, fordi Årstiden er så langt fremrykket, end som en Forårsurt, der lover os, skønt det endnu er så koldt, at Våren er undervejs. Kortelig sagt, at Birgitte, som hun har afmalet sig i sine Skrifter og i sin Stiftelse, hel og holden tilhører Middelalderen, trods hendes Syn for mange af dens Brøst og hendes Torden mod dens Laster. Og hvad der gælder Læremesterinden selv, det gælder endnu i højere Grad hendes Lærlinger, og hos dem er det så meget mere føleligt, som de ingenlunde kan måle sig med hende i Kraft, og fattes Billedpragten, der tidt blænder hos hende. Det finder da også sin Anvendelse på Forfatteren af Postillen her.

Prædike-Måden er hos denne Birgittiner den samme som i Middelalderens Postiller ellers. Når Texten er læst, findes der i

---

[1]) »Guds Moder talede til Bruden sigende: o Dotter, hvi drøves du? Hun svarede: thi at jeg søger ej disse hellige Steder som ere i Rom! Maria sagde: dig loves at søge disse Steder med Ydmyghed og gudelig Ærefrygt (wyrdhning); thi at her i Rom er mer Aflad end Mændene kunne tro, der Guds hellige Mænd »ærnede« og forskyldte, med sit dyre Blod og Bønner, af min Søn. (se Birgittes Uppenbarelser VI. cap. 105).

Læsten tre, fem, eller som oftest „syv Ting mærkende", og disse udføres da nærmere. Eller der nævnes f. Ex. sex Slags vanføre Mennesker i Læsten: blinde, halte, spedalske, døve, døde og fattige; de tegne sex Slags Syndere: Hoffærdige, Vantro, Skørlevnere, Gerrige, Drankere, men Fattige tegne Ydmyge. Eller der i denne hellige Læst nævnes fire Mennesker: Johannes, Kristus, Elias og Profeten; Johannes betegner Nåden, Kristus Kærligheden, Elias Afholdenhed og Profeten Tålmod, og nu tales der nærmere om disse fire Æmner. Meget betegnende og nærmere oplysende hvad der ovenfor blev sagt om hele Middelalderens kristelige Synskreds, som Birgittinerne ikke så ud over, det er den i Postillerne almindelige Udlæggelse af Evangeliet på Septuagesima Søndag, Herrens Lignelse om Arbejderne i Vingården. Den stammer nok fra St. Hieronymus (S. 84), men det kunde rigtignok synes, at dens Urimelighed måtte blive mere indlysende for hvert Århundrede der forløb, for ej at tale om det Årtusinde, der ligger imellem Hieronymus og Birgittes Disciple, dersom det i sådanne Tilfælde kom an på det udvortes Syn på Tiden og Ting. Imidlertid fortsatte den uhindret sin Vej og gjorde Vandringen helt ned til Reformationen, så den naturligvis også findes i Chr. Pedersens Postille (se Danske Skrifter I. S. 231). Det hedder da, som vi læser hos denne vor Birgittiner-Homilet: denne Husbonde er vor Skaber, han har en Vingård, som er den hellige Kirke. Morgen-Timen varede til Noas Flod; da var Adam og andre Patriarker Arbejdsmændene. Ters-Timen da var Abraham og andre Patriarker Arbejdsmændene. Sext-Timen var, da Moses og andre retvise Mænd kom til Arbejdet. Nons-Timen, da David og andre Profeter blev kaldede, og den Time varede indtil Kristi Komme, da begyndte den elfte Time og rækker til Dommedag, i hvilken Kristus og Apostlerne og siden alle andre Kendefædre var Arbejdsmænd. — Det er om denne Udlæggelse

Luther siger i sin Kirkepostil: „sådan Sniksnak (solch Geschwätz) er god at fordrive Tiden med, når man ellers ikke har noget at prædike. For det rimer sig dårlig, at når Penningen skulde være det evige Liv, så skulde de Første, altså Adam og de første hellige Patriarker ikke lade sig nøje med den... Derfor lader vi sådanne Fabler fare og bliver ved Kristi enfoldige Lære og Mening, som ved denne Lignelse vil vise, hvordan det går til i Himmeriges Rige, d. e. i Kristenheden her på Jorden“.

Det er nu ikke tilfældigt, at måske Ingen mellem Augustin og Luther kunde få Øje på, at denne Lignelse kun kan passe på Kristenheden; thi for hele Middelalderen løb det gamle og det ny Testamente ud i Et, ja således at Kristenheden var som et Tillæg til Jødedommen, den yderste Ende, den elfte Time, de kun undrede sig over, kunde vare sålænge. Derfor blev Kirke-Regiment og Kirke-Tjeneste, Læren og Livet formet derefter; den gamle Pagt stod som Forbilledet, det var Opgaven at ligne dette såmeget som muligt, og Prædikanternes Tale, når den var stærkest, var snarere en Genklang af Esaias og Jeremias, end hvad der lignede Peters eller Pauli Vidnesbyrd. Og godt og vel, om de mindede om de første, det var jo kun ved en eller anden Opvækkelse at der blev hørt denne Dønning af den profetiske Straffetale; men der kan vist med Føje tales om en sådan Opvækkelse idetmindste i en vis Kreds her i Norden ved Birgitte og hendes Skole i dens Velmagt. Langt tiere blev Middelalderen og navnlig de sidste Århundreders Prædiken og Evangelie-Udlæggelse en Forstening, en livløs og kraftløs Opramsen af hvad St. Den eller St. Den i den Anledning havde sagt eller skrevet.

Denne Citat-Prædiken, der som bekendt kom igen under den åndløse Protestantisme, kun at Bibelsprogene havde fortrængt „Catenæ patrum“, møde vi da også hos Birgittinerne, som den foreliggende Prøve viser. Men der er dog noget ejendommeligt

hos dem, som giver dem et Fortrin for Samtidens Opbyggelses-Skrifter. Der er en Eftervirkning af Birgittes Varme; når de tugter Laster eller roser Dyder, fornemmer man, at det er velment, at det er ikke en officiel pligtskyldigst Tjeneste de udfører, men at Sagen selv ligger dem på Hjerte. Om noget Evangelium i kristelig Forstand, et Glædes-Budskab om Synderes Frelse fra Synd og Død i Kristo Jesu Vorherre, formedelst Troen, om Syndernes Forladelse skænket os i den hellige Dåb, således som hos M. Luther, er der ikke Talen i disse Prædikener. Dåben nævnes ikke, såvidt jeg har set, i hele denne Vinterpostil, og når Herrens Nadver en enkelt Gang omtales (S. 53), da er det som en Brøk af Pønitensen, at de Angergivne skulle „tage Herrens Legeme“. Men under mange forskellige Billeder og Vendinger ivres der med Nidkærhed mod Synder og Laster, mod Hoffærdighed, mod Avind og Vrede, mod Ladhed og Gerrighed, mod Frådseri og Drukkenskab, og især mod Ukyskhed. Det er blandt det Vorherre skal have åbenbaret Birgitte (Side 122) at „her i Sverige er der en Art Djævle som regere i Frådseri og Drukkenskab, en anden som opægger både Menneskens Sjæl og Legeme, og en tredie, ledere og ukvemmeligere end alle andre, som opvække Mennesken til Ukyskhed, og det endog imod Naturen“. Ligesom det enlige Liv, Klosterlivet, stadig anprises, og det endog uddrages som en nyttelig Ting til Kendedom og Efterdømme af Evangeliet om Jesus som 12 Års Barn i Templet, at vi skulle fly Almuens Omgængelse, „thi i Almuen tabte Maria Guds Søn“ og „Zakkæus fik ej se Guds Søn for Almuen“ —: således revses de forsømmelige og storagtige Abbeder skarpt, og det indskærpes idelig Formændene at være tro og årvågne — „som den gode Formand Jakob, der siger: Søvnen flyede af mine Øjne“ (jf. Genes. 31, 30).

Til at bekæmpe disse Synder og vække Gru og Afsky for dem, såvelsom til at opmuntre og formane til alle gode kristelige Dyder, bruger nu denne Birgittiner-Prædikant, ligesom sine Forgængere, en Mængde Citater. Tiest benyttes Birgittes „Åbenbaringer", Ord som Herren eller hans hellige Moder har talt til hende, eller Syner de har vist hende. At disse er Hovedkilden, er ikke så iøjnefaldende i den danske Oversættelse som i den svenske Original, fordi hin har udeladt Angivelsen af Bog og Kapitel; men den mener dem, ikke alene hvor Birgittes Navn udtrykkelig nævnes, men mange Gange, hvor det blot hedder: „ok thy ær screuet", „som wor Herre siger", „som han self siger", eller hvor der henvises til „Skriften"; thi det betyder i Middelalderens Postiller ligesåtidt Kirkefædrenes som Profeternes og Apostlernes Skrifter, og i Birgittinernes fuldsåtidt Birgittes som den kristne Menigheds hellige Skrift. Men i denne er Forfatteren iøvrigt også godt hjemme, såvel i det ny som i det gamle Testamente, og der er ikke mange af Bibelens Bøger, der ikke nævnes eller benyttes i denne halve Postille, især dog Profeterne og Pauli Breve. Når „Læsten" nævnes, er det ikke hele Bibelen eller det ny Testamente, men kun de fire Evangelier og da navnlig Søndags-Evangelierne.

Af Kirkefædrene anføres ingen så tidt som Augustinus og Gregor den Store. Til et Birgittiner-Klosters mandlige Beboere hørte jo, foruden de 13 Præster (Apostel-Tallet når Paulus regnes med) 4 Diakoner, til Minde om den vesterlandske Kirkes fire navnkundige Lærere: Ambrosius, Hieronymus, Augustinus og Gregorius Magnus. De to første citeres også, men dog ikke tiere end den østerlandske Kirkes berømte Taler, Krysostomos; men de to sidste desto hyppigere. Der er kun én af de yngre Kirkelærere, der kan gøre dem Rangen stridig, det er Bernardus, den hellige Bernhard af Clairvaux. Disse tre er

ret egentlig Klosterfolkets Yndlingsforfattere, og man læser neppe nogen Homili, uden at jo en eller anden Sætning er belagt og uigendrivelig bevist ved Ytringer af dem. Statsmanden Cassiodorus, der trak sig tilbage til Benedikts Kloster († 562), nævnes dog et Par Gange, såvelsom den spanske Ærkebisp og Kirkehistoriker Isidorus af Sevilla († 636), de berømte Engelskmænd, Beda den Ærværdige og Ærkebisp Anselm, samt Hedningen Seneca, der havde en høj Stjerne i Middelalderens Kristendom. Også en enkelt Ytring anføres af Origines, Basilius Magnus, den numidiske Biskop Fulgencius († 533), Paulinus af Akvileja († 804), Pave Leo den Store. Den Hugo som nævnes S. 136 er vistnok den berømte Pariser-Lærer af St. Victore, Middelalderens „alter Augustinus“ († 1141), eller måske Dominikaneren Hugo a St. Caro, Forfatter af en bibelsk Kommentar († 1260). Hvad det er for en Philippus der citeres S. 159 er mig ubekendt.

Forholdet mellem den svenske Original og den danske Oversættelse af denne Postille har jeg alt antydet ovenfor, hvad Indholdet angår. Sproget i Oversættelsen er, som man strax ser, så svenskagtigt, at mange Læsere måske nødig vil tro, det skal gælde for Dansk, dersom man ikke var istand til at lægge den svenske Original ved Siden. Men så mærker man nok Forskellen[1]). Når der stiftedes Aflæggere af Vadstena. som andensteds så i Maribo, blev der jo sendt Præster og vel også Nonner fra Moder-Klosteret derhen, for at indrette alt efter Ordenens Regel, og den livlige Forbindelse mellem den svenske Moder og de danske eller norske Døtre har vel ganske naturlig sløvet Øret for Forskellen mellem de nordiske Mundarter, så det

---

[1]) I min »Gammeldanske Læsebog« S. 96 har jeg aftrykt en Spalte af hver til Jævnførelse.

er ikke utænkeligt, om der i Birgittiner-Klostrene i Danmark og Norge opstod et skandinavisk Blandingsmål af Landets Sprog med stærkt svensk Islæt. Idetmindste er det øjensynligt, at det blev Tilfældet med deres Skrift. Dobbelt stærk var Indvirkningen, når, som i nærværende Tilfælde, en dansk Birgittiner-Nonne skulde til at overføre et svensk Skrift på sit Modersmål, da blev Pennen ikke nøjeregnende med en Mængde Ord og Ordformer, som selv Øret til daglig Brug var så vant til, at det knap vidste, eller ialfald lagde Mærke til, om de hørte hjemme i hendes egen Mundart, eller i de Præsters og Søstres, hun stadig plejede at høre tale således. Imidlertid er såmeget klart, at det ikke kan være en Svensker, der har forsøgt at skrive for Danske, men en dansk Mand, eller snarere Kvinde, der har gjort sit bedste for at skrive for sine Landsmænd.

Til Postillen er der føjet nogle Tillæg, både for og bag. Den indledes med en Oversættelse af den såkaldte „Athanasianske Trosbekendelse", og efter Homilierne er tilføjet „de femten Tegn for Dommedag" og en Række asketiske Bemærkninger og Leveregler. Intet af dette findes i den svenske, som derimod har et andet Tillæg, en Samling af Jærtegn eller Exempel-Legender, 55 i Tallet foruden et Par Brudstykker. Disse Tillæg i den danske synes ikke tydelig at røbe nogen svensk Forskrift, det skulde da være sådanne grammatikalske Former som: vi thiæntom, I wisten, forsmadhen, gan osv.; men det er ikke andet end hvad der forekommer omtrent i alle danske Klosterskrifter, og som, hvis man ikke vil antage det for overgemte gammeldanske Former, ialfald godt kan høre til det i Birgittiner-Klostrene, som den stadige Omgang med Folk fra Naboriget førte med sig.

Men med alle sine Skrøbeligheder, de udvortes med de indvortes, så bliver denne Vinterpostille den ældste Prædikensamling på Dansk, og alene af den Grund fortjener den Opmærksomhed.

Den stammer fra en Tid, da man, og det med Rette, taler om at Pavedømmets Mørke rugede tykt og tungt over Kristenheden, og fra et af de Samfund, som den oplyste Protestantisme altid har betragtet med en Blanding af Hån og Forfærdelse, og dog kan man vist ikke andet end give en kristelig Bonde Ret, som jeg engang læste en af Homilierne for. Han recenserede den med de Ord: „ja der siges såmænd meget i Kirkerne endnu den Dag idag, som er meget vovere end det!“ Homilierne må være blevne til i Begyndelsen af 15de Århundrede, og Oversættelsen er ikke meget yngre, måske fra Midten af samme Århundrede.

Rønnebæk Præstegård, Februar 1865.

C. J. Brandt.

Hwær th*e*n mæ*n*niskæ som sææl ok heel wil wordhæ, tha for all thing ærr hæ*n*ne mæst nødhwrtelikt, at hwn halder ok gømer almæ*n*nelik c*r*istne troo. Hwilken troo hwa som æy gøømer heel ok wspiældit ok w brøden, wden allt twiffl tha skal han ew*er*dhelighe fortapis. Allmæ*n*nelik c*r*isten troo ær thæsse stykke som hær æft*er* fylgh*er*, at wi skwlæ hedhre ok æræ een Guth ij thræfoldwgheet ok thræfoldwgheet ij enwgheet, æy samblændendæ p*er*sonæs, ok atskilliændæ sælffstandilsæ. Annær p*er*sonæ ær Guth fadherz, annær p*er*sonæ ær Guth søns, annær p*er*sonæ ær then hælghe andz. Thogh ær fadh*er*s, ok søns, ok th*e*n hælghe andz, een guthdom, een jæffnliik æræ ok ew*er*dhelik makt. Hwrædan som Guth fadh*er* ær thelighe*r* ær Guth søn, ok thelighe*r* ær th*e*n hælghe and. Wskapter ær fadh*er*, wskapter ær søn, wskapter ær th*e*n hælghe and. Wmætelik fadher, wmætelik søn, wmætelik th*e*n hælghe and. Eew*er*deligh fadh*er*, ew*er*dhelik 1* søn, ew*er*dhelik th*e*n hælghe and. Ok tho hwærmen æræ æy thre ew*er*dhelighe, wden een ew*er*dhelik, swa som æy ære thre wskaptæ, ok æy thre wmætedhe, wden een wskapter, ok een wmæti*n*dher. Sameledh almæktwgh ær fadh*er*, almæktwgh søn, almæktwgh th*e*n hælghe and. Ok tho hwærmen ære æy thre almæktwghe, wden een almæktwgh*er*. Swa ok Guth ær fadher, Guth søn, Guth th*e*n hælghe and. Tho hwærmen ære æy thre guthe, wden een Guth. Swa ok h*er*ræ ær fadh*er*, h*er*ræ søn, h*er*ræ th*e*n hælghe and. Ok tho hwærmen ære æy thre h*er*ræ, wden een h*er*ræ. For thy at swa som wi nødhes aff c*r*istelik sannande, at kænnæs hwær een p*er*sona*n* synnerlighe een Guth, ok een h*er*ræ, swa forbiwdhes wi aff almæ*n*nelik c*r*isten troo, at sighe ok kænnes thre guthe, æll*er* thre h*er*ræ. Fadher aff ængin ær giordh, ok æy skapt, ok æy føød. Søn aff enestæ fadh*er* ær, æy giordh ok æy skapt, nwm fødder. Th*e*n hælghe and aff fadher

ok søn, æy giordh, æy skapt, æy føød, nwm framgangende. Ok
II thy een ær fadher, æy thre fædh*er*, een søn, æy thre søner, een hælghe and, æy thre hælghe andæ. Ok ij thennæ thræfaldwgheet ær ængte før æll*er* sidhen, ængte me*er* æll*er* mynnæ. Nwm allæ thre p*er*sonæ ære sik til sa*m*mæn ew*er*dhelighe ok samlighe. Swa at ow*er* all thing, som nw til faren ære saghd, skal hedhræs ok wwrdhes eenwgheet ij thræfaldwgheet, ok thræfaldwgheet ij eenwgheet. Hwilkin som wil ew*er*dhelighe saæl waræ, han skal swa kæ*n*næ ok wnderstaa aff the hælghe thræfaldwgheet.

Framdeles ær th*et* hwær mæ*n*niskæ nødhwrfftelikt til ew*er*dhelik heelsæ, at hwn ok troor stadhelighe pa wars h*er*ræ Jh*es*u *Christi* ma*n*dom. Thy ær th*et*tæ wor rættæ troo, at wi troo th*et* ok kæ*n*nes, at wor h*er*ræ Jh*esus Christus* gutz søn ær sander guth, ok sander man. Gwth ær han aff fadh*er*z sælffstandilse fore wærlz ophooff fødder, ok man ær han aff modh*er*z sælstandilsæ, ij wærlde*n* fødder. Fwlko*m*men guth, fwlko*m*men man ær han,
II* bestandende aff skælligh siæl ok mæ*n*niskelikt ligheme. Liigh*er* ær han sin fadh*er* æffter guthdo*m*men, myndræ ær han syn fadh*er* æffter mandomæn. Hwilken æn tho at han ær guth ok man, thogh ære æy twa, wde*n* een Cristus. Een ær han æy m*et* wmwændilsæ guthdomenz ij køøt, wden m*et* a*n*nammelsæ mandomsinz ij Guth. Een alzthinges ey m*et* sælstandilsæs samblendilsæ, nwm ij p*er*sonenz eenwgheet. Thy at swa som een skællik siæl ok køøt ær een me*n*niskæ, swa ok guth ok man ær een *Christus.* Hwilken som pinter ær for wor heelsæ, nedh foor til hælwetæs, ok thridhiæ dagh op stodh aff døødhæ, op foor til hy*m*mlæ, ok siter oppa høyræ hand Gutz fadh*er*z, alzmæktindis, ko*m*meskwllendæ ær at døømæ lewændæ ok dødhæ. Moot hwæs til ko*m*mælsæ allæ mæ*n*niskæ skwlæ opsta, m*et* sinæ kroppæ, ok skwlæ gøræ rægnskap aff therræ æyghnæ g*er*ni*n*gæ. Ok hwilke som godhe g*er*ni*n*gæ haffue giort, the skwlæ gaa ij ew*er*dhelikt
III liff, ok the som onde g*er*ni*n*gæ haue giort, the skulæ gaa ii ew*er*dhelik eeld. Th*et*tæ hæær ær almæ*n*nelik c*ri*stin troo, hwilken wden hwær trolighe ok stadhelighe troor, han skal æy mwghe waræ heel.

Førstæ søndaghen ii adwentænnæ.

Thæn tidh *Jhesus* kom a hænd*e*r Jer*usa*lem, tha sænde han twa sinæ kæ*n*neswenæ ok sagdhe til th*e*m: gaan til th*et* kastel som foræ edh*e*r ær, ok gensten skullæ ii finnæ een asna modh*e*r bwnden ok asna folæn m*et* hæ*n*næ, løsen th*e*m ok ledhen til mech. Ok om nager sigh*e*r naget mot edh*e*r, tha sigh*e*n, at jæk thorff th*e*m weth*e*r, ok gensten skal ha*n* latæ th*e*m løs. Ok thet bødh *Jhesus* forthy gøræ at th*et* skulde fulko*m*mes som p*ro*pheten foræ spodhe ok sagdhe: sighen th*e*m som bygge ii Jer*usa*le*m*, at theræ ko*n*ning skal th*e*m ko*m*mæ saghtfærdugh*e*r, ok ødhmyuklighe ridhende oppa een asna folæ. Jh*e*su kæ*n*næswenæ giordhæ so*m* ha*n* th*e*m bødh ok ledde til ha*n*om asna modh*e*r ok asna folæn III*
ok lagdhæ syn klædh*e*r oppa them. Ok *Jhesus* sattes oppa folæn ok reedh. Ok ma*n*gge aff almughen bredde sinæ klædh*e*r a wæghe*n* wnder asnæ*n*s føter. Ok somlighe skaræ qwistæ aff træn ok strødde pa wæghen. Æn almugh*e*n som bathe foræ ha*n*no*m* gik ok æffter the ropadhæ ok saghdhe: wi bedhiom thec Guth fadh*e*r ii hy*m*merighes høgdh, at thu helæ os om thyn welsignædhæ søn, hwilken som komber ii thit naffn sænder aff thec, fredh waræ ii jordherighe ok æræ Guth fadh*e*r ii hy*m*merighes høgdh!

Sanctus Augustin*us* sigh*e*r: thænne timen kallæs æy wden sak wars h*er*ræ tilqwæmd, ok for then skuld tilbwrdhæ hælghe

fædh*er* at haldæ høghtidh ii th*e*nnæ timen, at hwær cristen mæ*n*[ni]skæ skuldæ sik til redhæ ok sinæ synder bædræ ok rensæ sik aff th*em*, at the mattæ w*er*delighe hælghæ ok haldæ Gutz søns fødzlæ høghtidh, huilken som Ambrosiws sigh*er* kom rætwiis
IV til os syndughæ, at han skulde gøræ os rætwisæ. Han kom milder til wmildæ, at han skulde gøræ th*em* mildæ, han kom ødhmyuk*er* til høghffærdughæ, at han skulde th*em* ødhmyukæ.

Nw ær mærkende ii læste*n*næ siw thing os nyttelik til kæ*n*nedom. Først ær at Jh*esu*s sændæ twa sinæ kæ*n*nesuenæ at ledhæ til sik asnanæ. The tua teknæ allæ guthelighe kæ*n*nedoms p*re*dikæræ, hwilke th*er* til at the ære w*er*dughe framføræ Gutz ordh, tha skullæ the haffwa twæffaldæn kærlik, som ær Gutz kærlik ok syn jæmc*ri*stins. Æn thessæ Gutz sændebudh amotsigx afftæ ok theræ kæ*n*nedom, swa som sc*ri*uet ær: ko*n*ni*n*gen ij hy*m*merighe sænde sinæ thiænæræ at kallæ mæ*n*niskene til hy*m*merighes glædhe, æn the bortginge til w*er*lzlighe affling ok køtlik lwstæ, ok so*m*ma aff th*em* hiøldæ ha*n*s thiænæræ ok halnedhæ th*em* smælighe, ok dropæ th*em*, ok thy loth ko*n*ni*n*gen dræpæ the ma*n*dræp*æ*ræ ok opbræ*n*næ theræ stadh. Thy at the so*m* amot sighe Gutz ordh the skullæ fordæruæs vnder Gutz gry*m*melighe
IV* rætwisæ, ok bræ*n*næ ij hæluetes eld, wd*e*n the bædræ sik. Til hwilke *Christus* sigh*er*: jak skal dømæ th*em* m*et* mit swærdh, hwilket allæ theræ le*m*me skal swnderskæræ aff howfuethet ok til føternæ. Jak skal opfyllæ th*em* m*et* opwællænde eld, hwilkin aldrigh skal wanskæs, thy at jak manædhæ th*em* so*m* milder fadh*er*, ok the wilde æy høræ mech, jak tedhe th*em* my*n* ordh ok the forsmadhæ th*em*, ok thy th*er* amot so*m* sc*ri*uet ær: th*en* so*m* gømæ Gutz ordh, ha*n* skal waræ wden fortapilsæ. Thy sigh*er* *Christu*s: sælæ ære the so*m* høræ Gutz ordh oc gøme th*em*.

Ok annæ*n*tidh ær mærkænde at Jh*esu*s bødh løsæ ok ledhæ til sik asnanæ, ok th*er* m*et* vnderstå*n*des, at sc*ri*ptæfædh*er* skullæ affløsæ the syndughe mæ*n*niskæ, so*m* sik rætteliglhe sc*ri*ptæ weth*er* th*em*, ok ledhe til Jh*esu*m m*et* guthelik kæ*n*nedom, til hwilke sc*ri*ptæ fædh*er* *Christu*s sigh*er*: hwilke ij løsæ aff synden ij jordherighe, the skullæ waræ affløstæ ij hy*m*merighe. Ok thy skullæ wj os g*er*næ sc*ri*ptæ. For hwilkit Augustin*us* sigh*er*: nar

wj røghiom os for waræ synder, tha giffuæ wj Guth th*et* som os beer, m*et* hwilket wi wordhæ ater leffuændes aff syndenæ dødh, v ok tha finder war wwen ængæ sak til at røghe os for Gutz dom, thy at syndenæ wedh*er*gangæ ær siælenæ helsæ, ok lastæ*n*næ fordæruelsæ, ok dygdhenæ opræltilsæ, ok diæffle*nnæ* motstridhilsæ. Hwn jgenlykker diæffuelsins mu*n* so*m* ær hæluete ok oplatær hy*m*merighes port. Æn thy ær wær ma*n*ge bidhæ swa længe m*et* theræ sc*ri*ptæmal ok bætring swa at the tröstæ oppa lankt liiff, amot hwilke Aug*ustinus* sigher: engin sighe swa æller thænke, lankt ær til my*n* dødz ok doms dagh, thy at allæ mæ*n*niskæ liiffs timæ ær stakkæth*er* ok the*n* sa*m*mæ lille liiffs time ær wwis, hwore lang ha*n* kan waræ. Æy west thu, mæ*n*niskæ, nar thyn yterstæ dagh komb*er*, ræt thech ij dagh, thy at ma*n*ge gripæs bradhelighe so*m* trøstæ oppa lankt liiff ok sighe swa: morghon, morghon wil jak bætræ mech. Wakom thy allæ at leffue wæl, at æy skal war yterste daghen finnæ os wredhæbon, thy at thelighe*r* skal hwær mæ*n*niskæ finnæs for Gutz dom, hwilken ha*n* hædhen gar ij syn yterstæ dagh. Thy th*er* til at syndugh mæ*n*niskæ skal v* witæ, hwore wadhelikit th*et* ær at hædhæn kallæs wde*n* sc*ri*ptæmal: th*et* tedhes *sancte* Birghitte een siæl, hwilken bradhelighe war kallædh for Gutz dom wde*n* sc*ri*ptæmal, hwilke allæ diæfflæ røgdhe ok saghdhe: o Guth, thessæ qui*n*nen wilde lønæ sik for thech, æn os war hwn kænd ok openbar. Domaren swarædhe: syndæ wethergangæ ær høxstæ thuæterskæ, æn for thy at thessæ qui*n*næ wilde æy thua sik ij sin timæ m*et* sc*ri*ptæmal, thy skal hwn hær æflt*er* swærtes aff edhre diæfflæ wrenlicheet, ok for thy at hw*n* wilde æy siælff skæ*m*mæ sik for een sc*ri*ptæfadh*er*, tha ær nw rætwist at hw*n* skal skændæs aff ma*n*gæ ok for allom. Ok thy skullæ wj os g*er*næ sc*ri*ptæ. Thy at B*er*nard*us* sigh*er*: o ydhrwghe mæ*n*niskæ, ødhmyukt ok sælt hop theræ, so*m* sik rætteligbe sc*ri*ptæ, huore mekit thu format hos alzwaldugh*er* Guth, hwore rasklighe thu winder ha*nnem* so*m* wwinelik ær, hwore rasklighe thu omwænder gry*m*mæstæ domæræ ij mildæstæ fadh*er*!

Thridiæ ær at Jh*esus* sat oppa asnæn, hwilke so*m* teknæ vi ødhmywke mæ*n*niskæ the so*m* Guth ære lydughe, hwilke so*m* ære Gutz sætæ, swa som ha*n* sigh*er*: hy*m*melin, so*m* ære mæ*n*nisker

the so*m* all sin kærlek ok astu*n*den haffuæ til hy*m*merighes, the æræ mit sæte. Ok høghestæ Guth bygger m*et* ødhmyukæ, ok th*e*m so*m* haffuæ ydhrughæ for sinæ synder. Thy sagdhe *Christu*s til s*anct*e Birghitte: o dotter, ælskæ mech aff alt hiærtæ ok følgh my*n* ødhmyukt ok myn wiliæ. Gør thu th*et* tha skal thit hiærtæ waræ m*et* mit hiærtæ, ok optændes m*et* my*n* ælskelicheet, swa som naghet thørt wardh*er* lwghænde aff eld, swa skal thin siæl opfyllæs aff mech, ok jak skal waræ ij thech swa at all w*er*lzlik thing skulæ waræ thech besk, ok alder køtzsens luste so*m* eter. Thu skalt hwilæs a my*n* guthdoms arm, hwar ængen køtz luste ær, wden andæns glædhe ok lustilse, aff hwilke siæle*n* lustes jnnæn til ok wden, ok ær fwl m*et* glædhe, ok thænker ængtæ æller girnæs wden the glædhe so*m* hw*n* haffuer. Swa siter ok diæffuele*n* ij the mæ*n*niskæ so*m* wænder sin wiliæ til at gøræ syndenæ.
VI* Swa sagdhe ha*n* ok s*anct*e Birghitte a hørænde aff een siæl: jak swek hæ*n*næ m*et* thre synder som war øw*er*fflethechet ij mat ok dryk ok pæni*n*gæ gire ok skørlifnædh*er*. Thy seter jak nw ij hæ*n*næ siæl ok halder hæ*n*næ m*et* fæm hænder, m*et* eene halder jak hæ*n*næ øghen, at hwn skal æy see andelik thing, m*et* andræ halder jak hænnæ hænder, at hwn skal æy gøræ godhæ g*er*ni*n*gæ, m*et* thridhiæ halder jak hæ*n*næ føter, at hwn skal æy ga til godh thing, m*et* fiærdhæ halder jak hæ*n*næ vnderst*a*ndilse, at hwn skal æy blyghes at synde, m*et* fæmtæ halder jak hæ*n*næ hiærtæ, at hw*n* skal æy ij genko*m*mæ til Guth met jdhrwghæ. Thessæ q*ui*nnæ fik omsidhe jdrughæ ok williæ til at bætræ sik, ok wordh qwit aff diæffuelen for jo*m*frw Maria bøn.

Fiærdhætidh hedhrædhe almughen Jh*esu*m, at the wtganga*n*de mot ha*n*ne*m*. Th*et* teknær at os tilbør swa guthdhelighe ok renlighe os tilredhe m*et* dygdhæ g*er*ni*n*gæ, at wj mughe w*er*dhelighe mot war søtæ Guth ij ha*n*s signædhe tilqwæmd wtga ok ha*n*ne*m*
VII andelighe jntaka ij war siæl. Til hwilkit p*ro*pheten manar os ok sigh*er*: o Isr*ae*l, so*m* teknæ c*ri*stnæ mæ*n*niskæ, redh thech at løpæ mot thin Guth. Thy manar sc*ri*pten os a*n*narstadh ok sigh*er*: føren bort fran idh*er* affguth so*m* ær høghffærdh ok gire ok wærlzgodz ok skørliffnædh*er* ok drwkke*n*scap, ok redhen edh*er* hiærtæ til Guth ok thiænen ha*n*ne*m* eensa*m*men, ok ha*n* skal

frælsæ edher aff edræ wwener. Ok sigh*er* Aug*ustinus:* wilt thu til redhæ thech at møtæ w*er*dhelighe thin Guth, tha wtkastæ allæ syndæ smittæ wt aff thit hiærtæ ok waktæ at æy fi*n*nes naghet ij thec, thet ha*ns* waldz øghen misthækkes, ok gør tomt thit hiærtæ aff allæ synder ok opffyl th*et* m*et* dygdh*er*, ok jgenlyk th*et* foræ diæffuele*n*, ok oplat thet for *Christum*. Æn thy ær wær somlighe taka sin Guth thækkelighe til sik, ok omwænde sik ater til synden, æltæ ha*n*ne*m* smælighe fran sik, for hwilkit G*regorius* sigh*er*: Guth komber ij somlighe mæ*n*niskæ hiærtæ, æn ha*n* gør th*er* æy bliwelse, thy at m*et* synde jdrwghæ tha tagha the Guth til sik, ok ij frestelsæ*n*næ timæ glømæ the then jdrwghæ ok nadhæ VII* so*m* the finge aff Guth, ok swa aterga*n*gæ the til at gøræ synden swa so*m* the haffdhe ængen ang*er* føræ hafft æller grath. Ok th*er* om sigh*er* Paul*us*: the korsfæstæ a*n*næntidh Gutz søn, ok haffuæ ha*n*ne*m* foræ gab, thet ær, at the for skuldæ sik swa meklæ synd som the ha*n*ne*m* korsfæstæ lighemelighe, thy at the wiliæ bliffue ij synden ok forsma Gutz nadhæ.

Fæmtetidh ær mærkændæ, at almughen skar qwistæ aff træn ok kastadhæ nedh*er* aa wæghen th*er* Jh*esu*s framredh oppa asnæn. Træn teknæ hælghe mæn, aff hwilke sc*ri*uet ær: hwært got træ, th*et* ær hwær godh mæ*n*niskæ so*m* gør godhæ g*er*ni*n*gæ frukt, aff hwilke wj skulæ takæ swa so*m* qwistæ dygdhæ æffl*er*-dømæ. Tak thy aff Abraham ræthe tro qwist, aff hwilke sc*ri*uet ær: Abraham trodhe Guth ok th*et* reknædhes ha*n*ne*m* til rætwisæ ok han kallædhis Gutz wen. Tak thy aff hælghe forfædh*er* ok p*ro*phetæ stadughet hop ok tholæmodz æfft*er*døme. Til hwilket Jacob*us* ap*ostolus* manær os ok sigh*er*: o brødh*er*, tagen æruedhes VIII ok tholæmodz ok linlikhetz æfft*er*døme aff p*ro*phetænæ, hwilke so*m* talædhæ ij war H*er*ræs naffn, wi saghom th*em* sælæ waræ so*m* tholde. I hørdhen Jobs tholæmodh ok swa Tobiham, hwre ha*n* war frestædh*er* ok prøuædh*er* om ma*n*gæ drøwilse, ok wordh fwlkomen Gutz wen, swa Ysac, swa Jacob, swa Moyses, ok allæ the so*m* Guth thæktes, the foræ fultrolighe offw*er* ma*n*gæ drøwilse. Æn the so*m* æy togho frestilse ok drøwilsæ met Gutz ræddughæ, wden kastadhæ sit wtholmodh ok sin motkorræn ok wbrygdhilse amot Guth, the fordær[uedes] aff ormæ som æræ diæfflænæ. Thy

sygher war H*er*ræ til mæ*n*nisken: skulæ ij æghæ ok behaldæ
edhræ siælæ ij edhræ tholæmodhe helæ, tha tak kærlik ok andræ
godhæ dygdhe qwistæ aff them so*m* sik gaffuæ ij dødhe*n* for Gutz
kærlichet. Swa so*m* *sanct*e Paulus sigh*er* om sik siælfw*er* ok
spør at: hwa skal skiliæ os fran Gutz kærlichet? Æy skal th*et*
VIII* gøræ drøwilsæ æller ængxlichet æll*er* wmildæ ma*n*næ hat æller
hwnger æller uækt æller wodhe æller swærdh. Jak ær fwlwis at
æy dødh, ok æy liiff, ok æy noghet skapt thing skal formughe at
skiliæ os fran Gutz kærlik. Thy ær sc*ri*uet aff thessæ, at the
waræ hetegiordhe aff Gutz nadhe m*et* hwilke the gafwæ aff sik
guthelik wisdoms lyws, ok hetæstæ bræ*n*nende kærlichet ok hetæ,
ok høffweskæstæ omgangelsæ styrk, ok forsmadhæ sik køt, ok
gaffuæ th*et* ij pinæ ok dødh foræ Gutz æræ, ok for thy ære the
nw klædde met hwidæ renlichetz ok menløsæ klædh*er* ij hy*m*me-
righe ok bæræ sigh*er*s palmqwistæ ij hænder.

Siættætidh ær mærkænde, at almughen hedhrædhæ Jh*esu*m ok
nedh*er*kasstæ theræ klædh*er* wnder asna*n*s føter oppa wæghen.
Æn klædhen teknæ wærildz godz, so*m* G*regorius* sigh*er*: huat
ær all wærildz thing wden swa so*m* kropsens ij faræ klædhe,
hwilke*n* all skulæ forsmas for *Christ*i ælskoghæ ok astu*n*dæn,
som s*ancte* Paulus sc*ri*uer sik haffuæ giort ok sigh*er*: jak reknæ
all wærildzlik thing at førsma swa so*m* thræk, at jak mughe
IX afflæ *Christu*m ok finnæs ij ha*n*ne*m*. Gernæ skulæ wj for-
latæ wærldzlikit fafænglikit godz for Gutz skuld, thy at ha*n* wil
atergældæ os for th*et* æw*er*dhelikit godz hwndrædhæffalt. So*m* ha*n*
sigh*er*: hwær then so*m* forlater hws æller brødh*er* ælle syster
æller fadh*er* æller modh*er* æller hu[s]frue æller børn æller akræ
foræ mit naffn, ha*n* skal taghæ hwndradhæfald løn, ok th*er* til
æw*er*dhelikit liiff, hwilkit righe gerughe æy aktæ. Thy sigh*er* Au-
gustin*us* til th*em*: o wfyllelik righe ma*n*næ gire, hwilke altidh
girnæs ok aldrigh mættes, the rædhes æy Guth, ok hedhræ æy
æller wyrdhæ mæn, o hwre meghen gælniskæ ær th*et* at letæ ok
sammansankæ godz ok tapæ hy*m*merighes righe, ok røktæ sik
æw*er*dhelik dødh, ok mestæ æw*er*dhelikit liiff. Thy sigh*er* war
H*er*ræ: nisker ok girugh*er* skal æy jnga ij hy*m*merighe righe. Ok

jak sigh*e*r edh*e*r at raskæræ ær eet ka*m*mel at faræ go*nt*men eet nalæ eghe æn righ*e*r girugh*e*r ma*n* jnga ij hy*m*merighes righe.

Siwndætidh ær mærkende, at the hedhrædhe Jh*esu*m siwngænde ha*n*ne*m* loff, ok badhæ ha*n*ne*m* helæ sik. Gørom ok wj sa*m*mæledh, IX* ok sighe swa m*et* hælghe mæn: o h*er*ræ Guth, jak skal idhelighe loffuæ thit naffn, ok jak skal loffuæ th*et* m*et* loffs wedh*e*r ga*n*gæ, ok my*n* bøn ær hørdh, ok thu frælstæ mech aff fortapilsæ, thy skal jak sighe thech loff ok wælsighnæ thit naffn. Nw for th*e*n skuld at somlighe loffuæ æy Guth for ha*n*s godhg*er*ni*n*gæ, thy sigh*e*r hælgh*e*r kænnefadh*e*r: o mænniskæ, thynges thu æller plaghes, thu plaghes rætwislighe ok lustæs met vorsakelike pinæ. Thu forsmar skaparen ok biwdh*e*r ow*er* hans creatwr. Thu forsmar h*er*ræn ok wtkræffw*er* thiænistæ aff th*e*m som han skapædhe. Thu nytiæ Gutz godhg*er*ni*n*gæ ok rædes æy ha*n*s wald. Ok thu eensa*m*me*n* thiænær æy ha*n*ne*m*, mædhæ*n* all thing thiænæ thech om ha*n*ne*m*. Thu synder twæff[a]ldelighe ok komb*e*r ij twæffal last, forthy at thu loffw*er* æy Guth for th*et* at ha*n* skapædhe thech, ok thiænær æy ha*n*ne*m* for th*et* wald ha*n* gaff thech. Ok thy manær os the hælghe sc*r*ipt at loffuæ Guth ok sigh*e*r swa: o allæ wj som X glædhis ok frøgdhis, giffuom ha*n*ne*m* æræ! Thy waræ ha*n*ne*m* loff ok æræ ok hedh*e*r æuærdhelighe! Amen.

Annær søndaghen ij adventen.

Jh*esus* sagdhe til sinæ kæ*n*neswennæ: foræ domædagh skulæ vnderlik tekn wordhæ ij sollen ok manen, ok stiærnæ. Forthy at the skulæ fortakæ manen sit liws nagræ stu*n*d foræ domædagh, ok meghen drøwelsæ skal wordhæ ij w*er*lden, swa at mæ*n*niskene skulæ thørræs ok forga for th*e*n rædhelighe storm ok thut ok riwten so*m* skal wordhe ij haffweth, ok for th*e*n ryghelighe ræddughæ som tha skal ko*m*mæ ow*er* allæ w*er*ldenæ. Ok skulæ ænglænæ tha synæs swa so*m* rædde. Tha skulæ allæ see Gutz søn ko*m*mæ ij skyn m*et* meklæ makt at plaghæ ok pinæ ondæ, ok m*et* meghet wold at kronæ godhæ. Æn th*e*n tidh all thessæ thing tilbyriæ at wordhæ, tha opløfften idhært sa*m*wit, ok opseen m*et* edhræ hiærtæ til hy*m*merighes hop, thy at tha nalkas edh*er* at*er*løsn. Seen ok skodhen figenæ træn ok all annær træ. Thy at swa so*m* ij witen, at somæren ær nær, tha theræ frwkt opspringh*er*, swa ok th*e*n tidh ij seen all thæssæ thing
x* wordhæ, tha skulæ ij wittæ at Gutz righe ær nær, ok skal giffues th*e*m so*m* th*et* wiliæ forskuldæ. Jak sigher edh*er* sa*n*nelighe, at thessæ slækten, so*m* ær Jwdhæ folk, skal æy alstingx forga, før æn alt th*et*tæ wordh*er*. Thy at møgheligheræ ær at hy*m*mel ok jordh ok all skapædh thing skulæ forga, æn at my*n* ordh skulæ æy fulko*m*mes.

Vi finnæ aff the hælghe sc*ri*pt fyræfaldæ wars H*er*ræ til
qwæmd til mankønet. Thet førstæ war tha han tok ma*n*dom aff
jo*m*fru Maria liiff. Ok swa sigx ij læste*n*ne ij dagh, at tekn wardh*er*
ij sollen, so*m Christus* ær, aff hwilke soll sc*ri*uet ær: edher so*m*
rædhes mit naffn m*et* kærlik, sigh*er* Guth fadh*er*, skal rætwisænæ
soll, so*m Christus* Gutz søn ær, oprinnæ. Thessæ welsignædhæ
solenæ liws wilde høghfærdughe ok girughe ok skørliffnædz,
drwkkenskaps ælskæræ ey see. Ok thy nar the bræ*n*næ ij hæluete
tha skulæ the kæræ grætænde ok sighe: rætwisæ*n*næ soll liwste
æy os, ok vnderst*an*dilsæ*n*næ soll war os æy oprw*n*nen, wj forom
wille aff sa*n*nende*n*næ wægh, hwat dugdhe os war høghfærdh, wj XI
ære thrøtte ij wranglichetz ok fortapilsæ wægh, hwat gaff os
waræ righedomæ ok ros! Thelik thing sagdhe the ij hæluete so*m*
syndedhe. Æn *Christus* san soll tok ma*n*dom at liwsæ syndughe,
ok gøræ th*em* hetæ til guthelik kærlichet, ok tedhe th*em* høxstæ
kærlichetz tekn ij sin lighemes dødh, ok fulko*m*mædhæ th*et* sc*ri*uet
ær: solen biærghædes om middaghe*n*, th*et* fulko*m*mædæs tha
Christus do oppa korset om nons timæ. Ok tha wordh solen
swart giorth swa so*m* harklædhes sæk. Thy at *Christi* ligheme,
ij hwilke*n* guthdomen holdes swa so*m* ij sæk, hængdæ oppa korsset
swarter ok aff ha*m*maræ aff blanadh ok liffret blodh. Tha syntes
fæm tekn ij the sighnædæ solen, som waræ ha*n*s hælghe fæm
wnder gø*m*me*n* hænder ok føter ok bryst.

Th*en* a*n*nær *Christi* til quæmd ær ij waræ siæl, aff hwilke
bær sigx, at tekn skule wordhæ ij manen. Aff thy teknet ær sc*ri*uet,
at mane*n* wordh aldr*igh* bleger. Manen tekne siælenæ, thy at swa
so*m* manen liwses aff sole*n*ne, swa tager siælen nathæ*n*næ liws
aff Guth, so*m* Paulus sigh*er* aff sik: jak ær [aff] Gutz nadhe thet jak XI*
ær. Thy sigh*er* B*er*nard*us*: met Gutz nadhæ formughom wi ma*n*g
godh thing gøræ, ok wden Gutz nadhæ formwghe wi engtæ got
gøræ. Th*en*næ manæ, so*m* ær siæle*n*, omwændes ij blodh th*en* tidh
hw*n* thænker oppa Gutz søns blodhz wtgiwtelse, ok hopæ til ha*n*s
nadhæ met kærlichetz jdrwghæ for sinæ synder, ok stadugh*er*
wiliæ at bætræ sik. Ok skodh*er* hwat Paul*us* sigh*er*: ij ga*n*gen til
Christi blodz wtstænkelsæ, ok *Christi* blodh hwilken sik siælffw*er*
offradhe Guth wsmittwgh*er* ok rent samwit aff dødhæ g*er*ni*n*gæ

som ær synden, til at thiænæ liffuendes Guth. Ok tha hænder th*et* sc*r*iuet ær, at Gutz kærlekx blodh blandes swa m*et* siæle*n*næ kærlikx hiærtæ blodh, at diæffuele*n* forma th*e*m aldrigh at skiliæ. Ok wordh*e*r tekn ij siæle*n*næ nar ødhmyukten wtwragh*e*r høghfærdhen ok wtkøræ awnden. Misku*n*de g*er*ni*n*gæ wt køræ girenæ, ok renlichet ok fastadaghæ wt køræ skørliffnæth ok drwkke*n*skap. The mænniskæ som thettæ gør ma sighe thet sc*ri*uet ær: thesse ære myn jo*m*frudoms ok hælichetz tekn.

Thridiæ *Christi* tilquæmd ær ij hwærs mæ*n*niskæ dødh. Tha XII wordh*e*r thet tekn ij stiærnæ so*m* sc*ri*uet ær aff: stiærnenæ fiollæ nedh*e*r oppa jorden. Thet ær, at kroppænæ fallæ for dødhen ij jordhenæ. Tha fulko*m*mes syndughe mænniskæ th*et* p*ro*pheten sigh*er*: hwn skal opsee til hy*m*melen ok rædhes thæden aff Gutz rætwisæ ok hardhæ dom, ok nedh*e*r seer til jorden, ok rædhes vnder hæ*n*næ hæluetes pinær. Ok haffwer tha ij dødzsens thrange siwkdomsens drøwelse, dødzsins myrk ij øghen, sønderløsilsæ ok wærk ij allæ sinæ le*m*mer, ængxlæ ij hwgghen for pine*n*næ, ræddughæ ok hæluetes myrk ok diæfflenæ hat, hwilke flæste see ij dødzsens pu*n*kt. Ok forma syndugh*er* man æy bortfly æller frælsæ sik aff sin ængxlæ. Tha fulko*m*mes th*et* sc*ri*uet ær: stiærnenæ, so*m* ære syndughe siælæ, skulæ fallæ fran hy*m*merighes glædhe. Ok tha wordh*e*r th*et* teknet so*m* sc*ri*pten sigh*er* aff: een stor draghæ, so*m* teknær diæffuelen, rødh*er*, thy at han ær swiklik, syntes haffuæ siw howdh, thy at ha*n* lakker til siw dødhelighe synder, ok tj horn thy at ha*n* stanger ok ægger til at brytæ tj Gutz budhordh, ok ij XII* ha*n*s hoffwet siw kronær, forthy at ha*n* ma*n*gæ mæ*n*niskær nedh*er*kaster ij siw hoffwet synder, so*m* ær høghfærd ok awndh, wredhe aff ilzske, lætiæ til Gutz thiænestæ, righedomæ, gire, skørleffnæth ok drwkkenskap. Hans stiært drogh thridiæ delen aff hy*m*melsens stiærnær, ok nedh*e*r sænde th*e*m ij jordhe*n*. Thy at m*et* thre synder, ij hwilke allæ andræ synder innelykkes, so*m* ær høghfærdh ok lighemens wquæ*m*melighe lustæ til skørlifnædh ok bwksens fylle, ok gire, th*e*r met dragh*e*r diæffuele*n* ma*n*ga wtalighe siælæ til hæluetæs myrke jordh, ok æw*er*dhelik pinæ. Ok thy ær høghfærdughe ok skørlifnædz mæ*n*niskæ opinbar tekn. Ok ma sighes høghfærdhenæ tekn ær ow*er* mit howeth, ok hun gør swa stor

tekn at hun later eld nedh*er* ko*m*mæ aff hy*m*melen oppa jordhenæ.
Thy at alder then kærlichet so*m* hun skulde haffuæ til hy*m*me-
righes astu*n*den, ha*n* bræ*n*der til jordherighes godz affling ok gire.
Ok thy sigher hun m*et* fleræ sine fylgheræ: ængen war th*e*n
lustelighe stadh ow*er* hwilken æy far war skørlifnædh. Ængen war
lutløs aff war skørlifnædh, ater latom hwær stadh skørs lustæ XIII
glædhis tekn. Thy hwilken so*m* dør met diæffuelsins tekn ha*n* skal
pinæs ok bræ*n*næ æw*er*dhelighe ij eld ok bræ*n*næsten ij Gutz
asyn ok hælghe ænglæ.

Fiærdhæ *Christi* tilquæmd ær a domædagh. Ok tha wordh*er*
thra*n*g ij jordhe*n*ne, so*m* teknæ jordzlighe thingæ ælskæræ, hwilke
tha skulæ sama*n* thrænges for domsens ræddughæ. Hwilket tha
skal fulko*m*mes th*et* p*ro*pheten foræ spadhe ok sagdhe: jordhen
skal m*et* brwt sønder brytes, jordhen skal m*et* sønderkroselsom
sønderkrosæs, jordhen skal m*et* rørilso*m* røræs ok skælfuæ,
jorden skal met æltilsom æltæs. Met thessæ fyræ teknæs fyræ
handæ synderæ. Førsl høghfærdughe hwilke som skulæ sønder
brytes m*et* Gutz gry*m*melighe dom, for thy at the wiliæ ikke
ødmyukæ sik nw. Swa sigh*er* p*ro*pheten: war H*er*ræ skal sønder-
brytæ leona*n*næ tænder, som teknæ høghfærdughæ. Annæ*n*tidh
skørlifnædz mæ*n*niskær hwilke so*m* skulæ sønderkrosæs, swa so*m*
rætwisæn y[*n*]sker th*e*m ok sigh*er* swa: o h*er*ræ Guth, inledh
ow*er* th*e*m pinæ ok thwingelsæ dagh, ok nedher trwdh th*e*m m*et*
tuæfalde nedh*er*trwdhilse, m*et* tuæfalde, thy at the syndæthæ badhæ XIII*
ij siæl ok ligheme. Ok thy skal skørliffnædz mæ*n*niskæ nedh*er*-
trwdhes aff diæfflene til hæluetes, swa so*m* thræk ij wæghen.
Thridiætidh girwghe ok nizske hwilke so*m* skulæ bort røræs, so*m*
sc*r*ipten sigh*er*, at the skulæ waræ swa so*m* aghnæ for wædh*er*,
ok swa so*m* falaska hwilke wædh*er* storm sønderstænker. Thy at
swa so*m* muld ok aska nedh*er* blæs ij graffuæ aff wædher, swa
fallæ jordhenæ ælskæræ ij hæluete æffter dødhen. Fiærdhætidh
awndzsiwghe so*m* skulæ bortæltæs fran Guth, swa so*m* ha*n* sigh*er*
til hwær theræ ij sc*r*ipte*n*næ: thin inælfue so*m* ær thit samwit
opfyltes m*et* ondskap, som ær awnden, hwilken wrang ær amot
Gutz kærlik, ok thu syndethe ok bortkastædhæ thech aff hymme-
righes hælghe høgdh.

I thessæ fiærdhe *Christi* tilquæmd skulæ hymlænæ dygdh*er* som ær ænglænæ røræs, th*et* ær so*m* G*r*ego*r*ius sigh*er*, at ij hardhæ domæræ*n*s til quæmd skulæ ænglænæ openbarlighe synæs for war øghen, ok os hardelighe awitæ ok straffæ, for th*et* at wi waræ Guth wlydughe. Æn nw ær fæmtætidh ij læste*n*næ mærkende th*er* sigx, at tha skulæ allæ see Gutz søn ko*m*mæ til domen. Om hwilke G*r*egorius sigh*er*: the skulæ see
xiv Gutz søn ko*m*mæ m*et* mekle makt ok wald, hwilke æy wilde see ha*n*ne*m* ødhmyuker ij ma*n*dome*n*, ok æy lydhæ ha*n*ne*m*, at the skulæ tha swa meklæ hardheligheræ kæ*n*næ ha*n*s wald, ok wtrønæ, hwre meklæ my*n*næ the bøghe nw sit høghfærdughæ hiærtæ til ha*n*s tholæmodh. Ok thy so*m* G*r*ego*r*ius sigher: o hwre thrangh*er* tha skal wordhæ syndughe mæ*n*niskæ wæghe, tha so*m* wredhe domeren ær owæn til, ok hæluete opit e nedhen til, ok oppa høghræ hand røghende synder, ok oppa winstræ hand vtalighe diæfflæ. Ok all wærilden bræ*n*der omkring wden til ok innæn til bitænde ok awitænde samwit. Tha ær wmøghelighet at wndæn fly, ok vtholighet at sta ok synæs. Thy at so*m* Joh*an*n*e*s sigher, ængtæ ær thet wj haffuæ at swaræ nar hy*m*melin ok jordhen, solen ok manen, wædheret ok watnet, daghenæ ok næternæ ok all wærlden skal sta ok bæræ witne mot os, ok røghe os, thy at wærilde*n* thiænte os m*et* alt th*et* ij hæ*n*næ war ok wj thiæntom æy Guth. Ok so*m* Job sigh*er*: hymllænæ skulæ openbaræ wmildz
xiv* ma*n*z wranglichet, ok jordhen hwilkæ ha*n* wa*n* nytiædhe til allt got, som ær mæ*n*niskenæ eghen ligheme, skal opsta mot ha*n*ne*m* ok skal nedh*er* draghes til hæluede ij Gutz wredes dagh.

Æn nw ær siættetidh mærkænde til wtualdæ mæ*n*niskæ hwgnædh, at Jh*esus* sigh*er* th*em*: th*en* tidh ij see thelige thing wordhæ so*m* nw ær aff sakt, tha oplypten edh*er* hwgh til hy*m*merighes hop, thy at edh*er* aterløsn ok løn nælkæs. Thy sigh*er* G*r*ego*r*ius: nar wærilden ændes hwilkens vine ij æy ære, tha ær edh*er* opstandilsæ ok aterløsn nær hwilke ij astundædhæ. Thy at so*m* p*r*opheten sigh*er*: hoos Guth ær miskund ok fulko*m*men aterløsn ær om ha*n*ne*m*. Ok the so*m* aterløstæ ære aff war Herræ skulæ ko*m*me ij Syon, so*m* ær hy*m*merighes righe, m*et* glædhe, ok æwe*r*dhelik glædhe skal waræ ow*er* theræ hoffuet. The skulæ haldæ glædhe ok frygdh, ok all

sorgh ok grath skal fly fran th*em*, ok jak sælffw*er*, sigh*er* war H*er*ræ, skal hwghswalæ them. Oplypten thy edh*er* howet, th*et* ær so*m* G*regorius* sigh*er*: glædhen edher hwgh ok hiærtæ aff swa xv milde aterløsn.

Siundæ tidt ær mærkende, at Jh*esus* sæter figenæ træ ok a*n*nær træ til æffterdømæ. Thy at so*m* *sanctus* G*regorius* sigh*er*: swa so*m* so*m*mæren wnderstas aff træ*n*næ frwkt at waræ nær, swa prøuæs Gutz wtwaldæ mæn ha*n*s righe nær waræ, nar thelek thing æller tekn so*m* nw ær sakt aff hændæ ij wærldenæ yterstæ timæ. Ok swa so*m* solen om so*m*mæren liffuænde gør the thing som wintersins kyld dødh giordhe, swa ok rætwisæ ok sa*n*næ solen Jh*esus* *Christus* ha*n* komb*er* tha at liffwændæ gøræ waræ ligheme, hwilke syndene kyld drap ok sønderløste ij muld. Ok thy sigh*er* Paul*us*: wi bidhæ war h*er*ræ Jh*esu*m *Christu*m war helæræ, hwilke*n* som skal ophøghe war ødhmyukæ ligheme, ok liknæ ha*n*ne*m* sin klarhetz ligheme. Thet giffuæ os war h*er*ræ Jh*esus* *Christus*! Amen.

Then thridiæ sondaghen ij adwenten.

Then tidh Joh*anne*s baptista war ij ko*n*ni*n*gx Herodes fængelsæ ok ha*n* hørdhe sakt aff Jh*esu* iærteknæ ok g*er*ni*n*gæ, tha sænde ha*n* til Jh*esu*m twa sinæ kæ*n*neswenæ ok sagdhe: gan (oc) sighen ha*n*ne*m*, æst thu th*e*n so*m* ko*m*mæ skal ok frælsæ wærilden, æller bidhom wi a*n*næn? Hwilket Joh*anne*s spurdhe æy for thy at ha*n* jæffuedhe Jh*esu*m waræ xv* wærildenæ frælsæræ, wden ha*n* sænde thy sinæ kæ*n*neswenæ til (at spyriænde), at the skulde høræ ha*n*s swar, ok see ha*n*s iærteknæ, ok tro ha*n*ne*m* at waræ Gutz søn. Ok thy bødh Jh*esus* th*e*m ij geen, ga til Joh*anne*m ok sighe ha*n*ne*m* th*et* so*m* the hørdhæ ok saghæ, so*m* war at Jh*esus* gaff blinde syn, ok haltæ gang, ok spitælskæ reenselse, ok døffue hørsl, ok dødhe liiff, ok liwstæ ok lærdhe fatighe ok faku*n*noghe m*et* guthelik kæ*n*nedom. Ok sagdhe Jh*esus*: sæl ær th*e*n so*m* æy taker wantrolichetz tilfælle aff th*e*n wræt so*m* jak skal thollæ aff wmilde mæ*n*. Sidhen Joh*anni*s kæ*n*neswenæ ginge bort, tilbwrdhæ Jh*esus* at loffuæ Joh*anne*m for almugh*e*n ok sagdhe: hwat æy gingen ij ødhken at see Joh*anne*m? I saghen at han war æy wstadugh*er* swa so*m* rør thet so*m* røres for all wædh*er*, æy war ha*n* ok klædder ij blødæ æller dyræ klædh*er*, m*et* hwilke koni*n*gæ ok theræ thiænæræ klædhes. Han ær ok meer æn p*ro*phete, thy at ha*n* ær th*e*n Guth fadh*er* sigh*er* aff til sin søn: jak skal sænde my*n* ængil for thit ænlite, hwilken so*m* skal redhæ thin wægh for thech.

I thesse hælghe læst næffnes siæx wanføre ij lighemen hwilke xvi Jh*esus* gaff helbregdhe, so*m* ære blinde, halte, spitælske, døffue, dødhe, fatighe. The teknæ siex synder, aff hwilke sar Jh*esus* lækte allæ th*em* so*m* til ha*n*ne*m* ko*m*mæ m*et* kærlikx idrwghæ ok ødhmyugh*er* wiliæ at bætræ sinæ synder.

Først blinde tekne høghfærdughæ, hwilke æy wiliæ ni*m*me aff Jh*esus* *Christus* at ha*n* ær milder, ødhmyugh*er* ij hiærtæ. Ok thy som sc*r*ipten sigh*er*, lankt ær Guth fran vmildæ mæ*n*niskæ, so*m* ære høghfærdughe. Thy at theræ ondhskap so*m* ær høghfærdhen giordhe th*em* blinde, ok ære blindæ føddæ. Thy at the høghfærdhes aff sinæ slækt, æller styrke, æller vænlik, ok aff all a*n*nær thing so*m* the haffuæ aff sinæ forældræ. Hwilke so*m* aff ængen ku*n*næ læges wde*n* aff *Christi*. Thy at aff w*er*ldenæ ophoff ær æy hørt at nager oplot thes mæ*n*niskæs øghen so*m* blinder war fødder wde*n* Jh*esus* Gutz søn. Hwilken so*m* sigh*er*: th*en* so*m* fylgh*er* mech ij ødhmyukt, ok andræ dygdh*er*, han gar æy ij myrke, wde*n* han skal haffuæ liffsins liws, ok th*en* so*m* sik ødhmyuker ha*n* skal haffuæ æræ. Ok sigh*er* war h*er*ræ: hwær then som sik ødhmyuger skal ophøghes til hy*m*merighes æræ, ok hwær th*en* xvi* so*m* sik hær ophøgh*er* m*et* høghfærdh, ha*n* skal nedh*er* thrykkes til hæluedes, wden the bætræ sik.

Halte ære the so*m* æy haffuæ rættæ tro. Hwilke so*m* vnderstandes m*et* th*en* haltæ ma*n*nen so*m* sat wdenfor Gutz mønster ok thaa almosor, tha andræ jnginge ij mønstrit at bedhes ok thiggæ Gutz nadhe. Swa sitiæ tronnæfalskæræ wde*n* Gutz kirke so*m* tro oppa trwldo*m* æller trwlkonnær leff ok gald*er*, ok gøræ th*em* foræ lighemelighe helsæ æller a*n*næt lighemelighet gaghn. Ok swa som sc*r*iuet ær, at the ære hatelighe ok forba*n*nædhe aff Guth, æ swa længe the haffuæ wiliæ at blifuæ ij thelighe wilelsæ ok wde*n* tro. Ok aldrigh skal ængen th*en* hælghe andes nadhe ko*m*mæ ij theræ hiærtæ, æmædhen the bliffue ij tholi[chet st]adhgæ. Ok thy manær the hælghe sc*r*ipt th*em* ok sigh*er*: hwi halten ij tuadelæ m*et*æn war H*er*ræ ær sander Guth, fylghen ha*n*ne*m* m*et* rætte tro, om ij swa gøræ, tha wordhen ij w*er*dughe at jnga ij Gutz kirke, ok loffuæ ha*n*ne*m* ok æræ m*et* th*en* haltæ manen so*m* sat wden for Guthz mønster. Ok *sancte* Petr*us* sagdhe til ha*n*ne*m*:

XVII ij wars h*err*æ Jh*es*u *Christi* naffn stat op, ok han opsprang gensten ok gik in ij mønstrit ok loffuedhe Guth. Swa loffuæs allæ them in at gaa ij hy*m*merighe so*m* haldæ rættæ Jh*es*u *Christ*i tro, hwilke Petr*us* p*r*edikedhe. Æn allæ the so*m* sik latæ willæ aff rættæ tro m*et* troldom ok leff æller galder æller nagræ handæ wantro the skulæ dræpæs af diæfflenæ m*et* ew*er*dhelik dødh, swa so*m* Helyas sander Gutz p*ro*phetæ drap fyræ hwndradhæ ok fæmti falskæ p*ro*phetæ.

Spitælske ære skørliffnædz mænniskær ok teknæ m*et* then righe ma*n*nen Naman, so*m* thydh*e*r a wart mal fagh*e*r. Thy at skørliffnæth styris mæst ij righe mæ*n*niskæ ok skinfagræ, ok thy so*m* spitælske wdeløkkes fran mæ*n*niskæ samuarælsæ, swa wdelykkes skør[liff]nædhz mæ*n*niskær fran Guth. Hwilke*n* so*m* sigh*e*r ij sc*r*iptle*n*ne til ænglænæ, at the wtwrakæ fra hy*m*merighes hws hwær spitælskan. Thy at so*m* Paul*us* sigh*e*r: ængen skørliffnædz mæ*n*niskæ æller wren aff høghfærdh æller nizsker skal haffuæ XVIIv arff ij Jh*es*u *Christ*i righe. Thy ær skørliffnæz mæ*n*niskæ radhelikt, at the lydhe p*ro*phetens radh, ok thwo sik m*et* th*e*n spitælskæ Naaman siw synno*m* ij Jordans flodh, at the mattæ swa renæ wordhæ aff skørliffneth so*m* ha*n* wordh aff lighemes spitælske. Jordanis wndersta*n*des oppa wart mal domsens bækkæ. Forthy bør *th*em at thæ*n*kæ Gutz hardhæ dom, hwilken skørliffnetz mæ*n*niskær dømer at bræ*n*næ ij th*e*n hælueth sio so*m* bræ*n*nende ær aff eld ok bræ*n*nesten. Hwilke aff th*e*m so*m* p*ro*pheten spør, hwre nagh*e*r theræ forma at byggiæ m*et* opswælghende eld th*e*n so*m* bræ*n*der æw*er*delighe m*et*æn ængen giter tholt at haldæ sin mynzstæ finger lillæ stu*n*d ij elde*n*. Ok thy bør th*e*m thwa sik siw synnom ij Jordanis flodh, th*et* ær at the skulæ rædes m*et* kærlik Gutz wflylighe dom ok sc*r*iptæ sik rætteligh*e* foræ siw dødhelighe synder, aff hwilke the ære æ naghet smittædhe. Ok th*e*r til manær os the hælghe sc*r*ipt ok sigh*e*r: thu skalt uedh[e]rga helbregdhæ ok liffuænde ok loffuæ Guth, ok thu skalt æræs ij Gutz misku*n*d. O hwre meghen Gutz misku*n*d ok mildhet ær til th*e*m so*m* sik wændæ til ha*n*nem, ok th*e*n so*m* ued*e*rgar sinæ synder ok forlater th*e*m, ha*n* skal fa nadha.

Doffue ære godz girughe, the haffuæ ijgeentæpt øron m*et* xviii
jordzlighe thinge thræk, ok for thy wiliæ the æy høræ wars H*er*ræ ordh so*m* th*em* manær ok sigh*er*: sa*m*mænlæggen edh*er* æy liggiænde fæ ij jordherighe, wde*n* hælder ij hymmerighe, ok æy wiliæ the høræ *sancte* Pauli ordh so*m* sigh*er*: hwilke so*m* wiliæ wordhæ righe, the fallæ ij frestilsæ ok diæffuelsins snaræ ok ij ma*n*ggæ astu*n*dilsæ wnyttelik ok skadhelik, ok sænkæ girughe mæ*n*niske ij æw*er*deliken dødh ok fortapilsæ, thy at gire ær allæ ondæ thinge root. Thy sigh*er* prophetin til th*em*, at (theræ) liik døwæ stikilorm, hwilken a*n*næt sit øræ thræ*n*ger hart nedh*er* til jordhen, ok ij geen tæpper a*n*næt m*et* sin stiært, at ha*n* skal æy høræ theræ røst so*m* ha*n*ne*m* wilde døffue ok gripæ m*et* ordh. Swa ij geen tæppæ girugh*er* mæn a*n*næt sit øræ m*et* jordzlighe gire, ok a*n*næt m*et* sin stiært, so*m* ær at ha*n* trøster oppa lankt liiff, at ha*n* skal æy høræ Gutz ordh ok kolnæ til sinæ gire ok gripæs til æw*er*dheliket lyff. Thy sigh*er* G*regorius*: hwær th*en* so*m*
ij thesse wærilden æruedhæ ok afflær righedomæ, han wardh*er* xviii*
diæfflæ*n*næ jnbyggilse hws, ok forgør ij skørlifneth th*et* ha*n* sa*m*mænsankadhæ ij gire ok nizskap. Thy bræ*n*der ha*n* hær ij gires hitæ ok omsorgh, hwre ha*n* skal afflædh thing gømæ, ok thy skal ha*n* th*er* æfft*er* bræ*n*næ ij hæluedes eld. Thy at om thelghe, so*m* nw ær sakt aff, ok ko*m*mæ til Jh*esu*m m*et* kærlikx jdhrwghæ ok stadughen wiliæ at bættræ sik, tha fulko*m*mes th*em* th*et* so*m* p*ro*pheten sigh*er*: tha skulæ blindæ mæ*n*niskæ øghen andelighe oplades at see ok rædhes hæluedes pinær, ok astu*n*dæ hymmerighes glædhe, ok døffuæ mæ*n*niskæ øron oplades at høræ Gutz ordh, ok halter man skal springæ so*m* hiort til at gøræ godhæ ge*r*ni*n*gæ.

Dødhæ ære drinkæræ ok frazzaræ, aff hwilke p*ro*pheten sigh*er*: theræ strwpe ær so*m* oppen graff. Thy sigh*er* sc*r*ipten theræ dom, køtit, so*m* ær kræselichet ok ow*er*flødhelichet, war ij theræ tæn, ok æy wanskædhes th*em* theligen kost, ok Gutz wredhe kom ow*er* th*em* ok slo th*em* m*et* store plaghæ, ok th*en* stadh*en* kallædes girilsæ graffuæ, thy at th*er* jordhædes th*et* folket som girnædhes ow*er*flødhes. Swa jordhedes ok hylias drakaræ siælæ ij xix
hæluedes pinæ m*et* th*en* righe frazzaræ, so*m* war H*er*ræ sigh*er*,

som daghlighe aat kræselighe ok do ok jordhædes ij hæluede. For hwilket *sanctus* Ysidorus sigh*er*: hwilkin æy aterholder sik aff ow*er*flødhes mat ok dryk, ha*n*ne*m* skulde ko*m*mæ ij hwgh th*en* righe ma*n*zsins brænnendes pinær. Hwilken ij hæluede haffdhe swa meghen fattidom, so*m* ha*n*ne*m* war hær ow*er*flødhelichet, thy at ha*n* fik th*er* æy een watnzdropæ at swalæ sinæ twngo m*et*, for thy at twngæn th*er* mæst bran, thy at hwn hær mæst smakadhe aff kræselichet, ok talædhe mekit squalder ij sin dryk. Thy giffw*er* war H*er*ræ radh ok sigh*er*: gø*m*mær edher hiærtæ æller ligheme, at ij thyngins æy aff ow*er*ato æller drukkenskap. Ok sigh*er* the hælghe sc*ri*pt, at matelik dryk ær siælenæ ok lighemæns helsæ.

Fatike mæ*n*niskæ, hwilke so*m* læræs m*et* læste*n*næ kæ*n*nedom, teknæ ødhmyuke, ok war H*er*ræ sigh*er* ij læste*n*næ: sæle ære the som andelighe ok sælfwiliænde ære fatike, thy at hy*m*merighes righe
XIX* høræ th*em* til, ok til th*em* sigh*er* Jacob*us* ap*ostolus*: Guth wtualde fatike ij thessæ wærild righe ij the hælghe tro, ok sigh*er* Jh*esus* Gutz søn, at Guth fadher sænde ha*n*ne*m* besønnærlighe at p*re*dikæ for fatikæ, ok thy sigher Jh*esus*: wden th*en* som wedh*er*sigh*er* alt th*et* han ægh*er*, ha*n* forma æy waræ my*n* kæ*n*neswen. Th*er* næst ær mærkende, at Jh*esus* loffw*er* Joh*an*nem aff thry thing. Første aff stadhelichet, thy at ha*n* war æy wstadugh*er* so*m* rør ij watnet, so*m* for hwært wædh*er* røris. Swa ær ok th*en* loff wærdh*er* so*m* stadhelighe stander ij Gutz thiænist, so*m* aff ænge*n* frestilsæ storm røris til syndelighe g*er*ningæ, ok sigh*er* m*et* Job: til thæs at jak wanskæs ij dødhen, skal jak æy ga aff my*n*næ menløsæ, ok æy skal jak forlata mynæ rætwisæ so*m* jak til bwrdhe at haldæ. Ok thy sigher war H*er*ræ: war fultroen ok stadugh*er* ij godhæ, ok jak skal giffue thech liffsins krono. Annæ*n*tidh loffwæs *sanctus* Joh*an*nes, thy at ha*n* klæddes æy m*et* dyrræ ok bløtæ klædh*er*, swa so*m* wærildz h*er*ræ ok theræ thiænæræ. Thy sigher G*regorius*: ængen thorff thænkæ æy waræ synd at haffwæ yw*er*flødhes ok dyr klædhæ, thy at waræ th*et* æy synd, æy haffdhe
XX Jh*esus* loffuæt Joh*an*nem aff sinæ klædhæ hwasselichet ok fatikdom. Ok woræ æy synd ij dyræ klædh*er*, ængeledes haffdhe Guth sakt swa opinbarlighe, at righe ma*n*nen som pinæs ij hæluede

haffdhe waret klædder ij dyræ klædhebonædh. Thridiæ tidh loffuæs Joha*nn*es aff renlik ok lydhnæ, thy at han kallæs ængel, hwilken reen ær ij naturæ, ok ku*n*gør Gutz wiliæ ij jordherighe. Swa hiolt Joh*anne*s rent liffneth, ok ku*n*giordhe ok tedhe, at Gutz søn war ij wærildene, ok ha*n*s leffneth skulde allæ klærkæ fylghiæ, thy at the haffuæ ænglæ æmbite, so*m* p*ro*pheten sigh*er*: p*ræ*stins læpæ skulæ gømæ wisdom, ok aff ha*n*s mu*n* skal almughen spøriæ Gutz logh, thy at ha*n* ær Gutz ængil. Ok thy sigher war H*er*ræ til almughen: jak skal sændæ myn ængil, so*m* ær godh*er* p*ræ*st, hwilke*n* so*m* skal ga foræ thech m*et* godhæ æffterdømæ ok gømæ thech m*et* guthelik kæ*n*nedo*m* ok bønæ ij thessæ wærilde*n*næ wægh, ok inledhæ thech ij th*e*n stadh so*m* jak haffw*er* redt thech ij hy*m*merighe. Til hwilkin alzualdugh*er* Guth latæ os wsmittædhæ inko*m*mæ.

Then fiærdæ sondaghen ij ad[uenten].

Jødhæne sænde aff Jer*usa*lem p*ræ*ste ok klærkæ til Jo-
xx* h*ann*em, at de skulde spyriæ ha*n*ne*m*, hwat man han war.
Han uedh*e*rgik sanne*n*denæ ok negedhe æy, wden sagdhe:
æy ær jak *Christu*s. The sagdhe: hwat æst thu tha? æst thu
Helyas prophetæ som ko*m*mæ skal foræ domædagh? Han
sagdhe: æy ær my*n* p*er*sonæ Helye p*er*sonæ. The sagdhe: æst
thu th*e*n mæktughe p*ro*phetæ so*m* ko*m*mæ skal, so*m* Guth
bødh at allæ skulde ha*n*ne*m* lydhæ? Han sagdhe: æy ær jak
th*e*n p*ro*pheten, wden Jh*esu*s Gutz søn ha*n* ær th*e*n sa*m*mæ.
Sigh os hwa thu æst tha, at wi mughe giffuæ wist swar
th*e*m so*m* os sænde. Hwat sigh*e*r thu aff thech sælfw*er*?
Han sagdhæ: jak ær een ropændes røst ij ødhkene bidhiænde
ok manæ*n*de, at redhæ wars H*er*ræ wægh ok styræ, swa so*m*
Ysaias p*ro*phetæ manær. Joh*ann*es kaller sik røst, thy at swa
so*m* røstin høris ok gar foræ ordhen, swa gik Joh*ann*es
foræ C*hris*to, hwilken so*m* ær Gutz fadh*e*rs ordh, ok tedhe
at Jh*esus Christus* war lighemelighe ij jordherighe, ok ropædhe
ok manædæ at redhe ha*n*ne*m* wægh m*et* dygdhæ g*er*ni*n*gæ,
so*m* ær kærlichet, ødhmyukt, renlichet, mildhet, sannind,
lydhnæ ok a*n*nær tholik thing. Sidhen spordhe the Jo-
xxi h*ann*em ok sagdhe: hwi døper thu nager, om thu æst æy
C*hristu*s ok æy Helias ok æy p*ro*phetæ? Ha*n* swarædhe: jak
døper edh*e*r ij watn, æn Jh*esu*s *Christus* Gutz søn, hwilken
so*m* star mit ij bland edh*e*r ij sa*n*næ ma*n*doms natwr, hwilke

han tok aff jo*m*fru*n*næ lyff, hwilke*n* ij æy wite waræ sannæ*n* guth ok sannæ*n* man, so*m* ha*n* ær, th*e*n so*m* skal ko*m*mæ ok p*ræ*dige æfft*er* mech, hwilken før war æn jak, thy at han ær my*n* skapæræ, hwilkens skothuænge æller remæ jak ær æy w*er*dugh*er* at løsæ, ha*n* skal døpæ edh*er* ij then hælghe andes makt.

Nw ær først mærkænde os til kæ*n*nedom, at ij thessæ hælghe læst næfnes fyræ mæ*n*niskær, Joh*anne*s, *Christus*, Helias, ok P*ro*phetæ.

M*et* Joh*anne*s understandes oppa wart mal nadhæ æller ij hwilke*n* nadhæ ær, ok teknær the mæ*n*niskær so*m* haffw*er* Gutz nadhæ ok nyttæ hænnæ wæl til Gutz hedher, ok hu*n* ma sighe th*et* sc*ri*uet ær: jak ær Gutz nadh alt th*et* jak ær, ok ha*n*s nadh ær æy fafæng ij mech, wden jak æruedhæ meer æn andræ, thoch æy jak wden Gutz nadhæ m*et* mech. Thy manær os hælghe mæn ok sighe: wi manæ edh*er* at ij takin æy Gutz nadhæ fafænglighe, at hwær edh*er* ma sighe m*et* Paulo ap*osto*lo: *Christus* lefw*er* ij XXI* mech, thy at jak thiænæ ha*n*ne*m* aff ha*n*s nadhæ, ok th*et* jak lefw*er* nw ij lighemen th*et* lefw*er* jak ij Gutz søns tro, hwilken so*m* ælskædhæ mech ok anwardhædhe sik ij dødhen for mech. Æy bortkaster jak the nadhæ fran mech so*m* Guth gaff mech, hwilke thy ær wær ma*n*gæ bortkastæ smælighe. Aff hwilke sc*ri*uet ær: falskæ mæ*n*niske nadhe skuldæ wtgiwtes ok wmilde føræ ok omwændæ wars h*er*ræ Gutz nadhe ij skørlifneth ok neke war h*er*ræ Jh*esu*m *Christum* m*et* theræ wquæ*m*melighe lifneth, hwilke æy ære w*er*dughe at fa th*e*n hælghe andes nadhæ, for hwilke *Christus* sigh*er* aff them: theræ ow*er*adæ ij mat ok dryk ok wenæ budhøl star amot at my*n* hælghe andæ skal th*e*m æy søter wordhæ, ok at the skulæ æy mættes aff wærilde*n*næ lustæ, ok theræ ow*er*ga*n*g ij klædh*e*r ok godz ok thiænæræ star amot at my*n* kærlichet skal æy optændæ theræ hiærtæ, ok at my*n* hælghe andæ skal æy nalkæs them, wden mynæ ænglæ theræ thiænæræ fiærkes th*e*m, ok theræ forrædhæræ diæffuelen nalkes, ok the wiæ æy then søtmæ m*et* hwilke*n* jak sogh*er* hælghe siælæ ok mynæ uener. XXII

Om *Christu*m hwilken som sigh*er* m*et* p*ro*pheten til mankønet: jak ælskædhæ thech ij æw*er*dhelik kærlichet, ok thy drogh jak thech til mech misku*n*delighe ok tedhe thech kærlichetz dygdh, aff hwilke Aug*ustinus* sigh*er*: kærlichet ær allæ godhe thingæ rot, ok thuært amot gire til wærildz hedh*er* ok godz, ok wquæ*m*melighe køtzsins lustæ ær allæ ondæ thingæ rot, ok mughe æy badha sa*m*mæn waræ, ok æy ma kærlichetz rot inpla*n*tes ij nagers hiærtæ før æn syndæ gires roten ær alzsting*is* opreffuen. Nager ma haffuæ taget all kirke*n*næ hælghelsæ, ok æn waræ onder, æn th*en* so*m* kærlichet haffw*er* til Guth fulkommelighe, ma æy waræ onder. Thy sigh*er* G*regorius*: kærlichet wtwidh*er* sik til allæ dygdhelighe g*er*ni*n*gæ. Han wtbyredes aff twænnæ budhordh, so*m* ær at ælskæ Guth ok sin jæmc*ri*stin, ok wtrække sik sidhen til ma*n*gæ wtallighe godhe g*er*ni*n*gæ. Ha*n*s ophoff ær Gutz ælskelichet, thy at om Gutz kærlichet fødhes jæmc*ri*stins kærlichet, ok om jæmc*ri*stins ælskælichet opfostræs Gutz ælskælichet, ok hwilke*n* so*m* glømer at XXII* ælskæ Guth, ha*n* kan æy ælskæ sin jæmc*ri*stin. Ok thy sigh*er* Joh*ann*es ap*ostolu*s: wi wiom at wi æro*m* førdhe fran hæluetes dødh ok til liffuet, thy at wi ælskæ war jæmc*ri*stnæ, ok th*en* so*m* æy ælskær ha*n* bliffw*er* ij dødhe*n*, th*et* ær at ha*n* forskulder sik hæluetes dødh. Ok hwær th*en* so*m* hatær sin jæmc*ri*stin ha*n* ær ma*n*dræpæræ, th*et* ær at han forskulder sik fordømelsæ dom swa so*m* ma*n*dræpæræ, thy at swa so*m* ha*n* hafw*er* hatit ok awndenæ ij hiærtet, swa drapæ ha*n* m*et* g*er*ni*n*gænæ, om han finge th*er* til makt. ok thy skulæ the fylghe diæffuel*en*, so*m* sc*ri*uet ær: m*et* diæffuelsins awndh ingik dødhe*n* ij wærildenæ, ok the fylghe ok diæffuele*n* som ij ha*n*s del ære, so*m* ære hatzfulle ok awndzsiwke. Thy bør os fly awndenæ ok haldæ Gutz kærlichet, thy at kærlichet høl ok affskraper allæ synder, ok so*m* Pet*rus* ap*ostolu*s sigh*er*: kærlichet høl syndenæ meklichet, ok *Christus* sigh*er*: ængen skal fa myt righe ij hy*m*merighe, wden th*en* kærlik haffw*er* til mech, ok ænge*n* wde*n* th*en* so*m* reen ær ok styre sik æfft*er* my*n* wiliæ, forma at nalkæs mech alzrenæstæ.

Om Helyam hwilke*n* so*m* aat askablandæt brødh ok drak XXIII watn ok fastadhe firitighe daghæ, swa at ha*n* ængtæ aat, th*et* teknær aterhald aff mat ok dryk ok a*n*net køtzsins lustelichet,

hwilket offtæ blydhkæ Gutz wredhe. Swa som sc*ri*uet ær aff th*em* so*m* bygde ij th*en* storæ stadhen Niniue, hwilke*n* p*ro*p*heten* sagdhe, at stadhen skulde sionkæ æfft*er* firitige daghæ, æn ko*n*ni*n*gen ij stadhen bødh, at badhæ folk ok fæ skulde fastæ ok stadhelighe ropæ til Guth, ok Guth sa theræ g*er*ni*n*gæ, ok the wænde bort aff theræ synder, ok thy giordhæ Guth miskund m*et* th*em*. Ok so*m* Jh*esus* *Christus* sigher, at diæfflænæ køn ma m*et* ængte wtkastas wden m*et* fasta ok bønæ, swa thwært amot ow*er*flødhelichet ij mat ok dryk the forskuldæ Gutz wredhe. Th*et* rønte Adam so*m* aff p*ar*adiis war wt kaster, thy at han aat aff forbudhne frwkt, ok for thy sagdes ha*n*ne*m*, at jordhen war forba*n*nædh ij ha*n*s g*er*ni*n*g, for hwilket ha*n* war meer æn fyræ thusændæ aar ij hæluete, ok haffdhe aldrigh thædhen ko*m*mit, wden Gutz søn haffdhe ha*n*ne*m* ij genløst m*et* sin dødh. Ok sigh*er* p*ro*pheten, at brødzsins mættæ ok ow*er*flødhelichet ok gire ok høghfærdh [ok] skørliffnet war theræ synd som bygdæ ij Sodo*ma*, XXIII* hwilke Guth lot ræghnæ eld ok bræ*n*nesten aff himelen ower th*em* ok nedh*er* sænkte th*em* til hæluetes. Swa ær ok sc*ri*uet, at Herodes ko*n*ni*n*g, hwilken so*m* thydh*er* ærædhe sik ok teknæ th*em* so*m* sinæ æræ haffw*er* ij bukxfylle ok skørliffnædh, han giordhe budhøl ok lot dræpæ Joh*an*n*em, ij hwilke*n* Gutz nadhæ war. Thy at skørliffnædz mæ*n*niskær ok drakæræ mistæ Gutz nadhe ok antwordhes diæffuelen. Ok ther til tekn gaff Guth diæfflene thol at inga ij swine*n* ok nedh*er* sænktæ th*em* ij beskæ haffuet, thy at diæfflene fa makt at inga i theræ siælæ som idhnæ skørliffnædh ok drwkke*n*skaps liffneth, ok nedh*er* sænkes ij hæluetes beskelichet, ok thy mestæ the Gutz nadhe. For hwilket B*er*nardus sigh*er*: Gutz nadhe ær so*m* balsam*us*, ok thy wil hun waræ ok gømæs ij re*n*nestæ kaar.

Om p*ro*phetæm vnderstas tholæmodh, thy at Gutz p*ro*phete waræ tholughe ij allæ genwærdhæ (thing), ok thy manær os Jacob*us* ap*ostolus* at kallæ them til thollæmodz æfft*er*døme, ok sigh*er* ha*n* them so*m* han sc*ri*uær til, at the hørdhe Jobs tholæmodh, at ha*n* bradhelighe ræ*n*ter aff meghen righedo*m* ok hans børn ok slagen XXIV aff diæffuele*n* m*et* wærstæ byld ok saar, ok thakkadhe tho Guth altidh ok sagdhe oppa righedomenæ væghnæ: jak wtgik nakgen aff

mynæ modhers quidh, ok naghe*n* skal jak ga aff wærildenæ. Oppa børnæ wæghnæ tha sagdhe han: Guth gaff mech th*e*m ok Guth tok th*e*m aff mech, sva ær giort so*m* Guth thæktes. Oppa sin krops ryghelghe pinæ wæghnæ sagdhe ha*n*: wælsignet ware Gutz hælghe naffn. Æn til tholæmodz æffte*r*dømæ bør os sønnærlighe thænkæ wars Herræ pinæ, aff hwilke*n* B*e*rnardes sigh*e*r: o godhe Jh*es*u, hwre søtelighe thu omgik m*et* mænnisken, ok hwre ma*n*g godh thing thu gafft th*e*m: hardh ordh ok hardhæræ slagh, ok aldræ hardæstæ korsins pinær, ok hwre ww*er*dughe thing thu tholde af th*em*. Ok sigh*e*r *Christus* aff sit tholæmodh: jak bran m*et* saa stor kærlichet til at ij geen`løsæ mæ*n*niskenæ siæl, at tha so*m* jak saa alzhuassæstæ pinær so*m* til my*n* dødh waræ redde, ok nar jak wtrønte th*e*m, tha war jak thes heteræ til
xxiv* at tholæ, hwre meghet meer ma*n*nen war wiliæligheræ at dræpæ mech. Th*e*r næst ær mærkænde, at propheten manær at redhe wars Herræ wægh, hwilke*n* ma*n*ge haffuæ ijge*n*tæt, so*m* war Herræ kæræ*r* ok sigher: o mæ*n*niskæ, thu ijgengælder mech ond atergæld for ma*n*gæ godh g*er*ni*n*gæ. Æn hwilkelu*n*d wars Herræ wægh skal redhes th*et* sigher (prophete) os: hwer dal skal opfyllæs ok hwært biærgh ok kullæ nedh*e*r thrykkæs, ok wrang thing skulæ rættæs ok hardh thing skulæ wordhæ ij slættæ wæghæ. Th*et* ær, at skørliffnæt ok drukkenskap, ij hwilken all wrenlichet ær so*m* thrækken ij dalen, skal ijgenhaldes, thy at war Herræ sigh*e*r: hwilke*n* so*m* gar ij wsmittæder wægh ha*n* skal thiænæ mech. Ok hwært biærgh ok kullæ skal nedh*e*r thrykkæs, th*et* ær at høghfærdugh*e*r skal ødhmyughes, som sc*r*ipten sigh*e*r: hwre meghet meer thu æst swa meghet meer tha ødmyughe (thech), ok thu skalt finnæ nadhæ for Guth. Wrang thing skulæ rættæs, th*et* ær at all wrætwisæ skal afflæggæs, ok swa so*m* sc*r*ipten radher ok sigh*e*r: thu skalt æy nagher time gøræ th*et* a*n*næn, th*et* thu ikke
xxv wilt haffuæ aff a*n*nær, ok huas thing skulæ wardhæ ij slættæ wæghæ, th*et* ær at all hærdzskæ ok ilskæ skal wtkastæs aff mæ*n*niskenæ hiærtæ. Som p*ro*pheten sigh*e*r: tilredh*e*r wæghen ok gøren slætter stighen, hænten op stenæne, th*et* ær wtwraken ilzharskæ. See mæ*n*niskæ, thin helæræ, thin helære komber til thech at thelgen wægh, thy wet ha*n*nem hedher ok loff ok æræ!

[Inledning].

I then timen bødh kesæren, at all land ok stædh*er* ok mæ*n*niskær, so*m* waræ vndergiffuen Romaræ wald, skulde sc*ri*ues at kesarin mattæ witæ theræ tal. Tha fooro allæ til the stadhæ som the waræ wt aff fødde æller wtko*m*ne aff, at uedh*e*rga sik waræ vndergifnæ Romaræ wald, ok hwær theræ skulde giffuæ een stor pæ*n*ni*n*g til skat æfft*er* kesara*n*s budh. Tha foor Joseph (aff) Nazareth ok til Bethleem, thy at han war aff Dawidz slækt, som fødder war ij Bethleem, m*et* sinæ fæstemø Maria. Ok th*e*n tidh the waræ th*er*, tha fødde hw*n* sin søn ok xxv* sweptæ ha*n*ne*m* ij tanu*m* ok lagdhe ij krwppæ. Thy at hw*n* haffdhe æy a*n*nærstad at læggæ ha*n*ne*m* ij. Hyrdhæ ælle fægømæræ wara ij sa*m*mæ righe wakande ok gømde theræ hiordh, til hwilke Gutz ængil kom ok stodh hoos th*e*m, ok Gutz klarhet sken omkring th*e*m, ok the ræddes m*et* megel ræddughe. Æn Gutz ængel sagdhe til th*e*m: rædhens æy, thy at jak sigh*e*r edher meghen glædhe, hwilke*n* so*m* skal wardhæ allt folk. Thy at ij dagh ær edh*e*r fødder frælsæren som ær Jh*esus Christus* ij Dawidz stadh, ok th*et* ær eth*e*r tekn at ij skulæ th*er* finnæ barn swept ij klædh*er* æller tanu*m* ok lakt ij krwppæ. Ok ij sa*m*mæstu*n*d tha hørdes m*et* th*e*n ængil mangæ hy*m*merighes ænglæ ok loffuædhæ Guth ok sagdhe: æræ waræ Guth ij hy*m*merighes høgdh, ok fridh*er* waræ the mæ*n*niskæ ij jordherighe som godh*er* wiliæ haffw*er*! Sidhen ænglænæ foro fran th*e*m til hymlæ, tha talædhæ fægømærnæ

ij mællom th*e*m: farom til Bedhleem ok sem th*et* ordhit ok vndherlighe thi*n*g so*m* giort ær ok Guth giordhe ok tedhe os. The skyndethe sik ok ko*m*mæ ok fw*n*næ Mariam ok
xxvi Joseph ok barnet lakt ij krwppe, ok vnderstodhe at swa war sant so*m* th*e*m war sakt aff th*et* barnet. Ok allæ the so*m* th*et*tæ hørdhæ, vndrædhæ oppa the thing so*m* the hørdhæ aff fægømærnæ, ok Maria gø*m*de all theræ ordh ok thænktæ th*e*m ij sit hiærtæ m*et* the ordhen so*m* hwn føræ haffdhe hørt. Ok fægømærænæ foro ater hem til sin, loffwædhæ ok ærædhæ Guth for all the thing so*m* the haffdhe hørt ok seet æfft*er* thy som th*e*m war sakt. Ok sidhen atta daghæ waræ framletnæ at barnnet skulde omskæræs ok kallædhes ha*n*s naffn Jh*esus*, hwilket kallæt war aff ængelen, før æn ha*n* kom ij modh*e*rnæ liff.

Vi læsom ij dagh hwre Gutz ængil budhedhæ hørdhenæ meghlæ glædhe, thy at Jh*es*u Gutz søn sander wærildenæ helæræ war fødder. Nw ma nagher speriæ hwi ænglænæ syntes hørdhenæ ok æy ko*n*ni*n*gæ æller righe mæn. Tha ær swa swarænde, at th*et* war for fæm handæ skæl. Først forthy at the waræ fatige ok Jacob*us* ap*osto*l*us* sigher: Guth wtualde fatige mæn ij thesse
xxvi* wærild, righe ij the hælghe tro ok hy*m*merighes righes arffwingæ, hwilkit righe ha*n* loffwer allæ th*e*m som ha*n*ne*m* ælskæ. Annæ*n*tidh thy at the waræ idhnæ ij sin æmbete, at the om natten gømde ok waghadhe om theræ hiordh ok B*er*nard*us* sigh*er*: o mæ*n*niskæ, vnderstanden hwre meghet andelighet ok guthelighet æruedhe thækkes ængelne, m*et*æn the w*er*dughedhes m*et* swa søte ok sælæ wedhertalæn at talæ m*et* hørdhenæ so*m* æruedhe for sinæ lighemelighe vedherthorfft. Thridiætidh for thy at the waræ wtupa markæn ok skilde fran wærildzlighe lustæ ok folkx omgangilsom, ok the so*m* swa ære the forskulde at søghes aff Gutz nadhæ. Thy sigh*er* p*ro*pheten, at Guth skal kæ*n*næ th*e*m andelik kæ*n*nedom ok wisdom so*m* ære wande fran melkke*n*ne ok bortrørdhe fran spi*n*nen, th*et* ære the so*m* sik haffw*er* skilt fran all køtlik lust. Thy sigh*er* B*er*nard*us*, at guthelik lustæ æller

hwgneth giffs æy them so*m* taghe nagh*er* a*n*ne*n* hugnæth. Fiær-
dhetidh for theræ eenfaldelichet, thy at so*m* sc*r*ipten sigh*er*:
hwær klogh*er* gabbæræ ær Guth ledh*er* ok hatlik, ok ha*n*s wedh*er* XXVII
talæn ær m*et* eenfaldæ mæ*n*niskæ. Thy sigh*er* *sancta* Maxim*us*:
hørdhenæ menløsæ forskuldæthe raskelighere Gutz nadhæ æn
wærildenæ wald, at rætwis eenfaldelichet skulde før vndersta*n*dæ
gutheligh*e* sa*n*nid æn høghfærdughe h*er*rædøme. Fæmtætidh til
tekn, at the formæn so*m* swa atuakteligh*e* gøme sinæ vnderdanæ
so*m* thessæ (hørdhe) sinæ hiordh the ære wærdughe at søghes m*et*
Gutz nadhæ. Thy sigh*er* G*regorius*, at the forskulde besynnærlighe
høghelik løn af Guth so*m* wæl foræsta sin almughe. Ok Paul*us*
sigh*er*, at the p*ræ*ste so*m* wæl foræsta sit æmbite the ære værdughe
tuæfalden hedh*er*, ok mæst the so*m* ære wissæ ij guthelik kæ*n*nedom.

Ok ær mærkændæ at ængelen budhædhe the glædhe at wærildenæ
helære war fødder. For hwilkit Aug*ustinus* sigh*er*: *Christus* kom
ij wærildenæ at gøræ helæ siwgæ mæ*n*niskæ, ok æy war a*n*nar
sak til at ha*n* skulde ko*m*mæ, ok æy waræ dygdhe wden waræ
synder ledde ha*n*ne*m* aff hy*m*merighe ok til jordherighe. O hwre XXVII*
wælwiliægh*er* ok kærlikxfulder th*e*n lækæren war so*m* th*e*m giordhe
lækædom aff sit blodh, the so*m* sik sælffue haffdhe dræpet m*et*
sinæ synder. Ok thy sagdhe Gutz søn, so*m* kom ij wærldenæ
at opletæ ok helæ mankønet, so*m* forfarit war, tha ha*n* hængde
oppa korsset ij hardhæstæ pinæ ok roppedhe til Guth sin fadher:
o fadher, forlat th*e*m at the pinæ mech, thy at the witæ æy hwat
the gøræ, thy at the ære mech gry*m*me ij sin gælskæ, thoch
skal jak helæ th*e*m nar the haffue dræpit mech. Thy at ok so*m*
sigh*er* Aug*ustinus*, mæ*n*niskæne høghfærdh formatte m*et* ængtæ at
læghes wden m*et* Gutz søns blodh, ok æy theræ gire wde*n* m*et* hans
fatikdom, ok æy theræ wquæ*m*melighe køtzlustæ wde*n* m*et* ha*n*s
pinæ, ok æy theræ ilzskæ ok wmildhet wde*n* m*et* ha*n*s kærlichet
ok tholæmodh. Ok thy war æy glædhe ij wærlden før æn Gutz søn
føddes, ok thy nar ængelin sagdhe til Thobiam: glædhe waræ thech
altidh, tha swarædhæ han: hwat glædhe kan mech wardhæ so*m* XXVIII
siter ij myrket ok æy kan see hy*m*milsins liws, thy at allæ the
th*er* dødhe foræ Gutz søns byrdh, fooro til hæluedes myrk ok
finge æy see hy*m*merighes liws, før æn Gutz søn ypnædhæ them

hy*m*merighe m*et* sin dødh, ok thy budhedhæ ængelen ij hans føzslæ timæ the glædhe so*m* alt folk skulde wardhæ.

Nw ær mærkænde os til kæ*n*nedom, tuæ*n*næ handæ glædhe ær. Førstæ ær wærldzlighen, hæ*n*næ skal ma*n* fly for fyræ handæ skuld, først for thy at hw*n* ær altidh blandædh m*et* sorgh, so*m* sc*ri*uet ær: later ok løghe so*m* fylgh*er* wærldz glædhe skal blandes m*et* sorgh, ok grath skal at ytærste belæggæ thelighe glædhe. Thy at hwre mechlæ meræ nagh*er* mæ*n*niskæ ælskær naghet lighemelichet, swa mechlæ meer tha wordh*er* hæ*n*næ sorgh, tha hwn mister th*et*, ok mæst æfft*er* dødhe*n*. Ok sigher B*er*nard*us*: ij wærldenæ glædhe ær liten snille ok mangæ synder ok synde snaræ, aff hwilke siælen ok kroppænæ skadhæs. Ok thy grædæ
XXVIII* syndughe siælæ ij pinen ok sighe, som p*ro*pheten sigher: war hiærtæ ok wærldzlighe glædhæ wanskædhes, war sangh ær omuænder ij grat, war howdzkronæ nedh*er* fiæl, we ær os, thy at wi syndæthe, thy at wart hiærtæ ær sorghfult giort ij wærk, ok war øghen ære myrke. Annæ*n*tidh ær wærildz glædhe flyænde, thy at hw*n* smittes m*et* køtzlustæ, swa som sc*ri*uet ær: køtzsins luste ælskæræ sighe swa: kronom os m*et* rosæn, so*m* ær wærildz fæghrind, før æn the falnæ, ængen skal waræ th*en* lustelighe stadh hwilke*n* war [s]kørliffneth skal æy ow*er* faræ, ok ængen skal waræ lutl[ø]s aff war [s]kørliffneth, ok aterlato*m* ij hwær stadh æfft*er* os glædhes tekn, ok forthy tha kæræ jo*m*frw Maria ow*er* thelighe mæ*n*niskæ at the ær wærræ æn wskællighe dyuren, thy at the liffue wden skæl ok liffue alzstingx æffter theræ køtzlustæ. Thy skal theræ luste fran th*e*m faræ, ok renleksins hælghe andæ skal ga*n*gæ fran them, ok diæffuele*n* hwilke*n* the fylghe skal opfyllæ them. Thridiætidh thy at hw*n* ær wstadugh, for hwilkit war
XXIX Herræ sigher: jak skal borttaghæ af wærildenæ ælskæræ theræ styrk ok wærildzlighe glædhe. Thy sigh*er* s*anct*us B*er*nard*us*: nar mit hiærtæ akter æy ko*m*mæskulænde thingæ glædhe, tha hindræs th*et* aff jordzlighe thinge gire æller ælskoghæ, ok th*en* tidh th*et* wæffs ij them, tha swikx th*et* aff lustæ ok smittæs aff skørliffneth. Awnden pinær th*et*, sorgh ok wredhe drøffw*er* th*et*, ok swa synderstænkes til ma*n*gæ synder, ok finder ængenstadh hwilæ. Thy ær scriuet: th*et* hiærtæ so*m* gar

ow*er* twa wæghæ, swa so*m* ær at thænkæ at thækkæs Guth m*et* wærildz glædhe, th*et* skal æy haffue hwilæ. Thy at so*m* sc*ri*uet ær: wmildæ ma*n*næ loff ær stakket, ok theræ glædhe so*m* æy thiænæ Guth ij rættæ sanni*n*d ær swa so*m* th*e*n putter hwærken ær diwper æller widh*er*. Fiærdhæ tidh forthy at hw*n* ær stakketh. Som sc*ri*uet ær: wærilde*n*næ ælskæræ glædhes weth leek ok haldæ harper ok bamber, ok glædhæs weth ordghæ sang, ok framledhe sinæ daghæ ij eet lustelighet liffneth, ok ij een pwnkt siwnkæ the til hæluedes. Ok thy spør s*anctus* Greg*orius* ok sigh*er*: hwar ære nw wærildenæ ælskæræ, hwilke som for litin xxix' timæ waræ hær hos os? ængtæ bleff hær æfft*er* them wde*n* muld ok madhka, atuakta gra*n*nelighe hwar the æræ ok hwædhæn the ko*m*mæ. The waræ mæn swa so*m* thu, ok ato ok drwkko ok loghe, ok framførdhæ sinæ daghæ ij eet lustelighet liffneth ok ij een pu*n*kt nedher fooro the til hæluedes. Hær giffs theræ køt madhkkæ, ok th*e*r theræ siæl bræ*n*nendæ eld, til thæs at the skulæ a*n*næntidh sa*m*mæ*n*bindes m*et* eet ont kompanskab, ok skulæ innelykkes ij æw*er*dhelik bræ*n*nendes eld, ok the som so*m* sa*m*ma*n* waræ ij synde*n* the skulæ sama*n*waræ ij pinen, thy at een pinæ intagh*er* th*e*m ij sik, hwilke een ælskoghe sa*m*ma*n*bant ij synden. Hwat dugh*er* th*e*m nw fanyt æræ, stakket glædhe, wærildenæ wald, køtzsins lustæ, falsæ righedomæ, ok meghet thiænestæ folk, ok ond gire? hwar ær theræ ga*m*mæn, kalz ok løghe, ros ok høghfærdh? aff swa stor glædhe kom th*e*m stor sorgh, ok æfft*er* swa stor lustæ thung ysæld, ok fiollæ ij diupt nedh*er* fal ok stoor pinæ. Ok th*et* them hænde ma thech hændæ, thy at thu æst man, xxx ok Gutz rætwisæ ma æy a*n*nærledh dømæ æn thinæ g*er*ni*n*gæ forskuldæ. Ok thy hwilke*n* so*m* meer ælskær wærildenæ æn Guth, meer drukke*n*skaps swalgh æn ater hald, meer skørliffnet æn renlek, han følgh*er* diæffuele*n* ok skal gaa m*et* ha*n*ne*m* ij æw*er*dhelighe pinæ.

Annær glædhe ær ij æw*er*dhelik sælichetz hugnædh so*m* haffw*er* fyræ godh thing. Første at hwn ær ogripelighen at sighe, for hwilkit sc*ri*pten sigh*er* til sinæ troo thiæneræ: gak in ij thin herræ glædhe. Aff hwilke glædhe Anselm*us* sigh*er*: glædhe ær ful ok meer æn ful, thy at nar hiærtit ær fult ok hughen ær fulder ok siæle*n* ær ful ok all mæ*n*nisken ær ful m*et* thessæ glædhe,

tha skal æn glædhe ow*er*løpæ, thy at all the glædhe*n* gar æy ij mæ*n*niske*n*, wde*n* the allæ glædhe*n*des gaa i*n* ij glædhene. Annar ær at hw*n* ær blandædh m*et* sorgh ok grat. For hwilkit war
xxx* H*er*ræ sigh*er*: mynæ thiæneræ skulæ komæ ij Syon, som teknæ hy*m*merighe, m*et* loff, ok æw*er*dhelighe glædhe skal waræ ow*er* theræ howeth. The skulæ haldæ glædhe ok frygdh, ok sorgh ok gradh skal fly fra*n* th*em*, ok jak siælffw*er* skal hugnæ th*em*. Thridiæ ær at hw*n* finz æ meer ok meer, thy sigh*er* p*ro*pheten: ij øsæ Gutz nadhe watn ij glædhe aff helæræns nadhæ keldæ, ok sigh*er* p*ro*pheten, at glædhe ok frygdh skal finnæs ij hy*m*merighe, ok loffsins røst ok thakka g*er*ni*n*g, swa at allæ skulæ loffuæ Guth ok thakkæ Guth. Fiærdhæ ær at the som fa thessæ glædhe the skulæ aldrigh mistæ hæ*n*næ. Thy sagdhe *Jhesus* til sinæ apostlo*m*: jak skal see edh*er* ok edh*er* hiærtæ skal glædhes ok ængen skal edh*er* glædhe bort aff edh*er* takæ. Ok sagdhe ha*n* th*em*: glædhes thy at eth*er* naffn ære sc*ri*uen ij hy*m*merighe. — Aff thessæ glædhe tha sagdhe een hælgh*er* man ij s*ancte* Birghittæ ahørændæ: æn om jak haffdhe tholt een dødh for hwær then stund jak liffdhe ij jorderighe ok altidh ater liffuet, aldrigh haffdhe jak thoch m*et* allæ th*em* format fulko*m*melighe thakka Guth for ha*n*s kærlichet, thy at
XXXI ha*n*s loff gar aldrigh aff my*n* mu*n*, ok glædhe gar aldrigh aff mynæ siæl, æræ ok hedh*er* ære aldrigh fran mynæ syn, ok glædhe ær aldrigh bortæ fran mynæ hørsl. Thy so*m* the hælghe kirkæ sionger, bør os glædhes, at *Christus* so*m* ær fridh gøræræ ok midhlæræ mællæn Guth ok mæ*n*nisken ok føder aff hælghestæ jo*m*fru, ok haffw*er* ophøgt war natur ij sin guthdoms p*er*sonæ. Ælskom thy ha*n*n*em*, ok loffuæ ok æræ ow*er* all thing, opta til læggænde th*et* ok sighe: Maria, Maria, Maria! thu æst alz hælæghetz gimsten ok dyræstæ, gøm ok wærnæ os thech ødhmyuklighe thiænændæ aff gamblæ wwensins thusandæ thusandæ swik!

Om attænde dagh julæ.

S*anct*us Lucas ewangilistæ sigh*er* ij cap*itu*lo, at Gabriel ængil sændes aff Guth til jo*m*frw Maria ok sagdhe til hæ*n*næ: thu skalt vndffa*n*ggæ ij thit liff, ok fødhe een søn, ok thu skalt kallæ ha*n*s naffn Jh*esu*m. Th*et* fulko*m*mædhes so*m* wj læ[s]om ij læsti*n*næ ij dagh, at sidhen attæ daghæ waræ fulko*m*næ fran Jh*es*u føzslæ dagh, at smasue*n*nen Jh*esus* skulde omskæræs æfft*er* Judhænæ logh, hwilke*n* ha*n* wilde XXXI* fulko*m*mæ, ær ha*n*s naffn kallet Jh*esus*. hwilket kallet war aff ænglen, før æn ha*n* affladhes ij modh*er* liff.

Nw ær mærkænde os til kæ*n*nedom, at ængen kan rætteligheræ gifue nagh*er* thing naffn, æn th*en* so*m* grannelighe wet thes naturlighe eghelichet. Swa forthy at ængelen wiste naturlighe eghelichet waræ ij Jh*es*u *Christ*o at helæ syndughæ, thy kallædhe ha*n* ha*n*s naffn Jh*esu*m. Thy at so*m* Petr*us* sigher: æy ær ij nagh*er* a*n*nær helsæ æn ij wor h*er*ræ søtæ Jh*esus* *Christus*, ok æy ær a*n*net naffn vnder hy*m*milen giffwit mæ*n*nisken ij hwilket os bør helæ vardhæ. Ok thy sagdhe ængelen til Joseph: thu skalt kallæ ha*n*s naffn Jh*esum*, thy at ha*n* skal hel gøræ sit folk aff theræ synder. Thy sigh*er* Joh*anne*s ap*ostolu*s: o sønær! jak sc*ri*fw*er* edher at edhræ synde forlatæs edh*er* for Jh*es*u naffn. Thy ær mærkændæ, at Jh*es*u wælsignædhæ naffn ær først th*em* til styrk ok hiælp, som stridhæ amot synden ok diæffuele*n*. Thy XXXII sigh*er* læsten, at Jh*es*u kæ*n*neswenæ ko*m*mæ til ha*nnem* m*et* glædhe ok sagdhe: o h*er*ræ! diæfflene wndergiffues os ij thit

naffn. Ok sigh*er* Jh*esus*: the som tro stadhelighe oppa mech,
the skulæ wtkastæ diæfflenæ ij mit naffn. Thy ær sc*ri*uet: wars
H*er*ræ naffn ær starkastæ torn, ok rætwis man løpæ til th*et* m*et*
gutheligbe aakallen, ok ha*n* skal ophøghæs til æræ.

Annæ*n*tidh ær Jh*es*u naffn the*m* til hugnæth so*m* drøwilse
tholæ. Thy sigh*er* Jh*esus*: sæle ære ij, nar mæ*n*niske*n* ba*n*næ
edh*er* ok hatæ edh*er* ok sighe alt ont mot edh*er*, hwilkit ij tholæ
for mit naffn, glædhes ok frygdhes, thy at edh*er* løn skal waræ
stor i hy*m*merighe! Thy ær sc*ri*uet, at apostlane ginge gladhelighe
fra*n* theræ asyn so*m* them haffdhe flæ*n*gt ok illæ halnæt, ok
glæddes forthy at the waræ wærdughe at tholæ smælichet for
Jh*es*u naffn. Thy sagdhe Paul*us*: jak ær æy atenæst redhebon at
xxxii* bindes, wden æmuæl at dø ij Jer*usa*lem for Jhesu naffn.

Thridiætidh ær Jh*es*u nafn the*m* til studh so*m* wanskæs. Thy
sagdhe Petr*us* til haltæ ma*n*nen: ij Jh*es*u naffn stat op ok gak!
ok han opsprang (ginstæn) ok ingik ij mønstrit, ok loffuedhe
Guth. Ok saghde Petr*us* til een man, hwilken attæ aar haffdhe
lighet ij sottæ siæng: Jh*esus* *Christus* helæ thech! stat op! ok han
opstodh genstæ*n*, ok allæ the th*et* saghæ om wændes til Guth.
Thy sigh*er* B*er*nard*us*: Jh*esus* *Christus* opuækker mynæ lætiæ
m*et* sin æffl*er*dømæ a sin ma*n*doms wæghnæ ok heler mech m*et*
sinæ hiælp a sin guthdo*m*s wæghnæ.

Fiærdhætidh ær hans naffn tro thiænæræ til hedh*er*. Thy at
so*m* læstin sigh*er*: ha*n* gaff them so*m* tro oppa ha*n*s naffn wald
at wardhæ Gutz søner. Ok thy so*m* p*r*opheten sigh*er*: hwær
then so*m* tror oppa Gutz naffn skal hel wardhæ. Ok ær sc*ri*uæt,
at Gutz thiænæræ skulæ thiænæ ha*n*ne*m* ok see ha*n*s ænlite, ok
ha*n*s naffn ij theræ ænlite, ok the skulæ styræ ok radhæ æw*er*dhe-
lighe. Æn thy ær wær ma*n*ge afflæ sik swa stort naffn ij
wærilde*n*næ, at the tapæ hy*m*merighe. Swa sagdhe Jh*esus* aff een
xxxiii man: th*e*nnæ hær gik m*et* all astu*n*dhe*n* æffl*er* wærilde*n*næ fafænge,
hwilke*n* stort naffn afflædhe sik ij w*er*lden, ok lagdhe mæstæ
syndæ byrdhe a sin bak. Thy haffw*er* ha*n* nw stort naffn ij
hæluede, ok mæstæ pinæ byrdhe til løn, ok høghelik stadh ij
pinnen, til hwilke*n* somlighe nedh*er* fooræ for ha*n*ne*m*, ok so*m*mæ
m*et* ha*n*ne*m*, ok so*m*mæ æfl*er* ha*n*ne*m*. Th*e* nedh*er* fooræ for

ha*nn*em, the so*m* ha*nn*em styrkte m*et* theræ radh ok hiælp til at wtwidhæ ha*n*s onzska. Ok m*et* ha*nn*em nedher fooræ ha*n*s ger*ni*n*gæ aterløn. Ok the fooræ æfft*er* ha*nn*em, so*m* ha*n*s ondæ æfte[r]dømæ foldæ. Thy ropæ the førstæ til ha*nn*em swa so*m* aff stridh ok sighæ: thy at thu lydde war radh. thy bræ*n*nom wi heteligheræ aff thinæ nærwaræ. Thy waræ thu forba*nn*ædher ok w*er*dugher at hængæ ij hælwites galghæ, ther so*m* aldrigh bryster repit, vnder hwilke*n* galighæ æw*er*dhelik eld bliffw*er* ok bræ*n*der. Ha*n*s ge*r*ni*n*gæ ropæ ok sighe: O wsæl, jordhen formattæ æy at fødhe thech m*et* sin frwkt, ok forthy girnædhis thu all thing. Gul ok sylff formattæ æy opfyllæ thin astu*n*delsæ, thy æst thu nw tomber aff allæ godhæ, ok forthy skulæ lefuæ*n*des raffnæ slitæ thinæ siæl.

Fæmtætidh ær mærkende, at Jh*esu* *Christi* naffn war aff XXXIII* p*ro*pheten hiærtelighe astu*n*dæt, so*m* sc*ri*uet ær: o h*er*ræ Guth! thit naffn ok thit ammyne ær ij mynæ siæls astu*n*dilsæ, ok myn siæl astu*n*dædhæ thech. Ok sagdhe p*ro*pheten: o h*er*ræ Guth! jak wilde at thu swnder slite hy*m*milænæ ok fooro nedher ij w*er*ldenæ. Ok b*er*ghen skulde bortflytæ for thit ænlite, ok so*m* th*et* opbrænt waræ aff eld ok til askæ wordhæ. Th*et* ær at høghfærdughæ ok ilhærdzskæfullæ skulde fa guthelik ræddughæ ok kærlikx idhrughe for sinæ synder. ok wiliæ til at bætræ them, ok thænkæ sin ytterstæ timæ, ij hwilke*n* theræ kroppæ skulæ swnderløsæs ij muld ok aska. ok theræ siælæ kallæs for Gutz dom at swaræ ok gøræ regenskap aff sinæ ge*r*ni*n*gæ. Ok ysker p*ro*pheten framledes, at watnen skulde bræ*n*næ aff eld, ok thit nafn, h*er*ræ Guth, ku*n*nokt wordhæ thinæ wwenær. Th*et* ær at skørlifnæs mæ*n*nisker ok drakkaræ skulde optændes m*et* Gutz kærlikx eld ok rædhes ok kæ*n*nes uedher Gutz naffn so*m* the før hædde m*et* theræ synder, som Paul*us* sigh*er* (til) syndughe: Gutz naffn hædhes aff edh*er*. Ok thy forskulde the hæluede, so*m* hædhæ Gutz ødmyukt m*et* sin høghfærdh, ha*n*s fatikdom m*et* XXXIV edh*er* gire, hans renlek m*et* edh*er* drwkkenskap ok skørlifnædh. Thy ær sc*ri*uet: hwilke*n* so*m* hædh*er* Gutz naffn, ha*n* skal dø m*et* æw*er*dhelik dødh.

Siættætidh ær mærkende, at Jh*es*u naffn war sa*n*nelighe spat aff p*ro*phethe*n*, so*m* sagdhe: *Christo* thech skal kallæs nyt naffn aff Guth æw*er*dhelighe rætwisæ, fredh ok mildhetz hedh*er*. Th*et* nyy naffn ær Jh*esus* so*m* thydh*er* helæræ. Thy at so*m* læsten sigh*er*: Jh*esus* kom til jordherighe at opletæ ma*n*kønet som forganget war. Han ær rætwise*n*næ fredh. Thy at so*m* Paul*us* sigh*er*: Jh*esus* ær war fredh, hwilke*n* so*m* giordhe badhæ til eet. Th*et* ær, at han giordhe eet righe aff ænglæ ok mæ*n*niskæ, hwilke før waræ atskilde for Adams synd, giordhe fredh ok sætnet m*et* Guth ok mæ*n*niske*n* ij sin ligheme oppa korsset, ok drap wwenskappen so*m* war mællen Guth ok mæ*n*niske*n*. Ok XXXIV* thy so*m* sc*ri*uet ær, ær ha*n*s naffn ku*n*giort ij allæ w*er*ldenæ, ok thy so*m* Paul*us* sigh*er*, for at Jh*esus* myugtæ sik sælffw*er* ok war lydugh*er* Guth fadh*er* for waræ skuld alt til korsins dødh, ophøgdhe Guth ha*n*ne*m* ok gaff ha*n*ne*m* naffn so*m* ær ow*er* all naffn, at ij Jh*es*u naffn skal hwær knæ bøghes ij hy*m*merighe ok ij jordherighe ok hæluete. Thy sigh*er* Jh*esus* til them, so*m* thuingæ sin ligheme ok fylghe ha*n*ne*m* ij pinlighe æruedhe ok leffneth: hwilke*n* so*m* sigh*er* wider aff høghfærdughæ diæffuele*n* m*et* ødhmyukt aff w*er*ldenæ gire m*et* sælwiliænde fatikdom, m*et* renlik ok aterhald aff drwkke*n*skap ok skørleffneth, han skal klædhes m*et* hwitte renlekx klædh*er*, ok jak skal æy affskrapæ hans naffn aff liffsins book. Thy ma ha*n* sa*n*nelighe glædhes, m*et*æn Jh*esus* sigh*er*: glædhis thy (at) edh*er* naffn æræ sc*riff*næ ij hy*m*merighe. Æn the so*m* æy ære sc*riff*næ mughe syrghe, thy at the fordømes til hælwettes, thy at bøkrenæ oplætos ok the dødhe dømdæs aff the thing, so*m* sc*riff*næ waræ ij boghen æfft*er* theræ g*er*ni*n*gæ. Ok hwær then so*m* æy ær fw*n*nen sc*ri*uen ij liffsins bok ær sænder ij bræ*n*nændæ eldz sio, so*m* ær hæluetes eld.

XXXV Siwndætidh ær mærkænde, at Jh*es*u naffn war opinbarlighe teet, so*m* p*ro*pheten sigh*er*: ha*n*s naffn oprinnænde man, thy at ha*n* føddes ij sa*n*næn ma*n*dom, ok hwær then naghet got gør oprinder vnder ha*n*næm, so*m* ha*n* sælffw*er* sigh*er*, at wden mech formughe ij ængtæ got gøræ. Ha*n* skal opbyggæ Gutz mønster, thy at for ha*n*s kæ*n*nedom wordhæ ma*n*gæ siælæ Gutz mønster. Han skal bæræ æræ, thy at so*m* Paul*us* sigh*er*: wj see Jh*esum*

*Christu*m kronædher m*et* hedh*er* ok æræ for døzsins pinæ. Han skal sitiæ ok wara h*er*ræ oppa sin domstol, thy at so*m* p*ro*pheten sigh*er*: hans domstol skal til redhes ij misku*n*d ok ha*n* skal sitiæ oppa ha*n*ne*m* ij sa*n*nænde ok dømæ rætten dom. Ok skal raskelighe atergældæ hwær, æfft*er* thy so*m* rætwist ær. Han skal waræ p*r*est ow*er* sin stol. P*r*estæ æmbite ær at offra for syndughe mæ*n*niskæ ok bediæ for th*e*m til Guth. Swa giordhe Jh*esus*, swa so*m* Paul*us* sigh*er*: Jh*esus*, forthy at ha*n* ær æw*er*dhelighe, thy haffw*er* (han) æw*er*dheligh p*r*estæ æmbite ok ganger sælffw*er* til Guth sin fadh*er* at bediæ for os. Thy forma ha*n* æw*er*dhelighe helæ, mædhen ha*n* æw*er*dhelighe leffuæ*n*des ær. xxxv* Theligben tilbwrdhe ok skulde wordhæ p*r*est hælægh*er*, menløs, wsmittæder, skilder fran synden, ok giordh*er* himllen høghræ, hwilke*n* æy wederthorff so*m* andræ p*r*ester, først offra offro for sinæ synder, ok for folksins synder, thy at war h*er*ræ Jh*esus* *Christus* giordhe th*et* eentimæ offrande sik for waræ synder. Han ær ok fridzsins radh mællen Guth ok mæ*n*niske*n*, so*m* sakt ær. Thy so*m* p*ro*phete*n* sigh*er*: skal ha*n*s h*er*rædømæ ma*n*gfalt gøræs ok ha*n*s fridh skal æy ændæs, til hwilke*n* os wærdughes at ledhe then sa*m*mæ Jh*esus* *Christus*!

Næstæ søndagh æffter jwladagh.

Maria ok Joseph wndrædhe aff the thing, so*m* sagdhes aff Jh*esus*. Ok Symeon wælsignædhæ ok sagdhe til Mariam, Jh*es*u modher: th*e*nnæ ær satter ij nedh*e*r fal ondæ ok wtro, ok ij opstandilsæ godhæ ok (tro). Ok ij th*et* tekn, so*m* skal motsighes. Ok ha*n*s pinæ swærdh ga gø*m*mu*n* thinæ siæl, at the thankæ, so*m* før waræ lønlighe ij hælghe
xxxvi forfædhræ hiærtæ æller ij sc*ri*ptene skulæ opinbaræs. Th*er* war ok A*n*na p*ro*phetissa, hwilke*n* so*m* haffdhe liffuet siw aar m*et* sin bondæ ij hionalogh, ok war ænkæ til at hw*n* war fyræ aar ok attati, ok thiænte Guth ij mønsteret dagh ok nat m*et* fastæ ok bønæ, ok kændis weth Guth ok talædhe aff ha*n*næ*m* ij the stu*n*de*n*næ allæ th*e*m, so*m* bidhædhe Isr*ae*ls folkx aterløsn.

Underlighet war hwre ængelen ku*n*giordhe fægø*m*mærnæ, at Gutz søn war fødder. Hwilkit m*et* ma*n*gæ a*n*nær vnderlighe thing, so*m* hændæ ij ha*n*s føzslæ timæ, the vndrædhæ æy forthy at (the) æy wæl vistæ, at thelik thing til hørdhe Gutz søn, wde*n* for thy so*m* G*regorius* sigh*er*: hwre afftæ høghelighe thingæ a*m*myne ko*m*mæ ij hughe*n*, swa afftæ opuækkæs ha*n* til at vndræ. Ok sagdhe Symeon: Gutz søn waræ satter ij ma*n*gæ nedh*er* fal ok opsta*n*dilse ok ij th*et* tekn so*m* skal motsighis. Thy at so*m* læsten sigh*er*: hwilke*n* som tror ok døpis skal hel wordhæ, ok

ther m*et* opsta til æw*er*dhelikit liff. Ok hwilken so*m* æy tror XXXVI* Guth ha*n* skal fordømæs wden iæff til æw*er*dheliket nedherffal ij hæluete.

I Jh*esu* ær thræfalt tekn: renlichetz, fatikdoms ok ødhmyukt. Aff hwilkit ængele*n* sagdhe til hyrdhenæ: th*et* ær edher tekn at ij skulæ finnæ barnet ij krøppæ. Th*et* ær renlichetz tekn, thy at børn witæ æy skørlifnædz wrenlichet. Thessæ tekn motsighe skørliffnædz mæ*n*nisker. The sighe th*et* so*m* sc*ri*uet ær: ængen skal waræ then lusteligbe stadh hwilke*n* war skørlifnæt skal æy ow*er* faræ. Ok ængen skal waræ lotløs aff war skørlifnæt. Ok ijgen: latom hwær stadh w*er*lde*n*næ glædhes tekn. Ok sigh*er* th*em* the hælghe sc*ri*pt, at skørlifnædz mæ*n*niskæ løn skal waræ ij bræ*n*nænde sio, hwilke*n* bræ*n*nende ær ij eld ok bræ*n*nesten. Hwilke*n* so*m* ær a*n*nær dødh, so*m* ær hæluetes wændelik dødh æfft*er* lighemen*s* dødh.

Nw ij thy at ængelen sagdhe til hørdhenæ: ij skulæ finnæ Jh*esu*m, th*et* signædhæ barnet swept ij fatighe klædh*er*, i th*et* tha vnderst*an*des fatikdoms tekn, hwilkit tekn girughe motsighe. Thy at so*m* sc*ri*uet ær: diæffuele*n* giordhe tekn, swa at han lot eld nedh*er* faræ aff himlen ij mæ*n*niskæ asyn. Th*et* ær, at han op- XXXVII tændæ w*er*dzlighe thingæ gires eld ij girughe hiærtæ, ok swek girughe mæ*n* ij w*er*lde*n*næ for th*et* tekn so*m* ha*n* giordhe, th*et* ær for th*en* framga*n*g the finge ij w*er*ldz thing. Thy sigh*er* sc*ri*pten, at hwær th*en* so*m* tagh*er* diæfuele*n*s tekn so*m* ær gire, ha*n* skal drikkæ aff Gutz wredhis win ok skal pinæs ij eld ok bræ*n*nesten ij Gutz asyn ok hælghe ænglæ. Ok theræ pinæ røk so*m* syndedhæ ok wilde æy bætræ sik, skal æw*er*dhelighe opfaræ.

Framledhes vnderstas ødhmyuktenæ tekn ij thy at th*em* sagdhes: I skulæ finnæ barnet lakt ij krøppæ ok æy ij høghfærdughe palaz. Thessæ tekn (a)motsigh*er* høghfærdughe, so*m* sc*ri*uet ær: høghfærdhænæ tekn ær ow*er* mit howeth ij my*n*næ tilsyn ok høghfærdz daghe. Thy ær sc*ri*uet: høghfærdh ær opbyrni*n*g til hwæriæ synd, ok hwilke*n* so*m* hæ*n*næ halder ha*n* skal opfylles m*et* forba*n*nelsæ, ok høghfærdhe*n* skal omkulkastæ ha*n*ne*m* ij ændælykte*n*næ. Thy sigh*er* p*ro*phete*n*: thin høghfærdh ær nedh*er* draghen til hæluetes.

Thy grætæ thelighe, so*m* nw sakt ær aff, ij hæluede ok
xxxvii* sighe: wi formattæ ængtæ dygdhæ tekn tee ij jordherighe lifuænde, wi ære opnøtte ij war ilzskæ, thelighe thing sagdhe the so*m* syndedhæ. Thy amot thessæ syndæ tekn ær Gutz søn satter ij dygdhæ tekn, aff hwilke*n* Paul*us* sigh*er*: Jh*esus* *Christus* giordhe sik sælffw*er* so*m* til ængtæ, th*en* tidh ha*n* tok thrælsins ham, so*m* ær mandoms natur, til guthdome*n*, ok giordhe sik ligh*er* mæ*n*niske*n* ij ligheme, ok æy ij synden, ok war fu*n*nen ij klædhebonet swa so*m* man, hwilkit fatikdoms tekn ær mot girichet. Han myugte sik sælffw*er* amot høghfærdughe, ok war lydugh*er* alt til dødhen ok alt til korsins dødh, so*m* war alzhardhestæ dødh ok skæ*m*melighestæ ij mæ*n*niskenæ dom, mot skøræ lusten. Ok smagadhe ha*n* ætikkæ ok besken gallæ pa korsset amot lustelik dryk ok drwkke*n*skap. Thy som p*r*ophete*n* sigh*er*: han star folkit til tekn swa so*m* tekn oppæ wæghæ skæl, ok wisde sik mæ*n*niske*n* rætter hy*m*merighes wægh. Thy skal alt folk bediæ til ha*n*ne*m*, ok bedes ha*n*s nadhæ.

Framledhes sagdhe Symeon til Maria: thin søns pinæ swærdh skal ga ij ginom thin siæl. Thy at beskæræ sorghæ wærk tholde
xxxviii hw*n* ij sinæ siæl, th*er* hw*n* saa sin aldræ kæræstæ søns pinæ ok dødh, æn at eet staal swærdh haffdhe ga*n*git ij ginom hæ*n*næ hiærtæ. Ok sigh*er* B*er*nard*us*, at hw*n* tholde meer pinær æn nagh*er* martyr. Ok th*en* wærke*n* so*m* (hun) vndkom, tha hw*n* fødde sin wælsignædhe søn, th*en* tholde hw*n* ij ha*n*s pinæ timæ. Ok tha opinbarædes the ilzskæfullæ thankæ mot Gutz søn, so*m* føræ waræ lønlighe ij Jødhænæ hiærtæ, so*m* ha*n*ne*m* forradæ ok pinte.

Framledes ij læste*n*næ sc*r*iues siw dygdhe tekn aff the godhæ ænkæ A*n*na, os nyttelighe til kæ*n*nedom. Først ær, at hw*n* gømde sin jo*m*frwdom til thæs hwn kom ij hionalagh, thy at so*m* Aug*ustinus* sigh*er*: jo*m*frwdom ær hælghet thing ok fulko*m*me*n* førstæ dygdh at forskulde særdeles krono ij Gutz righe, jomfrwdo*m* ær allæ dygdhe drot*n*ing, ok æw*er*dhelighe helsæ frwkt. Ok hw*n* ær ænglænæ syster, ok aldræ godhæ thing æghæ. Hw*n* ær skørs luste forwinærskæ, ok æwerdhelik liiffs sigh*er*lichet. Ok thy th*en* so*m* æy gømer sin jo*m*frwdo*m* til hionalogh, hwat ha*n* ær

hælder (*qui*nnæ) køn æller ma*n*køn, ha*n* (ær) wærdh*er* dødhe*n*, xxxviii*
so*m* sc*ri*uet ær: om jo*m*frwdomen finz æy ij wngo *qui*n*n*æ, tha
skulæ thæs stadz mæn wtkastæ hæ*n*næ aff sins fadh*er*s hws ok
sla hæ*n*næ til dødh m*et* stenæ, thy at hw*n* giordhe wlofflik thing
ij sin fadh*er*s hws, so*m* war at hw*n* lifdhe skørlighe.

Annæt, at hw*n* bleff ænkæ ma*n*g aar ok gik æy til a*n*nær
gifftæmal, æn tha at hw*n* miste sin bondæ ij wndom, ok war æy
m*et* ha*n*ne*m* wd*en* siw aar. Hwn lide s*anct*e Pauli radh, hwilke*n*
so*m* sigh*er*: om *qui*n*n*æ man dør, tha ær hw*n* fræls aff ha*n*ne*m*,
laghgiftes ij war H*er*ræs naffn om hw*n* wil, æn thø wordh*er* hw*n*
sælæræ om hwn bliffw*er* wgifft æfft*er* mit radh. Thy at vgifft
qu*in*næ thænker the thing *som* war H*er*ræ tilhøræ, at hw*n* bliue
hælægh ij siæl ok ligheme. Æn (the) so*m* gifft ær, the thænkæ
the thi*n*g, so*m* w*er*lden til høræ, ok hwre hw*n* skal thækkes sin
man. Ok ær sc*ri*uet: tw so*m* ære husfrue ok bonde skulæ
waræ eet køt. Nar a*n*næt theræ dør, tha tilbør th*et* a*n*næt ij gen
liffw*er* at waræ swa so*m* half(døt), ok æy blandes sidhen m*et* xxxix
a*n*næn, swa so*m* so*m*mæ renlighe fughlæ taga æy a*n*nen magha,
sidhe theræ førstæ magha ær dødh. Ok thy ær sc*ri*uet aff the
renlighe ænken Judith, (at) allæ the hennæ saghæ the wælsig-
nædhe hæ*n*næ m*et* enne røst, ok sagdhe: thu æst Jer*usa*lems
æræ, for th*et* renlekx æfft*er*døme th*er* thu giffw*er* leffuendæ mæ*n*-
niskæ. Thu æst Isr*ae*ls glædhe, som teknæ hy*m*merighes al-
mughe hwilke so*m* glædhes aff renlichet. Thu æst hedh*er*lichet
thit folkx so*m* følghe thit æfft*er*dømæ. Thy at thu giordhe ma*n*ne-
lighe ok thit hiærtæ styrktes, thy at thu ælskædhæ renlichet, ok
æfft*er* thin ma*n* tha togt thu æy a*n*næn. Thy styrkte Gutz hand
thech ok thu skalt æw*er*dhelighe waræ wælsignæth.

Thridiæ, at hwn stadhelighe stodh ij Gutz thiænist, swa
langen timæ til hwn war fyræ aar ok attæti gamul. Hw*n* thænkte
th*et* war H*er*ræ sigh*er*: hwilkin so*m* stadhelighe bliffw*er* ij mynæ
thiænist til sin liiffs ændæ, ha*n* skal hel wordhæ. Thy sigh*er*
Greg*or*ius: fafænglighe gørz th*et* godhæ so*m* forlades før liiffsins
ændæ. Ok swaso*m* Judas forrædhæræ rønte, hwilke*n* war H*er*ræ
Jh*es*u *Christ*o folghde nagra stu*n*d ok gik skæ*m*melighe fran
ha*n*nem ok ha*n*s apostlo*m*, ok thy fordømdes ha*n* æw*er*dhelighe xxxix*

til hæluedes pinæ. Thuært amot Mariæ Magdalenæ, hwilke*n* so*m* stadhelighe bleff ij Gutz thiænist, fik lighe løn m*et* apostlone, æy thy sidh*er* at hw*n* war meghet syndugh før æn hw*n* kom til war H*er*ræ.

Fiærdhæ, at hw*n* war ydhelighe ij Gutz mønster ok thiæntæ Guth dagh ok nat ij fastæ ok bøne, amot th*em*, so*m* ij th*e*nnæ hælghæ Gutz føzslæ timæ, nar the skulde Guth mæst thiænæ ij aterhold ok guthelighe bøne, tha thiænæ (the) mæst diæffuele*n* ok theræ krops lustæ m*et* ow*er*matæ fylle ok skualder ordh, ok the sighe th*et* so*m* sc*ri*uet ær: komo*m* til sa*m*man ok fyllom os m*et* drwkku*n*skap, ok skulæ wj waræ swa ij morghen so*m* ij dagh ok meghet meer. Thy sigh*er* p*ro*phete*n* til th*em*: alzualdugh*er* Guth kallædhæ edh*er* til syndæ jdrughe ok grat ok sc*ri*ptæmal ok røghilse, ok til at bortgifuæ jllæ affladh æller ow*er*fløødes godz, ok binde sik til hardh plekt til syndæ bætri*n*g, æn edh*er* glædhe (ær) at dræpæ nøt ok faar, ok ætæ køt, ok drikkæ lustelichet. Thy sigh*er* p*ro*phete*n*: ue edh*er* so*m* arlæ opstandæ at fylighe drukku*n*-
XL skap ok drikkæ alt til quelden, for hwilkit ma*n*gæ starkæ drankaræ nedh*er* faræ til hæluedes. Thy at so*m* Paul*us* sigh*er*: æy skulæ drinkæræ haffue hy*m*merighes righe.

Fæmtæ, at hw*n* thwingde sin ligheme æft*er* ste. Pauli radh, hwilke*n* so*m* sigh*er*: the so*m* san ænkæ ær ok wde*n* jordherighes hugnædh, hw*n* skal hope oppa Guth ok waræ ij guthelighe bønæ dagh ok nat, thy at the ænkæ so*m* kræselighe leffw*er*, ær dødh til sin siæl.

Siættæ ær, at so*m* hælghe mæn sighe: thessæ A*n*na forskuldethe m*et* langen renlik ok fasta at fa spadoms andæ. Thy at so*m* sc*ri*uet ær: th*e*n hælghe andæ jnføre sik ij hælghe siælæ, ok ha*n* skipædhe Gutz uenæ ok p*ro*phetæ. Ok ær sc*ri*uet, at Guth gaff Danieli p*ro*phete ok ha*n*s kompæ*n*næ for theræ aterhald ok fastæ wisdom ok snille ij hwæriæ boogh. Swa at th*e*n koni*n*g, som the thiæntæ, fan ij th*em* hwært th*et* sniællelichetz ordh ok vnderstandilsæ, so*m* ha*n* spordhe aff th*em*, ti faldelighe ow*er* allæ the sniællæ mæn ij all hans landhe woræ. Thwært amot mistæ
XL* mangæ wisdom for drwkkenskap. Th*e*r aff sigh*er* p*ro*phete*n*: *pre*stin ok p*ro*pheten, so*m* teknæ mu*n*kanæ,ære opswolghne aff

win, the fooro wille for drukkenskap skuld, ok wistæ æy rætter dom. Ok sigh*er* p*r*ophete*n*: wkyscheet ok drukkenskap tagh*er* bort wisdome*n* aff mæ*n*niskene hiærtæ, ok wkyscheetz andæ swek (th*em*).

Siw*n*dæ ær, at hw*n* talædhe aff wælsignædhæ Gutz søn Jhesu *Christo* for allæ th*em*, som bidhedhæ ok astu*n*dæthe Gutz folkx aterløsn, ok gaff os æffte*r*døme til at ge*r*næ talæ Gutz loff ok kænnædom til syndughe mæ*n*niskæ rættilsæ. Swa so*m* *Christus* bødh *sancte* Birghitte, ok sagdhe: talæ trøstelighe ok awit theræ synder so*m* byggæ m*et* thech, thy at the ære mech megh*et* ledhe ok hattelighe aff daghlighe synder, ok æ hwre the ilhærdes th*er* aff amot thech, th*et* skal æy reknæs thech til synd at thu talædhæ, wde*n* ther aff skal thech waxæ meer løn. Swa so*m* mynæ apostla p*re*dikedhe for ma*n*gæ, æn tho at the æy allæ om wændes til rættæ tro, tho war æy mynæ apostlæ æruedhes løn thes myne: swa skal thech wordhæ, thy at æn thot æy hø*r*æ XLI allæ æller tagæ thinæ ordh, tha skal thin løn æy waræ thes myne, ok æn thoat æy allæ, tho skulæ nagræ bætræs aff thin ordh ok helæs. Sigh thy th*em*, at wde*n* the bætræ sik tha skal jak ko*m*mæ th*em* swa rasker ok grymb*er*, at allæ the th*et* høræ skulæ grætæ ok sokka, ok allæ the th*et* wtrønæ skulæ wanskæs. Jak skal dømæ th*em* swa so*m* thiwfue til wtalighe skam for ænglæ ok (allæ) mynæ hælghenæ, ok æy skal jak tagha for th*em* my*n* ælskælighe modh*er* bøn æller mynæ hælghæ mæn, wde*n* hwor længe jak ær ij my*n* æræ, hwilke*n* so*m* ær for wde*n* ændæ, tha skulæ the wara ij pinæ. Æn swa længe so*m* siæl ok lighemen ære til sa*m*mæn, swa længe ær my*n* misku*n*d oppen for th*em*. Hwilket os giffue jo*m*frwnæ søn! Amen.

[Om trettænde dagh julæ].

Th*e*n tidh Jh*esus* war fødder ij Bethleem ij Herodis koni*n*gx daghæ, ko*m*me thre konu*n*gæ østen aff landen til Jer*usa*lem ok spordhæ: hwar ær ha*n* so*m* fødder ær Jødhæ konu*n*g, wj saghæ ha*n*s stiærnæ øster ij landen, ok wj XLI* ko*m*mæ m*et* gaffw*er* at bedhiæ til ha*n*ne*m* ok hedhræ ha*n*ne*m*. Herodes konu*n*g, so*m* tha war wældugh*er* i Jer*usa*l*e*m, hørdhæ th*et*tæ, tha drøfdes ok ræddes ha*n* at mistæ righit, ok allæ the th*er* m*et* ha*n*ne*m* waræ the drøfdes m*et* ha*n*ne*m*, swa so*m* the wilde thækkes ha*n*ne*m*. Tha sa*m*ma*n*sankadhe ha*n* allæ p*re*stæ, høffdhingænæ ok loghwisæ mæn ok spordhe aff th*e*m, hwar *Christus* skulde fødhes. The sagdhe ha*n*ne*m*: ij Bethleem, Jødhælandz stadh. Swa sigh*er* p*ro*phete*n*: thu Bethleem (ij) Jødhæland æst æy mynzst ij Jødhælandhz howfuetstædh*er*, thy at ij thech skal th*e*n hærdughæ føddes, so*m* skal styræ mit folk. Tha kallædhe Herodes konu*n*genæ lønlighe til sik ok spordhe granlighe aff th*e*m, ij hwat timæ stiærnen syntes th*e*m først ok sænde th*e*m til Bethleem ok sagdhe: gaan ok spøræn granlighe æfft*er* smaswe*n*nen, ok nar ij finnæ ha*n*ne*m*, tha ku*n*gøren mech th*et*, ok jak skal ko*m*mæ ok hedhræ ha*n*ne*m*. Th*e*n tidh the haffdhe hørt konu*n*gen, tha wtginge the aff stadhen, ok stiærnen, so*m* the hafdhe set ij øster righen, gik foræ th*e*m alt til hw*n* kom ok stodh th*er* owan ow*er* so*m* smaswe*n*nen war. Æn tha so*m* konu*n*gnæ saghæ stiærnen, tha

glæddes the m*et* meghen glædhe, ok j*n*ginge ij hwsit ok XLII
(fu*n*næ) barnnet m*et* sin modher Maria, ok fiøllæ a knæ ok
badhæ til ha*n*ne*m* m*et* wyrni*n*g, ok oplotæ theræ kar ok
offradhæ ha*n*ne*m* gaffw*er*, gull ok røgilse ok mirram. Ok
the wordhæ ma*n*nædhæ aff Gutz ænglæ, at the skulde æy
ijgenko*m*mæ til Herodem, ok forthy tha fooræ the een a*n*næn
wægh hem til theræ righe.

I hørdhe aff læsti*n*næ, hwre koni*n*genæ spordhæ ok sagdhe:
hwar ær th*e*n so*m* fødder ær Jødhæ koni*n*g? Ok th*e*n tidh
stiærnæn haffdhe let th*e*m (til) ha*n*ne*m*, tha offradhæ the ha*n*nem
gull ok røgilse ok hwit mirram. Swa bør os letæ war søtæ
Jh*esu*m m*et* godhæ g*er*ni*n*gæ, ok finnæ ha*n*ne*m* m*et* guthelik
kærlichetz astu*n*dilsæ, ok offræ ha*n*ne*m* gull so*m* tekne guthelik
kærlik, m*et* hwilkit wj skulæ thækkæs Guth, m*et* thy at wj
idhkelighe thænkæ oppa ha*n*s pinæ ok godhg*er*ni*n*gæ, ok opwækkes
aff th*e*m til ha*n*s kærlichet. Ok radh*er* (os) køpæ aff sik ok
sigh*er*: jak manær edh*er* at køpæ aff mech bræ*n*nende gull, so*m*
ær bræ*n*nende kærlichet til Guth, at thu skulæ righ*er* wordhæ. XLII*
Thy at so*m* Aug*ustinus* sigh*er*: guthelik kærlichet ær the dygdh
m*et* hwilke fatigh*er* ær riger, ok wden hwilke*n* riger ær fatigh*er*.
Ok bør os offra ha*n*ne*m* røgelse so*m* tekne guthelighe bønæ, so*m*
scr*i*uet ær aff: røgelsennæ røk opfoor aff hælghe mæ*n*niskæ
bønæ aff ængilnæ hand for Guth. Thy at ænglæne offra Guth
guthelighe bønæ. Som ængelen sagdhe til Thobie: th*e*n tidh thu
badh til Guth m*et* grædæ*n*de taræ, tha offradhæ jak Guth thinæ
bønæ. Thridhiætidh bør os at offra Guth beske mirram so*m* teknæ
besken jdhrwghe ok scr*i*ptæmal m*et* syndæ bætring. Thy ær
scr*i*uet, at Judith, so*m* thydh*er* uedh*er*gange*n*de, hwilke*n* so*m* drap
Oloffær*no*, so*m* teknæ diæffuele*n*, smordhe sik m*et* beske mirra,
thy at m*et* besken idhrwghæ ok r*æ*t scr*i*ptæmal ok bætri*n*g dræps
diæffuele*n* ok bort æltes, so*m* Aug*ustinus* sigh*er*: scr*i*ptæmal bort
ælter diæffuele*n*, ok oprifw*er* synden, ok ængen sak finder wuenen
til at røghæ thech, om thu røgh*er* thech sælfw*er*. M*et* slikt offer
bør os at letæ Guth, ok sporiæ først, hwar ha*n*s misku*n*d ær, ok XLIII

sighe m*et* p*ro*phete*n*: o h*er*ræ Guth, hwar ær thin gamblæ misku*n*d? Tha swarær p*ro*phete*n* ok sigh*er*: war H*er*ræ ær nær them so*m* ha*n*ne*m* pakallæ, kallom thy oppa ha*n*ne*m* ij sa*n*nende, hwilkit the gøræ so*m* m*et* the*n* wiliæ bedhes Gutz misku*n*d, at the wiliæ aldrigh afftermeer syndæ. Hwilkit æy ma*n*gæ gøræ, forthy at the skodhæ æy hwa the æræ. Til hwilke p*ro*phete*n* roper ok sigh*er*: syndughe siæl, oplyfft thin øghen ok see, hwar thu æst nw nedh*er* slaghin ij synden. Ok æy thænkkæ the hwar the skulæ waræ for sinæ synder, so*m* ær ij hæluetes myrke ok ewy*n*nelik dødh ok diæfflæ styglichet. Hwilkit Job foresaa ok ræddes, ok thy badh ha*n* til Guth ok sagdhe: o h*er*ræ Guth, lat mech nagræ stu*n*d lifue, at jak skulæ grætæ ok syrghæ for mynæ synder, før æn jak skal ga aff w*er*ldenæ, ok at jak skulæ æy aterwændes til myrke jordh, so*m* ær hæluete, holdæ m*et* dødzsins myrk, hwar dødzsins skugge ær, ok ængen ræt skipilse. Thy at th*er* ær alt ont til øffw*er*løp ok æw*er*dhelik sorgh ær th*er* inne-
XLIII* bygge*n*de af pinne*n*næ ok diæfflæ om gangelsæ. Ok forthy, o syndughæ mæ*n*niskæ, omwænden edh*er* til Guth ok syndæ bætring, ok rædhis æy, hwar æy ær rædughæ, som ær ij een litten lighemes thwingd ok æruedhe til syndæ affskrapilsæ. Ok thænken th*et* so*m* s*anct*e Petr*us* sigh*er*: mædhen rætwis (man) skal næpelighe helæs, hwre skal tha wmilder ma*n* ok syndugh*er*? synæs wde*n* jæff ij hæluete, thy at ha*n* wilde æy bætræ sinæ synder.

Annæ*n*tidh bør os sporiæ, hwre Jh*es*u war søtæ h*er*ræ fatighe ok hardhæ liffneth ær, tha swaræs os at ha*n* nyfødder war swepter ij fatighe klædh*er*, ok lagdh*er* ij thrangæ kroppæ. Th*er* æfft*er* war ha*n* ij æruedhe, ij fastæ, ij bønæ, ok standændæ, wakande ok gangende, ok p*re*dighede, spot ok hadh tholde, ok sit lighemelighe oppehælde aff andræ thigde, ok swa fatiger ij jordherighe, at æn tho at ha*n* war allæ thingæ skaparæ, tha æghedhe ha*n* sik ængtæ æller attæ, th*er* ha*n* mattæ sit howeth til bøghe.
XLIV Spør framledhes m*et* hælghe siæl ok sigh: o Jh*es*u, hwar ligger thu om middaghen? tha swaræs, at ha*n* do om noons timæ oppa korsset ij saræstæ wærk. Spør ok m*et* apostlone: o mæstæræ, hwar bygger thu om næternæ? tha swaræs: ko*m*mær ok seer, at ha*n* (ær) fangen ij yrtægarden, ok spattæder ok hædder ok

slaghen ij p*re*stæ høffdhinges hws, gabbadh*e*r ij Herodis hws,
flænder ok dømder ij Pylate hws, korsfæster ij Kaluaris stadh, ok
jordhet ij yrtægardhen. Ko*m*men thy ok seer stadhen hwar ha*n*
war lagdh*e*r ok pinædh*e*r, ok bedh*e*r til Guth ij th*e*n stadh, th*e*r
ha*n*s føter stodhe. Thy sigh*e*r Jeronim*us*: skodh*e*r alt wars
heleræ Jh*es*u *Christi* liffneth fran ha*n*s føzslo ophaff ok til
korset oppa hwilkit ha*n* do, ok thu skalt ængtæ finnæ ij ha*n*s
liffneth wde*n* fatidom, pinæ ok styng. Ok thy th*e*n so*m* æy æl-
skær Guth for ha*n*s pinæ ok godhg*er*ni*n*gæ, ha*n* fordømes syrghe-
lighe. Ower hwilke war H*er*ræ kærdhæ ij s*anct*e Birghitte
ahørænde: the wændæ sik thes meer fra*n* mech, hwre megh*e*t
meer jak kaller th*e*m. The ælskæ theræ wenær meer æn mech, XLIV*
so*m* ær w*er*lden ok kroppen. Ok thy skal th*e*n tridhiæ, so*m* ær
diæffuele*n*, taga th*e*m ok aldrigh slæppæ th*e*m. Th*e*nnæ so*m* nw
do haffdhe thry thing: høghfærdh, thy at ha*n* klædde sik dyrlighe.
Annæ*n* tidh loffuædhes ha*n* aff sin snille. Thridhiætidh bøgdhe
ha*n* sin wiliæ til alt th*et* ha*n* wilde ok ha*n*s ligheme thæktis. Æn
hwat dugh*e*r th*et* ha*n*ne*m* nu, thy at for høghfærdhenæ ær ha*n*
for mech so*m* ruten krop ok wærst loktænde, ok fulder m*et*
sarbulde. For mæ*n*niskæne loff ær ha*n* glømder for mech ok
skal glømæs aff mæ*n*niske*n*. For ha*n*s køtz lustæ tha tagæ nu
madhkæ ha*n*s krop ok diæfflæ ha*n*s siæl, ok skulæ pinæ hæ*n*næ
for wde*n* ændæ. See nw hwat wslæ mæ*n*niskæ the ælskæ ok
hwat the gøræ, hwar ære nu ha*n*s wener? hwar ær ha*n*s godz?
hwar ær ha*n*s æræ ok hedh*e*r? for all thessæ thing skal ha*n* (nu)
haffue æw*er*dhelighe skam. The toghe litit so*m* ær w*er*ldz hedh*e*r,
ok mistæ megh*et* so*m* ær æw*er*dhelighe glædhe. We ær thelighe
mæ*n*niskæ, at the waræ nagen time! Ok thy spør p*ro*phete*n* ok XLV
sigh*e*r: hwar ære almughæns høffdhingæ, hwilke so*m* sa*m*man-
sankadhe sylff ok gull, oppa hwilkit mæ*n*niske*n* trøster, ok tha
ære the forgangelighe aff w*er*ldene ok nedh*e*r fo(o)ræ til hæluetes,
ok andræ opstodhe ij theræ stadh. Ok spør p*ro*phete*n* ok sigh*e*r:
syndughe mæn, hwat skulæ ij gøræ ij dødzsins ok ysælde*n*næ
dagh so*m* edh*e*r nalkas daghlighe? æller til hwas hiælp skulæ ij
tha fly? æller hwar skulæ ij tha aterlatæ edhræ æræ? mæden so*m*
sc*ri*ueth ær: righedomæ dughe ængte ij hæmdenæ dagh, ok

domæræ*n*s wredhe spar ængen a domædagh, ok blidhkes aff
ængens bøn, ok taker æy mæstæ gaffuæ for theræs aterløsn so*m*
doo ij dødhelighe synd ok wiliæ til at synde. Thy th*er* til at thu
mughe finnæ Guth blidh*er* ij sin dom, tha letæ m*et* kærlichet nu
hwar ha*n* ær·, ok fin ha*n*ne*m* nær thech sælffw*er*, thy at ha*n*
sigh*er*: hwar twa æller thre ære sa*m*mansankadhe til mit naffns
hedh*er* m*et* kærlichet, jak ær mit ijbland th*em*. Thy manær p*ro*-
XLV* phete*n* os ok sigh*er*: nymen hwar guthelik snille ær, hwar dygdh
ær, hwar wisdom ær til at styræ sik rættelighe ij Gutz thiænist,
at thu skulæ witæ, hwar liffsins langlichet ær som ær ij hy*m*me-
righe, hwar øghnæ liws ær ok fridh. Thy at sælfw*er* Jh*esus*
Christus sigh*er*: hwilke*n* mech thiænær ha*n* skal fylghe mech, ok
hwar jak ær th*er* skal my*n* thiænæræ waræ. Thy sagdhe ha*n* til
Guth sin fadh*er* for sinæ thiæneræ: o fadh*er*, jak wil at hwar
jak ær, th*er* waræ ok the m*et* mech, at the skulæ see my*n* æræ
klarhet.

Thy ther (til) at wj wærdughe wordhæ at ko*m*mæ til Gutz
æræfullæ asyn, bør os swa liffue at wj mughe liknæs the thre
ko*n*ni*n*gæ, so*m* sc*ri*uet ær aff, at allæ koni*n*gæ giordhe synd
wde*n* Dauid ok Ezechias ok Josias. Ok m*et* Dauid, so*m* thydh*er*
starkar ij hand ok astundelik ij asyn, offræ Guth reenlikx gull,
aff hwilkit sc*ri*uet ær: een ma*n* syntes ij linne*n* klædh*er* ok
XLVI giorder m*et* reent gull om læ[*n*]den. Linnæ klædit teknæ renlic-
hetz omga*n*gilse, ok læ*n*de*n* giordhæs m*et* gull nar renlichet
bortthrænger wkyschet. Ok thy so*m* sc*ri*uet ær: ængen the thing
so*m* wæghes, so*m* ær gul ok a*n*nær thelik, ære lige wærdughe
ueth aterhaldughe siæl. Thy sigh*er* *Christus* til sin wælsignædhæ
modh*er* Maria: thit hoffuet war swa so*m* skine*n*de gull, thy at
thin re*n*næstæ jo*m*frudom hwilke*n* ij thech ær, ok thit aterhald aff
all wlofflik rørilsæ, so*m* thæktæs ok skinæ ij mynæ asyn m*et* all
myugdom. Æn thy ær wær wkyschetz mæ*n*niskæ nedh*er* tradh*er*
reenlichetz gul so*m* thræk, so*m* sc*ri*uet ær: Behemot, so*m* thydh*er*
diwrlichet ok teknæ wkyscheetz mæ*n*nisker, the sla nedh*er* vnder
sik gullet so*m* ær renlichet. Ok thy skulæ the nedh*er* tradhæs
til hæluetes, so*m* sc*ri*uet ær: hwær wkyscz mæ*n*niskæ skal nedh*er*
tradhæs aff diæfflenæ swa so*m* thræk pa wægh. — Annæ*n* tidh

m*et* Ezechia, so*m* thydh*e*r wars H*er*ræ hiælp, skulæ wj offra Guth fatikdoms mirram, hwilken besk ær ok gømær wruten the thi*n*g so*m* hu*n* m*et* blandes. Swa gømer fatikdome*n* siælene helæ, æn XLVI* tha at ha*n* ær besker at tholæ. Thy sigh*e*r war H*er*ræ: sæle ære the so*m* andelighe ok sælfwiliænde ære fatike, thy at hy*m*merighes righe th*et* høræ th*e*m til, ok the hiælpæs af Guth. Thy at Jacob*us* ap*ostolus* sigh*e*r: Guth wtwalde fatige mæ*n* ij thessæ w*er*ld. Ok so*m* p*ro*phete*n* sigh*e*r: Guth halp fatikæ aff fatikdom. Æn so*m* sc*ri*uet ær: hwilke*n* so*m* trøster oppa sinæ righedomæ, ha*n* skal fallæ ij pinæ. — Thridiæ tidh m*et* Josia, so*m* thydh*e*r offer, skulo*m* wj offra Guth lydhnæ røgelse. Thy at swa so*m* røgelse opbær sik høght, swa skulæ wj g*er*næ lydhæ waræ formæn til Gutz hedh*e*r. Thy sigh*e*r Jero*ni*m*us*: rædz thin forma*n* so*m* h*er*ræ, ælsk ha*n*ne*m* so*m* fadh*e*r. Tro alt th*et* at waræ helsa*m*melikit, th*et* ha*n* biwdh*e*r thech, ok døm æy ha*n*s dom m*eth*æn thit æmbite ær at lydhæ. Hwilkit Guth giffue os at gøræ! Ame*n*.

Næstæ sondaghen æffter trettænde dagh.

Then tidh Jh*esus* war tolff aræ, foor ha*n* m*et* sine modh*er* Maria ok m*et* Joseph til Jer*usa*lem om høghtides dagh. Ok tha høghtiden war wtdæ ok the skulde hemfaræ, tha ij
XLVII gin bleff Jh*esus* ij Jer*usa*lem, ok ha*n*s modh*er* ok Joseph the wiste th*et* æy, thy at sidhuæniæ war at mæ*n* ginge sik ij hop til høghtidh, ok qu*in*nær sik, ok børn ij bland badhæ hoppænæ. For thy thænktæ Maria, at Jh*esus* war m*et* Joseph, ok Joseph thænkte Jh*esus* waræ m*et* Maria. Æn tha the ko*m*me een dagxledh fran Jer*usa*lem, tha lette the æfft*er* ha*n*ne*m* ij bland theræ frænder ok gra*n*næ ok fu*n*næ ha*n*ne*m* æy. Ok ginge thy ater ijgen til Jer*usa*lem ok lette æfft*er* ha*n*ne*m*, ok fu*n*næ han æft*er* thre daghæ ij mønstert, ok sat mit ij bland kæ*n*nefædhræ*n*næ, hørdhæ th*e*m ok spordhæ th*e*m, ok allæ the so*m* ha*n*ne*m* hørdhe vndradhæ oppa ha*n*s swar ok wisdom. Tha sagdhe ha*n*s modh*er* til ha*n*ne*m*: o søn, hwj giordhæ thu os swa, jak ok thin fadh*er* lettom æfft*er* thech syrghænde. Ok Jh*esus* swarædhæ sin modh*er*: hwi letten ij æfft*er* mech? Hwat, æy wisten ij at mech tilbør at omga m*et* the thing so*m* my*n* fadh*er* tilhøre? Sidhen foor ha*n* m*et* th*e*m ok war th*e*m lydugh*er* ok vndergiffuen. Ok tedhe sin wisdom æfft*er* thy so*m* ha*n*nem til waxte aldri*n*, ok war fulder aff nadhe for Guth ok mæ*n*nisken.

I thessæ hælghe læst haffuæ wj ma*n*gæ nyttelik thing til XLVII* kæ*n*nedom ok æfft*er*døme oppa jomfru Mariæ Gutz modh*er*s wæghnæ, ok ma*n*g a hæ*n*næ wælsignædhæ søns. Først m*et* thy at hw*n* foor til Jer*usal*em om høghtidis dagh, hwar Gutz mønster war, ok thy manes wj g*er*næ søghe kirker ok hælghe mæ*n*næ stadhæ. For hwilkit Jh*esus* *Christus* sigher: mit hiærtæ høxstæ luste ær at giffue allæ them, som søghe ok hedhræ mynæ hælghe mæ*n*ne stadhæ ok hælghedomæ, æw*er*dhelik løn æfft*er* theræ tro ok æruedhe so*m* them søghe. Thy sigher jo*m*frw Maria aff een, at han syndedhæ thræfaldelighe ij lætiæ. Først forthy at ha*n* war later at ga til kirke, annæ*n* tidh thy at ha*n* war later at røgte sik aflat, thridiæ tidh at søghe hælghæ ma*n*næ stadhæ.

Annæ*n*tidh til at opfostræ ok læræ børn til Gutz thiænist ok godhæ sidher, hwilkit os giffs at vnderstandæ ij thy at jo*m*frv Maria haffdhe sin søtæ søn m*et* sik til Gutz mønster, amy*n*nendis hwre hw*n* guthelighe war opfostradh. Hwar aff hwn sælff sigher: jak ær wnderlighe gømd æmwæl ij wngdome*n*, at jak lydde æy XLVIII nogher synd, ok th*et* war thy at Gutz kærlichet ok my*n* fadhers ok modhers gøme ok høwiske opfødhæ, ok godhæ mæ*n*niskæ omgangelse, ok heet astu*n*den at wite Guth, bliwæ stadhelighe m*et* mech. Ok thy ær scr*i*uet: hwilke*n* so*m* ælskær sin søn ha*n* tykter ha*n*ne*m* idhelighe, at ha*n* skulæ glædhes ij ytærstæ timen. Ok then so*m* læræ sin søn skal loffwæs ok æræs ij ha*n*ne*m*.

Thridiætidh ij thy at Mariæ bleff ij høghtiden til alt war fwlko*m*met. Thy manæs wj at fwlko*m*lighe høræ alt Gutz æmbitæ ok tidhægærdh ok æy bortga æfft*er* diæffuelsins æggen. Swa so*m* *sancte* Ben*e*dictus sa een diæffwel bortdraghe afftæ een vnger mu*n*k aff sinæ bønæ, ok thy slo ha*n* mu*n*ken m*et* lime ok kørdhe fra*n* ha*n*ne*m* diæffuele*n*, ok sidhen gat ha*n* quar standit ij Gutz thiænist. Swa bortdragh*er* diæffuele*n* ma*n*gæ hwilke so*m* ængxlæs at stadhelighe sta een litlæ stu*n*d ij Gutz thiænist, ok ængxlæs æy æller rædhæs at opnøtæ ma*n*gæ wtallighe daghæ ij ølfyllæ ok fanytelik w*er*ldz bughnet. Aff hwilke war H*er*ræ sigh*er*: XLVIII* om the skulæ fastæ ok wagæ, æller ij geen (haldæ) sit køt, synæs th*et* them so*m* the bæræ bly, om the høræ smælik ord, om the duæliæs ij renliffue, æller bønæ, th*et* synes them so*m*

the sottæ mællæn thorn gaddæ ok ængxlæs ij hwæriæ stu*n*d. Om hwilke war He*rr*æ sigh*er*: we the*m*, thy at the ginge fra*n* mech, ok we skal the*m* wordhæ, tha jak gar fra*n* the*m* ok the anuardhes diæfflæ. Thy at so*m* B*er*nard*us* sigh*er*: forthy at siæle*n* for w*er*ldenæ ælskoghæ ok køtzsins lustæ forlot Gutz ælskoghæ, tha skal hw*n* wswl forlatæs aff Guth ok skal anwardes diæfflene ij hæluete ok skal pinæs æw*er*dhelighe.

Fiærdhæ ær, at wj skulæ fly almughens omga*n*gelsæ, thy at ij almughen tapædhe Maria Gutz søn ok sin søn, ok Zacheus fik æy at see Gutz søn for almughen. Ok thy sigh*er* B*er*nard*us*: hwre skal jak finnæ Jh*esu*m ij bland mynæ uener ok frænder, mædhen Maria fan æy ha*n*ne*m* ij bland sinæ frænder ok kændæ mæ*n*? Ok sigh*er* Seneca: hwre megh*et* meræ folkit ær hwilkit wj tilblandes, swa megh*et* meræ wadhæ ær os. Thy ær wstad-
XLIX ugh*er* hwgh bortdraghænde fran w*er*ldzlighe omga*n*gelsæ, at ha*n* æy aff synden forwinnes. Thy manær os sc*r*ipte*n* ok sigh*er*: thu skalt æy lustes ij almughe*n*s omga*n*gelsæ. Ok war sanctus Johannes baptistæ halshuggen ij budhøls samquæmd, ok Pharaonis bakaræ ophængder, ok Amon, Dauidz koni*n*gz søn, wor dræpin aff sin brodh*er* Absolone ij samquæmd. Thy at ij ølfyllæ samquæmd mistes Gutz nadhæ som teknes m*et* Joh*anne*. Ok drinkæræ ok frazzaræ the teknæ m*et* bakaren, the forskulde at ophænges ij hæluetes galghæ. Ok wkyske mæ*n*niskær teknes m*et* Amon, hwilken sinæ syster waldtok ok smittædhæ hænnæ jo*m*frwdom, the forskuldæ ther foræ æw*er*dhelik (pinæ).

Fæmtæ, at wj skulæ haffue altidh war hiærte*n*s øghen til Jh*esu*m, nw mæden Mariæ tapadhe ha*n*ne*m*, tha hw*n* sa æy ha*n*ne*m* m*et* lighemelik øghen. Thy ær os raskæræ (ij) wonu*m* at wi tapom ha*n*ne*m*, ij thy at wi wændæ wart ammyne fran ha*n*ne*m*. Thy sigh*er* B*er*nard*us*: swa so*m* ængen ær the stu*n*d ij hwilke wj æy nytiom Gutz godhg*er*ni*n*gæ ok misku*n*d, swa skal ængte th*et* øghnæblik waræ, ij hwilke wj skulom æy haffue
XLIX* ha*n*ne*m* næruærande ij amy*n*ne. Thy sigh*er* p*r*ophete*n*: jak skal fæstæ my*n* øghen ow*er* thech. Thy ær sc*r*iueth, at hwilke*n* so*m* ær sin h*er*ræ atuaktol gømæræ, ha*n* skal æræs aff Guth. Thy sigh*er* Guth fadh*er* til hwær waræ, th*et* so*m* sc*r*iuet ær: gøm

thennæ ma*n*nen, my*n* søn Jh*esu*m *Christu*m, hwilke*n* so*m* ær badhe sander Guth ok man. Thy at tapær thu ha*n*, tha skal thin siæl ga ij pinæ for th*et*. Ok ær sc*r*iuet: ij ære dødzsins sø*n*ner, th*et* ær, at the ære wærdhe at dø, hwilke æy gømde edh*er* he*r*ræ, koni*n*gen aff hy*m*merighe, hwilke*n* wj afftæ tapæ. Thy ær wær wj thænkæ, at ha*n* ær ij fylghe m*et* os, thy at wj siælden ranzsagæ wart samwit gra*n*nelighe, meer aktæ wj we*r*ldzlighe fafænge ok prydhilse æn ha*n*ne*m*. For hwilkit ha*n* sigh*er*: jo*m*frw æller brudh gløme æy sin lighemes prydilse, æn mit folk gløiner mech om ma*n*gæ wtalighe daghe. Ok thy gløiner ha*n* them swa so*m* p*r*ophete*n* sigh*er*: o He*r*ræ, thu amy*n*nes æy th*em* afft*er*meer, ok the ære bortælte aff thine hand. Thy sigh*er* B*er*nard*us* os radh: ranzsagæ thit samwit m*et* daghlighe skodhen, L atuaktæ hwre megh*et* thu thrifs ælle wanskæs ij godhæ, hwilke*n* thu æst ij sedh*er* ok aslu*n*dilsæ, hwre liger Guth æller wliger, hwre nær ælle fiærræn thu æst ha*n*ne*m*.

Siwndæ tidh manæs wj m*et* Maria æfft*er*døme, nar wj haffue tapet Jh*esu*m for waræ synder at letæ syrghelighe æfft*er* ha*n*nem thre daghe. Th*e*n førstæ dagh ær besker syndhe jdhrughe. Annær ær ræt sc*r*iptæmal. Thridiæ ær ful bætring. Aff thessæ thre sagdhe war He*r*ræ s*anc*ta Birghitte: om mynæ wuener wiliæ fa nadhe ok wenskap, tha skulæ the gøræ thry thing: først ær at the haffuæ anger ok idrughe aff allt hiærtæ, for thy at the syndedhæ amot mech, sin skapæræ ok ijgenløsæræ. Annæt ær, at the sc*r*ipte sik reenlighe ok idhkelighe ok myughghe for sin sc*r*iptæfadh*er*, ok bætdræ allæ sinæ synder ok gøræ fult for th*em* æfft*er* sin sc*r*iptæfadh*er*(s) radh ok skællichet. Tha skal jak nalkes th*em*, ok diæffuelen skal fiærkes th*em*. Thridiæ ær, at sidhen the L* haffuæ th*et*tæ fulko*m*met, tha skulæ the tagæ my*n* ligheme m*et* guthelichet ok fulko*m*men kærlichet, ok at haffue th*e*n williæ, at aldrigh offt*er*meer wiliæ synde, wde*n* stadhelighe bliue ij godhe alt til lifsins ændæ. Aff thessæ thre daghæ ær sc*r*iuet: wj skule ga thrigge daghæ ledh ij ødhknenæ, so*m* teknæ enlichet ok har(dh) leffnet, ok at offra war Guth idrwghæ ok sc*r*iptæmal ok synde bætring. Ok som sc*r*iuet ær, at æfft*er* thessæ thre daghæ skal ko*n*ni*n*gen my*n*nes oppa thit æmbite, so*m* ær at thu haffw*er*

bætræt thinæ synder, ok skal skipæ thech ij thin førræ stadh, so*m* ær hy*m*merighe, til hwilkit mæ*n*nisken war skapt. Æn them so*m* æy wiliæ bædræ sik ok leta Jh*esu*m, aff them tha sigher s*cr*ipte*n*: thre daghe ære, so*m* ær ilzskeful thænkelse ok wnderlik ordh ok syndelighe ge*r*ningæ, æffte*r* hwilke Pharao, so*m* teknæ diæfuele*n*, skal afhugga thit howeth m*et* dødhen ok ophængæ thech ij hæluetes galigha, ok fughlæ, so*m* teknæ diæfflæ, skulæ slitæ thit køt.

LI Attondætidh manæs wj til siæf æller saghmothetz æffte*r*døme, m*et* thy at Maria taladhe til sin søn blidhelighe ok sagdhe: søn, hwj giordhæ thu os swa? Ok æy m*et* hwas ordh æller bannæ, so*m* ma*n*gæ gøræ, for hwilkit afftæ fara theræ bør*n* jllæ. For hwilkit Paul*us* sigh*er*: o ij bør*n*, lydhin edræ forældræ, fadher ok modh*er*, ij war He*r*ræ, th*et* ær, ij th*et* so*m* til Gutz hedh*er* høræ, thy at th*et* ær rætwist ok thækt Guth. Ok ij fædher, reten æy edhræ sønnær til wredhe, wde*n* opfoster them ij guthelik tykten ok næfst.

Ny[en]dæ tidh manæs wj m*et* Maria æfte*r*døme at gømæ swa so*m* hw*n* granlighe gømde all Gutz ordh. Swa skulæ wj gøme Gutz ordh ij war hiærtæ. Thy at war He*r*ræ sigh*er*: sælæ ære the so*m* høræ Gutz (ordh) ok gøme them fulko*m*melighe m*et* godhæ ge*r*ni*n*gæ. Ok sigh*er* Jh*esus*: hwilken so*m* gømer my*n* kæ*n*nedom, ha*n* skal æy smaghæ æwe*r*dhelik dødh, om ha*n* fulko*m*mer kæ*n*nedome*n* m*et* godhæ ge*r*ni*n*gæ, swa megh*et* so*m* ha*n*
LI* forma. Thy at som Paul*us* sigh*er*: æy ære the so*m* atenæst høræ laghen rætwise hos Guth, wde*n* loghsins gøræræ skulæ rætwise gøræs.

Sa*m*mæledh ij thessæ hælghe læst haffuæ wj ma*n*g mærkelik thing til kæ*n*nedom a Maria søns wæghnæ, war he*r*ræ Jh*es*u *Chr*isti. Først ij thy at ha*n* haffdhe godh*er* wiliæ ij barndome*n* at følghe sinæ modh*er* til Gutz ok sin fadh*er*s ok sit mønster. Ok thy sigh*er* ha*n* sælfwe*r*: jak war næmit barn ok jak fik godhe (wiliæ). Thy ær godh*er* wiliæ os thorfftelik, for thy at allæ diæfflæ formughe æy ij gen haldæ æller draghe th*en* fra Guth, so*m* sin wiliæ wænder fulko*m*melighe til Guth. Thy sigh*er* Be*r*nard*us*: hwilke*n* so*m* godh*er* wiliæ hafwe*r*, han hafwe*r* m*et* sik alt th*et*,

so*m* thorftelikit ær til at leffue wæl. Ok godh*e*r wiliæ ær (sua) so*m* æ*m*pne aldræ godhæ thingæ. Thy ær forskulden ij wiliæn, at forskulde aff Guth swa megh*et* so*m* thu wilt. Hwre megh*et* thin wiliæ wo[x]ser til got, swa megh*et* woxser thin (for)skulde*n* ok løn, ok wde*n* godh*e*r wiliæ mat thu ængeledes hel wardhæ. Æn met godh*e*r wiliæ tha mat thu ængeledes forfaræ. Thy sagdhe LII Jh*esus* til *sanc*te Birghitte aff een ma*n*, at aff th*e*n wiliæ so*m* ha*n* haffdhæ at waræ ij synde*n* ok aff syndenæ lustæ, tha ær diæffuelsins wald swa økt ij ha*n*ne*m*, at æy læt ord ok æy huas ordh ok høtilse ok hæluetes ræddughe forma at aterhaldæ ha*n*ne*m* aff ondæ, ok th*et* ær wæl wærdugh, thy at mæde*n* ha*n* haffdhe altidh wiliæ at synde, æn thot (ha*n*) fulko*m*mædhæ æy m*et* g*er*ni*n*ge*n* all sin ondæ wiliæ, tha skulde han wærdhskyldelighe anuardes diæfflenæ æw*er*dhelighe. Thy at mynzstæ synd ij hwilke*n* mæ*n*niske*n* lustes ok bætræ æy, hw*n* ær ha*n*ne*m* øffret til fortapilse.

Annæt ij thy at ha*n* fanz ij Gutz mønster ok hørdhe kæ*n*ne fædh*e*rnæ, ok spordhæ th*e*m, ok gaff os æfft*er*(døme) at g*er*næ ga til kirke ok høræ Gutz ordh. Thy sigh*e*r Joh*an*n*e*s: eghelikit war godh*e*r søn først ga til fadh*e*rs hws. Ok *m*anær sc*r*ipte*n* os ok sigh*e*r: forsma æy sniællæ p*re*stæ kungørelse ok omgak ij theræ kæ*n*nedom, thy at aff th*e*m skalt thu ni*m*me wisdom ok hwre thu LII* mat finnæ Guth, hwilke høghfærdughe æy ku*n*næ finnæ, forthy at the letæ (æy) æft*er* ha*n*ne*m* m*et* myugdom. Om hwilke ha*n* sigh*e*r: hwre ku*n*næ ij tro oppa mech, hwilke so*m* letæ ok astu*n*de æræ jnbyrdhes, ok letæ æy the æræ so*m* aff Guth ær. Girughe fi*n*næ ha*n*ne*m* æy, thy at the letæ ij sinæ fæ hiordhæ, th*et* ær ij w*er*ldzlighe thinge gire ok omsorgh, ok the skulæ æy fi*n*ne ha*n*ne*m* th*e*r, thy at ha*n* ær bort fødh*e*r fran th*e*m. Ok so*m* sc*r*iuet ær: æy finz ha*n* ij theræ land so*m* søtelighe lefuæ ij drwkkenskab ok wkyschet. For thy finz han ij Jer*usal*em, so*m* tekne th*et* hiærtæ so*m* fridh halder m*et* Guth ij godhæ g*er*ni*n*gæ. Han finz ij mønsterret m*et* gutheligne bønæ ij bland kæ*n*ne fædhræ*n*næ for guthelik kæ*n*nedom.

Thridiæ at han sagdhe sik, at ha*n* skulde waræ ij the thi*n*ng so*m* hans fadh*e*r til høre. For hwilkit ha*n* sigh*e*r ij læsti*n*ne:

kallen æy fadh*er* ij jordherighe, thy at een ær edh*er* fadh*er*,
hwilke*n* so*m* ij hy*m*merighe ær. Thy sigh*er* Aug*ustinus*: lighem-
LIII elik fadh*er* ær ælskende, tho ær skappæren foræsætiænde ok
meer ælskænde. Nw forthy at een Guth ær allæ thingæ skapæræ
ok war genløsæræ, tha skulde hwær a*n*næn ælskæ swa so*m*
brodh*er*. For hwilkit p*ro*pheti*n* sigh*er*: hwat æy ær een aldræ
waræ fadh*er*? hwat æy skapædhæ een Guth os? hwj forsmar tha
hwær sin brodh*er*?

Fiærdhæ ær, at ha*n* war lydugh*er* Maria ok Joseph, ok foor
fra*n* kæ*n*nefædhrænæ ok foor m*et* th*em*. Thy sigh*er* B*er*nard*us*:
hwa skal æy blyghes at waræ een thrætten ij sin radh, mædhen
sælff snillen Gutz søn forlot sit radh ok lydde andræ? æller hwa
skal astu*n*dæ at waræ forman, mæden Guth war vnderdan? For
hwilkit B*er*nard*us* sigh*er*: hwre afftæ jak astu*n*der at waræ forma*n*,
swa offtæ akter jak at ga foræ my*n* Guth, ok sa*n*nelighe wnder
star jak tha æy the thing so*m* Guth til høræ. Thy at aff ha*n*ne*m*
ær sc*ri*uet, at ha*n* war th*em* Maria ok Joseph vndergiffuen. Thy,
o mæ*n*niskæ, om thu wilt æy fylghæ ma*n*z æfft*er*døme, æy waræ
th*et* thek w wærdughet æller thu*n*gt at fylghe thin skapæræ, hwilke*n*
LIII* so*m* myugte sik ok war lydugh*er* alt til dødhen.

Fæmtæ ær at swa so*m* Gutz søn, ij hwilke*n* all snille ok
nadhæ ær æw*er*dhelighe, sigx thrifues ij nadhe ok wisdom, æft*er*
thy ha*n*ne*m* alder til wæxtæ, swa til bør os mæ*n*niskæ at thrifues
ij godhæ aff the nadhæ Guth haffw*er* os giffuet. Som war Hærræ
sagdhe til sa*n*cte Birghitte: thu skalt blomstras ok frwkt gøræ aff
my*n* nadhæ, hwilken thech skal opfyllæ, at alt hy*m*merighes hær-
skap skulæ glædes aff th*et* wins søtlichet, so*m* jak skal giffue
thech. Thy sigh*er* Paul*us*: Guth kallædhe mech m*et* sinæ nadhe,
at ha*n* skulde ij mech openbaræ sin søn, ok at jak skulde p*re*dige
aff ha*n*ne*m* for hedhni*n*gene. Bedhiom thy alzualdugh*er* Guth, at
ha*n* giffue os sinæ nadhæ swa at nytiæ, at wj mughe m*et* ha*n*ne*m*
æw*er*dhelik hwgneth at fange! Amen.

Annær sondaghen æfter trettænde dagh.

Jh*esus* kallædes til brulløpis, ok ha*n*s kæ*n*næswenæ ok Jh*es*u modh*er*, ok th*er* wanskædhis win, ok tha sagdhe Jh*es*u (modh*er*) til sin søn: the hafue æy win. Jh*esus* swarædhæ hæ*n*næ: o q*ui*nnæ, æy haffw*er* jak the makt aff thech, LIV
æn tho at thu æst my*n* modh*er*, aff hwilkit jak mughe gøræ jærteknæ. Ok thæs ær ok æy æn tidh, før æn the gra*n*lighæ wetæ sin wanskylse. Nw for thy at Jh*es*u modh*er* wiste ha*n*s wiliæ til at gøræ jærteknæ, tha sagdhe hw*n* til th*e*m so*m* thiæntæ: gøræer alt th*e*t so*m* ha*n* sigh*er* edh*er*. Th*er* wara sat sæx watn kar aff sten, ij hwilke jødhænæ plæghedhe thwa sik. Jh*esus* bødh at fyllæ th*e*m m*et* watn, ok the fyltæ th*e*m alstingx follæ. Ok Jh*esus* sagdhe til th*e*m: øsen nw ok skænke*n* the fræmstæ. Ok th*e*n tidh ha*n* haffdhe smagat vatnit, so*m* tha war omuænt ij win ok wiste th*et* æy, at watnit war omuænt ij win, æn thiænærene so*m* watnit haffdhe øst wistæ th*et*, tha kalladhe han brwdhgoma*n* ok sagdhe til ha*n*ne*m*: hwær ma*n* plægh*er* først giffue got win ok sidhen the wordhe druknæ, tha giffues th*e*m th*et* so*m* wærræ ær, æn thu gømde th*et* godhæ win alt til nw sist. Th*et*tæ jærteknæ giordhe war H*er*ræ først ok ope*n*barædhe sin æræ.

Mædh thy at Jh*esus* wilde æy atenæst til brwlløpis ko*m*mæ,
wde*n* ok at gøræ ther jærteknæ, ok th*er* ij giffs os at vndersta*n*dæ,
at hionalogh ær Guth thækt, om th*et* rættelighe haldz. Ok thy
LIV* sagdhe ha*n* sa*nc*te Birghitte, at hwilke mæ*n*nisk*er* so*m* af guthelik
kærlichet ok aff guthelik ræddughe sa*m*man(fø)ghes ij hionalogh til
at aflæ børn til Gutz thiænist, the ære mit andelighe mønster, ij
hwilke jak wil th*en* thridiæ ij bygge. Æn nw ij thessæ timæ so*m*
mæ*n*niskene sa*m*ma*n*føghes for siw thing, først for ænlitis
fæghrind, annæ*n*tidh for righedomæ, thridiæ tidh wkyschet ok
whøueskæ glædhe, hwilke*n* the gøræ ij theræ wkysche lustæ,
fiærdhæ thy at th*er* ær wener samquæmd ok ow*er*matæ swalgh
ok dryk, fæmtæ thy at th*er* ær høghfærdh ij klædh*er* ok kost ok
ij lek ok andræ fafængge thing, siættæ for børn skuld, æy at the
skulæ opfostræs til Gutz hedh*er* æller ij godhæ g*er*ni*n*gæ, wde*n*
til righedo*m* ok w*er*ldz hedh*er*, siwndæ tidh sa*m*ma*n*kommæ the
for wkyschet skuld, ij hwilke*n* lustæ the ære swa so*m* wskællik
diwr, thy at wkyschetz lustæ ær ij theræ hiærtæ ok æy my*n*
ælskoghe. Thy sa*m*ma*n*føghes thelighe wde*n* Gutz fadh*er*s band
LV ok hans samhælde ok wde*n* th*en* hælghe andz hugnædh, ok nar
the ko*m*mæ til sæng, tha gar my*n* and gensten fran th*em*, ok
wren diæffuelsins and nalkæs th*em*, thy at the æy sa*m*ma*n*ko*m*mæ
wde*n* for vkyschetz lustæ sak, ok ængtæ a*n*næt halnes th*er* æller
thænkes. Tho ær my*n* misku*n*d m*et* th*em*, om the wændes til
bætri*n*g, thy at aff my*n* meklæ kærlik tha insænder jak ij theræ
sambland liffuæ*n*de siæl, skapadhæ aff mit wald, ok later jak
stw*n*dom wordhæ, at aff ondæ forældræ fødes godhæ børn. Æn
tho fødes afftæræ meer ondæ børn aff ondæ forældræ, thy at
theræ børn fylghe theræ forældræ synd ok onskap, swa megh*et*
so*m* the formughe, ok folde æn meer om th*et* tholdes th*em* aff
mit wald. Swadan hionalogh skulæ aldrigh see mit ænlite, wde*n*
the bætræ sik. Thy at ængen ær swa hardh synd at hw*n* æy
affskrapæs m*et* idhrughe ok bætring. Thy ma wæl thelikit hionæ-
logh rædhes th*et* so*m* the hælghe sc*ri*pt sigh*er* af een renlik ok
dygdhelighe q*ui*nnæ: hw̃n war anwardhth siw mæ*n*, hwær æffte*r*
LV* a*n*næ*n* til hionalogh, ok een diæffuel drap hwær theræ swa brat
so*m* the ko*m*mæ ij sæng til hæ*n*næ. Ok th*en* tidh hw*n* awittes

for th*et*, tha sagdhe hw*n* ij sinæ bønæ til war H*er*ræ: o H*er*ræ Guth, thu uest at jak aldrigh astu*n*dædhe ma*n*, ok jak gømde my*n* siæl renæ af all køtz lustæ, jak lydde at taga ma*n* m*et* thin ræddughe ok æy m*et* køtzlustæ. Ok jak war wanlighe wwærdhugh at tilføghis them æller the mech. Thy at thu gømde wanlighe mech til een annæ*n* ma*n*. Wisselighe prøuæs the at haffuæ waret wwærdughe til hæ*n*næ hionælogh, hwilke*n* hw*n* lydde at taga m*et* Gutz kærlich*et* ok ræddughe, ok [the] wanlighe for køtzlustæ skuld. Ok thy fik diæffuele*n* wald ow*er* them. Hwilkit aff thy vndersta*n*des th*et* so*m* sc*ri*uet ær, at Guth sændæ sin ængel til een ma*n* so*m* het Thobias ok bødh ha*n*ne*m* taghæ the sa*m*mæ q*ui*nnæ til hwsfrwe. Han sagdhe: jak rædhes th*et* so*m* the siw mæn ær ow*er*ga*n*git før. Ængel sagdhe til ha*n*ne*m*: jak skal te thech ow*er* hwilke diæffuele*n* haffw*er* wald, the so*m* swa tagha hionælogh, at the wtelykke Guth aff theræ hwgh ok LVI hiærtæ ok wefues ij theræ w kyschetz lustæ, swa so*m* hæsstæ ok mule, hwilke so*m* æy haffuæ skæl æller vndersta*n*delsæ. Om them haffw*er* diæffuele*n* makt ok wald, ok diæffuele*n* far makt ow*er* them so*m* swa tagha hionalogh, so*m* teknet ær ij sc*ri*ptenne, so*m* swa sigx, at Zambrj sø*n*nær, so*m* thydh*er* beskt gørænde, ok teknær diæffuele*n*, so*m* ledh*er* til æw*er*dhelighe beskelichet the so*m* ha*n*s æggelsæ lydhæ, giordhæ brwlløpe m*et* mekle høghfærdh ok ma*n*gæ handæ lek, hwilke Jonatas, so*m* thydh*er* ko*m*ma*n*de duffuæ, ok teknær *Chr*istum ok ha*n*s følghiæræ, drapo ok sarghædhæ, ok tha omwændes brwlløpit ij grat ok sangaræ røsten ij taræ ok sorgh. Thy at Christj rætwisæ dræper the mæ*n*niskær so*m* følghe diæffuelsins æggilso*m*, ok wiliæ æy bætræ sik. Ok tha om wændes theræ w*er*ldzlighe glædes lek ok sang i æw*er*dhelik grat ok sorg, so*m* sc*ri*uet ær: the glædhis m*et* lek ok halde harpo, bombo, ok weth orgho liwdh, ok framledhæ sinæ daghe ij lustelighe glædis leffnæth. Ok ij een pwnkt nedh*er* fara the til hæluetes, them skænkær diæffuele*n* wærstæ ok beskestæ LVI* win ij hæluede. Aff hwilkit sc*ri*uet ær: hæluetes dragæs galle ær theræ win ok wlekelichet hwggormæ et*er*, th*et* driks hær søtelighe m*et* syndælustæ, so*m* sc*ri*uet ær: th*et* ingar blidhelighe ok skal bitæ ij ytærstæ time*n* swa so*m* huggorm, ok omkring giwtæ

sit eter swa so*m* wærstæ eter orm, hwilke*n* orma ko*n*ning kallæs ok teknæ diæfflænæ høffdhing, hwilke*n* wærste eter ij gen gælder for syndæ luste. Ok thy wænde Guth sik fran th*e*m ok til andelikit hionalogh, hwar aff han sigh*e*r: jak skal omwændæ mech til eet andelikit hionalogh, hwilkit so*m* Guth til børdh at haffue m*et* ren siæl.

Th*e*r skulæ a*n*nær siw godhe thing fi*n*næs, ge*n*wærdughæ amot the førræ siw ondæ. Først skal th*e*r æy nagh*e*r ligheme-lighe fæghrind æller lustelik syn astu*n*dæs, wde*n* Gutz ælskoghe ok syn atenæst. Annæ*n* tidh ænglæ meer at haffuæ æller æghe, wde*n* swa megh*et* som the mughæ oppeholdes aff ok leffuæ til LVII theræ klædhe ok fødhæ til theræ uedh*e*rthorfft, æy til ow*er*-flødhelichet. Thridiætidh fly the fanyt ordh ok squalder. Fiærdhæ tidh astu*n*dæ the æy at see uener æller forældræ, (wde*n*) iak ær theræ ælskogkæ ok astu*n*delsæ. Fæmtætidh astu*n*de the at gømæ myugdom jnne*n*tel ij sa*m*wittet, ok wden til ij klædhæ bonædh ok athæfdhe. Siættætidh haffuæ the wiliæ til at aldrigh leffwe wkyscélighe. Siw*n*dætidh fødhe the Guth sø*n*ner ok døtt(e)r m*et* godhæ omga*n*gelsæ ok æflt*er*døme m*et* andelighe ordh ok kæ*n*ne-dom. Thy skulæ the aldrigh skilis fra*n* mech hwar the sta, sitiæ æller ga. Altidh ær jak thridiæ m*et* th*e*m.

Framledhis ij læsti*n*ne mærkes jo*m*fru Maria misku*n*d ij thy at hw*n* badh sin søn skodhæ theræ vanskilse, thy at the haffdhæ æy win. Th*e*r aff sigh*e*r B*er*nard*us*: Mariæ ær misku*n*dz modh*e*r, hwilke*n* so*m* sagdhe til sin søn, tha so*m* winnet uanskædhes ij brwlløpet: o søn, the haffuæ æy win. Hw*n* warku*n*nædhæ theræ blygdh ok vanskilso*m* swaso*m* misku*n*dzsom ok swa so*m* aldræ wælwiliæghestæ. Thy at hwat skulde framga aff mildhetzsins LVII* keldæ wde*n* mildhet? Hwat ær vndrænde at mildhetzsins jnælue giffuæ mildhet? Hæ*n*næ mildhet fa the so*m* lydhæ Gutz budhordh, swa so*m* thessæ finge win so*m* lydde hæ*n*næ. Ok æfft*er* hæ*n*næ søns budh opfyltes sæx watnkar aff sten m*et* watn, hwilkit Gutz søn omwænde ij win. Andelighe omwændis watn ij win, nar synde jdrwghe ok grath for pine*n*næ ræddughe omuændes ij guthelik kærlichet. Swa at guthelichetz kærlichetz win gør mæ*n*-niskenæ hiærtæ glat. For hwilkit B*er*nard*us* sigh*e*r: hwilke*n* so*m*

een tidh drikker fulko*m*melighe guthelik kærlichetz smak, ha*n* glædz ok wordher blidher til allæ godhæ ge*r*ni*n*gæ. ha*n*ne*m* wærkær ok kæ*n*ner th*et* æy, ok ærwer ok thrætis æy, ha*n* forsmas ok akter th*et* æy. Thessæ sæx watnkar, ij hwilke Jødhænæ thuodhæ sik, teknæ sæx dygder, m*et* hwilke siæle*n* rensæs. Førstæ ær ræt tro rensænde vnderstandilsen aff wilelsæ ok wantro, so*m* sc*r*iuet ær: Guth rensædhæ theræ hiærtæ m*et* tronæ. Æn so*m* sc*r*iuet ær: we them so*m* sønderløstæ ære til truldom ok wantro ij hiærtet, hwilke æy tro oppa Guth, thy skulæ the æy wæriæs LVIII aff ha*n*ne*m*. — Annær ær stadugh*et* hop rensænde astu*n*dilsen aff w*er*ldz fikt. For hwilkit Paul*us* sigh*er*: wj haffuæ starkastæ hop, hwilke so*m* flym til at haldæ th*et* hop so*m* os ær foræsat, hwilkit wj haffuæ swa so*m* siælenæ ankaræ fast ok trygkt, thy at wj forlatom litit forga*n*gelighe*t* for Gutz skuld, ok jgen(taga) aff ha*n*ne*m* slith hu*n*dradhæ falt ok th*er* m*et* ewy*n*neligh*et* liiff. Thy ær sc*r*iuet: hwilke so*m* rædhis Guth ok hopes oppa ha*n*ne*m*, ok ij lustæ skal ha*n*s misku*n*d ko*m*mæ edher. Thy sigh*er* Paul*us* til Thymotheu*m*: biwdh thessæ w*er*ldzlighe righe mæn, at the æy hopæ oppa wwissæ righedome, wde*n* oppa liffuænde Guth, hwilke*n* so*m* os all thing myuglighe giffw*er* at nytiæ. Ok biwdh them at gøræ wæl ok righe wardhæ ij godhæ ge*r*ni*n*gæ ok raskelighe giffue, ok sa*m*ma*n*læggæ sik godher grwndwøl ij ko*m*mæskulænde w*er*ld, at the mughe gripæ æw*er*dhelikit liiff. — Thridiæ ær renlek ok aterhald rensænde aff køtzsins vrenlichet. For hwilkit Paul*us* sigh*er*: renso*m* os aff all kotzsins ok andæ*n*s (s)mittæ, LVIII* fulko*m*mæ*n*de hællighet ij Gutz ræddughe. Thy at so*m* sc*r*iuet ær: hwilke*n* so*m* ælskær hiærte*n*s renlichet ha*n* skal haffuæ hy*m*merighes koni*n*g til wen. Thuært amot so*m* Paul*us* sigh*er*: ængen wkyschetz mæ*n*niskæ æller nizsker, hwilke*n* liger ær aff guthe thiænæræ, skal æy haffuæ arff ij Jh*es*u *Chr*isti Gutz søns righe. — Fiærdhæ ær mildhet rensænde aff w*er*ldz gire ok nizskap. Thy at so*m* sc*r*iuet ær: almosæn rensær synde*n* ok later siælenæ finnæ æw*er*dhelikit liiff, ok thy giffw*er* p*r*ophete*n* radh ok sigh*er*: thu riger ma*n*, aterløs thinæ synder m*et* almoso ok thin onskap, ij thy at thu gør misku*n*d m*et* fateghe mæ*n*niskæ. Thy at so*m* sc*r*iu(e)t ær: hwilke*n* so*m* (i)gentæpper sit øræ til

fateghe mæ*n*niskæ roop, ha*n* skal ropæ ok skal æy høræs aff Guth, ok hwilke*n* so*m* nødhstaddær bedh*e*r, th*e*n so*m* ha*n*s bøn forsmar, ha*n* skal thola nødh. — Fæmtæ ær ræddughe rensænde aff høghfærdh. Thy at so*m* sc*ri*uet ær: Gutz ræddughe bortæller LIX synde*n*, ok hwilke*n* som wde*n* ræddughe ær gørs æy rætwis. Thy sagdhe war H*er*ræ til s*an*cte Birghitte, at Gutz ræddughe ær th*et* so*m* jnledh*e*r ij hy*m*merighe. Ok fallæ ma*n*gæ ij synd ok sin eghen dødh, thy at the kastæ fra*n* sik guthelik ræddughe ok blygdhes at wedh*e*rga sinæ synder for een mæ*n*niskæ, ok the blygdhes æy at (synde) for Guth. — Siættæ ær (Gutz) kærlichet som forwinder allæ synder, aff hwilkit Cassiodor*us* sigh*e*r: kærlichet ær syndenæ dødh, ok stridhænde mæns dygdh ok styrke, ok theræ æræ so*m* sigh*e*r winæ, ok kærlichet tilbinder Guth siælenæ. Thy sigh*e*r Leo p*apa*: kærlichet sa*m*ma*n*binder hwarn stadh. For hwilkit Paul*us* manær os ok sigh*e*r: haffwen kærlichet ow*er* all thi*n*g, hwilke*n* so*m* ær fulkomilsæ band, ok ængen godh g*er*ni*n*g ær Guth thæk wden kærlik. Thy sigh*e*r G*regori*us**: swa so*m* mangæ træsins grenæ wtga aff e*n*ne rot, swa fødhes ma*n*gæ dygder aff (en) kærlik, ok æy [. .] godhæ g*er*ni*n*gæ gren nakræ grønske, th*et* ær naget fulko*m*melighe got, m*et* sik, wde*n* ha*n* bliue ij kærlichetz rot.

LIX* Æn mughe thessæ sæx watnkar teknæ andræ sæx dygdhæ. Førstæ ær at hiælpæ fattighe, thy at sc*ri*uet ær: th*e*n offræ Guth so*m* gør misku*n*d m*et* th*e*n fatteghe, ok Guth skal atergældæ ha*n*ne*m* ha*n*s uedherskipte. Æn hwilke som forsma fatteghe ha*n* gør wanhedh*e*r ha*n*s skappæræ. — Annær ær at forlatæ w*er*ldz godz, for hwilkit *Chri*stus sigh*e*r: ængen forma at waræ my*n* fulko*m*me*n* kæ*n*neswen, wde*n* ha*n* wedh*e*r sigh*e*r ok forlater alt th*et* ha*n* haffw*er*. Thy ær sc*ri*uet: thu skalt forlatæ righedome ok sama*n*sanka dygder, forlatæ forga*n*gelek thing ok sama*n*læggæ æw*er*dhelighe godh thing, forlatæ synlik thing ok sama*n*sanka vsynlik thing, ok jak skal giffue thech for køtzsins lustæ siæle*n*næ glædhe, for w*er*ldenæ hugnadh hy*m*merighes hugnadh, for w*er*ldenæ hedher ænglæ hedh*e*r, for uener ok frænder syn Gutz syn, for godz ok æghe mech siælffw*er* gifueræ ok skaparæ allæ thing. — Thridiæ ær at jgenhaldæ lighemelighe synnen aff vloflik thing,

mu*n*nen aff menedh*er*, bannæ, bakmal ok andræ wguthelighe ordh, øghenen, ok øronen aff wgutheligh syn, ok hørsl aff all whøgske thing. Thy at so*m* G*regorius* sigh*er*: swa meghet meer skjls hwær fran Gutz ælskoghe, hwre megh*et* meer ha*n* lustæs ij nagræ LX thesse nedhre w*er*ldzsins thing, ok thy radh*er* Paul*us*: swa so*m* ij framb(j)udhen edhræ le*m*me at thiænæ vrenlichet ok ondhskap, swa frambiudhen th*e*m nu til at thiænæ rætwisæ ij hælighet. Swa giordhæ the so*m* scr*i*uet ær aff: the synderbruto sin watnkar, th*et* ær at the jgenhiølde sinæ lighemelighe syn aff all wlofflik thing. — Fiærdhæ ær at haffuæ al sin wiliæ til Gutz ælskoghe, so*m* G*regori*us sigh*er*: the siæl so*m* m*et* ælskoghe tilføghes sin brudhgo*m*mæ Jh*esu*m Ch*r*ist*u*m, hw*n* tagær ængen thessæ w*er*ldz hugnædh, wde*n* astu*n*der m*et* sit jnnærstæ hiærtæ til ha*n*ne*m* so*m* hw*n* ælskær, ok ledh ær th*e*m lighem*e*ns helbrygdhæ, so*m* genomstu*n*gen ær aff guthelik ælskoghe sar. — Fæmtæ ær at grætæ for waræ synder, for hwilkit os sigx ij the hælghæ scr*i*pt, at wj skulæ m*et* wtgutnæ taræ bedhes syndæ forlatelsæ aff Guth, ok sighe ha*n*ne*m* grætæ*n*dæ ok bediæ ha*n*ne*m*, at han gøre misku*n*d m*et* os æffter sin wiliæ. — Siættæ ær at tholæmodhelighe tholæ genuærdugh thing. Thy at som Cassiodor*us* sigh*er*: tholæmodh LX* winder all genuærdugh thing, æy mot stridh*er*, wde*n* thol th*e*m, æy motkoræer, wde*n* thakkar Guth, hw*n* aff thuor all smittæ aff siælenæ ænlite, ok ater andwordh*er* hæ*n*næ Guth liwsæ ok renæ. Ok sigh*er* G*regorius*: allt th*et* got wj gøre, th*et* ær ængtæ wært wde*n* wj tholo*m* tholæmodhelighe genuærdughe thing m*et* Ch*r*isto, m*et* hwilke*n* wj skulæ styræ ok radhæ m*et* ha*n*ne*m* ij hy*m*merighe, hwilkit os giffuæ th*e*n sa*m*me Jh*esus*! Ame*n*.

Then thridiæ søndaghen æfter trettænde dagh.

Then tidh Jh*esus* haffdhe nedh*er* farit aff (b*ier*get), tha kom een spitælsker ma*n* ok fiæl a knæ for Jh*esu*m ok sagdhe: o H*er*ræ, thu format at gøræ mech hel ok ren om thu wilt! Jhe*sus* sagdhe: jak wil at thu rensis. Ok framrakte sin hand ok togh oppa ha*n*ne*m* ok genstæn wordh ha*n* ren, ok lækter af spitælske sotten. Ok Jhe*sus* sagdhe til ha*n*ne*m*: waktæ at thu sigh th*et* ængen. I hwilke os giffs at vnderstandæ, at wi skulæ æy bedhes mæ*n*niskene loff for waræ godh g*er*ni*n*gæ. Wde*n* gak, sagdhe Jhe*sus* til ha*n*ne*m*
cxi so*m* spitælsker haffdhe waret, ok te thech p*re*stenæ ok offræ th*et* offer som Moyses bødh th*em* offra so*m* rensædes aff spitælske sot, th*em* til wi(t)ne, at the wite at jak rensadhe thech aff spitælske sot.

Æn then tidh Jhe*sus* kom in ij th*en* stadhe*n* so*m* het Capharnau*m*, gik een høffdhing til Jh*esus* ok badh ha*n*ne*m* ok sagdhe: O H*er*ræ, my*n* pilt ligg*er* ij mit hws nu*m*min ok bort aff ha*n*ne*m* taghe*n* all lighem*e*ns mak(t) ok ha*n* pines illæ. Jh*esus* sagdhe til ha*n*ne*m*: jak skal ko*m*mæ ok gøræ ha*n*ne*m* hel. Høffdhingen swaradhe: o H*er*ræ, jak ær æy wærdugh*er* at thu inga*n*ger ij mit hws, wde*n* sig atenæst m*et* eet ordh, at my*n* pilt skal hel wordhæ. Thy at jak ær waldugh*er* ma*n* ok haffw*er* riddæræ vnder mech, ok jak sigh*er* til een: gak! ok ha*n* gar, ok til a*n*næ*n*: kom! ok ha*n* ko*m*mær, ok jak sigh*er* til mynæ thiænæræ: gør th*et*! ok

ha*n* gør th*et*. Som ha*n* wilde sighe: mædhen mynæ thiænæræ lydhæ mech, jak so*m* ma*n* ær, megh*et* hælder wordh*er* all thing æft*er* thin wiliæ ok budh, thu so*m* guth æst. Ok Jhe*sus* hørdhæ th*et*, ok sagdhæ: æy fan jak swa storæ tro LXI*
almæ*n*nelighe ij Isr*ae*ls almughe so*m* ij th*e*nnæ høffdhing. Thy sigh*er* jak edh*er*, at ma*n*gæ skulæ ko*m*mæ østæn ok wæstæn aff hedhenskapen, ok hwilæs ok hugnæs m*et* Abraham ok Ysaac ok Jacob ij hy*m*merighe. Ok rigesins sø*n*nær, so*m* ære Jødhæne, the skulæ wtkastæs ij yt*er*stæ myrket. Th*er* skal wordhæ gradh ok ta*n*na gnizslan. Sidhen sagdhe Jhe*sus* til høffdhingen: gak, ok thech skal wordhæ so*m* thu trodhæ!

Thessæ hælghæ læst sigh*er* særdeles aff thry thing. Først aff spitælske ma*n*zsins ysald ok krankdom. Annæ*n* tidh aff wanføræ piltsins vanmakt ok pinæ. Thridiæ tidh af høfdhinge*n*s myukdom so*m* badh for sin siwghe pilt. Først ær mærkændæ, at th*e*nnæ spitælskæ teknæ syndughæ mæ*n*niskæ smittædhæ aff siw dødhelighe synder, for siw thing so*m* spitælske haffwa. Først ær thrutma*n* ij køtit, m*et* hwilke høghfærdhen teknæs. Aff hwilke sc*ri*uet ær ok sigx: høghfærdhughæ, ij wordhæ genuærdughe Gutz budh, ok thrutmænde aff høghfærdh, opforren oppa bærghet, so*m* teknæ w*er*ldz hedh*er* ok wald. Swa thrutmadhæ Ozias LXII
ko*n*ni*n*g, aff hwilke*n* sc*ri*uet ær, at ha*n*s hiærtæ oplyptes m*et* høghfærdh til ha*n*s dødh, ok ha*n* glømde sin Guth, ok wilde gøræ p*re*stæ æmbitæ, hwilket ha*n*ne*m* æy bwrdhe, ok ginsten opran spitælske sot ij ha*n*s ænlite ok ha*n* bleff spitælsker til sin dødh. For hwilke sak ha*n* war wtkaster aff Gutz hws. Swa wtkastæs allæ the aff hy*m*merighe so*m* dø m*et* høghfærdh. — Annæ*n* ont the spitælske haffuæ ær, at al wætzsken ær rwten ij th*e*m, hwilkit awndenæ teknæ, aff hwilke*n* sc*ri*uet ær: awnden ær benæ*n*næ røte, thy at hw*n* fortaker g*er*ni*n*gene all andelik styrk, swa at the ængtæ dughe til æw*er*dhelik løn. Aff hæ*n*næ smittædhes Joab, thy at ha*n* drap Abner for awnd skuld, for hwilkit ha*n*ne*m* sagdhes, at aldrigh skulde spitælske sot wanskes aff ha*n*s hws,

ok fuldko*m*nædhes ij ha*n*ne*m* th*et* sc*r*iue*t* ær: hvilke*n* so*m* dræper m*et* swærdh wde*n* rætten dom, ha*n*ne*m* til bør at dræpæs m*et* swærdh. Swa wordh ok ha*n* dræpin. Thy at so*m* sc*ri*uet ær: awnden dræper m*et* æw*er*dheligen dødh the*n* so*m* litin ær, th*et* LXII* ær, th*e*n so*m* ængin kærlik haffw*er* til Guth æller sin jæmc*ri*stin. — Thridiæ ær brønæ ij ænlite, m*et* hwilke wreden teknæs. Aff th*e*nnæ bro*n*næ bran th*e*n spitælske Symeon, so*m* wredes aff thy at Jh*esus* w*er*dughædes at halnes aff Maria Magdalenæ ok forlatæ hæ*n*næ allæ sinæ synder. Thy at wredhen giter ænge godh g*er*ni*n*gæ set wde*n* drøwilse, for hwilkit wredh*e*r ma*n* sigh*e*r, so*m* sc*ri*uet ær: mit øghæ ær drøft ij wredhe, ok my*n* siæl ok my*n* qwidh, thy at wredhen fordærffw*er* afftæ badhæ siæl ok ligheme, som sc*ri*uet ær: wredhe dræper folskæ*n* daræ, ok awnd ok wredhe mynzsker rolighe daghæ ij thesse w*er*ld ok andræ. Swa rønte Antioch*us*, af hwilken sc*ri*uet ær: at ha*n* oplyftis ij wredhe mot Gutz folk, for hwilkit Guth slo ha*n*ne*m* m*et* wlægelighe plaghæ, swa at madhkæ wtfluta aff ha*n*s ligheme, ok wtflutæ lifuænde aff ha*n*s køtz sar ok wærk, swa at alt ha*n*s hærskap thyngdis aff ha*n*s rwtnæ lokt, ok swa do ha*n* m*et* een onder dødh. — Fiærdhæ ær, at spitælsker ær thwng*er* ij lighemen, LXIII m*et* hwilke lætiæ til Gutz thiænist teknes. Aff hwilke the fyre spitælske so*m* lagho sultne wta*n* Samarie port, ok stalæ sik mat omsidhe, th*et* teknæs thy, at nar latæ ydhis æy at æruedhæ sik til fødhe, tha stiælæ the afftæ, ok wordhæ ophængde. The sighis at waræ fyre, thy at fyre ond thing fylgh*e*r lætiæ, so*m* ær ledhæ til godhæ g*er*ni*n*gæ, wstadugh*e*r hugh, ond ok vren astu*n*dilse, hwilke*n* latz ma*nz* siæl dræpæ, ok ti*m*æ*n*s vnytelek opnøtelse. Thy ær sc*r*iuet, at lætiæ kændæ latæ mæ*n*niskæ meghen onskap, thy at nar the gøræ ængtæ got, tha rører diæffuele*n* them til megh*et* ont, ok mæst m*et* drukkenskap ok vkyschet, ok vquæ*m*melik ordh. Mot hwilke Jero*nimus* sigh*e*r: gør altidh noget got, at diæffuele*n* skal æy finnæ thech later ok fafænger. — Fæmtæ ær, at spitælsker brænder aff ydhkelik thørst, i hwilke w*er*ldzlik gotz gire teknæs. Aff then thørsten bran Jezi, hwilke*n* so*m* silff ok dyr klædhe tok amot Helisej p*ro*phetæ wiliæ, hwilke*n* ha*n* thiæntæ, LXIII* aff Naaman hwilke*n* Heliseus haffdhe wist, hwre ha*n* skulde both

fa aff spitælske sot, som han war qwiter aff, ok thy sagdhe propheten til then sammæ Jezi: thu tokt silff ok klædhe til at købæ thech gotz ok thiænistæ folk, ok thy skal Naamans spitælske sot fæsstes weth thech ok thinæ afffødhe æwerdhelighe, ok swa wtgik Jezi fran propheten. Jezj affkommæ (ære) allæ godz girughe, hwilke swa ledhe ære for Guth ok køræs fran hannem, swa som thennæ kørdhes fran propheten. Thy sigher *Augustinus*: girogher, thu haffwer gul ok silff ok øffwret godz, ok girnes æ meer ok meer. Thu æst fulder *met* vætzskæ, ok tho thørster tech, righedomæ ær thin sot, ok thy som scriuet ær: hwilken som sammansanka werlds godz *met* lyghnennæ tungo æller nogræ wrætwisæ akt ok fwnd, han ær fanyter ok wden guthelik kærlichetz hiærtæ, ok gørs feter til dødzsins snaræ. Thy at swa som bonden gør feder then oxa æller galt som han wil dræpæ, swa gør diæffuelen them som hans æggilsæ fylghe *met* werldz godz, til thes at diæffuelen giffs makt aff Guth, thy at the wiliæ æy bætræ sik, ok draghæ them til æwerdhelik dødh. — Siættæ ær, at spitælske mænniske LXIV ondæ loter jllæ, i hwilken wkyschet teknæs, ok *met* thennæ mærkes, som læstin sigher aff ijdagh, hwilken æy næffnes, thy at wkyschetz mænnisker ære æy werdughæ at næffnes aff rene jomfrudomsins søn Jhesum *Christum*, hwilke han sigher, at the skulæ waræ ij mæstæ drøwilsæ, wden the haffuæ jdrughæ ok gøræ bætring for sinæ synder. Thy sigher *Jeronimus*: wkyschetz lustæ ær hæluetes eld, hwilkens weterquægelse øwerfløthechet ær. Hwilken lughe høghfærdhen ær. Hwilke gnistæ ond ok wkysche samtalæn ær. Hwilken røk wanfrægdh ær. Hwilken askæ æwerdhelik fatigdom ær. Hvilken ændælikt hæluete ær. — Siwndæ ær, at spitælske haffuæ heter kladhæ, hwilken saar swidhe fylgher æffter. Thet tekne drwkkenskap, aff hwilken scriuet ær, at han jngar blidhelighe ok biter ij ytterstæ timæ som hwgorm, ok omkring giwter sit eter swa som wærstæ eter orm. Thy sigher *Augustinus* ok radher at fly drukkenskab swa som eter, at han skal æy rænæ thech aff godhæ dygder, ok gøræ thech naknæn for Guth. Rætwise Noe drukken war blyghelighe næktæder, ok LXIV* Loth hwilken ænglænæ wtledde fran syndughe, the som swnko nedher til hæluetes, han drak sik drwkken ok afflædhe barn *met*

badhæ sinæ døtter. Thy sigher Basiliws, at drukkenskap ær openbaræstæ diæffuel, ok mange ære gripne aff diæfflæ for drukkenskap. Thy sigher Gregorius: opswælghænde hæluetes lughe ok opbrænne them hwilke køtlighe drwkkenskap ok vkyschet lustæ smitter, ok thet som luste ær som eet øghnæblik, ok thet som pinæ ær æwerdhelik, ok thy wtkastæs allæ thelighe som nw ær sakt aff wtaff hymmerighe, som scriuet ær, at war Herræ sigher: wtkaster hwær een spitælsker aff hymmerighe. Thy giffwer Paulus radh ok sigher: ij skulæ æy drwkne wordhæ aff win æller andræ starkæ dryke, ij hwilken wkyschet ær, vden opfyllins met then hælghe andæ ok talande mællæn edher ij andelik loff ok sang, tha siongen war Herræ ij edher hiærtæ.

Annæntidh sigx ij læstenne aff wanføræ piltten, aff hwilken thry thing sighes. Først at han ligger, ok ij thy teknes han weth LXV wkysche mænniskæ ok drankaræ, hwilke som liggæ ok søllæs ij sin wqwæmmelighe lustæ swa som swin ij thræk putz. Hwilke propheten likner weth wskællik diwr ok sigher: nøten æller diwren rutnædhæ æller fulnædhæ ij sin thræk. Thy sigher Gregorius: tha rutnæ nøten ok fulnæ ij sin thræk, nar vkyschetz mænnisker ændæ sit lifneth ij vkyschet. Swa sølædes Holofernes, aff hwilken scriuet ær, at han lot kallæ eene quinnæ til sik ij the akt, at han wilde synde met hænnæ, ok la ij sinæ siæng, søffdher aff meghen drukkenskap. Ok the samme quinnæn drap hannem ok gik swa wsmittædh fran hannem. Thy ær scriuet, at køtlustæn nedherkastadhæ mangæ sarghædhæ met synden, ok starkastæ mæn ære dræpnæ aff hannem andelighe ok lighemelighe. — Annæn tidh sigx aff hannem, at han war wanfør ij allæ sinæ lemmer, ok ther met mærkes lata mænniskær, som sik æy wiliæ røræ til ængæ godhæ gerningæ. For hwilkit Bernardus sigher: o herræ Guth, næpelighe ær nagher hwilken som wil vtrønæ, hwre meghet han forma at gøræ til thinæ thiænistæ, wj æruæ LXV* æy thy litit, at wj formugom æy meer for waræ lætis sidhuæniæ ok kræseligbe fødhe, lætin ær allæ ondæ thankæ ok frestilsæ draffs keldæ, ok thy skal Gutz thiænistæ man aldrigh waræ fafængher wden framgange, altidh ij nakræ godhæ gerningæ. — Thridiæ tidh sigx aff thenne siwkæ, at han pinedhis jllæ. I hwilke

teknesgirughæ, aff hwilke*n* siwkdom Salomon sigh*er*: wærstæ siwkdom ær, hwilke*n* jak sa vnde[r] solenne, ok th*et* ære righedomæ gømde (til) sins h*er*ræ ond thing, thy at the forfaræ ij wærstæ thwingd ok pinæ. The sa*m*ma*n*sankæs m*et* æruedhe, ok gømes m*et* ræddughæ, ok mistes m*et* sorgh, ok thy hwilke*n* so*m* ælskær righedomæ, ha*n* skal æy taghæ frukt ælle gagn aff them. — Thridiæ tidh giffs os ij thessæ hælghe læst myugdoms æft*er*dømæ. Først ij war H*er*re, ij thy at ha*n* sagdhe sik skulæ ko*m*mæ ok helæ høffdhingæ*n*s swen, hwilkit so*m* a*n*nær ewangilistæ sigh*er*, thy wilde ha*n* æy søkiæ koni*n*gxsins swen, at ha*n* skulde æy synæs at hedhræ righedomene, ok forsma fatugdome*n*.

Framledhes aff thennæ høfdhing, so*m* badh for sin swen, LXVI tha haffuæ wj thry thing til æft*er*døme. Først ij myugdom, ij th*et* at ha*n* sagdhe sik at waræ v w*er*dugh*er* at Jh*esus* skulde ingaa ij ha*n*s hws. Thy som Aug*ustinus* sigh*er*: aff thy at ha*n* sagdhe sik wwe*r*dugh*er*, tha wordh ha*n* wærdugh*er*, ok aff thy at ha*n* reknædhæ sik wwe*r*dugh*er* at tagha Jh*esu*m til sit hws, tha wordh ha*n* w*er*dugh*er* at intaghes ij Gutz righe. Thy sigh*er* Cassiodor*us*: myugdom forskulder at kærlichet skal giffues, thy at myugdom giffw*er* Guth sinæ nadhæ, ok so*m* G*regori*us sigh*er*: myugdom ær allæ godhæ dygdhæ gømæ, ok hwilke*n* sa*m*ma*n*sankær dygder wde*n* myugdom, ha*n* ær swa som th*en* ma*n* so*m* muld wtbær ij wædh*er*. — Annæ*n* tidh giffs os at vndersta*n*dæ thennæ høffdhingæs troo mykilichet ij thy at ha*n* trodhe at Jh*esu*m formattæ at giffuæ siwgæ swenen helbrygdhæ m*et* sin ordh, ok thy sagdhe Jh*esus* til ha*n*ne*m*: thech skal wordhæ swa so*m* thu trodhe, ok ginsten wordh piltin helbrygdhæ. Thy sigh*er* war H*er*ræ, at all thing ære møgheli̇ghe th*em* so*m* rætteli̇ghe tro, ok all the thing so*m* ij bedhes ij gutheli̇ghe bønæ, tror stadhe- LXVI* lighe oppa Guth ok ij skulæ taghæ. Æn wde*n* rættæ tro ær vmøghelikit at nagh*er* thækkes Guth, so*m* Paulus sigh*er*.

Thridiæ tidh tees os ij læste*n*ne, at wj skulæ haffue misku*n*d m*et* waræ vnderdanæ, ij thy at ha*n* badh for sin swe*n*, fulko*m*nædhæ th*et* sc*r*ipten radh*er*, ok sigh*er*: sinnegh*er* ok rætwis swen ha*n* waræ tech swa so*m* thin siæl, giff ha*n* ij frælse, lat ha*n*ne*m* æy fattugh*er* fran thech. Ok æn: om thu haffw*er* tro

swen, ha*n* waræ thech so*m* thin siæl, ok gør weth ha*n*ne*m* swa so*m* thin brodh*er*. Æn ma*n*gæ ære the th*et* æy aktæ, wde*n* halnæ jllæ sinæ thiænæræ. Hwilke Jacob*us* ap*ostolu*s sigh*er*: edhræ ærůedhes mæ*n*niskæ løn, hwilke so*m* yrkte ok skaræ edh*er* gærdhe ok ære swikne aff edh*er*, ij thy at the fingæ æy sin æruedhis løn, thy ropæ the, ok theræ rop jngik ij alzwalduger Gutz øron. Thy sigh*er* war H*er*ræ hær amot, at thj*n* æruedhe ma*n*z løn skal æy bliwæ nær thech morghen dagh. Thy bør LXVII hwær een at fulko*m*mælighe lønæ sit æruedhes folk theræ æruedhe ok granlighe atuaktæ theræ liffneth, at the æy synde hardhelighe mot Guth. Thy at so*m* Paulus sigh*er*, at æy atenæst the, so*m* ondh ok syndhelik thing gøræ, ære w*er*dughe dødhen, wde*n* æmuæl the so*m* sa*m*thøkke ok til føyghes them so*m* syndelik thing gøræ. Ok thy bødh Ch*ristus* sa*nc*te Birghitte, at hw*n* skulde sighe een waldugh*er* ma*n*, at ha*n* skulde atwaktelighe skodhæ sinæ thiænæræ leffneth ok rættæ theræ sidh*er* ok manæ th*em* at fly synd ok last, ok ne*m*mæ at ælskæ Guth offw*er* all thing. Hwilke*n* so*m* loff ok hedh*er* ok æræ wordhæ æw*er*dhelighe! Ame*n*.

Fiærdhe søndæghe æfter trættende dagh.

Jh*esus* foor ij eet skip ok ha*n*s kæ*n*neswene folde ha*n*ne*m*, ok meghin storm wordh ij haffuet, swa at skipit fyltis ok slos aff bylgh*er*, ok Jh*esus* soff ij skipit. Ha*n*s kæ*n*neswenæ opuakte ha*n*ne*m* ok sagdhe: o H*er*ræ, hiælp os, thy at wj forga, wde*n* wj fa thinæ hiælp. Jh*esus* awite th*e*m, at the haffdhe litlæ tro mædhen the ræddes, ok stodh op ok bødh haffuet ok wæthret spæges, ok gensten wordh lu*n*dh ok æy LXVII*
rørdes nagh*er* bylghe, swa at the th*et* sagha the sagdhe: o hwre mækdugh*er* th*e*nnæ ær, mædhen haffuet ok wædheret lydhæ ha*n*ne*m*!

I thessæ hælghe læst mærke(s) sønnærlighe thry thing. Først at Jh*es*u kæ*n*neswenæ ginge in ij skipit m*et* ha*n*ne*m*, ij hwilke os giffs wndersta*n*dæ, at the ære sa*n*næ Jh*es*u kæ*n*neswenæ, so*m* redhebone ære at fylghe ha*n*ne*m* (ij) drøwilsæ. Til hwilke ha*n* skal sighe æft*er* theræ dødh: ij ære the so*m* bliffue m*et* mech ij my*n* frestilse, ok jak skipær edh*er* swa so*m* my*n* fadh*er* skipedhe mech righe, at ij skulæ ætæ oh drikke wedh*er* mit bordh ij mit righe, ok thy hwilke*n* so*m* wil ko*m*mæ æft*er* mech, nege sik, so*m* ær sin syndelighe wiliæ ok lustæ, ok tagæ sit kors, th*et* ær hardhæ plikt ok plaghe til sinæ syndæ bætring, ok følge mech ij kærl(i)k ok myugdom, ij renlek ok fattugdom ok andræ dydh*er*. Thy at so*m* scr*i*uet ær: meghen æræ ær at fylghe war H*er*ræ. LXVIII
Æn aff them so*m* æy ære sa*n*næ *Christ*j kæ*n*neswenæ, ær

scr*i*uet, at the aterginge til ryggæ ok gingæ æy m*et* ha*n*ne*m*. Thy at som scr*i*uet ær: the tro enæ stu*n*d ok ij frestilsæ*n*næ timæ bortga the fran Guth, ok thy sigh*er* ha*n* til th*em*: swa so*m* the forlatæ mech ok bortginge æft*er* andræ guthe, so*m* ær høghfærdh, w*er*ldz godz, gire, wkyschet ok drukk*en*skap, ok thiæntæ th*em* ok dyrkædhe th*em* ok forlotæ mech, ok gømde æy myn legh, wde*n* hwær een gar æft*er* sit ondæ hiærtæ ondskap, at ha*n* skulæ æy høræ mech, ok thy skal jak edh*er* bortkastæ aff thessæ w*er*ldenæ ij the jordh, so*m* ij æy nw witæ, so*m* ær hæluetes jordh, so*m* hold ær m*et* æw*er*dhelik dødz myrk ok ysæld, ok th*er* skulæ ij thiænæ andræ guthæ so*m* ære diæfflænæ, ok pines aff th*em*. Hwilke æy skulæ giffuæ edh*er* hvilæ æller roo aff pinæ dagh æller nat.

Annæt ær, at meghen storm wordh ij haffuet, th*er* til at Jh*es*u kæ*n*neswenæ skulde bedhes ha*n*s misku*n*d ok see ha*n*s wald, ok thy sigh*er* G*regorius*: the ondæ thing so*m* os hær LXVIII* thrængæ nødhæ os at (bedhiæ) til Guth. Æn ij thy at Jh*esu*s soff, gaff ha*n* os at vndersta*n*dæ at haffuæ san mandoms natwr, ok ij thy at ha*n* bødh offwer haffuet ok wædheret, ok the lydde ha*n*ne*m*, tha tedhe ha*n* sit gutheliighe wald, so*m* Origenes sigh*er*, ok C*ri*sostom*us* sigh*er*, at sømffnen tethe Jh*esu*m at waræ sa*n*næn ma*n*, ok haffsins spaklichet san Guth, j thy at ha*n* lot sinæ kæ*n*neswenæ drøffues ok tho æy forfaræ, tha fulko*m*nadhe ha*n* th*et* ha*n* sigh*er* ij sc*r*ipte*n*ne af sinæ thiænæræ: ha*n* hopædhæ oppa mech ok jak skal frælsæ ha*n*ne*m*, thy at ha*n* kæ*n*dæ mit naffn, ha*n* ropædhæ til mech ok jak skal høræ ha*n*ne*m*, jak ær m*et* ha*n*ne*m* ij drøwilsæ, ok jak skal wæriæ ha*n*ne*m* ok æræ ha*n*ne*m*. Æn thy ær wær ma*n*gæ trøstæ æy æller hopæ oppa Guth wde*n* oppa w*er*ldenæ ok hæ*n*ne righedome, til hwilke war H*er*ræ sigh*er*: forthy at thu haffdhe trøst ij thinæ murwærnæ, aff hwilke mæ*n*nisk*en* høghfærdhes, ok ijlhit liggiænde fææ, thy skalt thu takas aff diæffuel*en* ok somlighe LXIX trøstæ a sin wænlik ok thy leffue the skørlighe. Hwilke war H*er*ræ sigh*er*: thu haffdhe trøst ij thin wænlik ok fæghrind ok leffdhe skørlighe ok frambødh thin vkyschet hwær then so*m* framfoor, at thu skulde ha*n*s ælle hæ*n*næ waræ.

Tridiæ tidh mærkes, at Jh*esus* lægdhe hafsins storm for apostla*n*næ bøn, hwilke thry thing giordhe, først at the ginge til Jh*esu*m, opwaktæ ha*n*ne*m* ok badhæ ha*n* hiælpæ sik. Swa skulæ ok wj ga til ha*n*ne*m*, m*et* rættæ tro ok rent sa*m*wit, so*m* Paulus radh*er*: ga*n*gom til Guth m*et* sant hiærtæ ok fulko*m*me*n* tro ok m*et* rensændæ hiærtæ aff ondæ sa*m*wit, ok ij thuagh*en* ligheme m*et* rent watn, so*m* tekne renlichet, ok ga*n*gom swa m*et* fullæ trøst til ha*n*s nadhæ sæte, at wj skulæ fa misku*n*d ok fi[*n*]næ nadhæ ij qvæ*m*melik timæ. Hwilkit han æy giordhe so*m* sc*ri*uet ær aff: thu gikt jlzskelighe til Guth, ok thit hiærtæ ær fult m*et* swiklichet, ok thy dræpæ thellighe mæ*n*niskæ theræ siælæ so*m* sc*ri*u(e)t ær aff: mæ*n*niske*n* dræper sin siæl m*et* sin jlzske. — Annæ*n* tidh sigx, at the opwæktæ Guth. Swa bør os ij war nødh opuækæ LXIX* ha*n*ne*m* ok sighe m*et* p*ro*phete*n*: o h*er*ræ Guth, opwæk thit wald ok kom, at thu skulæ helæ os, ok stat op ok hiælp os, ok fræls os for thit naffn, hwilke ma*n*gæ æy gøræ, thy at the soffuæ ij sin synde lustæ. Aff hwilke p*ro*phete*n* sigh*er*, at hwær sigh*er* til a*n*næ*n*: drik thu ok soff, drikkækaret skal omkring giffue thech, ok skam ok wanærlichetz spyæn for thin æræ, ok thu skalt waræ swa som soffuænde ma*n* mit ij haffuet, ok swa som søffdh*er* styrema*n*, hwilke*n* styrit haffw*er* mist, ængtæ ij gen stor wde*n* nedh*er*sænkelsæ til grwnde. Swa sionkæ the so*m* lustes ij synden, so*m* sc*ri*uet ær: syndughe mæ*n*niskæ skulæ omwændes ij hæluete, allæ the so*m* glømæ Guth, wde*n* (the) bætræ sik. — Thridiæ tidh badhæ the Jh*esu*m helæ sik. Swa bør ok os at gøræ ok sighe m*et* p*ro*phete*n*: o h*er*ræ Guth, gør mech helen, thy at syndenæ ok drøwilsæ*n*næ watn inginge til my*n* siæl. O my*n* h*er*ræ Guth, jak hopædhe oppa thech, gør mech hel aff allæ diæfflæ hat ok ondskap, som mech æltæ m*et* frestilse, ok fræls mech! Æn somlighe ropæ til Guth ok helæs LXX æy, thy at the skiliæ æy synden fran sik. For hwilkit p*ro*phete*n* sigh*er*: wars H*er*ræ hand ær æy bu*n*den æller ha*n*s wald, at ha*n* formughe æy at helæ ok gøræ, ok æy ær ha*n*s øræ thunghørt, at ha*n* skulæ æy høræ, wde*n* edhræ ondskaper skyller mællæn edh*er* ok edh*er* Guth, ok aff edhræ synder tha holdes ha*n*s ænlete, swa at ha*n* wilde æy høræ edh*er* at giffuæ th*et* ij bedes. Thy at edhræ hænder ære fullæ m*et* blodh ok edhre fingre m*et* ond-

skap. Th*et* ær, at edhræ ge*r*n*in*gæ so*m* teknes m*et* handen ok fingrene ære onde ok syndelighe, ok sigh*er* p*ro*phete*n*: æy høræ Guth mech at giffuæ th*et* jak bedes om, jak haffw*er* ondskap ij mit hiærtæ.

Æn ære thry thing mærkændæ ij læste*n*næ. Først at Jh*esus* foor til skip, hwilkit thry thing haffw*er*, so*m* ær, at th*et* ær thrankt ok lankt, ok weth*er*thørfftelikt them so*m* offw*er* watn wiliæ faræ. Ok thy tekne th*et* kærlichet, hwilke*n* liknes først weth skipsins thranglichet, forthy at faa mæ*n*niskæ haffue fulkomlighe kærlik. Hwilkit war H*er*ræ kærer ok sigh*er*, at ma*n*gæ mæ*n*niskæ kærlichet ær kolnæder, thy at ondskapen ær vmeghen.
LXX* Tho hwilis Guth ij kærlichet, so*m* Joh*ann*es sigh*er*: om wj ælskæ hwær a*n*næ*n* jnbyrdhes, tha bliw*er* Guth ij os, ok ha*n*s kærlichet ær fulko*m*men ij os, Guth ær kærlik, ok hwilke*n* som bliffw*er* ij kærlichet, ha*n* bliffw*er* ij Guth ok Guth ij ha*n*ne*m*, ok wj wite th*et*, at wj ære førdhe fran æw*er*dhelik dødh, ok til æw*er*dhelikit liff, thy at wj ælskæ Guth ok waræ jæmc*ri*stnæ, ok thy hwilke*n* so*m* æy ælskær bliffuer ij dødhen, th*et* ær at ha*n* forskulder æw*er*dhelik dødh, ok hwær then so*m* æy ælskær sin jæmc*ri*stin ær ma*n*dræpære for Guth, ok ij witæ at hwær ma*n*dræpære ær æy wærdugh*er* at fa æw*er*dhelighet liiff, wde*n* ha*n* bætre sik. Kærlichet skal ok so*m* skip waræ langer, at ha*n* mughe tilføghes wars H*er*ræ kærlik. Aff hwilke*n* sc*ri*uet ær, at Gutz kærlik ær æy flytende so*m* watn, wde*n* ha*n* ær framhaldugh*er* ok blyuelik, thy at ha*n*s kærlik bliwer m*et* mæ*n*niskæn alt til yt*er*stæ pu*n*ktin, swa megh*et* at stodhe syndugh*er* ma*n* ij fordømelsæ*n*næ port, æn frælstes ha*n* thædhen, om
LXXI ha*n* ropædhe til Guth m*et* fulko*m*me*n* wiliæ at bætræ sik. Ok thy sigh*er* Aug*ustinus*: Guth gar ij os, om ha*n* finder ij os kærlichets widhlichet. Ok sigh*er* Fulgenci*us*: kærlichet ær allæ godhæ thingæ keldæ ok oprinnilse, wtuald ok bæste wærn ok wægh so*m* ledh*er* til hy*m*merighe, ok hwilke*n* so*m* gar ij ha*n*nem, ha*n* kan æy wilder faræ ok thorff æy rædhes, ok thy kæræ war H*er*ræ ofwe*r* them so*m* kærlichet forlater: jak haffw*er* amot thech, at thu forlot thin førstæ kærlik, hwilkit wadhelikest æ(r), thy at swa som skip ær wedh*er* thorfftelikit til at faræ ofw*er* watn m*et*, swa ær kærlichet them thorffuelik so*m* til hy*m*merighes astu*n*dæ. Thy sigh*er* Paul*us*: om jak giffw*er* alt mit godz til fattughe mæ*n*s

fødhe, ok om jak a*n*wardhæ my*n* ligheme til at jak skulæ bræ*n*næ,
ok haffwe*r* jak æy kærlichet, th*et* dughe*r* mech alt ængtæ. Thy
ær sc*ri*uet, at Guth skapædhe aff ophoff, at m*et* kærlichet ok
myugdo*m* ok godhæ ge*r*ni*n*gæ skal hy*m*merighe oplates for mæ*n*-
nisken. Thy sighe*r* Ambrosi*us*: sæl ær the siæl hwilke kærlichet
forenær m*et* Guth ok myugdo*m* vndergiffwe*r* ha*n*ne*m* ok guthe- LXXI*
lichet styrer ok lydhnæn fødhe*r*.

Annæ*n* tidh ær mærkende, at Jh*esus* soff i skipet, hwilke*n*
tha synis soffuæ, nar ha*n* tholæmodhelighe ombær ok thol syndughe
mæ*n*niskæ ij theræ synder. Aff hwilke ma*n*gæ dyrfues, so*m*
sc*ri*uet ær, thy at do*m*me*n* framføres æy raskelighe mot onde
mæ*n*niskæ, ok thy gøræ the ond wde*n* ræddughe. Om hwilke
G*regorius* sighe*r*: ængen syndugher thorff th*e*r oppa trøstæ, at
Guth thol ha*n*ne*m* længhe ij synden, thy at ij sin dom wtkræffwe*r*
ha*n* aff ha*n*ne*m* swa meget thrangaræ rætwisæ, hwre meget længer
ok thollighere ha*n* bidhe*r* foræ dome*n*. Ok thy sighe*r* war H*er*ræ
hardhæ ok gamblæ syndæræ, at wde*n* the ij gen ko*m*mæ til mech
m*et* hætring sw(a) so*m* brutlik thiænæræ, jak schal hæmfnæ owe*r*
the*m* ij my*n* wredhe, tha skal the*m* wordhæ ve ij siæl ok ligheme,
ok ve thy at the liuænde ko*m*me ij we*r*lden ok liffdhe ij we*r*lden,
ve thy at theræ lustæ war litin ok the*n* l(u)sten fanyter ok theræ
pinæ skal waræ ewe*r*dhelighe, tha skulæ the kæ*n*næ th*et* so*m* the LXXII
nw forsma at tro, tha skulæ the vndersta at jak manædhæ them
so*m* fadhe*r*, ok the wilde æy høræ mech.

Thridiæ tidh ær mærkænde, at Jhe*sus* spætæ haffsins stor*m*
ok wædhret lydde ha*n*ne*m*. Aff th*et*tæ wædhe*r* ær sc*ri*uet, at fyræ
wædhe*r* stridde ij haffuet, ok fyræ stor diwr opforo wt aff haffuet.
Førstæ war swa so*m* leon ok haffdhe ørnæ wingæ. Th*et* teknæ
høghfærdughe, hwilke h*er*ræs wil, swa som leon owe*r* a*n*nar
diwr. Swa so*m* sc*ri*uet ær: folkit skal opfaræ swa so*m* leon
ij høghfærd, ok oprættæs. Ok sc*ri*ues a*n*narstadh: fanyter ma*n*
oprættæs ij høghfærdh. Ok sigx at haffuæ ørnæ wingæ, at ha*n*
ær swa so*m* flyghe*n*de ørn m*et* bræzskæ. Ok thy sighe*r* war
H*er*ræ om thelghe høghfærdughæ ørnæ: jak skal affhugga ha*n*s
waldz ok høghfærdz wingæ ok bortføræ ha*n*s jlzske aff we*r*lden,
ok jak skal anduardhæ ha*n*ne*m* ij een uslækkelighe grytæ ok

hæluctes kettel, hwar ha*n* skal pinæs wden ændæ, wde*n* ha*n* LXXII* bætræ sik. Annæ*n* diwrit war ligt biorn, hwilke*n* blinder wardh*er* seænde, hetæ mullegh, ok lustes at ætæ søt honagh. Ok thy teknæ ha*n* vkysche mæ*n*niskæ, hwilke*n* so*m* andelighe wordh*er* blind aff heter køtzlustæ. Aff hwilke*n* sc*ri*uet ær: ha*n* blint giordhe sit ænlite, so*m* teknæ samwitit, swa som biorn. Th*et* diwrit sagdhes at haffuæ thre gardhæ. Thy at ukysch mæ*n*niskæ haffw*er* wrenlichetz thankæ ok ordh ok g*er*ni*n*gæ, ok thessæ thry sigh*er* war H*er*ræ at ha*n* hater, ok thy war th*et*tæ ukyschetz diwrit, so*m* sc*ri*uet ær, gripit ok sænt ij bræ*n*nende eldz sio m*et* bræ*n*nesten, so*m* ær hæluete, bræ*n*ne*n*de ok jllæ loktende so*m* bræ*n*nesten. Thridiæ diwret war liikt lebardh, hwilke*n* ma*n*glitædher ær, ok syntes at haffue fyræ houet, han teknæ girwghe, hwilke ma*n*gæ funde haffue til w*er*ldz godz affling ok særlighe fyræ, so*m* ær roff, vrætwis skat, okor, fals køpslaghen ok falskæ domé. Ok LXXIII thy at girughe ij siælenæ lokta jllæ for Guth swaso*m* th*e*n dødhe krop th*er* fyræ daghæ haffw*er* lighet jordhadh*er* ij graff. Fiærdhæ diwrit syntis rædhelik ok vnderlikit ok starkt, ok haffdhe jærn tænder, ok alt th*et* opætænde ok fordærffuæde so*m* th*et* ku*n*næ ow*er*rækæ. Th*et* diwrit teknæ starkæ drankaræ, hwilke jærn buk synes at hafuæ for theræ vmættelighe swalgh. Hwilke vnyttelighe opætæ ok forgøræ Gutz lan. Th*et* syntes at haffue ti horn, ok mu*n* (at) tala*n*de stor thing. Thy at drankaræ brytæ mæst ti Gutz budhordh, ok ære stortalughæ, ok thy skal Guth fordærffuæ theræ swikffullæ læp(æ) ok theræ stortalughæ twngo, ok th*e*m skal wardhæ, som p*ro*pheten sigh*er*, besker dryk ij hæluetæ. Æn nar Jh*esus* p*re*digedhe ij jordherighe, tha fordreff ha*n* m*et* sin kæ*n*nedom the fyræ wædh*er* stormanæ so*m* thessæ ondæ diwren opwaktæ ij haffuet, so*m* teknæ w*er*ldenæ, ok sigh*er* ha*n*: jak tedhe fattudom ok lydhnæ amot girehet ok høghfærdh, jak kæ*n*de fasta ok bønæ mot d(r)ukkenskap, jak flydhe mæ*n*niskenæ om ga*n*gæ LXXIII* ok war stu*n*dom ensa*m*men a minæ bønæ, jak tok wbrygdhilse, jak wtwalde æruedhe ok wærk, ok tholde ok smælik dødh mot wkyschetz lustæ. For hwilkit, o søte Guth, thech waræ loff ok hedh*er* ok æræ æw*er*dhelighe! Ame*n*.

Fæmtæ sundaghen [æffter] trættende dagh.

Hymerighes righe liknes th*e*n so*m* sadhæ godhæ sædh ij sin akær, ok mædhen ma*n*ne*n* soff, tha kom ha*n*s wuen ok sadhæ thistzlæ mit ij hwetet ok gik swa bort. Th*e*n tidh sædhen war waxen, syntes thistzlænæ ij hæ*n*næ. Tha sagdhæ husbonde*n*s thiænæræ til ha*n*ne*m*: o h*er*ræ my*n*, hwat æy sadhe thu godhæ sædh ij thin akær, ælle hwj synes nw thistzlænæ ij akren? ha*n* sagdhæ: my*n* wuen giordhe th*et*. Thiænærenæ sagdhe: wilt thu at wj skulæ opriffue thistzlæne wt aff huetet? Ha*n* swaradhæ: æy skulæ ij th*et* gøræ, at ij æy opriffue huetet m*et* th*e*m, laten bodhæ sama*n* waxæ til skyrdhæ timen, ok jak skal sighe skyrdhe folket: opriffuen først thiszlænæ ok sa*me*n binden th*e*m ij kærffuæ til at LXXIV bræ*n*næ, ok huetet insanken ij mynæ ladhæ.

I thessæ hælghe læst næffnes fyræ: først th*e*n so*m* sadhæ godhæ sædh, swa th*e*n so*m* yw*er*sadhæ ondæ sædh, swa akersins gømæræ, yterst akersins skæræræ. Thy ær først mærkende at war søtæ Guth Jh*esus* *Christus* ær then som sadhæ godhæ sædh, nar ha*n* all thing skapædhæ, so*m* sc*ri*uet ær, at Gut sa all the thing ha*n* haffdhe skapt, at the waræ høgheligbe godh ok sigh*e*r wisse ma*n*ne*n*: allæ Gutz g*er*ni*n*g ære godhæ, ok sigh*e*r war søtæ Jhe*sus* sælffw*er*: jak skapædhæ al thing wæl, ok aff kærlichet tha gaf jak mæ*n*niske*n* alt got. Æn ha*n* wændæ sik all godh thing til ont, jkke for thy at jak skapæde naget ont, wde*n*

for thy at mæ*n*niske*n* wænder sin wiliæ a*n*nærledh æn (ha*n*)
skulde æfft*er* myn gutheligbe skipæn, ok th*et* ær ha*n*ne*m* ont, ok
the wetæ, at jak haffw*er** all thing skællighe ok wælskapæt til
mæ*n*niskænæ nyttelichet ok lærilsæ, ok at minzstæ madhk ær æy
LXXIV* wde*n* sak, ok sigh*er* the hælghe sc*r*ipt: fanyte ære allæ mæn, ij
hwilke æy ær Gutz wisdom, ok hwilke æy ku*n*næ understa Guth
aff the godhæ thing so*m* the se, ok atuaktæ æy æller skodhæ
skapædhæ thingen, at the mattæ aff them vndersta hwa theræ
skapæræ waræ. Thy at aff skapædhæ thingenæ fæghrind [ok] nytte-
lichet ma theræ skapæræ wedh*er*kæ*n*nelighe sees. Thy so*m*
Au*gustinus* sigh*er*: aff skapædhæ thinge*n*næ meklichet ma skap-
æren vndersta*n*dæs alzualdugh*er*, aff theræ styrsl wisdom, ok
aff theræ forsyn godh*er*. Æn nar mæ*n*niskæ*n* va*n*nytiær Gutz
godhæ kreatur, forskulder pinær, so*m* war He*r*ræ sigh*er* aff
syndughe, at the sama*n*sankæ til kropsins nyttelichet ok æruedhæ,
ok æy til siælene. The wændæ sik w*er*ldzlik thing ij pinæ ok
th*et* so*m* til litit ær nyttelikit, til æw*er*dhelighe plaghæ.

Anne*n* tidh ær mærkænde, at then so*m* sadhæ ondæ sædhene
th*et* ær diæffuele*n*, hwilke*n* tha mæst sar sinæ ondæ æggilsæ
LXXV sædh, nar syndugh*er* ma*n* soffw*er* ij synde lustæ. Hwilkit teknet
ær ij sc*r*ipte*n*ne, th*er* so*m* sigx, at Ysbosæt, so*m* thydh*er* ska*m*-
me*n*næ ma*n*, soff ij sinæ sæng om middagh, th*et* ær at
ha*n* lustædes ij heter synde lustæ, tha inginge twa røuæræ,
Baana, so*m* thydh*er* kom thræk. Th*et* teknæ w*er*ldzlik
hwgnet ok godz, hwilke ma*n*gæ swa thækkelighe taghæ at the
gløмæ Guth. Annær røuæren het Recab, ok thydh*er* bløter fadh*er*,
ok teknær bløter køtzlustæ, ok the twa røuæræ dropæ then
Ysbosæt skæ*m*melighe ma*n* ij sinæ sæng, ok doræwakteren, so*m*
teknæ skælen, soff. Thy at nar skælen wighis æft*er* lustæn, tha
wardh*er* siælen raskelighe dræpe*n* aff diæffuele*n*. Ok thy so*m*
Paul*us* sigh*er*: om ij liffue aft*er* køtzsins lustæ, tha skulæ ij dø
m*et* æw*er*dhelik dødh. Ok thy giffw*er* Petr*us* ap*ostol*us radh ok
sigh*er*: waren skællighe tæmprædhæ ij mat ok dryk, ok wagh*er*
LXXV* ij godhæ ge*r*ni*n*g, thy at edh*er* genwærdughe wuen diæffuele*n*
gar omkri*n*g so*m* riwtændæ leon ok leter at then so*m* ha*n*
mughe opswælghæ, m*et* th*et* at ha*n* giter nedh*er*kastat mæ*n*ni-

ske*n* ij dødhelighe synd, hwilke*n* ij skulæ amotsta, ok warær starkæ ok stadughe ij the hælghe tro. Thy at som B*er*nard*us* sigh*er*: diæfflæ*n*næ ydhdræt ær at jnbæræ os ondh æggelsæ ok ondskap, ok bør os æy at lydhæ th*em*, thy at hwar afftæ wj sta*n*dæ amot th*em*, tha forwy*n*ne wj diæffuele*n*, ok gladhæ gøræ ænglænæ ok hedhrom Guth. Ok thy so*m* Paulin*us* biskop*er* sigh*er* ok radh*er*: war wuen diæffuele*n* hwilike*n* so*m* thusandæ thusandæ swiklighe konster haffw*er* til at skadhæ os, tha skulæ wj omstridhæ ha*n*ne*m* m*et* swa ma*n*g(g)æ beuarelsæ ok godhæ dydh*er*, m*et* hwre mä*n*ggæ forrædhdelsæ ha*n* stridh*er* mot os.

Thridiæ tidh ij læsti*n*næ næffnes ak*e*rsins gømæræ, so*m*
ære formæ*n*. Thy ær mærke*n*de, at ij læsten sigx, at nar mæ*n*-
nenæ so*m* ære formæ*n* soffuæ, tha saar wue*n*nen ondæ sædhænæ.
Thy at nar forma*n*nen soffw*er* ij glømskæ ok dylskæ ok opwæk-
ker æy almughen m*et* guthelik kæ*n*nedom ok godhæ g*er*ni*n*gæ LXXVI
æfftedøme ælle rætwisæ næffselse, tha fylgh*er* th*er* æft*er* at al-
mugh*en* soffw*er* m*et* ha*n*ne*m* ij synde lustæ. Hwilkit teknæt ær
ij sc*r*ipten, so*m* at Saul ko*n*ni*n*g, so*m* thydh*er* wannytiænde, ok
teknær th*em* so*m* wannytiæ Gutz nadhæ so*m* ha*n*ne*m* war giffuen,
ha*n* soff ok ha*n*s h*er*skaps høffdhinge, ok alt ha*n*s hærskap soff,
ok tha haffdhe Abisai, so*m* thydh*er* riwtan, ok teknær diæffuele*n*,
dræpit ha*n*ne*m*, om æy haffdhe Dawid waret, so*m* thydh*er*
astu*n*delik ij asyn, ok teknær *Christum*, fortagh*et* ha*n*ne*m* th*et*.
Thy at swa brat so*m* mæ*n*niske*n* duæls ij dødhelighe synde
sømpn ok lustæ, tha dræper diffuele*n* hæ*n*næ, wde*n* misku*n*d-
so*m*bær Guth, hwilke*n* æy wil syndugx manz æw*er*dhelik dødh,
wden at ha*n* skal omuændæs til bætring ok faa th*et* æw*er*dhelighe
liiff, fortogho ha*n*ne*m* th*et*. Thy at so*m* sc*r*iuet ær, Guth bliwer
m*et* syndugh*er* ma*n*, ij thy at ha*n* thol ha*n*nem, ok wær ha*n*ne*m*
for diæffuele*n*. Ok ær sc*r*iueth, at flæstæ formæn ælskæ swa
megh*et* syn eghen wiliæ, at the aktæ æy sinæ eghnæ ælle sinæ
vnderdanæ siælæ nyttelichet, inwæffuæ ok nedh*er*kassta sik sæl-
wiliændis ij gry*m*mæstæ høghfærdh ok gire, ok wrenæ køtzsins
lustæ bylgher. Hwilke g*er*ni*n*gæ ok wsælæ almughe*n* følgh*er*, ok LXXVI*
the tro sik om thelighe thy*n*g at haldæ rætter wægh, ok swa
dræpæ formæ*n*nenæ sik m*et* sinæ wnderdanæ, ij thy at the

fylghe all sin lustæs wiliæ ok astu*n*den. Thy sigh*er* G*regorius*, at forma*n*zsins glømske sømpn ær wadhelik ha*n*s ok ha*n*s wnderdanæ siælæ. Ok thy sagdhe th*en* godhæ forma*n*nen Jacob: sømpne*n* flydhe aff my*n* øghen, ok sigh*er* p*ro*phete*n*, at th*en* skal ekke soffuæ ij lætin*n*æ sømpn so*m* gøm*er* siælenæ. Thy at so*m* B*er*nard*us* sigh*er*: diæffuele*n* soffw*er* æy, hwilke*n* so*m* stridh*er* mot siælenæ, ok so*m* G*regorius* sigh*er*: diæffuele*n* stridh*er* mot os m*et* ydhkelighe frestelsæ, at ha*n* mughe omsidhe winne m*et*, thy at os ledhes weth at sta*n*dæ mot th*em*.

Fiærdhæ tidh ij læste*n* næffnæs ak*er*sins gømæræ ok skæræræ, so*m* teknæ ænglænæ, som war H*er*ræ siælfw*er* sigh*er* ok wtthydh*er* thesse hælghe læst ok sigh*er*: swa at th*en* so*m* sar godhæ sædh, so*m* ær andelik kæ*n*nedom, ær Gutz søn ok jo*m*fruene søn, w*er*lden ær akeren, godhæ sædhen ær hy*m*merighes righes sønner so*m* lydhæ guthelik kæ*n*nedom, tistzlænæ LXXVII ære diæffuelenæ skændelighe sønnær, som æy aktæ guthelik kæ*n*nedom, (v)wenen so*m* sadhæ thistzlænæ ær diæffuele*n*, skyrdhæ timen ær w*er*ldene ændæ, skærærnæ ære ænglænæ, ok thy swa so*m* thistzlænæ sa*m*ma*n*hæntæs ok bindes ij kærffuæ ok op bræ*n*nes m*et* eld, swa skal wordhæ ij w*er*ldene ænde. Gutz søn skal sændæ sinæ ænglæ ok the skulæ bortæltæ aff ha*n*s righe all skændelik thy*n*g, ok th*em* so*m* gøræ on(d)skap, ok skulæ sændæ th*em* ij bræ*n*nændæ eldz oghn. Th*er* skal wordhæ grath aff wtholik bræ*n*nendes eld, ok ta*n*næ gnitzlæn, ok aff offw*er*matæ kyld. Tha fulko*m*nes th*et* p*ro*phete*n* sigh*er*: sa*m*ma*n*sankar thistzlænæ so*m* ære fordømdæ, swa sa*m*manbwndnæ so*m* thistzlæ ij kærffuæ, skulæ opbræ*n*nes m*et* eld. Tha skulæ the so*m* nw haffuæ slitit Gutz budhordhæ band, ok løpæ løsæ ij synde lustæ, bindes om hænder ok føter, so*m* war H*er*ræ sigh*er*, ok kastæs ij hæluedes myrk bundnæ, thy at the wilde æy nytiæ sinæ le*m*mer til Gutz thiænist. Thy sigh*er* G*regorius*: ænglænæ binde thistz- LXXVIII* lænæ ij kærffuæ, nar the lighe syndæræ sama*n*føghæ ij lighe pinæ, at høghfærdughæ skulæ bræ*n*næ m*et* høghfærdughæ, ok wkyschetz mæ*n*nisker m*et* wkysche mæ*n*niskæ, nizske m*et* nizskæ ok swiklighe m*et* swiklighe, awndzsiwge m*et* awndzsiwge, ok thy th*en* tidh ænglæne ledhæ lighe ij synden til lighe pinær, tha

binde the swa so*m* thistzlæ ij kæruæ til at bræ*n*næ. Æn hwetit, so*m* tekner the mæ*n*nisker so*m* søtæ ok renæ ære ij Gutz kærlichet, th*em* biwdh*er* Jh*esus* ænglæne jnsanka ij sinæ hy*m*merighes ladh*er*, th*er* so*m* the skulæ hwgnes m*et* ha*n*ne*m* for wden ændæ, swa so*m* ha*n* sælffw*er* sigh*er*: nar jak haffw*er* sa*m*ma*n*sankat myne thiæniste mæn offw*er* theræ land, so*m* ær hy*m*merighe, tha skal jak ængen forlatæ ok aldrigh skal jak hyliæ mit ænlite offtermeer for th*em*, thy at jak haffw*er* wtgutit my*n* and offw*er* th*em*. For hwilkit Guth waræ loff ok hedh*er* ok æræ æw*er*dhelige! [Amen.]

Førstæ søndaghen ij ni wgnæ fastæ.

Jh*esus* sagdhe: hy*m*merighes righe liknæs weth th*e*n hws- LXXVIII bondæ, som wtgik om morghonin at leghe æruedhes (mæ*n*) at æruedhe ij sin wingardh, ok wor øffw*er*eene m*et* th*e*m om theræ daghs løn, ok sændæ th*e*m ij sin wingardh. Ha*n* gik wt om tærz time, ok fan nagræ standæ fafænge ok sagdhe til th*e*m: gan ok ij ij my*n* wingardh. The ginge so*m* ha*n* badh th*e*m. Ha*n* wtgik om sæxt timæ ok noons timæ, ok giordhe sa*m*meledh. Han wtgik ok om afftansangx timæ ok fan nagræ stan fafænge, ok sagdhe til th*e*m: hwj stan ij hær allæn daghen fafæ*n*ge? The sagdhe: thy at ængen legdhe os. Ha*n* sagdhe: gange*n* ok ij ij my*n* wingardh. — Th*e*nnæ husbonden ær alzwaldugh*e*r Guth, hwilke*n* so*m* aff w*er*lde*n*næ ophoff sænder rætwisæ mæ*n* ok sø*n*nerlighe p*re*digeræ ij sin hælghe kirke, so*m* m*et* wingardhen vndersta*n*des. Pæni*n*ge*n*, so*m* ær kri*n*glucter, teknæ æw*er*dhelikit liiff, hwilkit rætwisom giffs til løn. Førstæ timen war til Noe flodh, tærz timen til Abraham, sæxt timen til Dauid, ælle til thes Jødhæ folket foor fanget til Babilonia*m*, nons time*n* til *Christum*, ysterstæ time*n* til w*er*ldenæ ændæ, ij LXXVIII* hwilke*n* *Christus* kallædhe hedhni*n*gænæ. Ij hwilke*n* allæ time Guth sænder rætuisæ mæ*n* ok p*re*dikeræ ij sin kirke.

Th*e*n tidh quelde*n* ko*m*, tha sagdhe hwsbonde*n*, so*m* ær Guth fadh*e*r, til sin æmbitzman, so*m* ær *Christus*, ok ær jæmwaldugh*e*r m*et* fadhere*n* ij allæ thing: kallæ æruedhis

mænnenæ ok giff them sin løn, byriæ pa them som sidherst kommæ. Tha kommæ the som sidherst kommæ ij wingardhen, ok finge swa mangæ pænningæ som the først kommæ. The som kommæ om morghnen ok tærz ok sæxti ok noons timæ, teknæ (the) rætwisæ mæn, (som) ære for Christj føzslæ timæ, ok the sidherst kommæ teknæ allæ the rætwisæ som kommæ sidhen æller kommæ, hwilke allæ fa æræful løn æfter sit ærwedhæ. Nw tha the som først kommæ saghe, at the finge æy meer æn the som sidherst kommæ, tha korædhæ the mot hwsbonden ok sagdhe: thessæ sidherstæ æruædhæ æy wden een timæ, ok thu gafft them lige løn met os som tholdæ hetæ ok æruedhæ allæn daghen. Hwsbonden swarædhæ ok sagdhe til een theræ: oo myn wen, jak gør thech æy wræt, thy at jak gaff thech thet jak loffuædhæ thech, ok LXXIX
jak wil giffuæ af myn godh wiliæ swa meghet thennæ sidherstæ som thech, thy at jak ma giffue mit huem jak wil. — Thettæ motkor ær æy aff awnd wden aff vndre, tha Guth aff sin godhæ wiliæ godhet giffwer kristnæ mænniskæ, som sidhen kallædhes, lige løn met Jødhæ folket som først kallædhes, ælle tha the som litin timæ æruedhæ ok tha aff heter ok brænnendæ kærlichet ij Gutz thiænistæ, taka lige løn met them som længer æruedhæ ok tho naghet slaghlighere, swa wordhæ the førstæ the sidherstæ, ok the yterstæ førstæ, ij thy at allæ fa fulkommen løn. Æn mangæ ære kallædhæ til the hælghe tro ok at forskuldæ hymmerighe, ok fa ære wtwaldæ, thy at fa bliffue stadughe ij godhæ.

Thennæ hwsbonde, som sancte Gregorius sigher, ær war skapæræ, hwilken som styre them han skapædhæ ok wærnæ ok ægher them ij thessæ werld sik vndergiffnæ, swa som hwsbondæ sit folk ij sit hus, han hafwer wingardh, som ær all the hælghe LXXIX*
kirke, hwilken swa mangæ fruktsammæ winqwistæ frambær, hwre mangæ hælghæ mæn hun til hymmerighes sænder, aff rætwisæ Abel Adams søn ok til then yterstæ hællighæ man, som skal

ko*m*mæ ij w*er*ldenæ ændæ. Thy ær mærkændæ, at høxstæ sak for hwilke Gutz søn wærdughedhes at skapæ mæ*n*niske*n* ær, at ha*n* wilde, at the skulde luttakandæ wordhæ hans wtallighe glædhe, ok glædhes æw*er*dhelighe m*et* ha*n*ne*m*, ok tho swa at the æft*er* theræ makt skulde nagh*et* æruedhæ. Ok thy sigh*er* G*regorius:* æy ma ma*n*nen ko*m*mæ til stor løn wde*n* m*et* stort æruedhæ. Thy at so*m* Paulus sigh*er*: ængen skal krones wden th*en* so*m* loghlighe stridh*er*. Ok thy legdhe war H*er*ræ æruedhes mæ*n* ij sin wingardh om morghenen, ok tærz timæ, ok sæxt, ok noons timæ, ok ælliptæ time*n*, thy at aff w*er*lde*n*næ ophoff ok til hæ*n*næ ændæ tha afflater ha*n* æy at sændæ p*re*dikæræ til sit folkx lærilsæ. Ok so*m* *Jeronimus* sigh*er*: morghen time*n* war til Noe flodh, Ada*m*, Abel ok andræ p*at*riarche waræ tha æruedhes mæ*n*ne*n*næ. Tærz
LXXX time*n* tha war Abraham æruedhes ma*n*, ok andræ p*at*riarche. Sæxt time*n* til Moysen tha (war) Moyses æruedhes man ok andræ the rætwisæ mæ*n* so*m* waræ til Dauid, ok ij ha*n*s daghe tha byriædhes noons time*n*, ok tha war Dauid ok andræ p*ro*phete æruedhes mæ*n*nenæ, ok th*en* time*n* rakte til *Christ*j tilquæmd, ok tha byriædhes ællipte time*n* ok rækker til dommadagh, ij hwilke*n* først *Christus* ok ap*osto*li waræ æruedhes mæ*n*nenæ, ok sidhen allæ andræ kæ*n*nefædh*er*.

Nw ær først mærkænde, at the hælghe kirke liknes weth wingard for ma*n*g thing. Først for thy at om wintrin ære wintræ*n* lagh, ok synæs æy tha at waræ swa nytelik so*m* the ære ij sinæ frukt. Swa synæs ødhmyughæ Gutz thiænistæ mæ*n* litit wærdhæ ij thessæ w*er*ldz genuærdhæ, ok ære tho dyræ for Guth. Thy sigh*er* Joh*an*nes aff sik ok fleræ Gutz wener: wj ære Gutz sø*n*nær, æn æy syntis æn hwat wj skulæ wardhæ ha*n*ne*m* lighe, thy at wj skulæ see ha*n*ne*m* swa so*m* ha*n* ær ij sinæ æræ. Ok sigh*er* Paulus: th*en* tidh *Christus*, hwilke*n* so*m* ær jdhært liiff, synes, tha skulæ ok ij synes m*et* ha*n*ne*m* i hy*m*merighes æræ. —
LXXX* Annæn tidh for thy at æ mædhæn winqvistin bliuer ij wintræt, tha ær ha*n* nytelik, æn ær ha*n* skilder weth wintræt, tha dugh*er* han til ængtæ, wden til at bræ*n*næ. Swa ok the mæ*n*niskæ so*m* til føghes Guth m*et* guthelikin kæ(r)lichet ær megh*et* wærdugh. Thy at som Aug*ustinus* sigh*er*: wj skulæ haffuæ Guth os swa

megh*et* næmber, hwre megh*et* renæræ kærlik wj ku*n*næ haffuæ, m*et* hwilke*n* wj fara til ha*n*ne*m*. Ok thy sigh*er* war H*er*ræ, at wintræsins afhughne quist gaff jak elden til at opsuælghæ. Thy at the mæ*n*niskæ so*m* æy gør godhæ g*er*ni*n*gæ æft*er* sine makt aff guthelik kærlik, hun forskulder hæluedes bræ*n*nendes eld so*m* war H*er*ræ sigh*er*: hwært th*et* træ, th*et* ær hwær the mæ*n*niskæ so*m* æy gør godhæ g*er*ni*n*gæ frukt, skal ophuggæs m*et* dødhen ok kastes ij eld ok bræ*n*nes. — Thridiæ ær, at wintræn tharffuæ rensæs, at the thes meeræ frukt gøræ. Swa thorff siæle*n* rensæs aff synden, at hun wardhæ fruktsom til godhæ g*er*ni*n*gæ. Thy sigh*er* *Christus*: Guth my*n* fadh*er* skal borttaghæ æller affhuggæ hwær th*en* wintræs quist, th*et* ær hwær the mæ*n*niskæ, so*m* æy gør godhæ g*er*ni*n*gæ frukt m*et* mynæ nadhæ, ok ha*n* skal rensæ LXXXI hwær th*en* so*m* frukt bær, at ha*n* skal mere frukt bæræ. Thy at th*em* økges Gutz nadhæ so*m* hæ*n*næ wæl nytiæ til got. Ok sigher war H*er*ræ, at hwilke*n* so*m* bliw*er* ij mech m*et* kærlik ok jak ij ha*n*ne*m*, ha*n* bær meclæ godhæ g*er*ni*n*gæ frukt. Thy at wde*n* mech tha formughe ij ængtæ got at gøræ. Æn hwilke*n* so*m* æy bliw*er* ij mech m*et* kærlik, ha*n* skal bortkastes so*m* røtæ ok aff huggen wintræs quist, ok ophæntes ok kastæs ij eld ok bræ*n*nes. — Fiærdhæ ær, at wintræt forma æy at bæræ ok oppehaldæ sine frukt wde*n* th*et* bindes ok stydhis atwaktelighe. Swa forma mæ*n*niske*n* (æy) at sta*n*dæ stadugh ij godhæ, wde*n* hun til bindes Guth m*et* kærlichet. Ok thy manær Paulus os ok sigh*er*: haffw*er* kærlik øffw*er* all thing, hwilke*n* so*m* ær fulko*m*melsæ band. Thy at kærlik thol all thing ok vndhfalder aldrigh. Thy ær sc*r*iuet, at guthelighe mæ*n*niskæ ælskæ ængte swa megh*et* so*m* Guth, ok wilde hælder tholæ allæ pinær æn messtæ Guth, om han gaffuæ hæ*n*næ makt at thollæ. Ok swa so*m* eet bræ*n*nændæ band LXXXI* nedh*er*gar aff Guth ij guthelighe mæ*n*niskæ, hwilkit swa binder hæ*n*næ hiærtæ, at hw*n* ængtæ thænker æller ælskær wde*n* Guth. Ok g*er*næ wilde diæffuele*n*, at ha*n*s hiærtæ wde*n* ateruændæ swnder skares (ok) opnyædhis all tidh til pinær, th*er* til at mæ*n*niskænæ h(i)ærtæ kolnædhe ij Gutz kærlik. — Fæmtæ ær, at wintræt rutnæ om th*et* bøghes swa nær jordhene at th*et* røræ hæ*n*næ. Sa*m*mæledh so*m* sc*r*iuet ær: hwær røtelik g*er*ni*n*g, so*m* gørs for w*er*ldz

hedher ælle godz, ælle lighemes lustæ opfyllilse, skal wanskæs ij ændelikten, ok then som the gerning giordhæ skal forfaræ ij hænnæ. Æn hwær wtwald gerning, som gørs til Gutz thiænistæ, skal rætuis dømes ij Gutz dom. Ok then hænnæ giordhe skal hedhres ij hænnæ. — Siættæ ær, at wingardh plantædher ij fete jordh bær litlæ frwkt. Swa ok the mænnisker, som plantædhæ ære ij werldzlik sælichet, gøræ litit got, hwilkit war Herræ kærer ok sigher: jak mætter them ok the leffwæ (v)kyscheligbe ij hørræ hws, ok mænnene ære ælskæræ til quinnænnæ swa som hæstæ, ok ære wordhne som stodhhæst, ok hwær gnæggiæ til annæ[r]s
LXXXII husfrue. The ære mækdughæ giordhæ (ij) werldz hedher ok righe wordhnæ ij werldz godz, fete giordhe ij køtz lustæ ok kræselighe fødhæ. ok øfwer gaffuæ myn kænnedom ok budhordh aldræ wærst. Ok thy skal jak søghe ok hæmffnæ øffwer them. Æn om wingardh plantes ij thørre jordh, bær meklæ frukt, swa ok fattughe mænniskæ gør afftæ mangæ godhæ gerningæ, swa som war Herræ bær witne om the fattughe ænkkene som offradhe tua sma pænningæ, at hwn offradhe meer æn allæ andræ, thy at hwn gaff aff litle makt ok godhe akt. — Siwndæ ær, at wingardsins lokt æltæ fran sik eter ormæ. Swa the siæl som Gutz kærlik haffwer ælter fran sik diæffuelen. Thy at som scriuet ær: kærlichet til Guth dræper diæffuelen, thy at han wilde hælder hwndrathæ sinnæ døø, æn han wilde at mænnisken giordhe mynzstæ kærlichetz godhgerning til Gutz hedher, swa ær han awndzfulder ok ilzskæful, ok thy wil han gernæ fortaga kærlik. Hwar aff Augustinus sigher: æy ærwær diæffuelen æfter at borttakæ werldz
LXXXII* godz, wden at han formughe at fordærffuæ kærlichet. Ok thy giffwer Petrus apostolus radh ok sigher: haffwer for all thing jdhelik kærlik ij edher, thy at kærlik hyll synden storhet.

Æn ære ok annær siw thing mærkænde ij læstinne. Første Gutz godhet, ij thy at han liknæ sik weth husbond. Thy at han som godher husbonde giffwer sit thiænistæ folk fødhæ, som prophetens sigher, mat æller leffuænde køt. Ok thy sigher han: skodher fughlænæ vnder hymmelen, the sa æy, the skæræ æy, ok insanka æy ij ladher, ok edher hymmerighes fadher fødher them, hwre meghet hælder edher som meer ære wærdhæ, ij thet at ij ære

aterløstæ aff hæluete met Gutz søns dyræ blodh, ok Gutz godhet ær ok
ij, at han swa afftælighe, som sakt ær, sænde sinæ predikæræ til
sin almughæ lærilsæ. Thy sigher Bernardus: thænkom the hælghe
thræfaldelichetz gerningæ øffwer os, hwre atuaktelige guthelikit
wald foræser os, at ængen aff os skulæ fortapæs, ok ær Gutz
godhet ij thy, at han gensten om quelden gaff æruedhes mænnenæ
sin løn. Thy sigher han: jak kommer raskelighe, ok myn løn
met mech, at atergældæ hwær æffter sinæ gerningæ. — Annat LXXXIII
ær, at late awites, hwilke fafænge stodhe ij ælliptæ timen, thy at
the teknæ them som late ære ij alderdomen, hwilke swa meghet
jdhnæræ skulde waræ ij godhæ gerningæ, hwre meghet mynnæ
them ijgenstander aff liiffsins time. Thy sigher Gregorius: swa
meghet atuaktelegeræ bør hwær een mænniskæ at waræ ij sin
styrsl, hwre meghet ældræ han ær. Ok giffwer Bernardus radh
ok sigher: then tidh thu kænnær thech frestes aff lætiæ æller
ledes weth godhæ gerning, tha lat æy aff andelik jdhn, wden
bedh Gutz waldughæ hand hiælpæ thech ok draghæ thech æfter
sik, thy at hymmerighes righe giffs æy latæ, ok æy æwerdhelik
sælichet jættes doffnæ ok dylskæ til godhæ gerningæ. Til hwilke
som Cassiodorus sigher: lætin fafænge sighiænde, om thu jdhelighe
læs, wanskæs thit houeth, ok thyn øghen myrkes, om thu jdhe-
lighe græter, tha wordher thu raskelighe blinder, om thu meghet
wager, tha wordher thu vsinne, ok om thu mødher thech ij
lighemelikit ærwedhæ, tha æst thu æy quæmmelik til andelikit
æruedhæ. — Thridiæ ær, at the som æruedhes lønnen togho
korradha mot husbonden, thy at han gaff swa meghet the som LXXXIII*
siderst kom som the førstæ. Thet motkorret war æy aff jlzsko
wden aff wndre, ok teknæ thet at gamblæ forfædere, hwilke længe
liffdhe ok æruedhæ ij gambla loghen, ok længe waræ ij hæluete,
ok bidhænde *Christj* tilquæmd, the vndrædhæ oppa Gutz mildhet
at hedhningænæ, som sent waræ kalladhæ ok litit æruedhæ, finge
swa raskelighe ful løn som the. Thy sigher Gregorius: han
byriæ at giffue lønen oppæ the ytærstæ, tha at han ledde før
røuæren, som teknæ hedhningænæ, æn Petrum, som teknæ gambla
loghænnæ forfædher, til hwilæ. Thy at æn thot røueren kom æy
arlæ ij wingardhin, thoch kom han arlæ met jdhruge til løn. Thy

sigher Paul*us*, at gamblæ forfædher, prouædhe m*et* tro*n*næ witne, togho hy*m*merighe so*m* them loffuæt war. Guth nagh*et* bæder foresaa for os, at the skulde æy ko*m*mæ til fulko*m*næ løn, wde*n* gamblæ forfædher, hwilke æft*er* langæ hæluetes timæ ko*m*mæ til hy*m*merighes, ok togho pæ*n*ni*n*gen æft*er* motkorrilsæ vnder. Æn wj togho løn swa brat so*m* siæle*n* skils weth lighemе*n*, om wj
LXXXIV wærdughe ære, wde*n* genkorran. — Fiærdhæ ær, at hwær th(e)ræ gaffs pæ*n*ni*n*g til løn, hwilke*n* so*m* ær jæ*m*ffn, ok thy teknæ ha*n* æw*er*dhelik liiffs løn, hwilke*n* allæ them til hy*m*merighes skal giffues jæf*n*lighe. Thy sigher Aug*ustinus*: pæ*n*ni*n*gen ær æw*er*dhelikit liiff, hwilkit allo*m* skal wordhæ jæmft, ængen længræ ok ængen stækkræ, æn hwær æft*er* sin forskulden, annær meer, ok a*n*nær myndræ. Thy at so*m* Paul*us* sigher: swa so*m* stiærnæ skil at for a*n*dræ stiærnæ ij klarhet, swa ok hælghe mæ*n* ij hy*m*merighe. — Fæmtæ ær, at the awites so*m* korræ mot Guth. Thy at mædhen Guth ær eensa*m*men godher, ok ha*n*s wiliæ ær aldrigh vrætter, ok thy ma ha*n* gøræ hwat ha*n* wil. Thy at so*m* sc*ri*uet ær: Guth ær rætwis, ok ha*n* ælsker rætwisæ, ok Paul*us* sigher: Guth gør misku*n*d hwem ha*n* wil, ok hwa kan sta mot ha*n*s wiliæ. Ok thy ær sc*ri*uet: aff them so*m* korræ mot Gutz skipe*n*, at the waræ genstridughe liwsset so*m* ær Gutz misku*n*d, ok thy skal ha*n*s misku*n*d glømæ them so*m* th*et* gør, ok ha*n*s søtmæ skal waræ hæluetes ormæ, ok ha*n*s del forba*n*nadher. —
LXXXIV* Siættæ (ær), at ma*n*gæ ære kallædhe. Thy at so*m* læsten sigher: Jh*esus* *Christus*, san Guth ok san ma*n*, giordhe stort budhøl ij hy*m*merighe, ok kallædhe thit ma*n*gæ, ok at wj mughe waræ w*er*dughe thit at ko*m*mæ, tha kallædhæ Guth os allæ, at wj skulæ gaa thriggæ daghe ledh m*et* jdhrughe ok sc*ri*ptæmal ok syndæ bætring, ok offræ Guth war thiænistæ offer. Ok sigher Petrus ap*ostolus*, at [the] Guth kallædhe ij sin æw*er*dhelighe æræ litit pines ij syndæ bætri*n*g. — Siwndæ (ær), at fa ære wtualde. Thy at fa mæ*n*niskær wiliæ ga thranger wægh ij synde bætring ok genhald til hy*m*melrighes. Thy at so*m* war Herræ sigher: thra*n*ger ær porten ok thra*n*g*er* ær wæghen so*m* ledher mæ*n*niske*n* til hy*m*merighes, ok fa ære the so*m* then uæghen finnæ, ælle (in) ga at ha*n*nem til hy*m*merighe. Thy at thrutma*n*dæ høghfærdh ok krop-

pe*n*s girj ok køtlik lustæ fitmæ giter jkke framgangit at thrang*er* hy*m*merighes wægh. Æn th*e*n porten ær widh*er* ok th*e*n wæghen bredh*er* so*m* ledh*er* mæ*n*niskænæ til fortapilsæ ok ma*n*gæ framga at ha*n*ne*m*.

Framledhes morgho*n* timæ halder th*e*m so*m* ij barndome*n* ko*m*mæ til Gutz thiænist, swa so*m* Joh*ann*es Baptista, hwilken ij LXXXV sin spædhæ barndoms ar gik ij ødhk*n*enæ ok thiæntæ Guth, ok thy sigh*er* war H*er*ræ, at hwilke*n* so*m* arla wakar til mynæ thiænistæ ha*n* skal finnæ mech. — Tærz time*n* ær vngdom(e*n*)s, nar mæ*n*niskæn tagher thrifues, ij hwilke*n* Joh*ann*es Ewang*e*listæ kallædhes. Thy æ(r) sc*ri*uet: got ær mæ*n*niske*n*, at hu*n* bær Gutz thiænistæ wk aff sin førstæ til waxsende alder. — Sæxt time*n* ær aff styrksins ok ma*n*lichetz alder. I ha*n*ne*m* kallædhes Paul*us*, hwilke*n* so*m* sigh*er* aff sik: mædhen jak war barn, taladhe jak ok vnderstodh ok thænkte so*m* barn, æn th*e*n tidh jak war giordh*er* ma*n*, tha aff lagdhæ jak all bar*n*næ lætæ, ok the thing th*er* barn til høræ, ok jak æruedhæ meer æn andræ. Tho æy jak, wde*n* Gutz nadhæ m*et* mech. — Noons time*n* ær tha styrken byriæ til at wanskæs. I ha*n*ne*m* kallædhis Cornelius, hwilke*n* om noons timæ badh til Guth ok wor lærdh*er* ij the hælghe tro ok fulko*m*me*n* ok døpter aff Petro ap*osto*lo. I th*e*nnæ time*n* ropæ p*ro*phete*n* til Guth ok sigh*er*: kassta mech æy fran thech ij ældene timæ ok forlat mech æy, tha my*n* styrker ok makt wanskæs. LXXXV* — Ælliptæ time*n* ær nar mæ*n*niske*n* vanskes ij allæ sinæ le*m*mer. Swa so*m* røuæren, th*er* hændæ korsfæster oppa wars H*er*ræ høghræ hand, beddes ok fik misku*n*d ij yterstæ pu*n*cten. Thy bør os, so*m* sc*ri*uet ær, altidh ropæ ok sighe swa: o h*er*ræ Guth, forlat mech æy alt til yterstæ alderdome*n*, at jak mughe thech [..] m*et* th*e*n gamblæ Symeone, so*m* th*e*ch ij thy*n* førstæ barndo*m*s alder sa ok kændæ ok ij faghn tok. Thech wara æw*er*dhelighe loff! [Amen].

Annen sondaghen ij nj wgnæ fastæ.

Th*e*n tidh meghe*n* almughe aff ma*n*gæ stædh*e*r ko*m*mæ til Jh*esu*m at høræ ha*n*s p*re*digen, tha taladhe ha*n* til th*e*m ij liknelsæ ok sagdhe: een sædhes ma*n* wtgik at sa sinæ sædh, ok th*e*r ha*n* sadhæ, tha fiæl sam sædhen weth wæghen ok traddes nedh*e*r, ok fughlæ opato hæ*n*næ, ok somlik fiæl ij stenwghe jordh ok forwisnedhæ, genste*n* hu*n* opran, thy at hu*n* haffdhæ æy wætzskæ, ok somlik fiøl mællo*m* thornæ ok thistzlæ, ok thornanæ opuæxte m*et* hæ*n*næ ok qualdæ hæ*n*ne, ok somlik fiæl ij godhæ jordh ok opuæxtæ, ok giordhæ somlik hwndrædhæ faldæ frukt, ok somlik sæxtj falde, ok somlik thrætighe faldæ. Æn Jh*es*u kæ*n*nesuenæ
LXXXVI spordhæ ha*n*ne*m*, hwat thæssæ liknelsæ haffdhæ at thydhe, til hwilke ha*n* sagdhæ: edh*e*r ær giffuet at vndersta th*et* so*m* lønlikit ær ij the hælghe sc*ri*pt, thy at ij haffuæ th*er* til kærlik ok astu*n*den. Æn andræ so*m* æy haffuæ swa th*e*r til kærlik ok astu*n*den, tha talær (jak) ij liknelsæ, at the skulæ høræ ok æy vndersta*n*dæ, thy at the ære vw*er*dughe. Æn thessæ liknelsæ wtthydhæs swa: Th*e*n so*m* wtgik at sa ær th*e*n so*m* Gutz ordh p*re*diger. Sædhen ær Gutz ordh. Ok the sædhe*n* so*m* fi(æ)l weth wæghe*n* th*et* ære the so*m* høræ p*re*digen, ok sidhen ko*m* diæffuele*n* ok tok ordhit aff theræ hiærtæ ok inskiwter ij th*e*m wan tro, swa at the tro æy kæ*n*nedome*n* so*m* the hørdhæ, at the mattæ hele wordhæ. The sædh*e*n som fiæl ij stenoghe jordh*e*n ære the so*m*

gladhelighe høræ Gutz ordh, æn for thy at so*m*mæ theræ ære vstadughe ok haffuæ æy guthelik kærlichetz røter, thy at the tro nagræ stu*n*d, ok ij frestilsæ*n*næ time ga*n*gæ the fran Guth ok til synden. Æn the sædhen so*m* fiæl ij thornæ, th*et* ære the so*m* høræ Gutz ordh, ok bortginge sidh*e*n ok qwaldes aff w*er*ldenæ omsorgh, ok righedom ok lighemelik LXXXVI* lustæ, ok bæræ æy frukt. Æn the sædh*e*n so*m* fiæl ij godha jordh, th*et* ære the so*m* høræ m*et* godhæ ok aldræ bæstæ Gutz ordh, ok behaldæ ij theræ amy*n*ne, ok gøræ somlighe hu*n*dradhæ faldæ frukt ij reen jo*m*frudom, somlighe sæxtj faldæ ij rætter ænkædo*m*s liffnet, ok somlighe thrætighe faldæ ij rættæ hionalagh.

I thessæ hælghe læst ære fæm thing mærkændæ. Først at war søte h*er*ræ Jh*esus* *Christus* ær then sædhis ma*n* so*m* wtgik aff høghstæ hy*m*mele*n* ok ij jo*m*frune liiff ij w*er*ldenæ, til at sa guthelik kæ*n*nedoms sædh. Swa so*m* ha*n* siælffw*er* sigh*er*, at then so*m* sadhæ godhæ sædh ær Gutz ok jo*m*fru(e)næ søn, ok sædhen ær Gutz ordh. Ok sigh*er* C*r*isosto*mus*: then som sar ær Gutz søn, hwilke*n* so*m* sadhæ ok skapædhæ allæ creaturas m*et* Guth fadh*er* ok sar nw openbaræ sannind ok kæ*n*nedom ij siælenæ akker. Ok sigh*er* Aug*ustinus*, at *Christus* sar kæ*n*nedoms wisdom ok jak ær næpelighe wærdugh*er* at war(a) ha*n*s sædhes skæppæ, æn thoc at han wærdughedhes at sætiæ ij mech sine sædh so*m* ær Gutz ordh, hwilke Gutz wener skulde g*er*næ LXXXVII p*re*dighe ok høræ ok m*et* g*er*ni*n*gæn fulko*m*mæ. Thy at so*m* Ambrosi*us* sigh*er*: meer ær at fødhæ siælenæ, hwilke*n* so*m* skal æwerdhelighe liffuæ m*et* Gutz ordhz fødhæ, æn at mættæ dødhelighe køtzsins qwidh m*et* jordzlik brødh. Nw so*m* sigx ij læsten ij dagh: ma*n*ga høræ Gutz ordh, tho æy sik til lige gaghn. For hwilkit Aug*ustinus* sigh*er*: war H*er*ræ ræghner jæmplighe sædh*e*n offw*er* ok thornanæ, ok the mone sædh*e*n tagx in ij ladh*e*n, ok thistzlæne ij eld at bræ*n*næ ok ær ræghnit eet ok th*et* sa*m*mæ. Swa ær ok Gutz ordh, wakte thy hwær, hwat root ha*n* haffw*er*

til Gutz ordhæ ræghn, wakte hwær een, huart han dragher godhæ Gutz ræghn, om ha*n* dragher th*et* thit so*m* thistzlæ opwæxæ, hwat æy ære thy Gutz godhæ ræghn sakande. Ræghnet ær søt før æn th*et* komber (pa) jordhen, swa ære ok Gutz ordh søøt, æn tho at the stu*n*dom ko*m*mæ til ont hiærtæ.

Annet ær, at th*et* kornet, so*m* fiæl a jordhenæ weth væghen, nedher trades ok fughlæ opato th*et*. Jordh weth væghen, hwilke*n* afftæ vren ær ok thrækfwl ok wde*n* grønskæ ær, th*et* ær vkyskæ
LXXXVII* mæ*n*niskæ hiærtæ, hwilke*n* all sin si*n*ne ok syn ordh ok hørsl later løs løpæ wde*n* styrsl. Aff theræ wægh sigher p*r*ophete*n*: theræ wægh skal wordhæ swa som ys, thy at the skridhæ aff enne synd ok til andræ. Ok the skulæ æltes aff diæfflæ frestilsæ, at the skulæ fallæ ij hæluete, hwilke borttogo aff theræ hiærtæ guthelik kæ*n*nedo*m*s ordh. Ok thy ær radhelikit at ijgentæpæ om lighemelighe sinne*n*, at æy giffues hæluedes fughlæ inga*n*g til at borttagha Gutz ordhæ korn. For hwilkit sc*ri*uet ær: ijgengærdh thin øren m*et* thornæ, th*et* ær m*et* hæluedes pinæ ræddughe, at thu skulæ æy høræ skændelighe onskapz tu*n*gæ, gør dør for thy*n* mu*n* ok laas for thy*n* (øron), gøm ok thy*n* øghen aff wlofflik syn, at thu mughe sighe m*et* Job: jak giordhe samsæt m*et* myne siæls øghen, at jak skulde æy thænkæ oppa jo*m*frw, th*et* ær a skør lustæ. Thy at sc*ri*uet ær: Dawid sa q*ui*nnæ ok giordhe for the syn badhæ hoor ok ma*n*drap. Gøm ok hændernæ aff wlofflighe ha*n*næn. Thy at so*m* Paul*us* sigh*er*: got ær ma*n*nen
LXXXVIII at æy ha*n*næ wlofflighe nagræ q*ui*nnæ, æller q*ui*nnæ ma*n*. Ok sigh*er* the hælghe sc*ri*pt: hwilke*n* so*m* ha*n*næ a*n*nar ma*n*z hwsfrue, ha*n* skal dømz dødhen, th*et* ær, at hwilke*n* so*m* ha*n*lnær q*ui*nnæ, for vlofflik lustæ opfyllilse, wde*n* æft*er* thy hionælogx ræt til sigh*er*, ha*n* forskulder æw*er*dhelik dødh. Thy manær os war H*er*ræ ok sigh*er*: haffw*er* æy nagh*et* vrent, ok jak skal tagha edh*er* til mech ok skal waræ edh*er* fadh*er*, ok ij skulæ waræ mynæ sø*n*nær ok døtter.

Thridiæ ær, at th*et* kornet, so*m* fiæl mællæn thornæ, quafdhes aff them. Thornane teknæ righedome*n*ne giri ok omsorgh. Som G*r*ego*rius* sigh*er*: sa*n*nelighe righedomene ære thornanæ, thy at the sarghæ hwgen m*et* sin thænkelsæ stingh, then tidh the

draghæ til synde pinæ, ok bloduga swa so*m* m*et* jnstu*n*gnæ sar. Nw so*m* C*r*isosto*mus* sigh*er*: wkyschet, høghfærdh ok drukkenskap, wredhe ok all wskællik rørilse ære righedomanæ følghæræ, ok thy quæfs thelik thing swa ij hughen, at Gutz ordhæ sædh kan æy opwæxsæ, æller godhæ g*er*ni*n*gæ frukt gøres ij ha*n*ne*m*. Ok sigh*er* war H*er*ræ, at w*er*ldene omsorgh ok righedomæ swik- LXXXVIII* ilse ok køtzlustæ girilse jnga*n*gende, the forderffuæ th*et* kæ*n*nedoms ordh so*m* fiæl mællæn thølighe thornæ, ok th*et* bleff wde*n* frukt. Thy ær mærkændæ, at righedomæ ok giri them fylgh*er* fæm ond thing. Førstæ ær lighemes pinlikit æruedhæ ij kyld ok heter swet, ij hw*n*ger ok thørst ok stu*n*do*m* ij andræ ysæld. For hwilkit sc*ri*uet ær: hwat dugh*er* girughe, at ha*n* æruedhæ wt ij wædheret, ha*n* wakær allæ sine liiffs dagha ij myrke ok megen omsorgh ok ysæld ok drøuelsæ, swa at ha*n* ma sighe th*et* sc*ri*uet ær: jak bran dagh ok nat aff hetæ ok kyld, ok sømpn flydhe fran my*n* øghen. — Annet ær, at girughe gøræ andræ megen vræt for godz affling, m*et* roff, styld ok wmilder skat, ok falskæ dome, falske køpslaghe*n* ok borghen, oker, ok meneder. Thy ær sc*ri*uet: ma*n*nen tager swærdh ok gar a wægh at gøræ styld ok ma*n*drap, ok sighlæ øffw*er* haff ok flodh*er*, ok gar ij myrke, ok then tidh ha*n* haffw*er* giort styld ok swik ok roff, tha til føre ha*n* th*et* sine ælskere, ok kæræ war H*er*ræ, at fran sollenæ opga*n*g ok til hu*n* biærghes, tha ær mæ*n*niskene hiærtæ giruget ok grymt LXXXIX til at wtgiwtæ sin jæmc*ri*stens blodh for sin giris opfyllilse. Ok sigh*er* war H*er*ræ aff thelighe mæ*n*niskæ: the swighe mit folk m*et* theræ lyghn, ok thy sigh*er* war H*er*ræ: we ær them so*m* ma*n*gfolt sa*m*manlægg*er* jordherighes godz, hwilkit æy ær ha*n*s. Hwj thynger ha*n* amot sik thelik thræk, wnder hwilke*n* ha*n* skal sionkæ til hæluedes? — Thridiæ ær, at gire nedh*er* tradh*er* all rætwisæ. Som war H*er*ræ kærær øffw*er* w*er*lden ok sigh*er*: rætwisæ the bygde fordhom ij hæ*n*næ, æn nw ma*n*dræpæræ. Thinæ høffdhingæ ære wtro, ok allæ ælskæ mutæ ok gaffw*er*, ok astu*n*dæ w*er*ldz løn. Æy dømæ the fadh*er* løsæ børn rætten dom, ok ænkæ sak ingar æy til them. Høffdhingene dømæ swa som the wordhæ smordhæ m*et* gaffw*er*, ok p*r*estene p*r*edighe for w*er*ldzlik løn, ok p*ro*phetene spadhæ for pæni*n*gæ skuld. Thy

kære war Herræ øffwer thelighe mænniskæ ok sigher, at the ære wærre æn Judas, thy at han saldæ mech for ensammæ pæningæ,
lxxxix* ok thessæ sæliæ mech for allæ handæ wærdh ok køpskat. Thy at the ga aldrigh til mynæ thiænist, wden the hopæ sik ther foræ naghet lighemelighe gagn. — Fiærdhæ ær, at righedomæ afflæs æy æller æghæs met astundæn wden synd, ok thy sigher the hælghe script: om thu æst righer, tha skalt thu æy waræ lotløs aff synd, ok sigher Paulus: hwilke som wiliæ waræ righe, the fallæ ij frestelse ok ij diæffuelsins snaræ (oc) ij mangæ astundilsæ skadhælighe ok vnyttelighe, hwilke som sænker mænnisken ij dødhen ok fortapilsæ, for thy at girj ær een ond rot til all thing. — Fæmtæ ær, at righedomæ mistæs offtæ bradhelighe, nar mænnisken thænker them siggherlighe behaldæ. Ok thy sigher scripten: then man ær wsæl som riger gørs ok gømær sparlighe sit godz, ok ij thy ær hans aterlønæ del, at han sigher: jak fan mech hwilæ, nw skal jak ætæ ensammin aff mit godz, ok han wet æy at timen framfar ok dødhen nalkas ok han dør sælffwer, ok ijgen later alt sit godz androm. Swa rønte then righe som
xc war Herræ sigher aff, at han sagdhæ til sik siælffwer: thu haffwer meghet godz, hwilkit thech ma waræ til øffwræns ij mang aar, hwils thy ok æt ok drik ok liff kræselighe. Æn Guth sagdhæ til hannem: o folskær dare, ij thessæ nat skulæ diæfflæ taghæ thyn siæl aff thech. Hwa skal tha haffue all the thing thu sammansankadhæ? Swa gar ok hwær then mænniskæ, som godz wskællighe sammanlægger ok ær æy riger ij Guth. Hwilkit tha ær fulkommet thet scriuet ær: then tidh girugher haffwer fangit thet han astunder, tha skal han æy formughe at haldæ thet, ok the righedomæ som han opswalgh, skal han wtspy, ok Guth skal them wtdraghæ aff hans quidh, swa at han skal gøræ regenskap for Gutz dom, hwre han haffladhæ them ok atte æller wtlagdhe ok forgiordhe. Som war Herræ sigher, at mænnisken skal gøræ regenskap ij hans dom aff allæ timenæ øghnæblik som hun leffdhe, ok aff hwær pænning hun attæ, ok aff mat ok dryk ok allæ thankæ ok ordh, wden the affthuas met jdhrughe ok bætring.

Fiærdhæ tidh mærkes ij læstennæ, at thet kornet som fiæl oppa stenæ, wisnædhæ ok forfoor, for thy at thet haffdhe æy

wæzskæ. Ok thy teknæ stenenæ awndzsiwkx ma*n*z hiærtæ ok xc* jlzskæfult, aff hwilke sc*ri*uet ær: ha*n*s hiærtæ skal hærdhes so*m* stenen ok sa*m*ma*n* thrænges swa so*m* smidiæ stædh, thy at swa so*m* stædhit bløtnær æy aff ha*m*mars slagh, swa bløtnæ æy jlzskefult hiærtæ aff ængen pine høtilsæ, æller godh løn lokkelsæ. Ok thy, so*m* sc*ri*uet ær, skal hart hiærtæ haffuæ jlt ij yterstæ time*n*, ok ondskaps ok awndzsiwkt hiærtæ skal thynges m*et* wærk. Thy at bæriænd(e) ok slande hambræ ære redhebone til folskæ mæ*n*niskæ siælæ ij hæluete, for thy at theligit hiærtæ ær eet aff the siw sc*ri*pten sigh*er*, at war H*er*ræ hater, so*m* ær: høghfærdugh øghen til w*er*ldz hedh*er* ok wald, ok liwghænde twngæ til sin jæmc*ri*stins wanfrægdh ok fordæruelsæ, ok hænder vrætwislighe for awnd, wtgiwtæ a*n*nærs blodh, ok th*et* hiærtæ so*m* thænkær wærstæ thanka mot andræ æller mot Guth, m*et* wiliæ at synde, ok raskæ føter at løpæ til ont, ok wiliæ syndæ mot Guth æller skadhæ sin jæmc*ri*stin, ok falskæ ok swiklik witnæræ ok fra*m*førændæ lyghn mot andræ, ok th*en* so*m* missæmiæ bær mællæn sinæ næstæ, saar drøffuænde jnbyrdhis fridh ok opwækkær awnd, xci strydh ok thrættæ. Thy roper war H*er*ræ til syndughe mæ*n*niskæ ok sigh*er*: thwa thit hiærtæ ok rensæ th*et* aff all ilzske, at thu mughe hel wordhæ, at æy fulko*m*mes i thech th*et* G*re*gor*ius* sigh*er*, at th*et* ær hart hiærtæ, hwilkit æy sønderskærs m*et* jdrughe, ok æy bløtnæ aff mildhet, æy røres aff bønæ, æy wægh*er* høzslom, hærdhis aff slagh, ær vthækt til godhg*er*ni*n*gæ, vsniælt til radh, grymt til dome, vbliugt til ful thing, wræt til wadhæ, vma*n*nelikit til manzlik thy*n*g, folst til guthelik thy*n*g, glø*m*mer framfaren thy*n*g, wde*n* th*et* so*m* ij amynet aterhaldz ok thænkes til jlzske hæmd, ok æy akter nærwarande thy*n*g, ok æy foræseer ko*m*mæskulænde thy*n*g, wde*n* til wredhis hæmd. Thy skal sønderskipt hiærtæ til thelik thing forfaræ.

Fæmtæ tidh sigx ij læst*en*ne, at th*et* kornet so*m* fiæl ij godhe jordh, th*et* ære the so*m* m*et* godhæ hiærtæ, ok aldræ bæst høræ Gutz ordh, ok behaldæ ok gøræ godhæ g*er*ni*n*gæ frwkt i thollæmodh. Aff thelighe jordh sigh*er* Paul*us*: the jordh so*m* afftæ drikker rægnskwr th*er* nedh*er* falder oppa hæ*n*næ ok fødh*er* xci* bæsstæ yrt, the so*m* hæ*n*næ yrkæ taga wælsignelsæ aff Guth,

megh*et* hældher wælsighnes the mæ*n*niskæ aff Guth so*m* atuaktelighe høræ Gutz ordh ok gør godhæ g*er*ni*n*gæ frukt. Swa thuært amot the jordh so*m* føræ fram thornæ ok thistzlæ, th*et* ære the so*m* Guth ære vlydughe, ok stinghe andræ m*et* ondh ordh ok g*er*ni*n*gæ ok ære genuærdughe mot Guth, ok them ær næst forbannelsæ, hwilke ændælikt ær at bræ*n*ne ij pinen. Wakte thy hwær een, ij hwat jordh ha*n* haffw*er* sit hiærtæ. Thy at so*m* Aug*ustinus* sigher: swalghfulder haffw*er* sit hiærtæ ij bwghen, wkyscher ma*n* [ij] wkysken lustæ, ok girugher ij pæ*n*ni*n*gæ, høghfærdugher ij w*er*ldz hedher. Aff thelighe mæ*n*niskæ sigher war H*er*ræ: theræ hiærtæ ær sønderskipt, thy skulæ the nw forfaræ, ok sigher sc*r*ipten: we then tuæfalder ær ij hiærtæ, ok we skændelighe læpæ ok jlg*er*ni*n*gis hand, we sønderløstæ ære til synde*n* ij theræ hiærtæ, hwilke æy tro Guth. Thy skulæ the æy wærnes aff ha*n*ne*m*. Thy swa so*m* godh jordh bær godhæ frukt ok ond ondæ frwkt, swa ær ok om ma*n*zsins hiærtæ. For hwilkit
XCII war H*er*ræ sigher: godher ma*n* framføre godhæ g*er*ni*n*gæ aff sins hiærtæ godhæ liggænde fææ, ok onder ma*n* framføre ond thy*n*g, ond ordh ok g*er*ni*n*gæ aff sins hiærtæ ondæ liggænde fæ. Thy o mæ*n*niskæ, om thu gør godhæ g*er*ni*n*gæ ij jordherighe aff guthelik kærlik, tha skal thy*n* Guth, so*m* sc*r*iuet ær, jnledhæ thech ij godhæ jordh so*m* ær hy*m*merighe, ther so*m* thu skalt ætæ thit brødh wde*n* all nødh, ok nytiæ allæ godhæ thy*n*g fulko*m*melighe. Gøm thy thy*n* Gutz budhordh ok gør th*et* so*m* got ær ok thækt ij ha*n*s asyn, at thech ma wæl wordhæ ok thu skalt inga ok æghæ bæstæ land so*m* ær hy*m*merighe. Til hwilkit os werdughes at ledhæ war søte h*er*ræ Jh*esus* *Christus*, hwilke wælsignædher waræ æw*er*dhelighe! [Amen.]

Om flæsske sondagh.

Jhesus tok sinæ tolff kæ*n*nesuenæ til sik he*m*melighe ok sagdhe til th*e*m: wj skulæ faræ til Jer*usa*l*e*m, at alt th*et* so*m* sc*ri*uet (ær) aff mech ok mynæ pinæ th*et* skal fulko*m*mes. Thy at jak skal anuordhes p*re*stæ høffdhi*n*genæ ok the skulæ fordøme mech til dødh ok anuordhæ mech ij hedhnæ ma*n*næ hænder til at flænghæ mech, ok spottæ mech, ok gabba, ok hædhæ mech, ok dræpæ m*et* korsins xcii*
dødh, ok jak skal opsta aff dødhe thridiæ dagh. Ok the vnderstodhæ ængen theræ. Thy at th*et*tæ ordhit war holt for th*e*m, ok the vnderstodhæ æy the thy*n*g so*m* sagdhes.

Ok th*e*n tidh ha*n* nalkadhes Jerico stadh, sat een blinder ma*n* wet wæghen ok thaa almusæ, æn tha ha*n* hørdhe th*e*n foregik, spordhe ha*n* hwat th*et* war. The so*m* fore Jh*esu*m ginge, swarædhæ at Jhe*sus* Nazare*nus* foor th*e*r fram.

I thessæ hælghe læst ledh*e*r os tw thy*n*g til amyne. Først ær at war h*er*ræ Jh*esus* *Christus* foresagdhe sine kæ*n*nesuenæ sin pinæ ko*m*mæskulæ*n*de. Anne*n* tidh at han gaff een blinder ma*n* klaræ syn. Aff thy førstæ haffuæ wj ma*n*g mærkelek thy*n*g til kæ*n*nedom. Først ær tha so*m* nær war, at war H*er*ræ wilde pinæ tholæ, tha ha*n* th*et*tæ sagdhe. Swa ingar nw th*e*n time ij hwilke*n* allæ c*ri*stnæ mæ*n* skulde besynnærlighe amy*n*nes sik

waræ ijgenløsder m*et* Gutz søns dyræ blodh, ok h*a*nne*m* thes
gutheligbere ok ij meeræ aterhald thiænæ. Thy at so*m* Paul*us*
sigh*e*r: the so*m* *Christus* til høræ korsfæstæ sit køt, ok ijgen-
XCIII haldæ aff all syndelik astu*n*dilsæ. Æn thy ær wær hær gøræ
ma*n*gæ thuært amot, hwilike sik nw fyllæ m*et* kræselik kost, ok
øw*e*rmatæ dryk ij gilde, ok drwkkunskap ok andræ snødhæ
synder, ok gøræ nw meræ ont ij theræ vskællighe kætæ æn the
formughe at bætræ om alt aret. Øw*er* hwilke war H*er*ræ kærer
ok sigh*e*r til s*anct*a Birgitte: see at jak doo for kærlichet, ok
ængen ijgengælder mech kærlichet, wde*n* the fortaghæ mech my*n*
rætuisæ. Thy at rætuist waræ at mæ*n*niske*n* skulde thes bæter
leffuæ, at the ære u*eth* meeræ æruedhæ aterløstæ. Æn the wiliæ
thes wær leffuæ, at jak the*m* beskeligheræ ijgenlø[s]de, ok wiliæ
thes trøsteligheræ synde, hwre megh*et* me(e)r jak tedhe the*m*
syndenæ mech ledheræ ok hatteligheræ at waræ. See thy at jak
wredhes æy wde*n* sak. Thy (at) mynæ nadhæ wænde the sik ij
wredhe, jak ijgenløste the*m* aff synde*n*, ok the infæsstæ sik thes
meer ij synden ok skodhæ gladheligheræ ok hælder w*er*ldzlighe
lustelik thy*n*g æn my*n* dødh ok pinæ ok my*n* sar. Thy skal jak
XCIII* æn sændæ the*m* my*n* ordh m*et* thech, ok wde*n* the omskiptæ
theræ hiærtæ ok om wændæ the*m* til mech, tha skulæ the for-
dømes m*et* (the*m*) so*m* skiptæ my*n* klædhe mællæn the*m* ok
dubladhæ om the*m*. Æn thu my*n* brudh, ijgengælt mech th*et*
thech bør, so*m* ær thy*n* siæl ren gømdh. Thy at for the sak
doo jak for hæ*n*næ, at thu skulde hæ*n*næ renæ gømæ. Hwilkit
the æy gøræ so*m* sik nu anuardhæ all wrenlichetz lustæ, ij mat
ok dryk ok dandz, ok skøre skualder talæn ok andræ synder.
Æy thænkæ the at forbudhne frukt, hwilke Adam ok Euæ ato,
war førstæ sak til Gutz søns dødh. For hwilkit ha*n* sigh*e*r: ij
my*n* dødh betaladhe jak the*m* th*et* jak æy tok.

Annet ær, at Jh*esus* tok til sik sine kæ*n*neswenæ ok ku*n*giordhe the*m* sin pinæ. Th*e*r til tekn at the tee sik sannæ Jh*es*u kæ*n*neswenæ waræ, so*m* nu fulko*m*melighe tilbyriæ at fylghe hanne*m* ij aterhald ok hart leffnet. For hwilkit Petr*us* ap*ostolu*s sigh*e*r: *Christus* tholde pinæ for waræ skuld ok bewisste edh*e*r æfftedøme, at ij skulæ fylghæ ha*n*ne*m*, ok mæden ha*n* tholde

pinær ij sit køth. Thy skulæ ok ij waræ redhæbonæ til at tholæ xciv
pinæ for ha*n*s æræ ok edhræ synder. Thy at so*m* war He*r*ræ
sigh*e*r: hwilke*n* so*m* æy tagh*e*r sit kors, so*m* ær hardh plikt til
synde bætring, ok fylghe mech, tha forma ha*n* æy at waræ my*n*
kæ*n*nesuen, ok thy the so*m* nu heteligheræ søghe dra*n*karæ gilde
ok ølfyllæ, æn the thænkæ Gutz pinæ ok andræ ha*n*s kærlichetz
godh ge*r*ni*n*gæ, the tee sik at waræ th*e*n righe frazarans kæ*n*ne-
suenæ som bran ok brænder ij hæluetes eldz lughe. Han beddes
til sina tu*n*go een droppe want til swalæ, hwilke*n* so*m* haffdhe
smaghet lusteligbe mat ok dryk ok meklæ fafænge ordh ok
skualder ij sin dryk, ok fek æy th*e*n uatnz dropæ. Thy sigh*e*r
Ysidor*us*: hwilke*n* so*m* æy haffw*er* aterhald aff mat ok dryk, the
skulde thænkæ th*e*n righe ma*n*zsins pinær ij hæluete, hwilke*n*
th*e*r haffdhe swa meghen fattugdom, hwre megh*e*n øffw*er*flødhelichet
ha*n*ne*m* war hær ij w*er*lden. Vakte thy hwær een, huem ha*n*
fylgh*e*r æller ælskær. Thy at (so*m*) Be*r*nard*us* sigh*e*r: hwilke*n*
meer ælskær w*er*lden æn Guth, wkyschet meer æn renlichet. xciv*
swalghit meer æn aterhaldit, th*e*n mæ*n*niskæ fylgh*e*r diæffuele*n* ok
skal ga m*et* ha*n*ne*m* ij æw*er*dheligbe pine.

Thridiæ ær, at Jh*esus* sigh*e*r fæm thy*n*g aff sinæ pinæ, so*m*
ær at ha*n* skulde anuordhæs hedhni*n*ge ok gabbas ok flængæs ok
sputtes ok sidh*e*n dræpes. Aff th*et* førstæ sagdhe Pylatus til
Jh*esu*m: thit folk so*m* ær Jødhæ almughen haffw*er* anuordhet
thech mech. Aff th*et* andræ sigh*e*r Jh*esus* siælw*er*: allæ the mech
sagho, gabbadhæ mech, jak ær giordh*e*r for gæk ok daræ
allæn daghen, ok allæ skændæ mech. Aff th*et* thridiæ sigh*e*r
Jh*esus*: jak ær redhæbon til at latæ flængæ mech ok jak gaff
my*n* ligheme th*e*m so*m* ha*n*ne*m* wilde sla ok mynæ kinder th*e*m
so*m* th*e*m nappædhæ ok reffuæ ok slitæ, ok hwdhstrughz slagh
ære ma*n*gfaldæ giordhæ oppa mech. Aff th*et* fiærdhæ sigher
Jh*esus*: the blygdhes æy at sputtæ ij mit ænlite ok jak omuænde
æy mit ænlite fran th*e*m so*m* mech awittæ ok sputtædhæ mech.
Aff th*et* fæmtæ ær sc*r*i*u*et, at Jødhænæ lagdhæ radh sa*m*ma*n*
amot Jh*esu*m, hwre the mattæ anuardhæ ha*n*ne*m* ij dødhen, ok xcv
anuordhedhæ ha*n*ne*m* sidh*e*n bu*n*den hedhni*n*gene, so*m* war
Pylat*us* ok Herodes ok theræ riddaræ, hwilke ha*n*ne*m* omsidhe

korsfæstæ ok drapo, swa so*m* ha*n* haffdhe siælfw*er* foræsakt, at the skulde ij Jer*usal*em fordømæ ha*n*ne*m* m*et* dødh, æft*er* thy so*m* theræ jlzskæ astu*n*dædhe, so*m* scr*i*uet ær: ok the sagdhæ, wj skulæ fordømæ ha*n*ne*m* m*et* fulæstæ dødh. Æn sua so*m* war he*r*ræ Jh*esus* *Christus* tholdæ thelik pinlik thy*n*g lighemelighe, swa gøræ the ha*n*ne*m* nw til smælichet andelighe, æn tho at ha*n* ær wpinlik, ok ma æy drøffues. Han forradz ok anwardhes hedhni*n*ge, nar vguthelighe mæ*n*niskæ, so*m* fylghe w*er*ldzlik ok køtlik astu*n*dilsæ ij synden so*m* hedhni*n*gæ, ære waldughe ij the hælghe kirke. Hwilkit p*ro*phete*n* kærær ok sigh*er*: o h*er*ræ Guth, hedhni*n*gæ ko*m*mæ ij thit arff, so*m* ær kirken, ok smittædhæ thit hælghe mønster, ok thy ær scr*i*uet, at hwast swærdh framgar aff Gutz mu*n*, at ha*n* skal sla hedhni*n*genæ m*et* th*et* swærdet. Th*et* swærd teknæ ha*n*s hwassæ dom, m*et* hwilkit ha*n* fran sik skil ok fordømer th*em* so*m* vguthelighe leffuæ so*m* hedhni*n*gæ. Swa so*m* ha*n* siælfw*er* sagdhe til een wguthelik ma*n*: mit gry*m*melichetz

xcv* swærdh skal inga ij thy*n* ligheme, hwilkit aff øffw*er*stæ huodzsins jæssæ skal jnga ok swa diuplighe ok maktelighe jnga at th*et* skal alldrigh wtdraghæs. — Th*er* næst gørs Jh*esus* hon ok spoth, nar ha*n*s faku*n*noghe almughe haffw*er* æy kæ*n*nedo*m* aff sine formæ*n*, wde*n* swikx aff th*em* m*et* ont leffnetz æft*er*døme, hwilkit ha*n* kærær ok sigh*er*: mit folk ær tapædh hiordh, thy at formæ*n*nenæ swighe th*em*. Aff hwilke Petr*us* ap*ostolus* foresagdhe, at ij ytterstæ time*n* skulæ gabbaræ ko*m*mæ ganga*n*de ij swiklichet æft*er* sin eghen gire. Aff hwilke ij Gutz dom skal spøriæs: hwar ær the hiordh so*m* thech war anwardh, thy*n* wtualde almughe? Hwat skalt thu sighe, nar Guth søgh*er* thech m*et* sin hæmd? Thu lærdhæ thinæ wnderdanæ m*et* ond æft*er*dømæ mot thech. Thy sigh*er* war He*r*ræ: th*en* so*m* andræ giffw*er* ont æft*er*dømæ, hwær th*en* so*m* gripin wordh*er* ij thelighe synd for hwilke thu pinæs, ha*n* skal ledhes til thech, ok thy*n* pinæ skal øges ij hwærs theræ tilquæmd so*m* folde thy*n* ondæ fu*n*d. — Thridiæ tidh flænges Jh*esus*, nar ha*n*s almughe nedh*er* thrykkes m*et* wrætwisæ ok flæ[*n*]ges, so*m* scr*i*uet ær, at Gutz folk flængdes aff Pharaonis koni*n*gx læ*n*smæ*n*. Ok for thy at

xcvi th*et* afftæ gørs, tha kærær Jh*esus* ok sigh*er*: jak war flængder

allen daghen. Ok aff theræ hæmd, so*m* Gutz almughe plaghæ ok flænge, ær sc*ri*uet: war H*er*ræ nedher tradher vmildæ ma*n*næ le*m*mæ ok kæfft, hwilke grymelighe h*er*rædhes ok slaa folkit m*et* wredhe. Ok sigher Aug*ustinus*: hwj høghfærdhes vmilder ma*n*? Thy aff ha*n*nem gør myn Guth een limæ, m*et* hwilke*n* ha*n* flænger sin søn, ok tha sønen ær flænder, tha kaster ha*n* limen ij eld at bræ*n*næ. Jh*esus* sputtes, nar rætwisæ mæ*n* forsmas, so*m* Aug*ustinus* sigher: sputtæ Jh*es*u ænlite ær at skæ*m*mæ Gutz rætwisæ mæ*n* ij theræ næruaræ ok sændæ amot th*em* skændelighe ordh, swa so*m* flytende spot. Ok Jh*esus* dræps, nar kærlichet wtslækkes ij mæ*n*niske*n*. Thy sigh*er* Aug*ustinus*: ængtæ ær fæghræ for Guth æn ælskelichetz dygdh ok ængtæ astu*n*delighetæ diæffuele*n* æn kærlichetz wtslækkelse. Æn forthy at Gutz kærlichet ær ij ma*n*gæ mæ*n*niskæ wtslækter, tha gørs ha*n*ne*m* thelik smælichet nu andelighe, so*m* ha*n*ne*m* giordhes før lighemelighe. Hwilkit ha*n* kæræɼ ok sigh*er*: kristnæ mæ*n* forsma mech, thy at all the thy*n*g jak giordhæ for th*em* aff kærlik ok tholde, xcvi* th*et* regnæ the for fafænge. The tradhæ mech oppa ryggen, nar the meer rædhes ok hedhræ mæ*n* æn mech sin Guth, ok aktæ ængtæ my*n* rætwisæ. The sla mech ij tænder, nar the høræ my*n* budhordh ok pinæ, ok sighe: gørom hwat os thækkes ij w*er*ldenæ, ok (wj) ffa æy thæs sidh*er* hy*m*merighe. Thy at wilde Guth fortapæ os æller æw*er*dhelighe pinæ os, tha haffdhe ha*n* æy skapat os æller ijgenløst os swa beskelighe. Thy skulæ the kæ*n*næ mynæ rætwisæ, thy at swa so*m* mynzstæ got skal æy waræ vlønet, swa ok æy mynzstæ ont skal waræ vpin*et*.

Framledhes aff th*e*n blindæ ma*n* so*m* syn beddes, ok war H*er*ræ gaff ha*n*ne*m* at see, ok th*er* aff haffuæ wj ma*n*g mærkelik thy*n*g til kæ*n*nedo*m*. Først ær, at hørslen oplyfte ij ha*n*ne*m* syn*n*ennæ wanskelse, aff hwilke han opuaktes at bedhes helsæ. Thy sigh*er* Jh*esus*: hwilke*n* so*m* høre mit ordh ok tror Guth fadh*er* so*m* mech sændæ, ha*n* haffw*er* æw*er*dhelikit liiff, ok thy hører got øræ guthelik snillis kæ*n*nedo*m* m*et* all giri. Thuært amot sigh*er* p*r*ophete*n* aff somlighe, at the ære lyughande sø*n*ner so*m* æy wiliæ høræ Gutz ordh, hwilke liughæræ kallæs, thy at the xcvii haldæ æy Guth loffuædh*er* troskap, ok thy, so*m* sc*ri*uet ær, skal

theræ del m*et* andræ liugheræ waræ ij hæluetes sio, hwilke*n* bræ*n*nende ær m*et* eld ok bræ*n*nesten. — Annet ær, at ha*n* spordhe huat th*et* war, ok the swarædhæ ha*n*ne*m* at Jh*esus* foor th*e*r fram, aff hwilke*n* ha*n* fik helsæ, ok thy manær os th*e*n hælge sc*ri*pt ok sigh*e*r: spør thy*n* kæ*n*nefadh*e*r ok ha*n* skal ku*n*gøræ thech Gutz wiliæ, ok spør th*e*m so*m* mere ære æn thu ij gutheligh*e* snille, ok the skulæ sighe thech helsæ wægh. Æn th*e*n so*m* glømæ at spøryæ sine siælæ helsæ skal sighe th*et* sc*ri*uet ær: we mech at jak thighdhe, ok sagdhe annær Ps.: jak thigdhe aff godhæ thy*ng*, so*m* ær at spøriæ siælenæ gagn ok my*n* sorgh ær opnyædh. — Thridiæ ær, at ha*n* ropædhe ok sagdhe: Jh*es*u, Dauidz søn, misku*n*dæ mech! Aff Dauid ær sc*ri*uet, at ha*n* fik hy*m*merighes sætæ ew*er*dheligh*e* for sin misku*n*d, ok forthy kallædhe th*e*nnæ blinde ma*n* Jh*esu*m Dauidz søn for the misku*n*d ha*n* haffdhe aff ha*n*ne*m* hørt. Hwilke misku*n*d ha*n* manær os at xcvii* letæ, ok sigh*e*r: forthy at jak ær misku*n*dsambær ok rætwis, manær jak synd*u*ghe mæ*n*, at the lete æft*er* my*n* misku*n*d, at æy skulæ my*n* rætwisæ finne th*e*m, hwilke*n* stadugh ær so*m* biærgh ok bræ*n*ne*n*de so*m* eld ok rædhelik so*m* thordyn, bradh so*m* bænder bugh*e* til at skiwtæ. — Fiærdhæ ær, at ha*n* ropædhe æ thes meer at andræ badha ha*n*ne*m* thighe. I hwilkit os giffs at vnderst*a*ndæ, at wj skulæ jkke latæ aff godhæ g*er*ni*n*gæ for a*n*nærs affæggelsæ. For hwilkit sc*ri*uet ær, at th*e*n ma*n* Gutz kærlik haffw*er* skal æy ga til ryggæ aff godhæ for tiltalæn, ok æy boghes for uenskap, æy lætiæs for sit w*er*ldzligh*e* gagn, æy skrymtæ for sin lighemes hwilæ, æy rædhes for dødh*e*n, forthy at ængen forma at fortagæ liffuit wde*n* Gutz tillat. Æn the so*m* ginge foræ war H*er*ræ the badhæ th*e*n blindæ ma*n*ne*n*, at ha*n* skulde thighe. Th*et* ære the, so*m* Ambrosi*us* sigh*e*r, kotligh*e* ast*u*ndelsæ stiim ok bang, ok diæfflæ æggilsæ, ok vmildæ ma*n*næ hat, hwilkit os hindræ aff gutheligh*e* bønæ, hwilke wj skulæ æy lydhæ, wde*n* æ thæs meer ropænde. Thy at so*m* p*ro*phete*n* sigh*e*r: jak ropædhe til Guth, nar jak drøffdhes, ok ha*n* hørdhe mech, ok rætwisæ mæ*n* ropædhæ til Guth, ok ha*n* hørdhe th*e*m ok frælstæ th*e*m aff xcviii all theræ drøuelsæ. — Fæmtæ ær, at ha*n* enkanligh*e* beddes at see. Swa bør ok os at bedhes andelik syn. Thy at swa so*m*

blinder matte æy inga ij mønstrit ij Je*rusa*lem, swa ok th*e*n so*m* andelighe blinder ær ma æy inga hy*m*merighes mønster. Æn th*e*n ær andelighe blinder, hwilke*n* æy haffw*er* the dygdhe, til hwilke s*anctus* Petrus manær os, ok sigh*e*r: teer edh*e*r at haffuæ dygdh ij edhræ tro ok wisdom ij dygdhene, ok ij wisdome*n* aterhald, ok ij aterhaldet tholæmodh, ok ij tholæmodet mildhet, ok ij mildhet brodherlik ælskælichet, ok ij brodh*e*rlichetz ælskoghe kærlik. Thy at th*e*n thessæ dygdh*e*r ære (æy) nær, ha*n* (ær) blinder ij sin siæl, ok so*m* sc*ri*uet ær: diæffuele*n* ledh*e*r ma*n*gæ mæ*n*niskæ æft*er* sik so*m* ære høghfærdughe ok girughe ok køtlik lustæs ælskæræ, swa at the skodhæ æy æw*er*dhelik løn, hwre lustelik the ære, ok æy ko*m*meskulænde pinær, hwre rygheligbe the ære, ok æy Gutz domæ hwre rædhelighe the ære. — Siættæ ær, at Jh*esus* sagdhe til ha*n*ne*m*: thy*n* tro giordhe thech hel. Thy sigh*e*r war H*er*ræ: hwilke*n* so*m* tror mech, ha*n* skal hel wordhæ, ok the hælghe kirke tro ær san, hwilke*n* siælænæ dragh*e*r til hy*m*merighes, ok my*n* pinæ ok mit blodh inledhe th*e*m ij hwilæ, ok XCVIII*
sagdhe Jh*esus* til een siæl: thy at san tro war æy ij thech, thy skal æy godhe tro mæ*n*niskæ løn wordhæ thech, wde*n* thy*n* wtrolichet ok thy*n* fanyte ælskoghe skal nedh*e*r thrykke thech til æηgtæ. — Siwndæ ær, at ha*n* folde Jh*esus* ok loffuedhe ha*n*ne*m* for sin helsæ, ok m*et* th*et* tha folde ha*n* p*ro*phete*n* so*m* sigh*e*r: jak skal loffue Guth, hwilke*n* so*m* mech gaff godh thy*n*g, ok siongæ loff høxstæ Gutz naffn, hwilke*n* loff ok hedh*e*r ok æræ waræ æwærdhelighe! Amen.

Førstæ søndaghen ij fastennæ.

Jh*esus* leddes aff sin hælghe andæ ok sin fadh*er*s ij ødhkenæ, hwar ha*n* wilde tholæ ok forwi*n*næ diæffuelsins frestilsæ os til styrkelsæ. Ok tha ha*n* haffdhe fastæt fyretighe daghæ ok fyretighj næter, ij [hwilke] guthdo*m*sins makt syntes, sidhen hungrædhe ha*n*ne*m*, ij hwilke ma*n*domsins natur prøuædhes, tha gik frestæren til ha*n*ne*m* ok frestædhæ ha*n*ne*m* aff lighemelik lustæ, ok sagdhæ: om thu æst Gutz søn, tha sigh at thessæ stenæ wordhæ brødh! ok æt ok wtslækkæ thy*n* hunger. Æn Jh*esus* tedhe os at wj skulæ æy
xcix lydhæ lighemelik lustæ frestilsæ, wde*n* hælder at swaræ m*et* guthelik ke*n*nedom. Sc*ri*uet ær, at æy leffw*er* mæ*n*niske*n* alenestæ weth brødh, wde*n* ij hwært th*et* ordh so*m* framgar aff Gutz mu*n*. Thy at swa so*m* ligheme*n* oppahaldz ok fødhes m*et* mat, at ha*n* æy wanskes, swa skal siælen fødhes m*et* Gutz ordh, at hu*n* æy wanskes ij godhæ ok fordærues aff synden, hwilkit os bør altidh at swaræ lighemelik lustæ frestelsæ. Tha wilde Jh*esus*, so*m* tholdæ siælwiliændes, at diæffuelsins lemer korsfæstæ ha*n*ne*m*, ok tholde at diæffuele*n* tok ha*n*ne*m* ok satte ha*n*ne*m* oppa mønstersins thak ij J*erusa*lem, ok frestedhe ha*n*ne*m* aff w*er*ldz æræ ok mæ*n*niskæ loff, ok sagdhe til Jh*esu*m: æst thu Gutz søn, tha spring hær nedh*er*, fore at thu mughe swa fa ma*n*næ loff for thelikt jærtekne, om thu æy skadhes aff thelikt spring. Thy at sc*ri*uet ær aff thech, at Guth bødh sine ænglæ aff thech, at

the skulde bæræ thech ij theræ hænder, at thu skulde æy støtæ thy*n*e foot weth sten. Æn Jh*esus* swarædhe: sc*ri*uet ær: man skal æy frestæ Guth at søghe jærteknæ aff ha*n*ne*m* m*et* hælighetz dyrffue, th*e*r ha*n* ma a*n*nærledhes wnd- xcix* ko*m*mæ. — Annæ*n*tidh tok diæffuele*n* Jh*esu*m ok førdhe til eet stort høght bærgh ok tedhe ha*n*ne*m* all w*er*ldenæ righe ok theræ æræ, ok frestedhe ha*n*ne*m* aff w*er*ldz gire ok æræ, ok sagdhe: all thessæ thy*n*g skal jak giffuæ thech, om thu falder a knæ ok bedh*e*r til mech. Jh*esus* swarædhe ha*n*ne*m*: gak bort, diæffuel! Th*et* ær sc*ri*uet, at mæ*n*niske*n* skal bediæ til sin Guth ok thiænæ ha*n*ne*m* ensa*m*me*n*.

Swa so*m* war søtæ h*er*ræ Jh*esus* *Christus* wilde tholæ dødh for waræ aterløsn, swa wilde ha*n* ok, gensten ha*n* haffdhe døpilsæ taget, frestæs aff diæffuele*n*, ok th*e*r m*et* tha gaff ha*n* os at vndersta*n*dæ, at diæffuele*n* frestæ mæ*n*niske*n* thes hardheligheræ at hu*n* gar heteligheræ til Gutz thiænist, ok th*e*r til tekn war Pharao koni*n*g, so*m* teknæ diæffuele*n*, tha gry*m*mæst Gutz folk so*m* ha*n*ne*m* thiænte, nar the wilde skiliæs weth ha*n*ne*m*. Thwært amot so*m* G*regorius* sigh*e*r: diæffuele*n* gløme at støtæ th*e*m m*et* frestelsæ hwilke ha*n* wet, at ha*n*s ære m*et* rolik ræt.

Nw ær mærkende, at Jh*esus* wilde forthy frestes, at wj skulæ witæ hwre ma*n*gfaldelighe diæffuele*n* frester os. Thy sigh*e*r J*eronimus*: thu frestes mæst om thu west thech æy frestes, ok c thy lot Jh*esus* diæffuele*n* tagha ma*n*næ ham ok frestæ sik, at andelik strjdh skulde os ku*n*nogh wordhæ, ok thy swa so*m* diæff-uele*n* frestædhe Adam ok Euam først til at ætæ forbudhnæ frukt ok sidhæn aff fanyte æræ ok høghfærdh, ok sagdhe til th*e*m: ij skulæ wordhæ so*m* Guthe, ij hwilke*n* hedh*e*r vndersta*n*des. Thridiæ tidh frestædhe han th*e*m aff gire, ok sagdhe, at the skulde faa witæ ont ok got, ij hwilke girj war, thy at swa so*m* girj ær at wiliæ haffuæ godz øffw*er* Gutz skipæn, swa ær ok girj at wiliæ nagh*et* wite øffw*er* Gutz skipæn. Sa*m*meledh frest-ædhæ ok diæffuele*n* Jh*esu*m først aff offw*er*atæ, ok badh ha*n*ne*m*

omwændæ stenæ ij brødh ok ætæ, ok tha ha*n* gat æy forwnnet
Jh*esu*m, tha thænkte (han) m*et* sik, so*m* C*ri*sosto*mus* sigher:
æn thot hælghe mæ*n* wines (æy) aff offw*er*ato, tha wines the
stu*n*dom aff fanyte æræ, ok thy sattæ ha*n* Jh*esu*m ij høgh*er* stadh
ok badh ha*nnem* th*er* springæ nedh*er* fore ij mæ*n*niskæ asyn, at
the saghe ha*nnem* skadhælø[s] nedh*er* ko*m*mæ. Ok aff thelikt
c* spring tha skulde ha*n* hedhres so*m* hælgh*er*, at ha*n* skulde swa
fanytelighe æræs. Æn Jh*esus* forwan ha*n*s frestilsæ m*et* scr*i*pt-
i*n*næ witnæ, ok sagdhe: ma*n* skal æy (frestæ) Guth, at bedes
jærtekne th*er* so*m* ha*n* ma nytiæ sin skæl til sin tharf ok hiælp.
Ok nu tha ha*n* gat æy forw*n*net Jh*esu*m m*et* fanyte høghfærdz
æræ, tha thænkte ha*n* at forwinnæ ha*nnem* m*et* girj, ok thy
sagdhe ha*n* at ha*n* wilde giffuæ ha*nnem* all jordherighe, om ha*n*
wilde bidiæ til ha*nnem*, ok forthy at thessæ æggilsæ rørdhæ guth-
dome*n*, tha swarædhe Jh*esus* diæffuele*n* nu hardhelighe, ok bødh
ha*nnem* at ga fra*n* sik, ok sagdhe: gak bort fra*n* mech, diæffuel!
thy at scr*i*uet ær, at ma*n* skal bidiæ til sin Guth ok dyrke ok
thiænæ ha*nnem* eensa*m*me*n*. Æn ij the twa æggilsæ so*m* ma*n*-
dome*n* rørdhæ swarædhe ha*n* saghtmothelighe. Thy at so*m* C*ri*-
sosto*mus* sigh*er*: lofflikt ær at waræ tholugh*er* ij sin eghen vræt,
æn vmildhet ær at tholæ ok skrymtæ Gutz wræt, ok nu swa so*m*
Jh*esus* bortælte diæffuelsins æggilsæ m*et* scr*i*pte*n*næ witne, swa
bør ok os at gøræ. Thy at nar ha*n* ægg*er* os til øffw*er*fløthekhet,
ci tha bør os at swaræ so*m* Paul*us* sigh*er*, at mat ok dryk ær æy
hy*m*merighes righe, vden rætwisæ ok fridh ok glædhe ij th*e*n
hælghæ anda, ok æy skulæ wkysche mæ*n*niskæ ok æy drinkæræ,
wde*n* the bætræ sik, at haffuæ hy*m*merighes righe, ok køt ok
blodh, so*m* ær lighemen*s* lustelighe g*er*ni*n*gæ, skulæ æy haffuæ
hy*m*merighes righe, ok æy skal skørs lustæ røtelichet haffuæ op-
standelsæ vrøtelichet, ok nar diæffuele*n* ægger os til høghfærdh,
bør os at swaræ ha*nnem* so*m* scr*i*uet ær, at ha*n*s høghfærdh ær
nedh*er* draghen til hæluetes, ok so*m* Aug*ustinus* sigh*er*: myugdom
gør mæ*n*niskene lighe ænglænæ, ok høghfærdhen giordhe diæfflæ
aff ænglænæ, ok hu*n* ær all ondhskaps ophoff ok sak ok ændæ,
ok hu*n* ær æy at enæst synd, wde*n* ængen synd kan waræ wde*n*
hæ*n*næ. Andræ synderære ij ondæ g*er*ni*n*gæ, æn høghfærdhen

til blændes afftæ rætwisæ ok godhæ ge*r*ni*n*gæ. Thy at so*m* G*regorius* sighe*r*: aff hæ*n*næ eterfullæ root oprinnæ siw dødhelighe synder, so*m* ær fanyt æræ, awnd, wredhe, lætiæ aterdraghande aff Gutz thiænist, nizskap, øffw*er*matæ bukxfyllæ, wkyschet. Ok forthy at diæffuele*n* hiølt mankønet fanget m*et* thessæ CI* siw høghfærdhenæ ondhskap, tha kom war aterløsæræ til andelik stridh mot diæffuele*n*, fulder m*et* siw the*n* hælghe andz nadhe*r*, som ær: guthelik snille, ok anwardhæ*n*de Guth sin wiliæ, ok astu*n*de[*n*]dhe ha*n* offw*er* all thy*n*g, mot wkyschet; skællik vnderstа*n*delsæ mot drukkenskap so*m* skælet fortager; sniælt radh so*m* ær at latæ forga*n*gelikt w*er*ldz godz ok taghæ æw*er*dhelikit hy*m*merighes godz, mot girinæ; styrke til godhæ ge*r*ni*n*gæ mot lætiæne, ok saghtfærdughet m*et* wisdom mot wredhe, so*m* fortaghe*r* hughen at skodhæ hwat sa*n*t æller vsa*n*t, ok ræt æller vræt ær; mildhet mot awnden, ok guthelik ræddughe mot høghfærdh, so*m* aff diæffuele*n* (ær). Hwilke*n* swa ær wordhen at ha*n* ænge*n* rædhes, ok ær ko*n*ni*n*g øffw*er* allæ høghfærdughæ so*n*nær, ok nar diæffuele*n* frester os aff nidzskabs girj, tha bør os swaræ ha*n*ne*m*, at war H*er*ræ manar os ok sighe*r*: wakten edhe*r* for al nidzskap ok som Aug*ustinus* sighe*r*: nidzsker girughe*r* taper sik siælffw*er*, før æn ha*n* afflær godz, ok grips aff diæffuele*n*, før æn ha*n* griper th*et* han vrættelighe astu*n*der. Han ær liger hæluete, thy at hæluete fylles æy æ hwre ma*n*gæ th*et* opswælghe*r*. CII Swa fylles æy g(i)rughe*r*, æn thoc at allæ righedomæ influte ij ha*n*ne*m*, ok ha*n* wilde ge*r*næ at ængen a*n*nar ma*n* waræ ij w*er*ldenæ, the*r* til at ha*n* matte alt sa*m*ma*n* ensa*m*men æghæ. Ok sighe*r* G*regorius*: hwær the*n* so*m* ij thessæ w*er*lden æruedhæ at fa righedomæ ok hedhe*r*, ha*n* wordhe*r* diæfflænæ hws, thy at sidhen ha*n* haffw*er* fangit righedomænæ, tha anuardhæ ha*n* sik ij skørlefneth, at skørlefnedhen skal forgoræ th*et* so*m* giren sa*m*ma*n*drogh, nidzsker ma*n* brænder hær aff girennæ eld ok meghen omsorgh, hwre ha*n* ma the afflædh thy*n*g gømæ, ok the*r* æft*er* skal ha*n* bræ*n*ne ij hæluetes eld. Ser ha*n* waldughe*r* ma*n*, tha rædhes ha*n* at ha*n* ær een røueræ. Ser ha*n* fattughe*r* ma*n*, tha thænker ha*n* at ha*n* ær een thiwff, ok thol ysald swa megh*et* ij sik, hwre megh*et* ont ha*n* rædhes. Thy bør os thessæ synder ok

diæffuels æggelse at forwinnæ m*et* wars H*er*ræ æft*er*døme. Først tholæmodhelighe at swaræ ok skællighe so*m* Jh*esus* giordhe til all thy*n*g wde*n* thrætæ. Thy at so*m* scr*i*uet ær: tholugher ma*n* ær CII* starker kempe, ok th*en* so*m* skællighe styre sin hwgh ok sin syne ær bætre, æn th*en* so*m* mæktughe stædh*er* winder, ok hedh*er* ær at ma*n*ne*n* ha*n* skil sik fran thrætte, æn vsniælz ma*nz* mu*n* til blandes smælik ordh. Os bør at sta mot diæffuele*n* ok forwi*n*næ ha*nnem* starlighe, so*m* Jacob*us* ap*ostol*us sigh*er*: sta[*n*]den amot diæffuele*n*, ok ha*n* skal fly fra*n* edh*er*. Ok G*regorius* sigh*er*, at diæffuele*n* ær wanmaktugh*er* so*m* myre, nar mæ*n*nisken sta*n*der amot ha*n*ne*m*. Æn om ha*n*s ondæ æggilsæ tages, tha ær ha*n* starker so*m* leon. Thridiæ tidh bør os framhaldelighe forwi*n*næ ha*n*ne*m*.

Aff thessæ thre so*m* nu ær sakt sagdhe war H*er*ræ sa*n*cte Birghitte: stat stadugh, thy at thu skalt waræ swa so*m* riddæræ, hwilke*n* so*m* slaghen ær m*et* ma*n*gæ saar, tha giffw*er* han wuenen megh*et* huassaræ meere saar, ok wordh*er* thæs hetæræ at stridhe, at ha*n* mer slas aff vue*n*ner. Swa skalt thu sla vue*n*nen ater ij gen, ok waræ stadugh, ok haffwæ skællik wiliæ, ok stadelighe bliuæ ij godhæ. Tha slar thu diæffuele*n* ater ijgen, nar thu lydh*er* æy frestelsen, wde*n* star ma*n*nelighe amot th*em*, ok sætter CIII ødhmyugt mot høghfærdh, aterhald mot øffw*er*mattæ swalgh. Thu æst ok stadugh, om thu korræ æy mot Guth ij frestelsæ, wde*n* thol gladhelighe, ok reknær th*et* at waræ for thinæ synder, ok thakkæ Guth. Tha ær thy*n* wilie skællik, nar thu astu*n*der æy løn, wde*n* æft*er* my*n* wiliæ, ok anuardhæ thech all sa*m*ma*n* ij mynæ hænder. Th*et* førstæ godhæ so*m* ær at ijgensla sin wuen, th*et* haffdhe æy Lucifer. Thy at ha*n* lydde ginste*n* sin thænke*n*, ok thy fiæl ha*n* voprætlighe. Thy at swa so*m* ha*n* haffdhe ængen tilskyndere æller æggæræ ij (sin) jlzske ondskap, swa skal ha*n* ok ængen oprættæræ haffuæ. Th*et* andræ godhæ so*m* ær stadhelichet, th*et* haffdhe æy Jwdas, thy at ha*n* wanhopædhe, ok ophængde sik siælfw*er*. Th*et* thridiæ godhæ so*m* ær godh*er* wiliæ, th*et* haffdhæ æy Pylatus, thy at ha*n* haffdhe hetæræ wiliæ at thækkes Jødhænæ ok til sin hedh*er*, æn at frælsæ mech aff dødhen. Æn th*et* førstæ godhæ so*m* ær at ijgensla sin vuen,

th*et* haffdhæ my*n* modher. Thy at hwre ma*n*gæ frestelsæ lustæ hu*n* haffdhe, swa ma*n*g genuærdugh thy*n*g satte hu*n* mot them. Th*et* andræ godhæ haffdhe Dawidh, hwilke*n* tholugh*er* war ij gen- CIII* uærdhæ ok æy wanhopænde ij sit synde fal. Th*et* thridiæ godhæ, so*m* ær fulko*m*men wiliæ, th*et* haffdhe Abraham, hwilke*n* so*m* forlot sit fædhernes land for my*n* skuld, ok wilde offra mech sin søn.

Framledhes swa so*m* Jh*esus* fastadhæ først, ok foruan sidhen diæffuele*n*, swa bør ok os fastæ, at wj m*et* war søtæ h*er*ræ Jh*esu* *Christi* hiælp gitæ allæ ondæ andæ*n*næ æggilsæ forwonnet, ok ij th*et* so*m* G*regorius* sigh*er*, bør os fastæ for thry thy*n*g, først forthy at wj synde m*et* war lighem*e*, thy bør os thwingæ ha*n*nem m*et* fasta. Hwar aff een hælgh*er* ma*n* sagdhe: jak pr*e*dikædhe fastæ, at wi skulæ twingæ os for Guth skuld. Ok een a*n*nær sagdhæ: jak sattæ mit ænlite at bidiæ til Guth ij fastæ. Ok ær sc*ri*uet, at Josaphat ko*n*ni*n*g ræddes Gutz dom ok gaff sik allæn til at bidiæ Guth ok p*re*digedhe fastæ ij allæ landen. Hwilkit the æy gøræ so*m*, æn thot (at) the latæ æy redhæ sik mat wde*n* een tidh om daghen ij faste*n*næ, thoc sitiæ the weth dryk om daghe*n* ok CIV nattenæ, swa længæ so*m* them lyste ok ætæ om quelden stu*n*dom æy for wanmaktz wedh*er*thorft, wde*n* at them skal thes bæder lystæ at drykke, ok at the skulæ ængen thwingd kæ*n*næ. Mot hwilke p*ro*phete*n* sigh*er*: hwær then siæl, th*et* ær hwær the mæ*n*niskæ, so*m* æy thwinges ij the fastædaghæ so*m* budhen ær aff the hælghe kirke at fastes, ha*n* skal forfaræ fra*n* Gutz folk. — Ok tedhes s*anc*te Birghitte aff e*n*næ siæl, øffw*er* hwilke*n* een diæffuel kærdhe ok sagdhe: hu*n* øffw*er*gik ok syndædhe, at hu*n* aat ok drak swa so*m* jak æggædhe hæ*n*næ, ok wilde ængtæ aterhald haffue, ok (thy) ær hu*n* my*n*. Ha*n*nem swarædhes: for thy at hu*n* lydde thech til alt swalgh, ok wde*n* rærskeppelsæ ok vaterhald, thy ingak ij hæ*n*næ ok swnderslit hæ*n*næ m*et* thi*n*ne tænder ok swnderslit hæ*n*næ hiærtæ, swa at hwær høghfærdhenæ ok giri*n*næ ok vlydhne*n*næ ok øffw*er* mattæ swalgx diæffuel, hwilke*n* hu*n* lydde, æghe een del aff hæ*n*næ hiærtæ, ok pinæ swa at hu*n* altidh slites ok mynzskes ok aldrigh opnøtes. — Annæ*n*tidh synde wj [nar wi] opnødæ time*n* so*m* Guth gaff os til syndæ bætring fanytelighe, hwar aff sc*ri*uet ær: Guth gaff syndugh*er* ma*n* stadh

CIV* ok timæ til synde jdhrughæ ok bætring, ok han wannyteæ timen til høghfærdh. Ok kærer war Herræ: jak gaff syndughe mænniskæ time, at hun skulde gøræ jdhruge ok bætring for sin skør lefnet, ok hun wil æy. Ok thy skal jak sænde hænnæ ij pinæ sæng, ok the som vkyschelighe met hænnæ leffdhe skulæ waræ ij mæstæ drøwilsæ, wden the bætrin sik. Thy mædhæn nu ær quæmmelik timæ ok helsæ daghæ til at ijgenløsæ waræ synder, ok helæ waræ siælæ, tha tilbør os thennæ timen at offra Guth til enkannelighe thiænistæ. Thy at som Augustinus sigher: fastæ timen ær tidæ delen aff arsins time, hwilken os bør at tidæ Guth. — Thridiæ tiidh tha synde wj mot Guth ij waræ gerningæ, som propheten uedher gar ok sigher: o herræ Guth, wj syndædhe, CV wj giordhæ wmildhet ok gingom fran thinæ budhordh, ok bør os met gerningen at bætræ fasstande, bidhænde ok til kirkæ gangænde, ok at søghe afflat ok at giffue almoso ok andræ miskundsommæ gerningæ gøræ. Thy at som Paulus sigher: æræ ok fridh ok hedher ijgengældz hwær then som gør thet som got ær, ok swa som fastende manz spot dræper ormen, swa dræper fasten diæffuelen, ok swa som fiskin simber ij wantnet ok dør ij thørkæ, swa lustes diæffuelen ij øffwerflødhelichet, ok dør ij thørræ aterhald, ok swa som hwnger ælter wlffwæn wt aff skoghen, swa ælter fasten diæffuelen wtaff siælene, ok swa som hit watn ælter hunden wtaff stekæræ hws, swa ælter het kærlicx bøn diæffuelen wtaff siælene. Ok forthy sigher war Herræ ij læstennæ, at diæfflæ kønet kan met ængte annet wtkastæs aff siælene wden met bøne ok fasta. Wj haffuæ aff Guth thry thyng som ær siæl ok lighemе ok werldz godz. Thy bør os offræ Guth bønæ aff siælene, fasstæ aff lighemen, almosæ aff godzset. Aff hwilkit scriuet ær: bønen ær godh met fasten ok almosæ, hælder æn sammanlæggæ liggændæ fææ. Thy at almosæn frælsær aff dødhen, ok hun ær the som rensær synden ok later sin gørære finne æwerdhelikit liiff. Til hwilkit os werdughes at ledhe war herræ Jhesus *Christus!* Amen.

Annær sondæghen ij fastenne. cv*

Jh*esus* gik a hænder tua hedhnæ stædh*er*, so*m* hetæ Tyr*us* ok Sidon, ok een hedhen q*ui*nnæ wtgik aff een th*e*n stadhen ok ropædhe til Jh*esu*m ok sa(g)dhe: o h*er*ræ, misku*n*de mech! thy at my*n* dotter quæls ok mødhes aff diæffuelen. Æn Jh*esus* swarædhæ hæ*n*næ æy eet ordh, th*er* til at hæ*n*næ astu*n*dhen skulde thæs meer opuækkæs ok framhaldæ sinæ bøn ok hæ*n*ne stadhelighe tro tees, ok apostoli opuækkæs at bidhiæ for hæ*n*næ. Hwilke tha ginge til Jh*esu*m ok badhe for hæ*n*næ ok sagdhe: o h*er*ræ, hør hæ*n*næ bøn, ok giff hæ*n*næ th*et* hu*n* bedhes, thy at hu*n* roper æft*er* os. Jh*esus* swarædhæ: jak ær æy sænder wde*n* til Jødha folk. Tha kom qui*n*ne*n* siælff fram, ok fiæl a knæ for ha*n*ne*m* ok sagdhe: o h*er*ræ, hiælp mech ok fræls my*n* dotter aff diæffuele*n*! Jh*esus* swarædhe: æy ær got at takæ børne*n*næ brødh, so*m* ær Jødhænæ brødh, so*m* ær jærtekne ok guthelik kæ*n*nedom, ok giffue hwndæ, so*m* ære hedhni*n*gæ. Qui*n*næn sagdhe: o h*er*ræ, swa ær sant, æn thoc at hwndæne ære æy wærdughe at fa børne*n*næ brødh, æn thoc ætæ hwalpænæ aff the smuller so*m* fallæ aff theræ h*er*ræ bordh. Swa wordhæ jak wærdugh at fa nagh*er* smulæ aff thinæ nadhæ. Æn Jh*esus* saa hæ*n*næ tro ok stadughet ok ødhmyugt, ij thy at hu*n* (wordh) liknædh weth (hwnd), ok lot cvi
thoc æy aff sin akt, wde*n* ødhmyugedhe sik siælff meer, ok

liknædhe sik weth hwalpæ. Ok Jh*esus* sagdhe til hæ*n*næ: o q*ui*nnæ, thy*n* tro ær stoor, wardhe swa so*m* thu wilt! ok ij sa*m*mæ stund wordh hæ*n*næ dott*er* hel ok fræls aff diæffuele*n*.

I thessæ hælghe læst næffnes fæm p*er*sone: diæffuele*n* ther mødde dottere*n*, ok dotte*re*n so*m* qualdes, ok modhere*n* ther badh for dottere*n*, ok apostlane so*m* badhæ m*et* q*ui*nnen, ok war søte h*er*ræ Jh*esus* *Christus*, so*m* først æy swarædhe qui*n*nen, ok ther æft*er* fulko*m*melighe hørdhe hæ*n*næ ok hugnædhe.

Aff th*et* førstæ ær mærkændæ, at læste*n* sagdhe os ij dagh siw nætter, hwre kloklighe diæffuele*n* frestædhe Jh*esu*m, ok hwre wislighe Jh*esus* forwan ha*n*ne*m*, ij hwilke os giffs (at) vnderstа*n*dæ, hwre swiklighe ha*n* frester rætwisæ, ok hwre the mughe forwi*n*ne ha*n*ne*m*. I dagh sigx os, hwre sørghelighe ha*n* quæl them so*m* ha*n* ægh*er* ok innebygger, ok at the thorffuæ starka bønæ ok Gutz ok ha*n*s uene hiælp, at the mughe aff ha*n*ne*m* quitte wordhæ. Ok ij dagh om siw nætter sigx, hwre diæffuele*n* tok m*et* sik siw wærræ andæ til at hardhelighe frestæ them so*m* CVI* ha*n* haffw*er* mist ok ingar ij them ater, om the ku*n*næ atko*m*mæ, ok byggæ ther. Ok æn thot (at) syndughe mæ*n*niskæ quæliæs æy synlighe aff diæffuele*n*, thoc quæliæs the ij sit samwit. Som Aug*ustinus* sigher: o h*er*ræ Guth, thu bødt ok swa ær giort, at syndugher hugh ok wanskipædher ær sik siælffw*er* pinæ. Thy at all wanskipædh thy*n*g vsynlik ære vrolik. Ok sigher p*ro*phete*n*: vmilde mæ*n* brinne so*m* haffuet, so*m* æy kan hwilæs ok æy ær fredh m*et* wmilder ma*n*, ok thy so*m* p*ro*phete*n* sigher, skulæ the thiænæ andræ guthdhæ, so*m* ær diæfflænæ, ok them vnder bughnæ waræ ij hælucte, hwilke them skulæ æy giffue hwilæ dagh æller nat.

Annæ*n*tidh ær mærkænde, at æn thot dottere*n* jllæ qualdes, tho badh hu*n* æy siælff for sik ok æy læsom [w]ij nagher then aff diæffuele*n* qualdis, at ha*n* haffw*er* bidhit for sin helsæ, vde*n* wæl ku*n*næ thelighe letæ sik eld, jærn, snaræ, æller watn til sine fordærwilsæ. Swa syndugher, ij hwilke diæffuele*n* bygger

andelighe, the ku*n*ne wæl til sinæ siæls fordærwilsæ letæ tilfællæ
til w*er*ldz hedh*er* ok godz affling ok sin lighemelighe lustæ op- CVII
fyllilsæ. Aff hwilke p*r*ophete*n* sigh*er*: the ære sniælle at gøræ
ondh thy*n*g, æn æy ku*n*næ the gøræ wæl ælle godh thy*n*g, ok
thy so*m* sc*r*iuet ær, skulæ the so*m* ondh thy*n*g giordhæ ga ij
æw*er*dhelik eld, ok thy skulde rætwisæ mæ*n* g*er*næ bidhiæ for
th*e*m ok manæ th*e*m til sc*r*iptæmal ok bætring. Thy at so*m*
Jacob*us* ap*osto*l*us* sigh*er*: rætwis ma*n*z bøn dugh*er* megh*et* ij Gutz
asyn. Ok bødh war H*er*ræ s*an*cte Birgitte bidiæ sin sc*r*iptæ
fadh*er* at manæ een siwgh*er* ma*n* til sc*r*iptæmal, so*m* megh*et*
war syndugh*er*. Sc*r*iptæ fadheren manædhe ha*n*ne*m* eentidh ok
a*n*næntidh, ok ha*n* swaradhe, at ha*n* æy wedh*er*thorffte sc*r*iptæ-
mal. Thridiæ tidh, æft*er* thy so*m* Guth wisde s*an*cte Birghitte,
tha sagdhe sc*r*iptæfadheren til ha*n*ne*m*: Jh*esus* *Christus* liwænde
Gutz søn ok diæffuelsins h*er*ræ sigh*er* thech, at thu haffw*er* ij
thech siw diæfflæ. Th*e*n førstæ siter ij thit hiærtæ ok binder th*et*,
at thu fanger æy jdhrwghæ for thinæ synder. Th*e*n a*n*nen siter
ij thin øghen, at thu skulæ æy se the thy*n*g th*er* thy*n* siæl ære
nytelighe. Th*e*n thridiæ siter ij thin mu*n*, at thu skalt æy talæ
nogh*et* til Gutz hedh*er*. Th*e*n fiærdhæ siter ij thy*n* nedhræ heme- CVII*
lighe lem, ok thy ælskædhæ thu all vkyschetz vrenlichet. Th*e*n
fæmtæ ij thinæ hænder ok føter, ok thy ræddes thu æy at røuæ
mæ*n* ok dræpæ. Th*e*n siætte ij thinæ inælwe, ok thy æst thu
vndergiffuen øffw*er*matæ swalgh ok drukke*n*skap. Th*e*n siwnde
siter ij thy*n* siæl, th*er* so*m* Guth skulde sitiæ, ok th*er* siter nw
ha*n*s wuen. For thy tha sc*r*iptæ thech m*et* jdhrughæ raskelighe,
tha far thu æn Gutz misku*n*d. Han sc*r*iptædhæ sik afftæ m*et*
grætænde taræ, ok do siættæ daghen ok kom oppa hy*m*me-
righes wægh.

Thridiæ tidh ær mærkænde, at thæssæ q*ui*nnæ*n* astu*n*dædhe
megh*et* æft*er* sinæ dotters helsæ. I hwilkit th*e*m giffs at vnder-
standæ the so*m* børn haffuæ, at the ware athughelighe om theræ
siælæ helsæ, for hwilkit sc*r*iuet ær: stadhfæst gømæ øffw*er* skøræ
ok kata dotter, at hu*n* skal æy finnæ tilfællæ at wannytiæ sik at
leffuæ skørlighe, ok lata thech ko*m*mæ ij wbrygdhilse, ok skæ*m*mæ
thech ij folket. Thy at huilke*n* so*m* ælskær sin søn ok dotter,

tha giffue th*e*m jdhelighe næffst, at the skulæ glædhes ij yterstæ
timæ*n*. Thy at th*e*n so*m* lærer wæl sin søn ok dotter, ha*n* skal
loffuæs ok æræs ij th*e*m. Thwært amot ær sc*ri*uet: allæ sø*n*ner
CVIII ok døtter so*m* wtfødhes aff ondhæ mæ*n*niskæ, the ære ondhskaps
witnæræ amot theræ forældræ ij sinæ slækt. Ok ær mærkænde at
Jh*esus* misku*n*dædhe æy qui*n*nen, før æn hu*n* nalkædhes ha*n*ne*m*.
Thy at so*m* sc*ri*uet ær: lankt ær helsæn fran syndughæ mæ*n*-
niskæ, ok lankt ær Guth fran vmildæ mæ*n*niskæ, til thæs the
bætræ sik. Thy manær Jacob*us* ap*ostolus* os ok sigh*e*r: nalkes
Guth m*et* godh*e*r wiliæ, ok ha*n* skal nalkæs edh*e*r. Ok sigh*e*r
Paul*us*: gangom til Guth m*et* sant hiærtæ ok fulko*m*melichet.
Thessæ qui*n*næ war ok wærdh at høræs, thy at hu*n* bleff stadugh
ij sinæ bøn. For hwilket Paul*us* sigh*e*r: bidhin wde*n* ateruænde
ok thakkær Guth ij allæ thy*n*g. Ok ær sc*ri*uet, at war H*er*ræ
skodhæthe ødhmyughe mæ*n*niskæ bønæ ok forsmadhæ æy theræ
bøne. Ok thy th*e*r til at thæssæ q*ui*nnæn matte wærdugh wordhæ
at høræs, tha ødhmyughede hun sik swa megh*et*, at tha hu*n* war
liknæth weth hwnd, tha liknædhæ hu*n* sik weth hualp. Ok thy
sagdhe Jh*esus* til hæ*n*næ: for thy*n* ødhmyuge ordh tha skal diæff-
uelen wtga aff thinæ dotter. — Ok ær mærkændæ, at syndugh*e*r
ma*n* liknæs weth hwnd for fæm thy*n*g. Først for thy at hwnden
CVIII* blyghes æy at gøræ sinæ fylskæ ij mæ*n*niskæ asyn. Swa blyghes
æy vsæl syndæræ at syndæ ij Gutz asyn ok alt hy*m*merighes
hærskap. Hwilket war H*er*ræ kærer offw*er* eet landzskaps folk
swa so*m* offw*er* een ma*n*, ok sagdhe: thu gør thy*n* eghen wiliæ,
ok alt th*et* thit hiærtæ luster, ok rædhes æy mech som thy*n*
skaparæ ær, ok ijgenløstæ thech m*et* my*n* hardhæstæ dødh, wde*n*
thu wtsputtædhe mech wtaff thy*n* mu*n* swa so*m* wansmakande
thy*ng* ok jllæ loktænde, ok thu j*n*nelykt*e* diæffuele*n* ij thit hiærtes
kamaræ m*et* thy*n* siæl ok wtæl[yk]te mech thædhæn swa so*m*
thiwff ok røuæræ, ok blyghes æy meer at synde ij my*n* asyn æn
vskællik diwr ij theræ sambland, ok thy ær wærdugh rætwisæ ok
rætwis dom, at thu skalt æltæs fran hy*m*merighe aff allæ mynæ
wener, ok skipæs ok sætiæs æw*er*dhelighe ij bland myne vuener. —
An*n*æt ær, at hunden ær matgirugh*e*r ok vmættelik. Swa mættes
æy syndugh*e*r ma*n* aff synde lustæ. Thy sigh*e*r p*ro*phete*n* aff

th*e*m, Ysa. lvj, at the thola hwnger so*m* hundæ, ok at the ære vblyghæstæ hundæ [som] æy ku*n*ne mættes. Ok ær sc*ri*uet en stadh: girugx ma*n*z øghæ, so*m* teknæ ha*n*s syndæ giris lustæ, ær CIX wmætteliket til all ondhskaps del, ok skal æy mættes. Ok sigh*er* war H*er*ræ, at w*er*ldzlik thy*n*g, so*m* synes ok nu mæstædel aff allæ astu*n*des, formughe æy at mættæ mæ*n*niskæ*n*, wde*n* opwækker hæ*n*næ astu*n*den æ meer ok meer til at afllæ th*e*m. Æn my*n* ordh ok my*n* kærlik skal mættæ mynæ thiænistæ mæ*n*, ok opfyllæ th*e*m m*et* fulko*m*melik hugnæth. — Thridiæ tidh tha akter hwnden ængte naffn wde*n* sit eghit. Sa*m*mæledh gør ok syndugh*er* ma*n*, for hwilket war H*er*ræ sigh*er* aff een syndugh*er* ma*n*: han haffw*er* hwnde øren, thy at swa so*m* hwnden akter æy sin h*er*ræs naffn ok æy a*n*nærs manz swa megh*et* so*m* sit eghit naffn, om ha*n* høre th*et* næffnes, swa akter thennæ æy swa megh*et* Gutz naffns hedh*er*, so*m* sit eghet n[a]ffns hedh*er*. Thy for th*et* ok andræ ha*n*s synder fordømdes ha*n* til hardhæstæ pinær, ok sagdhe war H*er*ræ til een a*n*nen høghfærdugh*er* synderæ: thy*n* stor talughæ tungæ skal thighe ok thit naffn, hwilket thu høghtidheliket kalladhes ij jordherighe, skal waræ ij glømskæ ok vbrygdhilse ij my*n* asyn ok allæ mynæ hællighenæ, wde*n* thu bæter thech. — Fiærdhæ ær, at hunden ij gen opslugh*er* the fylskæ so*m* ha*n* CIX* wtspydde, swa gør vsal synderæ affta, at ha*n* a*n*nentidh gør the synder so*m* ha*n* wtspydde m*et* sc*ri*ptæmal. For hwilket sc*ri*uet ær: swa so*m* hunden omwændes til the fylsko ha*n* wtspidde, swa ær vsniælder ma*n*. hwilke*n* a*n*næntidh gør sinæ synd. Aff hwilke Petr*us* ap*ostolus* sigh*er*, at theræ æfftræ timæ ære wærre wordhne, æn theræ førræ timæ, ok bædræ wore th*e*m æy at vndersta*n*dæ rætwisænæ wægh, æn æfft*er* hæ*n*næ wetherkæ*n*næ aterga til ryggæ aff the hælghe Gutz budhordh so*m* th*e*m ær anuardhæt. Thy at the wordhæ so*m* hundæ, so[m] sik wænder til sit spiænde, ok swa so*m* swiin th*e*r lig*ger* ij swiinæ sølæ. — Fæmtæ ær, at hunde*n* biter m*et* sinæ tæn. Sa*m*meledh gøræ bakdantæræ ok liwgharæ ok ba*n*næræ, aff hwilkes mu*n*, so*m* p*ro*phete*n* sigher aff, ær fulder m*et* bannilse ok beskelichet ok wærstæ eterormæ eter wnder theræ læpæ. Ok sigh*er* Paulus: ij wite th*et*, at ba*n*naræ skulæ æy haffuæ Gutz righe i hy*m*merighe.

Ok ær sc*ri*uet, at th*e*n mu*n* so*m* liugh*er* ha*n* dræper sin siæl, ok cx liwgheræ løn ok del skal waræ ij hæluetes sio, hwilke*n* bræ*n*nende ær m*et* eld ok bræ*n*neste[*n*]. Ok thy ær æy got at tagha Gutz sønær brødh, so*m* ær ha*n*s wælsignædhæ ligheme ok giffue thelighe hunde. Ok thy wtelykkes the aff hy*m*merighe, so*m* sc*ri*uet ær, at wde*n* hy*m*merighe skulæ hundæ waræ ok mandræpæræ ok affguthe dyrkæræ, ok hwær th*e*n so*m* ælskær ok gør lyghn.

Fiærdhæ tidh ær mærkænde, at apostlane badhæ for q*ui*nnen, ij hwilke os giffs vnderst*a*ndæ, at hælghe mæ*n* bediæ kærlighe for os, so*m* Be*r*nard*us* sigh*er*, so*m* sc*ri*uet ær aff en hælgh*er* ma*n*, ok sigh*er* th*e*nnæ hælghe ma*n*nen, nar ha*n* leffdhe, tha warku*n*nædhe ha*n* syndughe mæ*n*niske ok badh for th*e*m, æn nu bedh*er* ha*n* swa megh*et* meer, hwre sa*n*nelighe ha*n* wet waræ ysæld. Thy at hy*m*merighe, ij hwilket ha*n* ær intaghen, omskifte æy wde*n* økte ha*n*s kærlik. Ok ær sc*ri*uet, at Jer*e*mias bedh*er* megh*et* for folket. Ok tedhes scte. Birghitte ma*n*gæ sinæ, hwre jo*m*fru Maria ok alt hy*m*merighes hærskap badhæ afftæ for syndughe mæ*n*niskæ, ok hwre the wændæ sik fra*n* th*e*m so*m* skulde fordømes, thy at the (waræ) wwærdughæ at nytiæ theræ bøn. Æy cx* høre ok Guth th*e*m, so*m* bediæ for ilhærdzfullæ, wde*n* the omwændæ theræ wiliæ til Guth. Ok thy sagdhe ha*n* til Jer*e*miam p*ro*phete*n*: bedh æy for th*et*tæ affguthe folk, ok tak æy loff æller bøn for th*e*m, thy at jak skal æy høre thech.

Fæmtæ tidh ær mærkændæ, at Jh*esus* dualde at swaræ hæ*n*næ. Først til at hæ*n*næ astu*n*dæn skulde thes meer optændes, thy at, so*m* G*r*ego*r*ius sigh*er*, hælligh astu*n*delse waxa aff bidhen ok dualæ, ok wanskæs the aff dualæ æller bidhæn, tha wore the æy astu*n*delse. Ok sigh*er* Aug*ustinus*: nar Guth giffw*er* stu*n*do*m* seent, prow*er* ha*n* os sinæ gaffuæ godhæ waræ, ok negh*er* os æy th*e*m. Længe astundelik thy*n*g tages ok faas søtelighe, ok rasklighe giffuen thy*n*g aktæs litit. Guth gømer thech ij thit righe, th*et* ha*n* wil æy rasklighe giffue, at thu skal nimæ høghelighe at astu*n*dæ høghelik ok stor thy*n*g. — Annæ*n*tidh at hæ*n*næ odhmyukt ok stadughect skulde tees, thy at hu*n* forsmadhe æy, at hu*n* wordh likneth weth hund, ok lot æy aff sinæ bøn. For hwilket cxi G*r*ego*r*ius sigh*er*: inførdh smælichet prøuer, hwilke*n* hwat hwær

skiler ij sik, ok fulko*m*nædes ij hæ*n*næ th*et* sc*r*ipten sigher: ødhmyughx ma*n*z bøn gaar gi*n*no*m* skyn, ok hugnes æy før æn hu*n* nalkæs Guth, ok gar æy bort, før æn hoxtæ Guth skodher hæ*n*ne, ok war H*er*ræ skal æy fiærkæ sik fran hæ*n*næ. — Thridiætidh at os skulde giffues stadughetz æft*er*døme ij bøne, so*m* C*ry*sost*omus* sigh*er* aff: o hwre megh*et* guthelighe bøne stadhelichet dugh*er*, thy at th*et* so*m* apostlanæ fingæ æy bidhiænde for hæ*n*næ, th*et* fik hu*n* m*et* sine bønæ stadhelichet. Ok thy giffs æft*er*døme, at wj skulæ siælue megh*et* ok stadhelighe ok hetelighe o[k] atthralighe bedhes waræ siælæ helsæ. Som uar H*er*ræ manær os ok sigh*er*: waghen a guthelighe bone ij allæ timæ. Ok ær sc*ri*uet, at apostlænæ waræ eenhughlighe ok stadhelighe waræ ij guthelighe bønæ m*et* Maria Jh*esu* modher, ok ij th*e*n time so*m* Guth sænde th*e*m sin hælghe andæ. Thy sigh*er* B*er*nard*us*: thu skalt witæ, at diæffuele*n* idhelighe sæter forsat for th*e*m so*m* stadhelighe framhaldæ ij godhæ, thy at ha*n* wet at the eensa*n*næ dyghden forskulder kronæ aff Guth. Ok sigh*er* Aug*ustinus*, at stadughet framhald ær stor Gutz gaffuæ, m*et* hwilke allæ andræ nadhæ ok CXI*
gaffuæ stadhfæstæs. Hwilke war søtæ Guth wærdughes swa ij os stadhfæstæ, at wj mughe m*et* ha*n*ne*m* æw*er*dhelighe sælæ wordhæ! Amen.

Thridiæ søndaghen ij fastæ.

Een ma*n* kom for Jh*esum* so*m* pintes aff diæffuele*n*, ok han war badhæ blinder ok dumbe. Ok Jh*esus* gaff ha*n*ne*m* badhæ syn ok mal, ok alder almughe*n* vndrædhæ ok sagdhe, at Jh*esus* war Gutz søn. Æn Pharisei the sagdhe, at ha*n* wtkastæ diæfflænæ ij diæfflæ høffdhinge*n*s makt, so*m* kalladhes Belzebub. Æn Jh*esus* wisste theræ thankæ ok sagdhæ til th*e*m: hwært th*e*t righe ij hwilkæ hwær ær amot andro*m* ødhelægx rasklighe, ok hwær stadh ok hws swnderskift ij sik, swa at hwær kiifw*er* mot a*n*net, th*et* skal æy sta ij fredh. Swa om diæfflænæ kiffue i*n*børdhes, swa at hwær vtkaster a*n*nær, hwre skal tha theræ righe sta, hwilket ængæledhes ær sant. Nu mædhæn ij sighe at jak wtkastær diæfflæ ij diæfflæ høffdhingæ*n*s makt, ij hwas makt wtkastæ tha idhre sø*n*nær th*e*m, so*m* woræ exorciste, hwilke so*m* til Gutz naffns akallæn wtkastæ diæfflænæ. Thy skulæ the wordhæ idhre domeræ, thy at the giffue Gutz naffn hedh*er* for diæfflænnæ wtkastilsæ. Ok ij sighin, at jak wtkastæ
CXII diæfflænæ ii diæfflæ høffdingæ*n*s makt, thy mædhen jak wtkastæ diæffuele*n* ij my*n* hælghe andæs makt, skal Gutz righe ko*m*mæ idh*er* so*m* oppa mech tro. Hwilket ij mughe vndersta aff thy, at jak swa fordærffw*er* diæffuelsins righe, thy at engin forma at i*n*ga ij sin stærkæ fiændæ hws ok bindæ ha*n*ne*m* ok røuæ, wde*n* ha*n* ær starkre æn ha*n*. Ok thy mædhe*n* jak swa gør weth diæffuele*n*, wtkastær ha*n*ne*m* aff

the mæ*n*niskæ so*m* ha*n* bygg*er* ij, tha mughe ij vndersta, at jak ær starkaræ æn han, hwilket jak æy waræ, wde*n* guthdomsens makt ware ij mech.

Thennæ ma*n* so*m* qualder war aff diæffuele*n* ok wordh misku*n*dsamlighe frælster aff war søtæ h*err*æ Jh*esus* *Christus*, han teknæ syndugher ma*n*, hwilke*n* thry ondh thy*n*g haffw*er*. Førstæ ær, at ha*n* andelighe i*n*nebyggis aff diæffuele*n*, swa so*m* the*n*næ lighemelighe, swa so*m* ij su*n*nodagx war sakt aff th*e*n so*m* siw diæfflæ ijbygdæ. Ok sigh*er* *Christus* aff een ma*n*, at diæfflænæ sta wedh*er* ha*n*s sidh*er*, ij hwilke*n*s siæl the byggæ, thy at hu*n* ær dødh for mech, ok aff the siæl, som ha*n* alstings ægh*er*, vtgar ha*n* aldrigh wde*n* nødhder m*et* Gutz makt ok wald. So*m* *Christus* sigh*er*: aldrigh wtgar diæfluele*n* aff theræ siæl so*m* cxii*
ha*n* allæledhes ægh*er* wde*n* m*et* mit wald. Thy at swa so*m* ætikkæ tilblandes søt win, tha syre th*et* alt samma*n* ok skils aldrigh fra*n* winet, swa wtgar aldrigh diæffuele*n* aff nagh*er* mæ*n*niskæ siæl so*m* ha*n* ægh*er* wde*n* m*et* mit wald. — Annæt ær, at ha*n* ær andelighe blinder, thy at ha*n* akter æy Guth ok thænker æy ko*m*mæskulænde godh løn æller ond, thy at ha*n*s synder haffw*er* giort ha*n*ne*m* blinder. So*m* sc*r*iuet ær af jlzskæfwllæ mæ*n*niskæ, at theræ ondskap giordhæ th*e*m blindæ ok the wiste æy Gutz hælghe thy*n*g, ok hopædhe æy rætwisæ*n*næ løn, ok ginge so*m* blinde, thy at the syndethe mot Guth. — Thridiæ ær, at han ær andelik malløs, (som) blyghes at wedh*er*ga sine synder, mot hwilke*n* sc*r*iuet ær: blygx æy at sighæ sant for thinæ siæl helsæ skuld, ok blygx æy at wedh*er*ga thinæ synder, thy at then so*m* løner sinæ synder ha*n* styres æy til war H*err*æ, æn hwilke*n* so*m* uedh*er*gar th*e*m ok forlater th*e*m, ha*n* skal fa misku*n*d, æn the so*m* vblyghlighe syndæ ok wiliæ æy bædræ sik, aff th*e*m sigh*er* war H*err*æ: jak skal giffue edh*er* ij æw*er*dhelighe skam ok æw*er*dhelighe vbrygdelse, hwilket aldrigh skal affskrapæs m*et* glømskæ.

Framledhes ær mærkænde, at siw onde andæ so*m* hær cxiii
næffnes ij læste*n*, th*et* ære siw dødhelighe synder. Første ær

høghfærdhen, aff hwilke scr*i*uet ær: høghfærdhen gar fore fordømelsæ nedh*e*rtradilsæ, ok anden ophøghes fore nedh*e*rfallit ij hæluete. Swa ophøgdhe Lucifer sik m*et* høghfærdh ok fiæl nedh*e*r ij hæluete. Ok amot hæ*n*næ ær scr*i*uet: lat aldrigh høghfærdhen h*er*ræs ij thy*n* synne æller ij thy*n* hugh, thy at all fortapelsæ tok ophoff aff hænnæ. Ok so*m* *Gregorius* sigh*e*r: høghfærdh fordærw*er* ma*n*g land, ok nedh*e*r slo Goliam, ok ophængde Aman, ok nedh*e*r sænkte ij rødhæ haffuet Pharaone*m*, ok drap Antiochu*m* ok Senacherib ok Nichanore*m*, ok omkulslo høghfærdughe høffdhingæ sætæ, ok fordæruædhæ høghfærdugx folkx røter. Th*e*nnæ ondæ andæ wtælles m*et* Gutz ordhæ ræzl, swa so*m* Achab ko*n*ni*n*g ødhmyugedhe sik, nar p*ro*phete*n* høtte ha*n*ne*m* m*et* Gutz hæmd. Thy biwdh*e*r scr*i*pten: ødhmyuge thy*n* andæ mattelighe.

Annet ær awnde*n*næ andæ, aff hwilke*n* scr*i*uet ær, at onder andæ ingik ij Saul ko*n*ni*n*g, thy at ha*n* for awndz skuld wredes CXIII* amot Dawid, ok sa æy til ha*n*ne*m* m*et* rætte øghen. Thy sigh*e*r Aug*ustinus*: awnden ær hat mot a*n*ners sælikhet, ok amot th*e*m so*m* myne ære, at the skulæ æy jæmlighis ha*n*ne*m*, ok amot sin øffw*er*man, for thy at ha*n* ær ha*n*ne*m* æy iæmlighe. Swa awndædhes Cain mot sin brodh*e*r Abel, ok drap ha*n*ne*m*, thy at Abels g*er*ningæ waræ rætwisæ ok Cains jlzskefullæ. Swa forthy at rætwisæ Joseph kærdhe sinæ brødh*e*r for sin fadh*e*r aff wærstæ synd so*m* the giordhe, tha salda the ha*n*ne*m* ij thrældom. Ok dødh*e*n ingik ij w*er*lden m*et* diæffuelsins awnd, ok the so*m* ha*n*s ære the fylghe ha*n*ne*m* ij awnd, ok the skulæ fylghe ha*n*ne*m* ij ew*er*dhelik dødh. Thy at awnden dræper th*e*n so*m* litin ær ij kærlichet. Thy sigh*e*r Aug*ustinus*, at m*et* hwær synd ingiutz gambla wuensins et*e*r ij siælenæ, æn m*et* awnden inthrykker ha*n* sik allæn sama*n* ij hæ*n*næ. Th*e*nnæ ondæ ande wtkøres m*et* kærlichetz g*er*ningæ, hwilket teknet ær ij thy at th*et* klædhæ, m*et* hwilket Paul*us* aff thyrdhe sin æruedhes swet, ok lagdhes oppa siwge mæ*n*niskæ, tha helttes the, ok ondæ andænæ wtginge.

Thridiæ ær wredhenæ andæ, hwilke*n* opuækker til wredhe, næplighe forma nagh*e*r tholæ, thy at ha*n*s opspringænde gæld ok CXIV haffw*er* ænge*n* miskund. Thy sigh*e*r *Gregorius*: rætwisæn forlatz om wredhenæ, thy at nar drøffdh*e*r hugh hwæsser dom wde*n*

skæl, reknæ ha*n* ræt waræ alt th*et* wredhen ægger ha*n*ne*m*. Ok thy so*m* sc*ri*uet ær: wredhes fulder ok vmilder skal Gutz wredhe øffw*er*ko*m*mæ wde*n* misku*n*d. Thy at so*m* Aug*ustinus* sigh*er*: sakfærdhechet gømer ij os Gutz bilæte, æn wredhe*n* fortager th*et*, hwilke*n* sin æghæræ ræner aff ma*n*gæ dygder. Ok so*m* sc*ri*uet ær: wredhe*n* dræper folsker daræ. Thennæ ondæ andæ wtkøres me*t* Gutz pinæ amynelse. Thy ær sc*ri*uet, at onder andæ bortgik aff Saul ko*n*ni*n*g weth harpæ sang, so*m* tekne th*et* grøtelighe ok maktughæ ropit, so*m* war søtæ h*er*ræ Jh*esus* *Christus* ropædhe oppa korsset m*et* grætænde taræ. Thy sigh*er* C*ry*soslo*mus*, at ondæ andænæ fly, hwar the see Gutz blodz ok pinæ amyne, ok ænglæne nalkæs th*er*.

Fiærdhe anden ær lætinne, tekner m*et* the q*ui*nne*n*ne som sc*ri*uet ær aff, at siwkdo*m*s andæ haffdhe atertan aar, ok war nedh*er*bøgdh, ok gat æy opset ij høgdhene. Hu*n* haffdhe siwkdo*m*s andæ aff lætiæ tio aar, thy at hu*n* fulko*m*nædhe æy tiæ Gutz budhordh m*et* g*er*ni*n*gen. Ok thy atta aar, at hu*n* astundædhe CXIV* æy eller ærnedhe th*er* til at fa atta sælichetz hedh*er* ij hy*m*merighe, so*m* ær: hy*m*merighes glædhe til aterløn for andelik fattikdom, hy*m*merighes land for sakmothechet, hugnæth for grat, alz søtmæs mætte for rætwisæ g*er*ni*n*gæ ok astu*n*den, misku*n*d for misku*n*dsa*m*mæ g*er*ni*n*gæ, Gutz syn for hiærtæns renlek, ok kallæs Gutz søn for fredhelichet, hy*m*merighes æghæ for rætwisæ*n*næ wærn. Thy sigh*er* Seneca: os bør altidh idhnæ (os) ij nogræ gonst, thy at vidhe*n*næ hugh thol vro ok vmak. Ok ær sc*ri*uet, at drøffdh*er* ok later andæ thører benen, ok thy skynder ha*n* til dødhe*n*.

Fæmtæ ær girinnæ andæ, hwilke*n* so*m* sigh*er*: jak skal waræ liughendæ andæ ij aldræ (theræ) p*ro*phetæ*n*næ mu*n*. so*m* radhæ ko*n*ni*n*g Achab faræ til stridh for w*er*ldz hedh*er* ok godz. Hwilke radh th*en* ko*n*ni*n*gen lyde, ok thy wor ha*n* ij stridhe*n* dræpin. Th*en*næ sa*m*mæ giris andæ drap Anania*m*, thy at ha*n* løgh for sinæ giris skuld ahørændæ st. Petr*us*, hwilke*n* han sagdhe: hwi frestædhe diæffuele*n* thit hiærtæ at liwghe for th*en* hælghe andæ. CXV Æy løgh thu for ma*n*, wde*n* for Guth. Ok Ananias hørdhe thesse ordh, ok fiæl for ha*n*s føter ok do gensten. Th*en*næ ondæ

andæ wtkastæs m*et* Gutz fing*er*, so*m* teknæ Gutz ordh. Thy at swa som lægedom gørs m*et* fingeren, swa ær sc*ri*uet, at æy yrte æller smørilse lægh*er* siælene, wde*n* Gutz ordh, hwilke*n* all thy*n*g læger ok helær. Hwar aff Zacheus lægtes, so*m* sagdhe: jak giffw*er* halfft mit godz fattughe, ok swek jak nagh*er* vrætteligħe ha*n*ne*m* aff hændæ sit, jak wil ij gengældæ ha*n*ne*m* thele[g]æ fyræ.

Siættæ ær drukkenskaps andæ, aff hwilke*n* p*ro*phete*n* sigh*er*, at drakkarnæ H*er*ræ*n* blandædhe mit ij Egypto land, so*m* teknæ thessæ myrke w*er*ldenæ howdz gældz ok hiro andæ, ok læt willæ faræ swa so*m* drukken ma*n* so*m* spyænde wilder far. Thy sigh*er* Ysidorus: drukkenskap fødh*er* glømske aff øffw*er*fløđhes dryk, borttaghær Gutz nadhæ ok inledh*er* synde. Ha*n* ær blidh*er* diæffuel, søt eter, søt synd. Hwilke*n* drukkenskap haffw*er*, ha*n* haffw*er* æy sik. Ha*n* gør æy atenæstæ synd, wde*n* ha*n* ær alder sama*n* synd. Ok sigh*er* Aug*ustinus*: drukkenskap borttager
CXV* amy*n*net ok atskil sinne*n*, skænder wnderstandilsen, opuækker skør lustæ, gør tuæfolddæ tungæ, wanmakter all godh thy*n*g, røter blodhit, mynzskær sinnit, ok fordæruær all helsæ. Thennæ ondæ andæ wtwrakx m*et* fastæ, ok læti*n*næ andæ, so*m* før ær sakt aff, m*et* gutheligħe bønæ, ok th*et*tæ diæfflæ kønet, so*m* war H*er*ræ sigh*er*, wturakx ij ænge andræ matæ.

Siundæ ær ukyschetz andæ, aff hwilke*n* sc*ri*uet ær: vkyschetz anda swek th*em*, ok æy skule the giffuæ ij sinæ thænkæ, at the omuændes ater til sin herræ Guth. Thy at wkyschetz andæ ær ij bland th*em*, ok the kæ*n*dæ æy war H*er*ræ. Ok sigh*er* Bernard*us*: wkyschet ær stakkat lustæ, so*m* eet øghnæblik, ok forskulder æw*er*dhelik beskelichet. Han hatær lyuset ok astu*n*der myrket, ræner alder manzsins hugh aff dygdh*er*, aff hwilke godhæ thankæ slionæ. Skælen myrkes, vnderstandilsen skændæs. Andræ synder smiter siælenæ, æn wkyscheetz smitter badhæ siæl ok ligheme, ok fortapær ok dræper siælenæ, swa so*m* Olof*er*nes ok tua gamble vkyschetz p*re*ste waræ dræpnæ for theræ skøræ lustæ, æn thot the finge æy at fulko*m*mæ sin ondæ lustæ ij th*et* si*n*ne. Ok sagdhe war H*er*ræ s*anc*te Birghitte, at hær ær eet diæfflæ
CXVI køn ij Swerighe eldzliket ok lughende, hwilket so*m* h*er*ras ij drukku*n*skap ok sualghful, ok a*n*net at ær diæffuelsliket, hwilket

so*m* æggher mæ*n*niskænæ siæl ok ligheme, ok thridiæ ær ledhæræ ok
wquæ*m*meligheræ æn a*n*nær, hwilket opuækker mæ*n*nisken til vkyschet,
ok æn amot naturlighe skipelsæ. Th*e*nnæ ondæ andæ wtkastæs m*et*
jdrughæ ok sc*ri*ptæmal røk. Th*et* ær teknet ij sc*ri*pte*n*ne, hwar so*m*
sigx, at een fisksins hiærtæ del lagdes oppa glødhogh kol, vtælte hwært
diæfflæ køn. Fisken, so*m* sember ij watnet, teknæ køtlik lustæ ælskæræ,
hwilke*n* so*m* sætter een sin hiærtæ del oppa hæluedes glødh*er*
ræddughæ, ok a*n*næn til hy*m*merighes glædes astu*n*den opuækkes
wde*n* jæff til idrughe ok sc*ri*ptæmal, ok bortkørændæ fra*n* sik
diæffuele*n* m*et* them. Swa so*m* Aug*ustinus* sigh*er*: wj formughe
æy at gøræ diæffuele*n* huassaræ sorgh æller wærk, æn nar wj
læghæ waræ syndæ saar m*et* idrughe ok sc*ri*ptæmal.

Æn th*er* til at wj skulæ witæ, hwre diæffuele*n* sc*ri*uer mæ*n*-
niskene synder, th*et* tethe war H*er*ræ sa*n*cte Birghitte, hwre CXVI*
diæffuele frambar enæ storæ bok for ha*n*s dom fullæ m*et* een
dødh manz synder, ok sagdhe bokenæ naffn, ok th*et* war ha*n*s
vlydhnæ, ok at siw bøger uar ij the boghe*n*, ok hwær bøgen
haffw*er* thry bladh, ok hwært bladit meer æn thusandæ ordh, ok
ængte theræ my*n*næ, ok somlik megle flere. Ok domæren swar-
ædhe: sigh the bogene naffn, thy at æn tha at jak wet al thy*n*g,
tho wil jak, at thu skalt talæ, at andræ skulæ witæ thin ondæ
wiliæ, ok my*n* godhet. Diæffuele*n* swarædhe: førstæ bogen ær
ha*n*s høghfærdh, so*m* haffw*er* thry bladh, førstæ ær andelik høgh-
færdh ij ha*n*s samwit, thy at ha*n* høghfærdhes aff got leffnet,
hwilket ha*n* trodhe at haffue bætræ æn andræ, ha*n* høghfærdes ok
aff sinæ vnderstandelsæ ok sniællære samuit æn andræ haffdhe.
A*n*net bladhet war at ha*n* høghfærdhes aff th*et* godz, so*m* Guth
haffdhe ha*n*ne*m* lænt, ok aff thiænæræ ok aff klædh*er*, ok aff
ma*n*gæ andræ thy*n*g. Thridiæ war, at han høghfærdhedhæs aff
lighemes fæghrind ok aff ærlighe slækt, ok aff sinæ g*er*ni*n*gæ. CXVII
Ok ij thessæ thry bladhe*n* waræ vtallik ordh, swa so*m* thech ær
wæl ku*n*nokt. — Annær boge*n* war ha*n*s gire, hu*n* haffdhe thry
bladh, førstæ war andelik giri, thy at ha*n* thænkte æy synæ
synder waræ swa thu*n*gæ so*m* sagdhes, ok astu*n*dedhe hy*m*merighe
righe vwærdelighe, hwilket engo*m* skal giffues, wde*n* then so*m*
fulko*m*melik ren ær. A*n*nen tidh, thy at ha*n* astu*n*dedhæ meer

aff w*er*ldz thy*n*g æn wedh*er*thorffteliket war, ok ha*n*s wiliæ til th*et* enæ, at ha*n* mattæ opheghæ sit naffn ok sin slækt, ok at han skulde sine arffuingæ opfostræ ok at gøræ th*em* waldughe, æy til thin hedh*er*, wde*n* til w*er*ldz hedh*er*. Thridiæ war, at han astu*n*dædhe w*er*ldz hedher, ok at waræ øffw*er* andræ. Ok ij thessæ thræ*n*næ, so*m* thech ær wæl kunnokt, tha ære vtalik ordh, m*et* hwilke ha*n* ryktedhæ sik mannæ thykkæ ok affladhæ w*er*ldz godz. — Thridiæ bogen ær awnde*n*, hu*n* haffw*er* thry bladh. Førstæ war ij ha*n*s hugh, m*et* hwilke ha*n* affwnte th*em* so*m* meræ godz ok framga*n*g haffdhe æn ha*n*. A*n*net war, at ha*n* tok aff awnd CXVII* theræ godz so*m* mynne haffdhe æn ha*n*, ok meræ th*et* wedh*er*thorffte. Thridiæ at ha*n* aff awnd skadhædhe sin iæmc*ri*stin lønlighe m*et* sin radh ok opuakte andræ til thelik thy*n*g openbarlighe. — Fiærdhæ bogen war ha*n*s nizskap, ij hwilke thry bladh waræ. Førstæ at ha*n* wilde æy giffue andræ radh aff the thy*n*g so*m* ha*n* wiste, hwar aff andræ mattæ haffuæ taget hugnæth ok gagn, thy at han thænktæ swa m*et* sik, hwat nyttelichet wordh*er* mech th*er* aff, at jak giffw*er* them æller th*en* th*et* radhet, ællæ hwat løn wordh*er* mech aff thy at jak hiælper ha*n*ne*m* m*et* my*n* ordh ælle radh. Ok swa gik th*en* wedh*er*thorfteghe drøfdh*er* fra*n* ha*n*ne*m* wde*n* hiælp ælle lærdh*er*, æn tho at ha*n* wæl haffde mat hiælpæ ha*n*ne*m*. Annet war, at ha*n* wilde æy gør*æ* th*em* sattæ, the vsattæ (waræ), tha ha*n* haffdhe th*et* gitit giort, ok wilde æy hugnæ drøfdhæ, tha ha*n* haffdhe thet format at gøræ. Thridiæ war ha*n*s nizskap ij godz, thy at ha*n* wilde ængeledhes giffue een pæ*n*ni*n*g for thit naffn, ok gaff g*er*næ hwndrædhe for w*er*ldz hedh*er*. Ok ij thæssæ bladhe*n* waræ vændælighe ma*n*g ordh swa so*m* thech ær wel witerliket, thy at thu west all thy*n*g, ok thu CXVIII nødh*er* mech at talæ, thy at thu wilt hiælpæ andræ. — Fæmtæ bogen ær ha*n*s lætiæ, ok hu*n* haffw*er* thry bladh. Først at ha*n* war later til at gøræ godhæ g*er*ni*n*gæ til thy*n* hedh*er*, ok til at fulko*m*mæ thy*n* budhordh, ok for ha*n*s krops hwilæ tha tapædhe ha*n* sin timæ, thy at ha*n*s krops nyttelichet ok lustæ war ha*n*ne*m* aldræ sølæst ok kæræst. Annæ*n* tidh war ha*n* later ij (sin) thænken, thy at nar thy*n* godhæ andæ sænde ij ha*n*s hiærtæ idrughe æller nagh*er* andelik vnderstandilsæ, tha syntes th*et*

ha*nn*em megh*et* lankt waræ, ok thy bortdrogh ha*n* sin hugh aff
andelik thanka, ok all w*er*ldz glædhe syntes ha*nn*e*m* lustelik ok
søt. Thridiæ tidh war ha*n* later ij sin mu*n* til guthelighe bøne
ok til at talæ n[a]gh*et* til thy*n* hedh*er* ok annærs gagn ok nytte-
lichet, ok war øffwret heter ok. bræ*nn*ænde til skualder ordh ok
skør. Æn hwre ma*n*gæ ordh ok hwre wtallik thessæ thry bladh
haffdhe, th*et* ær thech ensa*m*men ku*n*nokt. — Siætte bogen war
ha*n*s wredhe, hu*n* haffdhe thry bladh. Førstæ war, at ha*n* war
wredh*er* weth sin jæmc*ri*stin aff the thy*n*g so*m* ha*nn*e*m* waræ æy CXVIII*
nyttelik. Anne*n* at ha*n* skadde sin iæmc*ri*stin aff sine wredhe
afftæ ok tok ha*nn*e*m* ha*n*s godz. Thridiæ at ha*n* drøffdhe sin
jæmc*ri*sten aff wredhe. — Siwnde boge*n* war ha*n*s køtz lustæ,
so*m* haffw*er* thry bladh. Førstæ ær at ha*n* wanskipelighe rørdhe
sine naturlighe le*m*mer til vquæmlik lustæ, thy at æn tho ha*n* war
gipter ok haffdhe æy andræ q*ui*nnæ æn sin egen hu[s]frue, tho
m*et* vquæmlik omfæmpnilsæ ok skør ordh ok andræ vblylighe
athæffdhæ fulko*m*nædhæ ha*n* sin lustæ m*et* vquæmlighe mattæ.
Anne*n* at ha*n* war megh*et* vquæmlik m*et* skør ordh ok optende
sin eghnæ hu[s]frue, wde*n* ok andræ til at thænkæ ok høræ skør
thy*n*g. Thridiæ war at ha*n* kræselighe fødde sin ligheme, ok
reddæ kræselik kost ok ma*n*gæ rætter til kropsins lustæ ok mannæ
loff, at ha*n* skulde kallæs megh*et* kostelik ma*n*. Ok ij thessæ thry
bladh waræ meer æn thusandæ ordh, thy at ha*n* saat længre timæ
weth bordh æn tilburdhe, ok talænde vquæmlighe, ok tok til sik
meer aff mat ok dryk æn ha*n*s natur weth*e*rthorfte. O domæræ, nu CXIX
ær my*n* bok opfylt ok øffw*er*læsen, til døm thy mech thessæ siæl.

Nu, so*m* sc*ri*uet ær: ij mangtalæn skal æy synden bortæ
waræ. Thy th*er* til at ma*n*gtalæn skal flys, tha sigx hær hwre
ma*n*g vtallek ordh m*et* hwært bogæ bladh reknes. Ok sigh*er*
war H*er*ræ, at mæ*nn*iske*n* skal gøræ rekinskap oppa dome-
dagh aff hwært fanyte ordh so*m* the talædhæ, for thy thu mat
rætuis gøræs for thy*n* ordh, ok fordømes aff thy*n* ordh. Ok
sigh*er* Paul*us* aff them, so*m* ger*n*æ ba*nn*æ andræ: the skulæ æy
haffuæ hy*m*merighe. Ok ær sc*ri*uet, at hwilke*n* so*m* ba*nn*ær ha*n*
wardh*er* forba*nn*ædher. Ok ær sc*ri*uet, at th*e*n ma*n* megh*et*
swær, ha*n* skal opfyllæs m*et* th*et* so*m* ont ær, forthy at ha*n*

synder mot Gutz budhordh, so*m* sigh*er*: thu skalt æy næffnæ thy*n*
Gutz naffn fanyttelighe, ok æy mensuæriæ om ha*n*s naffn, ok
smittæ æy thy*n* Gutz naffn. Ok thy ære the, so*m* p*ro*phete*n*
sigh*er* forba*n*nadhe, hwilke so*m* ga aff Gutz budhordh. Ok ær
sc*ri*uet: hwilke*n* so*m* talær nagh*er* vræt thy*n*g, ha*n* skal æy for-
cxix* mughe at lønæ æller skiulæ sik for Guth, ok Gutz hæ*m*nænde dom
skal æy latæ ha*n*ne*m* vnæffster waræ, ok hans ordz hørsl skal
ko*m*mæ til Guth, til ha*n*s ondskaps næfselse. Ok forbiudher
Paul*us* ok sigh*er*: livghen æy inbyrdhes! ok sigh*er* p*ro*phete*n*: o
h*er*ræ Guth, thu skalt fortapæ allæ the so*m* talæ lygh*n*. Hær
amot giffw*er* Paul*us* got radh ok sigh*er*: afflæggen lyghn, talen
sa*n*dend hwær m*et* sin jæmc*ri*stin, ok lader æy ondh ordh wtgange
aff edh*er* mu*n*, wde*n* the so*m* godhæ ære til tronæ kæ*n*nædom ok
opbyggilsæ, ok giffw*er* thækneth ahørændom. Thy so*m* p*ro*phete*n*
sigh*er*: hwilke*n* so*m* talæ sa*n*nind ij sit hiærtæ ok giordhe æy
swik ij sinæ twngo, ha*n* skal byggiæ ij war H*er*ræ hws ok hwilæs
oppa ha*n*s hælghe bærgh, so*m* ær hy*m*merighe. Til hwilket alz-
waldugh*er* Guth wærdughes os at ledhe ok kallæ! Amen.

Om midhfastæ sondagh.

Jh*esus* ha*n*ne*m* folgde meghen almughe at see the jærtekne ok nadhe so*m* ha*n* giordhæ m*et* siwghe. Tha gik Jh*esus* oppa eet bærgh ok sat th*er* m*et* sine kæ*n*neswenæ, ok tha war Jødhænæ paska høghtidh nær. Ok th*e*n tidh Jh*esus* haffdhe oplypt sin øghen ok haffdhe set at mæstæ almoghe ko*m* til ha*n*ne*m*, tha sagdhe (ha*n*) til Philippu*m* apostolu*m*: hwar skulæ wj køpæ brødh at alder th*e*nnæ almughe maa ætæ? Th*et*tæ sagdhe Jh*esus* thy at ha*n* wilde cxx frestæ Philippu*m*, thy at ha*n* wistæ wæl hwat ha*n* wilde gøræ. Philippus swarædhe: tw hwndrathæ pæ*n*ni*n*gæ brødh klactæ them æy, æn thot at hwær theræ finge eet litit støkke th*er* aff. Tha sagdhe Andrees ap*ostol*u*s*: hær ær een smaswen, hwilke*n* so*m* haffw*er* fæm biwg brødh ok twa fiskæ, æn litit ær th*et* til swa megh*e*n almughe. Jh*esus* sagdhe: later folket sitiæ til mat, ok Jh*esus* tok brødhet ok tha ha*n* hafdhe giort Guth fadh*er* thak, tha gaff ha*n* [th*e*m] so*m* ato, swa ok fiskene hwre megh*et* the wilde. Tha the waræ mætte, tha sagdhe Jh*esus* til sinæ kæ*n*neswe*n*ne: tagh*e*n sa*m*man smabrødhet so*m* ijgen ær, at th*et* æy forfare. The hæntæ sama*n* tolff brødh korffuæ, ok fyltæ th*e*m m*et* th*et* sma betnæ brødhet, so*m* th*e*m øffw*er* løp, the so*m* ato aff the fæm biug brødh.

Th*e*n tidh folket haffdhe seet th*et*tæ jærteknet, so*m* Jh*esus* giordhe, tha sagdhe the, at ha*n* war sa*n*nelighe th*e*n

mæktughe p*ro*phete*n*, hwilke*n* Guth sagdhe m*et* Moyse at ko*m*mæ skulde ij w*er*ldenæ, ok bødh at høræ ha*n*ne*m* ok hedhræ som sik siælffwer.

---

cxx* I thessæ hælghæ læst forsta*n*dom wi aff *Christus* thry thy*ng*. Først ha*n*s meklæ mildhet ij thy at ha*n* oplypte sin misku*n*delighe øghen øffw*er* almughen, so*m* Beda sigh*er*, at *Christus* sigx at haffuæ oplypt sin øghen ok haffw*er* seet th*en* meklæ almughe at ko*m*mæ til sik, th*et* ær hans gutheligh e mildhetz ku*n*gørilse, hwilke ha*n* wan ær motløpæ allæ the so*m* wiliæ kommæ til ha*n*ne*m*, ok giffw*er* th*em* sinæ nadhæ ok miskund, so*m* sc*r*iuet ær, at Gutz nadhæ ok miskund ær til ha*n*s hælghe mæ*n*, ok ha*n*s tilsyn til ha*n*s wtualdæ mæn. Ok ær sc*r*iuet, at Gutz misku*n*d ær meghen til them so*m* sik wændæ til ha*n*ne*m*.

Anne*n* tidh ij læstenæ vnderstandom wj war He*r*ræs høghelighe wald, ij thy at ha*n* m*et* sit guthdo*m*s makt swa økte ok ma*n*gfald giordhe fæm biwgbrødh ok tua fiskæ, at fæm thusand folk wde*n* q*ui*nner ok børn wordhæ wæl mæt aff th*em*, ok æn fyltes tolff brødh korffuæ m*et* th*et* yw*er* war, tha so*m* allæ waræ (wæl) mætte. — Nw ær mærkænde, at thessæ fæm brødh teknæ a*n*nær fæm brødh hwilke*n* os bør andelighe ætæ. Førstæ ær cxxi rætwisænæ brødh, hwilket pinæ skal syndughe mæ*n*niskæ, for thy at the syndædhe ij siæl ok ligheme ok godz. Thy bør th*em* at bædræ m*et* bønæ aff siælenæ, m*et* fasta aff lighem*en*, m*et* almoso aff sit godz, ok fulko*m*næ swa sc*r*iptinnæ budhordh, som sigh*er*, at mæ*n*niske*n* skal pinæs om the sa*m*me thy*ng* ij hwilke hu*n* synder. Ok sigh*er* war He*r*ræ: thu skalt ætæ thit brødh ij drøuelsæ, ok drikkæ thit watn m*et* grat ok sukkan, ok ther m*et* fultgøræ for kræselighe ato ok langæ bordhsætæ ok drykkæ, ok swa æruædhæ til thinæ synde bædring, æft*er* Gutz budh: thu skalt ætæ thit brødh ij thit ænlites swet. — Annet brødhet ær almosæ ok godhæ g*er*ni*n*gæ til waræ synde bædring ok dygdhæ afling, til hwilke war He*r*ræ manær os ok sigh*er*: bryt thit brødh for the hungrughe ære, ok inledh the so*m* wedh*er* thorfftughe ære ok

hwngrughe ok wæghfarændæ ij thit hws, ok klædh th*en* so*m* thu seer naghe*n* waræ. Ok ær scr*i*uet. at watnet wtslækker bræ*n*nendæ eld. ok almosæn star mot synden, ok Guth so*m* skodh*er* hæ*n*næ skal ijgengældæ nadhæ th*en* so*m* hæ*n*næ gør, ok mynnes oppa ha*n*ne*m* th*er* æft*er*, ok ha*n* skal finnæ æw*er*dhelik liiffs fæstæ ij dødzsins timæ fall. Ok ær scr*i*uet. at hwilke*n* so*m* CXXI* raskær ær til misku*n*dz g*er*ni*n*gæ. ha*n* skal wælsignes ij folket. thy at ha*n* gaff fattughe mæ*n*niskæ aff sit brødh.

Ok the so*m* rensæ sik aff synden ok klædhes m*et* dygdh*er*, the ære aff Gutz misku*n*d nogræ ledh redhe til at tagæ th*et* thridiæ brødhet. so*m* ær war sotæ h*er*ræ Jh*esu* *Christi* wælsignædhe ligheme. Aff hwilket brødh ha*n* siælffw*er* sigh*er*: jak ær liffuændes brødh, so*m* nedh*er*foor aff hy*m*merighe. Hwilke*n* so*m* wærdhelighe æter aff th*et* brødhet. ha*n* skal lefuæ æw*er*dhelighe, ok th*et* brødh so*m* jak giffw*er* ær mit køt for w*er*ldenæ liiff. Th*et*tæ wælsignædhæ brødhet. so*m* scr*i*uet ær. haffw*er* ij sik all lustæ ok all søtelichetz smak, thy til bør cr*i*stnæ siæl at thænkæ, hwre th*et*tæ hælighæstæ brødhet, so*m* sa*n*nelighe ær wars h*er*ræ Jh*esu* *Christi* ligheme. war thorsken, tha han war swa gry*m*melighe flængder. at køtit sunderreffs ok bortdrogx m*et* giszlernæ, swa at ha*n*s reffben syntes bar, ok hwre ha*n* war malen, tha ha*n* war draghen, slaghen, skutin, hædder. spottædh*er* ok alder sar fulder, næktædh*er*, m*et* thorn kronædh*er* ok wnder vmildæ mæ*n*s føter tradhen. So*m* p*r*ophete*n* sigh*er*: han war alder saar giordh for (war) ondskap ok nedh*er* trodhen for waræ synder ok ondskap. CXXII Han war ok bagadher ok stekter oppa korset, nar wærken aff allæ ha*n*s sarædhæ le*m*mer ok senner ingik til hiærtæt, hwilket færskæst ok heleligest war, ok mødde th*et* m*et* vthollik wærk ok pinæ, ok wtgik ater aff hiærtet ij hans sarræ le*m*mer, ok forlængde swa dødzsins wærk m*et* beskelichet. Ok thy æfft*er* s*an*cte Pauli radh, tha prøue hwær mæ*n*niskæ sik siælff, hwat hæ*n*næ tilbør at ijgengældæ Guth for ha*n*s sara pinæ ok andræ godhg*er*ni*n*gæ. ok hwre renlighe ha*n* haffw*er* gømt sit leffnet nar ha*n* nalkas til ha*n*s aldræ re*n*næstæ ligheme, ok ætæ swa aff th*et* brødhet so*m* sa*n*nelighe ær Gutz ligheme. Thy at

hwilken som thet æter vwærdhelighe, han æter sik dom, aff hwilken han skal fordømes met Judas forrædhæræ.

Æn nar wj haffue waræ synder bædræt ok Gutz hælghe ligheme taget, tha wedher thorffuæ wj fiærdhæ brødhet, som ær then hælghe andæs styrkx gaffuæ til at gladhelighe bliue ij godhe, ij hwilke propheten sigher brødhet stadhfæstæ mansins hiærtæ. Thettæ brødhet aat Helyas propheten ok gik sidhen fyretighe daghæ ok fyretighe næter (ij) then styrke til Gutz bærgh, som
cxxii* heder Oreb, ok thydher swa meghet som bordh æller brænnende, ok teknæ hymmerighe, ther som allæ ætæ ænglæ hugnædz brødh met æwerdhelik søtmæ ok brænnende kærlik. Nar mænnisken ær swa styrkt met Gutz ligheme ok hans hælghe andæs nadhæ, tha giter han wskad gangit øffwer werldzsins wadhæ til hymmerighes righe. Thettæ brødhet giffwer godher wiliæ. Thy sigher war Herræ: swa som lighemelighet brødh styrker ok giffwer sennærnæ ok adhronæ allæn styrk, swa styrker reen wiliæ, nar mænnisken wil ængte wden thet Guth tilhører, ok ærwer ængte wden til Gutz hedher, ok astunder met alt hiærtæ wtga aff werldenæ ok waræ met Guth. Thennæ wiliæ styrker mannen ij godhæ, ok øker Gutz ælskoghæ ok gør hannem werldenæ ledhæ, ok styrker tholæmodh ok hop til at fa hymmerighes æræ, swa at mannen vndfangher all til kommænde thyng gladhelighe.

Fæmtæ ær hymmerighes hugnædz brødh, til hwilket war Herræ kallær os ok sigher: kommen ok æter brødh ok drikkin thet wiin som jak haffwer blandæt edher, som ær vtallik søtme ok
cxxiii underlik, met hwilken jak skal opfyllæ myne wenær, swa at the skulæ ænglæ astundæ wden mech, ok ængtæ wedher thorffuæ wden mech, ij hwilken alt got ær. Thettæ godhæ skulæ mynæ wwenær aldrigh smakæ, wden, som scriuet ær, the skulæ ætæ vmildhetz brødh, thet ær at the skulæ thollæ wær(dh)skyldughe pinær for vmildhetz gerningæ, hwilke them waræ søtæ. Swa som scriuet ær: lyghninnæ brødh, som ær synden, ær mænnisken søt, ok ther æffter skal theræs mun opfyllæs met brænnesten. Syndughe mænniskæ drikke ok hær ondskaps wiin, nar the gøræ ondæ gerningæ, ok thy skal hæluedes dragas gallæ waræ theræ wiin ok huggormæ wlægheliket eter. Ok thy hær amot tha kallær

war He*r*ræ sin wen til hymerighes kræse, ok sigh*er*: kom hiit ok æt brødh! Thy so*m* læsten sigh*er*: sæl ær th*e*n so*m* brødh æter ij Gutz righe.

Framledhes om the twa fiskæ, so*m* Jh*esus* gaff folket m*et* fæm brødhen, vndersta*n*der syndene forlatilsæ ok nadhæ*n*næ wtgiutilse, so*m* ha*n* giffw*er*. Aff th*et* førstæ sigh*er* han til th*e*n so*m* sik wil bædræ: o søn, thinæ synder forlatæs thech, ok ij skulæ witæ at Gutz ok mæ*n*niskene søn haffw*er* makt ok wald ij CXXIII* jordherighe at forlatæ synder, thy at ha*n* tholde the piner th*er* os burdhæ at haffuæ tholt for waræ synde(r). So*m* Petr*us* sigh*er*: *Christus* bar waræ synder, th*et* ær piner for waræ synder, ij sin ligheme oppa korsins træ, at wj so*m* dødhe waræ ij synden skulde leffuæ til rætwisæ g*er*ni*n*gæ, ok m*et* ha*n*s blanadh ok sar tha ære wj helædhe. Ok sigh*er* p*ro*phete*n*: Gutz søn bar ma*n*gæ mæ*n*niskæ synder, ok badh for syndughe, at the skulde æy forfaræ, hwilke somlighe ga*n*gæ fra*n* Guth so*m* litit aktæ ha*n*ne*m*. Om hwilke ha*n* sigh*er*: we th*e*m, thy at the ginge fra*n* mech, the skulæ fordærues, thy at the brutæ mot mech, jak ijgenløstæ th*e*m ok the talædhæ lyghn mot mech, ok æy haldæ the mech loffuedhæ tro.

Annær fisken tekne Gutz nadhæ gaffuæ, aff hwilke war H*er*ræ sagdhe s*an*cte Birghitte: jak forekóm thech m*et* mynæ nadhæ sølmæ, at æy skulde diæffuele*n* h*er*ræs øffwer thinæ siæl. Ok allæ the, so*m* wedh*er*frestæ at gøræ naghet got th*et* the formughe, skal jak giffuæ mynæ nadhe, ok skal jak æruedhe m*et* th*e*m ok waræ theræ styrke, ok gøræ th*e*m lughænde aff myn kærlik, at the wiliæ æ meer ok meer got. Æn hær amot kære CXXIV *Christ*us offw*er* somlighe ok sigh*er*: theræ hiærtæ ær swa kalt aff allæ godhæ, at th*et* kan aldrigh opsta ok æy optændes til my*n* kærlik, wden swa so*m* ysin smælter, om ha*n* lægx til eldz, ok æy opgar lughe aff ha*n*ne*m*. Swa æn thot jak giffw*er* thessæ mynæ nadhæ, ok the høræ myn manelsæ ordh, æy opsta the thæs hælder til liffsins wægh, wde*n* wisnæ ok thørres ok wa*n*skæs fra*n* allæ godhæ. Ok thy skulæ the smaghæ æw*er*dhelighe beskliche*t* ok kæ*n*næ æw*er*dhelighe eld ok høræ hælueles rop ok styg, ok see ij sik hæluedes myrk ok piner, ok haffuæ beskæræ ondhæ

lukt ij hæluete æn galle ok wærre æn bræ*n*nesten, ok waræ forba*n*nædhe aff hy*m*mil ok jordh ok aff allæ skapædhæ thy*n*g, wde*n* the bædræ sik. Thy at the loffue Guth ok lydhe ha*n*ne*m*, ok thesse forsmadhæ ha*n*.

Thridiæ tidh forstandom wj ij læste*n*ne wars H*er*ræ skællighe forsyn, ij thy at ha*n* bødh gømæ th*et* so*m* offw*er*lup æft*er* th*e*m so*m* waræ mætte, ij hwilket os giffs at vndersta*n*dæ, at ha*n* so*m* swa gra*n*nelighe bødh gømæ brødhsmulonæ, æn wil ha*n* megh*et* cxxiv* gra*n*neligheræ gømæ sin thiænista manz siæl ok ligheme. Thy at so*m* sc*ri*uet ær: Guth skapædhe litin ma*n* ok stor ok jæmplighe ær ha*n*ne*m* akt til allæ. Ok sigh*er* ha*n* til sine wener, at een lok ælle eet har skal æy forfaræ aff edhræ hoffuet. Ok sigh*er* Aug*ustinus*: ha*n* so*m* alt skapædhe skal alt oprættæ, rædz thy æy, æy skalt thu tapæ siæl ælle ligheme, hwilke*n* æy skal tapæ een lok aff thit howdz har. Thy so*m* sc*ri*uet ær: Guth giffw*er* makt til godhæ g*er*ni*n*gæ ok wiliæ ok helbrygdhelichet, han opfyller astu*n*dilsen ij godhæ, han giffw*er* righedome ok æræ, han dræper ok liwænde gør, han ophøgh*er* ok nedh*er*thrykker, ok all thy*n*g ære ij ha*n*s hand. Thy ær ha*n*ne*m* ensa*m*me*n* all hedh*er* gørænde. Thy at ha*n* ser mæ*n*niskenæ hiærtæ, aff køtzsins krandom æller diæffuelsins frestelsæ opresæ, sik mot andæns wiliæ mot Guth, ginstæn inskiwder ha*n* syndæ idhroghe mot th*e*m opresilsom, ok gør th*e*m til ængtæ, ok later ma*n*nen ijgenko*m*mæ til Guth ok til sik siælffw*er*. Om køtlik lustæ ælle righedome giris eter ingar ij cxxv hiærtet, genstæn insænder Guth sin kærlek th*er* amot i ma*n*zsins hwgh, at ha*n* skal æy framhaldelighe bliwæ ij synden ok skiliæs weth Guth. Ok om nagh*er* høghfærdz æller vkyschetz vrenlichet smitter hughe*n*, genste*n* nedh*er*kastæ ha*n* thelik thy*n*g m*et* tro*n*næ ok hopsins stadhelichet, at hughe*n* skal æy hærdhæs ij synden, ok siæle*n* fordømelighe smittes.

Framledhes ær mærkænde, at thesse tolff brødhkorffuæ, so*m* Jh*esus* bødh gømæ, teknæ tii Gutz budhordh ij gamblæ loghen, so*m* ær: at tro ok dyrkæ een Guth ok æy dyrkæ affguth, æy næffnæ Gutz naffn fanyttelighe, haldæ synnodaghe*n* hælligh*er* ok andræ hælghe daghæ, hedhræ fadh*er* ok modh*er* ok sine formæ*n*, æy dræpæ sin iæmc*ri*stin, æy gøræ thiwffnædh, æy liwghe ælle

bæræ fals witne mot andræ, æy astu*n*dæ annærs thy*n*g, ok æy
leffue skørlighe. Ok sidhæ*n* tw Gutz budhordh ij nyo loghen,
som ær: thu skalt ælskæ thin Guth aff alt thit hiærtæ ok aff all
thy*n* siæl ok all thy*n* hwgh, ok thy*n* jæmc*ri*stin so*m* thech
siælffw*er*. Ok so*m* sc*ri*uet ær: om thu gøme Gutz budhordh, skal
ha*n* wælsignæ thech, ok latæ thech offwret haffuæ ij allæ godhæ cxxv*
thy*n*g, ok wælsignæ allæ thine handæ g*er*ni*n*gæ. Ok ær sc*ri*uet:
wilt thu gøme Gutz budhordh, tha skulæ the gøme thech til
æw*er*dhelichet liiff, hwilket os giffue war H*er*ræ Jh*esus* *Christus*
æwærdhelighe! Amen.

Om kæræ søndagh.

Hwilke*n* aff edh*er* forma rætwislighe awitæ mech at haffue giort nogræ synd? Thy mædhen ij ku*n*næ ængen synd prøuæ til mech, ok jak sigh*er* edh*er* sanind, hwj tro*n* ij æy mech? hwilke*n* so*m* ær aff Guth ok til hører ha*n*ne*m* m*et* tro ok kærlik, ha*n* høre kærlighe my*n* ordh. Æn for th*en* skuld høren ij æy th*em* swa at ij fulko*m*me th*em*, thy at ij ære æy aff Guth ij ælskelichet. Jødhænæ swarædhæ: wæl see wj th*et*, at thu æst een Samaritan*us*, th*et* ær hedhinskaps ma*n*, ok far m*et* diæffuelskap. Hær swarædhæ the ha*n*ne*m* m*et* wbrygdhilsæ, thy at the waræ skællighe forwnne ok ku*n*næ æy wæriæ sik m*et* skæl. Jh*esus* swarædhæ th*em*: jak haffw*er* æy diæffuelskap, wde*n* jak hedhræ Guth my*n* fadh*er*, ok ij wa*n*hedhren mech, æy letær jak mynæ æræ ok swaræ jak edh*er* æy swa vbrygdhelighe so*m* ij talen til mech. Th*en*
cxxvi ær so*m* letær myne æræ ok skal døme, so*m* ær the hælghe thræfaldelichet, om hwilke vrætwisæ fordømes. Æn æy negedhe Jh*esus* sik at waræ Samaritanu*m*, som thyth*er* gømæræ, thy at ha*n* gømer ok styrær th*em* ha*n* skapædhæ.

Sidhen sagdhe Jh*esus*: hwilke*n* so*m* my*n* kæ*n*nedom gømer, han skal æy see æller kæ*n*næ æw*er*dhelik dødh. Tha swarædhæ Jødhænæ: nw vndersta*n*dom wj, at thu haffw*er* diæffuelskap, forthy Abraham ær dødh*er* ok p*ro*phetenæ ære dødhe, ok thu sigh*er*: hwilke*n* my*n* kæ*n*nedom gømer, ha*n* skal æy smakæ dødhen æw*er*dhelighe. M*et* hwat dyrffuæ gør

thu thech thelige*n*, at thu reknæ thech meræ æn war forfadh*e*r Abraham ok p*ro*phetænæ, so*m* dødhe ære? atenæst m*et* lighemelik dødh, aff hwilke*n* Jh*esus* hær talær. Jh*esus* swarædhæ: om jak ærær mech siælffw*er* m*et* w*er*ldzlik æræ, tha ær my*n* æræ ængtæ, my*n* fadh*er* ær so*m* mech ærer, hwilke*n* ij sighen edh*er* Guth at waræ, ok ij kæ*n*ne æy ha*n*ne*m*, thy at ij hedheræ æy ha*n*ne*m* m*et* godhæ g*er*ni*n*gæ, æn jæk kæ*n*ner ha*n*ne*m*, ok om jak sigh*er*, at jak kæ*n*ner æy ha*n*ne*m*, tha skal jak wordhæ edh*er* likge liwghære. Wde*n* jak kæ*n*ner ha*n*ne*m* ok jak gømer ha*n*s ordh. Abraham edh*er* forfadh*er* gladhelighe astu*n*dædhe at see my*n* æwerdhelighe dagh ij hy*m*merighe, hwilke*n* ha*n* sa m*et* tro*n*ne ij cxxvi* jordherighe, hwilke*n* ha*n* sa omsidhe, ok ha*n* glæddes. Jødhænæ swarædhæ: thu æst æy æn fæmtighe aræ ga*m*mæl, hwre sat thu Abraham? Jh*esus* sagdhe til th*em*: jak sigh*er* edh*er* sa*n*nelighe, at jak ær førræ æn Abraham. Tha togho Jødhænæ stenæ ok wilde stene ha*n*ne*m*. Æn Jh*esus* skiulte sik ok wtgik aff mønsteret.

I thessæ hælghe læst ær først mærkænde, at allæ the syndæ vorsaklighe so*m* æy wiliæ lydhæ Gutz sannæ kæ*n*nedom, thy at mædhæn ængen kan prouæ synd ij ha*n*ne*m*, tha bør allæ at tro ha*n*ne*m*. Æy kan ondz thænke*n* synd prouæs ij ha*n*ne*m*, thy at mædhæn sc*r*iuet ær, at rætwisænæ thankæ ær nær høxtæ Guth, megh*et* hælder ær Gutz søn thankæ nær Guth. Ok so*m* Petr*us* sigher: Jh*esus* giordhe æy synd ok æy fanz swik ij ha*n*s mu*n*. Ok so*m* Paul*us* sigher: vmøgheliget ær starkastæ Guth at liughæ, mædhen ha*n* ær siælff sa*n*nende*n*, ok aldrigh framgik aff ha*n*s mu*n* wde*n* sa*n*ne*n*de. Ok thy skal then fordømes so*m* æy tror ha*n*s sa*n*nende kæ*n*nedom, hwilke*n* ha*n* siælffw*er* sigher: thy at ij wiliæ æy høræ my*n* kæ*n*nedom, thy ære ij aff th*e*n fadh*er* so*m* diæffuele*n* ær, ok edhers fadhers diæffuelsins astu*n*dilse wiliæ ij cxxvii gøræ, hwilke*n* ma*n*drapæræ ær aff ophoff. Ok m*et* ha*n*s awnd ingik dødhe*n* ij w*er*ldenæ, tha ha*n* løgh for Eua ok lokkædhe

hæ*n*næ ok Adam til at brytæ Gutz budhordh. Ok æy stodh diæffuele*n* ij sa*n*ne*n*de, ok æy ær sanne*n*d ij ha*n*ne*m*, thy at ha*n* ær liwghære ok lyghne*n*næ fadh*er*, æn jak sigh*er* edh*er* sa*n*nind, (oc) ij tron mech æy, ok thy preuæs th*er* m*et* at ij ære diæffuelsins fylghæræ. Thy at hwær the*n* aff Guth ær ælsker ha*n*ne*m*, ok ha*n* høre my*n* ordh ok røst, ok tro(r) ok følgh*er* the*m* æfft*er* sinæ makt. Æn ij høren the*m* æy, swa at ij fylghen the*m* m*et* g*er*ni*n*gæ, thy at ij ære æy aff Guth, swa at i ælskæn ha*n*ne*m*.

Nw ær mærkændæ, at Jh*esus* p*re*dighedhe thriggæ ha*n*de sa*n*ne*n*d, hwilke høghfærdughe Jødhæ amot sagdhe, ok æn motsighe ondæ c*ri*stnæ mæ*n*. Førstæ ær ødhmyugte*n*, til hwilke ha*n* kallær os ok sigh*er*: nymme*n* aff mech, at jak ær ødhmyugh*er*. Jak sigh*er* edh*er*, sa*n*nelighe wden ij omuændæ edh*er* fran høghfærdh ok wordhæ so*m* barn ødhmyughe ok renlighe, skulæ ij æy cxxvii* inga ij hy*m*merighes righe. Thy at høghfærdughæ the sighe amot ødhmyugte*n*, so*m* sc*ri*uet ær: myugdom ær ledh ok hatligen aff the*m* so*m* høghfærdughæ ære. Ok forthy fylghe the diæffuele*n* so*m* æy stodh ij sa*n*nende*n*næ, hwilkens høghfærdh m*et* alla ha*n*s fylgheræ ær nedh*er*draghen til hæluetes, so*m* p*ro*pheten sigh*er*: ok thy sighe the ij hæluete, at the wille fooro aff sa*n*nende*n*næ wægh, ok at theræ høghfærdh dugdhe the*m* ængte, ok at theræ righedome rosn gaff the*m* ængte got. — Annæt ær siælffwiliænde fatudom, aff hwilke*n* war H*er*ræ sigh*er*: sælæ ære andelighe ok siælffwiliænde fattughe, forthy at hy*m*merighes righe høræ the*m* til. Æn hwilke so*m* andelighe fattughe ære, th*et* wisær os Aug*ustinus* ok sigh*er*: the ære andelighe fattughe, som loffuæ Guth nar the gøræ nagh*et* got, ok røghæ sik nar the gøræ nagh*et* ont. Ok sigh*er* Hugo: the ære Gutz fattughe mæ*n* so*m* forlatæ w*er*ldenæ høghfærdh ok anuardhæ sik ij sa*n*næ ødhmyukt, ok æy ær fattugh*er* Gutz fattugh*er* ma*n*, om ha*n* høghfærdhes, ok æy ær .cxxviii righ*er* w*er*ldz righ*er* ma*n*, om ha*n* ælsker sa*n*næ ødhmyukt. Nw forthy, so*m* sc*ri*uet ær, at Jødhænæ høghfærdhædhes aff sin logh, hwilke the æy gømde, ok the waræ aldræ girughest til w*er*ldz godz, forthy sagdhe the mot ødhmyukt ok w*er*lde*n*næ forsmæilsæ. So*m* sc*ri*uet ær, at Jødhænæ, som waræ nizske ok girughe, the hørdhæ hwre Jh*esus* p*re*digedhe mot w*er*ldz girj ok haduete

ha*nn*e*m*. thy ær fulko*m*met ij them th*et* scr*i*uet ær: then so*m* tilsyn haffw*er* til nogher ma*n* mot sa*nn*ende*nn*æ edher, ha*n* gør æy wæl, ok forlader sa*nn*endenæ for brødhskiuæ, th*et* ær for nagræ w*er*ldz wild, hwilket girughe afftæ gøræ. so*m* pr*o*phete*n* kærer: sa*nn*endenæ ære mislagdhæ aff mæ*nn*iskenæ sønær, ok forthy wtelykkes the m*et* liwghæræ aff hy*m*merighe(s) righe. hwilket sa*nn*endenæ mæ*nn*iskæ ær oppet fore. For hwilket war H*er*ræ sigh*er* til ænglænæ: oplate*n* hy*m*merighes portæ, ok rætwist folk. the so*m* gømde sa*nn*e*n*de, skal inga. — Thridiæ ær renlichet, til hwilket *Christus* manær os ok sigh*er*: sælæ ære the so*m* rene ære ij hiærtæ, thy at the skulæ haffue hy*m*merighes righe, ok ære renlifwis mæ*nn*iskæ hwilke sik renlighe haldæ for hy*m*merighes righe. Æn vkysche mæ*nn*iskæ the sighe amot renlichet, so*m* scr*i*uet ær: vkysker ma*n* hordhæ sniælt kæ*nn*edo*m*s ordh, ok th*et* cxxviii* skal misthækkes ha*nn*e*m*, ok han wænder sin bak til. Ok thy skal han wene sik grætænde ij pinen ok sighe th*et* scr*i*uet ær: ve mech at jak ælskædhe my*n* syndughe køtz ok krops lustæ. Hær amot ropæ renlifuis mæ*n* ok sighe til Guth: o h*er*ræ Guth, styrk mech ij thi*n* sa*nn*end, ok wt sænt thit liws ok thy*n* sa*nn*end, ok the skulæ ledhæ mech til thit hælghæ biærgh, so*m* ær hy*m*merighe. Thy at wj witæ so*m* scr*i*uet ær, at thu æst sander ok lære(r) ok kæ*n*ne(r) os Gutz wægh ij rættæ sa*nn*end.

Framledhes wisær læste*n* os, at Jh*esus* haffdhe fæm godh thy*n*g mot Jødhænæ wredhes gæld. Først war, at ha*n* gømde sant tholæmodh mot the hønlighe ordhen the talædhe til ha*nn*e*m* ok sagdhe, at ha*n* war een diæffuels ma*n*, ok a*n*nat thelighe lige. Aff hwilke ha*n* siælffw*er* sigh*er*: jak haffdhe ma*n*gfald drøwilsæ ok æruædhæ, jak hørdhe wærstæ ordh ok skændelighestæ. jak war fangadh*er* ok flængder, ok swa so*m* ij pærsæ pinædh*er*, myne sinær wt thandes, adhronar sunderslites, ok all my*n* ledhæmot swnderløsdes, æn jak tholæmodhelighe tholde ok gik æy ij geen cxxix til ryggæ, wde*n* jak framgik thes hetelighere ok bran m*et* swa stor kærlik til siælene. at tha jak sa ok wtrønte ok tholde all hwassæstæ pine*nn*æ anbudh ok piner, hwre megh*et* meer ma*nn*e*n* war wiliogh*er* at dræpæ mech, swa megh*et* hetæræ ok wilioghæræ war jak til at tholæ. Ok mynæ wenær the saghe mit vansomlighe

æruædhe ok skodde my*n* hugx gladhelichet til at tholæ, ok thy fulde
mech ma*n*gæ langen timæ. Thy so*m* Paul*us* sigher: døø wj m*et* *Christo*,
tha skulæ wj liffuæ m*et* ha*n*ne*m*, tholom wj m*et* ha*n*ne*m*, tha skulæ wj
styræ m*et* ha*n*ne*m*, æn nekom wj ha*n*ne*m*, swa at wj wiliæ æy tholæ
genwærdughæ thy*n*g for ha*n*s æræ ok waræ synder, tha skal ha*n* os
nekge lønen. — Annet war, at ha*n* thigde, tha Jødhænæ kalladha
ha*n*ne*m* Samaritanu*m*, ok thrættæ æy m*et* delæ ordh mot th*em*.
Ok th*er* m*et* tha gaff ha*n* os æffl*er*døme at sa*m*mæledh gøræ, thy
at sua so*m* elden sloknæ, tha træn borttages fran ha*n*ne*m*, swa
læghes delæ ordh, nar ænghen swarær til th*em*. Swa so*m* sc*ri*uet
cxxix* ær, at th*en* tidh træn vanskæs, tha wtslækkes elden, swa tha
tuskaren ær borttagen, tha hwilæs thrætter ok wænder ijgen at
kiwæ. Thræt æy ælle kiwæ m*et* twngofulder ma*n* ælle deleful, ok
kastæ æy træ ij ha*n*s eld. Thy sigh*er* G*regorius*: ij ordhæ
retelsæ til wredhe tha ær ærligheræ at fly wredhenæ thighiænde
æn forwinnæ hæ*n*næ swarænde. — Thridiæ ær at ha*n* swarædhe
sakmodhelighe, nar the sagdhe, at ha*n* haffdhe diæffuelskap, ok
æy m*et* hwas ordh, so*m* sc*ri*uet ær, at th*en* ma*n* ær bedh*er*
wærdh so*m* sik skil fra*n* thrættæ ok delæ, ok folskæ daræs mu*n*
tilblandes skænsælz ok smælik ordh, ok bløt swar bryter wredhe,
hart mal opuækker gælskæ, wredhes fulder ma*n* opwækker stridh,
ok th*en* so*m* tholugh*er* ær lægh*er* th*en* opuaktæ, sniællæ ma*n*næ
twngo prydh*er* wisdom, ok folskæ daræs mu*n* opwækker folsko.
Swa so*m* syntes ij wars Herræ sniællæ ordh ok Jødhenæ folsko
ok smælik ordh. — Fiærdhæ war at ha*n* skylte sik for Jødhenæ
ok bortgik fra*n* th*em*. Tha fulko*m*medhe [han] th*et* han bødh
apostlone: nar ij æltes wt aff een stadh, tha flyn til een a*n*nen.
For hwilket G*regorius* sigh*er*: war Herræ talær til os m*et* sin
cxxx æffl*er*døme, at wj skulæ fly høghfærdughæ ma*n*næ wredhe, æn tha
at wj formughe at sta amot th*em*. Ok thy ma*n*nær prophete*n* os
ok sigh*er*: gan bort fran vmildæ mænz hws, ok haffw*er* ængte
th*et* th*em* til hører, at ij skulæ æy insnæriæs ok gripes ij theræ
synder. — Fæmtæ war at ha*n* ijgengalt got mot ont, ok gaff th*em*
ok tedhe ew*er*dhelik liiffs kæ*n*nedom mot the hønlighe ordh, ok
sagdhe: hwilke so*m* gøme my*n* ordh ok kæ*n*nedom, ha*n* skal æy
smakæ æw*er*dhelik dødh. Mi*n*ne*n* thy th*en* so*m* skadhes aff andræ,

at æy ijgeengældæ ont wde*n* got æft*er* wars H*err*æ radh, so*m* sigh*er*: ælsken edhræ vuener, ok gører th*em* godh *gerni*n*g*æ, so*m* edh*er* hatæ, ok beden for th*em* so*m* edh*er* ont gøræ ok swepesak giffuæ. Ok giffw*er* Paul*us* got radh ok sigh*er*: giff thy*n* vuen mat om ha*n* hwngræ, giff ha*n*ne*m* drykke, om ha*n* thørster. Om thu th*et*tæ gør, tha bær thu gløyændes kol øffw*er* ha*n*s hoffweth. Th*et* ær, at thu giffw*er* tilfælle til at ælskelichet mattæ optændes ij ha*n*s hiærtæ til thech.

Nw sc*ri*uæs æn ytærst ij læste*n*ne, at Jødhenæ togo stenæ ok wilde sla Jh*esu*m til dødh m*et* th*em*. Ok thy ær mærkkænde, at the redde ha*n*ne*m* fyræ dødhe. Først wilde Herodes ko*n*ni*n*g dræpæ ha*n*ne*m*, tha ha*n* war nyfødder. Swa the so*m* nywændæ cxxx* ære til bætring, giffuæ ont æft*er*døme æller radh til synd, the dræpæ *Christu*m aff theræ hiærtæ. For hwilket siælffw*er* *Christus* sigh*er*: hwilke*n* so*m* nagh*er* aff th*en* mynzstæ nylighe omwænder til bætring, so*m* oppa mech tro(r), giffw*er* skæ*m*meliket æft*er*døme æller radh til synd, ha*n*ne*m* tilburdhæ ok waræ bædræ, at een quærnsten bwndes weth ha*n*s hals, ok at ha*n* nedh*er* sænktes ij haffuet. Th*et* ær, at bædræ ware ha*n*ne*m* skøt dø æn længer leffuæ ok flere ledhæ til ont, ok sionkæ thæs diwpere ij hæluedes beskelichet. — Anne*n* tidh uedh*er* frestædhe Jødhenæ at skiwtæ ha*n*ne*m* nedh*er* aff eet høgh klint, at ha*n* skulde swa alder swnder krosæs. Æn thy at ha*n* wilde æy tha æller swa dø, wtgik ha*n* wskadder aff theræ hænder. Swa uedh*er*frestæ nu kættæræ ok trulkonor ok allæ the hælghe tro willære, (som) andelighe ha*n*s ligheme swnderkrosæ, spiællæ the hælghæ tro. Aff hwilke jo*m*frw Maria sagdhe ste. Birghitte: somlighe mæ*n*niskæ bedhes æller letæ aff trolkonor ælle trolkarlæ, at the swa skipe m*et* sinæ diæffuelslighe trolskap ok galder ok diæfflæ akallæn, at the mughe barn cxxxi afflæ ok fødhæ, somlighe at the mughe hiærtælighe ælskæs aff th*em* so*m* the wiliæ, somlighe at the mughe fa witæ komeskulæ*n*de thy*n*g, somlighe at the mughe fa helbrygdhe aff siukdom. Ok thy allæ the thelighe thy*n*g plæghæ at gøræ æller bedhes aff diæffuelslighe trolmæ*n*niskæ the ære hatelighe ok forba*n*nædhe for Guth. Swa ok hwre længe the bliwæ ij thelighe akt ok skipelsæ, tha ko*m*mær aldrigh nagh*er* si[*n*]ne th*en* hælghe andæ ingiwtelse æller

nadhæ ij theræ hiærtæ. — Thridiæ tidh wilde Jødhænæ stenæ hannem som ij dagh sigx. Swa stenæ the Jhesum met ondæ thankæ ok wiliæ, ordh ok gerningæ, ther the gøræ mot hannem. Ther aff sigher Beda: hwre mangæ ondæ thankæ nagher tagher til sik, swa mangæ stenæ kaster han mot war Herræ. Ok kærer *Christus* offwer them ok sigher: hwat ær fulæræ æn nar then som talær sannend slas for munnen met stenæ ok ij sit ænlite, ok høre theræ skændelighe ordh som sighæ: waræ han mannelig, tha hæmpde han sin vræt. Swa gøræ the mech, jak cxxxi* talær til them met mynæ predigeræ ok the hælghe script, ok æn sighe the, at jak tala lyghn. The sla myn mun met stenæ ok næffuæ pustæ, nar the gøræ hoor ok mandrap ok lygn, ok sighe: waræ han manlik, ok om han ware alzwaldugher Guth, tha hæmpde han offwer them som hannem gør vræt. Æn jak thol tholæmodhelighe, ok jak hører them daghlighe sighe, at pinæn ær æy æwerdhelik, ok æy swa besk som sigx, ok myn ordh dømes at waræ lygn. Ok thy then som myn ordh sigher at waræ lygn, han skal nedherflytæ til hæluedes swa som thræk. — Fiærdhætidh korsfæstæ the hannem, swa korsfæstæ the hannem nu andelighe, som forlatæ dygdhenæ ok fylghe ondskap. Ok ther aff sigher Ambrosius: hwat ær Jhesus wden sannend, fredh ok rætwisæ? ok thy hwilken som forlater sannendenæ for (fals) ok gire skuld ok sundersliter fredhen ok for naghet werldzlichet gagn æller løn hyl æller løner rætwisæ, hwat synes han annæt at gøræ æn stenæ ok korsfæstæ ok dræpæ Jhesum. Ok sagdhe jomfrw Mariæ til ste. Birghitte: the ophængæ myn søn oppa thet kors som the haffuæ hannem til redt, nar the akta æy sin Guth æller hans budhordh, ok wanhedhræ hannem, nar han manar (them) met sine thiænæræ at thiænæ sik, ok nar the omwændæ dygdhenæ ij last, at the cxxxii wiliæ synde allt til sin liiffs ændæ. Ok the sighæ: swa meghen ær Gutz miskund, at om wj sighe ij war ytærstæ timæ: miskundæ mech, Guth! tha skulæ wj fa miskund. Thet ær æy dygdh at wiliæ synde ok æy bædræ, thy skal theræ pinæ waræ æwerdhelighe, thy at the haffdhe æwerdhelik wiliæ at synde, hwilket myn søn, som ser theræ hiærtens akt, reknær for gerning. Thy at swa som the hafuæ wiliæ swa fulkomnædhe the thet met gerningen,

om han tholde them th*et*. Ok thy m*et* Jh*es*u æft*er*døme, som bortgik fra*n* ondæ ok skiwlte sik, tha skulæ wj skiwlæ os ok gøme fra*n* ondæ. For hwilket sc*ri*uet ær: sniælder ok klogh*er* Gutz thiænæræ ser ont ok skiwler sik. Ok sigh*er* Paulus til Gutz [t]hiænistæ mænz hughnædh: ij ære dødhe fra*n* w*er*ldzlik astu*n*dilsæ, ok edhært liiff ær skiult ok holt m*et* *Christo* ij Guth, thy at th*en* tidh *Christus* so*m* ær edhært liiff synes, tha skulæ ok ij synes m*et* ha*nn*e*m* ij hy*m*merighes æræ. Til hwilket th*en* sammæ war søtæ herræ Jh*esus* *Christus* wærdughes os at ledhæ ok styræ! Amen!

Om palma sondagh.

I thessæ hælghe læst haffuæ wj siw mærkelik thy*n*g til kæ*n*nedom,
wde*n* the siw so*m* sakt war aff ij førstæ søndaghen ij aduent-
e*n*ne, nar th*et*tæ sa*m*mæ ewang*e*lium war ok læsit. Førstæ ær
CXXXII* at Jh*esus* wilde siælff wiliænde ko*m*mæ til sin pinæ stadh. Thy
sigh*er* G*regorius*: th*e*n tidh Jh*esu* pinæ timæ nalkadhes, tha
wilde ha*n* nalkæs sin pinæ stadh, at hwær ma*n* matte aff thy
vndersta, at ha*n* tholde æy pinen nødugh*er* wde*n* siælffwiliænde.
Ok sigh*er* p*ro*phete*n*: Guth fadh*er* satte offw*er* sin wælsignædhæ
søn allæ waræ synder ok ondzskap, ok ha*n* wor offradh*er* ij
dødhen for waræ skuld, thy at ha*n* swa wilde. Swa bør os
siælffwiliænde tholæ ondh thy*n*g (for) Gutz æræ ok waræ synder.
Swa giordhe Eleazar*us*, hwilke*n* nødhgadhr at brytæ Gutz logh ok
wtwalde hælder ærlighe dødhen æn hatelighe liffuæ, ok gik foræ
siælffwiliænde til pinerne ok sagdhe, tha ha*n* th*e*m tholde: o
herræ Guth, thu so*m* haffw*er* hælgh*er* wisdom, thu west opinbar-
lighe, at mædhen jak matte frælsæs aff dødhen, om jak haffdhe
wilit ga aff thy*n* logh, thy thol jak nu hardhæ lighem*en*s wærk ok
pinæ, ok th*e*m thol jak g*er*næ oppa siælenæ wæghnæ for thy*n*
ræddughæ. Thy manær Paul*us* os ok sigh*er*: o brødh*er*, bliuen
stadughæ ij plikt ok thwingd, thy at Guth offra sik edh*er* som
CXXXIII søner. Hwilke*n* ær th*e*n søn fadheren næfser æy? æn ære ij
wde*n* næfsilsæ, hwas luttakæræ æren ij? tha ære ij horbarn ok
æy sønner. Thy sagdhæ war H*er*ræ til s*an*cte Birghitte, hwat
han tholde, ok hwat os bør at gøræ ok tholæ: ælskæ mech aff

alt hiærtæ, thy at jak ælskædhe thech før, ok jak anwordhædhe mech siælfwiliænde myne vwener, ok my*n* modh*er* ok myne wener the waræ ij alzbeskæstæ sorgh ok grat. Nar jak sa spiutit, spikænæ, gislænær ok all a*n*ner anbudh redhebon, æy thes sidh*er* framgik jak gladhelighe til pinen. Th*en* tidh mit howeth war alt blodught m*et* thornkrone*n*ne ok blodhit fløt aldræ wæghnæ, ok om myne wwener haffdhe ha*n*næt mit hiærtæ, hælder haffdhe jak latit th*et* sarghæ ok sønderskæræ, æn jak wilde mistæ thech. Thy æst thu megh*et* vthæk, om thu ælskær æy mech for swa stor kærlik, thy at swa so*m* mit howeth war stwnget ok nedherbøgkt oppa korset, swa skal thit howeth nedh*er*bøghes til ødhmyukt, ok for thy at my*n* øghen waræ fwl m*et* blodh ok taræ, thy skulæ thin øghen ijgenhaldæs aff lustælighe syn, ok forthy at my*n* øræn fyltes m*et* blodh ok hørdhæ wbrygdilsæ ok baktalæns ordh, thy CXXXIII* skulæ thy*n* øren wændhes fra*n* skøre ok wquæmelighe talæn. For thy at my*n* mu*n* war drikke giffuen m*et* beskestæ dryk ok forbudhen aff godh*er* dryk, thy skal thy*n* mu*n* ijgentæppæs aff ondh thing ok oplates til godh thy*n*g. For thy at mynæ hænder waræ wtraktæ m*et* jærnspiger, thy skulæ thinæ g*er*ni*n*gæ, so*m* teknes weth hændernæ, wtrækkes til fattughe mæ*n* ok til at fulko*m*me my*n* budhordh. Thinæ føter, so*m* ær thy*n* astu*n*delsæ, m*et* hwilke thu skalt ga til mech, korsfæstes ok ijgenhaldes fra*n* syndz lustæ, ok swa so*m* jak war pinædh*er* ij allæ myne le*m*mer, swa waræ allæ thinæ le*m*mer redhæbone til my*n* thiænist.

Anna*n*tidh ær mærkænde, at Jh*esus* nalkadhes sin pinæ ok dødz stadh ok lot gøræ sik hedh*er* ok ko*n*ni*n*g kallæ, hwilket ha*n* før flyddhe. So*m* scr*i*uet ær, at nar Jh*esus* vnderstodh, at almughen skulde ko*m*mæ ok gripæ ha*n*ne*m* ok gøræ ha*n*ne*m* til ko*n*ni*n*g, tha flydhe han oppa biærghit ensa*m*min. Ok th*er* m*et* tha gaff ha*n* os at vndersta*n*dæ, at hwilke*n* so*m* astu*n*de w*er*ldz hedh*er* ok æræ, the ære lyge the*m* so*m* dømde ære til dødh. Forthy, so*m* Aug*ustinus* sigh*er*: thæssæ liiffs timæ ær ængtæ a*n*net æn eet framlop til dødhen, ij hwilke ængen thols at qwar sta æller senæræ CXXXIV ga, wde*n* allæ jæmplighe framthrængæs. Ok thy sigh*er* G*regorius*: hwilke*n* so*m* grips aff thessæ liiffs søtelicheet, ha*n* ledhes til døden, swa so*m* om søtæ ænglæ. Thy sigh*er* war Herræ, at the formæ*n*

so*m* astu*n*dæ hedh*er* the ære ligeræ hørrer, æn godhæ formæ*n*, thy at the swige siælænæ m*et* theræ ondæ ordh ok æft*er*døme. Ok thy skulæ the wardhæ luttakande aff allæ theræ synder ok pinæ, so*m* the togho at styræ, ok theræ skam skal waræ for wde*n* ænde, wde*n* the bædræ sik. Ok thy bødh war Herræ een forma*n* at rædhes ængen blygh ok astu*n*dæ ængen hedh*er*, thy at hedh*er* dugh*er* ænglæ meer æn blygh, wde*n* at ha*n* opwække høghfærdh ok mynzsker ødhmyukt, for hwilket Guth glømes.

Thridiætidh ær, at Jh*esus* tok the*n* hedh*er* megh*et* ødhmyuglighe, ij hwilke*n* so*m* B*er*nard*us* sigh*er*, ha*n* tedhe allæ ødhmyugt swaso*m* ha*n* ij sinæ pinæ tedhe alt tholæmodh, ok gaff os ij thy ødhmyuktenæ æft*er*døme. Ok thy bødh ha*n* s*anc*te Birghitte at sighe een forma*n*, at wil ha*n* fa mynæ nadhæ, tha skal ha*n* gøræ thry thy*n*g, først føræ fra*n* sik all høghfærdh ok w*er*ldzlik tilsyn, CXXXIV* ok tagha san ødhmyukt. Annæ*n* tidh bortføræ aff sit hiærte all giri ok haffwæ all w*er*ldzlik thy*n*g swa so*m* eet læn, so*m* een godhr æmbitzma*n* th*er* skal gøræ syn h*er*ræ regenskap. Thridiæ tidh ware athughul, at ha*n* gløme æy sinæ æller sinæ vnderdanæ, wde*n* rætte th*em* m*et* misku*n*d ok rætwisæ, ok skodhæ myne g*er*ni*n*gæ so*m* tok opinbarlighe syndæræ ok skøræ q*ui*nnær til misku*n*d, ok forsmadhe høghfærdughæ oppa rætwisæ*n*næ wæghnæ, ok tak san ødhmyukt ij thy*n* hugh, ok om hæ*n*næ skal my*n* andz sotme inflytæ ij thy*n* siæl, ok w*er*ldzlik thankæ wtflytæ, om hæ*n*næ skal thy*n* wiliæ wardhæ rørlik ok fulkome*n* til my*n* wiliæ, ok tha skalt thu tilbyriæ at haldæ thinæ g*er*ni*n*gæ for litit ok mynæ for megh*et*. Æn hwat ær san ødhmyukt? sa*n*nelighe at æy aktæ ma*n*næ godhwiliæ æller mottalæn, ok framga at my*n* ødhmyuktz wægh so*m* nu ær gløm*der*, æy astu*n*dæ øffw*er*flødhes thy*n*g, ok lige sik eenfaldughæ mæ*n*. Om thu ælsker th*en*næ wæghe*n*, tha smakæ thech andelik thy*n*g, ok my*n* pine ok mynæ CXXXV hælghe ma*n*næ wægh wordh*er* søter ij thy*n* hwgh. Tha vnderstar thu, hwre megh*et* thu æst skyldugh*er* mæ*n*niskenene siælæ. hwilke thu tokt at styræ, æn for thy at thu æst ophøgdh*er* ij høgkt wald ok thy haffw*er* thu gire aff waldet, ok høghfærdh aff hedh*er*en. Nedh*er* far thy ok ødhmyugæ thech, ok bedh ødhmyuge mæ*n* bediæ for thech, ælle skal jak sændæ thech myne rætwisæ swa

so*m* stridhæstæ flodh ok wtkræfwæ aff thech regenskap til yterstæ skærffuet for gire ok thanka ok ordh ok g*er*ni*n*gæ, ok wtkræffwæ aff thech the siælæ so*m* jak anwardhædhe ij thine forsyn, hwilke jak siælffw*er* ijgenloste m*et* mit blodh.

Fiærdhætidh ær mærkænde them til warilsæ so*m* w*er*ldz hedh*er* astu*n*dæ, hwilkelu*n*d then hedher omskifftes so*m* Jødhænæ giordhæ (war) H*er*ræ ijdagh, hwre ha*n* war omwænder m*et* ha*nn*e*m* oppa langafredagh. Idagh thiæntæ the ha*nn*e*m* m*et* hedh*er* ok wyrdhni*n*g, th*er* ha*n* kom ridhende oppa asnæn, æn om langafredagh korsfæstæ the ha*nn*e*m* ok drapæ m*et* fulæstæ ok skæ*m*melighestæ dødh ok saræstæ pinær. Idagh kastædhe the theræ klædh*er* ok palmquistæ vnder asnans føter, so*m* ha*n* redh oppa. cxxxv* om fredaghen ræntæ the ha*nn*e*m* aff ha*n*s klædh*er* ok flængde ha*nn*e*m* gry*m*melighe, ok kronædhæ ha*nn*e*m* m*et* hwassæstæ thornkrono. Idagh kallædhæ [the ha*nn*e*m*] Isr*ae*ls ko*nn*i*n*g, om fredaghe*n* nekædhæ the sik at haffuæ ko*nn*i*n*g wde*n* kesaræn. Idagh ropadhæ the osanna, so*m* thyd*er*: jak bedh*er* thech, helæ mech! ok tha ha*n* war korsfæster, tha sagdhe (the) til ha*nn*e*m* m*et* vbrygdilsæ: gør thech siælffw*er* hel, thy at thu giordhæ andræ hellæ, æn thech siælffw*er* kan thu æy helle, ok om thu æst Gutz søn ok Isr*ae*ls ko*nn*i*n*g, tha faræ nedh*er* aff korset. ok wj wiliæ tro ha*nn*e*m*. Idagh sagdhe the: wælsignædh*er* waræ ha*n* so*m* komber ij wars H*er*ræ naffn! æn om fredaghe*n* tha badhæ the borttagha ha*nn*e*m* ok korsfæstæ. Ok Jødhernæ sagdhe til Pylatæs: æy æst thu kesarens wen, om thu later ha*nn*e*m* løs, ok æy haffdhe wj anuordhet thech ha*nn*e*m*, wde*n* ha*n* woræ een jlg*er*ni*n*g*is*man. Th*et*tæ wilde war søte H*er*ræ Jh*esus* *Christus* alt swa tholæ ij sik, at hwær mæ*n*niskæ skulde witæ, hwre vstadugh w*er*lden ær, hwilke ha*n* æy astu*n*dæthe, wde*n* flydhe them so*m* hæ*n*næ astu*n*dæthe. Swa so*m* sc*r*i*u*et ær: syndugx manz æræ (ær) thræk ok matkæ, thy at kroppen so*m* æræs swnderløses ij muld ok madhka. Idagh ophøghes ha*n* ok morghæn finz ha*n* æy. cxxxvi thy at ha*n* ær omwænder ij sina jordh, aff hwilke ha*n* war skapædh*er*. Ok æft*er* thy at so*m* ha*n*s æræ war vwærdhelik ij w*er*ldenæ, swa ær ha*n*s wanærlichet ma*n*gfald giordh ij pinen.

Fæmtætidh ær mærkænde, at Jhesus then tidh hannem giordhes swa meghen hedher at the bredde sin klædher vnder asnæns føter, som han redh oppa ok swngo hannem høghtidheliget loff, ther wt ij tha giffs os at vnderstandæ, aff hwilke scripten manær os ok sigher: kom ij hwgh ondæ thing ij godhæ thingæ dagh, thy at wis manz hiærtæ ær ther som sorgh ær, ok idrughe for giordhæ synder, ok folskæ daræ hiærtæ ær ther som werldz glædhe ær. Thy at som Bernardus sigher: ængte dugdhe them fanyt æræ, stakkat glædhe werldenæ wald, køtzsins lustæ, falsæ righedome, mangæ thiænæræ, syndelik ok ond gire. Hwar ær nw theræ later ok gammen, hwar kalz, hwar rosn? aff swa store glædhe tha fiællæ the ij storæ sorgh, ok aff swa megen lustæ ij meglæ ysæld, aff werldzlighe glædhe fiællæ the ok ij stort nedherfal ok storæ pinæ.

Siættæ tidh ær mærkænde, at Jhesus wilde sitiæ oppa asna
CXXXVI v ryg, som teknæ myugdom ok tholughæ mænnisker, ok æy oppa wrinskæn hæst, som teknæ høghfærdughe ok wlydughæ ok vtholughe mænniskær. Thy sigher them then hælghe script: o herræ Guth, æy ær thyn wiliæ ij hæstæ styrk ælle krafft, ok æy thækes høghfærdughe thech aff ophoffuet, wden ødhmyuge ok sagtmodughæ mænniskæ bøn thæktes thech altidh. Thy sigher Crisostomus: wælsignædh ær the siæl aff Guth, aff hwilkens ødhmyukt annærs høghfærdh skæmmis, ok hwilkens tholamodh wtslække annærs wredhe, hwilkens idhkelichet ok gutheliket æruædhe opuækker annærs lætiæ. O herræ Guth, hwre høgher thu æst, ok tho ær ødhmyukt hiærtæ thit hws. Thu opræter nedher slaghnæ, at the fallæ æy, hwilkræ høgh thu æst. Ok thy æfter wars Herræ budh ødhmyuke hwær sik swa meghet meer ij thænkelsæ ok gerningæ, hwre meghet meer han wet sik skyldugher waræ at æruædhæ til Gutz hedher for hans godhgerningæ, han haffwer thech giffuet ok giort. Thy at ther som høghfærdh ær ther ær diæffuelens let, hwilken allæ the gerningæ hun met blandæs teer smittughe.

CXXXVII Siwndæ ær, at Jhesus walde almughen til at loffuæ ok fylghe sik, ok fol fa aff the waldughe mæn. For hwilket Paulus sigher: o brødher, seen idhræ kallæn, thy at æy mangæ sniælle oppa køtzsins wæghnæ, ok æy mangæ waldughæ, ok æy mangæ

ærlige, æn Guth wtwæl thessæ w*er*ldc*n*næ wlærdhæ mæ*n*, at ha*n* skulæ skændæ w*er*lde*n*næ wissæ mæ*n*, ok Guth wtwæl thessæ w*er*lde*n*næ wanmaktughæ mæ*n*, at ha*n* skulæ skændæ starka mæ*n*, ok Guth wtuæl almughæ*n*s mæ*n* ok the so*m* ængtæ reknes, at ha*n* skulæ th*em* til ødhmyukt ko*m*mæ, so*m* megh*et* reknes, at ænghen ma*n* skulæ høghfærdhes æller æræ sik for ha*n*ne*m*. Æy læsum wj, at nogh*er* righ*er* ma*n* haffw*er* follt Jh*esu*m wde*n* Zacheum, forthy at Jh*esus* p*re*digedhe for th*em* genwærdugh thy*n*g ok sagdhe swa: we ær edh*er* righe mæ*n*, hwilke hær haffuæ edh*er* hugnædh. Ok æy folde Jh*esu*m wde*n* een loghsniælder ma*n*, Nichodemu*m*, thy at Guth holde ok lønte the hælghe tro lønlik thy*n*g for w*er*ldzlighe klokom ok wissæ mæsteræ, ok openbarædhæ th*em* for ødhmyukæ. Ok æy folde ha*n*ne*m* wde*n* een waldugh*er* ma*n*, Centurione*m*. Ok wde*n* thessæ w*er*lde*n*næ fattughæ mæn wtwalde Guth ok righe ij the hælghe tro ok hy*m*merighes ærff- CXXXVII*
winge, til hwilket war milde h*er*ræ Jh*esus* *Christus* wærdughes os at ledhæ, hwilke*n* loff ok hedh*er* ok æræ waræ æwærdhelighe! Amen!

[Aff wors Herræ pinæ.]

S*anc*tus Marchus ewang*e*listæ sigh*e*r, at s*ancte* Jacob*us* ok s*ancte* Joh*ann*es ap*osto*li sagdhe til war H*er*ræ Jh*esu*m: o mæstæræ, giff os at wj skulæ sitiæ ij thinæ æres righe, een a thinæ høghræ hand ok a*n*ner a thinæ winstræ hand. Jh*esus* swarædhæ th*e*m: formughen ij at drikke (aff) th*et* storæ karet, so*m* jak skal drykkæ, th*et* ær at waræ mynæ kompanæ ok fylgheræ ij storæ ok ma*n*gfaldæ beske piner, so*m* jak skal thola ok beskelighe drykkæ. The sagdhe: wj formughe th*et*. Jh*esus* swarædhæ th*e*m: sannelighe skulæ ij drikkæ mit pinæ kar.

Ok swa drukkæ the ok sa*n*nelighe, thy at Jacob*us* war flængdær ok slaghen ok honlighe halnæder m*et* andræ ap*osto*lis, ok omsidhe halshuggen for Gutz æræ. Joh*ann*es sa*m*meledh flængder, slagh*e*n ok smælighe halnædh*e*r ok fordreffuen, ok ij wællæ*n*dæ olio kar ijkastadh*e*r, ok ha*n*ne*m* war giffuet eter at drykkæ. Ok ij allæ liiffs wadha tha gømde Guth ha*n*ne*m* wskadder til thes at ha*n* ændædhe sit liiff æft*er* megh*et* ok lankt
cxxxviii ærnædhæ. Petr*us* æft*er* ma*n*gæ pinær, band, svlt ok myrkestowo, ok drak Jh*e*s*u* pinæ kar, korsfæster. Ok Paulus halshuggen, ok Andrias korsfæster, ok Bartholom*eus* flagh*e*n. Swa allæ andræ ap*osto*li m*et* ma*n*gæ handæ dødh dræpnæ. Laure*n*ci*us* ok Wi*n*-

cencius drwkko th*et*, stekte ok brænde. Ok swa allæ the so*m* Guth thæktos fooræ m*et* fullæ troo genom ma*n*gfald drøwilsæ ok hardhen dødh til Gutz æræs righe, hwilke nu haffuæ vtallighe glædhe hos sin h*er*ræ, thy at the trolighe drukko m*et* ha*nn*e*m* aff pine*nn*æ kar.

Thy, o ærlighe gildbrødh*er*, hwar ij hælzt drykke*n*, hwilke ij edh*er* gilde kallen, hælghe Kors gilde, oppa hwilket Gutz søn smakædhe ætikkæ ok gallæ m*et* beskæstæ pinæ ok saræstæ wærk, æller ok war Frue gilde, hwilke*n* æn meer æn thry aar ok thrætighe drak ok bar beskæstæ sorgh ij sit hiærtæ, thy at hu*n* foræ wisstæ sin søns ko*m*meskullænde pinær, æller ste. Kæt*er*inæ ælle sta. Margæretæ gilde, hwilke æft*er* at theræ køt war m*et* flængilsæ ok jærnkambæ alt sunder slitit ok waræ ij myrkestofwæ swæltæ ok omsidhe halshugnæ, æller ok nagh*er* hælghe mæ*n*z gilde, hwilke allæ ma*n*gfaldelighe plaghædhe ij jordherighe, ok sitiæ CXXXVIII*
nu ij æw*er*dhelikx fridz fæghrind ok ij righe hwilæ ij hy*m*merighe. Thænken thy ij mæ*n*niskæ, om ij hafwæ astu*n*dæ*n* ij edh*er* gilde til at tholæ thelik thy*n*g so*m* the tholde, ælle thelik ordh ok *ger*ni*n*gæ so*m* the haffdhe, ok haffuæn ij swa, tha mughe ij giffuæ th*e*m naffn aff hælghe mæ*n*. Ok haffue ij æy swa, tha ær edhræ samquæmdh hælder at kallæ drankaræ gilde ok ølfyllæ æn hælghe mæ*n*næ gilde ælle siælæ røkt, forthy mædhen th*er* idhnæs megh*et* meer buksins fylle æn Gutz hedh*er* ok siælæ*n*næ gagn, ænthot at ij late*n* nogræ mæssæ sighe, hwilke ok megh*et* flere edh*er* bwrdhe allighewæl at latæ sighe for ma*n*gfaldæ Gutz godhg*er*ni*n*gæ, hwilke ha*n* gør edh*er* daghlighe, ok for th*et* meglæ godz so*m* somlighe aff edh*er* opbæræ æft*er* sinæ forældræ. Thy th*er* til at ij skulæ witæ hwat Guth tholde ok drak for edhræ skuld, ok hwat edh*er* bør ha*nn*e*m* ijgen at gældæ, tha høren nu hwilke tolff storbekæræ ha*n* drak ij sin pinæ timæ, ok ij hwært theræ thre smabekæræ aldræ beskæstæ m*et* ma*n*gæ andræ pinær.

Th*et* førstæ storbekæret ær at the p*er*sonæ so*m* pine*nn*æ kar drak war Gutz søn, thy at swa ælskædhe Guth fadh*er* w*er*ld- CXXXIX
enæ, at ha*n* spardhe æy sin eenfødde søn, wde*n* anwardhædhe ha*nn*e*m* ij dødhe*n* for os allæ. Th*et* førstæ smabekere war ha*n*s ærlichet so*m* ha*n* forsmadhæ ij th*et* at ha*n* so*m* tholde war Gutz

ok jo*m*frwene søn, (so*m*) Anselm*us* sigh*e*r th*e*r aff: Guth (gaff) sin søn hwilke*n* ha*n* fødde aff sit hiærtæ sik jæmflig, ok ælskædhæ ha*n*ne*m* som sik siælffw*er*, ok then sa*m*mæ gaff ha*n* Marie, at ha*n* skulde Gutz ok Marie søn waræ. Nw forthy at ha*n* war alzærligestæ, tha war ha*n*ne*m* alzthungast at tholæ swa smælighe wanærlichet aff alzwanærligestæ mæ*n* so*m* alzstingx waræ Guth affgangne, ok the sputtædhe ij ha*n*s ænlite. Ok th*e*r aff sigh*e*r B*er*nard*us*: o godhe Jh*esu*, the so*m* thech pinedhe the smittædhæ m*et* theræ sputh thit hedh*e*r wærdughe ænlite, hwilket ænglænæ astu*n*dæ at skodhæ ok se, ok slogho m*et* alzbeskestæ slagh. — Annær war, at ha*n*s signædhæ siæl drøffdhes for pine*n*næ aminne, swa so*m* ha*n* siælffw*er* sigh*e*r: my*n* siæl ær drøfdh til dødhen, swa hardhelighe at sweden nedh*e*r ran aff ha*n*s ligheme swa so*m*
cxxxix* blodzstrømæ. — Thridiæ war, at ha*n*s jo*m*frulighe køt war alzklenæst ok saræst at tholæ. Swa sigh*e*r jo*m*fru Maria: my*n* søn haffdhe bæstæ ok færskæstæ natwr, thy at aff mech tok ha*n* renæstæ ligheme ok bæst skipæder, æn ha*n*s skin war swa thynt ok klent, at ha*n* flængdes aldrigh swa lætlighe at æy wtgik blodhet genstæ*n*, ok ængen haffdhe sua klenen ligheme so*m* my*n* søn, hwilke*n* so*m* war aff twe*n*næ bæstæ natura, guthdome*n* ok ma*n*dome*n*.

Th*et* a*n*næt storbegeræ ær, at ha*n* tholde alzhardhæstæ pinæ, ok th*e*r foræ manædhæ jo*m*fru Maria s*an*cte Birghitte ok sagdhe: o dotter, skodhæ my*n* søns pinæ, hwilke*n* pine offw*er*gik allæ hælghe mæ*n*z pinær ij beskelichet ok wærk. Swa so*m* ha*n* siælffw*er* sigh*e*r: o ij allæ so*m* framfarer at jordherighes wægh, atuakten ok ser, at aldrigh war nogh*e*r thelik wærk so*m* my*n* wærk ær, thy manær jak allæ edh*e*r so*m* ij jordherighe ære, at ij høren ok sen my*n* wærk. — Then førstæ smabegeræ war skænlik ordh so*m* the kastædhe mot ha*n*ne*m*, thy at ha*n* war kallæd*e*r forrædhæræ, swikære, liwgheræ ok diæffuels ma*n*. Th*e*r aff sigh*e*r jo*m*frw Maria: my*n* søns wuener the sagdhe, at ha*n* war forrædhæræ ok liwgheræ ok swigeræ, hwilke*n* jak wæl wistæ at waræ rætwis ok
cxl sa*n*næn, ok at ha*n* haffdhe ængen ont giort, ok at ha*n* wilde ængen ont gøræ. — Annær war hardh slagh ok flænger, hwilke ha*n* tholde. Som jo*m*fru Maria sagdhe til ste. Birghitte: my*n* søns

vwener the flængde ha*n*s ligheme, so*m* ren war aff hwæriæ synd
ok smittæ, swa gry*m*melighe at jak sa ha*n*s ligheme slaghen ok
flæ*n*gder alt til reffue*n*, swa at ha*n*s reeff syntes bar, ok æn th*et*
som beskeræ war at see, nar giislærnæ igendroghes, tha ristædhes
ha*n*s køt ok slitnædhe aff them swa so*m* jordh forardh. — Th*e*n
thridiæ war alzhardhæstæ pinær, hwilke ha*n* tholde oppa korset,
so*m* jo*m*fru Maria sagdhe ste. Birghitte: thornkronæ sattes oppa
my*n* søns hoffueth, swa at hu*n* nedh*er* gik mit oppa ænlitit, swa
hardhelighe ok thranglighe, at ma*n*gæ blodzstrømæ nedh*er* rw*n*næ
wnder hæ*n*næ om ha*n*s ænlite, ok fyltæ ha*n*s har ok øghen ok
mu*n* ok skæg, swa at th*et* alt sama*n* syntes ængtæ wde*n* blodh,
adhronæ ok sinærnæ ij hændernæ ok føternæ waræ swnderstu*n*gnæ
ok slitnæ aff jærnspigenæ, aff hwilke wærken whugnelighe ingik til
ha*n*s hiærtæ ok mødde th*et* m*et* vtholighestæ wærk ok beskelichet,
ok ater wt fra*n* hiærtet ok ij sinernæ ok ij ha*n*s saræ le*m*mer CXL*
m*et* syrghelistæ wærk. Æn forthy at ha*n*s hiærtæ war alzfærskæst
ok bæst sa*m*manko*m*mit aff bæstæ natwr, thy stridde liiffuet ok
dødhen længe mællæn th*e*m, ok swa længdes liifuet mællæn
beskestæ wærkæ. Aff thessæ thre sigh*er* ok B*er*nard*us* swa: o
go[dhe] Jh*es*u, hwre søtelighe thu omgikt m*et* mæ*n*nisk*e*n, ok hwre
vwærdugh thy*n*g thu tholde aff th*e*m m*et* hardh ordh ok hardhæræ
slagh ok alzhardhæstæ korsins pinæ.

Thridiæ storbegeret war, at ha*n* tholde pinæ ok wærk offw*er*
all sin ligheme, so*m* p*ro*phete*n* foræspadhæ: aff ha*n*s fotzsins illi
ok til jæssæn ær ængtæ heelt oppa ha*n*ne*m*, æn allæ wæghnæ
ær saar ok blanæth ok thrutden ok plaghe. Thessæ førstæ sma-
begere war, at ha*n* pintes offw*er* all sin ligheme ij langlik. Th*er*
aff sigh*er* B*er*nard*us*: skodhæ aff fotzsins il ok til jæssæn allæ
wæghnæ ær grøtelikt pinæ ok allæ wæghnæ wærk. — Annær
war, at ha*n* tholde pinæ offw*er* allæ*n* sin ligheme ij bredhlik aff
giisllæ slagh, so*m* sakt ær, ok wtthænilsæ. Aff hwilket jo*m*fru
Maria sigh*er*: th*e*n tidh my*n* søn gik til pine*n*næ stadh tha slogho CXLI
somlighe ha*n*ne*m* oppa ha*n*s hals ok so*m*lighe ij ha*n*s ænlite, ok
[swa] hardhelighe tha war ha*n* slaghen, at æn thot at jak sa æy
th*e*n so*m* slo, tha hørdhæ jak granlighe slaghsins liwd. Th*er* æft*er*
the gry*m*me pinær grips my*n* søn, ok [the] wtthandæ ha*n*ne*m* oppa

korset ok tilfæsstæ først ha*n*s høghræ hand til korset, hwilket
boret war foræ jærnspigenæ, ok stw*n*go th*er* jærnspige*n* genu*m*
handenæ, th*er* so*m* benet war hardhæst, ok wt thandæ sidhen ok
droghe m*et* rep, til thes hu*n* raktæ thiit so*m* korset war boret, ok
nedh*er* droghe ha*n*s føter m*et* rep. — Thridiæ war, at pinene
ingingæ diwplighe ij ha*n*s ligheme, thornkronen in til hiærnen,
jærnspigene genom hændernæ ok føternæ, so*m* sakt ær. For
hwilket B*er*nard*us* sigh*er*: o mildæstæ Jh*es*u, eensa*m*men kærlik
bant thech, eensa*m*men kærlik hiølt thech ok korsfæstæ thech,
hwilke*n* thech drogh wt aff hy*m*merighe ok ij w*er*ldenæ. O mild-
æstæ Jh*es*u, war ysæld ok thin misku*n*d ok thy*n* kærlichet so*m*
thu haffw*er* til os, ha*n* sargiordhæ thech ok drap thy*n* ligheme ok
CXLI* wt thwingde thy*n* wælsignædhæ siæl aff ha*n*ne*m*. O, m*et* hwre
ængxlighe ok heterbræ*n*nende ælskoghæ thu omfæ*m*pnædhæ os,
hwre vatn ok blodh vtfløt aff hiærtet ok blodhet vtthræ*n*gdes aff
køtet ok siælen skildes widh lighem*en*. Pine*n*næ diwplichet war
ok ij thy at ha*n* war swa starklighe stu*n*gen geno*m* sidhenæ, at
spiwtet kloffdhe ha*n*s hiærtæ ok gik nær geno*m* andræ sidhenæ.

Fiærdhæ storbegeræ war, at ha*n* tholde for a*n*nærs brut ok
æy for sin eghen. Th*er* aff sigh*er* Guth fadh*er* m*et* p*ro*phete*n*:
jak lot sla my*n* søn m*et* piner for mit folkx synder, æn tho at
ha*n* giordhe æy ont ok æy war swek ij ha*n*s mu*n*. Ok sigh*er*
jo*m*frw Maria: my*n* søn syndædhe aldrigh ok thoc bar ha*n* allæ
mænniskæ synder, ok doo swa hardhelighe for sinæ vuener so*m*
for sinæ uener. Th*et* førstæ smabegeræ war, at ha*n* for vtronæ
mæ*n* ok wrætuisæ pinædes, thy at ij ha*n*s dødz timæ jæuædhe
allæ om, at ha*n* war Guth, wde*n* jomfru Maria. Aff hwilket ste.
Petrus sigh*er*: Jh*esus* doo for waræ synder, rætwis for wrætwisæ,
at ha*n* skulde os offra Guth. — Anner war, at the gaffwæ ha*n*ne*m*
vrættæ sak ok skuld, the sagdhe, at ha*n* haffdhe forbudhet at
giffuæ kesaren skat, hwilket ha*n* æy giordhe, ok æn tho at the
CXLII wistæ, at ha*n* haffdhe helæt ma*n*gæ siwge ok giffueth dødhæ liiff,
æy thes sidher sagdhe the til Pylatu*m*, tha ha*n* sagdhe, at ha*n*
ku*n*næ ængen sak finnæ m*et* ha*n*ne*m*, the swarædhe: waræ ha*n*
æy ilg*er*ni*n*gis ma*n*, tha hafdhe wi æy anuordhet thech ha*n*ne*m*.
— Thridiæ war, at the ijgengulde ha*n*nem ont for got, thy at

ha*n* haffdhe wtualt Jødhænæ til meere wærdughet æn noghet a*n*net folk. Han gaff the*m* bæstæ land ij allæ w*er*lde*n*næ war, ha*n* wiste the*m* sin wiliæ m*et* p*ro*phetenæ, ok ha*n* frælstæ (the*m*) afftæ aff liiffs wadhæ, ha*n* waldæ sik een jo*m*frw til modher aff theræ slækt, ha*n* predigedhe ok giordhe jærteknæ for them. Æn for thessæ godhg*er*ni*n*gæ ok ma*n*gæ andræ tha wilde the ængeledh latæ ha*n*ne*m* leffuæ. æn (the) beddes aff domæren tha ha*n* wilde gefue Jh*esus* løs. æn the bedhdes een ma*n*dræpæræ til liff, ok Jh*esu*m til korsins dødh. Swa gøræ nu ma*n*gæ ledhæ ok forba*n*nædhæ synder mot Guth, hwilke ha*n* gør ma*n*gfalde godhg*er*ni*n*gæ m*et* syndughæ mæ*n*niskæ. Som ste. Paul*us* sigh*er*, at the a*n*ne*n* tidh korsfæstæ Gutz søn ok haldæ ha*n*ne*m* for gab ok hon. Ok nu mædhen then so*m* forwanz m*et* twa æller thre witnæ at haffuæ brutit Moysi logh ha*n* skulde dø wde*n* all miskund, o hwre megh*et* hardhæræ pinæ the forskulde so*m* forsma CXLII*
Gutz søn m*et* th*et* at the syndæ mot ha*n*s budhordh. Ok thy kærer Guth rætwislighe m*et* p*ro*phete*n* offw*er* syndughe mæ*n*niskæ ok sigh*er*: hwat æy ijgengældz ont for got, thy at the groffwæ graff for my*n* siæl swiglighe ok lønlighe, ok sattæ for mech manga dødz forsat.

Fæmtæ storbegeræ war, at ha*n*s pinæ rokteræ waræ optænde mot ha*n*ne*m* aff forthænkter ondskap. ok the sagdhe. som spat war aff them: ko*m*men ok thænkom forrædilsæ thankæ mot ha*n*ne*m* Gutz søn, ok slaam ha*n*ne*m* m*et* tu*n*go*n*næ, th*et* ær (m*et*) skændelighe ordh. ok akttom ængtæ all ha*n*s ordh. Ok thy kærer Gutz søn for sin fadh*er* offw*er* them, ok sagdhe: thu west all theræ radh mot mech til my*n* dødh. — Th*et* førstæ smabegeræ war, at æft*er* thy so*m* læsten sigh*er*, at mæssternæ ok klærkæne ok loghwisæ mæ*n* the giordhæ mæst til ha*n*s dødh, æy thes sidh*er* at the saghæ at ha*n* fulko*m*medhæ alt th*et* so*m* sc*ri*uet war aff Gutz søn. Ok thy sagdhe ha*n* til them: ranzsagher the hælghe sc*ri*pt, for hwilke gømæ ij wænte*n* edh*er* at faa æw*er*dheliket liiff, CXLIII
thy at hu*n* bær witnæ aff mech. Thy om ij trodhæ Moysi so*m* hæ*n*næ skreff, tha throdhæ ij ok mech, thy at ha*n* skreff aff mech. Swa kærer Jh*esus* nu at syndughe mæ*n*niskæ tro æy ha*n*ne*m*, so*m* ha*n* sigh*er* ij ste. Birghitte ahørænde: om the trodhe, hwre

lustelik æw*er*dhelik glædhe ær, tha girnædhes the æller astundædhæ ænglæ wde*n* mech, om the trodhæ at jak ser ok wet ok forma all thy*n*g, ok at jak kræffw*er* rætter dom aff them, wde*n* jæff haffdhe the ledhæ weth w*er*ldenæ ok ræddes meer at syndæ for mech æn for mæ*n*niske*n*. — Annær war, at ha*n*s dødz røgtæræ giordhe th*et* æy aff barndo*m*s brædzsko, thy at the waræ aldrænæ mæ*n* ij Jødhæ allmughen., hwilke dødz radh sama*n*lagdhæ mot ha*n*ne*m* aff forthænkte ok fulko*m*me*n* ondzskæ. O hwre ma*n*ge nu syndæ sa*m*mæledh mot Guth, æy aff barnslighe ønskæ wde*n* aff fordømelighe ok gamble syndæ sidhuæ*n*niæ, ok mæst drankæræ ok skørlifnædz mæ*n*nisker. For hwilket Aug*ustinus* sigh*er*: the mænz jlzskæ so*m* korsfæstæ Gutz søn synes at waræ fulko*m*me*n* ij allæ ondæ, æn there ondzskæ ær meræ so*m* æy wiliæ rætwislighe
CXLIII* liffuæ ok hata sa*n*nende*n*næ budhordh, for hwilke stadhfæstelse Gutz søn war korsfæster. — Thridiæ war, at the swa so*m* ij nogræ mattæ thrængde ok nødde domeræn til Jh*es*u dødh, thy at tha Pylatus lette tilfælle at latæ ha*n*ne*m* løs, tha ropædhæ the ok sagdhe: æy æst thu kesæræ*n*s wen, om thu giffw*er* ha*n*ne*m* kwit. O hwre ma*n*gæ swa lakkæ nu andræ til synd m*et* roff, m*et* styld ok skørliffnædh ok drukke*n*skap ok ma*n*gæ andræ synder, hwilke allæ so*m* B*er*nard*us* sigh*er*, at the skulæ waræ swa kompænæ ij pinen so*m* the waræ samhaldughe ij synden, een pinæ skal them opswælghe, hwilke*n* een ælskoghe sama*n*binder ij synden. Ok so*m* Jh*esus* sagdhe sta. Birghitte aff een fordømdh mæ*n*niskæ, at diæfflænæ skulæ gøræ ha*n*ne*m* beskelichet for søtmæ af fotzsins il ok til iæssæn, at ha*n* skal tholæ swa ma*n*gæ pinær, hwre ma*n*gæ mæ*n*niskæ ha*n* ledde ij fortapelsæ, swa gar ok fleræ them so*m* andræ lokkæ til ont, hwat the ære hælder gildes drinkæræ æller andræ wde*n* the bædræ sik. Æn thy ær wær ma*n*gæ fylghe
CXLIV thy andræ til synd, at the rædes meer ma*n*næ omtalæn æn Guth, mot hwilke war H*er*ræ sigh*er*: rædhes æy ma*n*næ wbrygdilsæ æller hadz ordh.

Siætte storbegeræ ær, at ha*n* tholde smælighestæ pinæ ok dødh ij ma*n*gæ mæ*n*niskæ asyn, tha so*m* megen almughe war saman ko*m*me*n* om høghtidhes dagh, widærlæ, draghen om gatunar fran een domaræ ok til a*n*næn, openbarlighe hædder, sputtædher ok

gabbadher, ok wtdraghen aff stadhen, ok bar sit kors so*m* rouære
ælle thiuff. — Th*et* forstæ smabegere war, at ha*n*, so*m* ær æræn*n*æ
ko*n*ni*n*g offw*er* allæ ko*n*ni*n*g ok waldzsins h*er*ræ offw*er* allæ
h*er*ræ, korsfæstes mællen twa rouæræ, kronædher m*et* thornkronæ,
at ha*n* skulde dømæs ilg*er*ni*n*gis ma*n* offw*er* allæ andræ onde
mæ*n*. Th*et*tæ foraspadhe p*ro*phete*n* ok sagdhe: Gutz søn anuardh-
ædhe sik ij dødhen, ok reknædhes ælle skipædhes m*et* ilg*er*-
ni*n*gis mæ*n*. — Annær war, at swa so*m* læsten sigh*er*, the so*m*
korsfæste waræ m*et* ha*n*ne*m* ok talædhe vbrygdhelighe til ha*n*ne*m*,
swa at een theræ sagdhe: æst thu Gutz søn, tha gør thech helæn
ok os, hwilket thy thungaræ war at høræ, at ha*n* wiste sik
vbruttelik ok them brutlighe. — Thridiæ at han tholde ij sinæ
modher asyn ok so*m*lighe sinæ kæræstæ wener, hwilket megh*et* CXLIV*
øktæ ha*n*s pinæ. Ok ther aff sagdhe jo*m*frw Maria sta. Birghitte:
then tidh my*n* søn stodh oppa korset ij saræstæ wærk, tha sa
ha*n* sinæ wener grætændæ, hwilke hælder haffdhe wilit m*et* ha*n*s
hiælp haffuæ tholt the pinæ ij sik ælle brw*n*net æw*er*dhelighe ij
hælwite. æn at see ha*n*ne*m* swa pines. The sorghen so*m* ha*n*
haffdhe aff sinæ weners sorgh gik offw*er* allæn wærk ok sorgh
so*m* ha*n* tholde badhe ij ligheme ok hiærtæ, swa kærlighe æl-
skedhe ha*n* th*e*m. O mæ*n*niskæ, hær skulde thu idhelighe thænkæ
oppa ok sighe m*et* ste. B*er*nard*us*: jak skal amynnæs æmædhen jak
liffw*er*, hwre megh*et* æruædhe ok mødhæ my*n* søte Jh*esus* tholde,
p*re*dighe [nde.] ga*n*gande, wogænde, a bønæ standænde, grætænde,
nødhstadder, warku*n*nænde, forsatter aff Jødhænæ tholande. Ok hwre
ha*n* tholde vbrygdilsæ, gabbilse, sput ok slagh ok hardhæ jærnspige.

Siunde storbegeræ war, at ha*n* fan ængen liisæ. Thy at so*m*
B*er*nard*us* sigh*er*: wilde ha*n* hwilæ ælle stydiæ sik with hændernæ
ælle føternæ, tha slitnædhæ køtit ok skinnit ok sinernæ, swa war
ok om ha*n* thrængde baken til hardhæ korset, ok thy mædhen CXLV
ha*n* haffdhe ænge studh wde*n* sar ok wærk, tha fan ha*n* ængen
liisæ æller hwilæ. Blygx thy ok skæms mæ*n*niskæ, so*m*
vndergiffw*er* thech all køtlik lustæ, ok at løsstes ij kræselik mat
ok offw*er*fledhes dryk, nar thu west at thy*n* skapræ doo ij
thelik pinæ. Ok blygis ij høghfærdughe mæ*n*niskæ at hoffueræ ij
høghfærdughe klædher, tha thu ser thy*n* skapæræ hænge oppa

korset m*et* naknæ sider. Ok blygis ok skæ*m*me*n*des girughe mæ*n*niskæ, at jordhæs ij jordzlighe thingæ gire, swa so*m* muluærpe ij jordhenæ, tha thu west thy*n* Guth at haffue flyt allæ jordheriges æghær, ok æy wilde han dø oppa jordhene, wde*n* opp i wædhret. — Th*et* førstæ smabegere war, at ængen hugnædhe ha*n*ne*m*, hwilket (ha*n*) kærer ok sigh*er*: jak lette naghen th*en* mech matte hugnæ, ok jak fan ha*n*ne*m* æy. Swa kærdhe ha*n* ok sta. Birghitte ahørænde, at ma*n*gæ ære nu ij jordherighe the so*m* ha*n*ne*m* gøræ thelek drøwilsæ m*et* theræ synder, so*m* the giordhæ ha*n*ne*m* th*er* ha*n*ne*m* pintte, ok fa ære the som ha*n*ne*m* gøræ hugnædh. — Annar war, at ha*n* hørdhe ma*n*gæ honlighe ordh, nar somlighe sagdhe: gør thech siælffw*er* hel, om thu æst Gutz søn, far nedh*er*
CXLV* aff korset, ok sommæ sagdhe: han giordhæ andræ helæ, ok sik siælffw*er* forma ha*n* æy hel gøræ, ok: om han ær Isr*ae*ls ko*n*ni*n*g, tha faræ nedh*er* aff korset ok wi wiliæ tro ha*n*ne*m*. Hwilket ha*n* æy wilde gøræ, æn thot at ha*n* th*et* wæl formatte. Ok th*er* m*et* tha gaff ha*n* os æft*er*døme mot wbrygdilsæ. Æn nu kærer ha*n*, at ma*n*gæ flængæ ha*n*ne*m* m*et* wthol, thy at the wiliæ æy tholæ eet ordh fór ha*n*s skuld. — Thridiæ war, at ha*n*s kæ*n*neswenæ forlotæ ok flydhæ fra*n* ha*n*ne*m*, ok swa war ha*n* aff allæ lighemelighe hiælp forlaten, at ha*n* nøddes for pine*n*næ ængxlighe meklichet at sighe til Guth sin fadh*er*: my*n* Guth, my*n* Guth. hwj forlost thu mech! Ok Jødhænæ sagdhe: Guth forlot ha*n*ne*m*, søkin thy æft*er* ha*n*ne*m* ok gripin ha*n*, thy at ængen ær th*en* ha*n*ne*m* frælsæ. Swa kærer ha*n* ok m*et* p*ro*phete*n*, at ma*n*gæ forlatæ ha*n*ne*m* ok sighe, at the forloto mech lifuænde wanz keldo, th*et* ær aldræ nadhæ keldo. Ok thy forlatæs there siælæ aff Guth, so*m* B*er*nard*us* sigh*er*, forthy at siæle*n* forlot Gutz ælskoghe for w*er*lde*n*næ ælskoghe ok kødzsins lustæ, thy skal hu*n* forlates vsul aff Guth, ok anuardhæs difflænæ æw*er*dhelighe pinæskullænde ij hæluete.

CXLVI Attende storbegeræ waræ the huassæ ok smælighe anbudh so*m* reddes til ha*n*s dødh, aff hwilke smæligest war, æn thot a*n*nær waræ huassaræ, at han war sputtæder ij sit ænlite. Swa so*m* ha*n* kærer ij sc*r*ipte*n*næ: the blygdhes æy at sputtæ ij mit ænlite. Ok sigh*er* ha*n* a*n*ner stadh: jak wænde æy mit ænlite

fra*n* them so*m* awitædhe mech ok sputtædhæ a mech, jak gaff them my*n* krop at sla ha*nn*e*m* ok mynæ kinder the so*m* them nappædhæ ok slitæ ok riffwæ. — Aff thessæ thre smabegeræ, hwilke so*m* waræ war søtæ h*err*æ Jh*esus* *Christus* megh*et* beske ok storæ at drikke, so*m* ha*n* (siælfw*er*) sagdhe sta. Birghitte: Jødhænæ giordhe mech threggæ handæ pinæ køn ij mynæ pinæ, førsl træt, m*et* hwilket jak war korsfæster ok flængder ok kronadh*er*, annæ*n* tidh jærnet, m*et* hwilke the gino*m* stu*n*go mynæ hænder ok føter, thridiæ tidh gallæns dryk, hwilke*n* the gaffuæ mech at drykke. Sidhen skænde the mech ok sagdhe, at jak war flater for my*n* dødh, hwilke*n* jak tholdæ g*er*næ, ok kallædhæ mech liwghæræ for my*n* kæ*n*nedom. Thelighe ære nu mangæ ij w*er*ldennæ ok fa gøræ mech hugnædh. The korsfæstæ mech m*et* then wiliæ the hafue til synden, the flængæ mech m*et* theræ vthol, thy CXLVI* at ængen wil tholæ eet ordh for my*n* skuld, the kronæ mech m*et* theræ høghfærdhz kronæ, m*et* hwilke the wiliæ waræ høghræ æn jak, the stinge mynæ hænder ok føter m*et* ilhærdzskene jærn, nar the ropæ sik aff sinæ synder, ok ilhærdhæ sik at the skulæ æy rædhes mech. For gallæn offræ the mech drøwilsæ, for pinennæ, til hwilke jak gik glædhelighe, tha sighe the mech at waræ flater ok liwgheræ.

Ni*n*dæ storbegere war, at han tholde smælighestæ dødh ij th*en* stadh so*m* mit war ij w*er*ldenæ ok tilsøkni*n*g war aff all landen, so*m* sc*ri*uet ær, at ij ha*n*s pinæ timæ bygdæ renlifwis mæ*n* ij Jer*usa*lem aff huario thy naffnku*n*noghæ land so*m* vnde hy*m*milen ær, ok ha*n* giordhæ mankønsins helsæ mit ij w*er*lde*n*næ, ther til at th*et* so*m* Jødhænæ reknædhæ ha*nn*e*m* til smælichet th*et* skulde openbaræs til ha*n*s æw*er*dhelighe æræ, so*m* th*et* nu ær opinbaræt. — Then førstæ smabegere war, at han war skæmder ij ma*n*gæ stadhæ. Først ij yrtegarden, hwor han wor fangædh*er* ok bunde*n*, ok th*er* næst ij p*re*stæ høffdinge*n*s hws, hwar ma*n*gæ sagdhe, at ha*n* war brutlik til dødh, ok sputtedhæ ij ha*n*s ænlite, CXLVII ok slogho ha*nn*e*m* a hals ok ij ænlite, ok badhæ ha*nn*e*m* sighe hwilke*n* theræ ha*nn*e*m* slo. Ok ij Herodes hws, hwar p*re*stæ høffdhingænæ kærdhæ offw*er* ha*nn*e*m*, swa so*m* ha*n* waræ een ilg*er*ni*n*gis ma*n*, ok Herodes m*et* sit hærskap forsmadhæ ok

gabbadhe ha*nn*em ok lot føræ ha*nn*e*m* ij hwit klædhe for haadz skuld. I Pylati hws war ha*n* for hon skuld fordh*er* ij rødh klædhæ, ok m*et* thorn kronadh*er* ok m*et* knæfal forhædder, ok kallædh*er* Jødhæ ko*nn*i*n*g, ok m*et* rørkæp a sit howth slaghen ok ij sit signædhæ ænlite sputtædher. — Annær war, at han wor korsfæster ij wærst luktænde stadh aff ma*n*gæ ilg*er*ni*n*gis ma*nn*æ rutnæ kroppæ som th*er* woræ fordæruedhæ. Aff thessæ ok andræ fleræ the pinær so*m* ha*n* tholæ, therom sigh*er* B*er*nard*us* swaa: hoffweth, hwilket so*m* hedhræs m*et* wyrdhni*n*g aff ænglænæ, stingx m*et* hwassæ thornæ, fægh*er*stæ *Christi* anlite gørs fwlt aff Jødhænæ sput, the øghen, so*m* liwsære ære æn solen, myrktes ij dødhen, the øræn, so*m* høræ ænglæ sang, hørdhe gab ok hadh, næsænæ kændo ledhæ lokt, ok mu*n*nen, so*m* talædhæ søter kæ*n*ne-
CXLVII* dom, smakædhe ætikkiæ ok gallæ, hændernæ, so*m* skapædhæ hy*m*milænæ, wtthandes oppa korset ok gino*m* stu*n*gos m*et* jærnspige, alder lighemen slos ok flængdis, sidhen geno*m*stagx m*et* spiwtet, føternæ, hwilke palder hedhræs, the korsfæstes. Æn hwat skal jak meer sighe! ængte bleff helt oppa ha*nn*e*m* wde*n* tunga*n*, at han skulde bediæ for syndughe, ok at antwardhæ sin modh*er* ste. Johanni. — Thridiæ ær, at ha*n* war nakgen høgt oplyffter ij wædhrit pa korset, at allæ mattæ see ha*n*s skam ok nækt. Æn th*et* the thænkte gøræ ha*nn*e*m* til skam, th*et* wændæ ha*n* mildelighe til waræ helsæ. Thy sigh*er* B*er*nard*us*: *Christus* opfoor høgt ij wædhret, at ha*n* mattæ sees aff allæ, han ropædhæ maktelighe, at ha*n* matte aff allo*m* høræs, han lagdhe grøtelighe taræ til ropit, at mæ*n*niske*n* skulde warku*n*næ ha*nn*e*m*.

Tinde storbegeræ war time*n*, thy at ij sa*m*mæ timen so*m* ha*n* frælstæ Jødhænæ aff thrældom ok wtledde th*em* gino*m* rødhæ haffuet ok inledde th*em* ij bæstæ land, tha korsfæstæ the ha*nn*e*m*. Thy kærer ha*n* ij sc*r*ipte*n*næ, at Jødhæ almughe kalladhe ma*n*næmot mot ha*nn*e*m*. — Th*et* første smabegeræ war, at ha*n* tholde pinæ ok dødh ij glædhes timæ om høghtidhis dagh nar ma*n*gæ waræ
CXLVIII sa*m*ma*n* ko*m*næ ok allæ glæddes, wde*n* the m*et* ha*nn*e*m* syrgdæ ok grætæ. Swa glædhes nu ma*n*gæ mæst om høghtidhes daghæ ij theræ drøk, so*m* sc*r*ipten sigh*er*: drykkænde lustelighe drykkæ, smordhe m*et* bæstæ smørilse so*m* ær w*er*dzlik hugnædh, ok tholæ

ænge sorgh for war helæræ pinæ. — Annæt war, at ha*n* tholde
længe, swa so*m* han sigh*er* m*et* p*ro*phete*n*: jak war flængder
allæn daghen ok jak tholde for thech mæ*n*niskæ skænsæl allæn
daghen ok swa allæ nattenæ, thy at ha*n* war fangen om thors-
dagx quælden. ok do pa korset fredaghen om midhdagh. —
Thridiæ war, at w*er*lden kændæ ha*n*ne*m* æy, wde*n* drap ha*n*ne*m*
for godhæ g*er*ni*n*gæ ij sa*m*mæ timen om aret so*m* ha*n* haffdhe
skapæt hæ*n*næ. Aff thy sigh*er* læsten: Gutz søn war i w*er*lden,
ok w*er*lden war skapadh om ha*n*, ok w*er*lden kændæ ha*n*ne*m* æy.
Swa glædz ok nu mæ*n*niske*n* ij theræ kæte ok gløme Gutz pinæ,
swa so*m* B*er*nard*us* sigh*er*, ok siælffw*er* *Christus* kærer offw*er*
th*em* ok sigh*er*: thu æst mæ*n*niskæ ok haffw*er* blom[s]ter krono pa
thit hoffuet, ok jak Guth stingx m*et* thornkrono. Thu haffw*er*
dyræ handzskæ pa thinæ hænder, ok jak järnspige geno*m* mynæ
hænder. Thu hoffueræ ij skinænde klædh*er*, ok jak war besput- CXLVIII*
teder aff Herodes ij hwitæ klædhe. Thu danzær m*et* thinæ føter,
ok jak æruædhæ m*et* mynæ føter. Thu wtrækker thinæ hænder
ij dandz pa korswise for glædhis skuld, ok mynæ hænder woræ
wtraktæ oppa korset til vbrygdilsæ. Jak syrgdhe ok wærkte oppa
korset ok thu glædz ij w*er*lde*n*næ. Thu haffw*er* bart bryst ok
sidho til fanytæ æræ, ok my*n* sidhæ war geno*m* stungen for thinæ
skuld. Nw æn thot thu haffw*er* giort swa megh*et* (mot) mech, tha
omwænt thech til mech, ok jak wil taka thech til mech.

Ællifte storbegere war, at æn tho at ha*n*s pinæ formattæ
allo*m* hiælpæ ok allæ ijgenløsæ, tho wiste ha*n* ma*n*gæ th*em* tha
waræ ok skulde ko*m*mæ, so*m* th*em* skulde ængte dughæ for theræ
ondæ g*er*ni*n*gæ skuld, hwilket ha*n*ne*m* pinædhæ beskeligheræ æn
alder th*en* wærk so*m* ha*n* tholdæ ij sin ligheme. Swa so*m* ha*n*
kærer ok ropa, so*m* Philippus sigh*er* til mæ*n*niske*n*: o mæ*n*niskæ,
see hwat jak tholde for thech, see om nogh*er* timæ tholde noger
theligen wærk so*m* th*en* ær aff hwilken jak pinæs. Jak so*m* do
for thech ropær til thech: see pinæn aff hwilke jak pinæs! see
jærnspigenæ, aff hwilke jak genom stingx! Ok æn tha at mech
ær swa meghen wærk wde*n* til, tho ær sorghen ok wærke*n* meer XCLIX
inna*n* til, aff thy at jak seer, at thu akter ængtæ alt th*et* jak thol
for thech. — Th*et* førstæ smabegeræ war, at mæ*n*niske*n* aktadhæ

æy hwre dyrt wærdh for theræ aterløsen war wtgiffwit. Aff
hwilke dyrlichet Petrus apostolus sigher: o mænniskæ, ij skulæ
witæ, at ij ære æy ijgenløstæ aff idhræ fanytæ syndæ omgangilsom
met forgangeliget gull æller silff, wden met vsmittædhæ lambsins
blodh Jhesu *Christj*. Ok sigher Paulus: ij ære køpte met stort
wærdh, ærer (thy) Guth ok bæren hannem wærdhelighe ij edher
ligheme. O hwre the vwærdhoghe ære hannem at bæræ, som
idhelighe dyrkke sin bwk for Guth, thy at the fyllæ hannem met
lustælik mat ok dryk, mædhen all wætzskæn ok blodhet war wt-
flutit aff saren wt aff hans ligheme ok inælfue, swa at hans bugh
thrængdes intil hans bak, swa som at han æy haffdhe inælue. Ok
thy som Bernardus sigher: *Christus* græt oppa korset, thy at æn
tho at hans pinæ haffdhe format allom hiælpa, thoch halp hun faa
mænniskæ. — Annær war, at swa som *Christus* siælffwer sigher:
CXLIX* ængen haffwer mere kærlik æn at han giffwer sik ij dødhen for
sinæ wenær som han giordhæ, hwilket hannem ijgengældz aff
mangæ som han kærer ij scripten ok sigher: the sattæ ond thyng
mot mech for godhgerningæ ok hat for myn ælskelichet. Swa
sagdhe han ok ste. Birghitte: mangæ hatæ mech ok mynæ ger-
ningæ, ok myn ordh regnæ the at waræ sorgh ok fafænge, æn
diæffuelen omfæmpnæ the ok ælskæ, ok alt thet the gøræ for
mynæ skuld, thet gøræ the met motkorran ok beskelichet, ok
ælskæ werldennæ swa renlighe at the aldrigh thrætæs ij hennæ
thiænist, wden ære altidh brænnende ij hænnæ ælskoghæ, ok
haffuæ æy brænnende kærlik til mech. Thy then tidh the ropæ
til mech æfter dødhen ok sighe: Guth miskundæ os, tha ære the
æy wærdughe at høræs, ok æy wærdughe at inga ij mynæ æræ,
thy at the wilde æy fylghæ mech sin herræ til pinennæ. — Ok
thy ær nu thridiæ smabegere at faa wiliæ fylghæ hannem til
pinen, æn thot ste. Petrus sigher: *Christus* tholde pinæ for os,
ok lot edher æfterdømæ at ij skulæ fylghe hans fot spar. Ok
ther aff sigher Augustinus: *Christus* wtualde hardhæstæ ok smæ-
CL lighestæ dødh, at hans thiænistæ mæn skulde æy rædæs dødhen,
hwilket the nu litit ælle ængtæ aktæ, som idhelighe wæfiæs ij
drukkenskap, til hwilke war Herræ sigher met propheten: we
edher som opstanden arla til at fylghe drukkenskap ok til at

drikke alt til quælden, at ij skulæ snakkæ ok hete meghen fafænghe,
ok ma*n*gæ handæ lek ok danz tha ær ij edh*er* gildæ ok ølfyllæ,
ok forthy skodhæ ij æy Gutz g*er*ni*n*gæ ok thænkæ æy ha*n*s ha*n*dæ
g*er*ni*n*gæ, hwre waldelighe ha*n* edh*er* skapædhe, ok hwre milde-
lighe ha*n* edh*er* ijgenløstæ ok beskelighe, hwre kærlighe ha*n* thol
edh*er* ok oppæhalder, ok giffw*er* edh*er* ma*n*gfaldæ godhg*er*ni*n*gæ,
æn thot at ij synde mot ha*n*n*em*. Ok forthy at ij synden ok ij
skodhe*n* æy Gutz godhg*er*ni*n*gæ thy oplot hælüete sin kæfft wde*n*
nogh*er* ændæ ok the fooro thiit nedh*er* so*m* starkæ waræ til
drukke*n*skap ok for andræ synder, ok the so*m* sik ophøgdhæ m*et*
høghfærdh, ok the som sik ærædhæ ælle rosadhæ aff theræ ond-
g*er*ni*n*gæ. Nw mædhæ*n* Guth sigh*er* them ve so*m* drikkæ til
quælsins, hwre megh*et* syrgeligheræ ve skal tha th*em* wardhæ so*m*
afftæ drikkæ wt offw*er* midiæ nat. Atuakten thy, kære brødher,
so*m* war H*er*ræ radh*er*, at edh*er* hiærtæ ælle ligheme thyngins CL*
æy aff ofw*er*ata ok drukke*n*skap ok thessæ liiffsins omsorgh, at
æy ko*m*me dødzsins dagh bradhelighe offw*er* edh*er*, wden wake*n*
idhelighe ok bediæn til Guth, at ij mughen wærdhelighe ko*m*mæ
for ha*n*n*em*, tha han wil edh*er* kallæ.

Tolffte storbegeræ war, at ha*n* tholde pinæ offw*er* all sin
ligheme wde*n* til ok innæn. Swa so*m* ha*n* siælffw*er* sigh*er* ij
sc*ri*ple*n*: the gino*m* groffuæ mynæ hænder ok føter, ok talde all
my*n* been ok mynæ inælue bru*n*næ aff wærke*n* wde*n* all hwilæ
ok roo, ok mit skin swartnædhæ oppa mech, ok my*n* been wis-
nædhe ok thørkædhes for bræ*n*nende wærk. The oplyffte theræ
mu*n*næ offw*er* mech ok skændelighe taladæ til mech, the slogho
mynæ kinder. My*n* wuen sa til mech m*et* rædhelighe øghen, ok
jak ford(h)om rig*er* war bradhelighe nedh*er*slaghen. Han hiolt mech
om halsen ok brøt mech ok satte mech swa so*m* skotbakka. Han
omkringaff mech m*et* sit spiwt ok sarghædhe mynæ lænder, ok
wtgøt mit innærstæ inæluæ blodh ok wætzkæ pa markenæ ok
spardhæ mech ængte. Han skar ok hiog mech saar oppa saar,
ok fiøl oppa mech som kæmpæ. Mit ænlite throtmædhe aff grat CLI
ok my*n* øghen myrktes. All thessæ thy*n*g tholde jak wde*n* mynæ
handæ vranglichet, mædhe*n* jak haffdhe renæ bønæ til Guth. — 3
Th*et* førstæ smabegere war, at ha*n*s pinæ war aldræ skæ*m*melighest

æft*er* w*er*ldzlik dom mot ma*n*næ høghfærdh. Hwar aff the sagdhe so*m* ha*n*ne*m* korsfæstæ, so*m* sc*ri*uet ær: fordømo*m* ha*n*ne*m* m*et* fulæstæ dødh. — Annær war, at ha*n* war fattuger mot ma*n*næ gire. Thy at so*m* sc*ri*uet ær: the røuædhe ok afførdhe ha*n*ne*m* aff sinæ klædh*er* ok skiffte th*em* mællæm sik. Ok sigh*er* ha*n* siælffw*er* aff sin fattudom: swa so*m* ræffuæ hawæ graffwæ at byggæ ij, ok hy*m*melsins foghlæ haffuæ redhæ, ok jo*m*frw*n*næ søn haffw*er* ængte at bøghæ sit hoffwth til. — Thridiæ war, at ha*n*s pinæ so*m* før ær sakt ok æn skal sighes war alzsarast mot mæ*n*niskenæ kæte ok skørlustæ. Aff thessæ thre sagdhe *Christus* ste. Birghitte: diæffuele*n* syndædhe thre lu*n*dom mot mech. Først høghfærdhæthes ha*n* aff thy at jak hafdhe ha*n*ne*m* wæl skapt. Ha*n* syndæthe ok ij giri, m*et* hwilke ha*n* wilde æy atenæst waræ mech jæmffnlige, CLI* wden girnadhes waræ offw*er* mech. Han syndedhæ ok ij lustæ, m*et* hwilke ha*n* lustædhes swa megh*et* at my*n* Guthdo*m*s æræ, at ha*n* haffdhe g*er*næ dræpit mech, om ha*n* haffdhe format th*et*, th*er* til at ha*n* haffdhe mat styræ ok radhæ ij my*n* stadh. Ok thy fiæl ha*n* aff hy*m*merighe ok opfylte w*er*lde*n*næ m*et* thessæ thre synder ok smittædhæ ma*n*kønet m*et* th*em*. For hwilket jak siælffwer tok ma*n*dom ok kom ij w*er*lde*n*næ at jak skulde m*et* my*n* ødhmyukt til ængtæ gøræ ha*n*s høghfærdh, ok m*et* my*n* fattudom omkulsla ha*n*s gire. Ok jak vnder gik ok tholdæ hardhæstæ korssins pinæ, at jak skulde fordrifwæ ok forændæ ha*n*s ledhæ ok vma*n*nelighe lustæ girilse, ok oplata hy*m*merighe m*et* mit hiærtæ blodh for mæ*n*niske*n*, hwilket før synden skuld war ijgenlukt for th*em*, om the wilde gøræ th*er* til swa megh*et* so*m* the formughe. Æn nu syndæ mæ*n*niske*n* mot mech, swa so*m* diæffuele*n* syndædhe før. The høghfærdhes aff fagh*er* ligheme so*m* jak skapædhæ ok gaff th*em*, the astu*n*dæ righedomæ, hwilke jak wil æy giffue th*em*, the flytæ swa ij vguthelighe ok vmanlighe køtzlustæ astu*n*delsæ, at om CLII th*et* waræ th*em* møgheliget, hælder drapæ the mech æn the wilde mistæ theræ vguthelighe lustæ, ælle tholæ my*n* rygheliglie dom so*m* th*em* forestar for theræ synder. Thy skulæ the fagbræ kroppænæ ok limer so*m* the høghfærdhes aff, dræpæs m*et* swærdh ok spiwt, so*m* sc*ri*uet ær, ok slites ok ætæs aff diwr ok foghlæ. Th*et* godz so*m* the sa*m*ma*n*sa*n*kadhæ mot my*n* wiliæ skulæ andræ

bortreuæ ok the skulæ fattughæ waræ. For theræ vguthelighe ok vquæ*m*melighe lustæ, tha misthækkes the swa my*n* fadh*er* ij hy*m*merighe, at ha*n* wærdughæs æy at takæ th*em* til sit ænlitis asyn. Ok forthy at the mech g*er*næ wilde dræpæ om the th*et* formattæ. thy skulæ the anwardhes ij diæfflenæ hænder ij hæluete, at ha*n* skal dræpæ them m*et* æw*er*dhelik dødh. Æn tho ær them hy*m*merighes tilgang oppen, æmædhen the lewæ, om the wiliæ omskifftæ ok bædræ sit leffneth, tha kan jak gøræ domen mildæræ.

Sanctus Jeronim*us* fan ij ærlighe Jødhæ bøgh*er* fæmtæn tekn, hwilke som skulæ wardhæ fæmtæn daghæ for domædagh.

Første daghen skal hafuet opresæ sik fæmten alnæ offw*er* allæ bærghæ høgdh ok skal standæ ij sin stadh swa so*m* mwr.

CLII* Annær daghen nedh*er* siwnker th*et* swa at th*et* næpelighe synes.

Thridiæ daghen skulæ all stor ok vnderlik haffsins diwr giffue rygheliket rwt ok thut til hy*m*melen synlighe oppa haffuet.

Fiærdhæ daghen skal haffuet ok watnet bræ*n*næ.

Fæmtæ daghen skulæ yrte ok træ giffue blodughæ dog.

Siættæ daghen skulæ allæ bygni*n*gæ fallæ.

Siwndæ daghen skulæ stenhallæ sa*m*man støtæs ok slas.

Attundæ daghen skal all jordhen fallæ.

Niændæ daghen skal jordhen jæmnes.

Ti*n*dæ daghen skulæ mæ*n*niskene wtga aff theræ skiwl æller hws, swa so*m* galnæ æy formughæ at tala een til a*n*nar.

Ælliftæ daghen skulæ dødhæ mæ*n*niskæ ben opsta ok standæ oppa theræ graffw*er*.

Tolfftæ daghen skulæ nogræ stiærner synæs swaso*m* fallæ.

Thrættændæ daghen skulæ allæ leuændæ mæ*n*niskæ dø, at the mughe m*et* the førræ dødhe opsta.

Fiortændæ daghen skal jordhen bræ*n*næ wdentil.

Fæmtændæ daghen skal wordhæ ny hy*m*mil ok ny jordh. ok allæ mæ*n*niskæ opstandæ aff dødhæ.

Thy ær mærkænde at Gutz dom, hwilke*n* swa ryghelik tekn forega, ær megh*et* rædhelik. Ok besy*n*nærlighe for siw thy*n*g. Først forthy at all skapt thing kærer tha offw*er* syndughe mæ*n*- CLIII niskæ. Som Joh*annes* sigher: ængtæ haffuæ wj at swaræ, nar hy*m*mil ok jordh, sool ok mane, wædh*er* ok watn, daghæ ok næter, ok all w*er*lden skulæ sta til witnæ mot os, storlighe røghe os. Thy at the thiæntæ os ok wj thiæntom æy Guth, hwilke*n* them skapædhæ. Ok thy sigh*er* Job: himlænæ, so*m* teknæ ænglænæ, skulæ openbaræ syndugx manz ondskap. ok jordhen skal opsta mot ha*n*ne*m* ok røghe ha*n*ne*m*, ok alt th*et* so*m* lønliket war ij ha*n*s samwit skal openbart wordhæ, ok ha*n* skal nedh*er* draghes ij pinær ij Gutz wredhes dagh. Ok sigh*er* Aug*ustinus*, at siælffw*er* Guth skal tha sighe til syndughe mæ*n*niskæ: jak foor nedher ij w*er*lde*n*næ aff hy*m*merighe, ok jak tok ma*n*do*m* for edhræ skuld, jak omgik m*et* edh*er* meer æn thrætighe aar. Jak tholde hadh ok spot ok vbrygdilsæ for edh*er*, jak war flængder ok fangen ok bunden, jak tholde hardhæ pinær ok gry*m*men dødh for edh*er*. All thessæ thy*n*g wisten ij ok forsmadhen ok retten til wredhe m*et* allæ edhre makt.

Annæ*n* tidh ær mærkændæ, at ij ha*n*s rætwisæ dom bøghes Guth æy til at misku*n*dæ th*em* so*m* do ij dødhelighe synd for CLIII* nogh*er* bønæ. So*m* scr*i*uet ær: Domara*n*s wredhe skal æy spara syndughe mæ*n*niskæ ij hæmffde*n*næ dagh, ok skal æy lydhæ nogh*er*s bøn, ok æy taga mæstæ gaffuæ for theræ aterløsn, so*m* do ij then wiliæ, at han wilde syndæ dødhelighe. Ok sigh*er* war H*er*ræ om the syndughe: the skulæ ropæ ok jak skal æy høræ them, the skulæ opsta ok letæ æfter mech ok skulæ æy finnæ mech, thy at the hatædhæ plikt ok synde bædring, ok togo æy my*n* ræddughe ok lyddæ æy my*n* radh, wde*n* dantadhæ ok mot korradhæ allæ mynæ næfst. Thy skulæ the nu ætæ sinæ frukt, th*et* ær at taga skyldughæ pinær for theræ ondg*er*ni*n*gæ.

Thridiætidh kan ængtæ lønæs ij th*en* dome*n*, thy at Guth wet all thy*n*g, so*m* Paul*us* sigh*er*: æy ær naget skapat thing vsynlikt i Gutz asyn, wden all thing ære bar ok openbar ij ha*n*s øghen. Ok ær scr*i*uet, at war H*er*ræs øghen ære megh*et* liwsæræ æn solin, omkringskodhændæ allæ mæ*n*niskæ wæghæ ok g*er*ni*n*gæ,

ok seer theræ hiærtæ ok allæ the lønlighe dele som ij th*e*m ære. CLIV Ok ær scr*i*uet, at mæ*n*nisken ser the thing so*m* openbar ære, ok Guth seer hiærtet.

Fiærdhæ tidh tha opuækæ all skapet thy*n*g til sinæ wuener hæmd, ok sigh*er* scr*i*pte*n*: war H*er*ræ, thy*n* skapæth thing thiænæ thech sino*m* h*er*ræ, skulæ hetelighe gry*m*mæs til at pinæ vrætwisæ. Ok sigher hælghe scr*i*pt, at swa so*m* skapædh thing wændæs hælghe mæ*n*niskæ til godhe, swa skulæ the wændæs syndughe ok vmildæ til ondæ. Ok ære diæffuelslighe andæ, hwilke skapædhæ ære til syndughe mæ*n*niskæ hæmd, ok ij theræ ondskap tha stadfæstæ the theræ pinæ offw*er* them, ok skulæ wtgiwtæ ok fuldko*m*mæ offw*er* them ha*n*s wredhe, so*m* th*e*m skapædhæ. Ok eld, hogh ok hwngh*er* ok dødh, all thessæ ære skapt til hæmpd, ok diwr ok eterormæ, iær*n* ok swærdh the dømæ syndughe til dødh.

Fæmtæ ær, at ængen forma at krænkæ æller ijgenkallæ th*e*n dom, so*m* hy*m*merighes ko*n*nin*g* skiper. So*m* the hælghe scr*i*pt witnær: hwær th*e*n dom so*m* ko*n*nin*g*en skipær ok stadhger ær æy loffliket at omskifftæ. For hwilket war H*er*ræ sigh*er* ok teknær m*et* swærdh sin vaterhaldughe dom, hwilke*n* ha*n* giffw*er* offw*er* CLIV* them so*m* fordømes. Hwær mæ*n*niskæ skal witæ, at jak wtdrogh mit swærdh aff sine sliidh wgenhaldheliket. Gwtz dom liknæs weth swærdh, thy at swasom th*et* skil nogh*er* lim fra*n* kroppen, swa skil Gutz rætwisæ dom forba*n*nædhæ siæl fra*n* ha*n*ne*m*. For hwilket the hælghe scr*i*pt manær os ok sigh*er*: flyn wnden swærdhet m*et* jdrughæ ok scr*i*ptæmal ok bædring, thy at swærdhit ær ondskaps hæmpnæræ, ok wten at swærdhit ær Gutz dom.

Siættæ ær, at th*e*n domen ær vthollik ok vflylik, swa som scr*i*uet ær, at syndughe mæ*n*niskæ skulæ sighe til b*er*gen ok stenhallænæ: fallen offw*er* os ok skylin os aff domaræns ænlite, som sitter oppa domstolen ok aff lambsins so*m* teknæ Gutz søns menløsæ ma*n*dom, thy at theræ meglæ wredhes dagh komber, ok hwa skal formugha at sta? Tha fulko*m*mæs th*et* *Gregorius* ok fleræ kæ*n*nefædh*er* sighe: o hwre thrange ondæ ma*n*næ wæghæ wordhæ til at vnfly, hwar wredhe domære*n* ær ouan til, ok hæluete opit nedhen til, oppa høghræ ha*n*d røghænde synder, ok oppa winstræ hand wtallighe diæfflæ, ok wde*n* til omkring all

we*r*lden bræ*n*nende m*et* alt th*et* ij hæ*n*næ ær. ok innæ*n*til bitænde ok awitænde samwit for giordhe synder. Tha skal vmøgheliget CLV waræ at fly ok vtholiget at sta, tha so*m* war H*er*ræ sigh*er*, at mæ*n*niske*n* skal gøræ regenskap aff hwært th*et* fanytæ ordh so*m* the taladhæ. Ok, so*m* sc*ri*uet ær, skal war H*er*ræ spyriæ ok ræknæ edhræ g*er*ni*n*gæ, ok opletæ ok ranzsaga edher thænkelsæ, the so*m* æy ære rensadh m*et* idhrughæ ok wiliæ til at bædræ. Ok so*m* B*er*nard*us* sigh*er* skal war H*er*ræ kæ*n*næs gørænde dømæ, hwilke*n* thu tholande vræt aff syndughe wetz æy æller aktæs aff th*em*. Tha skal alder th*en* timæ th*em* war giffuen ij w*er*lden wtkræffuæs aff th*em*, hwre the ha*n*ne*m* opnøttæ.

Ok ij th*et* siwndæ skal war H*er*ræ fulko*m*mæ th*et* sc*ri*uet ær ij læsti*n*næ ok sigh*er*: gan bort forba*n*nadhe, ij æw*er*dhelik eld so*m* diæffuele*n* ær redder ok ha*n*s ænglæ, ok tha skulæ the ga ij æw*er*dhelighe pinæ, ok rætwisæ mæ*n* ij æw*er*dheliget liiff. Tha, swa so*m* sc*ri*uet ær, skal alzwaldugh*er* Guth hæmpnæs offw*er* th*em* ok søkæ th*em* pa domædagh ok giffuæ eld ok madhkæ, so*m* ær diæfflænæ ij there køt ok siælæ, at the skulæ bræ*n*næ ok kæ*n*næ pinæ for wde*n* ændæ. Ok so*m* p*ro*phete*n* sigh*er*: theræ CLV* madh so*m* th*em* sliter skal aldrigh dø, ok theræ eld so*m* th*em* bræ*n*nær skal aldrigh wtslækkes. Ok thy sigh*er* B*er*nard*us*: o hwilke*n* grath, hwilket thut, hwilke*n* sorgh tha wordh*er*, nar vmildæ mæn skulæ skilies fra*n* hælghe mænz wærdskap ok Gutz asyn, ok skulæ anwardhes ij diæfflænæ wold, ok skulæ ga m*et* th*em* ij æw*er*dhelik eld ok th*er* at waræ, æ for wde*n* ændæ, ok skulæ leffue ij sorgh ok grat, ok langh wtkastæ fran hy*m*merighe, ok skulæ pines æw*er*dhelighe ij hæluete, ok skulæ aldrigh see liws, aldrigh fa swalæ æller lisæ, wde*n* pines th*er* om thusandæ thusandæ aar, ok aldrigh thædhen frælsæs. Hwar aldrigh thrætes th*en* so*m* pinær ok aldrigh dør th*en* so*m* pines, wde*n* swa opnøter elden th*er* mæ*n*niskene siæla, at the altidh gømes til ny pinæ. Swa gøræs ok skippes th*er* pinernæ, at the altidh opnyæs.

Æn hwre gry*m*melighe diæffuele*n* tilbinder sik fordømdæ siæl, th*et* syntes s*an*cte Birghitte, hwar een diæffuel sagdhe til eennæ siæl: kom til mech æy m*et* kærlik wde*n* m*et* hat, thu fikt særlighe fordeel for mech, thy at thu wast aterløst m*et* Gutz søns

blodh ok æy jak. Æn for thy at thu forsmadhe Gutz kærlik, thy CLVI omwænt thit hoffueth til mynæ føter, ok jak skal taga thinæ føter ij my*n* mu*n*, ok waru*m* swa sama*n*føgdh swa so*m* the mæ*n*, hwilke a*n*ner swærdh haffw*er* ij a*n*ne*r*s hiærtæ, ok annær kniiff ij a*n*nærs inælue. Thu stik mech met (thy*n*) wredhe, ok jak skal stingæ thech m*et* my*n* ilzke. Ok for thy at jak haffdhe hoffueth, so*m* ær vndersta*n*delsæ, at hedhræ Guth, om jak haffdhe wilit, ok thu føter, so*m* ær styrke, at ga til Guth, ok thu wilde æy, thy skal mit rædhelighe hoffueth opnøtæ thinæ kaldæ føter. Thu skalt wde*n* ateruændæ opswælghes, ok tho æy opnøtæs, wde*n* opnyæs til pinæ for wde*n* ænde. Sa*m*man føghe ok os m*et* thry rep. Førstæ ware ij midiæ, m*et* hwilket thy*n* nafflæ ok my*n* sa*m*manføghes, swa at mit blæsænde dragh*er* thu mit eter ij thech, ok nar thu ander, tha skal jak draghæ thy*n* inælue ij mech. Ok th*et* ær wæl wærdhskyldugt, thy at thu ælskædhe meer thech æn thy*n* genløsæræ, swa so*m* jak ælskædhæ meer mech æn my*n* skapæræ. Ok m*et* a*n*net rep sa*m*manbindes mit hoffueth ok thinæ føter, ok m*et* th*et* thridiæ thit hoffueth ok mynæ føter. Sidhen syntes th*en* sa*m*me diæffuel at haffue thre huassæ klør oppa hwær sin foth ok sagdhe til siælene: forthy at thu CLVI* haffdhe øghen til at see liiffsins wægh, ok sa*m*wit til at skodhæ mællo*m* ont ok got, thy skulæ tua mynæ klør inga ok geno*m*stingæ thy*n* øghen ok thridiæ skal inga ij thy*n* hiærnæ, aff hwilke*n* thu skalt swa quællies, at thu skalt alder waræ vnder mynæ føter. Thy at thu wast th*er* til skapadh*er*, at thu skulde waræ my*n* h*er*ræ, ok jak thy*n* fotapal. Thu fikt ok tw øron til at høræ liiffsins wægh, ok mu*n* til at talæ siælenæ nyttelicheet, æn forthy at thu forsmadhe at talæ thinæ siælæ helsæ ok høræ, thy skulæ tua a*n*nen my*n* fotz klør inga ij thy*n* øron ok thridiæ ij thy*n* mu*n*, aff hwilke thu skalt swa pines, at all the thy*n*g skulæ thech waræ alzbeskæst so*m* thech syntes før søt waræ, nar thu syndædhe mot Guth. Ok ge*n*stæn th*et* war sakt, tha sa*m*ma*n*føgdhes siælenæ hofueth ok føter ok nafle m*et* diæffuelsins hofueth ok føter ok nafle, so*m* før ær sakt, ok swa sa*m*ma*n*bwnden nedh*er* swnko the badhæ ij hæluet*is* diwp, ok tha hørdhes een røst ok sagdhe: o hwat haffw*er* nu siælen aff all sin righedom? wisselighe æy

wden skadhæ! hwat aff sin hedher? sa*nn*elighe æy wde*n* blygdh! hwat aff sin lustæ gire? sa*nn*elighe æy wde*n* pinæ!

Nw mædhen Gutz domæ ære syndughe mæ*n*niskæ swa CLVII
rædhelighe gry*m*me ok hardhæ æfter dødhen, tha ær os radheliket at lydhæ the hælghe sc*ri*pt, hwilke*n* so*m* mænær hwær waræ ok sigher: tilredh rætwisænæ fore domen, th*et* ær at thu mæ*n*niskæ bædræ rætwislighe thinæ synder, før æn thu kallæs for Gutz dom, swa at thu full gøre for høghfærdh m*et* ødhmyukt, for awnd ok wredhe m*et* kærlik ok tholæmodz saktfærdughet, for drwkkenskap ok skørliffnæth m*et* renligx aterhald, for lyghn ok ma*n*g talan m*et* sa*n*nend ok thystæ, ok swa aff allæ andræ synder. Ok tillæg thinæ siæl fulko*m*men jdhrwghe ok ræt sc*ri*ptæmal, hwilket som ær bæsstæ lækedom for dødzsins siwkdom, ok spør thech siælffw*er* gra*n*nelighe ok ranzsakgha thit samwit fore domen. Ok tha skalt thu finnæ misku*n*d ij Gutz asyn, hwilken misku*n*d war søtæ h*er*ræ Jh*esus* *Christus* latæ os finnæ ij syn dom! hwilken som waræ loff ok hedh*er* ok æræ æwærdhelighe! Amen!

Syw tekn ære til andelik dødh,

th*et* ær, at siælen ær skyldh weth Guth, hwilke*n* hæ*n*næ liiff ær, ok bu*n*den til hæluedes dødh.

CLVII* Førstæ ær, at meræ ælskæ skapth thing æn skapæren.

Th*et* andræ ær, at mæ*n*nisken wannytiær skapæth thing ok Gutz godg*er*ni*n*gæ sik til syndh.

Thridiæ ær, at mæ*n*niske*n* lustæs ij synden.

Fiærdhæ tekn ær iduhet ok klokh*et* at syndæ, som Je*re*mias p*ro*ph*et*a sigher: the ære wisæ at gøræ ont, ok the ku*n*næ æy gøræ got.

Fæmtæ ær at glømæ Gutz godhg*er*ni*n*gæ, swa so*m* war H*er*ræ kæræ*r* m*et* p*ro*phete*n*: mit folk haffw*er* glømt mek ok jak skal giffwæ th*em* ij glømskæ ok ij æuærdhelighe skam ok blygdh.

Siætæ teknet ær ilhærdzskæ amot Guth ij thy at mæ*n*niske*n* wil æy bøghiæ sik til got, so*m* *sancte* Job sigh*er*: theræ hiærtæ ær hart wordhet so*m* steen.

Siwndæ ær at draghæ andræ til synd ok fordømelsæ.

St. Bernardus sigher, at for thre handæ sak skuld tha halder the hælghe kirke høghtidh aff hælghæ mæn.

Først ær, at mæ*n*niske*n* skal skæ*m*mæs ok blyghes at the leffue æy swa guthelighe ok æy ij swa hælgh*et* leffneth so*m* the giordhe.

Then a*n*næ*r* saken ær, at mæ*n*niske*n* skal taghe guthe[li]gh*et*
CLVIII æffterdøme af theræ hælghe leffneth. Mæ*n*niske*n* ma wæl blyghes

at hun følger æy hælghe mæ*n*niske leffneth æft*er*, thy at the waræ mæ*n*niskæ som wy. The leffdhe ij fastæ ok ij stort aterhold, ij ødhmyukt ok ij tholamod ok ij allæ dygdhe fulko*m*melsæ. Tha wy læggæ wart leffneth oppa wægskalænæ ok skodhæ th*et*, tha finnæ wy thet, at wart leffneth ær ligeræ diæffle*n*ne leffneth æn hælghe mæns. ok forthy mughe wy wæl sla wart hoffueth nedh*er* ok ska*m*ma os.

Th*e*n thridiæ sake*n* ær at wy skulæ fly til hælghe mæns hiælp ij theræ høgtidh*er*. thy at so*m* st. Pauel sigh*er*, at wy formugho*m* æy at fanga een godh*er* thanka aff os siælffuæ æn sidh*er* meer.

Hwilken mæ*n*niskæ som wil taga Gutz hælghe ligheme han skal haffuæ fæm godh thing.

Først skal han skodhæ hwat han siælffw*er* ær, æller hwat ha*n* skal taga, th*et* ær sander Guth ok man, so*m* haffw*er* skapt hymil ok jordh.

Th*et* andræ mæ*n*niske*n* skal haffuæ th*et* ær guthelichet ok ødhmyukt, for th*e*n skuld at then so*m* han skal taga han ær aldræ hælghest ok opbørilsæ til all hællichet. Ok thy m*et* aldræ CLVIII* størstæ guthelichet tha skal mæ*n*niske*n* anamæ sin Guth til sik, ok rensæ sik aff allæ synde wrenlichet m*et* angh*er* ok graat.

Thridiæ ær war wwærdughet mot hans storæ wald. Th*et* ær at mæ*n*niske*n* skal haffuæ guthelik ræddughe ij th*et* at swa fult eet creatur skal gaa fram ok taga til sik alzwaldugh*er* Guth ok h*er*ræ. Ok mædhen th*et* swa ær at een wren man, so*m* haffdhe fallet ij træk waræ wwærdugh*er* at sta ij een kæsærs asyn, hwre megh*et* meer ær armæ syndughe mæ*n*niskæ ww*er*dugh*er* at taga Guth til sik. Æn tho at ligeuæl skal mæ*n*niske*n* thænkæ at Gutz misku*n*d ok nadhæ ær størræ æn waræ synder æller ww*er*dugh*et*.

Th*et* fiærdhæ ær kærlichet ok hiærtæns astu*n*dæn mot hans aldræ størstæ godhet, ok thy skal mæ*n*niske*n* megh*et* waktæ sik at han æy ganger fram at taga Gutz ligheme m*et* hiærte*n*s

wguthelichet æller slemhet, ij hwilke*n* so*m* ær høgxstæ godhet ok wbegripelik søtme og hugnædh. Ok thøkkes th*et* wnder at wara at mæ*n*niske*n* smæltær æy bort ij guthelik kærlichet, tha han
CLIX tagh*er* th*et*tæ hællighestæ sacrame*n*tit. Ok thy bør mæ*n*niske*n* at skodhæ Gutz pinæ om hun wil optændes ij guthelik kærlik ok astu*n*den.

Th*et* fæmtæ ær gutheliglie ok kærlichetz bønæ ok ødmyukt mot ha*n*s mildhet for sik ok for andræ, thy at th*et*tæ sacrame*n*tit ær for th*e*n skuld stadfæst at mæ*n*niske*n* skal bedhes nadhæ aff Guth.

Then som Gutz ligheme wil taga, han skal haffuæ siw godh thing.

Th*et* førstæ rættæ tro. Th*et* andræ ær syndæ anggh*er*. Th*et* thridiæ ær at prydhæ sik m*et* godhæ dygdh*er*. Th*et* fiærdhæ ær at giffwæ til allæ th*e*m so*m* naghet haffuæ wlighe giort mot ha*n*nem. Th*et* fæmtæ ær ødhmyukt. Th*et* siætæ ær guthelik ok bræ*n*nende astu*n*den til at taga sin Guth ok kæræ h*er*ræ. Th*et* siwndæ ær at mæ*n*niske*n* skal haffuæ guthelichet ij sit hiærtæ til sin Guth ok h*er*ræ.

Item hwilken som wærdhelighe tagh*er* Gutz ligheme, han faar siæx god thing.

Th*et* førstæ ær, at allæ nadhelighe synde forgiffues ha*n*ne*m*.

Th*et* andræ ær, at hans siæl wordh*er* siw sinnæ skærære æn solen ær ij hy*m*milen.

CLIX* Th*et* thridiæ ær, at meræ rensæs mæ*n*niske*n* aff sinæ synder aff thy at hun tager Gutz ligheme, æn at hun ællers rensædhes, ok brw*n*næ thrætighe aar ij skærselle eld.

Th*et* fiærdhæ ær, at mæ*n*niske*n* far framga*n*g ij godhæ dygdh*er*.

Th*et* fæmtæ ær, at meræ goth faar mæ*n*niske*n* th*er* aff, æn hun fastædhe hwær dagh.

Th*et* siætæ ær, at alt hy*m*merighes hærskap glædz aff ha*n*ne*m*, ok Guth fadh*er* sigh*er*: jak glædz, at jak skapædhæ thænnæ mæ*n*niskæ, ok Gutz søn sigher: jak glædz, at jak aterløste ha*n*ne*m* aff æw*er*dhelik dødh, then hælghe and sigh*er*: jak glædz, at jak ma hwilæs ij ha*n*ne*m*, ok hans ængel sigh*er*: o h*er*ræ Guth, jak thakkar thek, at thu skykkedhe mek til at thiænæ thessæ siælenæ.

Mærkænde ær, at siælenæ dygdh*er* ære ælleffwæ, hwilke hun skal haffuæ, om hun skal ko*m*mæ til hy*m*merighes.

Th*et* førstæ ær at ælskæ Guth ow*er* al thing ok fly syndenæ.

Th*et* andræ ær tholamod i drøffwilsæ ij all motgang.

Th*et* thridiæ ær at haffuæ renlichet ij siæl ok ligheme.

Th*et* fiærdhæ ær at forsma fafængæ æræ ok forgangelik thing. CLX

Th*et* fæmtæ ær san ødmyukt ok stygges weth all høghfærdh.

Th*et* siætæ ær at ælskæ sannendenæ ok fly lygnenæ.

Th*et* siwndæ ær at fly ok staa mot allæ wredhe ok gælsko.

Th*et* attændæ ær at ælskæ allæ ok fly awndenæ.

Th*et* nindæ ær at fly allæ fawidzsko ok ælskæ guthelik wisdom, hwilke*n* so*m* ær at grætæ sina synder ok Jh*esu Christi* pinæ ok antuordhæ Guth all sin wiliæ, ok ængtæ gøræ, thænkæ æller tala wde*n* th*et* so*m* Guth thækkes, ok altidh astu*n*dæ at ko*m*mæ til hy*m*merighes righe.

Th*et* thindæ ær, at mæ*n*niskene siæl skal nedh*er*stuppæ kropsins lustæ ok wiliæ.

Th*et* ælleptæ dygdhen ær at ow*er*giffue all wærlz gire, ok omfæmnæ godhwiliælighe fatikdom for Gutz skuld. Ok thy sigh*er* Basilius ij sin reg*u*la: o my*n* kæræ doter, thessæ dygdhenæ ma thu raslighe faa, om thu glømer alzstinx wærldenæ fafænge ok hæ*n*næ astu*n*dæn, ok at thu halder kærære ok dyrære hy*m*merighes righe æn jordherighes thing, ok æn thy*n* eghen wiliæ ær stadfæster ij Gutz budhordh, ok thænkær thu dagh ok nat oppa Gutz hardhæ dom. CLX*

Item six thing skal mænnisken hwær dagh thænke, om hun wil kommæ til hymmerighes glædhæ.

Thet førstæ ær, at hun skal thænkæ oppa Guth, ok lustæs ij hannem.

Thet andræ ær, at thænkæ oppa Gutz pinæ, ther til at mænnisken skal waræ thollugher ij all drøffuelsæ ok motgang.

Thet thridiæ ær, at mænnisken shal thænkæ oppa dødhen, swa at hun redher sik wæl til mot hannem.

Thet fiærdhæ ær, at thænkæ oppa hæluetes pinær, hwilke diæffuelen haffwer reth sinæ thiænæræ.

Thet fæmtæ oppa dommadagh, ij hwilken wy skulæ gøræ rekenskap af allæ waræ gerningæ, ordh ok thænken.

Thet siætæ oppa hymmerighes æræ, hwilken Guth giffwer them som stadughe æræ ij hans thiænestæ.

Item skalt thu mærkkæ, mænniskæ, at løghe æller kætæ ær thek mangfoldelighe skadhælighe.

Thet førstæ ær, at hun gør mænnisken andelighe blindæ, ij thet at hun ængeledhes akter sin tilkommændæ wadhæ.

CLXI Thet andræ ondæ ær, at kætæ æller fafængt glædhæ ledher mænnisken til meget ont, swa som forrædhæren gør, han loffwer fagherl ok tho bønsær han ij ændælyktenæ forrædhelse.

Thet thridiæ ær, at kætæ ok werldzlighe glædhæ misthækkes Gutz uener, ok ær kætæ ij them som æy haffuæ Jhesu Christi kærlikhetz tekn.

Thet fiærdhæ ær, at kætæ ær størstæ wægh til allæ dødhelighe synder.

Thet fæmtæ ær, at kætæ ær een heth astunden til andelik dødh.

Thet siætæ ær, at æ thæs større kæten ær, thes meræ skeper hun mænnisken til wredhe ok brædzkæ.

Th*et* siwndæ ær, at kætæ ok fafængelighe glædhe the sines aff daræ at waræ wissæ, æn the som saktfærdughe ok godhæ ære aff Guth ok Gutz wener ære, the haldes for een daræ.

Th*et* attændæ ær, at kater ok fafænghlighe gladh*er* ha*n* haffw*er* tekn at ha*n*s hiærtæ ær belakt m*et* ma*n*ga wnyttelighe thankæ, ok at ha*n* ær redhebon at baktalæ andræ.

Th*et* nindæ ær, at hwær th*e*n so*m* sik først giffw*er* til kætæ, ha*n* far næpelighe aterwændæ aff løslat senth æller aldrig.

Th*et* tindæ ær, at kætæ gør mæ*n*niske*n* wanskelighe ok CLXI*
wstadughe ok omskiptelighe, nw til wredhe ok nw til glædhæ.

Th*et* ællefte ær, at kætæ gør mæ*n*niskene wanskelighe til godhæ dygdh*er* ok opløffter mæ*n*niskene hiærtæ til diæffelsins gab, ok thy mæ*n*niskæ, tha skalt thu skodhæ thinæ g*er*ni*n*gæ ok rættæ th*e*m æft*er* Gutz wiliæ ok fly til hans hiælp.

Mærkændæ ær, at søndaghen skal haldæs hælligh*er* ij siw handæ motæ.

Th*et* førstæ ær, at mæ*n*niske*n* skal hafuæ andelighe ro ij Guth.

Th*et* andræ ær, at ow*er*giffuæ sin eghen wiliæ ok gøræ Gutz wiliæ.

Th*et* thridiæ ær, at mæ*n*niske*n* skal øffuæ sik ij andelik søtmæ ok hwgnædh.

Th*et* fiærdhæ ær, at hun skal haffuæ renlichet ij siæl ok ligheme.

Th*et* fæmtæ ær, at hun skal haffuæ aterhaldh aff kropsins lustæ.

Th*et* siættæ ær, at lata aff all ærffuedhes g*er*ning.

Th*et* siwndæ ær, at gø*m*mæ sin mu*n* af fafængæ ordh.

St. Gregorius sigher, at høgfærdhen ær fyræ faal, swa som ær:

CLXII Th*et* førstæ, th*et* ær at mæ*n*niske*n* thænkær sik noget got at haffue aff sik siælffw*er*.

Th*et* andræ ær at thænkæ sik at haffuæ aff Guth noghet goth for sinæ ·forskulden.

Th*et* thridiæ ær at rosæ sik th*er* aff at hafuæ th*et* ha*n* æy haffw*er*.

Th*et* fiærdhæ ær, at wiliæ eenka*n*nelighe synæs ij allæ sinæ mædhffærdh*er*, ij ordh ok ij g*er*ni*n*gæ ok ij sin klædh*er* ok ij allæ andræ forga*n*gelighe thing, ok forsmar andræ.

Item ær mærkænde, at høghfærden ær innen til ok wde*n*. Th*en* indre kallæs høghmodh. The ytre kallæs fafængh æræ, ok thessæ syunes wden til. Ok aff thessæ tuæ*n*næ tha fødhes siw døtter. — Th*en* førstæ dotter ær wlydnæ. Th*en* andræ ær trættæ, swa at mæ*n*niske*n* m*et* sit roop wil winnæ. — Th*en* thridiæ ær at rosæ sik. — Th*en* fiærdhæ ær skrimten at wiliæ synæs godh*er* wden til for mæ*n*niske*n*. — Th*en* fæmtæ ær strænghet, th*et* ær at nar nogh*er* naget illæ æller misgør, ok tha orsakar ha*n* sik ok wil æy synæs at haffuæ ille giort. — Th*et*
CLXII* siætæ ær missæ*m*miæ, ok th*et* ær th*en* tidh nagh*et* talæs æller sigx, tha ær han genwærdugh*er* th*er* amot, at ha*n* skulæ synæs at haffuæ wu*n*net. — Th*en* siwnde dotteren ær at oppafinne nagh*et* th*et* so*m* ær siælsint ij ordh ok g*er*ni*n*gæ, ij klædh*er* ok ij all a*n*nar thing.

Item ær mærkænde, at høghfærdhen haffwer tolff trapper.

The førstæ trappæn ær forwite ok th*et* ær een stor last ij mæ*n*niskene hiærtæ ok sa*m*wet. Ok th*et* ær, at hun wil alt ransaka ok alt dømæ, alt witæ, alt spøriæ, ok glø*m*mer sik siælffw*er*.

Th*en* andræ ær hwghsins wstadughet ij godhæ.

Th*en* thridiæ ær whøffueslighe glædhe ok løslat.

Th*en* fiærdhæ trappæn ær roos.

Th*en* fæmtæ ær eenka*n*nelichet ok eenbændæ.

Th*en* siættæ ær at latæ sik haffuæ hedh*er*, loff, wald, fordel ok wørdhning for alla andræ.

Th*en* siwndæ ær m*et* dyrffue at fortrøstæ sik.

Th*en* (attændæ) ær at orsagha sik ok wæriæ sin ondskap.

Th*en* nindæ ær flærdh ok skrymptæn ij skriftæmal.

Th*en* tindæ ær genstridh som ær ij trættæ ok ij hwassæ ordh ok swa ij swar, ok wiliæ ææ sinæ trættæ fram haffuæ. CLXIII

Th*en* ællæfftæ ær at fryllighe gøræ snødhæ g*er*ni*n*gæ ok hafwæ frælselichet ij synden.

Th*en* tolfftæ ær sidhwæniæ ij synden.

Wideskullændæ ær, at affwnden haffuer fæm døtter.

Th*en* førstæ ær hath, th*et* ær at wiliæ nagh*er* ont ok ængeledhes nagh*et* got.

Th*en* andræ ær at glædhes aff sin jæmc*ri*stins motga*n*gh æller skadhæ.

Th*en* thridiæ ær wredhe ok harm aff sin jæmc*ri*stins wælfærdh.

Th*en* fiærdhæ ær at rwnæ mællæn wener til at gøræ missæmiæ mællæn th*em*.

Weteskullænde ær, at wredhe hun fødher aff sik siæx døtter.

Th*en* førstæ ær kratz, ok th*er* m*et* vnderstandes alder th*en* skadhæ ij ordh ok ij g*er*ni*n*gæ th*er* nagh*er* mæ*n*niskæ gørs aff (wredhe).

The andræ ær pøsningh æller ophæffuelsæ ij sit hiærtæ, nar thankane oppøse hwghen til hæmdh.

The thridiæ ær smælichet, ok gaar fram aff een onder wiliæ ok m*et* ophøgdhæ røst, aff wredhe at wiliæ hæ*m*ffnæ sin haarm ij sin wredhe. CLXIII*

The fiærdhæ ær at lasstæ nagh*er* a*nn*ær ij a*nn*ærs aherendæ.

The fæmtæ ær misførm, th*et* ær at hæffnæ sin harm m*et* wtraktæ tekn.

The siætæ at hattæ ok spottæ m*et* wredhes edh*er*.

Item lætiæ haffwer attæ døtter.

The førstæ ær onskæ, th*et* ær th*en* tidh nar nagh*er* ælskær ondh thing, ok haffw*er* th*er* til lwst.

The andræ ær at ælskæ hat ok stygges amot th*et* so*m* got ok dygdheliget ær.

The thridiæ ær dulskelichet ok hwghsins lætiæ at gøræ got, ok th*et* æy at fulfølghe.

The fiærdhæ ær wantrøst ælle wanhop, for thy at swa so*m* hopet fødhes aff Gutz nadhæ ok godhæ forskulden, hwilken thu som ær nadhæ met godhæ ge*r*ni*n*gæ aff Guth, ok th*et* haffw*er* æy th*en* so*m* later ær.

The fæmtæ ær glømskæ til at gømæ Gutz budhordh.

The siætæ ær hwgsins waffræn æller bekombrilsæ weth th*et* so*m* fafænkt ær æller wlofflikit.

The siwndæ ær at fly ærffuedhes ge*r*ni*n*gæ.

The attændæ ær at ælskæ sømpnongh*et* ok hwilæ.

Ok ær mærkendæ, at søttæn synder høræ lætiæne til.

CLXIV Som ær dolskæ, bløthet, sømpnokh*et*, fafængæ, frandragning, senhet, forsø*m*melse ok vfulko*m*melichet æller vhøffueslighe kætæ ok vfa*m*melichet, vfornomst ok wguthelichet, vskælik drøwilsæ ok ledhe til at leffuæ ok wanhop. Doffuæn æller dolsker ha*n* ær litæn ij kærlichet til got, ok aff hæ*n*næ tha synæs at fødhes allæ thessæ fornændæ synder. Ok dolsker gør meget ont ij mæ*n*nisk*en*, først gør hun Guth wæmilsæ, ok tha spyys dolsker man fra Guth, tha ha*n* faar tilfællæ at fallæ ij synd ok dør wden syndæ

angh*er*. — Annæt si*nn*æ giffw*er* hun diæffuele*n* tilfællæ at frestæ mæ*nn*iske*n*, thy at m*et* ma*n*gæ lastelichet tha frester diæffuele*n* mæ*nn*iskene, the so*m* latæ ære, m*et* hwilke*n* han thør æy frestæ ydugh*er* man ij godhæ, swa so*m* flyoghun sitiæ æy oppa siwdhende grytæ. — Th*et* thridiæ si*nn*æ gør hun mæ*nn*iske*n* wanmækdugh*er*, swa so*m* ma vnderstа*n*des ij th*em* so*m* ære fulstarkæ, ok tho gytæ the æy siwnde del swa meklæ bætringh (giort) for sinæ synder æller guthelighet ærfuedhæ swa so*m* een ga*m*mel krank kiærlingh, ok th*et* hænder for lætiæ skuld, for thy at the haffuæ lyten CLXIV* astu*n*den til at gøræ syndæ bætringh. Ok thy sigh*er* Bernardus: vi gyttæ thy litit, thy at wy wiliæ æy. Megh*et* lætiæ hun gør ok th*et*, at mæ*nn*iske*n* bedhes ok tagh*er* aldryg, thy at th*et* hænder at een faar æy th*et* ha*n* bedhes ij sinæ bønæ, thy at ha*n* bedh*er* dolskelighe, hwilke*n* een a*nn*ær, so*m* bedh*er* hetelighe ha*n* faar aff Guth ij enne stundh æller ij een dagh. Dolsker ma*n* bedh*er* swa latlighe at ha*n* komber aldrigh til Gutz budhordhæ aterløn, hwilke*n* so*m* ær swa stor at th*et* kan ængen sighe ok æy vnderstandelsæ begripæ. Later man ha*n* saar ij th*et*tæ liffuet ok skær aldrigh, thy at han komber aldrigh til sin siælæs roo. Ok sigh*er* B*er*nardus amot thessæ lattæ mæ*nn*iskæ: ær th*et* swa at thu børiær naget (goot), tha børiæ th*et* fulko*m*melighe, æst thu fulkommelik, tha gør thinæ g*er*ni*n*gæ fulkommelighe. Latter man ha*n* ær vthollik ij hardhæ thing, ok th*e*n ær bløter som ow*er* wins ij CLXV drøffuelsæ. Thennæ bløthet ær swa so*m* een dynnæ ok oppa hwilke diæffuele*n* hwilæs ij mæ*nn*iske*n*. Latter ma*n* ær ok swa so*m* then man so*m* ær giordh*er* aff snø, hwilken so*m* smælter til drøffuelsene eld ok wordh*er* til ængte.

Firæ handæ lustelichet ære ij hymmerighe, hwilke som mænniskene skal hetelighe astu*n*dæ ij sin siæl.

Then førstæ ær at astu*n*dæ hetelighe ij sit hiærtæ at see Guth ij ha*n*s æuærdhelighe æræ, ok the fulko*m*melighestæ righedomenæ, hwilke aldrigh takæs aff ha*nn*e*m* som th*e*m faar.

Th*en* andræ lustelichet ær at idhkelighe wiliæ høræ the aldræ søtæstæ ænglæ røstænæ, m*et* hwilke the wde*n* ændæ ok wde*n* ledhe loffuæ Guth ok wændelighe tilbediæ.

Th*en* thridiæ ær at m*et* alt hiærtæ ok bræ*n*nendæ astu*n*den at wiliæ loffuæ Guth æuærdhelighe swa so*m* ænglænæ gøræ.

Th*en* fiærdhæ ær at nytiæ ænglæ(ne) hugnædh ok hælghe siælæ æuærdhelighe søtmæ.

Ok th*en* so*m* thessæ firæ glædhæ hetelighe astu*n*der, ha*n* thikkes at haffuæ guthelighe omga*n*gæ hær ij th*et*tæ liffuet.

CLXV* **Try thing sta mæst mot Gutz nadhæ.**

Swa so*m* ær gire, ok wærldzlighe glædhæ, ok køtzsins lustelichet.

Tw thing ære, m*et* hwilke Gutz nadhæ mæst gømes ij mæ*n*niske*n*, so*m* ær guthelik ræddughe ok hop til Guth.

Fæm thing skal man rædhes.

Th*et* førstæ ær synden, hwilke*n* som ær siælenæ æuærdhelik dødh.

Th*et* a*n*net ær siælenæ ok kropsins atskilnæder.

Th*et* thridiæ ær Gutz hardhæ dom.

Th*et* fiærdhæ ær æuærdhelik dødh ij hæluete.

Th*et* fæmtæ ær kropsins ok siælenæ samanføgelse til æw*er*dhelighe fordømilsæ.

Fæm thing skal mænnisken hopæs.

Th*et* førstæ ær Gutz misku*n*d. Th*et* a*n*net ær Gutz nadhæ. Th*et* thridiæ ær lighemes opstandilsæ. Th*et* fiærdhæ ær, at siælen skal faa æw*er*dhelighe æræ. Th*et* fæmtæ ær, at lighemen skal opsta ij een guthelighen klarhet.

Vil thu, mæ*n*niskæ, kommæ til gutheligbe skodhæn ok ha*n*s eenka*n*nelichet, tha skalt thu stadhfæstæ ij thek try thing.

Th*et* førstæ ær, at thu skalt thænkæ hwre megh*et* thu haffw*er* syndet amot thin skaparæ ok giort ha*n*ne*m* wredh*er*, ok gør æn CLXVI daglighe, ok hwre wblidh*er* thu gør ha*n* m*et* thinæ synder, ok græt th*et* daglighe, om thu gyder, thy at thu synder daglighe.

Th*et* andræ ær, (at) thu skalt ønkæ thek ow*er* Gutz pinæ th*et* mæstæ thu kant, ok haff altidh hæ*n*næ ij thit hiærtæ for th*en* skuld. Wden wj warku*n*num ha*n*ne*m* hær ij ha*n*s pinæ, tha mughom wj æy glædhes m*et* ha*n*ne*m* ij hymerighe.

Th*et* thridiæ ær, at thu skalt astu*n*dæ ængtæ at æghæ wden Guth. Ok hwat thu haffw*er* a*n*net æn Guth æller thek giffs. æller thu høræ næmffnes, tha skalt thu th*et* æy meeræ aktæ æn swa ma*n*gh bladh æller stoff, th*er* flygh*er* wtj wæderet. Ok stadh[fæ]st thy*n* hugh ij eensa*m*men Guth, ok tilføgh thek ha*n*ne*m* ij sa*n*ne*n* kærlichet.

Fyræ thing ære, hwilke mæ*n*niskene gøræ bequæmæ til at anamæ sik then hælghe andæ.

Th*et* førstæ ær idhelighe ok gutheligbe bøn. Th*et* andræ ær diwp ødmyukt. Th*et* thri[di]æ ær rent hiærtæ. Th*et* fiærdhæ ær roligh*et* hiærtæ aff allæ fafængæ.

Mærkænde ær, at siæx trapper ære, hwilke Gutz weuer opstighe til Guthz kærlichetz høghelichet. CLXVI*

The førstæ trappæn ær wtallik søtmæ ok glædhæ. Ok th*et* wordh*er*, nar mæ*n*nisken tilbøriær at smakæ hwre søter Guth ær, ij thy at ha*n* skodh*er* ok thænker Gutz kærlichet ok godh g*er*ni*n*gæ.

The andræ trappæn ær gyre ok længten til Guth, ok th*et* wordh*er* nar siælen omga*n*gh*er* m*et* th*en* gutheligbe sotmæ, ok wordh*er* een hugh*er* ij siælenæ at ængtæ skapæth thing kan hæ*n*næ mættæ, wde*n* hun finge at æghæ Guth, hwilke*n* (hun) ow*er* all thing ælskær.

The thridiæ trappæn ær mættæ ok hugnæth, thy at hwilke*n* so*m* aldræ mæst astu*n*der Guth, ha*n* hoghes op til Guth ij sin siæl, ok all jordherighes thing vændes ha*n*ne*m* ij ledhe, ok astu*n*der ængtæ a*n*net æn sin Guth ok sin H*er*ræ.

The fiærdhæ trappæn ær, at mæ*n*niske*n* ær so*m* han waræ drukken ij th*en* hælghe andæ, at han (m*et*) swa stoor kærlichet ælskær Guth, at han wil thollæ allæ pinæ ok drøffuelse, ok glæz ij th*em* for Gutz kærlichetz skuld, ok swa so*m* drukken man
CLXVII nækter sik wden blygd, ok thol hwg wde*n* wærk, swa ær ok vnderstande aff thessæ hær gutheligbe mæ*n*niskæ.

The fæmtæ trappæn ær trylichet, aff thy at siælen kæ*n*ner sik at ælskæ Guth, at hun thol for ha*n*s skuld allæ drøffuelsæ ok wbrygdhelsæ ok swa stor trygglichet faar siælen aff Gutz hiælp, at han mughe ængeledhes skiliæs ueth sin Guth. Ok ij thessæ kærlichetz trappæ tha war st. Paual, tha han sagdhæ, at ængtæ skapt thing skil os weth Gutz kærlik.

The siættæ trappæn ær fulko*m*mælik ok san roo ok fre*d*h ij siælenæ aff all wærlz thing ok fafængæ, at hun ær ij thysstæ ok sompn, ok hwilæs ij een sa*m*men Guth.

Gutz kærlichet ær thre lundæ.

Th*en* førstæ ær, at mæ*n*niske*n* tilbinder sik at haldæ ok fulko*m*mæ Gutz budhordh, ok mi*n*dræ kærlichet stigh*er* æy in til hy*m*merige.

Th*en* andræ kærlichet ær, at mæ*n*nisken halder æy ateneste Gutz budhordh, wde*n* æmwæl ok læstennæ radh.

Th*en* thridiæ kærlichet ær, at mæ*n*niske*n* æy ateneste at hun halder Gutz budhordh ok læstinnæ radh. wden æmuæl all jordhe-
CLXVII* righes thing ære dødhe wt aff ha*n*s hiærtæ, wde*n* Jh*esus*

Christus eensa*m*men leffuer ij ha*n*s hiærtæ, ok lustæs ij ængte a*n*net wde*n* at han mughe takæ Gutz hælghe ligheme aff præstins handh.

Ti radh ære, hwilke fulko*m*melighe Gutz wenær bør at (hafue).

Th*et* førstæ ær sælffwiliælik fatikdom, th*et* ær at mæ*n*niske*n* ow*er*giffw*er* allæn hwgnæt ij jordherighes thing ok glædz ij eensammen Guth.

Th*et* andræ ær san lydhnæ, først at haldæ Gutz budhordh ok sin forman.

Th*et* thridiæ ær renlichet ok hun ær thræ*n*na lu*n*d, so*m* ær jo*m*frudom ok æktæskap ok ænkædom.

Th*et* fiærdhæ ær jæmc*r*istins ælskelichet.

Th*et* fæmtæ ær sakmodekhet, at swa so*m* Guth ær tholomodher ok fredsamber, swa bør ok hwær c*r*istne mæ*n*niske*n* at waræ, æy at gøræ ont mot ondæ, wden got mot ondæ.

Th*et* siætæ ær at fulko*m*mæ siw the misku*n*dzsamæ gerni*n*gæ.

Th*et* siwndæ ær at waræ san ij sin ordh, æy at sighe a*n*net m*et* mu*n*nen ok menæ a*n*net m*et* hiærtet.

Th*et* attændæ ær at fly synde tilfælle, so*m* ær at gømæ sin fæm sinne fran allæ wloffllighe thi*n*g ok Gutz wanhedh*er*. CLXVIII

Th*et* nindæ ær at æy waræ wmeghe*t* omsørghende ij wedh*er* thorfuelighe thing, so*m* ær at ow*er*giffuæ Gutz thiænist for wærlz thingæ omsorgh.

Th*et* tindæ ær at rættæ sin jæmc*r*istin ok ko*m*mæ ha*n*ne*m* oppa rætwisæn wægh.

Hwilken som wil blidkæ Guth for nagh*er* dødh mæ*n*niske siæl, han skal haffuæ siw thing.

Th*et* førstæ ær at grætæ ha*n*s synder, so*m* han giordhæ mot Guth ij sin liiffs timæ ii ordh ællæ *ger*ni*n*gæ, ok the*n*næ graten slækker wt skærseldz loghæ.

Th*et* andræ ær guthelik bøn. — Th*et* thridiæ ær fasta. — Th*et* fiærdhæ ær (at) wagh(a), th*et* ær at standæ op om nattæ tidh ok bedhiæ Guth, at han forbarme sik ow*er* siælenæ. — Th*et* fæmtæ ær almosæ. — Th*et* (siættæ) ær at ijgengiffuæ rætten ægheræ the thing so*m* han wrætteligbe affladhæ ij sin liffs timæ. — Th*et* siu*n*dæ ær siælæ mæssær.

Tii thing ære, hwilke mænnisken skal ydhelighe gøræ.

Th*et* førstæ ær at thænke Gutz godhg*er*ni*n*gæ, hwre han haffw*er* skapt thek fagræ mæ*n*niskæ, ok loot thek c*ri*stæn wardhæ, ok haffw*er* forgiffuet thek vtallighe ma*n*gæ synder, ok thu haffdhe CLXVIII* fallet ij ma*n*gæ forbannælighe synder, haffdhe æy Guth gømth thek m*et* sinæ nadhæ, ok han fødh*er* thek wde*n* thit storæ æruedhæ, ok han ær wordhen man for thinæ skuld, ok omskaren, døpter, fattigh*er* ok nækndh*er*, ødhmyuker ok forsmadh*er*, ok fastadhæ, hwngradhe ok tørste, ij æruedhe, ok trøctes for thinæ skuld, ok græt, han ok wtgøth blodugh*er* sweth, ok giffwer thek sin hælghe ligheme ok sit hælghe blodh, ok wordh han slaghen oppa sin hælghe hals ok sputtædh*er*, begabbædh*er*, flænder, ok bar korset m*et* sinæ blodughe axlæ, ok korsfæster, wndædh*er*, ok do m*et* aldræ fulæstæ dødh, ok løsste thek aff hæluetis dødh, ok iordhædh*er*, op stodh aff dødhæ, ok foor til hy*m*merighes, ok gaff sin hælghe andæ, ok haffw*er* loffuet thek ok allæ sinæ wtwaldæ wener hy*m*merighes righe.

Th*et* andræ ær, at idhelighe søghe the hælghæ kirkæ.

Th*et* thridiæ ær, at gernæ talæ om Guth.

Th*et* fiærdhæ ær, at g*er*næ høræ Gutz ordh ok gømæ them.

Th*et* fæmtæ ær, at g*er*næ giffue almosæ for Gutz skuld.

Th*et* siættæ ær, at g*er*næ tholæ drøffuelsæ for Gutz skuld.

CLXIX Th*et* siwndæ ær, at haldæ Gutz budhordh.

Th*et* attændæ ær, at ælskæ alt th*et* Guth ælskær, th*et* ær at altidh gøræ godhæ g*er*ni*n*gæ, ok hata alt th*et* so*m* Guth misthækkes, so*m* ær synden.

Th*et* nindæ ær, at æy lustes ij wærlz thing, so*m* ær righedomæ ok wærlz hedh*er*.

Th*et* tindæ ær, at hedræ Gutz wener ok thiænæræ.

Gutz weuer mærkes m*et* siw thing.

Th*et* førstæ ær ij the hælghe tro. Th*er* aff sigh*er* st. Pawel: ij ære allæ Gutz sønner aff the hælghe tros wægnæ.

Th*et* andræ ær, at Gutz sønner haldæ sik ij døpelsenæ renlichet.

Th*et* thridiæ ær, at Gutz sønner haffuæ idrughæ ok angh*er* at the nagh*et*sinæ brytæ Gutz budhordh ok mot sin kæræ h*er*ræ ok Guth. Ok th*e*nnæ ydrughe kan ængen faa wden han nymber at kæ*n*næ sik siælffw*er*.

Th*et* fiærdhæ ær drøffwelsæ, ok aff th*et* tha sigh*er* st. Jeronim*us*: eet stort tekn til æuærdhelighe fordømilse, th*et* ær at æy haffuæ drøffuelsæ hær ij wærldenæ.

Th*et* fæmtæ ær aff th*e*n hælghe andæ søgelse, ok th*er* aff sigh*er* st. Pawel: the so*m* styræs aff th*e*n hælghe anda the ære Gutz sønner.

Th*et* siættæ ær at Gutz sønner haffuæ sannæ warku*n*nen ok CLXIX*
sorgh ij sin jæmc*ri*stens drøffuelsæ. Th*er* aff sigher st. Lucas: waren misku*n*dsamæ til idhræ jæmc*ri*stins.

Th*et* siwndæ ær at Gutz (sønner) haffuæ fredh mællæn sik ok Guth, ok mællæn sik ok sin jæmc*ri*sten. Th*er* aff sc*ri*ffuer st. Matheus: hælghe ære fredhsamæ, for thy at the hetæ Gutz sønner.

Æn thu wordhæ wilt th*et* thu astunder,
tha ære thek tw thing wedherthorffteliglie.

Th*et* førstæ ær, at thu skalt dragha thek fran allæ fafænghe thing ok wærlzlighe, swa at thu æy akter th*e*m meer æn the æy wara til. — Th*et* andræ ær, at thu giff thek swa Guth ij wald,

at thu ængtæ gør ælle tala a*n*net æn th*et* thu tror stadhelighe at Guth thækkæs.

Th*et* førstæ mat thu swa faa, atthu ødhmyukæ thek ok nedhræ ij allæ handæ matæ, ok thænk thek ængtæ wærduger at waræ, ok tro allæ andræ bætræ waræ ok meeræ thækkæs Guth æn thu. Hwat thu hører æller seer aff kloster folk æller andræ Gutz wener, CLXX tha thæ*n*k th*et* at gøræs m*et* godh akt ok menyng, æn tho at thek synes a*n*nær ledhes. Ok døm æy a*n*nærs ge*r*ni*n*gæ, thy at mæ*n*niskene vnderstandelsæ the swighe ij vrættæ dø*m*men. Ok talæ aldrigh om thek siælff nogh*et* th*et* so*m* loff haffw*er* in at bæræ, ææ hwre eenka*n*nelighe thy*n* wen æller guthelik han ær, som thu talær wedh*er*. Ok meræ bør thek hyliæ thinæ dygdh*er* æn lasster. Thu skalt aldrigh talæ illæ om a*n*nær æ hwre sant æller oppenbaræ th*et* ær, wden ij sc*r*iptæmal, om thu æy a*n*nærledhes ku*n*næ oppenbaræ thinæ synder, ok hør hælder a*n*nærs loff æn a*n*nærs last. Tha thu talær m*et* nogh*er*, tha skulæ thy*n* ordh waræ faa, oppenbarlighe ok san ok nyttelighe, ok hælzt om war H*er*ræ. Ær th*et* swa at væ*r*elzlighe mæ*n*niske talær weth thek ok the haffua ma*n*gæ handæ ærændæ, tha skil thek weth them th*et* snarastæ thu kant, ok skyndæ thek til the thing so*m* Guth tilhøræ. Æ hwat thek hændæ kan ælle andræ, tha aktæ th*et* æy. Ær th*et* sælichet, glædz æy aff thy, ær th*et* motgang, CLXX* bedrøffwes æy, ok aktæ th*et* ængtæ wden loffu*æ* Guth. War ge*r*næ eensaman, at thu mughe idhelighe waræ ij thit siælæ gang, ok fly the mæ*n*niskæ so*m* megh*et* ma talæ ok talæ hws, forthy tryggæræ ær thighæ æn at talæ.

Th*en* andræ punkten mathu swaledhes faa. Først læs thinæ tidh*er* ok bønæ m*et* stor gudhelichet, ok haff altidh thessæ thry thing ij thy*n* hwgh: hwat thu wast, ok hwat thu nw æst, ok hwat thu skalt wordhæ. Hwat wast thu, wden wren fradhæ? hwat æst thu, wde*n* eet kar fult m*et* vrenlichet? ok hwat skalt thu wordhæ, wdhe*n* makkæ mat? Thænk ok oppa theræ piner so*m* ære ij hæluete, at the ændes aldrigh, at the for litin wærlzlustæ skulæ tholæ swa megh*et* ont. Thænk ok oppa hy*m*merighes æræ, at hun ændes aldrigh, ok thænk hwre lætteligh*e* ok stakkot timæ hun afflæs, ok thænk hwre storæ sorgh ok grath fordømdæ

mæ*n*niskæ haffuæ, at the for swa litith thing mistæ swa storæ glædhe ok æræ. Tha so*m* nagh*er* høghtidh ær aff nogh*er* hælghe mæn, tha thænk oppa th*en* hælghe man, hwat han tholdæ for Gutz skuld, CLXXI
ok hwre han war bequæmælik til hy*m*merighes righe, ok thænk, at Gutz weners drøffuelsæ ok ondæ mæ*n*niskæ glædhe hær ij w*ær*lden the forgaa badhæ ij særder nar dødhen skil at siæl ok ligheme, ok tha fanger Gutz wene for theræ drøffuelsæ æw*er*dhelighe æræ m*et* Guth, ok tha faa ondæ mæ*n*niskæ for theræ wskælighe glædhe æw*er*dhelighe pinæ. Tha so*m* lætiæ winder thek, mæ*n*niskæ! tha thænk wppa timen hwilken thu taper, ok at the so*m* ij hælueteære the gaffuæ g*er*næ allæ wærlden til at the haffdhe timen ijgeen. Sidhen hwær dagh thu gaar ij sængh, tha ransakæ wæl m*et* thek, hwat thu thænkte. hwat thu giordhæ, hwat thu sagdhe om th*en* daghen, ok hwre thu haffw*er* opnøt th*en* dyræ time*n* so*m* Guth haffw*er* thek giffuet til at afflæ thek æuærdhelighet liff wtj, ok haffuer thu wæl nøt thy*n* timæ tha loffwæ Guth for th*et*. Æn haffw*er* thu illæ nøt op thy*n* timæ ok glømskelighe, tha græt th*et*. CLXXI*
A*n*nær daghen th*er* næst tha skynde thek til sc*ri*ptæmal før æn thu æth*er*. Th*et*tæ hær sæth*er* jak yterst, at thu skalt thænkæ gra*n*nelighe oppa tw stædh*er*. Th*en* enæ ær fulder m*et* all sorgh ok drøffuelsæ swa so*m* ær hæluete, ok th*en* a*n*nær stadh ær fulder m*et* all hwgnadh ok søtmæ ok vsighelik glædhæ, swa so*m* ær hy*m*merighe. Ok ij a*n*næ[*n*] th*en* stadhen tha skalt thu æw*er*dhelighe waræ. See nw gra*n*nelighe hwat thek dragh*er* til th*en* ondæ stadhen, æller hwat thek dragh*er* til th*en* godhæ stadhen, ok jak tror at thu skalt finnæ th*et* wæl m*et* thek, at halder thu wæl th*en*næ kæ*n*nædom so*m* hær ær sc*ri*ffuen, tha skal th*en* hælghe andæ kæ*n*næ thek alt th*et* thu skalt gøræ. Ok at thu gømæ th*en*næ kæ*n*nædom ok æy glømæ ha*n*ne*m*, tha læs ha*n*ne*m* ow*er* twem sine ij hwæriæ wka, so*m* ær om thisdaghen ok løgh*er*daghen. Ok om thu finder thek at haffuæ giort so*m* sc*ri*ffuet stander, tha loffuæ Guth for th*et*, so*m* misku*n*dsamber ok milder ær ok wælsignædh*er* æw*er*dhelighe æ for wde*n* ændæ! CLXXII

Aff thre thing tha maa mæ*n*nisken wnderstaa, om hun haffw*er* Gutz nadhæ.

Th*et* førstæ ær aff thy, om hun giter standet amot the thing so*m* mot Guth ære, ok giter giort the thing so*m* Guth biwdh*er* at gøræ.

Th*et* andræ ær, om ha*n*ne*m* thækkes at høræ Gutz ordh ok fulko*m*mæ them m*et* ge*r*ni*n*gen.

Th*et* thridiæ ær, om hun haffw*er* rolichet ij sit hiærtæ, at thænkæ oppa Gutz pinæ ok ha*n*s godhge*r*ni*n*gæ, swa at æy waffrær thit hiærtæ ij nagher a*n*nær fafængæ thing.

Bernardus sigh*er*, at th*et* ær andelik wisdom at ødhmyukæ sik for sinæ synder, ok forsma wærldenæ ok astu*n*dæ hy*m*merighe.

Th*en* mæ*n*niskæ som wil bætræ sinæ synder, han skal haffuæ eenka*n*nelighe siæx thing.

Th*et* førstæ ær, at waræ thyster, thy at han syndedhe førræ mot Guth ij ma*n*g talen.

Th*et* andræ ær, at han skal haffuæ meghen læsning, thy at han offtæ forsømedhæ sin timæ, ok vnyttælighe han opnøte ij fafænge ok lætiæ.

CLXXII* Th*et* thridiæ ær, at han skal megh*et* waka, thy at han war førræ sømpnugh*er* ok later til Gutz thiænist.

Th*et* fiærdhæ ær at haffuæ meklæ fastæ til skælichet, thy at han syndædhe førræ ow*er*flødhelichet m*et* mat ok dryk, thy at fastæn æy at enæst bort tagar ow*er*flødhelichet, wden æn æm wæl bort kørre hun kropsins skørliffnædh ok diæffuele*n*, th*et* ær at hun bort ælter diæffuelsins frestelse.

Th*et* fæmtæ ær, at hun haffue idhelighe handæ æruedhe, thy at æruedhet tagar bort ondh frestelse wt aff ha*n*s hiærtæ, ok th*et* ær megh*et* thækt Guth.

Th*et* siætæ ær kropsins renlichet, th*et* ær aterhold aff all skørleffnædh.

Thry thing ære hwilke so*m* mæ*n*niskenæ ledhæ til Gutz ræddughe.

Th*et* førstæ ær dødhen. Th*et* andra ær hæluetes pinæ. Th*et* thridiæ ær domadagh.

Siw synnæ tha wt gøt Jh*es*us sit alzhælghestæ blodh hær ij wærlde*n*næ for allæ syndæræ.

Th*et* førstæ tha han war omskarren oppa attændæ dagh jwlæ, ok th*et* giordhæ han mot skørliffnæt.

Th*en* a*n*nen tidh oppa bærget, tha som han swette aff sik CLXXIII
blodh for dødzsins ræddughæ skuld, ok th*et* war mot lætiæ.

Th*en* thridiæ tidh tha han war flænder weth studhene, ok th*et* war mot wredhen.

Th*en* fiærdhæ tidh tha han kronædh*er* wordh m*et* thornækronæ, ok th*et* war mot høghfærdhenæ.

Th*en* fæmtæ tidh war tha han loot jærnspighe slaa wt gønem sinæ hælghe hænder, ok th*et* war mot girrwheet.

Th*en* siætæ tidh war tha ha*n*s hælghestæ føth*er* wordh korsfæstæ, ok th*et* war mot ow*er*flødhelichet.

Th*en* siwndæ tidh war tha hans hælghestæ hiærtæ wordh gønnu*m*stunget, ok th*et* wordh mot awnde*n*næ.

Æn om thu wilt witæ, om thy*n* siæl ær forlikt m*et* Guth æft*er* synde*n* ælle ok æy, tha ransagha thit samwit ok skodhæ, hwilken thy*n* wiliæ ær for (th*en*) skuld at th*et* star alt oppa wiliæn, thy at ær th*et* swa at thy*n* wiliæ ær aff wænder aff allæ dødhelighe synder, swa at thu wilt ængeledhes for nagh*er* iordherighes thing brytæ mot Gutz budhordh m*et* wiliæ æller m*et* thit CLXXIII*
wit, ok thu haffw*er* scriptæt thek ødmyuklighe for allæ dødhelighe synder ok m*et* fult hiærtæ ok mening at ow*er*giffuæ syndene m*et* idrughæ ok sorgh, tha math thu stadhelighe tro, at thy*n* siæl

haffw*er* fanget sin skapnæth ijgen æft*er* Gutz ænlite ok ha*n*s wælsignædhæ wenskap fanget. Ok th*e*n mæ*n*niskæ som swa skeppet ær, hænder ha*n*ne*m* at fallæ ij syndh wden wit ok wiliæ aff naturunæ krankdom, tha drøffues ha*n*s samwit swa hardhelighe, at han kan eengen roo haffuæ, før æn han ær sc*r*iptædher ok haffw*er* fanget affløsning for the syndenæ, som han haffw*er* tha giorth.

Fæm dyre stenæ taghes wt aff Jh*es*u *Christi* fæm vnder.

Th*e*n førstæ takas aff Jh*es*u *Christi* sidhæ, som ær kærlichet.
Th*e*n andræ taks aff høghræ handenæ, som ær mildheet. Th*e*n
thridiæ taks wt aff winstræ handænæ, som ær aterhold aff vloff-
CLXXIV lighe thing. Th*e*n fiærdhæ taks aff høghræ foten, som ær astu*n*den
til hy*m*merighes righe. Th*e*n fæmtæ taks aff winstræ foten, som
ær at gladhelighe tholæ drøwelse for Gutz kærlichetz skuld.

Gutz wener skodhæ Guth.

Først ij hans alzwaldugheet, hwre han haffw*er* skapet hy*m*melnæ ok haffw*er* giffuet elden th*e*n makt at (hun) ma ok skal bræ*n*næ allæ wærldenæ. Hwat tror thu tha at han siælffw*er* mæktugher ær ij sin makt.

Th*et* a*n*net sinæ tha skodhæ the ha*n*ne*m* ij ha*n*s gaffw*er*.

Th*et* thridiæ sinæ tha skodhe the ha*n*ne*m* ij ha*n*s dom ij th*et* at een wændes til hy*m*merighes, a*n*nær til fordømelse, ok een wordh*e*r righ*e*r ok a*n*nær fatugh*e*r.

Th*e*t fiærdhæ sinæ tha skodhæ the ha*n*ne*m* ij ha*n*s æwærdhelichet, ok hwilke æræ han giffw*er* sinæ wener.

Mærkændæ ær, at hwilken som innerlighe plægh*er* at skodhæ Gutz pinæ, ha*n* far sæx godh thing, før æn han dør, ok sæx æft*er* dødhen.

Th*et* førstæ ær, at han ko*m*ber aldrigh ij æuærdhelighe pinæ.

Th*et* andræ ær, at Gutz pinæ amy*n*nelse rensær mæ*n*nisken aff synden, for thy at ængtæ ær th*et* swa meghet rensær siælen CLXXIV* so*m* Gutz pinæ amy*n*nelse.

Th*et* thridiæ godhæ ær, at th*e*n mæ*n*niskæ wordh*er* wskyldugh*er* for Guth som han aldrigh haffdhe syndet. Haffdhe han ok giort hwndrædhæ man draap ok andræ vtallighe dødhelighe synder: swa megh*et* matte han warku*n*næ Guth ok bedrøffues ij ha*n*s pinæ, at ha*n*ne*m* forgaffues allæ ha*n*s synder.

Th*et* fiærdhæ ær, at ha*n*ne*m* giffs guthelik ræddughæ.

Th*et* fæmtæ ær, at ha*n*ne*m* øghes Gutz kærlichet, th*et* ær, at Guth wær ha*n*ne*m* aff all wadhæ badhæ til liiff ok siæl.

Mærkændæ, at a*n*nær sæx godh thing tha giffues thes mæ*n*niskæ siæl æfter dødhe*n* the som innerlighe amy*n*nes Gutz søns pinæ.

Th*et* førstæ ær, at Gutz pinæ fortagar mæ*n*nisken th*e*n skadhen som hun ij kom for syndenæ skuld.

Th*et* a*n*dræ ær, at Gutz pinæ bort tagar aff mæ*n*niskæn all blygh ok skam som ha*n*ne*m* bwrdhæ at haffuæ for sinæ synder.

Th*et* thridiæ ær, at mæ*n*giske*n* ær th*e*r wiis oppa, at hun faar aldrigh wiliæ astu*n*den til at synde meer mot Guth. CLXXV

Th*et* fiærdhæ ær, at Gutz søn ok mæ*n*niskene siæl the wordhæ liik ij klarheet.

Th*et* fæmtæ ær, at siælen skal æuærdhelighe see ok skodhæ the hælghe thræffaldikhetz ænlite.

Th*et* siætæ ær, at siælen ær trygh, at hun aldrigh skal skyliæs weth Guth, æn hun skal haffuæ m*et* ha*n*ne*m* æuærdhelik hwghnædh ok glædhæ.

Ok ær mærkænde, at hwilken mæ*n*niskæ som innerlighe skodh*er* Gutz pinæ, hun faar jo*m*frw Maria wenskap, ok hæ*n*næ øghen gaa aldrigh aff ha*n*ne*m*, ok æ hwre megh*et* han ælskær Gutz pinæ, swa megh*et* meer ælskær jo*m*fru Maria ha*n*ne*m*.

[Legende].

Sc*ri*pten sigher, at th*et* war een biskop ij Thyskøland ok heet Embertus. Thennæ sa*m*mæ biskop han thiænte War H*er*ræ ij thryy aar m*et* fastæ ok waka ok bønæ. Æn th*en* tidh thry aar waræ omkringko*m*men, tha kænde han sik inkte, at waræ bædhræ æn førre. Ok tha hændæ th*et* oppa een dagh, at ha*n* stodh for Gutz alteræ ok sagdhe mæssæ, ok togh Wars H*er*ræ CLXXV* ligheme ij sin hand ok sagdhe swa: o H*er*ræ Guth, jak skal aldrigh løfftæ thek offw*er* mit hoffueth æller læggæ thek aff mynæ hænder, før æn thu obenbaræer mek the g*er*ni*n*gær, hwat jak skal gøræ th*er* thek ære thækkelighe. Tha hørdhe han een røst ok sagdhe: Siw ære the thing th*er* mek ære thækkelighe ij bland andræ.

Th*et* førstæ ær mek thækkelighere ok thek nyttelighere, at thu giffw*er* een pænnyng bort, th*en* stwnd thu leffw*er*, ij myn hedh*er*, æn th*er* gaffues æft*er* thy*n* dødh for thek eet biærg aff klart gul, swa stort som fran jordhen ok til hy*m*melin, om th*et* waræ møghelict.

Th*et* a*n*net ær mek thækkelighere ok thek nyttelighere, at thu græter een tar for mynæ pinæ ok thinæ synder th*en* stwnd thu leffw*er*. æn th*er* grædes æft*er* thy*n* dødh for thy*n* skuld swa ma*n*ge taræ, at th*er* fyltes et watn kar, om th*et* waræ møghelict.

Th*et* thridiæ ær mek thækkelighere ok thek nyttelighere, at thu star op om nat ok bedh*er* thinæ bøne gutheligbe æn at æft*er* thi*n* dødh for thek giordhes ti thusand riddere til th*en* hælghe CLXXVI graff, ok the waræ allæ redhebonæ at wt gydhe therræ blodh ij myn hedh*er*.

Th*et* fiærdhæ ær mek thækkelighere ok thek nyttelighere, at thu rækne allæ mæ*n*niskæ g*er*ni*n*gæ for godhe, æn æft*er* thy*n* dødh for thek fastædes ij siw aar til watn ok brødh, ok æn th*er* æft*er* ij thry aar een dagh ij hwær wghe til watn ok brødh.

Th*et* fæmtæ ær mek thække[li]ghere ok thek nyttelighere, at thu dømer ænggen mæ*n*niske, æn at æft*er* thy*n* dødh bygdes for thek eet spittal, ok ij th*et* hws skulde fødhes ok klædhes alt th*et* fattugt folk ij wærlden ær, ok bygges een broo yffw*er* th*et*

størstæ watn ij wærlden ær, ij my*n* hedher, om th*et* waræ møghelikit.

Th*et* siætæ ær mek thækkelighere ok thek nyttelighere, at thu ælsker thy*n* vuen mædhen thu leffw*er*, for my*n* hedh*er* skuld, æn æfft*er* thy*n* dødh for thy*n* skuld, at th*er* ginge een til ste. Jepsland, ok oppa hwær milæ stodhe een byy mark m*et* riis, ok ha*n* sleet th*em* allæ ij my*n* hedh*er*.

Th*et* siwndæ ær mek thækkelighere ok thek nyttelighere, at thu ræknæ thek siælff for mynst ok ondest, th*en* stund thu leffw*er*, æn noger ma*n* for thy*n* skuld æft*er* thy*n* dødh leffdhe ij eet got lefnet, ok ij mæstæ aterhold ij halff fæmte sy*n*ne tiyghu aar.

Rettelser.

Side	Linie	
17,	26	sancte Petrus f. sancta P. Og således helt igennem, hvor Oversætteren stadig bruger sancta såvel til Mænds som Kvinders Navne.
25,	35	byld f. blyd.
32,	3	burde være rettet: hwn ær [æy].
64,	16	pilt f. pill.
69,	6	ved Thridiæ burde være Udgang og ny Linie, heller end 69, 32.
69,	10	swen er i Håndskr. af en yngre Hånd rettet til søn, men skønt Talen her er om den kongelige Embedsmands [Svends] Søn (Joh. 4, 46 ff.), vilde Rettelsen dog være forstyrrende.
76,	32	minæ f. sinæ.
78,	17	plaghe f. blaghæ.
79,	21	riwtan f. rwitan.
92,	16	borttagha f. brottagha.
»	36	then tidh the f. ok th. t. the.
93,	3	ensammæ f. ensannæ.
96,	8	bwghen f. bwlghen.
97,	5	skulæ f. skolæ.
99,	9	want er i Håndskr. rettet til watn.
»	29	slagh f. sladh.
109,	29	må der vist være en Fejl i Håndskriftet, og hvad så »rærskeppelsæ« skal være, må der vel læses: aterhald, og ikke u-aterhald.
»	30	swnderslit f. swiderslit.
120,	34	burde ok vist udslettes.
124,	17	gagn f. gang.
172,	25	æn at f. at æn.
178,	13	hwilken thu er vist en Fejl, men hvad det skal være, ved jeg ikke.
»	23	er det vanskeligt at få de 17 Synder ret optalte.
179,	32	faar f. fagr.
191,	33	tilføjer Håndskr. tu autem.

ORDLISTE.

guthelig *aakallen,* 34, 4. *Påkaldelse.*

adhronæ, 130, 16. 137, 30 *Årerne.*

at iak mughe *afflæ* (ut lucrifaciam, Philip. 3, 8) Christum, 8, 23; mange *afflæ* sik stort naffn, 34, 29. 32. *vinde.*

til syndæ *affskrapilsæ,* 46, 20: *Renselse.*

aftermeer, 46, 5 f. St. ell. *oftermeer,* 53, 31: *oftere.*

aghnæ for wædher, 13, 28: *Avner.*

a hænder, 3, 1. 111, 1: *henimod.*

a horænde aff een siæl, 6, 15: i en Sjæls *Påhør;* 32, 17. 47, 11.

alder, 168, 24: *al, hel; allæn* saman, 120, 29: *hel og holden;* gaff sik *allæn* til at bidiæ, 109, 15. — *allæledhes,* 119, 14: *aldeles.*

alzklenæst, 150, 14: *meget* fint; *alz*saræst, 162, 9: *aller*mest; *alz*thinges, 2, 22. 10, 20 f. St. *al*deles.

ammyne, 35, 16. 38, 21. (Aminde) *Minde.*

amot, 7, 36 fl. St. *imod.*

anbudh, 137, 34. 143, 4. *Redskab.*

annær haffuer suærd i *annærs* hierte, 168, 4: den *ene* — den *andens.*

astundhæ, 14, 32: *længes efter.* — *astundhen,* 6, 1. 34, 31: *Attrå* — *astundilsæ,* 19, 7.

at-enæst, 34, 12. 106, 35: *alene.*

ater-draghande, 107, 3: *Unddragelse.*

ater-gældæ, 37, 5. 62, 24: *gengælde.* — *ater-gæld,* 26, 18: *Gengæld.*

ater-holdæ, 20, 2: *afholde.* — *ater-hald,* 24, 36 m. St. *Afholdenhed.* — *ater-haldugh,* 48, 27: *afholden.*

ater-latæ, 13, 6: *efterlade.*

ater-løn, 35, 3. 94, 15: *Løn.*

ater-løsæ, genløse; *aterløstæ,* 98, 12: *forløste.* — *aterløsæræ,* 107, 6: *Forløser.* — *ater-løsn,* 10, 14 fl. St. *Forløsning.*

ater-uendæ, 85, 32. 114, 13: *Afladelse.*

athæfdh, 60, 17. 125, 11: *Adfærd.*

(en forman skal ware) *athughul,* 144, 18: *nådig* (?).

ato, 128, 28: *Æde.*

atskilnæder, 180, 17: *Skilsmisse.*

wi skulæ beddes meghet ok stadhelighe ok hetelighe ok *atthralighe,* 117, 9: *inderlig.*

at-uaktæ grannelighe, 31, 12. 70, 11: *passe på.* — *at-uaktol,* 52, 35: *påpasselig.* — *at-uaktelighe,* 29, 8. 70, 16 fl. St.

awitæ, 14, 4. 43, 9 m. St.: *straffe.*

awnd, 24, 23. 65, 32 m. St.: *Avind.*

---

bak-dantæræ, 115, 33: *Bagvaskere.*

bak-mal, (Bagmål), 63, 1: *Bagtalelse.*

bamber, 31, 7, (*bombo,* 59, 30): *Trommer.*

bang, 102, 30: *Støj.*

bannæ, 54, 11: *Eder.* — *bannæræ,* 115, 33. — *bannilse,* 115, 34.

solæn *biærghes,* 93, 23. 11, 17: skjules, *går ned.*

blanadh ok sar, 131, 13. 151, 26: underløbet Blod.

blidhkæ, 48, 1. 183, 27 (blydhkæ, 25, 1): *formilde.*

blyghes, 6, 23: blues, *skamme* sig. — *blygdh,* 60, 27. 144, 6 fl. St.: *Skam.*

Gutz kærlichet ær *blyuelik* (blivende), 74, 24: *bestandig.*

bort-røræs, 13, 27: *borttages; bortrørdhe* fran spinnen, 28, 33: borttagne fra Brystet, *afvænte.*

bort-æltæ, 53, 12. 62, 4 fl. St.: *bortdrive.*

bredhlik ok langlik, 151, 30: *Brede* og Længde.

brutlik, 75, 18. 155, 12. 157, 32: *skyldig.*

brænnesten, 13, 8 m. St.: *Svovl.*

bræzskæ, 75, 33: *Hurtighed;* 154, 6: *Overilelse;* 174, 33: *Hidsighed.*

brønæ i ænlite, 66, 6, *bronnæ,* 66, 7: *Brynde.*

budh-øl, 23, 27. 25, 21 fl. St.: *Gæstebud.*

bukx-fylle, 25, 27. 107, 4: *Frådseri.*

byriæ, 83, 1. 84, 17. 179, 21: *begynde.*

bradh som *bænder* bughe, 102, 19: *spændt.*

bæriendæ hambræ, 95, 8: *slående.*

bønsær forrædhelse, 174, 24: *pønser på* Forræderi.

---

dags-ledh, 50, 9: *Dags-Rejse.*

dantæ ok motkorræ, 165, 29: *dadle, laste;* jf. *bak-dantæræ.*

delæ-ordh, 138, 7: *Tviste*-Ord. — *deleful,* 138, 13: *trættekær.*

dolskæ, 178, 23: *Dovenskab.* — doffuæn æller *dolsker,* 178, 26. — *dolskelighe,* 179, 14. — *dulskelichet* ɔ: hugsins lætiæ at gøræ got, 178, 10 (s. *dylskæ*).

draffs-keldæ, 68, 34: *Bærme*-Kilde.

drakæræ, 19, 25. 25, 22 fl. St.; *drankæræ*, 42, 18; *drinkæræ*, 42, 21. 106, 26 fl. St.

the *dubladhæ* om myn klædhe, 98, 23: *doblede*, kastede Tærning.

theræ hoghfærdh *dugdhe* them ængte, 136, 21: *duede*, gavnede.

Jhesus *dvalde* at swaræ, 116, 24.

kærlichets *dygdh*, 24, 3: *Kraft;* hymlænæ *dygdher*, 14, 1.

dylskæ, 79, 14: *Dorskhed.* — the doffnæ ok *dylskæ*, 87, 19.

dyrffue, 105, 4. 134, 24. 177, 5: (Djærvhed), *Dumdristighed.* — *dyrfues*, 75, 10: (djærves), *driste sig* til.

---

eenbændæ, 177, 2: *Trods.*

Gutz *eenfødde* søn, 149, 34: *enbårne.*

apostlænæ waræ *eenhugheligthe* i gutheligthe bønæ, 117, 12: *endrægtelig.*

eenkanneligthe, 102, 35. 110, 9. 176, 9. 186, 11 fl. St.: *synderlig. særdeles.* — *eenkannelichet*, 177, 2: *Særhed*, Stivhed.

eensammen, 125, 7. 132, 19 fl. St.: *alene.*

the *eensannæ* dyghden, 117, 16: *sande.*

eenthrætten i sin radh, 56, 11: *stivsindet.*

eghelikt, 55, 19: *passende.* — *eghelichet*, 33, 12: *Ejendommelighed.*

---

standæ *fafænge*, 82, 5: stå *ledige.*

fatighe ok *fakunnoghe*, 16, 13. 100, 20: *uvidende*, enfoldig.

falaskæ, hwilke wædher storm sønderstænker, 13, 29.

falnæ, 30, 20: *falme.*

falsæ righedomæ, 31, 22. 146, 11.

fanyter man, 75, 31. 21. 60, 13. 105, 27: *forfængelig.* — *fanytelik*, 51, 33.

fawidzsko, 173, 17: *Uvidenhed.*

werldz *fikt*, 61, 11: *Figen*, Attrå.

fiærkes, 23, 32 fl. St. *fjernes.*

flaghen, 148, 20: *flået.*

flater, 157, 11. 20: *ræd.*

flænge, 101, 6 fl. St.: *hudstryge.* — *flængder*, 151, 2 (*flænder*, 47, 2 fl. St.): *hudstrøgen.*

flærdh ok skrymtæn 177, 7: *Bedrageri.*

flyoghun, 179, 4: *Fluerne.*

flæske-søndag, 97: Fastelavns-Søndag.

fol-fa, 146, 34: *fuldfå.*

folskæ daræ, 66, 13 fl. St.: *tåbelige.* — *folsko*, 138, 23: *Dårskab.*

for-ardh jordh, 151, 5: *pløjet.*

mankønit var *forfarit,* 29, 22; kornet *forfoor,* 94, 36.

hans synder *forgaffues*(!) hannem, 191, 11. 172, 21 fl. St.

forgøræ i skørleffneth, 19, 18. 107, 30: *tilsætte,* ødelægge.

forsat, 117, 15 fl. St.: *Snare.*

forskuldæ sik swa meklæ synd, 7, 15; *forskuldæ* Gutz righe, 10, 18; *forskulde* løn aff Guth, 29, 10. — *forskulden,* 176, 6: *Fortjeneste.*

fortakæ, 10, 3 m. St.: *berøve,* forhindre.

forwinnæ, 79, 5: *overvinde.*

forwite »er en stor last, at hun vil ransage alt, dømme alt, vide alt, spørge alt, og glemme sig selv«, 176, 28.

fordrifwæ ok *forændæ,* 162, 23: *gøre Ende på.*

foræsætiændæ, 56, 3: *at foretrække.*

fotapal, 168, 26: *Fodskammel.*

framhaldugher, 74, 24 fl. St.: *bestandig.* — *framhaldelighe,* 132, 23.

framledhes, 40, 18 fl. St.: *fremdeles.*

sidhen attæ daghæ waræ *framletnæ,* 28, 12.

fruktsamæ winqwistæ, 83, 31: *frugtbare.*

frylighe, 177, 10: *gerne.*

fræls, 41, 9: *fri.* — *frælse,* 69, 35: Frihed. — *frælselichet* i synd, 177, 11.

the rutnædhæ æller *fulnædhæ,* 68, 18.

fund, 76, 14. 100, 33: *Påfund,* Plan.

hun met sinæ *fylgheræ,* 13, 4: *Følgesvende.*

fylskæ, 114, 22. 115, 21: *Skarn.*

fæghrind, 30, 20. 58, 9: *Skønhed.*

hyrdhæ æller *fægømæræ,* 27, 12. 38, 16.

hiærtæt war *færskæst* ok heleligest, 129, 28: *friskest;* han haffde bæstæ ok *færskæstæ* natur, 150, 16.

---

haffuæ hannem foræ *gab,* 7, 15. 153, 12: til *Spot.* — spottæ, *gabbæ* ok hædhæ mech, 97, 7; *gabbas,* 99, 21; *gabbadher* y Herodis hus 47, 1. 155, 1: *spottet; begabbædhes,* 184, 18. — hwær klogher *gabbæræ* ær Guth ledher, 29, 3.

gaddæ, 52, 1: *Brodde.*

trolskap ok *galder* ok diæfflæ akallæn, 18, 5. 139, 29.

genhald, 88, 32: *Afholdenhed.*

gensten, 3, 3: *strax,* (ginsten), 34, 16; *gensten* han haffde døpilsæ taget, 105, 13: *såsnart.*

genwærdhe, 25, 31. 84, 26: *Modgang,* Genvordighed. — Jhesus predigedhe for them *genwærdugh* thyng, 147, 8: Ting, som var dem imod; han ær *genwærdugher* ther amot, 176, 22.

gimsten ok dyræstæ, 32, 29: Gemme-Sten og dyreste (n. Sten), ɔ: *Ædelsten.*

gire, 8, 30: *Begjerlighed.* — *girugher*, 8, 35: *begjerlig*, gjerrig. — *girnæs*, 6, 13. 19, 35 o. m. St.: *begjere.*

gislernæ, 129, 21. 143, 4: *Svøberne.*

ingen *giter* tholt, 18, 26: *kan* tåle; (diæffuelen) *gat* ey forunnet Jhesum, 106, 1: *kunde* ej overvinde; jf. 109, 9. 121, 15. 181, 7.

glømskæ, 79, 14 f. St.: *Glemsomhed.*

stodhæst *gnæggiæ*, 86, 10.

granlighe, 44, 16. 57, 6 fl. St.: *nøje.*

frænder ok *grannæ*, 50, 10: *Naboer.*

grøtelighe, 121, 8. 151, 29: (grædelige?) *ynkelige.*

gæld, 120, 34. 122, 9. 137, 24: Råb, Støj(?).

gælskæ, 29, 26. 138, 21. 173, 15: *Galskab.* — *gælniskæ*, 8, 32.

hwilke skaræ edher *gærdhe*, 70, 6: høstede eders (Gårde) Marker.

hyrdhæ ælle fæ-*gømæræ* ... *gømde* theræ hiordh, 27, 12; akersins *gømæræ*, 79, 11.

---

haadh, 158, 1: *Hån.* — *hædhæ*, 35, 30. 46, 36 m. St.: *forhåne.* — liffuæ *hatelighe*, 142, 13 (modsat dø *ærlighe*): leve med Skam.

halnæ, 4, 17. 34, 10 m. St.: *handle*, behandle.

trælsins *ham*, 40, 6: Tjener-*Skikkelse;* mannæ-*ham*, 105, 24.

hannæ, 92, 24 ff.: *røre ved*, (92, 27 *hanlnæ*).

heel, 1, 1: *frelst.* — *helæ*, 3, 19 m. St.: *frelse; helgøræ*, 33, 18. — *helsæ*, 2, 11 m. St.: *Frelse.* — *helæræ*, 15, 25 m. St.: *Frelser.*

helbrygdhæ, 63, 14 (jf. 69, 27): *Helbred.*

herræs, 75, 29. 101, 3. 120, 5. 131, 33: *herske*, regere.

hiro andæ, 122, 9: *Svimmelheds*-Ånd (jf. Esaias 19, 14 spiritus vertiginis).

hionælagh, 38, 9. 40, 30. 58, 5: *Ægteskab.*

hugnæ, 32, 7 m. St.: *trøste.* — *hugnædh*, 14, 27 m. St.: *Trøst.*

y *hwas* makt? 118, 13; *hwas* luttakaræ æren ij? 142, 22: *hvis.*

hwat æy sadhe thu, 77, 5: mon du ikke såede.

jordhæs ok *hylias*, 19, 35: *begraves.*

hædhe, s. *haadh.*

hæmd, 47, 36: *Hævn.*

i thech skal then *hærdughæ* føddes, 44, 14, jf. Matth. 2, 6 *dux.*

hærdzskæ, 26, 32: *Hårdhed.*

hørrer, 144, 1; *hørre*-hus, 86, 8: *Skøger.*

hørsl, 16, 12 fl. St.: *Hørelse.*

høtte, 120, 12: *truede.* — *høtilsæ*, 55, 10: *Trussel; høzslom*, 95, 24 ved Trusler.

---

som syw diæfflæ *ibygdhæ,* 119, 9: *boede i.* — *innebygge,* 112, 14. 119, 7.

idhnæ, 25, 25. 121, 24. 149, 22 fl. St.: *øve,* lægge Vinn på, bedrive. — andhelik *idhn,* 87, 16. — the waræ *idhnæ,* 28, 23; *idhnæræ,* 87, 11. — *idhkelighe,* 45, 17: flittig. — *idhkelichet,* 146, 24: *Flid.* — *iduhet,* 170, 8: *Stadighed.*

idrughe,, 6, 24 fl. St.: *Anger.*

i-faræ-klædhe, 8, 19: *Dragt.*

igen-bleff, 50, 4: *blev tilbage.*

igen-gærdh thin øren, 92, 16.

igen-tæppæ, 19, 1. 26, 16 m. St.: *tilstoppe.*

fotzsins *il,* 154, 26; *illi,* 151, 24: *Fod-Såle.*

ilgerningsman, 145, 26.

ilhærdes amot thec, 43, 11: *vredes* på dig. — *ilzharskæ,* 26, 35: Vreden. — *ilhærdzskæfullæ,* 35, 21.

ilskæ, 26, 32 fl. St.: *Ondskab.* — *ilzskæfullæ,* 40, 25 fl. St. — *ilzskelighe,* 73, 10.

hart hiærtæ skal haffuæ *ilt* i yterstæ timen, 95, 6.

inælffue, 13, 33 fl. St.: *Indvolde.*

---

jæff, 39, 2. 123, 9: *Tvivl.* — *jæffuæ,* 16, 6. 152, 26.

han ær hannem *jæmlighe,* 120 19. — the skulle æy *jæmlighis* hannem, 120, 18.

jæmwaldugher, 82, 24: *lige mægtig.*

jæssen, 151, 25: *Issen.*

---

kalz ok løghe, 31, 23. 146, 11: *Gækkeri,* Fjas og Løjer.

kater ok forfænghlighe gladher, 175, 4. — *kætæ* æller fafængt glædhæ, 174, 21. 98, 7. 162, 10.

kennedom, 4, 34 fl. St.: *Lærdom; kennefadher,* 9, 10. 56, 10; *kennesvenæ,* 3, 2 fl. St.

tu hundrathæ pænningæ brødh *klactæ* them æy, 127, 11 (jf. Joh. 6, 7 sufficiunt): forslog, *klækkede.*

kladhæ, 67, 28: *Kløe.*

kloffdhe, 152, 18: *kløvede.*

han war klædder i dyræ *klædhebonædh,* 21, 1.

kolnæ til sine gire, 19, 15; kærlichet ær *kolnæder,* 74, 11.

kompænnæ, 42, 20. — *kompanskab,* 31, 17.

koræ (korræ) amot, 83, 3. 108, 23: *knurre* imod.

spitælske manzsins *krankdom,* 65, 16.

kratz, ok ther met understandes alder then skadhæ i ordh ok i gerningæ ther nagher mænniskæ gørs aff wredhe, 177, 24.

pænningen ær *kringlucter,* 82, 15: (cirkelformet).

War Herræ kallær sin wen til hymerighes *kræse,* 131, 1. — leffwe *kræselighe,* 42, 24.

hwert biergh ok *kullæ,* 26, 20: *Høj.*

kunnokt wordhæ, 35, 27. 105, 25 fl. St.: *bekendt.*

kyld, 15, 11. 93, 10: *Kulde.*

kæræ, 153, 25: *klage.* — Deraf: *Kæræ-Søndag,* 134: femte Søndag i Fasten, dominica passionis.

kætæ, s. *kater* ovf.

allæhandæ wærdh ok *køpskat,* 94, 3.

---

laghgiftes, 41, 10: *giftes.*

Gutz *lan* (Lån), 76, 22: *Gave.*

later, 51, 11: lad, doven. — *lætiæ,* 12, 28. 34, 20 m. St.: *Ladhed,* Dovenskab.

thrigge dagæ *ledh,* 88, 28 fl. St.: tre Dages Vej.

truldom ok *leff* æller galder, 18, 5. 17, 26.

leon, 13, 20, 75, 28: *Løve.*

diæffuelens *let,* 146, 31: *Lød,* Farve.

letæ miskund, 102, 16. 134, 13: *søge efter.*

limæ, 51, 23. 101, 5: *Svøbe.*

linlikhet, 7, 28: *Tålmodighed.*

litlæ tro, 71, 6: *liden* Tro.

liughæ, 101, 34: *lyve.* — *liughæræ,* 101, 35: *Løgnere.*

wi skulæ æy bedhes mænniskene *loff,* 64, 8.

loghsniælder, 147, 10; *loghwisæ,* 151, 29.

lotløs, 39, 10. 94, 7; *lutløs,* 13, 6: *udelagtig.*

gensten wordh *lundh,* 71, 7: strax blev der *Stille.*

thre *lundom,* 162, 11: på tre Måder.

luttakandæ, 84, 3. 144, 3: *delagtige.* — *luttakæræ,* 142, 22.

lydhnæ, 22, 20. 49, 11 fl. St. *Lydighed.*

læn, 144, 16: *Lån.*

læstennæ radh, 182, 30: *den hellige Skrifts* Råd.

lætiæ, s. *later* ovf.

barnæ *lætæ,* 89, 16: Barne-*Lader.*

later ok *løghe,* 30, 6; *løghe* ok kætæ, 174, 17: deraf Flertal *Løjer.*

lønæ, 5, 22. 140, 24 fl. St.: *skjule,* dølge.

løslat, 175, 8. 176, 32: *Løsagtighed.*

---

theræ *madh* skal aldrigh dø, 167, 20: *Orm;* 186, 32: thu skalt wordhæ *makkæ*-mat.

manglitædher, 76, 12: *mangefarvet.*

mannæmot, 158, 30: *Folkemøde.*

jæk *manædhæ* them, 4, 25 fl. St.: *formanede.*

hunden ær *matgirugher* ok umættelik, 114, 35.

meklæ makt, 10, 10. 128, 5: *stor; mestæ* gaffuæ, 165, 24: *største.* — *meklæ* hardheligere, 14, 10: *meget.* — *meklichet,* 24, 30. 78, 11: *Storhed; mykilichet,* 69, 24.

renlichetz ok *menløsæ* klædher, 8, 14. 20, 27. 29, 5: *Uskyldighed.*

thu skalt æy *mensuæriæ* om hans naffn, 126, 2.

misførm, thet ær at hæffne sin harm met udraktæ tekn, 178, 2.

sannendenæ ære *mislagdhæ,* 137, 5: *forglemt* (der sigtes udentvivl til Esaias 59, 15).

missæmiæ, 95, 17. 176, 21 fl. St.: *Uenighed.*

motkoræ, 63, 22: *knurre imod.* — *motkor,* 83, 17, *motkorræn,* 7, 35, jf. *genkorran,* 87, 7; *motkorrilsæ,* 88, 5.

thu haffdhe trøst i thinæ *mur-wærnæ,* 72, 31.

mutæ ok gaffwer, 93, 32: Gave, *Bestikkelse.*

myrke-stowæ, 148, 18: *Fængsel.*

Jhesus *myugtæ* sik sælffwer, 36, 13. 40, 10: *ydmygede.* — *myugdom,* 48, 31 fl. St.: *Ydmyghed.*

i allæ sinæ *mædhfærdher,* 176, 10: *Adfærd.*

mæstæ, s. *mestæ* under *meklæ,* ovf.

brødzsins *mætte,* 25, 15. 121, 21: *Mættelse.*

mønster, 34, 16 m. St.: *Tempel.*

---

nadelighe synder forgiffues hannem, 172, 21.

nalkæs, 10, 13, 23, 32 fl. St, *nælkæs,* 14, 30: *nærmes.*

nedhertrudhe, 13, 33: *nedstøde.* — *nedhertrudilse,* 13, 24.

neghe (nekæ), 22, 3. 23, 24. 71, 18. 116, 29: *negte.*

nimme, 17, 6: *lære* (*nymen,* 48, 8. 116, 32, *nymber,* 185, 11); — *næmit* barn, 54, 32: *lærenemt.*

nisker, 8, 33. 80, 34: *karrig.* — *nizskap,* 19, 19.

nons-timæ, 11, 18: Kl. 3 eft. M.

num, 1, 30. 2, 1. 4: *men.*

næfsæ, 142, 21: *tugte.* — *næfst,* 54, 17 fl. St.: *Revselse; næffselsæ,* 79, 16 fl. St.

næffuæ-pustæ, 140, 12: *Næveslag.*

nækt, 158, 4: *Nøgenhed.* — *næktæ* sik, 182, 14; *næktæder,* 67, 34; *nækndher,* 184, 14.

i dag syw *nætter,* 112, 10: idag otte Dages; idag om syw *nætter,* 112, 16: idag otte Dage.

nødhgadhr, 142, 12: *nødet.* — *nødugher,* 142, 7: *nødig.*

nøt, 42, 16. 68, 17: *Nødd,* Kvæg.

---

okor, 76, 15: *Åger.*

onzska, 35, 2: *Ondskab.*

opbyrning, 39, 32 og *opbørilsæ,* 171, 19: *Ophav, Begyndelse;* Guth skapædhe aff *ophaff,* at, 75, 3: Gud skikkede fra Begyndelsen, at.

opnyæ, 85, 33. 102, 11. 167, 32: *forny;* myn sorgh ær *opnyædh.*

opnøttæ (opnøtæ), 40, 3. 109, 34. 167, 11 m. St.: *forbruge,* forøde. tilintetgøre; thu skal opswælghes, thoc æy *opnøtæs,* uden *opnyæs* til pinæ foruden ænde, 168, 10. — *opnøtelsæ,* 66, 27: *Spild.*

op-pøse, 177, 28: *oppudse,* ophidse.

farom ok sem thet *ordhit,* 28, 1: lad os fare ok se det (der er) sket *[vordet].*

orghæ (ordghæ), 59, 30. 31, 7: *Orgel.*

orsakæ, 176, 20. 177, 6: *undskylde.*

offwer-adæ (offwer-atæ), 20, 10. 23, 27. 105, 32 m. St.: *Fradseri.*

---

palder, 158, 17: *Skammel* (jf. Esaias 66, 1), s. *fotapal.*

o Herræ, min *pilt* ligger i mit hus nummin, 64, 16: min *Dreng* ... betagen.

plekt til syndæ-bætring, 42, 15. 99, 4. 142, 20: *Straf,* Bods-Øvelse.

prøuæ, 15, 8. 134, 3: *overbevise.*

putter, 31, 4: *Pyt.* — thræk-*putz,* 68, 16: Mødding-Hul, *Pus.*

pøsningh æller ophæffuelse i sit hiærtæ, 177, 27.

---

quafdhes, 92, 33: *kvaltes.* Derimod *qualdes,* 112, 5. 119, 9: *pintes.*

han gat *quar* standit, 51, 29. 143, 33.

qwidh, 26, 1. 66, 12 fl. St.: *Liv,* Bug

han war *qwiter* aff spitælske sot, 67, 1.

quæmmelik timæ, 73, 9: *belejlig* Tid; 110, 7.

---

reeff, 151, 3: *Rib-Ben.*

renlifwis mæn, 157, 24: Klostermænd.

reten æy edhræ sønnær, 54, 15: *opirrer.* — *retelsæ,* 138, 15.

riutæn, 10, 6. 79, 21, *rut* ok thut, 164, 6: *Brølen.* — *riwtande* leon, 78, 35.

rosn, 136, 22. 146, 11: *Ros.*

runæ mællæn wener, 177, 20: *hviske,* føre Sladder.

rutnæ, 68, 19: *rådne.* — *ruten,* 47, 19. 65, 31: *råden.* — s. *røter.*

til *ryggæ,* 72, 1. 102, 24: *tilbage.*

rygheligke, 10, 7. 26, 4 fl. St.: *gruelige.*

han *ryktedhæ* sik mannæ thykkæ, 124, 7: *lagde Vinn på* Menneskers Bifald.

ræddughe, 7, 34. 10, 7: *Rædsel,* Frygt; Gutz *ræddughæ,* 142, 19.

rægnskur, 95, 35: *Regn-Byge.*

ræner, 121, 5. 122, 28 fl. St.: *raner; ræmter,* 25, 34.

rærskeppelsæ, 109, 29 (?).

rætte them met miskund, 144, 19: *dømme.*

røghæ, 5, 2. 136, 27. 165, 6 fl. St.: *anklage,* bebrejde; *røghende* synder, 14, 15. 45, 35. — *røghilse,* 42, 13: *Ruelse,* Anger.

rønæ, 25, 10. 66, 15. 94, 18: *prøve,* erfare; *udrønte,* 26, 13.

røtæ blodhet, 122, 17: *bringe i Forrådnelse.* — *røte,* 65, 33, 85, 19: *Forrådnelse.* — *røtelik* gerning, 85, 36. — *røtelichet,* 106, 29: *Forkrænkelighed,* jf. *ruten* ovf.

---

saar swidhe, 67, 28: *svar,* stor (jf. såre).

Gutz godhæ ræghn *sakande,* 92, 3: Guds gode Regns Skyld.

samhælde, 58, 19: *Samfund.*

samsæt, 92, 20: Forlig, *Pagt.*

samwit, 73, 4: *Samvittighed.*

sarghæ, 59, 25. 68, 25. 92, 36. 143, 8 fl. St.: *sønderslide.*

saræst, 46, 34. 145, 11. 150, 15: *svarest,* af *saar* ovf.

sattæ, 124, 23: *enige.*

ey thy *sidher,* 42, 3: ej des *mindre,* endskønt; æy thes *sidher,* 101, 22. 143, 4. 152, 33. 153, 30; æn *sidher* meer, 171, 11: end *mindre* mere.

som *sidherst* kommæ, 83, 1: *sidst.* — *sidhe* (siden) theræ f. maghæ ær dødh, 41, 19: *efterat.*

sigherlichet, 40, 34: *Sejer.*

simber, 110, 19, *(semher),* 123, 6: *svømmer.*

sinnegher ok rætwis, 69, 34: *sindig* (?), (sensatus, s. Sirach 7, 22).

siw *sinnom,* 18, 19: syv *Sinde,* Gange.

sio, 18, 23: *Sø.*

siæf eller saktmodighet, 54, 9.

siælsint, 176, 24: sælsomt, *særegent.*

skinfagræ, 18, 11: *udvortes smukke.*

skipæ, 71, 16 m. St.: *skikke,* ordne, indrette. — *skipelsæ,* 46, 15; Gutz *skipen,* 88, 21: *Beskikkelse* (jf. *Skæbne*).

skodhe, 114, 15: *skue.*

skot-bakkæ, 161, 20: *Skive* (for deres Skud).

gennom *skyn,* 117, 2: *Himlen* (jf. højt i Sky).

at tholæ ok *skrymtæ* Gutz uræt, 106, 21.

skæl, 78, 29: *Forstand,* 106, 10 fl. St.

skæræ, 179, 18: *høste; skaræ,* 70, 5: *høstede.* — *skæræræ,* 77, 16: *Høstfolk.* — *skyrdhæ*-folket, 77, 11, *skyrdhæ*-timen, 77, 11. 80, 17: *Høsttiden.*

skør, 124, 6: *Utugt; skøræ*-lust, 40, 12; *skøræ*-talæn, 98, 27; *skøræ*-quinner, 144, 20; *skør*-lefned. — lefuæ *skørlighe,* 41, 5. 72, 34 m. St.

skøt, 139, 19: *strax.*

slaghlighere, 83, 22: *sagtere,* mindre anstrængt (?).

sliidh, 166, 21: *Skede.*

slionæ, 122, 20: *sløves.*

slitnædhe aff, 151, 5. 155, 29: *sledes af.*

elden *sloknæ,* 139, 9: går ud, *slukkes.*

smasuennen Jesus, 33, 6. 127, 12.

at *te smittughe,* 146, 32: *besmitte.*

the wordhæ *smordhæ* met gaffwer, 93, 35.

smælighe, 4, 18: foragtelig, *hånlig,* 23, 22 m. St. — *smælichet,* 34, 11. 100, 6 f. St.: *Forhånelse.*

snødhæ synder, 98, 6; *sn.* gerningæ, 177, 10: *onde.*

bortrørdhe fran *spinnen,* 28, 33: tagne fra *Brystet,* vænnede fra.

spittal, 192, 34: *Hospital.*

spiællæ the hælghæ tro, 139, 26: spilde, *forstyrre;* jf. *uspiældit.*

spot (sput), 110, 18 fl. St.: *Spyt.*

Jhesus bød wæthret *spæges,* 71, 7; Jh. *spætæ* (spægede) haffsins storm, 75, 25. — haffsins *spaklichet,* 72, 22.

stadhger, 166, 17: *stadfæster.*

starlighe, 108, 8: standhaftig (?), jf. hals*starrig.* — 165, 6 *storlighe* har Håndskr. også *starlighe.*

stekæræ-hus, 110, 23: *Køkken.*

stenhallæ, 164, 10. 166, 29: *Klipper.*

stiim ok bang, 102, 29: *Stim* og Støj.

stikil-orm, 19, 10: *Hugorm* (aspis, Ps. 57, 5).

stortalughe, 76, 25. 115, 17: *pralende.*

studh, 34, 14. 189, 11: *Støtte.* — *stydhis,* 85, 22: *støttes.*

rop ok *styg,* 131, 35: *Støj.*

stygges weth, 173, 13; st. amot, 178, 8: *afsky.* — diæffle *styglichet,* 46, 10: *Afskyelighed.*

styld, 93, 17. 154, 29: *Tyveri.*

skørliffnæth *styris* mæst, 18, 11: *regerer,* går i Svang. — *styrsl,* 78, 12. 92, 10: *Styrelse.*

smidiæ *stædh,* 95, 3: *Ambolt.*

stækkræ, 88, 12: *kortere.*

swalgh, 31, 29. 58, 11 fl. St.: *Svælgeri,* Frådseri og Drukkenskab, 76, 21. 99, 18. — *swalghful,* 122, 36. — *swalghfuller,* 96, 8.

en droppæ til *svalæ,* 99, 3: *Husvalelse.*

swartnæ, 161, 24: *sortne.*

giffuæ *swepesak,* 139, 3: *spotte,* forfølge (jf. Matth. 5, 44).

synder-stænkes, 30, 35: *sondersplittes.*

werzlik *sælichet,* 86, 7: *Lykke.*

sælff-snillen, 56, 12: godvillig, *frivillig.*

y *særder,* 187, 6: *især.*

sætnæt, 36, 10: *Forlig.*

søffdher, 68, 23. 73, 21: *søvndrukken.*

sønder-krosæ, 13, 15. 139, 18: *sønderknuse.* — *sønderkrosilsæ,* 13, 14.

theræ hiærtæ ær *sønderskipt,* 96, 11. 118, 8: *splidagtigt.*

---

hun sweptæ hannem y *tanum,* 27, 10: *i Klude.*

thaa, 17, 24. 83, 20. 97, 12: *tiggede* (s. 46, 29: *thigde*).

tharffuæ, 85, 8: *behøve,* Flt. af *thorff.*

thelgen wægh, 26, 36: deslige, *sådan.*

thertil at the ære, 4, 11: *dersom.*

thighdhe, 102, 9: *tav.*

thiwffnædh, 132, 36: *Tyveri.*

tho hværmen, 1, 20. 22 fl. St.: *endskønt.*

Guth gaff diæfflene *thol,* 25, 23: *Lov.*

thorff tænkæ, 20, 3: *tør* (må); *thorff* rensæs, 85, 9, *thorff wether,* 3, 6: *behøver.*

æn thot, 43, 16. 127, 11; *thoat,* 106, 5: *enddog.*

thræk 8, 22. 13, 26 fl. St.: *Skarn.*

thwingd, 46, 20. 69, 3: *Tvang.*

ij *thuaghen,* 73, 6: I to, *tvætte.*

thut, 10, 6. 164, 6. 167, 22: *Skrål.*

thrigge dagæ ledh, 53, 33. 88, 28: *tre* Dages Vej.

thrutmæ, 65, 23. 88, 36. 161, 33: *svulme op.* — *thrutmæn,* 65, 21; *thrutden,* 151, 26.

the *thy* ther amot, 4, 27: *sætte sig op* imod (?).

thy ær vær, 5, 7. 7, 6. 23, 22. 53, 6 m. St.: *desværre.*

mannæ *thykkæ,* 124, 7: Menneske-*Gunst.*

thæden, 12, 13 m. St.: *deden,* derfra.

godh gerning ær Guth *thæk,* 62, 17. 54, 15. 58, 3 fl. St.: velbehagelig, *tækkelig.* — *thækneth,* 126, 14: *Tækkelighed,* Behag.

til *thæs,* 40, 30. 82, 18. 114, 8: *indtil;* 67, 15: *fordi.*

tidæ-delen, 110, 10: *tiende* Delen.

tidhægærdh, 51, 26: *Tidelæsning,* Læsning af de hellige »Tider« (f. Ex. Vorfrues Tider).

tilbyriæ, 10, 12 m. St. (*tilbøriær,* 181, 26); *begynde; tilburdhæ,* 16, 17, m. St.

til-bør, 60, 5. 66, 2. 129, 17: *bør,* er tilbørlig; *tilburdhe,* 37, 12. 125, 24.

tilqwæmdh, 3, 3. 84, 15: *Tilkommelse,* Advent.

dødzsins *timæ-fall,* 129, 6.

høghfærdhen haffwer tolff *trapper,* 176, 37: *Grader.*

thrudh them nether, 13, 23: *stød.* — *nedherthrudilse,* 13, 24.

trøste oppa, 75, 13: *stole* på.

tuskaren, 138, 12: *Bagvaskeren* (susurro, Ordsp. 26, 20).

tvadelæ, 17, 33: *tvedelte.* — *tvem* sinne, 187, 30: *to* Gange. — *tvefaldæn,* 4, 12. 29, 13: *tvefoldig,* dobbelt.

tykten ok næfst, 54, 17: *Tugt.*

tystæ, 169, 11. 182, 23: *Tavshed.*

tæmprædhe, 78, 33: *mådeholdne.*

tæn, 19, 32. 115, 32 (Ejf. *tannæ,* 80, 24): *Tænder.*

(*u* skrives dels *w,* dels *v*).

u-aterhaldugh dom, 116, 19: *uigenkaldelig.*

u-bliught til ful thing, 95, 25: *ublu.*

u-brutelik, 155, 12: *uskyldig.*

ubrygdilsæ, 7, 35. 76, 32: *Bebrejdelse;* 113, 35: Vanry; 115, 19. 119, 31: Beskæmmelse; 156, 17: Forhånelse. — *ubrydhelighe,* 134, 14. *hånlig.*

u-brøden, 1, 4: *ubrudt.*

u-flyligh, 18, 20. 166, 27: *uundgåelig.*

u-genhaldelikt, 166, 21: *uimodståeligt.*

u-hugnelik, 151, 13: *ubarmhjertig.*

u-idhen, 121, 25: *doven.*

uk, 89, 12: *Åg.*

u-meghen, 74, 11: *meget stor;* 183, 22: *altfor meget.*

u-mætelik, 1, 14: *umålelig; umætedhe,* 1, 18; *umætindher,* 1, 19.

aff *undre,* 83, 17: *Forundring.*

under-bughnæ, 112, 26: *underkastede.*

u-næffster, 126, 7: *ustraffet.*

u-orsakelik, 9, 11. 135, 20: uden Undskyldning, fortjent.

u-pinlik, 100, 7: som ikke kan pines.

u-qwæmmelik, 23, 25. 29, 29. 125, 17: *usømmelig,* upassende.

u-ruten, 49, 2: (uråden), fersk, frisk. — opstandelsæ *urøtelichet,* 106, 30: *Uforkrænkelighed.*

u-fammelichet, 178, 25 (?).

u-satte, 124, 23: *uenige.*

u-sinne, 87, 23: *afsindig.*

u-sniælder man, 115, 25: *uforstandig; u-sniælt* til radh, 95, 24.

u-skællik dyur, 114, 32: *ufornuftig.*

u-slækkeligh, 75, 36: *uslukkelig.*

u-spiældit, 1, 4: *uforvansket.*

u-tholugh, 146, 7: *utålmodig.*

u-thæk, 143, 9: *mishagelig; uthækt* til godgerningæ, 95, 24: som har Ulyst.

u-tronæ mæn, 152, 25: *vantro.* — *u-trolichet,* 103, 19: *Vantro.*

u-winnelik, 5, 34: *uovervindelig.*

ut-byredes, 24, 12: *udsprang.*

ut-fødhes, 114, 4: *fødes,* avles.

ut-rønæ, 14, 10. 43, 21. 68, 30 fl. St.: *erfare.*

ut-slækkæ, 129, 2: *udslukke;* ut-sl. thyn hungher, 104, 9.

ut-thandæ, 151, 36. 137, 30: *udstrakte.* — *ut-thænilse,* 151, 31.

ut-wragher, 12, 4. 18, 14. 26, 34 fl. St.: *uddriver.*

ut-æltes, 120, 11: *uddrives.*

---

wadhelik, 80, 2: *skadelig.*

thit hiærtæ *waffrær ij* fafængæ thing, 188, 9: *higer efter.* — hugsins *wraffræn* eller »bekymrelse ved det som fåfængt er«, 178, 17.

Gutz *waldz* øghen, 7, 4: *Vold,* Magt.

wan-frægd, 67, 26, 95, 12: *Vanrygte.*

wan-hop, 178, 12: *Mishåb.* — Judas *wanhopædhe,* 108, 32: *fortvivlede.*

wanlighe, 59, 4. 6: *ventelig,* sagtens.

wan-nytiæ, 14, 24. 78, 13 fl. St.: *misbruge.*

wan-skipædher ok syndugher hugh, 112, 22: *forstyrret.*

wanskæs, 4, 25. 20, 26: *forgå;* elden w. (går ud), glædhen w., 30, 14, winen w., 57, 2: (slap op); 34, 14. 43, 31: *fortabes.* — *wanskilse,* 57, 7. 60, 23: *Mangel.*

wan-smakande, 114, 28: *ildesmagende.*

wansomlighe ærvede, 137, 36: *besværligt.*

wan-trolichet, 16, 15: *Vantro.*

wan-trøst, 178, 12: *Mistrøst.*

wan-ærlighet, 73, 19. 145, 35: *Vanære.*

warilsæ, 145, 5: *Advarsel.*

warkunnæ, 60, 26. 116, 11. 155, 25. 158, 26. 181, 10 fl. St.: *ynkes over,* miskunde.

wedher-gangæ, 5, 4: Vedgåelse, *Tilståelse.*

wedher-kennæ, 115, 28: *Bekendtskab.* — *wedher-kennæligh,* 78, 10: grandgivelig, *tydelig.*

wedher-sighe, 20, 20. 62, 28: *afsige* (forsage).

wedher-skipte, 62, 25: *Udlæg,* Uddeling.

wedher-talæn, 28, 27: *Tiltale.*

wedher-thorff, 37, 14. 113, 12: *behøver.* — *wedher-thorft,* 28, 28: *Behov,* Nødtørft. — *wedher-thorftelich,* 74, 35. 183, 22: *nødvendigt.*

weffues ij ukyschetz lustæ, 59, 16; *wæfiæs* ij drukkenskap, 160, 34: *wæffs* i, 30, 33: *indvikles* i, færdes i, hengive sig til.

wid-ærlæ, 154, 25: *årle.*

the hælghe tro *willære,* 139, 35: (Forvildere), Vranglærere.

windæ hannem som uwinnelik ær, 5, 32: *overvinde.*

the *wiæ* (vide) æy, 23, 33; wi *wiom* (vide), at wi osv.

wndædher (wundædher), 184, 19: *såret.*

i *wonum,* 52, 28: *i Vente.*

wyrdhe, 8, 32: *vurdere,* agte. — *wyrningh,* 45, 3: *Ærefrygt.*

wækt, 8, 7: *Vågen.*

hart hiærtæ *wægher* æy høzslom, 95, 23: *blødner* ej for Trussel.

wællænde, 148, 15: *sydende.*

wænlik, 17, 11. 72, 34: *Skønhed.*

wærdhskyldugt, 168, 15; *wærdhskyldelighe,* 55, 13: *efter Fortjeneste.*

wærlz ophooff, 2, 15: *Verdens* Skabelse.

---

latæ *ydhis* (idis) æy at ærwedhæ, 66, 23: de dovne *gide* ej arbejdet. — *ydhuger,* 179, 4: *flittig.* — *ydhkelik,* 66, 33. 80, 8: *idelig.*

ydhrughæ, 6, 3: *Anger.* — *ydhrughæ* menn, 5, 30 fl. St.: *angerfulde.*

ypnæ, 29, 36: *åbne.*

yrkæ, 95, 35. 70, 5: *dyrke.*

ysker (ønsker), 13, 22. 35, 25.

ysæld, 31, 35. 47, 33. 65, 16: *Usselhed,* Elendighed.

---

wi skulæ takæ *æffterdømæ,* 7, 22; Jhs. sætter figens træ til *æfft.;* Jhs. opvække͏r met sin *æfft.,* 34, 21 fl. St., 15, 16: *Efterligning,* godt Exempel.

theræ *æfftræ* timæ ære wærre wordhne, æn theræ førræ timæ, 115, 26: det sidste med dem er blevet værre end det første (2 Pet. 2, 20).

diæffuelsins *æggen,* 51, 26.

ældene timæ, 89, 23: *Alderdommens* Tid.

æltæ, 7, 8: *drive;* 13, 16. 73, 29 fl. St.; *bortæltæs,* 13, 32. — jorden skal met *æltilsom* æltæs, 13, 16.

uden *æmvæl,* 34, 13: men *endog;* 51, 17. 188, 24.

i *ændælytennæ,* 39, 35 (til Endeligt), *tilsidst.*

ængeledh, 153, 6: *ingenlunde.*

ængxlæ, 12, 17: *Angst.* — *ængxlæs,* 51, 31: *ængstes.*

ænlitæ, 16, 24. 63, 23. 109, 14 fl. St.: *Åsyn,* Ansigt.

ærwer, 61, 3: *arbejder.* — *ærvedhæ,* 23, 14. 148, 18 fl. St.: *Arbejde,* Møje.

hvat æy gingen ij at see? 16, 18. 92, 3: *hvad mon?*
ææ, 177, 9: e, *altid,* immer.

ødken, 16, 18 fl. St.: *Ørken.*
ødhmyukt, 6, 5: *Ydmyghed.*
øffwret godz, 67, 8: *overflødigt.* — *øffwret,* 55, 15. 125, 5: *såre.* — til *øffwrens,* 94, 20: til *Overflod.*
han wor *øffwer-ene,* 82, 3: h. blev *enig.*
myn bok ær opfylt ok *øffwerlæsen,* 125, 36: *overfyldt.*
til *øffwerløp,* 46, 16: til *Overflod.* — som them *øffwer-løp,* 127, 21: som var *tilovers.*
økges, 85, 15: *forøges.*
ølfyllæ ok fanytelik werldz hughnet, 51, 33. 99, 6: *Svir; ølfyllæ*-samquæmd, 52, 20: *Svire*-Gilde.

Trykfejl.

76, 6 legh l. logh.
» 31 ythit l. y thit.
75, 18 hætring l. bætring.
77, 13 godher l. godhet.